K 6400
4

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

[illegible]

ხელნაწერთა აღწერილობა

III

[illegible]

[illegible]

АКАДЕМИЯ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МУЗЕЙ ГРУЗИИ им. акад. С. Н. ДЖАНАШИА

ОПИСАНИЕ РУКОПИСЕЙ

РУКОПИСИ БЫВШ. МУЗЕЯ ГРУЗИНСКОГО ОБЩЕСТВА ИСТОРИИ И ЭТНОГРАФИИ (КОЛЛЕКЦИЯ Н)

Под общей редакцией К. С. Кекелидзе

ТОМ III

Составлен и подготовлен к печати под руководством и
редакцией Хр. Шарашидзе

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР
ТБИЛИСИ—1948

091 (C 922)

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი

ხელნაწერთა აღწერილობა

საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების
ყოფ. მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია)

K G. 400 / 4

კორნელი კეკელიძის საერთო რედაქციით

ტომი III

შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული ქრისტინე შარაშიძის
ხელმძღვანელობით და რედაქციით

მარქსის სახ. საქ. სახელმწიფო საჯარო ბიბლიოთეკა თბილისი

სპეც-2050
შემოწმებულია

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა

თბილისი—1948

ქართული ხელნაწერები

აკადემიკოს ს. ჯანაშიას ხსოვნას უძღვნის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის კოლექტივი ამ ნაშრომს

Памяти академика С. Н. Джанашиа посвящается настоящий труд коллективом Государственного музея Грузии

სპეგ-2000
შემოწმებულია

VIII, 523 გვ. 26სმ. 50მ.

წინასიტყვაობა

საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმში დაცულ ხელნაწერთა აღწერილობის ეს მესამე ტომი H ფონდის (საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების მუზეუმისეულ) ხელნაწერთა 1001—1500 ნომერს მოიცავს.[1] აღწერილობა ჩატარებულია I ტომის წინასიტყვაობაში წარმოდგენილი წესით.[2] მესამე ტომში აწერილ მასალაში შემჩნეულია 14 პალიმფსესტი (იხ. საძიებლები). ამათგან № 1329 მეტად მნიშვნელოვანია. იგი დაწვრილებით არის აწერილი აკადემ. ა. შანიძის მიერ, რომელმაც ამოიკითხა და გამოსცა მისი პირვანდელი ჰაემეტური ტექსტი (მერვე საუკუნისა).[3] აღსანიშნავია აგრეთვე მე-11-ს. ხელნაწერი № 1338, რომლის მრავალ ფურცელზე ნათლად ჩანს თავდაპირველი ტექსტის მრგვლოვანი ხელით ნაწერი სტრიქონები. თარიღიან ხელნაწერებში აღსანიშნავია საბერძნეთში, ოლიმბოს მთაზე 978 წ. გადაწერილი „გამოცხადება იოვანესი“ და თარგმანება ამ თხზულებისა (№ 1346). ხელნაწერის ანდერძები და მინაწერები უძვირფასეს საისტორიო ცნობებს შეიცავენ. შესანიშნავია ეს ხელნაწერი თავისი მხატვრული გაფორმებითაც. მისი პირველი, საკმარისად ვრცელი აღწერილობა მოგვცა პლატონ იოსელიანმა.[4] უფრო დაწვრილებით ასწერა იგი თ. ჟორდანიამ.[5] თ. ჟორდანიას განმარტებებში შესწორება შეიტანა აკად. კ. კეკელიძემ.[6] ძველ, თარიღიან ხელნაწერებში აღსანიშნავია აგრეთვე 1085 წ. მოსე ხანძთელის ხელით შატბერდის ლავრისათვის გადაწერილი „საწელიწდო საწინასწარმეტყველო“, რომლის ანდერძი დავით აღმაშენებლის დროინდელ ისტორიულ პირთა მოსახსენებელს შეიცავს (№ 1350). აქვე გვაქვს 1304 წლის თარიღით აღნიშნული შიო-მღვიმის ცნობილი მოხატული ოთხთავი (1344); იერუსალიმში, გოლგოთაზე 1546 წ. გადაწერილი ხელნაწერი (№ 1348), მეტად მნიშვნელოვანი მინაწერებით; შიო-მღვიმის მეტაფრასი 1669 წლისა (№ 1336);

---

[1] აღწერილობის V ტომი გადაცემული არის დასაბეჭდად.

[2] იხ. ილია აბულაძე. წინასიტყვაობა. საქართველოს სახელმწ. მუზეუმის ხელნაწერთა აღწერილობა. ტ. I, გვ III—IV.

[3] აკაკი შანიძე. ჰაემეტი ტექსტები და მათი მნიშვნელობა. ტფ. უნივერს. მოამბე. III, გვ. 354—388, 1923.

[4] იხ. Закавказский Вестник. 1845, №14, გვ 128—129 (Шио-мгвимская пустыня § 12).

[5] თ. ჟორდანია. ქრონიკები. I. ტფ. 1892, გვ. 122—128.

[6] კ. კეკელიძე. ქართული ლიტერატ. ისტორია, I, გვ. 174—175, შენ. 7. 1941 წ.

ყანჩაეთის ცნობილი ჟამნ-გულანი, 1674 წ. გადაწერილი ევდემოს ურბნელის–ბრძანებით (№ 1452), მრავალი ფერადი ილუსტრაციით, ქრონიკონით, ისტორიული მინაწერებით და ანდერძებით. თარიღიან ძეგლთა შორის მოსახსენებელია აგრეთვე 1715 წ. ნიკოლოზ ორბელიანის მიერ შედგენილი და მისივე ხელით გადაწერილი „მროველის სამწყსოს დავთარი“ (№ 1294), ალექსანდრე არჩილის ძის მიერ თარგმნილი „არტილერიის წიგნი“, გადაწერილი რუსეთში 1722 წელზე ადრე (№ 1069). H ფონდის ამ მესამე ხუთასეულში გვაქვს აგრეთვე ს. ს. ორბელიანის ლექსიკონის ორი შესანიშნავი ნუსხა, გადაწერილი საბას ძმის ზოსიმეს ხელით: 1725 წ.—ქვიშხეთს დაწყებული და მოსკოვს გათავებული (№ 1429) და 1727 წ.—მოსკოვში გადაწერილი (№ 1035). სამართლის წიგნების ჩვენამდი მოღწეულს უძველეს თარიღიან ნუსხათაგანს წარმოადგენს როსტომ ერისთვის ბრძანებით 1751 წ. რაჭაში გადაწერილი ხელნაწერი (№ 1070). ყურადღების ღირსია აგრეთვე ერეკლე II—კახთა მეფის ბრძანებით 1760 წ. თარგმნილი და ალავერდის ეკლესიაში გადაწერილი რუსული სამართლის წიგნები, რომელსაც დართული აქვს მნიშვნელოვანი ანდერძები (№ 1426).

მე-19 ს. თარიღიან ხელნაწერებს შორის არ შეიძლება არ მოვიხსენიოთ 1807 წელს ქალაქ პერმში დაწერილი ზაალ კობიაშვილისა და გიორგი ალადაშვილის ანდერძი, რომელიც მე-19 ს. პირველი წლების ქართლ-კახეთის პოლიტიკური ვითარების გაშუქებისათვის იშვიათ დოკუმენტს წარმოადგენს (1257).

არანაკლებ შესანიშნავია უთარიღო ხელნაწერთა, ჩვენ მიერ პირობითად, დაახლოებით დათარიღებული ჯგუფი. აქ უპირველეს ყოვლისა ყურადღებას იპყრობს მე-11—12 ს. კრებული— მეტაფრასი (№ 1347). იგი შესანიშნავია როგორც ძირითადი ტექსტის შემადგენლობით, აგრეთვე თავისი ანდერძებითა და ისტორიული მინაწერების სიმრავლით. კრებულის გადამწერად ჩანს ვინმე არსენი, რომელიც ერთგან თავს „იყალთელად“ იხსენიებს. აქვე უნდა მოვიხსენიოთ იოანე პეტრიწის მიერ თარგმნილი და კომენტირებული პროკლე დიადოხოსის „პლატონურისა ფილოსოფიისა კავშირნი„—ერთ-ერთი უძველეს ნუსხათაგანი (მე-12—13 ს.—№ 1337). უთარიღო ხელნაწერთა შორის გვაქვს აგრეთვე: ყანჩაეთის ცნობილი ოთხთავი (მე-12—13 ს.), შესანიშნავი თავისი მორთულობით და მინაწერებით (№ 1453), შიომღვიმის მონასტრიდან ჩამოტანილი ტიბიკონი მე-13 ს. (№ 1349), ამვროსი ნეკრესელის კრებული (№ 1283), მდიდარი ისტორიულ-ლიტერატურული მასალით, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი, სხვათა შორის, ე. წ. „აფხაზეთის ისტორია ბაგრატ მეფისა“, გამოქვეყნებულია აკად. ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ[1], ამვროსი ნეკრესელისავე **ბარათების წიგნი**, რომელშიაც ჩართულია ისტორიულ პირთა (ვახტანგ VI-ის, ბატონიშვილების, იესე ოსეს ძისა, მზექაბუკ ორბელიანისა და სხვ.) ნამდვილი წერილებისა თუ საბუთების პირები (№ 1334).

---

[1] ძვ. საქართველო, II, ტფ. გვ. 28—66, 1913.

უთარიღო ხელნაწერთა შორის საჭიროა აღინიშნოს ბიბლიის (ძველი აღთქმის) რამდენიმე წიგნის ერთი ნუსხა, რომელიც ორბელ ყაფლანისძისა (დამკვეთი) და ნათანაელ ბედისმწერლისშვილის (გადამწერი) მოხსენების წყალობით მე-17 ს. 60—70 წწ. თარიღდება (№ 1207). აქ ჩვენ გვაქვს ბიბლიის შემდეგი ნაწილები: შესაქმე, გამოსლვათა, ლევიტელთა, რიცხვთა და **ბ** სჯულის წიგნები. ბიბლიის ხსენებული წიგნების ეს ტექსტები ნასწორებია და გამსწორებლის ხელით თავებად და მუხლებადაც არის დაყოფილი. მას აქვს ტექსტთან დაკავშირებული მრავალი მინაწერი. ბიბლიის წიგნების ეს ნუსხა არის ერთი სამ ხელნაწერთაგანი. ამ სამ ხელნაწერს ერთმანეთთან აახლოვებს შინაარსი (ბიბლიის — ძვ. აღთქმის — წიგნები) და დამკვეთის სახელი—სამივე გადაწერილია „ბატონის მდივანბეგის ორბელის, სულკურთხეულის ბატონის ყაფლანის ძის და სულხანის მამის“ ბრძანებით. დანარჩენ ორ ხელნაწერთაგან ერთი H ფონდშივე არის დაცული (№ 885). იგი შეიცავს ნეშტთა, ბ სჯულის, ისო ნავესი და მსაჯულთა წიგნებს. მესამე ნუსხა—A ფონდისა (საეკლესიო მუზეუმისეული), № 179—აწერილია თ. ჟორდანიას მიერ.[1] იგი გადაწერილია იმავე ორბელის ბრძანებით და თარიღად 1669 წელი უზის. ხსენებული ხელნაწერები, რომელთაგან პირველი წინამდებარე III ტ. არის აწერილი, უფლებას გვაძლევენ დავასკვნათ, რომ ქართული ბიბლიის შეკრების, შესწავლის, აღდგენისა და გამოცემის ისტორია მე-17 ს. სამოციან-სამოცდაათიან წლებიდან უნდა დავიწყოთ და არჩილი ყოფილა გამგრძელებელი და არა ინიციატორი ქართული ბიბლიის აღდგენა-შესწავლის საქმისა. ბიბლიის ტექსტებზე მუშაობის სათავეებს მივყავართ არჩილის პაპის (დედის მხრით) და სულხან-საბა ორბელიანის მამის ორბელ ყაფლანის ძის სახლში. ამ უკანასკნელის ბრძანებით დაუწყიათ ქართული ბიბლიის შეკრება. ბიბლიის ტექსტებზე მომუშავე პირველი მეცნიერი კი ყოფილა ორბელ მდივანბეგის ძე სულხანი, შემდეგში ბერ-მონაზონი საბა, რომელიც ასეთი გულმდუღარებით უჩივის ბიბლიაზე მუშაობის იძულებით შეწყვეტას (ვახტანგ VI-ს ბრძანებით?) ქილილა და დამანას წინასიტყვაობაში: „ბერმონაზონი რომ მოსეს წიგნის ნაცვლად ქილილა-დამანას აკეთებდეს“ და სხვ.[2].

ჩვენ აქ გაკვრით, სრულიად ზოგადად, მოვიხსენიეთ ზოგიერთი ხელნაწერი, უმეტესად იმის გამო, რომ გვინდოდა შეგვევსო III ტომის აღწერილობანი გამორჩენილი ცნობებით.

საძიებლებზე მუშაობის დროს განზრახული გვქონდა რაც შეიძლება მეტი ხელმიწვდომილობით გამოგვევლინებია „აღწერილობის“ ამ ტომის მასალა. მაგრამ, უეჭველია, მასალის ნაწილი მაინც საძიებლების გარეშე დარჩა და მხოლოდ აღწერილობის გადაკითხვით იქნება შესაძლებელი ამ მასალის მიკვლევა.

---

[1] Опис. I, გვ. 187—188.

[2] ქილილა და დამანა. გვ. 9, 1886.

ხელნაწერთა აწერაზე რედაქტორთან ერთად მუშაობდნენ: ნ. კასრაძე, პ. გაგოშიძე, მ. ქოჩიაშვილი და ლილი ასათიანი. კორექტურის სწორებაში რედაქტორს დახმარებას უწევდა ელენე მეტრეველი, რომელსაც ეკუთვნის აგრეთვე ამ ტომში შესულ აღწერილობათა მთელი რიგი. კორექტურასთან დაკავშირებით არაერთხელ გაიხარჯენ თინა ენუქიძე და შალვა გოზალიშვილი. ყველა ჩამოთვლილ პირს რედაქცია მადლობას მოახსენებს.

ქრისტინე შარაშიძე

1001

ჩარ-დავრიშიანი (I—VII კარი) [მე-18 ს.]

148 ფ; 20×15,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; სრული; დაზიანებული (?40 ფფ.); მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-18 ს. (ჭვირნიშანი: 1791—91 ფ.); შემოწირულია გიორგი ექვთიმეს-ძის წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„კარი პირველი. ბახტიარ ჴემწიფისა ამბავი. ესე არს ამბავათ გასაგონი და წიგნსა ამას ეწოდება სახელად ჩარ-დავრიშიანი.—იყო ჴემწიფე კოსტანტინე პოლესა შინა, მორჭმული, გამდიდრებული და ყოველსა ქვეყანასა სახელგანთქმული...“ 2r—148 v.

შენიშვნა: წინამდებარე ხელნაწერისა და H 1211 კრებულის ტექსტი ერთი და იმავე ხელით არის გადაწერილი (ხსენებული კრებულის 289—396 ფფ. „ჩარ-დავრიშიანის“ ტექსტსაც შეიცავს).

მინაწერები: 148 v.

1002

ბარამ-გულანდამიანი [მე-18 ს.]

39 ფ.; 20,5×16; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (მე-23 ფ. გახეული); მხედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII ს.]; შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„კარი პირველი ბარამისა და გულანდამისა, სპარსულისაგან ქართულად გარდამოთარგმნული ბრძანებითა ქართველთა მეფისა ვახტანგისათა. — იყო ქვეყანასა ურუმელთასა ჴემწიფე ქიშვარ, ზნე-უკლებელი, მორჭმული და სიმდიდრისაგან ამაღლებული. ღ̃თისაგან არა ნივთი არა აკლდა რა, უძეობისაგან კიდე...“ 1r—39v.

შენიშვნა. 1. ბარამ-გულანდამიანის ტექსტის ბოლოს, 39v-ზე, სხვა (მე-19 ს.) ხელით, მიწერილია 19 სტრიქონიანი ლექსი: „სოფელო, ამხანაგი ხარ წყეულის ეშმაკისაო...“ რომელიც წყდება: „ . . . ვაი, სოფელო, ცრუო სოფელო, ულვინოთ დამათრობელო“.

2. აქვე, მარცხენა კიდეზე, დასწვრივ, იმავე ხელით: „ელენეს მზითვისა არის თაზიშვილის ქალის“.

3. ხელნაწერის ტექსტი დაწერილია წინა ხელნაწერის ხელით.

1003

სამგზავრო გეოგრაფია [1794 წ.]

86 ფ.; 20×16,5; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (ტექსტს აკლია 9v—10-r-ს შუა); მხედრული; 1794 წ. (4r) ჭვირნიშანი: 61, 62, 63...1791); მთარგმნელი: მეფის ძე დავით (4r); ადგილი: ტფილისი (4r); დაუწერელია: 1 v, 2r, 3v, 86 v. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„თჳს ქუჱყნიერისა სჶეროისა, გინა ბურთისა.—მსოფლიო სჶერა ანუ ბურთი, შეიცავს თავსა ზედა თჳსსა 7200 მილსა. აღრაცხე ყოველსა მილსა შინა 3000 ნაბიჯი გეომეტრიული...“ 5r—85v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი „სამგზავრო გეოგრაფია, რომელსა შინა იხილუჱბის აღწერა ყოველსა სოფელსა შინა მყოფთა სახელმწიფოთა, თჳს მთათა თვისებათა, ჰაერთა და ჩუჱულებათა მათთა და მუნ მცხოვრებელთა, თჳს სამეუფოთა,

ქალაქთა, სიშორე მათი პარიჟით და მოგზაურობასა შინა ამა ვიდრე ქალაქამდე, ქალაქები, გზასა ზედა ზღუანი და ჴმელსა ზედა გზანი და მდებარეობანი მათნი. ფრანცუსულიდამ რუსულად თარგმნილი და აწ ქართუჱლთა ენასა ზედა თარგმნილი საქართუჱლოს მეფის პირმშოს ძის გიორგის პირმშოს ძის დავითისაგან. წელსა განჴორციელებითგან მაცხოვრისა ჩუჱნისა 1794, მეფობასა ირაკლი მეორისასა 53, თთუჱსა იუნისსა, 29, სამეუფოსა ქალაქსა ტფილისს“. 4r.

ბ. მთარგმნელის „წინათ-განცხადება.—ვინაჲთგან ესრეთ არა არს შვება საამო, ვითარ შრომაჲ საქმეთა თჳისთა სასარგებლოთა, რომელიცა წოდებულ არს შრომად ღირსად და ვინაჲდგან ესე არს ესრეთ, მაშასადამე კეთილ-გონიერება მარადის იღუწის მას შინა, რათამცა მიღებისათჳს ბედნიერებისა იხმარებოდენმცა შესაფერისნი საშუალოჲანი, რომელიცა გარდა უნანელისა შრომისა შეუძლებელ არს. და ესე ვითარისა შრომისა დამდებმან, გარდამოვიღე რუსულთა ენათაგან ჩუჱნსა ენასა ზედან წიგნი ესე, რომელი „დოროჟნაია ღეოღრაფია,“ რომელიცა აჩუჱნებს სიმრგულესა ქუჱყნისასა, ზომასა მათემატიკებრსა და თანად ცნობასა ისტორიებრსა. ხოლო მე სხუათა წინანდელთა შრომათა თანა, ამისცა მშრომელმან და კმაისა მიზეზისა მქონებმან ჳრისა ბენდნიერებისა და საზოგადოობისა მეცნიერებისამან, მე ჩემი ჩემისამებრ მზრუნველობითისა თანამდებობითა ვიმხარკე, ხოლო თქუჱნ თქვენისამებრ კეთილშობილებისა და კეთილ განმჭურეტელობითა მიიღეთ. საქართუჱლოს მეფის ძის ძე დავით, პრენს დავით“. 3r.

გ. გეოგრაფიულ ცნებათა მოკლე განმარტება (1r). 2. „სამგზავრო გეოგრაფიაში“ მიმოხილულია ზოგადი გეოგრაფია და დედამიწის 5 ნაწილი: ევროპა, აზია (საქართველოს შესახებ: 52v—53v), აფრიკა, ამერიკა და ავსტრალია. 3. რუსული დედნის სათაური: „География (дорожная), содержащая описание о всех в свете государствах, о их качестве, климате, нравах и обычаях их жителей. и проч. перевод с французского. Москва, 1765—в 12°. тож, издание второе; Москва, 1788—в 12° 1р—50к„ В. С. Сопиков. Опыт российской библиографии, I. С. П.—г. 1904. №№ 2766, 2767)

მინაწერები: 2 v. 4v. 86 r. II ყდის r.

1004

გეოგრაფია და ისტორია ასურეთისა [მე-19 ს.]

160 ფ.; 20,5×16; ქაღალდი (ლურჯი); მუყაოს ყდა; მხედრული; მე-19 ს. (ჭვირნიშანი 1828—104 ფ.;) მთარგმნელი და გადამწერი: მდივანი ავთანდილ თუმანიშვილი (1v); დაუწერელია: 160r—v. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„ღეოღრაფია და ბუნებითი ისტორია ასურეთისა.—სახელდებითა ასურეთისათა შესაძლო არს, რათა დაიდუას ყოველი ნაწილი ჰაზიისა, განვრცელებული სამჴრეთის კიდითგან კასპიის ზღვისა, სრუტადმდე სპარსეთისა....“ 2r—158v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის მთარგმნელის და გადამწერის მიმართვა მეფის ძის დავითისადმი: „უგანათლებულო მეფის ძეო დავით!—ვინათგან ვალი წინაპართა ჩემთა იყო ესე, რათამცა მსახურებაჲ ჩუჱნნი შედგმულ იყო კალამსა შინა, ხოლო გამოვაკლდით რა შემთხუჱვისა გამო, ამისთჳს, ნაცულად მისსა, ახლად ვალად შევრაცხე გარდამოღებაჲ წინა-მდებარისა ამის წიგნისა როსიულისა ენითგან ქართულსა ზედა დიალექტსა...“ 1r—v.

2. „ღეოღრაფია და ბუნებითი ისტორია ასურეთისა“ შეიცავს 20 თავს (საზღვრები, ფიზიკური გეოგრაფია, პოლიტიკური ისტორია, ზნე-ჩვეულებანი).

3. დართული აქვს „ზანდუკი“ (159r—v).

1005

კრებული [1827 წ.]

81. ფ; 20,5×17; ქაღალდი; ქაღალდ-გადაკრული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1827 წ(74r, 78v); გადამწერი: მღვდელ-მონაზონი რომანოზ (74r, 78v); ადგილი: მარტვილი (78v); დაუწერელია: 1r, 2v r—3v. 74v, 79v—81v. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

1. „წმინდისა მამისა ჩვენისა ანდრია მთავარეპისკოპოზისა კესარია კაბადუკიელისა თარგმანება გამოცხადებისა წმინდისა იოანე მახარებელისა, რომელი სთხოვა სხვამან ეპისკოპოზმან და მან მიუწერა ესე მას: „უფალსა ჩემსა და ძმასა და ჩემთანა მღვდელსა უფლისა მიერ გახარებ.—მრავალთა მიერ ვიიძულე მრავალგზის, რომელთა იგი აქუნდა ჩემდა მომართ იჭვი უზესთაესი ძალისა ჩემისა, რაჲთამცა ვსთარგმნე ღ̃თის მეტყველისა იოანეს გამოცხადება...“ 4r—71r.

2. „ეპისტოლე, მიწერილი ავგაროზ მთავრისა ქალაქისა ედესიისასა, რომელი მიუწერა უფალსა ღმერთსა ჩვენსა იესუ ქრისტესა და წარსცა ანანიას მიერ მოციქულისა იერუსალიმს.—ავგაროზ, მთავარი ქალაქისა ედესიისა, იესუს, მაცხოვარსა სახიერსა, მეუფესა გამოჩინებულსა ქალაქსაჲ იერუსალიმსა გახარებ...“71v.

3. „პასუხი, მიწერილი იესუ ქრისტეს მიერ ავგაროზის მიმართ.—ნეტარ ხარ შენ, ავგაროზ, და ქალაქი შენი, რომელსა ჰქვიან ედესია...“71v—72v.

4. [ხატისათვის უფლისა].—„წმინდისა მადლისათვის. ხოლო შეიწყნარა რა ავგაროზ ეპისტოლე უფლისაჲ და ჰურიათა ეუწყა, ვითარმედ მოსწრაფე არიან მოკლვად უფლისაჲ, წარავლინა ავგაროზ მალე მსრბოლი და ჴელოვანი მხატვარი მოღებად ხატსა და მსგავსებასა იესუსასა.....“ 72v.—73v.

5. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა მაქსიმე აღმსარებელისა სიტყვის-გებისათვის ვნებათასა, მიწერილი მამისა თალასეს მიმართ.—შემკობილი ყოვლითა სათნოებითა და მუშაკსა სულიერისა მის ქვეყნისასა, მწყემსსა პირმეტყველთა ცხოვართასა, მონასა ღ̃სასა თალასეს მაქსიმე, გლახაკი მონაზონი, უფლისაჲ მიერ, გიკითხავ...“ 75r—78v.

მინაწერები: 3r, 79r.

ანდერძი: 1. (მთარგმნელისათვის) „ქრისტე, ადიდე სულითა ეფთვიმე, ამისი მთარგმნელი. იყავნ ამინ. “ 71r.

2. (გადამწერის) „აღიწერა ჴელითა ცოდვილის მღვდელ-მონაზონის რომანოზ, მარტვირიის სვეტსა ზედა დაყუდებით მდგომარისათა. წელსა ქრისტესით ჩყკზ, სეკდემ[ბ]რის კდ. 78 (ანალოგიური ანდერძი 74 r.).

1006

კრებული [მე-19 ს.]

I. 142 ფ.; 20,5×16; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (ამოვარდნილია ფურცლები: 107—113, 126—133); ნუსხური (სათაურები სინგურით); თავკაზმულობა: 2r; [XIX]; ტექსტი ნაკლულოვანია (75—76. ფფ. შუა). შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

1. „ქებაჲ და დიდებაჲ შესხმა და გალობა ყოვლად წმიდისა უხრწნელისა და უმეტესად კურთხეულისა დედოფლისა ჩ̃ნისა ღ̃ის მშობელისა და მარა-

დის ქალწულისა მარიამისა და უწყებაჲ უბიწოსა და სანატრელისა მის მოქალაქობისა მისისა შობითგან მიცვალებადმდე. აღწერილი ნეტარისა მამისა ჩვენისა მაქსიმეს მიერ, ფილოსოფოსისა და აღმსარებელისა.—ისმინეთ ესე ყოველმან თესლებმან და ყურად-იღეთ ყოველთა დამკჳდრებულთა ქუეყანისათა...“ 2r—123r.

2. „საქმენი და სწავლანი და საკჳრველებანი წმიდისა იოანე ღ̃ის მეტყუელისა და მახარებელისანი და პროხორე მწერალისა.—და იყო ჟამთა რავდენთამე შემდგომად ამაღლებისა უფლისაჲ ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესა, ძისა ღ̃ჲ ზეცად, შეკრბეს ყოველნი მოციქულნი გესამანიას...“ 123r—141v.

წყდება: „...იყო პყრობად იგი პატმო ჭალაკსა, ხოლო ქარტა იგი წარღებად ეფესოს ქალაქსა და შ.“

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს, ქვემოთ, მიწერილია: „განსრულდა, ძალითა ღ̃თა“

მინაწერები: I r—v; 1 r—v. მხედრული მინაწერი „რომანოზ ცაყუდებულისა არის“. 1v.

1007

მარმონტელი. ველიაზარ [მე-18 ს.]

97ფ.; 20,7×16,4; ქაღალდი (ცისფერი); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული. თარგმნილი არხიმანდრიტი გაიოზის მიერ კრემენჩუკს (1r 96v). 1787 წ. (1r, 96v); მე-18 ს.— (ჭვირნიშანი: 78, 83, 87, 95—1788); დაუწერელია: Iv, 97 r-v. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„თავი. ა.—მოუძლურებული განგრძელებულითა მძრუწლობითა ჰრომის იმპერია (სახელმწიფო) დღეთა იუსტინიანეს მოხუცებულებისათა დაუახლოვდა უკუწ სრულსა შემუსრუასა...“ 2r—96v.

შენიშვნა. 1. წინ უძღვის თავფურცელი: „ველიაზარ, ქმნილი უფლისა მარმანტელისაგან, რომელიცა იყო წევრი ფრანცუზისა აკადემიისა. თარგმნილი რუსულად მისის იმპერატორების დიდებულების ეკატირინა მეორისა იმპერატრიცასი და თჳთმპყრობელისა ყოვლისა რუსეთისა და სხუათა და სხუათა და სხუათა, ვოლგასა ზედა. ხოლო რუსულით ქართულსა ზედა ვიწყე თარგმნად არხიმანდრიტმან გაიოს წელსა ქრისტესით 1787, ოკდომბერს 24. კრემენჩუკს“. (1r). [რუსული გამოცემა აწერილია ამგვარად: „Велисарий, сочинения Г.Мармонтеля, перевод с французскаго на словенский, с фигурами; в Вене 1777.“ Сопиков О. Р. Б. I § 195. СПб 1813.]

2. 1737 წ. თარგმნის თარიღი არის, ხოლო კრემენჩუკი—თარგმნის ადგილი.

მინაწერი: 1v.

ანდერძი (მთარგმნელისა) „სრულ ვჰყავ წელსა 1787, თთუესა დეკემბერსა 14. კრემენჩუკს. გაიოს.“ (96v).

1008

კრებული [1826 წ.]

62 ფ.; 22×16; ქაღალდი; ქსოვილ-გადაკრული ხის ყდა; მხედრული; 1826 წ. (4r); გადამწერი [ნიკოლაჲ დადიანოვი] (4r); ადგილი: ნოღა (4r); დაუწერელია: 61v, 62v. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

1. [დადიანი ნიკოლოზ] „პირველსა კვირიაკესა მარხვათასა ქადაგება სინანულისათვის.—იტყვის დიდი წინასწარმეტყველი დავით პორფიროვანი: „მძინარემან არღარა ნუ შესძინოსა აღდგომაა?...“ 5r—12r.

2. [დადიანი ნიკოლოზ] „მეორესა კვირიაკესა წმინდათა მარხვათასა. ქადაგება მარხვისათვის.—ბრძანებს უფალი პირითა ისაია წინასწარმეტყველისათა: მარხვა უქმი და დღესასწაულობა თქუჱნი სძაგს სულსა ჩემსა...“ 12r.—21v.

3. [დადიანი ნიკოლოზ] „მესამესა კვირიაკესა მარხვათასა. ქადაგება მოწყალებისათვის.—სული წმინდა გვიბრძანებს პირითა წინასწარმეტყველისა დავითისათა: „ილოცეთ და მიეცით უფალს ღმერთსა ჩვენსა“.... 21v—28v.

4. თქმული ყოვლად ნეტარისა კაცისა ყოვლად სამღვდელო ანტონი ჭყონდიდის მიტროპოლიტისა, დადიანის ძისა მეოთხესა კვირიაკესა მარხვათასა. ქადაგება აღსარებისათვის.—იტყვის წინასწარმეტყველი დიდი დანიელ: „ვსცოდეთ, ვიუსჯულოეთ, ვიუთნოეთ და განვსდექით მცნებათაგან შენთა და მსჯავრთაგან შენთა...“ 28v—34r.

5. „თქმული მისვე, ყოვლად ნეტარისა კაცისა, ყოვლად სამღვდელო ანტონი ჭყონდიდის მიტროპოლიტისა, დადიანის ძისა, მეხუთესა კვირიაკესა მარხვათასა. აღსარება მღვდელობისათვის.—ბრძანებს უფალი პირითა მალაქია წინასწარმეტყველისათა: „ბაგენი მღვდელთანი იწვრთიდენ მეცნიერებასა...“ 34v—40v.

6. „[დადიანი ნიკოლოზ] „კვირიაკესა მეექვსესა მარხვათასა. ქადაგება შურისათვის.—წინასწარმეტყველთა შორის წარჩინებული დიდი ისაია იტყვის: „შურმან შეიპყრას ერი უსწავლელი...“ 41r—51r.

7. [დადიანი ნიკოლოზ] „დიდსა პარასკევსა. ქადაგება მაცხოვარებითსა ვნებასა ზედა.—მაცხოვარი და უფალი ჩვენი იესო ქრისტე ბრძანებს მტილსა შინა გეთსამანიისასა: „შეწუხებულ არის სული ჩემი ვიდრე სიკუდილამდე...“ 51r—60v.

შენიშვნა: წინ უძღვის ნიკოლოზ დადიანის „წინასიტყვაობა წინამდებარისა ამის წიგნისა.—მაღალ ღირსო არხიმანდრიტო და მოძღვართ-მოძღვარო გიორგი კუხალაშვილო და წმინდათა უდაბნოებთა წინამძღვარო და მამავ! მრჩობლთა არსებათა ჩემთა სასოებავ...“ 2r—4r.

წინასიტყვაობიდან ირკვევა, რომ ნიკოლოზ დადიანს გიორგი კუხალაშვილის წინადადებით დაუწერია წინამდებარე კრებულში მოთავსებული 5 ქადაგება და დაურთავს ანტონი ჭყონდიდელის 2 ქადაგება.

მინაწერები: 1r—v; 4r—v; 60v; 61r.

1009

სამუილ რაბინ იუდიანი. ოქროს ალნაქვსი [1831 წ.]

52 ფ.; 21×17; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1831 წ. (49v); გადამწერი მონაზონი რომანოს (49v); დამკვეთი: ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი დავით (49v); ადგილი: მარტვილის მონასტერი (49v). შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„წიგნი სამუილ რაბინ იუდიანისა, მორაკანელისა, უპირუჱლესის სინაღოღისა, გინა ჰსჯულის შესაკრებელის, მოძღურისა, ისაკ რაბინის მიმართ, რომელ არს სუბულმეტს მორაკანის ქალაქსა შინა.—წყება ა. ღმერთმან დაგიცჳას შენ, სულიერო ძმაო და განაგრძოს საუკუნოჲცა შენი ვიდრე დასასრულადმდე ტყუჱობისა ჩუჱნისა... 4r—38v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი „ოქროს ალნაქვსი, სამუილ რაბინ იუდიანისაგან მეორედ გამოღებული სანკტ-პეტერბულს, შრონისნის ნების სტანბასა შინა დებეჭდილი 1782 წელსა უწმინდესის სინოდის მმართებლის წევრს მაღალ ყოვ-

ლად სამღუდელოს გაბრიილს, არხიეპისკოპოსს დიდისა ნეოღოროდისა და სანკტპეტერბურღისასა და წმიდისა სამების ალექსანდრე ნევსკის მონასტრის არხიმანდრიტს, მის მაღალ ყოვლად სამღუდელობას უმოწყალესს მწყემსთ-მთავარს." 1r.

ბ. რუსულად მთარგმნელის მონაზონის ვარლამის მიმართვა სინოდის წევრის, მიტროპოლიტის გაბრიილისადმი: „მაღალ ყოვლად უსამღუდელოესო, უმოწყალესო მწყემსთ-მთავარო.—მივიღე უსახმარესი ჟამი გამოცხადებად თქვენის მაღლისა ყოვლად სამღუდელოებისა. უქჳჱნაესად შენდობით გავბედავ, რათა განჳაშვენო სახელითა თქვენითა თარგმნილი ჩემ მიერ სამუილ რაბინისა სათნო უყოფელად ქრისტეს თჳს განჰსჯაჲ...." 2v—2r.

გ. ქართულად მთარგმნელის, დიმიტრი ბაგრატოვანის მიმართვა: „მკითხჳჱლთათჳს.—ჩემგან ამ წიგნის თარგმნა შეუძლებელ იყო, სამღ´თოს წერილის ენის გამოუცთელობით. გარნა მამის დის ჩემის, მეფის ქაიხოსროს ასულის თხრვამ [!] ბრძანებას ვერ ურჩ ვექმენ. ვინაჲთგან დიდი სურვილი აქუნდა რუსულისაგან ქართულად გარდამოღებისა და ამისთჳს, ალმბაძჳჱლმან სხუათა ქრისტეანეთა მთარგმნელთამან, არღარა ვრიდე ლექსთ შეუწყობელობასა ყჳჱდრებასა, რათა იდიდოს ადრითგანჳჱ მორწმუნეთა ჩჳჱნთა ერთ-ქჳჱყნეულთაგან ყოვლად დიდებული სახელი ღმერთ-მამაკაცისა, უფლისა ჩუჱნისა იესოს ქრისტესი აწ და უკუნისამდე.

ჰაზრი წერილისა სრულად გარდმომიღია და თუ ვინმე ინებოთ უშჳჱნიერესად განწყობაჲ მშრომელის სახელისა აღუკოცელად, მადლიერ ვიქმნები. თავადი დიმიტრი ბაგრატოვანი". 2v.

დ. [რუსული თარგმანისათვის წამძღვარებული „აღნიშუნა" წიგნის მოკლე შინაარსისა და ბიბლიოგრაფიული ცნობები თხზულების დაწერის თარიღისათვის (XI ს.), თარგმნისა და ნაბეჭდი გამოცემებისათვის] „აღნიშუნა.—წიგნი ესე ამტკიცებს თჳს შორის სათნო-უყოფელსა ქრისტეს თჳს განჰსჯასა, წინასწარმეტყჳჱლთა თქმულთაებრ და მათსა ნამდვილსა აღსრულებასა და უფროსად, აწინდელსა მდგომარეობასა იუდიანთა ნათესავთასა." 3r.

2. დართული აქვს: ა. „პირი წიგნისა, წარვლინებულისა იერუსალიმით ტიბერიოს იჶარატორისა მიმართ ჶუბლიოს ლენტულოს მთავრისაგან ჰურიასტანისა იესო ქრისტესთჳს. წიგნი ესე დამარხულარს ჰრომს, მონასტერსა შინა ბატონთა კესარინელთა, წიგნის საცავსა შინა. ხოლო თარგმნილ არს წიგნი ესე ლათინთა ენისაგან ჶილიპპეს, ლათინთავე ხუცისაგან.—სათნო ყოფად შენდა ჵ, კეისარო, ნატრისა შენისათჳს მოგახსენებ ვითარმედ არის ჩვენსა დროსა ჩემდა რწმუნებულის სამთავროს ადგილსა შინა კაცი ვინმე, რომელსა ჰქვიან იესო ქრისტე...." 39r—40r.

ბ. „მათს დიდებულებას თჳთ მპყრობელს კეისარს მეფესა ჰრომაელთასა, აღმოსავლეთის კერძოთ მთავრისა და იერუსალიმის გამგის პილატეს მიერ რაპორტი.—მოჰჴსენდეს თქვენს თჳთ-მპყრობელობითს დიდებულებას საქმე იგი საოცარი, რომელიცა იქმნა ამ ჟამად ქჳჱყანასა ჩვენსა შინა [მოთხრობილია მოკლედ ქრისტეს გამოცხადებისა, ამ ქვეყნიური მოღვაწეობისა და ჯვარცმის ამბავი]". წინ უძღვის „წინასიტყუაობა მთარგმნელისა". 41r—v, 41v—43r.

გ. „ხოლო ოდეს მოჴსენებისა წერილი ესე მიწევნილ იქმნა ჰრომს შინა კეისართან და აღმოიკითხეს და განითქუა ესე ჰამბავი, სიმრავლე ქალაქისა განჰკჳრდა და დიდებულთა და მთავართა მოახსენეს კეისარს [პილატეს მოქმედების დაგმობა და დასჯა მისი]". 43r—48r.

დ. „მეფეთ მეფე აგვისტოსებრ კეისარი ჰრომაელთ სამფლობელოსი, შენ, საყუარელსა ძმასა ჩემსა, მეფესა დიდის სასომხითოსსა და აღმოსავლეთის მთაუარსა ავგაროსს გიხაროდენითა მოგიკითხავ.—ეუწყოს თჳთ-მპყრობელსა მეუფებასა თქვენსა უმეტეს სიყჳარული ძმობისა და ურთიერთისა მიმართ ერთ-სიტყუაობა და თანახმაობა და ამასთან მოხსენდეს მეფობასა თქვენსა ესეცა: კაცი ვინმე იყო, რომელსა ეწოდებოდა იესო...." 48r—49r.

ე. [ბაგრატიონი დიმიტრი] „ლექსი მთარგმნელისაგან.—ვეცხლი აილო მღუდელთაგან, თავი დაირჩო იუდა..." 49 v.

ვ. [ბაგრატიონი დიმიტრი] „ლექსი სხჳა სიტყჳაობითი.—ჯჳარმან ერთმან განმაცოცხლა და მეორეჳ არ მაწყინა“....49v.

მინაწერები (ტექსტის ხელით): 16r, 17v, 18v, 20v 22r—v, 28r. 31v, 38 v (ლექსად)—უმეტესი ნაწილი მთარგმნელის სქოლიოს წარმოადგენს. 49r.

ანდერძი (გადამწერისა) „სრულ იქმნა ბრძანებითა, მათის ყოვლად უსამღუდელოესობის სრულიად ყოვლისა მეღრელისა [!] ქჳეყნისა, და ეგრეთჳე სჳანთა და აფხაზთა მწყემსისა, იმერთ სახლთ-უხუცის ღენერალ-მაიორის და კავალერის ზურაბ წერეთლის ძის ჭყონდიდლის დავითისათა ოქროს აღნაქსი ესე და ვარ მთხოჳელი ყოვლისა შემძლებელისა ღ͠თისადმი, რათა სუფევდეს ყოვლად უსამღუდელოესობა თქვენი მრავალწელკეთილდღეობითა, წმინდაო მეუფეო ჩჳენო, თქვენის ყოვლად უსამღუდელოესობის უქჳეშევრდომილესი მონა, გლახაკი მონაზონი წმიდისა და დიდისა ცათა მობაძავისა მონასტრისა მარტჳილისა მესჳეტე, ცოდვილი ბერი რომანოსს, რომელიც აღმიწერეს] მუნვე ს[ვ]ეტსა შინა. წელსა ქრისტესით ჩყლა-სა, მარტის კგ. 1831-სა, მარტის 23.“ 49 v.

1010

ისტორია მწერთა სავნებელთა [1815 წ.]

93 ფ.; 21,5×17,5; ლურჯი ქაღალდი; უყდო (დაშლილი, 1 ფ. დახეული; 1, 20, 21, 22 ფ. ამოვარდნილი); მხედრული; 1815 (86r); გადამწერი და [მთარგმნელი რუსულიდან] იასე; 87—93 ფ. დაუწერელია. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„ისტორია მწერთა სავნებელთა კაცისათვის, პირუტყვისათვის, ჴნულისათვის და ბოსტნისა, ანუ ხის წალკოტთათვის. თავი პირჳელი. ბაღლინჯანი.—არა არს არცა ერთი ქალაქი ევროპასა შინა, სადამცა ესოდენ მსხემობდენ ბაღლინჯანი, ვითა პარიჟსა შინა...“ 6r—86r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. „წინასიტყჳაობა: მწერი არს ესევითარი ცხოველი, რომელსაცა არავითარნიმე ძჳალნი ჰქონან, რომელსაცა შორის არს ანუ ჩ[იჩვი]რი, ანუ ისარი, ანუ ტჳჩი, რომელსაცა შორის ლაწჳნი განიჴმიან და დაიჴშვიან ანუ ზე ანუ ქჳე...“ 2r—4v.

ბ. „პინაქსი. თავი პირველი. ბაღლინჯანი (ტილნი, რწყილნი, ჭინჭველნი, გარსხედეთი ჭია, დედაზარდლისა, კოღონი, ფუტკარნი [!], კრაზანა, ბუზნი, კალილარი, მგრაგნელი, ერვისი, მუმლნი, მიწისა ანუ ნეხვის ჭიანი, მუხუნძელი, მატლი, ძირის მჭამელი გესლი, მკალი, ვენახის ჭია, რიგიტი, ჩრჩილი, ღრიანკალი, ლოფართქინა, რქიანი ჭია და მარტორქა, სხლის ჭია, ისპაანის ბუზი, ყურებიანი ჭია, იპა, წურბელა, პეპელანი და პურის ჭიანი, ჭიანი ფოთოლთა და თესლთანი, ხეთა ზედა მოარულნი ჭიანი, ორკუდოვანნი, ბოსტნის რწყილნი, ვენახის ტილნი, ხის მატლნი, რიგიტთათვის ზოგად, მწერთათვის ზოგად) 5r—v.

2. ტექსტში სათვითაოდ აწერილია ყოველი მწერის გავრცელებულობა, მავნებლობა, მორფოლოგიური აღნაგობა, მასთან ბრძოლის საშუალებანი.

ანდერძი: „ქრისტეს განჴორციელებითგან ათას-რჳა-ას მეათხუთმეტესა წელსა, მარტისა ოცს, სარიცხველსა ვიქმენ ამისსა მთავებელ; რავდენც ძალ-მედჳა დავჭშჳერი, პროსოდიისაცა მჴმეველ, აწ უკჳე ვჭვედრი ამას ღმერთს, იქმნეს გრიგორის დღეთამგრძელ, რომ მწერთა ბუნებათაცა უცხრომელად ეგოს მჭურეტელ. (უნდო იესე)“. 86rv.

1011

ვახუშტი. ცხოვრება ქართლისა [მე-18 ს.]

451 ფ; 20×16; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ხის ყდა (გატეხილი, 316 ფ. სანახევროდ ამოხეული); მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.] შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

1. „ტომობა და ჩამომავლობა ქართჳელთა და ცხოვრებაჲ მათი, რომელ ეწოდების წიგნსა ამას ცხოვრება ქართლისა: ნოეს ძის იაფეთის თესლი-

საგან ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთანი.—აწ ზნეთათჳს ვიწყოთ ძჳჱლთაგან ახალთამდე საქართჳჱლოსა...“ 1r—442v.

წყდება: „ხოლო ესე განიხარა შაჰნადირ და მოსცა მეფეს თეიმურაზს ქართლი და ძესა მისსა ირაკლის კახეთი. მერმე მოვიდა ტფილისს მეფე თეიმურაზ ქკს ჩლმდ, ქართულ ულბ...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი წყდება ქართლის სამეფოს ისტორიის ბოლოზე (შდრ. ჩუბინაშვილის გამოცემა. „ქართლის ცხოვრება“ ნაწილი მეორე. სანკტ. პეტერბურღს. 1854. გვ. 94). 2. „ქართლის ცხოვრების“ ტექსტში ჩართულია „აღწერა სამეფოსა საქართჳჱლოჲსა“ (20r—26r,) და „აღწერა აწინდელისა ქართლისა, საზღურით“...“ (253r—316v). შდრ. ვახუშტის „აღწერა სამეფოსა საქართველოსას“ გვ. 28—32, 33—85. 1941 წლ. გამოცემა.

3. ხელნაწერის გადამწერს ვახუშტის მიერ გაკეთებული სათაურები და სქოლიონი ტექსტში ჩაურთავს 77 r, 78 r, 125 r. 137 v. 139 v. და სხვ. მრავალ ადგილას. 4. ქართლის ახალი ისტორიის ტექსტში ორ ადგილას შემჩნეულია ჩანამატი ადგილები, რომელიც ვახუშტის არ უნდა ეკუთვნოდეს—ა. „მეფობა მეათსამეტე. მეფე იესე“ —აქ ჩამატებულია 8 სტრიქონი—“ ამან იმეფა ოთხი წელი ტფილისს, ქორონიკონს ჩლიდ, ქართულს უბ. ხოლო იყო მჴნე, აჸოვანი, ჰაეროვანი, მოწყალე....“ (416v). ბ. ქართლის სამეფოს ისტორიის ტექსტის ბოლოს გვაქვს 10 ზედმეტი სტრიქონი „—და ამასვე [1744] წელსა. აგვისტოსა ია მოკუდა კზ̃ი ნიკოლოზ ხერხეულიძე....“ 442 v—გადმოცემულია ანტონ I-ის კათალიკოსად დაჯდომისა და თეიმურაზ II-ის მეფედ კურთხევის ფაქტი.

4. ტექსტს დართული აქვს ა. „—მეფე ადარნასე მბ წელი იმეფა ქრისტეს აქეთ შკ̃გ, ქართულ[ით]: რ̃მგ...“—ქრონოლოგიური ნუსხა საქართველოს მეფეთა ადარნასე მეფიდან (923 წ.) ერეკლეს გამეფებამდე ქართლში (1762). წყდება:—ხოლო ძესა თჳსსა ირაკლის დაუტევა [თეიმურაზ II-ემ] ქართლი და ჰგიეს. ადიდნეს ღ̃თნ და ხუფევითამცა ჰყოს უკუნისამდე. ხოლო შემდგომად უკუმოიქცა დიდის პატივით მიღებული [ანტონ I კათალიკოსი] იმპერიაში და რუსეთის ეპარხია ერწმუნა ვლადიმირისა კათალიკოზ“ 445r—446 v ბ. ანდერძების ტექსტის შემდეგ, ხელნაწერის ბოლოში, ტექსტისაგან განსხვავებული ხელით (მხედრულით) ა. სასულიერო შინაარსის ლექსი: „ქვეყნად ყოველი ნივთიერი რაც რომ დავბადეო, მათად სახმარად გავაკეთე სულ წინ დავდეო..“ 448r-450v ბ. სხვა ხელით, სხვა ლექსი: 1861 წ. ნათქვამი ვინმე „კნეინა ანნასაგან:—ახ, შვილო ნინო—კეკლუცად ზრდილო....“ 451r.

ანდერძები: ა. „ხოლო ესე ქართლის ცხოვრება პირველად მეფეს ვახტანგს თჳთ ეწერა და ეკეთებინა, ქართლს მყოფობასა. და მერმე, რუსეთს, ძველთა გუჯრებთა და ცხოვრებათა და მოხუცებულ მაჴსოვარ მეცნიერთა საქართველოს კაცთაგან, დიდის გამოკვლევით და გამოძიებით, გულსმოდგინეთ ეკეთებინა, რომ საქართველოს ცხოვრება ნოეს ძის იაფეთის ქართლოსიდამ აქამომდე როგორ ყოფილა. ბატონის შვილის ვახუშტის თანხლებით ეკეთებინა და აღარ დასცალებოდა, თანამდებობისაგან სიკუდილისა. მერმე რომ მეფე აშტრახანს გარდაცვალებულ იყო, ბატონის შვილს ვახუშტის შეესრულებინა. და არს აქ მეფის ირაკლისამდე. და ამას იქით რაც იქნას ქვეყანასა ამას საქართველოსა შინა, მატიანეთ მწერალთ აღწერონ. “443r.

ბ (გადამწერისა): „ხოლო კახეთის აღწერა აკლია ამ წიგნსა. იქ, მოსკოვს, ამ ქართლის ცხოვრების ბოლოს არის ექვსიოდ რვეული. ვინც მიემთხჳვნეთ, გარდმოწერეთ. კარგი საჴმარი და შესატყვისია.“ 442v.

1012

კრებული [1782—1783 წწ.]

146 ფ; 20,6×16.3; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; I-ყდის საფარი ამოვარდნილია; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1782—1783 წწ. (75v, 145v); გადამწერი: გაიოს (145 v); თარგმნილი სომხურიდან; მთარგმნელები: მღუდელი ფილიპე და დოსითეოს ნეკრესელი (145v); ადგილი: მრავალმთის ნათლისმცემლის მონასტერი (145v); დაუწერელია: 27v, 76rv. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

1. „დაწყებასა შორის დიალეგტიკისასა საჭმარ არს კითხვისათჳს მცირისა რაჲსამე თქმად, რომელსა განსაზღურებს არისტოტელი ესრეთ: „კითხჳა არს ძიება მიგებისა“.—აწ უკუჱ დაღაცათუ მრავალ არიან სახენი კითხჳსანი, გარნა აქა საჭმარ არიან ჩუჱნდა რაჲ არსისა და ვითარი არსისათჳს, რომელნი თქმად არიან ამათთჳს, რომელთა ყოფა აღსარებულ არს...“ 1r—75r.

შენიშვნა: გადაწერილია 1782 წ. (75v).

2. „შემოკლებით აღხსნა პერი-არმენის წიგნთა.—დასაწყისი და წინადადება. ახსნა. იგი წინადადებულნი სიტყუანი იგივე არს დასაწყისიცა წიგნთა კუალად, რომელ იტყჳს დასაწყისი და წინადადება, რამეთუ დასაწყისი წიგნთა პირველ არს დადებულ, ვიდრე წინა—ქებისა...“ 79r—144v.

შენიშვნა: „პერი-არმენის წიგნს “წინ უძღვის ლექსი, რომლის კიდურ-წერილობაში იკითხება ლექსის ავტორის სახელი: «დოსითეოს ნეკრესელი»; ხოლო შინაარსი ლექსისა წარმოადგენს „შემოკლებით ახსნის“—ქართული თარგმანის თავისებურ შესავალს. აღნიშნულია ერეკლე II-ს განმანათლებელი მოღვაწეობა და ერეკლე მეფის ბრძანების თანახმად ფილიპე [ყაითმაზაშვილისა] და დოსითეოსის მიერ სომხურიდან თარგმნა ამ თხზულებისა, დავით ფილოსოფოსის განმარტებით:

„ლოცუამან ანნა:
დავჰსდებ გონებად აღძრუასა სულისასა,
დის სადაჲთცა ძალი ნეკტარებრ სიტყჳსა.
დანიშნოს ცნობამ ყოფა ცხად-აღძრჳთობისა..“ 77r—78v.

მინაწერები: I ყდის v, 145v, 146r—v, II ყდის r.

ანდერძი (მთარგმნელისა) „თქუჱნ, ჩუჱნდა საყუარელნო მოყუარენო სიბრძნისანო, ჵ, ქართლოსიანნო, ბრძენნო! მოიხილეთ სიტყვისადმი ჩემისა და გკადრნე მე ლექსნი, მახარებელნი თქუჱნ, მეცნიერთანი. აჰა, წიგნი, მანათლებელნი გონებათანი, აჰა, იპყართ ჴელითა ხელად ორი და ორი და იქმნებიან ოთხნი და შეიკონეთ ბრძნისა გონებისა თქუჱნისა წიალთა, ვინათგან გიშობენ თქუჱნ საზრდოთა სიტყჳსათა სიტყულნი ესე, რომელ არიან რიტორებაჲ, საზღურისა წიგნი, პორფირის ახსნა და ესე ახსნა პერი არმენასი. მიიღეთ, გიძლუნით ჩუჱნ, მდაბალნი მუშაკნი და მოღუაწენი, თქუჱნდა სატრფიალოთანი, მთარგმნელი მღუდელი ჰარმანთა ფილიპპე და მწერალ-მწყობელ მოღუაწე დოსითეოს, აჰა მი[ი]ღეთ და გუაკურხოს სულმან თქუჱნმან. ამინ.

სრულ იქმნა თარგმანებითა ორი ესე წიგნი ჰარმანთაგან ქართუჱლთადმი, რომელ არს ახსნა პორფირისა და ესე ახსნა პერი არმენასი წელსა განჴორციელებითგან სიტჳსა ღ̃ისა ჩღჲბ 1762, თთუჱსა იუნისსა, რიცხუსა იე, 15“. 145 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა და სრულ იქმნა 1783, 2,4, მონასტერსა ნათლის-მცემელისასა მრავალ-მთას. ჴელითა ჩემ ყოვლად უღირსის დიაკონ-მონაზონისა გაიოსისათა“. 145 v.

1013

კრებული [მე-19 ს.]

108 ფ.; 21,5×16,8; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (75, 76 ფფ. ამოვარდნილია, 82 ფ.—დახეული); მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს.; თავ-ბოლოკაზმულობანი: 1r, 2r, 24r, 35r, 70r; გადამწერი: მღვდელი პეტრე ტაბლიოვი (21 v, 33 v); დაუწერელია: 22 rv, 34 rv, 68 v, 69 r, 70 v, 106 r. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

1. ხოჯაევი მარგარ ხაზარის ძე [ზნეობითი ფილოსოფია] „[ს]ხვა-სიტყვაობითი მოთხრობა.—კერძოსა აღმოსავლეთისასა, ნაწილსა შინა აზიისასა იყო ადრითუმიდგან შთამასრული შახნავარუზისა მიერ, ესე იგი ახლისა დღისა, გინა ზაფხულისა დიდისა, ჴელმწიფე ერთი, ფრიად ტკბილისა ქცევისა, ჴელ-უხვი და დიდად მოსურნე კეთილმყოფელობისა, რომელსა ეწოდების შახშარა ესე იგი გაზაფხული ჴელმწიფე...“ 2 r.—21 v.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის სომხურიდან რუსულად მთარგმნელის არხიდიაკონის იოსებ იოანესიანის აშტრახანელის წინასიტყვაობა, რომელშიაც განმარტებულია წინამდებარე თხზულების სიმბოლიკა,. 1 r-v.

2. „წამება ქეთევან დედოფლისა, ახლად თქმული თავადი დიმიტრი ბაგრატოვანისა მიერ.—

შენ, უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა მყოფელო,
თვისისა დასაბამისა თვით თავსა შორის მყოფელო,
ვითარ და როგორ ძველი დღეთ უცნობო, შეუტყობელო,
საიდუმლოსა დიდისა ვერ მისგან [!] მიუთხრობელო...“ 23 r—33 v.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის: 1. თავფურცელი ს. პეტერბურგის 1819 წ. ნაბეჭდი გამოცემისა. 23 r.

2. ავტორის დიმიტრი ბაგრატიონის ლექსი ირაკლი [II]-ის ასულის ქეთევანისადმი, რომლის მიხედვით „წამება“ მიძღვნილი ყოფილა ხსენებული ქეთევანისათვის. 23 v.

3. ხელნაწერი ტექსტი „წამებისა“ 1819 წ. ნაბეჭდი გამოცემიდან გადმოწერილი ჩანს.

3. [სიბრძნე ბალავარისა] „გვითხრობდა ჩვენ მამა ისაკ, ძე სოფრონ პალესტინელისა. და არს წიგნი ესე სიბრძნე ბალავარისა, რომელი იმყოფებოდა უდაბნოსა მძოვართა თანა:—მივიწიე ოდესმე იოპედ და მუნ ვჰპოვე წიგნი ესე, ჲინდოთა საწიგნესა შინა, რომელსა შინა ჰსწერიან საქმენი ამის სოფლისანი, ფრიად სარგებელნი სულთანი.—იყო ვინმე მეფე ქვეყანასა ინდოეთისასა, ადგილსა, რომელსა ჰრქვიან ბალატ, და სახელი მისი აბენეს. იყო იგი მშჳდი და მდაბალი და ფრიად მოწყალე გლახაკთა; და არა ესვა მას შვილი...“ 35 r—70 r.

შენიშვნა: „სიბრძნე ბალავარისას“ ეს ნუსხა და მთელი ეს ხელნაწერი ზოგადად აწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს, როგორც მეექვსე ხელნაწერი (VI) (სიბრძნე ბალავარისი, ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით. ტფილისი, 1895. გვ. 112—114).

4. [ბერძნული მითოლოგიის მოკლე ლექსიკონი] „თვისათვის დღესასწაულისა მისისა.—ატლანტა, ასული მენეის მეფისა სციროსისა. იყო ეს ფრიად გამოცდილ მემშვილდეობისა და აღმატებულ იყო ესე ყოვლად სიმარტივით...“ 71 r—78 v.

წყდება: „...ხოლო წარტაცებისათვის ევროპიასა მდინარისა პირსა ფინიკიისასა შეიცუალა თუთრად ჯარად და ვითარმედ სხვადასხვა სახედ მრავალგზის შეცუალებულ იქმნა“.

შენიშვნა: ფურცლები არევით არის აკინძული: 71—78-დე.

5. [კალანდრა და ლურზნამა] „ესე კალანდრა და ლურზნამა არაბულისა და თათრულისაგან არის გარდმოთარგმნული.—იანვარს ავად მყოფობა იქმნების; იტყვიან, თუ დღლაზედ თბილი წყალი ცოტა შესვას კაცმან, კაცს მოუხდება. მსუქნის ჴორცის ჭამა და ღვინის სმაც კარგი არის...“ 79 r—105 v.

მინაწერები: 107 r, 108 v.

ანდერძი: „ალმომკითხველნო ამის წიგნისანო, იგულისხმეთ სიმჴნე ჴელოვანებითი ბაალის გონებისა და მეხსიერება იოდასაფისა. ხოლო კალანდრა ესე, რომელი ჟამთა ვითარებისათვის აცხადებს რასამეს სიცრუვებსა, არა არს დასარწმუნებელ, ვინათგან ამა კალენდრასა არა ეთანხმებიან წმიდანი წინასწარ-მეტყველნი, არცა. სიტყვითა, არცა მაგალითითა, არა თუ მომავალითა, არცაღა განვლილითა საქმითა სოფლის ისტორიისათა, და უკეთუ დასარწმუნებელ იყოს აქა აღწერილნი, უნდა გვიმტკიცებდეს მაინც წიგნი შესაქმნისა, ანუ სოფლის დაბადებისა. თუმცა არს კაცი დაბადებული ღმრთისაგან თავისუფლად და მსველელი [!] ეგრეთვე თავისუფლად გზასა ზედა, ვითარცა ჭეშმარიტსა, ეგრეთვე შეცთომილსა. გარნა არა აქუს კაცსა თავისუფლებაჲ ცნობად თავსა თვისსა ზედა გარდამავალისა საქმისა. ესრეთნი საქმენი მხოლომან ღმერთმან უწყის. სადაცა იყოს საუნჯე ჩვენი, მუნცა იყოს გული ჩვენი. ჯერ არს, რათა ვეძიებდეთ სასუფეველსა ღმრთისასა, ვითარცა იოდასაფ და უკეთუ ეგოდენ არ ძალგვიძს, სახლსა მამისა ჩვენისასა მრავალ არიან სავანენი. უღირსი ხუცესი პეტრე“. 106 v.

1014

ტიმოთე გაბაშვილი. მოხილვა [მე-19 ს.]

110 ფ.; 23,5×19; ქაღალდი (სხვადასხვა); ტყავ-გადაკრული ნატვიფრი ხის ყდა; თავ-ბოლო-ნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); მინიატურები: ა) მირიან მეფისა—94 v; ბ) ვახტანგ გორგასლისა—95 r; გ) ბაგრატ კურაპალატისა—96 r; დ) არისტოტელისა—105 v; ე) პლატონ ფილოსოფოსისა—106 r; მე-19 ს. [ჭვირნიშანი: 1800 (107, 108 ფფ.)]; გადამწერი მდივანი. გიორგი გიორგის ძე (110 r); დამკვეთი: გრიგოლ დადიანი (110 r); ადგილი [ოდიში]—110 r; დაუწერელია: 95 v, 106 v, 110 v. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„სამარად საგონებელ ჩემდა იყვნეს თუ ვითარ არა საზღვეო იყოს ზენაისათვის მორთვა სიტყვათა და კვალად დახსნილობითა და უდებად ცხოვრებულთაგან არა შესამსგავს არს ტკივილთ-მოყვარებით მოსწრაფება...“ 1 r—109 v.

თავდება: „.მოვედით ახალციხეს და მუნითგან მივიწიენით სურამად“.

შენიშვნა: 1. დართული აქვს სქოლიოები: 39 v, 44 r, 50 v, 53 v, 54 r, 69 r, 80 v, 82 v, 84 r, 85 v, 90 v. 2. ხელნაწერის ტექსტი დაბოლოებით და ზოგი სხვა ადგილით (57—67 ფ. და სხვ.) ვარიანტულად განსხვავდება 1852 წ. გამოცემული ტექსტისაგან.

მინაწერები: 1 r და ტექსტის ხელით—94 r-v, 95 r, 96 r. 105 r-v, 106 r.

ანდერძი: „სადიდებელად წმიდისა, ერთარსისა, ცხოველს-მყოფელისა და განუყოფელისა სამებისა: მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა. ბრძანებითა კეთილმსახურისა და-

დიანის გრიგოლისათა. ოდეს მიიღო მპყრობელობა სრულიად ოდიშთა და ლეჩხუმთა ზედა დადიანმა მეორემან გრიგოლ, დიდისა ჴელმწიფისა რუსეთისა იმპერატორისა მიერ მაღალი ბრძანება და კავალერია [!] მაღლისა მიერ; ოდეს მოიწია მას ჟამად პალატად სამეუფოდ მისა, ვმწირობდი და სიმაღლესა მათსა ყოველივე სურვილი და ტრფიალება საღთოთა და სამეცნოთა წიგნთადმი დაედვა, სწავლისა და გამოძიებისათვის. და სიმაღლე მისი მოდრკა სიმდაბლისადმი ულირსებისა ჩემისა და წყალობითა თვისითა მეგობრობისა პატივსა ზედა აღმიყვანა და მარჯვენით წყალობისა თვისისა დამსხნა. საღთოთა და სასიბრძნოთა წიგნთა მწერლობისა მოსამსახურედ მიჩინა. და აღვსწერე ეზოდ წოდებული წიგნი ესე წმინდისა ტიმოთეს მიმოვლა და სრულ იქმნა ძალითა ღ̃თისათა. მისა დიდება აწ და უკუნისამდე. ამინ.

აღიწერა ხელითა მდივანი გიორგის ძე: მდივანი გიორგისათა.“ 110 r.

1015

საპოლიტიკო თეატრონი [მე-19 ს.]

III, 231 ფ.; 33,5×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (48 და 59 ფფ. ამოვარდნილი); მხედრული: [XIX ს.]; დაუწერელია: 2 v. შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან 1913 წ.

„ საპოლიტიკო თეატრონი, ჵნუ საყოფაქცეო სახილველობა, რომელსა შინა შეკრებულ არიან უაღრესნი განზრახუანი თუ რაჲ უხმს ქმნად და რაჲსაგან ლტოლუად სათანადო არს მთავარი.—თავი ა. ვითარმედ მთავარსა თანა-აძს, რათა განატაროს ცხოვრებაჲ თჳსი პატიოსნებით, რამეთუ მას შეუდგებიან ჴელის ქუჱშენი თჳსნი, ვითარცა აჩრდილი გუამსა...“ 6 r—231 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის: 1. თავფურცელი. „საპოლეტიკო თეატრი,—(ესე იგი) საყოფაქცეო სახილველობა.—თარგმნილი ლათინურისაგან ელინურსა ენასა ზედა, უმაღლესისა და ყოვლად ბრძნისა უნგროვლახიის მთავრისა ნიკოლაოს მავროკორდატოვისაგან, რომელიცა პირველად გამოიცა ტიპოგრაჶიით და მიეძღვნა ძისა მისსა ღ̃თის მსახურსა და ყოვლად ბრძენსა უმაღლესსა მთავარსა უნგროვლახიისასა უფალსა უ̃ლსა კონსტანტინეს ნიკოლაოსის ძეს მავროკორდატოვსა, წარსაგებელითა უჩინებულესისა და სამეუფოჲსა მონასტრისა ყოვლად წმიდისა ღ̃ის მშობელისა კიკკოდ წოდებულისა, რომელიცა არს ჭალაკსა შინა კიპრიისასა.—ადგილი ბეჭდისა ხატი ყოვლად წმიდისა ღუთის მშობელისა კიკკოს მონასტრისა. შრომითა და გულმოდგინებითითა მეცადინობითა ყოვლად ღირსისა და უკეთილსწავლულესისა უფლისა სერაჶიმ პისიდიელისათა, მისვე სამეუფოჲსა მონასტრის არხიმანდრიტისათა...“—III r.

2. [რუსულიდან] ქართულად თარგმნილი თბილისში არქიმანდრიტი ვენედიქტეს მიერ 1817 წ. (III v).

3. სერაფიმ პისიდიელის მიმართვა უნგროვლახიის მთავრის კონსტანტინესადმი: „უმაღლესო და უაღმატებულესო ღ̃ის მსახურო მთავარო, მოწყალეო ხელმწიფევ! მრავალნი უკუჱ არიან მიზეზნი, რომელთა გამოცა წიგნი, ესეოდენ ჩინებული შეთხზჳსამებრ თჳსისა და საკჳრუჱლი, ყოვლად ბრძნისა აღმწერელისა მიერ, ეგოდენვე შუჱნიერ და ბრწყინვალე ჩუჱნისამებრცა ენისა, რომელიცა გარდმოღებულ იქმნა უტკბილესსა ჶრასსა ზედა უმჭერვმეთქუჱსისა მთარგმნელისა მარად სახსოვრისა თქუჱნისა უმაღლესობისა მშობელისაგან...“ 1 r—2 r.

4. მიმართვა: „კითხვის მოყუარეთადმი:—უკეთუ ვინმე სიხარულით კმა-ყოფილ იქმნების აღმოკითხუასა ზე რომლისამე ძუჱლთა კაცთა ანუ სახელოვანთა ჶილოსოჶოსთა ისტორიისასა, რაოდენ უმეტეს მიიღებს სიხარულსა და შესაძინელსა საპოლიტიკოჲსა ამის თეატრისაგან...“ 3 r-v.

5· „პინაქსი. თავი 1. ვითარმედ მთავარსა თანა-აძს, რათა განატაროს ცხოვრებაჲ თჳსი პატიოსნებით...“ 4 r—5 v.

მინაწერები: I r, II r.

1016

კრებული [მე-19 ს.]

23 ფ.; 33,8×22; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (ფფ. 19—23-ე ამოვარდნილი და დაზიანებული); მხედრული; [მე-19 ს.]; გადამწერი: გიორგი წერეთელი (18 v). შემოწირულია გ. წერეთლის ბიბლიოთეკიდან. 1913 წ.

1. „რეინალდ პატკულისაგან პეტრე დიდისადმი. ყოვლად უმოწყალესო ხელმწიფევ! მე ცილ წამებულ მყვეს წინაშე შენსა. შემეძლოა მე შველა შენი? მეჩვენებოდა, რომელ საკმაო არს დამსახურება შენისა პატივისა, რათამცა არა ვიქმნე იჭვნეულ...“ 1r. —2 r.

შენიშვნა: ტექსტის მელანი მეტად გამკრთალებულია და გადასული.

2. [ლამარტინი] „საფლავსა ზედა ნაპოლეონისასა ბონეპორტი [!].—მკვნესარნი ზვირთნი ჩივილით იმუსვრიან კლდესა ზედა...“ 2 v—3 r.

3. „Последнее новоселие Наполеона:

Меж тем, как Франция среди рукоплесканий
И кликов радостных встречает хладный прах
Погибшего давно в немом страданье...“ 3 v.—4 r.

4. „არზა ღენერალ-მაიორშა ქვრივისა თემანსკისაგან ჴელმწიფოსადმი.—ყოვლად უმოწყალესო ჴელმწიფევ! დიდმან წინაპარმან თქუჱნის იმპერატორებითის დიდებულებისამან გამოხატა ესრეთ მთქმელმან: ოდეს სიმართლე მისდრკეს კაცთაგან, მაშინ იგი ჯერ არს ძიებად და პოებად გულთა შინა ჴელმწიფეთასა...“ 4v. —5r.

შენიშვნა: შინაარსი არზისა: ქმრის ქონება წაურთმევია ქვრივისათვის ხაზინას და ქვრივი ორი წელია ამაოდ ეძებს სამართალს (1820—1822 წ.წ. ამბები).

5. „ბარათი მოხუცის მამის შვილის ქურდობის შეწამებაზედ.—ყოვლად უმოწყალესო ჴელმწიფევ! კაბინეთსა თქჱნის იმპერატორებითის დიდებულებისასა მიუცია რა ატტესტატი იჱ-ს წლის შვილისა ჩემისათვის და დაფუძნებია უმაღლესსა ნებასა ზედან, რომელსა შინა შთაუწერია, რათა იგი განძებულ იქმნეს სამსახურისაგან...“ 5 r-v.

6. „შესხმა დეისტვიტელნის სტაცკის სოვეტნიკისა სიმონოვისა მიერ იმერთადმი, 1846. 7.30—იმერეთის კეთილშობილთ კრებაო! ოდეს წარსულის წლის დასაწყისსა სასიხარულოს იმედით წარსდექით ამავე სახლსა შინა წინაშე კავკასიის მოადგილისა...“ 5 v.—6 r.

შენიშვნა: „შესხმაში“ სიმონოვი ახარებს იმერეთის თავად-აზნაურობას „განსაკუთრებითი იმერეთის ღუბერნიის“ დაწესებას.

7. „მის სიმონოვისაგანვე იმერელთ და გურიელთ ერთადმი 1847. 3.14.—მოწყალენო ჴელმწიფენო! შემდგომად რაოდენთამე საუკუნოებათა ჯერეთ პირველით საზოგადოება თავადთა და აზნაურთა იმერეთისა და გურიისათა, მტკიცედ შეკავშირებულნი ურთიერთობის კავშირითა სისხლტომობისა და ერთისა აღსარებულის სარწმუნოებისათა, კვალად ახლად შეერთდა...“ 6 r.

8. „ლექსნი ქილილა დამანასი.—შაირი:

თუ გინდა ჭირსა მოშორდე, შეჭირვებასა მეტასა,
ბროლეულად სიტყვა გასინჯე, თვალი მიაპყარ ცქვეტასა...“ 6v —18 r.

შენიშვნა: „ქილილა და დამანადან“ არევით სხვადასხვა ადგილიდან ამოწერილია ლექსები და შაირები. ამათგან პირველი—6 v—ნაბეჭდი გამოცემის 430 გვერდზეა მოთავსებული.

9. „გრიგოლ მუხრანსკის მიერ თქმული.—

სოფელი ვით ბრუნავსა,
ვინა ვისთვის ზრუნავსა,
ვისგან ნაშრომს, ნაღვაწსა,
ბოლოს ვინ დასთრუგნავსა...“ 18 v.

10. „ანტონი კატალიკოზის [!] თქმული ანტონი ჭყონდიდლის მისვლის დროს—.

როს შარავანდით ცა ნათობდა გამთვარებული,
ვჰჭვრეტდი ღელვათა პლანეტთ შეტრფით მომღერებული.
ბუნებას ველურს განვეკვირე ჭმუნვით ვსებული,
გრძნობის ეტლსა გული მხედრდა გაშმაგებული...“ 18 v.

11. „თხზულებათაგან პეტრე ლარაძისა, ტკბილს ჴმაზედ სათქმელი.—

1. „ჯვარცმისათჳს იესოსა.—

დედა, რა ქალწული ვნებულს გხედვიდა,
ბრწყინვალე თვალთაგან ცრემლთა დაღვრიდა,
ნაწლევთა ტკივილს ვერ დაფარვიდა,
ტკბილო იესო...“ 19 r.

2. „ხარებისათვის.—

ანგელოზი მაღლით მოსწრაფებულად
იქმნა ნაზარეთად მოვლინებულად,
ტაძარს ქალწული გჰყო განკვირვებულად,
სძალო წმინდაო! ...“ 19 v.

წყდება: „ძრწოლით... ...განბრწყინვებულად ს...“

შენიშვნა: ბოლო სტრიქონები მოხეულია.

3. „ლაზარეს აღდგინებისათჳს.—

დავნატრი უფლისა საწადელს ჴმასა,
შევიტკბობ სურვილით იესოს თქმასა,
რომელ მკვდართ სიტყჳთ ჰსცემს სულისდგმასა,
თაყვანის ვსცემ მას. ...“ 20 r.

4. „შობისათჳს.—

რომელმან არსნი ყოველნი
შემზადენ და ჰყვენ ცხოველნი,
შეამკვენ მთანი და ველნი,
დღეს მოხვედ სახედ ჩჩვილსა,
ხსნად ადამ, შეცდომილისა...“ 20 v.

5. „წინა დაცვეთისათჳს.—

ქერუბიმთ განმწესებელი,
სერაფიმთა მბრძანებელი,
ადამის დამბადებელი...“ 20 v—21 r.

შენიშვნა: ლექსის ნაწილი მოხეულია—„ნათლისა დაუღამისა“ და „შენ უქმენ მოცემულადა“-ს შუა.

6. „ნათლისღებისათჳს.—

დღეს ბუნება წყალთა განახლდებოდა,
იორდანე შიშით უკუნ დგებოდა,
ხმა მამისა ზეცით გეწამებოდა,
სული სახედ მტრედისა გამოსჩნდებოდა...“ 21 r.

7. „[ბზობისათჳს (თავ-ნაკლული)].—

„ყრმანი, ბერნი და ოსანნი მხმობარნი,
ჩვილ რტოთ ზოგნი სამოსლის ქვემწყობარნი,
დიდების ჭმით ქებისა შემწყობარნი,
წინ უძღოდეს შვებით ოსანაებითა. ...“ 21 v.

8. „ვედრებისათჳს სულის ცხოვრებისა.—

შენ ხარ მამისა საყდარს მარჯვნივ მჯდომარე,
სიტყვა მღვთისა და მკლავით ცის მზომარე,
ვის გიძრწიან ანგელოსთ დასნი მდგომარე,
სერაჶინნი, ცეცხლის მსგავსად მკთომარე ...“ 21 v.

12. „სოფლის მდურვა სიბერისათჳს. დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ თქმული.—

ოდეს რა დახსნა ადამ მცნებანი, ჭელჰყო მაღლისა შემართებანი.
ვისგან მიეცა ჰყოფა [!] გებანი, მას უწყო ხდომა-კამათებანი.
სწადდა უფლება ღალმერთებანი, სამებისა მის შემსგავსებანი.
გამიტყდა ქნარი, წინწილ-ებანი, ვეღარ დავმღერე სოფლის ქებანი...“ 22 r.

13. [...ნის შვილისგან].—

„რად ამ ბუდურას მჴვედრსა შევესწარ,
ოდეს ოხვრით დამრჩა ჩემს მტილს იანი,
ვერ ვიშვი გლახ ქმნილმან მათის ჰვრეტითა.
ეხარების ყოველს ყვავილს იანი· ...“ 22 v.

14. „ტყუილის ქალაჩუნობით გავხარ სწორეთ მელასა.
მისთვის ერთბაშად სძულხარ მტერ-მოყვარეს ყველასა ...“ 23 r-v.

1017

ყარამანიანი. I კარი [მე-19 ს.]

106 ფ.; 35,5×21,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (დაზიანებული, დაშლილი. ფურცლები ამოვარდნილი. მე-7 ფ. დახეული); მხედრული (სხვადასხვა ხელი); ფერადი ილუსტრაციები: I r. 1 r, 2 r,- 3 r, 4 r, 5 r, 6 r, 31 v, 32 r, 54 v, 55 r, 68 v, 69 r, 79 r, 97 r, 105 v; [XIX ს.]. შეძენილია არისტო ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„გოჯასპის ჴელმწიფის გარდაცვალება და უშანგის გაჴელმწიფება.—უშანგ ჴელმწიფემან შვიდი ხმითა დაიპყრა ქვეყანა და სპარსთა სამეფოსაცა ესევე დაეპატრონა, ...“ 7 r—105 r.

წყდება: „რა იგინი თვითთაცა გარდახდათა [!] ქვევითა წინ მოეგება, შაფალიმ ყარამანს გულსა მი[ი]კრა და სიყვარულით მოიკითხა. ეგრეთვე ჰრქვა: სენთა ჩემთა მკურნალო და ქვეყნისა ხემწიფეო“.

შენიშვნა: 1. Or.-ს ქვემო აშიაზე: „1849. **ჩყმნ** [!] წელსა, აპრილის თვრამე[ტს]“. [ხელნაწერის გადაწერის თარიღი?]

2. „გოჯასპის ჴელმწიფის გარდაცვალება და უშანგის გაჴელმწიფება“ (7 r) 29 სტრიქონს შეიცავს; მას მისდევს: „კარი უშანგ ჴელმწიფისაგან ინდოთა ჴელმწიფეზედ გალაშქრება და გზასა ზედა ყარამანის შეყრა“. 7 v (1875 წ. ნაბეჭდი გამოცემის გვ. 3—4. „ყარამანიანი“. კარი პირველი, ტფილისი).

3. ხელნაწერის ძველი, გვერდობლივი პაგინაცია არეულია. ტექსტს ფფ. არ აკლია.

1018

კრებული [მე-17 ს.]

367 ფ. (734 გვ.): 28×20. ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ნატვიფრი ხის ყდა (ნაკლული; აკლია: I რვეულს—4 ფ. III-მე რვეულს—7 ფ. 1-4 ფფ. დაზიანებულია; ამოვარდნილია 1, 5-6 721-724 გვ.); ნუსხური (სათაურები—სინგურით); [XVII ს.]; გადამწერი: იესე კარჯარეთელი (529 გვ.); თავკაზმულობანი: 12, 61, 91, 123, 159, 195, 230, 266, 271, 702 გვ. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

[პარაკლიტონი]„—...წყმედილი და ძელითა მოსპოჲ ძალი ცოდვისა ქრისტემან ღმერთმან. მას მხოლოსა უგალობდეთ. რომელმან აღმართე რქაჲ ჩ˜ნი. წმიდა ხარ შენ უფალო...“ 1—276 გვ.

წყდება: „...იხილე რაჲ ძე შენი, ყოვლად უხრწნელოჲ ქალწულო, სიხარულითა გამოუთქმელითა აღივსო ყოველი სოფელი. მას უგალობენ და შენ გადიდებენ. უპატიოსნესსა ქერაბინთასა და აღმატებით უზეშთაეს სერაბინთასაჲ სერბინთასა [!] განუხრწნელად მშობელსა სიტყჳსა ღის˜საჲ მხოლოსაჲ ღ˜ის მშობელსა გალობით ვადიდებთ. მიწყალენ ჩ˜ნ, უფალო, შეგვინდევენ ჩვენ. დიდებაჲ უფალო, შეგვინდევენ ჩვენ. რამეთუ შენ აწ˜ჲ მოწყალებისა კარნი განგჳხუჱნ, კურთხეულო, ღ˜ის. და „დიდი შეგჳწყალენი“: „ნეტარძნი“. სდ:. შეისმინენ შენი უფალმან:. და დიდებაჲ მღ˜აი:“

2. [სადღესასწაულო].—„თვესა სეკდენბერსა: ა გჳრგჳნი წელიწადისა, დაწყებაჲ ინდიკტიონისა და ჴსენებაჲ წ˜ისა სჳმონ ჰალაბელისა და წმიდითაჲ ორმეოცთა ქალწულთაჲ მოწამეთაჲ და წმიდისაჲ ამონა დ˜კნისა:. მწუხრი. უფალო,

ღყ̃ჲ, ჴ̃ჲ ა: შენ სიტყ̃ჲ.—თავიდისა ქრისტეს ღ̃ჲ მოძღურებისა მიერ ლოცვაჲ გჳსწავიეს ჩ̃ნ ყოველთაჲ ესრით მისსა მიმართ ჴმობაჲდ: ჵ, მამაო, რომელი ხარ ცათაჲ შინა...“ 277—733 გვ.

შენიშვნა: 1. „სადღესასწაულოს“ დართული აქვს: **ა.** „ყოველთა წმიდათა“ დღესასწაულ-დღეობების ცხრილი—სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დე.—„თთვესა სეკდენბერსა აქ̃ს დღე: ლ჻. დღეთა აქ̃ს ჟამი ი̃ბ: და ღამეთა ჟამი: ი̃ბ: უქმი—ა̃. ღირსი სჳმონ: ყოვლისა დაბადებულისა სუფ̃ტ მოთმინები...“ 720—726 გვ. **ბ.** „ფსალმუნი დავითისი პირველი ალ̃ჲ:·—აუარებდით უფალსა“... [ფსალმუნთა ნუსხა] 727 გვ. **გ.** [სახარების საკითხავთა საწელიწდო ნუსხა]:—„ყოველთა წმიდათა კვირიაკესა იწყებიან ჴმჲნი და სახარებაჲნი...“ 727—729 გვ. **დ.** [„ქელთა“—სამი ხელი, შესაბამისი წარწერებით; ამის ზემოთ —„უწყება“ გარდასულთა წელთათვის:] „დასაბაჲმითგან ვიდრე ნოესადმდე გარდახდეს წელნი...“ 729 გვ. **ე.** „გალობაჲნი ღამის თევისანი. შუაღამედ დაფარა იანი. ბ̃. გ. ი̃:.—რომელმან დაფარა...“ 731—733 გვ.

2. ხელნაწერის თარიღი—[XVII ს.]—ნავარაუდევია: ხელის, თავ-კაზმულობათა და მინაწერების მიხედვით.

ანდერძი გადამწერისა: 1. „იესუ ქრისტე, ღმერთო, ღირს მყავ განსრულებად წმიდისა ამის სადღესასწაულოსა“. 468 გვ.

„ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი ამისი მჩხრეკალი იესე კარგარეთელი. ვაჲ, თვალმან მიკლო ცოდვილსა“. 529 გვ.

მინაწერები: 1. გადამწერის მხედრული და ნუსხური ხელით: 91 (კრიპტოგრამითურთ), 119, 440, 445, 476, 495, 528, 529, 535, 576, 626, 646, 666.

2. სხვა ხელი (სხვადასხვა, ნუსხურ-მხედრული): 15, 63, 95, 125, 162, 195. 233, 276, 726, 730, 733, 734 (ლექსად).

1019

თვენი [მე-18—19 ს.]

374 ფ.; 31,3×20,5; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ნატვიფრი ხის ყდა; (თავ-ბოლო ნაკლული; 374 ფ. ამოვარდნილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-18-19 ს.] გადამწერი:—ოსე გაბაონისძე (241 r); დაუწერელია: 208 rv, 209 rv. 357 v, 358 rv, 363 v, 364 rv, 365 rv. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

[თვენი. დეკემბრის ოთხიდან 30-დე] „თთვესა დეკენბერსა აქუს დღე ლ̃ა. თთვესა დეკემბერსა დ̃. წმიდისა ქალწულ-მოწამისა ბარბარასი და ღირსისა მამისა ჩვენისა იოანე დამასკელისა. „უფალო ღაღად ყავსა“. ზედა დასდებელი, მუჴლი ვ, ჴმაჲ დ, „მჴნეონი“.—სძლად სიძისა უკუდავისა. სარწმუნოებით მამამან ზეცათამან შეგიწყნარა შენ, ქალწულო და სულმან წმიდამან განგწმინდა, ბარბარა, სანატრელი...“ 210 r—374 v.

წყდება: „...თვესა აგჳსტოსა, ლ̃, დადება სარტყლისა ყოვლად წმიდისა ღ̃ჲს მშობლისა ხალკჳპრატიას. ამისი განგება ყოველივე აღწერილ არს ივლისის ბ, და მუნ წარუკითხეთ“.

შენიშვნა: 1. 1—206 ფ. „თვენი“—სექტემბრის 1-დან ნოემბრის 30-დე: ნაბეჭდი ტექსტი (1758—1762 წლისა. შდრ. „ქართული წიგნი“ № 41). 2. „5 აგვისტოს ფერისცვალების წინა დღესასწაულის“ ტექსტისათვის და „ღ̃ის მშობლის მიცვალების წინადღესასწაულის“ ტექსტისათვის 363 r. მეორე სვეტიდან—366 v. დატოვებულია ცარიელი ადგილი.

2. საქ. მუზ. ხელნ. აღწ., ტ. III.

K 6.400 45

ღყ˝ჲ, ჴ˝ჲ ა: შენ სიტყ˝ჲ.—თავადისა ქრისტეს ღ˝ჲ მოძღურებისა მიერ ლოცვაჲ გვსწავიეს ჩ˝ნ ყოველთაჲ ესრეთ მისსა მიმართ ჴმობაჲდ: ჵ, მამაო, რომელი ხარ ცათაჲ შინა...“ 277—733 გვ.

შენიშვნა: 1. „სადღესასწაულოს“ დართული აქვს: **ა.** „ყოველთა წმიდათა“ დღესასწაულ-დღეობების ცხრილი—სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დე.—„თთვესა სეკდენბერსა აქ˝ს დღე: ლ:. დღეთა აქ˝ს ჟამი ი˝ბ: და ღამეთა ჟამი: ი˝ბ: უქმი—ა˝. ღირსი სჳმონ: ყოვლისა დაბადებულისა სუჩ˝ტ მრ̃თმინები...“ 720—726 გვ. **ბ.** „ფსალმუნი დავითისი პირველი ალ˝ჲ:·—აუარებდით უფალსა“... [ფსალმუნთა ნუსხა] 727 გვ. **გ.** [სახარების საკითხავთა საწელიწდო ნუსხა]:—„ყოველთა წმიდათა კვირიაკესა იწყებიან ჴმჲნი და სახარებაჲნი...“ 727—729 გვ. **დ.** [„ჴელთა“—სამი ხელი, შესაბამისი წარწერებით; ამის ზემოთ—„უწყება“ გარდასულთა წელთათვის:] „დასაბაჲმითგან ვიდრე ნოესადმდე გარდახდეს წელნი...“ 729 გვ. **ე.** „გალობაჲნი ღამის თევისანი. შუაღამედ დაფარა იანი. ბ˝. გ. ი˝:.—რომელმან დაფარა...“ 731—733 გვ.

2. ხელნაწერის თარიღი—[XVII ს.]—ნავარაუდევია: ხელის, თავ-კაზმულობათა და მინაწერების მიხედვით.

ანდერძი გადამწერისა: 1. „იესუ ქრისტე, ღმერთო, ღირს მყავ განსრულებად წმიდისა ამის სადღესასწაულოსა“. 468 გვ.

„ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი ამისი მჩხრეკალი იესე კარგარეთელი. ვაჲ, თვალმან მიკლო ცოდვილსა“. 529 გვ.

მინაწერები: 1. გადამწერის მხედრული და ნუსხური ხელით: 91 (კრიპტოგრამით), 119, 440, 445, 476, 495, 528, 529, 535, 576, 626, 646, 666.

2. სხვა ხელი (სხვადასხვა, ნუსხურ-მხედრული): 15, 63, 95, 125, 162, 195. 233, 276, 726, 730, 733, 734 (ლექსად).

1019

თვენი [მე-18—19 ს.]

374 ფ.; 31,3×20,5; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ნატვიფრი ხის ყდა; (თავ-ბოლო ნაკლული; 374 ფ. ამოვარდნილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-18-19 ს.] გადამწერი:—ოსე გაბაონისძე (241 r); დაუწერელია: 208 rv, 209 rv. 357 v, 358 rv, 363 v, 364 rv, 365 rv. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

[თვენი. დეკემბრის ოთხიდან 30-დე] „თთვესა დეკენბერსა აქუს დღე ლ˝ა. თთვესა დეკემბერსა დ˝. წმიდისა ქალწულ-მოწამისა ბარბარასი და ღირსისა მამისა ჩვენისა იოანე დამასკელისა. „უფალო ღაღად ყავსა“. ზედა დასდებელი, მუჴლი ვ, ჴმაჲ დ, „მჴნეონი“.—სძლად სიძისა უკუდავისა. სარწმუნოებით მამამან ზეცათამან შეგიწყნარა შენ, ქალწულო და სულმან წმიდამან განგწმინდა, ბარბარა, სანატრელი...“ 210 r—374 v.

წყდება: „...თვესა აგჳსტოსა, ლ˝, დადება სარტყლისა ყოვლად წმიდისა ღ˝ჲს მშობლისა ხალკჳპრატიას. ამისი განგება ყოველივე აღწერილ არს ივლისის ბ, და მუნ წარუკითხეთ“.

შენიშვნა: 1. 1—206 ფ. „თვენი“—სექტემბრის 1-დან ნოემბრის 30-დე: ნაბეჭდი ტექსტი (1758—1762 წლისა. შდრ. „ქართული წიგნი“ № 41). 2. „5 აგვისტოს ფერისცვალების წინა დღესასწაულის“ ტექსტისათვის და „ღ˝ის მშობლის მიცვალების წინადღესასწაულის“ ტექსტისათვის 363 r. მეორე სვეტიდან—366 v. დატოვებულია ცარიელი ადგილი.

მინაწერები: 96 r, 124 r, 126 v, II ყდის r-ზე.

ანდერძი გადამწერისა: „გაბაონის ძემან მღუდელმან ზახარია მოძღურის ძემან ოსჳ აღვწერე, რომლისა აღმომკითხველნო, შენდობასა ვმოქენეობ“. 241 r.

1020

კრებული [მე-19 ს.]

172 ფ.; 20,5×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (2 სხვადასხვა ხელი); მე-19 ს.; დაუწერელია: 106 v, 164 v, 165 rv, 166 rv. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

1. „დღისა და ღამისა გაბაასება, თქმული მეფის ერეკლეს ძის მეფის თეიმურაზისაგან, რომელი იქმნა ცხებული შემდგომად წლისა ცხრისა თქმისა ამისისა. წიგნსა ამას ეწოდების სარკე თქმულთა.—

ვით ხელვყო აღძრვად სიტყვათა, ვერ სიბრძნის ღირსმან სწავლობით...“ 1 r—106 r.

2. „გაზაფხულ-შემოდგომის ქება მეფის პატრონის თეიმურაზის თქმული.—

ღმერთო, რომელსა გაქებენ ზეცისა ძალთა კრებულნი...“
107 r—116v; 129 r—132 v.

შენიშვნა: თეიმურაზ I-ლის „გაზაფხულ-შემოდგომის ქების“ „ბოლოსიტყვაობის“ 29 სტროფი (1934 წ. გამოცემით 80—108 სტრ.; გვ. 109—112) ხელნაწერში ცალკე არის გამოყოფილი და მოთავსებულია 129 r.—132 v.-ზე, სათაურით: „სიტყვა სწავლისა“.

3. „ლექსი მუნასიბი და ტკბილ-გაწყობილი, მსმენელთათვის სასიამოვნო ვარდ-ბულბულის გაბჭობა, ნათქვამი ღუთივ გვირგვინოსნის მეფის თეიმურაზისა [I], სუფევითმცა ჰყოს უფალმან საუკუნითგან უკუნისამდე. ამინ.—

Ⴊე, არსისა შემოქმედო, შენგან არის ყოვლიფერი...“ 117 r.—128 v.

4. „შამი ფარვანას წიგნი, თქმული მისვე მეფის თეიმურაზისა [I].—

ღმერთო, ყოველთა ცხადთა და იდუმალთ დაუფარაო...“ 133 r—141 v.

5. „წიგნი მაჯამა, მეფის თეიმურაზისაგან [I] თქმული.—

კვლავ მითქვამს სიტყვა უქმისა, პატიჟმან შემაშინაო,
ყოველნი გავლით სოფელსა, არვინ დავრჩებით შინაო...“ 142 r—147 r.

შენიშვნა: 1. „მაჯამას“ „[შესავალს]“ აკლია 1934 წ. ნაბეჭდი გამოცემით სტროფი 2—3:

2. ამავე გამოცემის „მაჯამის“ ნაწილების დალაგებასთან შედარებით ხელნაწერში სხვა რიგით არის მასალა წარმოდგენილი: „მეფის ალექსანდრეს“ და—სხვ. „მკობა“ ცალკე გამოყოფილია (147 v.—151 r.);

3. „[ბოლოსიტყვაობა]“ ჩართულია შუა ადგილას (147 r);

4. „მაჯამას“ ციკლიდან გამოტოვებულია 1934 წ. გამოცემის:

„IV. ტურფა ხარ მშვენიერებით“ (115 გვ.)

„VII ეშურების ბაგე ვარდი“ (118 გვ.)

6. „კრების ამბავი, თქმული მისივე მეფისა [თეიმურაზ I-ის „შვიდთა კრებათათვის“].—

ალვალო პირი, სიბრძნე და ძვირი, ზესთა ძალისა ჩემისა მბობად,
ღჳთისაგან რამჲ, ნათლად, არ ღამე, ულრმესსა რასმე თქენად მო-
თხრობად...“ 151 v—154 v.

თავდება: „და ვადიდებ ყოვლად, ვირემ ვარ ცხოვლად, არ არს რომე-
ლი თვით უმრწემესი.“

შენიშვნა: ბოლოში აკლია 1934 წ. გამოცემით 27-ე სტროფი (გვ. 167).

7. „ანბანთ-ქება არმიცანად [!] თქმული მისივე მეფის თეიმურაზისა [თეიმურაზ II-სი და არა I-ისა].—

არის რა უცხოთ საცნობელ, გამოუთარგმნელ ენათა...“ 155 r—159 r.

ბოლო: „და, ჵ, მას, ვინც არ მოიქცეს, თვალსა რად დაიბნელებსო“.

8. „ანბანთ-ქება კიდევ არმიცანად [!] თქმული მისვე თეიმურაზისა [II].—

ალვძრათ სიტყვა საცნობელი, არცა ძნიად გამოჩნდების...“
159 v—163 v.

შენიშვნა: თეიმურაზ I და თეიმურაზ II ლექსების ტექსტები შეჯერებულია უკანასკნელი ნაბეჭდი გამოცემების ტექსტებთან.

9. [უცნობი ავტორი. წერილი მოახლეების მდგომარეობისათვის ბატონყმობის დროს. 1869 წ. გამართული, გაკრული ხელით ნაწერი].—„მოწყალეო ჴელმწიფეო, უფალო რედაკტორო! მოგეხსენებათ, მას მერმეთ, როცა საზოგადოდ გამოვიდა ღვთის და ხელმწიფის წყალობა და ძველი ბატონ-ყმური ცხოვრება მოიშალა, ჩვენც, მუახლენი, ხომ ორის წლით კიდევ დავრჩით ჩვენის ბატონების მსახურებაში და რომელნიმე ეხლაცა ვართ, არა კანონის ძალით, არამედ ჩვენის სურვილით. ...“ 167 r.—172 r.

შენიშვნა: 1. წერილი საყურადღებოა ტერმინოლოგიის მხრივ. 2. ხელს აწერს „ნესტან დარეჯანის გამდელი ასმათ“. 172 r.

10. [დავით გურამიშვილი].—

„პირსფერობა, უკან ზრახვა, არა თქმულა საფარსაგო...“ 172 v.

შენიშვნა: შდრ. დ. გურამიშვილის თხზულებათა სრული კრებულის 1931 წ. გამოცემის „ი. საწყაულის მოწყვა ღვთისაგან“-ის 169, 172, 175 სტროფ.

1021

შემოკლებული ცხოვრება საქართველოსი [მე-19 ს.]

56 ფ.; 22×16; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [მე-19 ს.]; დაუწერელია: 54 v, 55 rv. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„შემდგომად წყლით რღუნის შემოკლებული ცხოვრება საქართველოსი.— ნოეს ძის იაფეთისგან იყო მესამე თავობა თარგამოსისა, ძისა ღამერის ძის იაფეთისგან შთამოსიარებითა და ამა თარგამოზს ესხნეს რვანი ძენი, რომელნიცა რვასა ნაწილს ქვეყანისას ეწოდა სახელებითა მათითა. ა. ძმა და უხუცესი

ჰავოს მამაჲ სასომხეთისა, რომლის ქვეყანასა ეწოდა ჰავოსიანად. ბ. ძმა ქართლოს, რაისთვის ეწოდაცა ქვეყანასა მისსა საქართველო...“ 1 r—39 v.

ბოლო: „...[გიორგი, ირაკლი II-ის ძე] გარდაიცვალა ქალაქსა ტფილისს, ქრისტესით **ჩყა**-ს [!] წელს, დეკემბრის—კჱ-ს დღეს და დაესრულაცა მეფობა ამათზედა სრულიად ივერიის და საქართველოს და აწ უპყრით [!] საქართველო შავს და კასპის ზღვებთ შორის რუსეთის იმპერატორთა და საქართველოს სამ სამეფოთ გაყოფიდამ იმერეთში იმეფეს ბაგრატოვანთა, ვიდრე უკანასკნელის მეფის სოლომონისადმდე, ძის არჩილის, რიცხვით ათორმეტთა მეფეთა | ვიდრე აქამომდე იმერეთს ვორმოც და თოთქმეტთა [!] მეფეთა ბაგრატოვანთ გვარიდან.“ 39 r-v.

შენიშვნა: 1. „შემოკლებული ცხოვრება საქართველოსი“ ძირითადად ვახუშტის ისტორიის ტექსტს მისდევს.

2. გადმოცემულია ზოგადი ისტორია საქართველოსი და „შემდგომად განყოფისა“ —ქართლის ისტორია.

3. ისტორიის ტექსტს დართული აქვს: **ა**. „ვინ აღაშენა ქალაქებნი საქართველოსნი.—ქალაქი ქართლი აღაშენა წინეთ თქმულმან ქართლოს...“ 39 v. [წარმოდგენილია: ქ· ქართლის [!], მცხეთის, ტფილისის, გორის, უფლის ციხის—ისტორიულ-არქეოლოგიური აღწერილობა] 39 v—44 v. **ბ**. „ლაშქრობისთვის საქართველოს.—ივერია გინა გიორგია იყო ვოთხ [!] სადროშოდ გაყოფილი...“ 44 v—45 r. **გ**. „სამართალი აქვნდათ ხრმალი, შანთი, მდუღარე, ფიცი.“ 45 r—46 v.

4. „მოხელენი მეფისნი, წოდებულნი სახელთანი ვინ ვის უფლებდენ და ვისნი ხელისანი.—ა. სპასალარი. ამის მოხელეობა იყო მეფის ვეზირის თათბირთა პირველობა...“ 46 v—48 v.

5. „კვალად ზნევობათა [!] და ჩვეულებათა ძველობით ქართველთა.—ტაბლისა ზედა სჭამდენ პურთა...“ 48 v—51 r.

6. ქრონოლოგიური ცნობები იმერეთის ისტორიიდან (1803—1837 წ. წ.) „**ჩყგ**-ს (1803) წელს აქეთ იმერეთში მომხდართა საქმეებთათვის. ა. **ჩყდ**-სა წელს შემოვიდა იმერეთში რუსი პირველად—ლივითვინოვი [!] მცირითა სპითა და ამავე წელს ზღვით გამოვიდა მხედრობითა დიდითა ღენერალი რიქოვი...“ 51 r—v;

ბ. „შესაქმე სოფლის, წყლით რღუნამდინ და შემდგომად წყლით რღუნისა ვინვინ იყუნენ და სახელები მათი და რავოდენი იცოცხლეს...“ 52 r—54 r;

გ. [მეფეთა (ბაგრატიონთა) მოკლე ნუსხა] „პირველი მეფე ბაგრატოვანი გურამ, ვახტანგ გორგასლას [!] მირდატის ძისაგანა და შთამოსიერებით ნათესავი წინასწარმეტყველთა...“ 56 r.

1022

კრებული [მე-19 ს.]

248 ფ.; 20,8×16; ქაღალდი (სხვადასხვა ფერის); ტილო-გადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); მე-19 ს. (ჭვირნიშანი: 1800, 1801, 1802 წ. წ. 25, 27, 30, 119, 124 ფ. და სხვა); გადამწერი: ხუცესი სჳმონ (196 v, 248 v); შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

1. [თეოდოსი განგრელი]. „თჳესა იანვარსა კა და აგჳსტოსა იგ ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ აღსარებისა მართლისა სარწმუნოებისა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჱნისა მაქსიმესი, აღმსარებელისა. გვაკურთხენ უფალო.—

მრავლისა ქებისა და ფრიადისა შესხმისა ღირს არიან მოყვარენი ღ´ჲნი და მოღვაწენი სათნოებისანი და თანამდებ არს ყოველი კაცი [ქებითა და] გალობით[ა] პატივთ[ა] აღსრულებად სახსენებელსა მათსა...“ 1 r—35 r.

შენიშვნა: ავტორის ვინაობა გარკვეულია კ. კეკელიძის მიხედვით „კიმენი“ I. 1918. გვ. 60—103.

2. [მაქსიმე აღმსარებელი] „სიტყჳს გებაჲ, რომელ იქმნა შორის წმიდისა მაქსიმესა და პიროს კოსტანტინეპოლელ პატრიარქისა მწვალებელისა.—ოდეს იგი—პიროს კოსტანტინეპოლელ პატრიარქი განიდევნა კოსტანტინეპოლით ბოროტთა საქმეთა მისთათჳს და წარვიდა ჰრომს, მუნ თე[ო]დორე ჰრომისა პაპმან არა შეიწყნარა და მიერ წარჴდა აფრიკეთს...“ 35 v—46 r.

3. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჱნისა მაქსიმესა ნეტარისა თალასეს მიმართ ხუცისა და მამასახლისისა მრავალთა მონასტერთასა სიტყუათათჳს, რომელთა განმარტებაჲ ეთხოვა მას ნეტარისა მაქსიმესაგან.—სანატრელსა მონასა ღ´ისასა თალასეს, ღირსსა მღდელსა და მწყემსსა პირმეტყველთა ცხოვართასა, მაქსიმე, გლახაკი მონაზონი, უფლისაჲ მიერ გიკითხავ...“ 46 r.—196 v.

4. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა მაქსიმე აღმსარებელისა სიტყჳს გებისათჳს ვნებათასა, მიწერილი მამისა თალასეს მიმართ. გვაკურთხენ უფალო.—შემკობილსა ყოვლითა სათნოებითა და მუშაკსა სულიერისა მის ქუეყანისასა, მწყემსსა პირმეტყველთა ცხოვართასა, მონასა ღ´ისასა, თალასეს, მაქსიმე, გლახაკი მონაზონი, უფლისაჲ მიერ გიკითხავ. მშჳდობაჲ შენდა და სიხარული, სახელითა ქრისტესითა...“ 197 r—248 v.

წყდება: „...და გარემოს მისა ნიავქარი ფრიად მო... წოდოს [!] ცასა, ზესკნელსა და ქვეყანასა, განკითხვად ერისა თჳსისა და შეკრებაჲდ მისა წმიდათა მისთა უთხრობენ ცანი სიმრავლესა მისა, რამეთუ ღმერთი მსაჯულ არს“.

ანდერძი (გადამწერისა): „დიდებაჲ ღმერთსა, სრულ მყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა. დიდებაჲ შენდა, ღ´ის მშობელო, რომელმან ძალითა და შეწევნითა შენითა სრულ ყავ წმიდაჲ ესე და სულთა განმანათლებელი, ყოველთა მხილველთა და მოსურნეთა ს´ღჲთა წერილთათა. აჰა, მართლ აღსარება სარწმუნებისა, ცხოვრება და მოქალაქობაჲ და თქმული წმიდისა მაქსიმე აღმსარებელისა აღვსწერე უღირსმან ხუცესმან სჳმონ და მხილველთაგან შენდობას ვთხოვ. ღმერთმან თქვენ შეგინდვნეს. სჳმონ გლახა მევედრა—დამწერეო, მადლია. შენდობაჲ უ[illegible]ძანეთ.“ 248 v.

1023

კრებული [მე-18 ს.]

174 ფ.; 19×14,5; ტყავ-გადაკრული ნატვიფრი ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); ჩართულია ფერადებით შესრულებული გოლგოთის ჯვარის და კიბის გამოსახულება (33 rv); მე-18 ს.; დაუწერელია: 54 v, 58 v, 83 v, 106 rv, 148 v, 149 rv. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

1. კლემაქსი იოვანე სინელისა [იოანე პეტრიწის თარგმანი].—

„იოანესგან სინელისა სამ-ათნი
გვარნი კიბისა, აღსავალთაებრ თქმულნი.
ვანცა აღსრულხარ, სისრულედ მიწევნილხარ.

ჱსენი თითო თავისაგან ათ მუხლად
მე, იოანე, დავლექსენ პირის-პირად.—

ყოველი სათაური კიდურწერილობით არის წარმოდგენილი, მაგალითად:
გამოსლვისათჳს სოფლით ესე:

გნებავს გამოხვალ — თუ ოდესცა ამას ჰყოფ
არსსა ვით ჰხედავ — ომეცარი არ მართალ
მარადის მხედი — საუკუნესა მეტრფი
ოწყით მუნ აღვალს — სახელითა მამისა მიმართ
საგზოდ ვინ აქაა — ოფროს მოიგო ესე...“ 3 r—33 r.

ბოლო: „...სწავლულებაჲ არს კეთილი, მოგებული, საუნჯე მრთელი; უმ[ღ´]ლო სიყვარული, უსხეულოთა გუართა გულის ჴმჲ მქმნელი, ხოლო სხეულთა—შემთხუჱვითად მჭურეტელი. ესე მოიგე კიბე, აღგივლია შენ.“

2. [შვიდთა ცოდვათათვის. იოანე პეტრიწის მიერ გალექსილი]:

„მამაო, ერთმდგომ იოანე, ვ´არ მას
ექმენ ქ´ესსა უკდემ, ასო უთქმელსა...“ 34 r—35 v.

თავდება: „...სულისა ხედვაჲ, ეონთა გუართა ჭურეტაჲ,
ამითა შვებაჲ, გულისა ნათლად დებაჲ,
ერთებრთა გუართა განუჭრელი საკრველი
მათ შორის ქცევა, მხიარულ-ქმნა უკუდავი
არღვევ იმისას ოთხსახითურთ ყოფასა“.

3. „მოცემისაებრ დარწმუნოებისა წმიდისა კათოლიკ⟨ე⟩ ეკლესიის თქმულნი, გამოკრებულნი კლემენტოსისგან და ღირსთა მამათა, რომელთა სათანადო არს პირველ სიტყჳსა ყოვლისა სასწავლელისა გაზეპირებაჲ მათგან, რომელთა ენებოს ნებითა ღ´ჲთა კეთილად მსახურებისა სიტყჳსა წინამძღუარყოფა.—თავი ბ´: ხოლო გამოწულილვითისა მოცემისათჳს ამისი შესწავებაჲ საჴმარ არს...“ 36 r—39 v.

შენიშვნა: არშიებზე დართული აქვს: „სხოლიონი“.

4. „სძლის პირნი და ღ´ის მშობლისანი. „უგალობ“, ჴმაჲ ა.—„სასწაულითა იჴსნა ერი უფალმან და ზღუა მღელვარე სიტყჳთ განაჴმო პირველ. და დღეს უკრწნელად იშვა ქალწულისაგან და წარმიძღუა ჩუჱნ ზეცად....“ 40 r—83 r.

შენიშვნა: ჴმაჲ ა, ბ. გ, დ: ა-გ´ი; ბ-გ´ი; დ-გ´ი.

5. „სძლის პირნი. ო´ო ღ´ყჳა“.—ჴმაჲ ა:—შენ სიტყუაჲ დაუსაბამო, ზეცისა მეუფჱ, თანასწორი მამისა...“ 84 r—105 v.

შენიშვნა: ჴმაჲ: ა, ბ, გ, დ; ა-გ´ი, ბ-გ´ი, გ-გ´ი, დ-გ´ი.

6. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა გრიგორი ღ´ის მეტყუჱლისანი, რომელნიმე აქა დაწესებულ არიან.—დასაბამად და აღსასრულად ყოველთა საქმეთა შენთა ღმერთი გაქუნდინ, რამეთუ კეთილ არს ღთისაგან დაწყებად...“ 107 r—113 r.

შენიშვნა: ექვთიმე მთაწმიდლის თარგმანი.

7. „წმიდისა და ღ҃თ შემოსილისა მამისა ჩ҃ნისა დიდისა ვასილისა, სწავლანი ლოცვისათვის, და სხვათა თითო სახეთა სათნოებათათვის, საცხოვრებელად სულისა.—თქუა წმიდამან ვასილი: ლოცუა უბნობა არს გონებითა ღ҃თისა მიმართ. აწ უკუჱ გულის ჭმაჲ ვყოთ, ძმანო...“ 113 v.—125 r.

შენიშვნა: 1. შედგება 59 მუხლისაგან. 2. ექვთიმე ათონელის თარგმანი.

8. „სწავლანი წ҃ისა და ღ҃თ შემოსილისა მამისა ჩ҃ნისა დიდისა ვასილისა. მამა[ო], გ[ვ]აკურთხენ.—სახარებასა შინა წერილ არს: ილოცეთ, რათა არა იყოს სივლტოლა თქვენი ზამთარსა გინა შაბათსა...“ 125 v—140 v.

შენიშვნა: ექვთიმე ათონელის თარგმანი.

9. „სწავლა წმიდისა და ღ҃თ შემოსილისა მამისა ჩვენისა დიდისა ვასილისა, თითოეულთა სათნოებათათვის.—თქუა წმიდამან ვასილი: გარემოქცევა პირისა ღ҃ისა ითქმის, რა ჟამს იგი განსაცდელსა მიგჳშუნეს ჩვენ ჴელთა განსაცდელისა მის...“ 141 r—146 r.

10. „კვალადვე სიტყვა ლოცვისათჳს დიდისა ვასილისა.—ლოცუა არს ⟨თხოვა⟩ კეთილისა, რომელსა ჰყოფენ მორწმუნენი ღ҃ისა მიმართ, ხოლო თხოვასა მას არა სიტყჳთ ვიტყჳთ...“ 146 r—148 r.

11. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა დიდისა ათანასისა, ალექსანდრიის მთავარეპისკოპოსისა. კითხვა-მიგებანი წმიდათა მამათა ჩ҃ნთა ბარსანუფ და იოანესი.—კითხვა: რაითამე უკუჱ შეენდობის ქრისტეს უარისმყოფელსა და სულისა წმიდისა მგმობარსა. მიგება: სამი ნათლის ღება მიანიჭა ღმერთმან...“ 150 r—155 r.

12. „თითოეულთა სათნოებათათჳს.—სამნი სათნოებანი არიან საძიებელნი და საჭირონი: სიმშჳდე და მოსწრაფება და სიმჴნე...“ 155 r—163 r.

13. „თქმული წმიდათა მამათა მიერ გამოძიებისათჳს ლოცვისა და სხვათა სათნოებათა.—კითხვა: სულისა ლოცჳსაგან უფრო ეშინის ეშმაკთა...“ 163r.—174v.

მხედრული მინაწერები: 48 v, 62 v, 66 r, 73 v, 75 r, 77 v, 78 r, 79 v, 81 v. 84 r.

1024

პარაკლისნი [მე-19 ს.]

113 ფ.; 17,5×10,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] თავკაზმულობანი: 15 r, 27 r, 36 r. 45 r, 54 v, 65 r, 74 v, 85 r; დაუწერელია: 96 rv. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„ღ҃თვ შემკობილი პარაკლისი ყოველთა წმიდათათვის მოსაზავებელნი. პარაკლისი, სავედრებელი წმიდისა ღ҃ის მშობელისა, ყოვლად ბრწყინვალეთა დღესასწაულთა მისთათვის: მღ[დელმა]ნ—„კურთხეულ არსი“; გუნდმან: „ამინ“, „დიდება შენდა, ღმერთო...“ 1 r—113 v.

შენიშვნა: ხელნაწერში წარმოდგენილია: 1. პარაკლისი—ღ҃ის მშობელისა, ჯუარისა, ანგელოსთა, ნათლისმცემლისა, წინასწარმეტყველთა, მღვდელთმთავართა, მოციქულთა, ღირსთა მამათა, იესჳ ტკბილისა, მოწამეთა. 2. „განგება პარაკლისთა.—ესე ათნი სამღთონი პარაკლისნი...“ 108 r—113 v.

მინაწერები: 97 rv.

1025

ანდრია სალოსის ცხოვრება [მე-18 ს.]

181 ფ.; 15×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); პირველი ფურცლის ნაწილი რესტავრირებულია; მე-18 ს. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან. 1913 წ.

„ცხოვრება და მოქალაქობა... ...ისა ანდრიასი.—რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთჳს. გვაკურთხენ, მამაო.—ძმანო ჩემნო საყვარელნო და მონანო უფლისაჲნო, ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყო, ˜რ არს საქმე ესე ტკბილ, ვითარცა თაფლი და საყნოსელად სუნნელ და ჰამო და განმზადენით გულნი სმენად, რაჲთა მე უფროჲს განვძლიერდე და ვიწყო თხრობად კაცისათვის საკვირველისა მოღვაწებათა და შრომათა...“ 1 r—181 v.

მინაწერები: II ყდის საცავი ფურცლის r-ზე.

1026

კრებული [მე-18 ს.]

177 ფ.; 15,8×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); მე-18 ს.; დაუწერელია: 1 v. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

1. „სჯულის კანონი ახლად თარგმნილი წმიდისა მამისა ჩუ͞ენისა ევთჳმისი. წესი და განგებაჲ და რჯულის კანონი მეექუსისა კრებისა, ˜ს სამეოცდა რვათა, რომელნი შეკრბეს კოსტანტინეპოლეს, ახალსა ჰრომსა, კოსტანტინე ღ͞ის მსახურისა, მორწმუნისა მეფისა ზ͞ჲ, ძის წულისა ძისა ჰერაკლე მეფისა. იყვნეს წინამძღუარ კრებისა მის აგათონ, პაპი ჰრომისა და იგი პატრიაქი კოსტანტინეპოლისა და თეოფილე, პატრიაქი ანტიოქისა და სხუანი ღმერთ-შემოსილნი მამანი.—ამან, წმიდამან მეექუსემან კრებამან **რჲჱ** მამათამან, რომელნი შეკრბეს კოსტანტინეპოლეს, სამეუფოსა პალატსა და დაამტკიცეს მართალი სარწმუნოებაჲ და დაწერეს ძეგლი ღ͞ის მეტყუ͞ელებისა და კანონნი ეკლესიისანი სამოძღურებელად ერისა მორწმუნისა...“ 2 r—89 v.

შენიშვნა: 1. სჯულის კანონის ტექსტი 99 (ჟ͞თ) თავისაგან შედგება; 2. ა კ ლ ი ა: 49 (მ͞თ) და 82 (პ͞ბ) თავს შუა (69 r—v). (ნ. გადამწერის ანდერძი).

ანდერძი (გადამწერისა): „აქა დედოს [!] ორი რვეული აკლდა. მე უბრალო ვარ“. 69 v.

2. „ლოცვა მონაზონსა ზედა ცთომილსა და კუალად მოქცეულსა საყოფელადვე თჳსად.—მხოლოოჲ მხოლოჲსაგანო, ძეო მამისაგანო, ღმერთო ღ͞ისაგანო, რომელმან მარტოდ მყოფობისა ცხორებაჲ მიჲსგავსებულად ანგელოზთა წესისა დანერგე ქუ͞ეყანასა ზედა..,“ 89 v—91 r.

3. „სწავლა წმიდათა და ნეტართა მამათა გულის სიტყუათათჳს და ნაყროვნებათა.—რომელთა უნდეს სრულ ყოფა სულისა თჳსისა, წინააღდგომა მისი, ესე არს: პირველად ერთგზის გამოიცადე თავი შენი და აწონე პური შენი სასწორითა, ჭამე და განძელ...“ 91 r—92 v.

4. „კანონნი შეცოდებულთანი, აღწერილნი ნეტარისა მამისა ჩუჱნისა იოანეს მიერ კოსტანტინეპოლელ მთავარ ეპისკოპოსისა, რომელსა მმარხუჱლ ეწოდებოდა.—უწყებულ იყუჱნით ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხუჱლი უკანასკნელ ჲყო უფროს ყოველთა მათ, რომელთა რჩულის კანონისა წესნი დაწერნეს და მეექუსისაცა კრებისა შემდგომად იყო მრავლითა ჟამითა კეთილი მ´ღდელთ-ʼმოძღუარი და სავსე მადლითა სულისა წმიდისათა..." 92 v—120 v.

5. „კანონ[ნ]ი შეცოდებულთანი, განწესებულნი ნეტარისა მამისა ჩუჱნისა იოანე მმარხუჱლისა.—უკეთუ ვისმე შეგემთხჳნენ ბუნებითნი ცოდვანი, ესე იგი არს სიძვანი დედათა თანა, გინა თუ ქურივთა თანა, ანუ მჴევალთა ანუ მეძავთა, წესითა მით ბუნებითისა ცოდვისათა და დაეყოვნოს საქმესა მას შინა ცოდვისასა მრავალ ჟამ და მერმე მოვიდეს სინანულად ..." 120 v—156 r.

6. [ბასილი დიდი] „პირ´ლი მოსლვა გულის სიტყჳსა.—რომელი მოუჴდეს და გონებამან მსწრაფლ განიოტოს, რომელსა ეწოდების ბერძულად პროოს ვოლინ, უცოდველი არს და არა შეერაცხების ბრალად..." 156 r.—165 r.

7. [ათთა მცნებათათვის. კითხვა-მიგება] „ქ. მოძღუარმან: რაოდენი იყო მცნებაჲ მოსესი, რომელი მოსცა ღმერთმან. ყრმამან: ათნი მცნებანი. მოძღუარმან: რაჲსათჳს ათის ʼმეტი მცნებაჲ არ მოსცა მოსეს?.." 165 v—177 v.

1027

კრებული [1782 წ.]

172 ფ.; 15,8×9,8; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ნატვიფრი მუყაოს ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1782 წ. (156 r); გადამწერი—ბულაშვილი ʼიოანე დიაჩოგი (142 r. 147 r, 156 r); მოსკოვი (156 r). დაუწერელია: ფფ.—ა, ბ, გ, დ, 113 rv, 160 v, 161 v—170 v, 171 v. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

1. „წმიდისა და ნეტარისა დიდისა ათანასი ალექსანდრიელ მთავარეპისკოპოსისა კითხვა-მიგებანი და წმიდათა მამათა ჩვენთა ბარსანუფი და იოანესი. გვაკურთხენ მამაო.—კითხვა: ვინა უწყის კაცმან, ვითარმედ ყოვლითურთ ნათელი იყო და სული წმიდაჲ მიიღო, ვითარ ჩჩჳლად მყოფმან წმიდასა ნათლიღებასა შინა..." 1 r—16 r.

2. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჱნისა მაქსიმე აღმსარებელისა მიერ მიწერილთა მამისა თალასეს კითხვა-მიგებათაგან გამოღებულნი რჩევით მცირენი, კითხვაჲ-მიგებანი. თავი თ.—კითხვა: უკეთუ ვინმე ცოდოს და შეინანოს და კუალად შთავარდეს ცოდვასა მას შინა, ცუდ იქმნებისაა სინანული იგი და შრომაჲ რომელ ჰქმნა..." 16 r—24 v.

3. „წმიდისა და ნეტარისა დიდისა ათანასი ალექსანდრიელ მთავარეპისკოპოსისა კითხვა-მიგებანი და წმიდათა მამათა ჩუჱნთა ბარსანუფი და იოვანესი. გვაკურთხენ მამაო.—კითხვა: რაჲთამე უკუჱ შეენდობვის ქრისტეს უარის მყოფელსა და სულისა წმიდისა ჰგმობარსა? მიგება: სამი ნათლისღებაჲ მოანიჭა ღმერთმან ბუნებასა კაცთასა..." 25 r—29 v.

4. „სათნოებაჲთა თჳს და ვნებათა. კითხვა-მიგებანი.—კითხვა: რომელნი საქმენი ბოროტნ̄ი განვიშორნე, რათა არა ვყუნე იგინი და ვცხონდე...“ 30r—35r.

5. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჱნისა იოანე ოქროპირისა მეორედ მოსლვისათვის უფლისაჲ და ღ̃თისაჲ და მაცხოვრისა ჩუჱნისა იესუ ქრისტესა, და რ̃ა მარადის ვიჴსენებდეთ დღესა მას დიდსა და საშინელსა. მამაო, გვაკურთხენ.—მოიჴსენე შესაძრწუნებელი იგი და საშინელი დღე, ოდეს იგი ყოველნი წარდგომად ვართ წინაშე ქრისტესა...“ 35 v.—41v.

6. [ზოდიაკოთა ნიშნები და მათი განმარტება]. „იბ. თჳს საცნობელი.—ერკემელი მარტში. ჴბო აპრილში...“ 42 r.

7. [ქრისტიანული წელთაღრიცხვა].—„დასაბაჲმითგან გარდასრულთა წელთასა ადამითგან წყლით რღვნამდინ ორიათას ორას ორმოცდა ორი...“ 42v.—44v

შენიშვნა: ჩართულია ზოგიერთი ისტორიული ცნობა.

8. [თვეთა დღეთათვის და ჟამთათვის]:—„სეკდენბერს ჰქონან დღენი ლ...“ 45 r-v.

9. „[კვიმატ დღეთა ნუსხა და ამავე დღეებთან დაკავშირებული წინასწარმეტყველებანი კაცთათვის და ამინდისათვის].—კჳმატი არს: სეკდენბერს გ...“ 45 v—48 v.

10. „კალანდრა, თქმული ეზდრა წინასწარმეტყუჱლისა. უკეთუ დადგეს იანვარი დღესა კჳრიაკესა, ზამთარი იყოს ნოტიო...“ 48 v—50 v.

11. „ძრვისა და ქუხილისათჳს.—იანვარს თუ იქუხნეს, იფქლისა და ღჳნისა სავსებაჲ იყოს...“ 50 v—52 r.

12. „სიცოცხლისა და სიკუდილისათჳს.—უკეთუ ვინმე იშუჱს დღეთა შინა მთვარისა ნათლისათა, ბედნიერ იყოს...“ 52 r.—56 v.

13. „ათნი წინასწარმეტყუჱლებანი ეგჳპტისანი.—პირველად წყალი სისხლად გარდააქცია, მეორედ—მყუარი აღმოვიდა...“ 57r-v.

14. „ათნი მცნებანი მოსეს სჯულისანი.—მე ვარ უფალი ღმერთი შენი, რომელმან აღმოგიყვანე შენ ქუჱყანით ეგჳპტით, სახლით მონებისათ. არა იყუნენ შენდა სხვანი ღმერთნი თჳნიერ ჩემსა...“ 57 v.—58 v.

15. „კითხვა ძმისა ვისიმე დიდისა ეპიფანე[ს] მიმართ.—რაჲსათჳს ნეტარებანი ვიდრემე ცხრანი არიან, ხოლო მცნებანი, მოსესთჳს მოცემულნი, ათნი?..“ 58 v—59 r.

16. „კითხვა-მიგება მცირე·—კითხვა: რაჲ არს გარეგანი კერძო ქვეყაჲნისა? მიგებაჲ: ზღუა არს...“ 59 r—60 r.

17. „ტაძრის აღშენებისათჳს მიცემულისა ნივთისა საცნაურ ქმნა და უწყება აღშენებისა.—დავით, დიდი მეფე და წინასწარმეტყუჱლი, რაჟამს აღესრულებოდა, დაუტევა ძესა თჳსსა სოლომონს ტაძრისა უფლისა აღსაშენებელად ოქრო...“ 60 r—62 r.

18. „[შჳდთა კრებათათჳს].—და შევიწყნარებ და მრწმანან წმიდანი შჳდნი კრებაჲნი...“ 62 r.—63 r.

19. „კითხვანი მონაზონისა ვისიმე, რომელთა აღჴსნა გამოსცა პ[ეტრ]ე პატიოსანმან ხარ[ტ]ოფჳლაკმან.—კითხვაჲ: უკეთუ ჯერ არს კურთ-

ხევასა წმიდათა ნათესავთასა ქმნად ლაკანთა შინა, კარდართა და ჭურჭელთა და სხუაჲთა ესევითართა..." 63r—70 v.

20. „წმიდისა და ღ̃თ [!] მყოფელისა მირონისათჳს.—პირველად მოსე მოსცა ოთხთა სახეთაგან ქმნა მიჰრონისა..." 70 v.—71 r.

21. „გამოცხადებაჲ წმიდათა ანგელოზთა მიერ მამისა მაკარის მიმართ მართლმადიდებლობით შესუჱნებულთა ძლითისა საქმისა.—გჳთხრობდა ჩვენ მოწაფე ამბაჲ მაკარისი ალექსანდრიელისა ვითარმედ: ვიდოდეთ ოდესმე ერთბჲმად უდაბნოსა შინა..." 71 v—82 v.

22. „[დიალოღონიდან].—პეტრე თქუაჲ: რაიმე უკუჱ სარგებელ ექმნების შემდგომად სიკუდილისა სულთა მათ მიცვალებულთა ჟამის წირვა? გრიგოლ თქვა: უკეთუ ცოდვანი შეუნდობელნი და ფრიად მძიმენი არა იყუნენ, ფრიად სარგებელ ეყოფის სულთა..." 83 r—92 r.

23. „გჳთხრობდა ჩვენ ბერი ვინმე სულიერი თხრობასა ამას საშინელსა და შესაძრწუნებელსა.—ვითარმედ ჟამთა მათ ნიკიტა პატრიაქისათა იყო კაცი ვინმე ქუჱყანაჲსა მას აფრიკეთისასა, ქალაქსა, რომელსა ჰრქჳან კალაგინოზ და შებღალულ იყო იგი მრავლითა ცოდვითა..." 92 r.—103 v.

შენიშვნა: მოთხრობილია საიქიოდან დაბრუნებული ცოდვილი კაცის სულის თავგადასავალი, მისი (სულის) განდევნა ციდან „ჰაერის მცველთა" მიერ, ქვესკნელს, ჯოჯოხეთში ჩაგდება და ცოდვისათვის საშინელი სატანჯველის მიყენება.

24. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ათანასი ალექსანდრიელისაჲ, აღსარებაჲ მართლისა სარწმუნოებისაჲ.—უკეთუ ვისმე ჰნებავს ცხორებაჲ, პირველ ყოვლისა ჯერ არს, რათა აქუნდეს მართალი სარწმუნოებაჲ..." 104 r—109 v.

შენიშვნა: თარგმნილი გიორგი მთაწმიდლის მიერ (შდრ. კ. კეკელიძე. I. 570 გვ.)

25. „[მეოთხე მსოფლიო კრებისათვის. კითხვა-მიგება].—კითხვა: მეოთხე წმიდაჲ კრებაჲ მსოფლიო რომლისა მეფისა ზე იქმნა?..." 110 r—112 v.

26. „მოთხრობაჲ საკჳრველთ-მოქმედისა ხატისა ყოვლად წმიდისა ღ̃ის მშობელისა ივერიის მონასტრისა, რომელიცა იწოდების პორტაიტად, ესე იგი არს კარისა.—დროსა უსჯულოსა ხატთმბრძოლისა მეფისა თეოფილესასა იყო დევნულებაჲ დიდი წმიდათა ხატთა..." 114 r—136 v.

27. „ნათლისღებისათჳს წმიდათა მოციქულთასა და დედისა უფლისაჲ და ნათესავთ—მეტყველებაჲ ქრისტეს ქად̃გისა და მახარებელისაჲ.--გამომეძიებელთა შრომის მოყუარებით ვითარ და ვის მიერ ნათელ იღეს წმინდათა [!] მოციქულთა, ვპოეთ მოსაჴსენებელთა შინა წმიდისა სოფრონისთა სხუაჲნიცა ვ̃ე მე მრავალნი ღირსნი ჴსენებისნი..." 137 r.—139 v.

28. „თქმული წმიდისა ათანასესი ქრისტეს ჯვარისათჳს.—რ[ომელ] ესრეთ მოგვეთხრა ჩვენ წმიდათა და ნეტართა მამათა ჩვენთაგან, რომელნი თვალითა ჰხედვიდეს პატიოსანსა მას ძელსა ქრისტეს ჯვარისასა..." 139 v.—140 r.

29. „მისვე ნეტარისა ბენეკტიტეს [!] ჟამთა ორნი ვინმე ძმანი სეფეწულნი, ფრიად სწავლულნი ფილოსოფოსობისა სწავლითა, განვიდეს სოფლით..." 140 v—142 r.

30. „[შჳდნი სარტყელნი ცისანი].—უკეთუ გინდეს ცნობაჲ, ესე არიან შჳდნი სარტყელნი ცისანი: ივლიოს, რომელ არს ესე...“ 147 v—148 r.

31. „პირველნი სახელნი ბაგრატიონთანი, რომელნი ჰურიაობით შემოიტანნეს“—ესენი არიან: ბაგრატია, ტოებია...“ 148 v.

32. „ებისტოლე ავგაროზ მთავრისა, რომელ მიუწერა უფალსა ჩვენსა იესუ ქრისტესა.—ავგაროზ, მთავარი ედესიისა ქალაქისა იესუ მაცხოვარსა სახიერსა, მეუფესა გამოჩინებულსა ქალაქსა იერუსალიმს, გახარებ...“ 149 r—150 r.

33. „პირველ იესუს მიერ მიწერილი.—ნეტარ ხარ, შენ, ავგაროზ და ქალაქი შენი...“ 150 r—152 r.

შენიშვნა: 1. § 33-ს დართული აქვს ავგაროზის მიმართ წერილის სიმბოლიური ნიშნები [„ბეჭდები“] და მათი განმარტება. 152 r—153 r.

2. 156 v,—159 r, 160 r-ზე მე-18-ე—19-ე საუკუნის მხედრული ხელით, მკრთალი მელნით—სამართლის წიგნიდან ამოწერილი მუხლები: „თუ კაცმან კაცი მოკლას, ოთხი ათასი წირვა და პანაშვიდი გარდაიხადოს...“ 3. მინაწერები: **ა.** ნუსხური ხელით I და II ყდის შიგნით (კურთხევანიდან); **ბ.** მხედრული ხელით; I ყდის საცავზე (ბლერის წამალი) 159 v, 161r. 171 r.

ანდერძი გადამწერისა. „ისმინეთ ჴელით წერილი ესე, ყოველნო მართლ-მადიდებელნო... გევედრები წმიდანო მამანო, ვინც ეს ჩემი ვაებაჲ აღმოიკითხოთ, მომიჴსენოთ მე, ფრიად ცოდვილი, ძირთაგან რაჭველი, ბულაშვილი დიაჩოგი [!] ი[ოან]ე **ჩღპბ** [1782]. თვესა ფებერვალსა **ქბ.** სამეუფოს ქალაქს მოსკოვს შევასრულე წიგნი ესე, სახელად კითხვა-მიგებანი. ღმერთო, შეიწყალე მამა ჩემი ხოსია.“ 153 v—156 r.

შენიშვნა: 1. გადამწერის ანდერძის უდიდესი ნაწილი, რომელსაც თვით ავტორი „ვაებას“ უწოდებს, ანდერძში არ შევვაქვს. 2. გადამწერის ანდერძი ნ. აგრეთვე 35 r. და 142 r. ქვემო აშიებზე.

1028

სვინაქსარი [1754 წ.]

423 ფ.; 14,4×9,3; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ხის დაზიანებული ყდა (ქვემო ყდა მოცილებულია); დაზიანებული (მე-3-4 ფ-ელი ამოვარდნილია); ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1754 წ. (422 r); გადამწერი; მღვდელი იოანე (422 r.); უკანასკნელი ფ. დაუწერელია. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„სახელითა ღ̃ისათა იწყების წმიდაჲ ესე სჳნაქსარი, მოძღვარი სოფლისა და სამკაული წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისა. სეკდენბერსა აქუს დღე **ლ**; დღეთა აქუს ჟამი **იბ** და ღამეთა ჟამი **იბ.**—თვესა სეკდენბერსა **ა:** გჳრგვინი წელიწდისა და დაწყება ინდიქტიონისა დი ჴსენება წმიდისა ღ̃ისმშობელისა...“ 2 r.—422 r.

შენიშვნა: 1. სვინაქსარი იხსენიებს წმინდანებს ბერძნული სვინაქსარის მიხედვით—არც ქეთევანის, არც ნინოსი, არც შიო მღვიმელისა და სხვ. ქართველ წმიდათა და მოწამეთა ხსენება აქ არ არის. 2. გადმოცემულია წმიდათა და მოწამეთა „ცხორებაც“.

ანდერძი გადამწერისა: „ღმერთო, შემიწყალე ცოდვილი მღდელი იოანე. ზოგი რაოდენიმე ამის წიგნისა აღიწერა ჩემ, უღირსისა მიერ. გევედრები, ყოველთა მხილველთა, რათა ლოცვა ჰყოთ ჩემთჳს და უკეთუ ცთომილი რამე იხილოთ, უდრტჳნველად განმართოთ. აღიწერა დეკენბერს. კჱ. ქრისტეს აქეთ **ჩღ̃ნდ**“: 422 r.

1029

საწელიწდო [მე-16-17 ს.]

213 ფ.; 14×9; ქაღალდი; ხის ყდა, ტყავ-გადაკრული, ტვიფრული; დაზიანებული; ნაკლული (99 ფ. ამოვარდნილი, ქვემო ნაწილი მოხეული; აკლია: ფ.ფ. 206—207 შუა); ნუსხური (სხვადასხვა, სათაურები სინგურით); ძირითადი ტექსტი 7 r.—98 v. 111 r.—206 v.—[მე-16—17 ს.]; ჩანამატი—აღდგენილი: 1 r.—6 v.—მე-18 ს.], 99 r—110 v—[მე-17 ს.], 207 r—213 v. (სხვა ხელი) [მე-17 ს.]; ძირითადი ტექსტის გადამწერი: ნიკოლოზ ჭუმბურიძე (206 v.); 99 r—110 v—გადამწერი: გაბრიელ დიაკონი (110 r). შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„საქმე წმიდათა მოციქულთა. თავი ა. პირველი ესე სიტყვაჲ ვყავ ყოველთათჳს, ჰოი, ღ̃ის მოყუარეო თეოფილე...“ 1 r.—206 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი იწყება აღდგომის („ბრწყინვალე კვირიაკის“, „აღვსების“) საკითხავებით, თავდება დიდშაბათის საკითხავებით: მოცემულია 34 (ლ̃დ) კვირის ყოველი დღისათვის განკუთვნილი სამოციქულო-სახარების საკითხავების ტექსტები მთლიანად ამავე დღეების საგალობლების მოკლეთ აღნიშვნით. 2. დართული აქვს: ა. მოკლე სვინაქსარი (სექტემბრის 1—აგვისტოს 31-დე): „თვესა სეკდენბერსა ა. გჳრგჳნი წელიწდისა. დაწყებაჲ ინდიკტიონისა და ჴსენებაჲ წმიდისა სჳმონ ჰალაბელისაჲ. დიდ არს უფალი ჩვენი ღ̃ი. აქებდით უფალსა, რამეთუ სახიერ არს. ეფესელთა მიმართ; ძმანო! შეიმოსეთ უკუႷ...“ 168 v—196 r. ბ. „სახარებაჲ სამოციქულო სამსზგეფსონი. ა. სამოციქულოჲ: ძმანო, რომელ ესე ნათელ (ჰპოო მწუხრი დიდსა შაბათსა). სახარებაჲ კჳრიაკესა ია...“ 196 r-v (14 სტრიქ.). გ. „ა. იწყებიან კათოლიკენი იაკობის საკითხავი. იაკობ ღ̃ჲ უფლისაჲ იესუს ქრისტეს მონაჲ...“ 196 v.—206 v. დ. საუფლო დღესასწაულთა საგალობლების ნუსხა: „დიდსა კჳრიაკესა, რომელ არს პასექი, ფსალმუნთაჲ წილ. ა. „ღაღადებდით ღ̃ჲ ყოველი ქ̃ყანაჲ...“ 210 r—213 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ამისა უცებად მჩხრეკელსა ნიკოლოზს ჭუმბურიძესა შეუნდნეს ღმერთმან... და თუ რაჲმე დავაკლე ანუ შევმატე უგუნურებით, ნუვინ დამწყევლით...“ 206 v.

1030

ოთხთავი [1696 წ.]

336 ფ.; 9,5×7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, 2 ლითონის შესაკრავით; ნუსხური (სათაურები სინგურით—ასომთავრული); 1696 წ. (303 v); გადამწერი: მონაზონი ზაქარია (303 v); ადგილი: დავით გარეჯის მონასტერი (303 v.); ხელნაწერში ჩართულია მახარებელთა მინიატურები: ა, მათე (13 v.). ბ. მარკოზ (94 v.): გ. ლუკა (150 v.); დ. იოანე (240 v); 6 r—8 v დაუწერელია. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„სახარებაჲ მათეს თავისა. პირველი თავი.—წიგნი შობისა იესო ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი...“ 14 r—303 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. „ევსები კარპიანეს, საყვარელსა ძმასა, უფლისაჲ მიერ გიკითხავ: ამმონიოს ალექსანდრიელმან დიდი შრომაჲ... შუვა შემოიღო...“ (4 r—5 v.). ბ. თვითოეულ თავს (სახარებისას) წინ უძღვის „თავების“ ნუსხა. 2. დართული აქვს: ა. მთარგმნელის გიორგი მთაწმიდელის ანდერძი (302 v—303 r.). ბ. გადამწერის ანდერძი (303 v.—304 r.). გ. „საძიებელი წმიდისა სახარებისა“ (305—333 r.) დ. სახარებანი წმიდათა მამათა ჩვენთა ქართველთა მნათობთა ათორმეტთა ასურეთით ღვთისაჲ მიერ მოვლინებულთანი, მამისა ზ. წმიდისა მამისა ჩვენისა დიდებულისა იოანე ზედაძნელისა...“ (333 v—336 v).

ანდერძი (მთარგმნელის გიორგი მთაწმიდლისა);

„ესე საცნაურ იყავნ ყოველ-
თაჲ, რ´ ესე წმიდაჲ ოთ-
ხთავი ახლად გჳ-
თარგმნიაჲ ფრიადით-
ა იძულებითა ძ-
მათა ვიეთმე სული-
ერთაჲთა და ბერ-
ძულთა სახარებათა-
და შეგჳწამებია,
ფრიადითა გამოწულ-
ილითა და ვინც-
ა ვინ დასწერდ-
ეთ, ვითა აქაჲ
ჰპოვოთ, ეგრ-
ე დასწყრეთ. თუ
ამისაგან ჯერ-გიჩნდ-
ეს დაწერაჲ. ღ´ჲ
თჳს, სიტყუაჲსა ნუ სც-
ვალებთ. ვითა აქა
სწერია, ეგრე და-
წერეთ. და თუ არ-
ა რაჲმე გაშუნდეს,
ჩვენნი ყოველნი სახარებანი პ-
ირველითგან წმიდად
თარგმნილნი არიან
და კეთილად — ხანმეტ-
ნიცა და საბაწმიდ-
ურნიცა. მუნ ით
დაწერეთ, ღ´ჲთჳს,
ერთმანერთსა ნ-
უ გარევთ და
გლახაკისა გიორგისთჳს,
რომელმან ესე დიდითა ღ-
უაწლითა ვთარ-
გმნე, ლოცვაჲ ყავთ“. 302v — 303r.

ანდერძი (გადამწერისა):

„დიდებაჲ ღმრთისა, სრულ ჰყო-
ფელსა, შემოქმედსა ყოვლი-
სა საქმისა კეთილისასა.
დაიწერა წმიდანი ესე
ოთხთავნი სულთაჲ
განმანათლებელი
ქ´კს: ტპდ:
თუჱსა დეკენბერსა,
ბ´სა. ჴელითა ფრიად
ცოდვილისა და ყოვლად
ულირსისა მონაზ-
ონისა ზაქარისითაჲ
უდაბნოსა დავით გარე-
სჯისა ნათლის მცემ-
ელისასა. უწყის
ღმერთმან, რაჲცა ოდენ ძა-
ლ მედვაჲ, სიმართლე-
სა ვეცადე. თუ ვ-
ინმე საეჭუოდ სა-
ცილოს სიტყვაჲსა მი-
ემთხჳოთ, მსწრ-
აფლ ნუ შესცუ-
ლით, ვითაცა ორ
ითა ჭეშმარიტითა სახარები-
თაჲ მიწერია და მათ-
ზედა მიმოწმებია. უ-
კეთუ სიტყჳსა შეცვ-
ალებაჲ ინებოთ, თქვენც-
ა ორითა მართლით-
აჲ სახარებითა შეამ-
ოწმეთ და ისრე სწ-
ერდით. და უცე-
ბაჲდ წერისათჳს ნუ-
ვინ მწყევთ. უ-
ფალნო ჩემნო. ვინც-
ა მიემთხჳვნეთ, შე-
ნდობაჲსა ჰყოფდეთ
ჩემ ცოდვილისათჳს, ღ´ის
მადლსა, რათა წმიდითა ლ-
ოცვითა თქვენითა
მლხინებელ მექმნ-
ეს ო´ი სულსა ჩემსა და ნა-
ცვალად გაგოს მე-
უფჱმან ყოველთამან.
აჰა, ესერაჲ ნაშრომი
ჰგიეს და მშრომელ-
ი წარვალს.“ 303 r — 304 r.

1031

ოთხთავი [მე-16-17 ს.]

270 ფ.; 9,5×6,6; ქაღალდი; ხის ყდა, ტყავ-გადაკრული, ტვიფრული (შესაკრავები მოგლეჯილი); დაზიანებული (სინესტისაგან: უკანასკნელი ფფ. ტექსტი—გადასული); ნუსხური [მე-16—17 ს.]; გადამწერი: ნავკრატიოზ ციმცაძე (246 r. 72 r, 118 r); 264 r—270 v. დაუწერელი; 4 r—ფერადი თავკაზმულობა. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„სახარებაჲ მათჱსი. თავი პირველი.—ა. წიგნი შობისა იესო ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაამისი...“ 4 r.—246 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია: ა. მათეს სახარების თავი 1. მმ. 19—25, თავი 2: მმ. 1—9 (ამ უკანასკნელისა—ნაწყვეტი)—ტექსტებს (4 v.—9 r.); 10 თავი, მმ. 22—40 (24 v—29 r.). ბ. მარკოზის სახარების 5 თავის: მმ. 23—43 (პირველისა და უკანასკნელი მუხლის ნაწილები) (82 v.—87 r.); გ. ლუკას სახარების ტექსტს: 4 თავის მმ. 39—44; 5 თავის მმ. 1—11. (133 v.—138 r); დ. ნაკლული ტექსტების შესავსებად ჩაკინძულია დაუწერელი 5 r.—8 v, 25 r,—28 v, 83 r.—86 v, 134 r.—137 v. 2. ოთხთავის თვითოეულ თავს წინ უძღვის „თავების“ ნუსხა (1 r.—3 r; 72 v.—73 v; 119 r.—121 r., 196 r.). 3. დართული აქვს „ზანდუკი სახარებისა-საძიებელი“. (246 v.).

მინაწერები (ტექსტის ხელით): 72 r. 118 r. 121 r. 179 v. (სხვა ხელით): 25 v.

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „ღმერთო, აცხოვნე ნიკოლოზ ციმცაძე. ამინ“ (72 r.), 2. „ღმერთო ტკბილო, წმიდათა თანა განუსუჳნე სულსა მონისა შენისა და ძმისა ჩემისა ნიკოლოზისსა...“ (118 r.). 3. „ამის მწერალსა ნავკრატიოზს ცოდვანი მისნი შეუნდევ. ღმერთო...“ 246 r.).

1032

საწელიწდო სამოციქულო [მე-18 ს.]

196 ფ.; 8,8×6,5; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დაზიანებული (ამოჭრილია თითო ფურცელი: 3—4, 111—112 და 149—150 შუა); ნუსხური (სათაურები სინგურით) [მე-18 ს.]; დამკვეთი: ბატონიშვილი ვახტანგ (VI)—113 v. გადამწერი: გარსევანიშვილი იესე (113 v); დაუწერელია; 149 v—152 v; 193 r—196 v. შეძენილია ა. ქუთათელაძის ოჯახისაგან 1913 წ.

„განგებაჲ საეკლესიო ბერძლსა წესსა ზედა, [რომელ]სა შინა წერილ არს ყოველთა დღეთა და შაბაჲთ-კ̃კეთა საკითხავები, მარხვათა განგებაჲსა თანა და ათორმეტთა თვეთასა. ნათლითა შემოსილისა აღვსებაჲსა უფლისა ჩ̃ნისა; ფსალმუნი დ̃გი: ესე არს დღე ძრ̃ლ ქმნა. დიდებაჲ. აღიარებდით უფალსა. რ̃ა ქმნა უფალმან. საქმე წმიდათა მოციქულთა. პ̃ლი სიტყ̃ჲ ვყავ ყოველთათ̃ს...“ 4 r—192 v. 112 v.

შენიშვნა: ხელნაწერი გადაწერილია ვახტანგის „ბატონიშვილობაში“ (1712 წლამდე)

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „ღმერთო, შ̃ე ცოდვილი იესე“ 15 v.

2. „მემცა უბრალო ვარ, თუ დ̣ადანი ტყუოდეს“. (16 r).

3. „ადიდე, ო̃, ბატონიშვილი ვახტანგ! განაძლიერე, განამტკიცე, მიანიჭე ზეცისა სასუფეველი“. 112 v.

„უფალო ღმერთო! შეიწყალე ფრიად ცოდვილი გარსევანიშვილი იესე. აღვსწერე რვეული კ̃დ“ (112 v).

1033

პარაკლიტონი [მე-16-17 ს.]

425 ფ.; 31×19,5; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული. მელნისაგან დამწვარ-დახეული; 1 ფ. ნაწილი მოხეული, თავ-ბოლო ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); მე-16—17 ს. შეძენილია 1913 წ.

„...[და დაითრ]გუნაჲ ძალი მტერისა [რ̃ არა ანგელოზი, არცა კაცი], არამედ თავად ღმერთი მოხუჱ[დ ცხოვნებად ჩუენდა. აცხოვნე უფალო] ერი შენი და აკურთხე სამკჳ[დრებელი შენი. ძლევაჲ] მეფეთა ჩუჱნთა ბარბაროზთა [მიმართ ჯუარითა შენითა მოანი]ჭე და ერი შენი საფარველსა [ქუჱშე მისსა დაიცევ, რათა] ვიტყოდეთ: უფალო, დიდებაჲ შენდა...“ 1 r.—425 v.

წყდება: „სახარებაჲნი აღდგომისანი“-ს ტექსტზე, მარკოზის სახარების [თავი 16] შემდეგი ადგილით: „ხოლო მან ჰრქუაჲ მათ: ნუ განკრთებით! იესუს ეძიებთ ნაზარეველსა, ჯ[ვ]არცმულსა? აღდგაჲ, არა არს აქა. აჰა, ადგილი, სადა დადვეს იგი, არამედ წარვედით და უთხრათ მოწაფეთა მისთა, და პ[ეტრ]ეს...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი შედარებულია ვახტანგის სტამბის „პარაკლიტონის“ (ტფილისი 1720) ტექსტთან. ჩვენი ტექსტის დასაწყისის პარალელი მოძებნილია ნაბეჭდის **ლ** (30) გვ. II სვეტის მეორე და მესამე აბზაცში, ხოლო ბოლოსი **უმდ** (444) გვ. II სვეტის მესამე აბზაცში. 2. ჩვენი ხელნაწერის ტექსტი, ნაბეჭდთან შედარებით, შესამჩნევ რედაქციულ სხვაობას წარმოადგენს. 3. ხელნაწერში ტექსტი ერთ სვეტად არის დაწერილი. 4. არშიებზე—ტექსტის ხელით, ზოგიერთი საგალობლის ავტორის სახელია მიწერილი. 5. თარიღი ნავარაუდევია ხელის მიხედვით. 6. 265 v. დაუწერლად დატოვებული 11 სტრიქონის გასწვრივ, ტექსტის ხელით, მარცხენა არშიაზე: „აქა დედას აკურთხევსი მისის მუჴლებით არა ეწერა დედას [!]. ალაგი დამიგდია. აქ მელანი წამიჴდა“.

1034

პარაკლიტონი [მე-16-17 ს.]

193 ფ.; 28,5×19,5; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; თავ-ბოლო ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); მე-16—17 ს. შეძენილია 1913 წ.

„...და აწ მისთანა მოსაყდრე ყო მარჯუჱნით მამისა, მსგავსად აღთქუმისა. კურთხევა: ყრმანი სარწ... დაიწყევაჲ ქუჱყანაჲ, რა ჟამს იღებაჲ აბელი სისხლითა ჴელითა მიერ ძმისა მისისაჲთა...“ 1 r.—193 v.

წყდება: „ნათელი საღ̃თოჲ მომმადლე ბნელსა შინა ცოდვისასა დანთქმულსა და მიჴსენ ვნებათაგან და საქმეთაგან მწინკულევანთა [!] ბოროტთა და ალისა მისგან გეჰენიისა, რომელი ჩემთჳს აღგზებულ არს, უბადრუკისა და ცოდვილისა. უხრწნელო დედოფალო, წმიდაო, სასოო მოსავთა შენთაო, რომელმან ჰშევ განმანათლებელი დაბნელებულთაჲ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შედარებულია ვახტანგის სტამბის „პარაკლიტონთან“ (1720 წ.). ჩვენი ხელნაწერის დასაწყისის პარალელი მოძებნილია ნაბეჭდი ტექსტის ი (10 გვ. II სვეტში; ხოლო ბოლო—**სოგ** [273] გვ., I სვეტის მეორე აბზაცში. 2. თარიღი ნა-

ვარაუდევია ხელის მიხედვით; საამისოთ საყურადღებოა აგრეთვე მერმინდელ მინაწერებში მოხსენებული ისტორიული პიროვნებანი: ვახტანგ V-ის, (შაჰნავაზის) ძენი: გიორგი (4 v) და „პატრონი სოლეიმან“, „ძე მეფის შაჰნავაზისა“ (133 r.).

1 ტექსტი დაწერილია ორ სვეტად.
მინაწერები: 4 v, 118 r, 133 r, 142 v, 177 v.

1035

ორბელიანი სულხან-საბა. ქართული ლექსიკონი [1727 წ.].

273 ფ.; 33×22; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული ტვიფრული მუყაოს ცალი ყდა; 1—21 ფფ. დაშლილი, სინესტისაგან მეტად დაზიანებული, გაცვეთილი; ნაკლული; მხედრული (ალაგ—ნუსხური; გამოსაყოფი ადგილები და შენიშვნები ტექსტში და არშიებზე—სინგურით); 1727 წ. თვითეული დასაწყისი ასო ლექსიკონისა მხატვრულად გაფორმებული, ზოგიერთი—ფერადებითაც—**ან, ვან, დონ—ნათესავ** სიტყვის განმარტებას ახლავს ფერადებით ნაწერი სქემა (141 v); **ქარ.** სიტყვის განმარტებას—ნახაზი (205 v). გადამწერი: ზოსიმე ორბელის ძე. 267 r—272 r; მოსკოვი. 267 r. 272 r. შემოწირულია დავით ალექსანდრეს ძის გურამიშვილისაგან 1913 წ.

„ა[ნ]. სიტყჳს კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი.—ანი არს პირველი ასო და ჴმიანი და ართრონი. მრავალ რიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყვათა ზედა, ვითარცა თავსა დაგვიწერია...“ 6 r—264 r.

შენიშვნა: 1. ქართული განმარტების შემდეგ მრავალ სიტყვას მიწერილი აქვს ქართული ტრანსკრიპციით, ტექსტის ხელით, სომხური და თურქული თარგმანი სიტყვებისა. 2. ლექსიკონის ტექსტს წინ უძღვის: ა. [„ანბანი, პირუმლად სასწავლი ყრმათათჳს“], თავნაკლული და დახეული, დარჩენილია ფრაგმენტის სახით. 1 r-v. ბ. [„საქცევნი ხუთთა ჴმიანთა ასოთანი და სწავლა სხუათა ასოჲა და თავბოლოთანი“].—„ესენიცა განიყოფებიან სამად. მაგარი არს...“ 1 r. გ. [„ნულა და ქართული რიცხვის სწავლა...“] დარჩენილია უმნიშვნელო ნაშთის სახით. 2 r-v. დ. „ანდერძნამაგი ამის მუშაკისა, ფრიად დამაშურალისა...“ რამდენიმე სტრიქონის ნაწყვეტიღაა დარჩენილი—3 r. ე. [პირობითი ნიშნები და მათი განმარტება] 4 r—v. 3. დართული აქვს: ა. ავტორის ანდერძი (ბოლო-ნაკლული) 264 r—v. ბ. „იესო ქრისტეს ღ̃თისა ჩვენისა სამეოცდა ათორმეტი მოწაფეთ საელები და ვინ იყუნენ და სადა ეპისკოპოზ იქმნეს“. 265 r-v. გ. „თქმული მეფის ვახტანგისა.—რადგან დაშურა ასრე საბა...“ დ. „მისვე მეფის ვახტანგისა.—სიყრმითგან იყო მუდამად...“ 265 v. ე. „თჳთ საბას ნათქვამი.—ამ ლექსიკონის რიგები...“ 265 v. ვ. „მისვე საბასი.—აქ ლექსიკონი არ იყო...“ 266 r. ზ. მოჴელენი, რომელნი არიან ქართულნი და რომელთამე არღარა უწოდენ და დავიწყებიეს და სხვა თურქთა ენათაგან მოუღიეს მისად ნაცულად...“ 266 r—267 r. ჱ. [ქართულისა და ბერძნული ქორონიკონისათვის] 267 r. თ. ანდერძი გადამწერისა. 267 r. ი. [ლექსიკონის დამატება].—„გეომეტრი: ქვეყნის მზომელი...“ 267 v. ია. „თქმული სახლთ უხუცესი დიმიტრი ორბელიანისა.—სიბრძნის ტრფიალთა დამზირონ რასა სწერს სულხან საბანი...“ 267 v. იბ. ნიკოლოზ ორბელიანის ხელით კალიგრაფიულად, დიდი, მრგვლოვანი, ჩართული ასოებით დაწერილი ლექსი: „ღმერთო მამაო, ღმერთო ძეო...“ 269 r—272 r. იგ. [ამავე ნ. ორბელიანის ლექსი].—„ვერ მგრძნობი ამის უმეცრებით წერისად...“ (ნუსხურით) 272 r. იდ. [ნ. ორბელიანისავე] „მთავარნი ასოთანი.—ღმერთო მამაო. ღმერთო ძეო...“ (ზემოთ მთავრულით, ჩართულად ნაწერი ლექსი—269 r—272 r—აქ ნუსხურად) 272 r. იე. გადამწერის ანდერძი. I. 267 r. II—272 r.

მინაწერების დიდი ნაწილი ლექსიკონის შევსებას წარმოადგენს (6 r, 8 v, 9 r და სხვ. მრავალი); სხვა მინაწერებიდან, სხვათა შორის, ხელნაწერის პატრონის გრიგოლ წერეთლის ხელით და სხვ. 272 v—273 r. (მთვარისა და თვის ანგარიში); 273 v. და II ყდის შიგნით.

ანდერძი (ავტორისა): „ამა წიგნის მომღვაწებელსა სულხან საბა ორბელიანს ლოცვით მოიჴსენებდეთ, იმერელთა და კახთ მეფის არჩილისა და საქართველოს მეფისა, სრულიად ერანის სპასალარისა, ყანდაჰარისა, ხირიშკისა, აიალათისა და ქირმანის ჴომლით მპყრობელისა, სახელოვანის გიორგისა და სრულად სპარსეთის მსაჯულის ბატონის ლეონის დედის ძმის წულსა, საქართველოს მსაჯულის პატრონის ორბელის ძესა. ამა მეფეთა ბრძანებითა აღიწერა წიგნი ესე, ფრიადითა შრომითა და რუდუნებით. რ˜ ქართლისა ქვეყანასა ლექსიკონი აღარ იპოებოდა. და ოცდაათს წელიწადს ძვილ შეაწყო განმარტებით. რ˜ ერისაგანი იყო და წარჩინებული და სოფლისა საქმისაგან უცალო იყო. მაშინ ქორანიკონი იყო **ჩქპე**. ამისა შემდგომად მონაზონ იქმნა და გარესჯის მრავალმთის წმიდის ნათლის-მცემლის მონასტერს დაადგრა. ქკ˜სა **ჩქჟჱ**. მარტს **იჱ** მონაზონ იქმნა. ქკ˜სა **ჩ˜ღი** დეკემბერს **ა˜** ხვარასანს წავიდა: მეფეს ქაიხოსროს ეკმო,და ფებერვალს **კ˜** გამოისტუმრა მრავლის ნიჭითა. მაის [!] **ია** ქართლს მოვიდა. ქკ˜სა **ჩღიბ**, აპრილს **კბ** მეფეს ვახტანგს ისპაანს გაჰყვა. ორს ნოემბერს გამოაბრუნა. დეკემბერს **კ** ქართლს მოვიდა. ქკ˜სა **ჩღიგ** აგვისტო[ს] **იზ** საფრანგეთს გაიპარა. ფრანცა [!], ჯენევია, სიკილია, ჰრომი ნახა. ფრანცისის [!] მეფე, ჰრომ-პაპი, კრან დუკა [!] უცხოდ კარგად დახვდენ. ყოველი კაცი გაჰკვირდა. რაც იმ ქვეყნებში უცხო და ძჳრად სანახავი იყო, ყველა აჩვენეს. წმიდამა პაპამ წმიდის ძელის ჭეშმარიტის ჯვარის ნაჭერი, წმიდის მოწამის კლემენტოზის თავი და სხვანი მრავალნი ნაწილნი უბოძა. **იჱ** მარიამობის თვეს გამოისტუმრა. გზაზე წმიდა სახლი და მრავალი წმიდა ადგილები მოილოცა. **კ** ღვინობის თვეს მალთას მოვიდა. **ჱ** დეკემბერს ფრანცისის მეფის ხომალდი მოუვიდა [!]. წამოვიდა ქკ˜სა **ჩღიე**. იანვარს **ით** კოსტანტინეპოლეს მოვიდა. ის წელიწადი იქ დაეგვიანა. ფრანცისის [!] დესპანისას იდგა, მრავალ კეთილ-ჴელშეწყობითა." 264 r-v.

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „ნოემბერს **კვ** 26 ვიწყე ღ˜თით **ჩღკზ** 1727". 1r.

2. „სრულიქმნა სიტყჳს კონა ესე წიგნი, რომელ არს ლექსიკონი, ქ˜ეს აქათ ათას შჳდას ოცდა შჳდსა. 1727. ივნის **ვ. წ.** სამეუფოსა დიდსა და ყოვლითურთ ღ˜თისაგან კურთხეულს თეთრს [!] რუსეთს. მოსკოს [!]. უფალმან განაძლიეროს და დაამტკიცოს მეფობა ცარი პეტრე ალექსიშვილისა და აკურთხოს ყოველნი ერთგულნი მისნი და დასწყევლოს და აღმოფხურას ორგულნი და წინააღმდგომნი მისნი. მრავალმცა არიან წელნი და ჟამნი მეფობისა მისისანი. ამინ. ამინ. ამინ. ამისი მწერელი ცოდვილი ზოსიმე, ძე ორბელისა. გარდამოცჳვნებულის ნაბიჭევისაგან თვითოს შენდობის ლოცვას იაჯს: ქ˜ეს სიყვარულისათჳს. ღ˜თით ეს ოთხი სიტყჳს კონა წიგნი დამიწერია, რომელ არს ლექსიკონი". 267 r.

3. „აღიწერა სამეუფოსა ქალაქსა შინა მოსკოს [!] ლექსიკონი ესე ჴელითა ორბელის ძის ზოსიმესითა, ლექსიკონისა გამომთქმელისა სულხან საბა ორბელიანის ძმისათა". 272 r.

1036

რუსუდანიანი [1838 წ.]

107 ფ.; 32×20,5; ქაღალდი; ტილო-გადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; თავ-ბოლო ნაკლული; 1838 წ. (107 r); „გამკეთებელი": რევაზ გიორგის ძე თუმანოვი (107 r); ფერადი ილუსტრაციები: 9r, 65v, 93 r. შემოწირულია დ. ა. გურამიშვილისაგან 1913 წ.

„...მიცნობდა კარგად და იგიცა მოვიდა. რა ვნახე, თავი დაუკარ და სალამი მივართვი. მან მითხრა: კარგსა დროსა და კარგსა ალაგსა მნახეო; ცხენისაგანა გარდახტა და ჴელი მომკიდა. ძნიად შევლო კარნი სრისანი და მეც თანა შემიყვანა. რა შეველ, მეფე ასირიისა იყო ტახტსა ზედან თჳსსა, სამეფოსა შესამოსელითა შემოსვილი და თავსა მისსა ეხურა გვირგვინი სამეუფონი..." (1 r—106 v).

წყდება: ...„და იყო სიხარული დიდი ყოველსა ქვეყანასა. იყო მეფე ბარზუ და განაგებდა მთელსა ქვეყანასა. და ჰყვანდა დიდის პატივითა ვეზირი და მისთანა დაკარგული ბურნად და დევთაგან ოჰყაფ ვეზირი. განითქვა ესე ანბავი ყოველსა ქვეყანასა, ვითა ბარზუ მცირე წლოვანი, რომელიცა დაიკარგა ნადირობასა შინა, ვეზირითურთ ბურნადით, მოსულა მამასა თვისსა თანა გამდიდრებული ცოლითა და შვილითა და დაუპყრია ყოველი დევთა, ჯადოთა და ადამიანთა ქალთა ქვეყანა და იწოდებაცა ყოვლისა ქვეყნისა მეფედ. მსმენელნი ამისნი, მეზობელნი და შორიელნიცა, მოვიდიან დიდის ძღვენითა ნახვად მისდა და რა ნახვიან, მი(ი)ღიან მისგანცა მრავალსა წყალობასა და საჩუქარსა. აწე, დაო, ჩემო, საყვარელო, რუსუდან, რად მოიკლავ შენსა [თავსა]...“

შენიშვნა: 1. „რუსუდანიანის“ წინამდებარე ტექსტი შესამჩნევად განსხვავდება ე. თაყაიშვილის (Опис. ტ. I. 400—409 გვ.), ალ. ხახანაშვილის (Очерки по ист. груз. сл. в. 3. გვ. 20—31) და კ. კეკელიძის (ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. II, ტფ. 1941 გვ. 376) მიერ აღწერილისაგან. საერთოა მხოლოდ კონსტრუქცია და მთავარი პირის სახელი (რუსუდან). თავ-ბოლო ნაკლული ტექსტი იწყება **მეოთხე ძმის გივის** [!] ნაამბობით. „ისრისა“ („ასირისა“) მეფისა სარიდანისა ანბავით“ (1r—38 r). შემდეგ მისდევს: „აქა მეხუთისა ძმისა როსტომისაგან მბობა სინდეთისა მეფისა ხოსროს ძისა ზორბ შაისა ანბავი [!] დაჲსა თვისისა რუსუდანთან.—ჰყვანდა მეფესა სინდეთისასა ხოსროჲ შაასა ძე ერთი, რომელსა სახელად ეწოდა ზორაბშაჲ (38 r—71 v). მეხუთე თავის ბოლო და მეექვსეს დასაწყისი ასეთია: „რა დაასრულა მეხუთემან ძმამან ანბავი სინდეთის ჴელმწიფის ძისა ზორაბისა ანბავი [!], მაშინ წარმოიჩოქა მეექვსემან ძმამან **ბარამმა** და მოახსენა დასა თვისსა რუსუდანს: შენ რომე დედა ყოფილიყავ ინდოეთისა ხელმწიფისა ახშად შააჲასა [!] შვილისა ბარზუსი, რომელი იგი დაიკარგა ნადირობაში ერთისა თვისის მეცნიერის ვეზირით, ჯერეთ ათ თხუთმეტისა წლისა, აქამდინ თავს კიდეც მოიკლემდიო. ძმათა ჰკითხეს: როგორაო? ბარამ მოუყვა ანბავსა ინდოეთის მეფის ძის ბარზუსასა. აქა დაიწყო მეექვსემან ძმამან ფრიდონ და მოახსენა.—იყო ინდოეთსა შვიდთა სამეფოთა მპყრობელი ხელმწიფე ახშად შაჲ, დიდათ ძლიერი...“ (71 v—106 v).

2. ტექსტი შედარებულია ე. თაყაიშვილის მიერ აღწერილი—S-ფონდის № 3698-ის ტექსტთან.

3. ხელნაწერის „გამკეთებელად“ [გადამკეთებელი?] იხსენიება „თავადი რევაზ გიორგის ძე თუმანოვი“: „გარდაიცვალა ნეტარ ჴსენებული თავადი რევაზ გიორგის ძე თუმანოვი წელსა ამავესვე [!] ჩყლჱ, აგვისტოს იგ, შაბათს დღესა და დაშთა ამბავნი კ́დ ექვსისა ძმისა გაუკეთებელი“. 107 r.

4. მინაწერი „გამკეთებელის“ შესახებ—სხვა ხელით არის დაწერილი.

1037

დიუმა, ალექსანდრე. ორი დიანა [მე-19 ს.]

372 ფ.; 35×22; ქაღალდი; უყდო (16 რვეულად შეკერილი; 191 და 326 ფ. დახეული); მხედრული (ბოლონაკლული?); მე-19 ს.; მთარგმნელი [რუსული თარგმანიდან?] ალექსანდრე მარჯანიშვილი (1 r). შემოწირულია დ. ა. გურამიშვილისაგან. 1913 წ.

„ორი დიანა, რომანი ალექსანდრე დიუმასი, თარგმანი ალექსანდრე მარჯანოვისა. ნაწილი პირველი: ღრაფის ვაჟი და კოროლის ქალი.—1551 წელს, ხუთს მაისს, სოფელს მონგომერს (ნორმანდიაში), ერთის უბრალო სახლიდგან

გამოვიდნენ: ყმაწვილი კაცი, რომელიც უნდა ყოფილიყო თვრამეტის წლისა და დედაკაცი თითქმის ორმოც წლამდის მიხწეული...“ 1 r—372 v.

ბოლო: „კეთილად შეასრულებსა იგი გამოსხნასა [!] მამის თვისისასა, პარიჟად მისვლისა დროსა? განათავისუფლებსა იგი დიანას, უკუნმიიქცევა რა?“

1038

კრებული [მე-19 ს.]

43 ფ.; 33,5×21; ქაღალდი; უყდო, დიდი, ყდიანი კრებულიდან ამოგლეჯილი; 36, 37 ფფ. ამოვარდნილი; თავ-ბოლო ნაკლული; მხედრული; [მე-19 ს.]; 18 ფ. დაუწერელია. შემოწირულია დ. ა. გურამიშვილისაგან 1913 წ.

1. ს. ს. ორბელიანი. „სიბრძნე სიცრუისა“ (თავნაკლული).—„...სადილი მოუტანა, სადილი ვსჭამეთ, მეც მაპატივებდენ, მათის ქვეყნის თავის ოდენი თუ ვიყავ. მერმე სიდედრი შინ წავიდა და სიძე აწვია...“ 1 r—17 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი იწყება, „თქვა მეფემ“ „აბდულაზი დავრიშის“, „მისანი ყვავის“ და „ცოცხლად დამარხული და უსახოდ დიდი ადამიანების“ არაკით (1938 წლის გ. ლეონიძისა და სოლ. იორდანიშვილის გამოცემის გვ. 115) თავდება ისე, როგორც ხსენებული გამოცემის ნაბეჭდი ტექსტი (გვ. 170). 2. ხელნაწერის ტექსტს შიგნით (ამოხეული ფ.ფ.) აკლია—„უთხრა ლეონ:—ეგ კარგისათჳს ავი პასუხი არ არის. მას საბრალო კაცს ღვთის აღთქმა გარდაუხდია, ბრმა დახარბებია, სამთავ უსამართლობით ნაშოვნი...“-დან მოყოლებული: ლეონის არაკი „მაგისტროსი და შიშველი მკვდარი“, რუქას არაკი „მეფე ანაკოფიისა“ და „რუქას წრთვნა“, ამ უკანასკნელის შემდეგ ადგილამდე: „მეგობარი მყოლია, მარამ ამას გეტყვი...“ (ხელნაწერის 6 და 7 ფ.; ნაბეჭდი ტექსტის 134—137 გვ.).

2. [ბარამ-გულანდამიანი. კარი I და II (ბოლონაკლული)].—„კარი პირველი. ბარამიანი. ქვეყანასა ურუმეთისასა იყო ერთი ჴელმწიფე, რომელსა ეწოდა საჴელად ქიშვარ; გაძლიერებული, უკლებელი, მორჭმული, მოვლენილი, და სიმდიდრისგან გალაღებული, ღ̃თის მოწყალებით არა ნივთი არა აკლდა რა, უძეობის მეტი...“ 19r—43v.

წყდება: „...მანცა ამ ამბავზედ იგი ჭიქა გამოაღებინა და მუნით ასპარეზისაკენ საცა ნაბდით მოსილი კაცი იჯდა, მანცა იქითკენ ყურება დაიწყო. ნახა დოსტარ და განჯურ ვეზირნი, ორნივ ქვევითად ბარამთან მივიდნენ, მსწრაფლ დოსტარი...“

1039

სირინოზიანი. I-II კარი [მე-19 ს.]

99 ფ.; 35,5×22; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; დაზიანებული, მხედრული; ნაკლული; მე-19 ს.; შემოწირულია დ. ა. გურამიშვილისაგან. 1913 წ.

„კარი პირველი. მაშრიყის ჴელმწიფისა და ძისა მისისა სირინოზისა ამბავი, შესაქცეველად და სასმენელად საამო.—«იყო ჴელმწიფე ქვეყანასა მაშრიყისასა, რომელსა ეწოდება არდაფ. ესე იყო დიდი და მაღალი ჴელმწიფე სრულიად სახელმწიფოსა მაშრიყისასა...“ 1 r—77 v.

წყდება: „...მერმე უბრძანა შექმნა ერთის ქვის საკვეთისაგან ორის ძეგლის შექმნა: ერთი მამისა თვისისა სახე... მასცა თვისი მოქმედებანი და დაადგმევინა მას მეიდანსა ზედან...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი შედარებულია S 1503 ხელნაწერის სირინოზიანის ტექსტთან: შიგადაშიგ (მრავალ ადგილას) აკლია; აკლია აგრეთვე ბოლოშიაც: ა. თავი „აქა სირინოზისაგან უნგირჯადოზედ წასვლა...“ წყდება: „აღვიდენ გალავანზედ და იქიდგან დაუწყეს მზერა. რა შევიდა...“ (27 v), ხსენებული თავი აკლია ბოლომდის; მომდევნო სამი თავი აკლია მთლიანად და თავი „აქა სირინოზისაგან წასულა ჰნგი ყალის აღება და მისის მფლობელის დემურდალის სიკუდილი“-ს დიდი ნაწილი, შემდეგ ადგილამდის: „...მას მყრალსა ღმერთსა შენსა, შვილსა მისსა მშვენიერსა ზაალსა...“ (28 r). ბ. თავი: „აქა ყარუნ ჯადოსაგან ინდოეთში ხელოვნებით მოსვლა...“ ბოლო ნაკლულია. აკლია: „აწ რიგი თოფალს ერგო. ერთი ასეთი წერაქვი დაჰკრა, რომ ტარამდის თავში დაესო და საბრალო ფალავანი უსულო...“ (37 v)-დან შემდეგ ადგილამდის: „...მოგეშველებოდნენო. რა დილა გათენდა, ორისავ მხრიდამ ჯარი რაზმ დაწყობილი გამოვიდა მოედანზედ...“ (38 r), გ. თავი. „აქა სირინოზისაგან მუშთარიჯანის მოგონება, უმაინის ქალაქიდგან წამოსვლა...“ წყდება: „...მერე იმისთვის ეწყინა რომა ყოველივე უბედურება მის ქალის მიზეზით შეემთხვა... მაგრამ განკვირვებული იყო, რომ გილანელნი ვაჟკაცნი არ არიან და ეს ვინ არის...“ (44 v). ამ ადგილას ტექსტს აკლია I კარის ბოლომდე და II კარის პირველი თავი მთლიანად. II კარის მეორე თავი: „აქა იექდასტის ჩინეთის ჴელმწიფის წიგნის მოტანა“—იწყება: „.. და იყო მოწერილი ინდოთ დედოფლისა სიდედრისაგან...“ (46 r), დ. თავი: „აქა ზანგისტანის სულტანის ალიმის ბრძოლა მარიხთან და მარიხისაგან მისი დამორჩილება“ წყდება: „...მარიხმან უბრძანა ალიმსა: რაზედ ფერი ეგრეთ შესცვალეთ! ეს არ იცი, რომელ ულვთოთ კაცი არ მოკვდება! ვნახოთ, მოვიდეს ვითარი მხეცია. და ეს ლექსი თქვა...“ (51 v), შემდეგ ადგილამდის: „...შეხედა, ერთს გამოკვეთილს კლდეში განძვინებული წევს...“ (52 r). ე. „[აქა ბრძოლა პირველი მარიხისა და მაჯანის ხემწიფისა].“ ჩვენს ხელნაწერში დაუსათაურებელი, წყდება: „...მარიხმა გაიცინა და უთხრა: მე ამისი ჯადოსი მანქანება ვერას მიზამსო. და ეს შაირი თქვა...“ (55 v). ხსენებულ თავს აქედან ბოლომდის აკლია. ხოლო ამ თავის იქით აკლია—6 თავი მთლიანად. თავი „[წიგნი მარიხისა გულჯან ბანოსთან]“ იწყება: „...და დასვნა, რომელიც წამსვე აღასრულეს და ალიმ დაჯდა. რა ქალმან წიგნი აღმოიკითხა, მაშინვე ბრძანაა...“ (56 r). ვ. თავი: „აქა ბრძოლა გულჯან ბანოსი და მარიხის ჯარისა“—წყდება: „...ამისთა მხილველთა ქება დიდ[ი] შეასხეს. იგი შეკრეს და წაიყვანეს ამათ მხილველი...“ (59 v)—შემდეგ ადგილამდის: „...რომელ ალიმისთანა ფალავანი გულადმა შებნედილი დაეცა მიწასა...“ (60 r). ზ. თავი: „წიგნი დერიფშასი გულჯან ბანოსთან მიწერილი“—ბოლონაკლულია; აკლია შაირიდან: „მზეო, გხედავ ჩემდა მჭვრეტსა, რომელს სული შემოგწირე...“ (69 v). თავის ბოლომდის და მომდევნო 4 თავი მთლიანად. ჱ. მეხუთე თავი: „აქა მოსვლა ბნელეთის ჴელმწიფის არამ შაჰსი, ძლიერისა ფალავნებითა...“. იწყება: „...მოხმარება არ შე[ე]ძლო და ესენი გამოცდილნი იქნებიან, მაგრამ მაქვს იმედი თქვენის დოვლათისა...“ (70 r). თ. თავი: „აქა პირველი ბრძოლა ბნელეთთა და მაშრიყელთა იექდასტისა და დერიყანდისა“—წყდება: „...დერიყანდის ხმალი სამად გადაიმტვრა. და იექდასტის არა ევნო რა. გაჭწარებულმან ხმის შემუსვრისათვის...“ (70 v)—შემდეგ ადგილამდის: „მსურს, რომელ მას თავი ტანისაგან განვაშორო...“ (71 r). ი. 76 r—77 v-ზე „აქა ძლიერისა მის დალდუვალდუვის მოსულა“—იწყება: „...ხელმწიფემ რა ესე მოისმინა, მასვე წამსა ტირილი აღმოუტევა და მოახსენა: ჴელმწიფეო, თქვენს თავს მწუხარებას ნუ აძლევთ...“ ამ თავის მოკვეცილ ბოლოზე წყდება ჩვენი ხელნაწერის „სირინოზიანის“ ტექსტი.

2. ფფ. 78—99 წარმოადგენენ „სირინოზიანის“ (ზოგჯერ სხვა ნუსხის) ფრაგმენტებს, დაწყობილს, შესაძლებლობის ფარგლებში, თანამიმდევრობით.

1040

ყარამანიანი. V—X **კარი** [მე-19 ს.]

270 ფ.; 35×21; ქაღალდი; უყდო (ორ აკინძულ ნაწილად); დაშლილი, მე-15 ფ. აწოვარდნილი; მხედრული, ნაკლული; მე-19 ს. ჰვირნიშანი 1818 (155—157 ფფ.); დაუწერელია—270 v. შემოწირულია დ. ა. გურამიშვილისაგან. 1913 წ.

„...კარი მეხუთე. ყარამანიანი. ამბავი ყარამანისა, კუალად იწყება ამბავი ყაჰარისა, ადლან დილისა, ჩალაქ აიარისა, არყასისა, სალსალისა ჯანსუზ აიარისა, შემდგომად სულეიმანის ბალისა და ფარმანია ციხის ამბავი და ზღვის კოშკისა. დროსა ინდოეთის ჴელმწიფისა რაიაზამისასა, რომელსა ეწოდებოდა შამალშაჰა.—იმ ჟამად, ოდეს ყარამანის შემწეობით უშანგმა ინდოეთი დაიპყრა და საბრძანებლად თჳსად ჰყო, მაშინ რაჲნდისა და ქეთახშაჰას პირველს ძმას რაიაზამს ჴელმწიფეს, რომელი იყო მქონებელი ათას ცხრაასის ციხისა, ოთხიათასის ქალაქისა და ათას ორასის კუნძულისა, მას მოხსენდა ესრედ, ვითა ერანიდამ ერთი ჴელმწიფე მოსულა, სახელად უშანგ...“ 1r—270 r.

წყდება: „...რა მათაც იხილეს, რომე ერთი ლამაზი ქალი მიადგათ, მაშინვე ჰკითხეს: ჵეი, მნათობო! ვინა ხართ? ანუ სად მიბრძანდებით?“.

შენიშვნა: ტექსტი ნაკლულია, აკლია ფფ. 163—164-ს შუა. მეშვიდე კარის ტექსტი წყდება: „აქა ესე ამბავი დაუტევოთ და მცირე რამ სამანის ამბავი მოიხსენეთ“—ამ თავის შემდეგ ფრაზაზე: „რა ყარამანმა ფარვან დევის ესოდენი ქება შეიტყო და ჴელოვნება, არა მცირედ იამა და მაშინვე მეჯლისი...“ (163 v). ამ ადგილას აკლია 1878 წ. ნაბეჭდი გამოცემის („კარი მეშვიდე. ყარამანიანი“) 555 გვ., შესატყვისი ადგილიდან ბოლომდის. ხელნაწერის მერვე კარის ტექსტი იწყება: „რომე ამპარტავნობითა და უნამუსობით წიგნი დაუწერიათ, ჩვენ ისინი არა ვართ და რაც მე მივსწერო, თქვენ იყაბულეთო“. (164 r). აქ აკლია 1879 წ. ნაბეჭდი გამოცემის „კარი მერვე ყარამანიანის“ 629—656 გვ. მეათე კარის ტექსტი წყდება 1879 წ. გამოცემის „კარი მეათე. ქუჩუგ ყარამანიანის“ 933 გვ., თავის „ეს ამისთანა ლხინსა და სიხარულში დაუტევოთ და მცირე რამ ქუჩუგისა მოვიხსენოთ“-ს ზემომოტანილ ფრაზაზე.

1041

ყარამანიანი. I—II **კარი** [მე-18-19 ს.]

101 ფ.; 32,4×21; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18-19 ს.]. შემოწირულია დ. ა. გურამიშვილისაგან. 1913 წ.

„კარი პირველი. ყარამანიანი. სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები თავადის ორბელიანის, სარდალ-სახლთ-ჳუცის და სარდლის [!] დავითისაგან, საამოდ სასმენელი.—პირველ ჟამად სპარსეთსა შიგან იყო ჴელმწიფე დიდი, რომყლსა საჴელად [!] ეწოდა თახმურად. ესე იყო მორჭმული და ამაღლებული ყოველსა ზედან სპარსეთსა...“ 1 r—101 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი შედარებულია ნაბეჭდი გამოცემების (დ. ლაზარევისა და ნ. კობალაძის გამოცემა. თბ. 1875) ტექსტთან. 2. ხელნაწერის ტექსტი ზოგ შემთხვევაში ვარიანტულად განსხვავდება ნაბეჭდისაგან: ა. ხელნაწერში ჩართულია ორიგინალიდან უთარგმნელად გადმოღებული (ქართული ტრანსკრიპციით) ლექსები: მაგ-

„გარ ჯოვარი, ქაში ჯოვარ ნაგარი ბარი.
გერ ქუშტა, შოვ ზიმარი იართარი“ 41 r.

—ნაბეჭდ ტექსტში, შესატყვის ადგილას (გვ. 58, I აბზაცი) ლექსი სრულებით არ არის: ხელნაწერი ტექსტის 43 v-ზე მოტანილია ექვსსტრიქონიანი გალექსილი პასუხი (საკრავზე დამღერებით) გარდანქეშანისა სარვიხურამანის მიმართ: საკრავი მოიღეს. გარდანქეშანმა საკრავსა ჴელი მიჲყო [!] და ზედან დაემღერა და ესე ლექსი თქვა:

„გირადუ უნ ხონა ბიქარდამ ქიდარ ხანვათ უსთ.
საგითალი შოვემ უნ ქეს ქიამ საჲბათი თუსთ...“

ამ ლექსის ყოველი სტროფის (=2 სტრიქონი) ქვეშ დატოვებულია ცარიელი ადგილი, წარწერით: „თარგმანი ამისი“. ნაბეჭდი ტექსტის შესატყვის ადგილას ლექსი სრულებით არ არის მოტანილი და ნათქვამია: „საკრავი მოიღეს, გარდანქეშანმა საკრავსა ხელი მიჰყო და ზედან დამღეროდა უცხო და უცხო სიმღერასა“. („ყარამანიანი. კარი პირველი. თბ. 1875. გვ. 62. I აბზ.). **ბ.** ხელნაწერში ზოგან პარალელურად არის მოცემული ლექსის სპარსული ტექსტი და იქვე, გვერდით (ეტყობა, შემდეგ მიწერილი), ქართული თარგმანი (40 r). **გ.** ხელნაწერ ტექსტში ზოგჯერ გამოტოვებულია დასათაურება და აბზაცითაც არ არის გამოყოფილი ახალი თავი: 41 v—ნაბეჭდში: „აწ სარვიხურამანის ამბავი მოიხსენეთ“ (გვ. 58. I.) ნაბეჭდ ტექსტში (77 გვ. I კ.) გვაქვს სათაური: „აქა უშანგ-შაჰის და რაჰინდის შერიგება...;“ ხელნაწერის შესატყვის ადგილას (55 r) ეს თავი აბზაცითაც არ არის გამოყოფილი. **დ.** ხელნაწერის მართლწერა საგრძნობლად განსხვავდება ნაბეჭდი ტექსტის მართლწერისაგან. ალსანიშნავია ხელნაწერში ჲ ხშირი ხმარება (დიალექტური? და ამავე ჲ-ს ჰ-ეს ადგილას ხმარება: „ჲ კარ, მოჲკალ, დაჲკარ“ და სხვ. (47 v I აბზ.).

მინაწერები: 101 r-v.

1042

სამკურნალო წიგნი [მე-19 ს.]

81 ფ.; 35,6×21,2; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული (80-81 ფ.); მხედრული; მე-19 ს ჭვირნიშანი: 1831 (67 ფ.). ნაყიდია 1913 წ.

„შარდისთვის ზღვის ხახვი დანაყილი გრანი Ც, გვარჯილა გრანი კ̃დ (?) ერთ რუმკას დარიჩინის ცივს ჩაიში აურივე და მიეც, დღეში ორჯელ ანუ სამჯერ...“ (6 v—31 v).

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის საძიებელი: ა. შარდის შეკვრისა სუსუნატისა შინა [ა—] **ჱ** ფურცელი... 3 r—5 v. (სულ **რლთ**=132 სნეულებისათვის მითითებული სამკურნალო საშუალებანი). 2. ტექსტში მოტანილი მასალა სხვადასხვა წყაროდან ამოკრეფილი ჩანს, ა. რუსული სამკურნალო წიგნებიდან ნათარგმნი (—ამას ამჟღავნებს რუსიციზმები: „რუმკა“ „გორჩიცა“, „მილნაია ტრავა“ (6 v) და სხვა). **ბ.** გამოყენებული უნდა იყოს ძველი ქართული სამკურნალო წიგნებიც: 3 r.—„ძველთაგან საქართველოს მკურნალთაგან გამოწერილი რეცეფტებია სამკურნალო“ (8 r).

მინაწერები: 1 r—2 v (დავთარი XIX ს. პირველი ათეულებისა). 81 v. (ბესიკის ლექსის პერიფრაზი).

1043

სამოთხის ყვავილი [მე-18 ს.]

I+148 ფ.; 21,5×16,4; ლურჯი ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]; ჭვირნიშანი: [1789], 138 ფ. და სხვ.; გადამწერი—ხუცესი მახარებელი (I r). **ნაყიდია** 1913 წ.

„ღუთივ განათლებულნი თხრობანი, სულისა ნაყოფიერ მყოფელნი, რომელსა ეწოდების სამოთხის ყუავილი. თავი ა. სიმდაბლისათჳს და სიმშჳდისა ქრისტეს მსგავსისა. თხრობა სულიერი ა. სიმდაბლისა და სიმშჳდისათჳს.—ღუთივ სულიერნო შჳლნო აღმოსავლეთისა ეკკლესიისანო...“ (1 r—145 v).

შენიშვნა: დართული აქვს: 1. „ბეჭედი.—ღუთივ სულიერსა ამას წერილსა ეწოდების სამოთხისა ყვავილი...“ (146 r-v).

2. „უკეთუ ვისმე ენებოს მდაბალთა ერთა მითხრობად ესე გვარითა სარჩევითა, კეთილ არს და შუჱნიერ.—კჳრიაკესა მეზვერისა და ფარისევლისასა თხრობა ა: ...“ (146 v—148 r).

3. ტექსტი გამოქვეყნებულია (ვ. კარბელაშვილის მიერ—ტფილისი. 1895).

1044

ჟამნი [მე-17-18 ს.]

276 ფ.; 20×15; ქაღალდი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-17-18 ს.]. ნაყიდია 1913 წ.

„...〈განვიპყრენ შენდამი ჴელნი〉 ჩემნი და სული ჩემი, ვითა ქ̃ყანაჲ ურწყული შენდამი მსთუად. შეისმინე ჩემი, უფალო, რამეთუ მოაკლდა სულსა ჩემსა...“ (1 r—276 v).

წყდება: „ჰრქუაჲ მას იესჳ: არა გაქუს ჴელმწიფებაჲ არცა ერთი ჩემზედა. უკეთუმცა...“

შენიშვნა: 1. ჩვენი ხელნაწერის ტექსტი ახლოს დგას ვახტანგის სტამბის „ჟამნის“ (ტფილისი. 1710) ტექსტთან: ხელნაწერის დასაწყისი ემთხვევა ვახტანგის „ჟამნის“ „განგება ცისკრისას“ (გვ. ნ̃ა) ტექსტს; ხოლო ბოლო წყდება იოანეს საკითხავის ტექსტზე (იოანე, თ. 19; მ. 11). 2. 8 r-ზე შენიშვნაა (ტექსტში): „ქართველნი ამა საქცევსა ზედა უქცევენ..“

1045

თიმსარიანი [1781 წ.]

87 ფ.; 19×15; ქაღალდი; ტყავ-გადაკრული მუყაოს ყდა (მოშორებული); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1781 წ. (82 r); თეიმურაზ II-ს მიერ თარგმნილი „თიმსარიანის“, გადამკეთებელი, აქვე დართული ლექსების ავტორი და ხელნაწერის დამნუსხველი: ალექსისძე დავით, რექტორი (82 r). შემოწირულია ა. მ. ავალიანისაგან 1913 წ.

„ამბავი პირველი. დასაწყისი ინდოთ ჴელმწიფისა, სპარსთა ენათაგან ქართულად თარგმნილი მეფისა თეიმურაზისაგან, რომელნი უხმო-

შენ წიგნსა ამას თიმსარსა.—ფლობდა სამეფოსა ინდოეთისასა ჴელმწიფე ნათესავად ჩინგთა, ძველთა გვართა ჴელმწიფეთა შვილი...“ (1 r—81 r).

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში მოცემული ტექსტი წარმოადგენს დავით რექტორის (მესხიშვილი)-ეულ „თიმსარიანს“. ჩვენი ხელნაწერი—H 1045—დაწვრილებით აწერილია (ქ. სანიკიძე. დავით რექტორის დამატებანი „თიმსარიანში“. ქუთ. ალ. წულუკიძის სახ. პედ. ინსტიტუტის შრომები. ტ. II ქუთ. 1941. გვ. 249—271. შდრ. აგრეთვე: ე. თაყაიშვილი Опис. I, 395—396 გვ., № 67).

2. ხელნაწერის ქაღალდის ჭვირნიშანი: 1780 წ.

3. ამას გარდა, ხელნაწერში მოიპოვება:

ა. [ალექსიძე დავით, რექტორი]. „სევდიანი საწოლთა ვსჯე. გულთა სევდა მიღამებდა; საგონებელთა რასამე ვიყავ და ესეოდენ ვთქვი.—ფისტიკაური. 1 კაცთა გულისა, თვალთა მძინართა დედანი თავისდად გაალვიძებენ...“ 82v—83 v.

შენიშვნა: ათ სტროფიანი ლექსი, რომელშიაც ერთმანერთს ენაცვლება „ფისტიკაური“ და „ლექსი“.

ბ. [ალექსიძე დავით, რექტორი]. „სხვანი მოგონებანი წარმომიდგეს. მათ ფიქრთა გული ნაღვლით აღმიშფოთეს და ნაღვლიანმან ესე ოდენ მოვიუბნე.—რვული. 1. საყვარელისა პირმთვარეობა, მოხდომით გაშლა, ვით არეობა...“ 83 v—84 v.

შენიშვნა: ათსტროფიანი ლექსი, სადაც ერთმანეთს ენაცვლება „რვული“ და „ლექსი“.

ანდერძი: (დავით რექტორისა): „მეცნიერნი ამას ზედან ნუ გამკიცხავთ, რომელ ესე მისი საქმე არ იყოთ და რად სწერდაო. თუ ვინმე იტყვით, მართალ არს. მარა სიცილი უფროს განცხრომისად შედგომილია. ამის სოფლისაგან ჯმნილნიცა მოღვაწენი ოდესმე განიცინებენ. მე გულსევდიანი ვსჯე. ცუდად ჯდომასა ესე შრომა ვირჩიე. თვარა ამისი წერა ჩემი ჴელი არა იყო:—მკითხველთა ოდენ მოგახსენებ. რა ვყო, თუცა ესე წიგნი სრულად ჩემსა ენასა ზედან გამემართა, ვისცა გარდმოუთარგმნია, მას შრომა წაუხდებოდა. და ამისთვის მოვერიდე. მაგრა, რადგან დიდად ავს ენაზედ იყო შეწყობილი, მე როგორმე გავსჩარხე და უცხოდ კი არ შევაწყევ. ამიტომ რომ, კარგი ენა ამისთანას ცუდს ამბავზედ რად უნდა დამეშრო. ამ წიგნში რაც არაკების ბოლოებია, ჩემი მოგონილი და გაკეთებულია და ზოგიერთი არაკიც ჩემივე მოგონილია. თუცა ავია და დაიწუნებთ, მაგრა ამისთანას წიგნს ის შეეფერებოდა და მეცნიერებით რად უნდა თქმულიყო.—ამათ სიტყვათა მომხსენებელი ვარ ალექსისძე დავით. თვესა დეკემბერსა. რიცხვსა 10, წელსა 1781:“ (82 r).

1046

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი [მე-18-19 ს.]

68 ფ.; 22×17; ტყავ-გადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ქაღალდი; (ალაგ დალაქებული); მხედრული (სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით); [მე-18-19 ს.]. შემოწირულია რომანოზ მამუჩიშვილისაგან 1913 წ.

„სამართალი. პირველი შესავალი, ბატონიშვილის ვახტანგის ნაბრძანები.—მყოფისა უმამყოფისა, არსისა დაუარსისა დამაარსისა მქები, არათუ ღირსად, არამედ შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უღებად მქონე მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი, დღითი-დღე მრეველნი ჴელთა თჳსთა მარ-

გარიტთა შინა, ჰპოებენ მძივთა რათამე და უხილველობისათჳს აღიღებენ და შთაჰსდებენ საუნჯეთა პატივოსანთა შემკობით უპატიოსნეს მარგარიტთა ჰყოფენ...“ (3 r—59 r).

შენიშვნა: 1. სათაური: „სამართალი ბატონიშვილის ვახტანგისა“ (2 r). 2. სამართლის ტექსტს დართული აქვს: „საძიებელი წიგნისა ამის სამსაჯულოსა, განწესებული ანბანსა ზედა, რომლითა ადვილად შესაძლებელ არს პოვნად, რომელსაცა ეძიებთ.— **ა.** აზნაურის სისხლში საქონლიდამ მიცემისათჳს. **ით.**—აზნაურმან თუ ვინც მისგან უფროსი კაცი მოკლას. **ოე**...“ (61 r—68 v). 3. ტექსტში ალაგ ხარვეზია: მაგ. 36 r. § **რმთ**; 41 v—§ **როჟ**—(შევსებულია სხვა ხელით); 54 r. **სკე**-სა და **სლმა** §-ს შუა. აქვე—გადამწერის შენიშვნა მარჯვენა არშიაზე: „აქ რიცხვები აკლია, მაგრა მე რა ვქნა. ასე არის გარიგებული.“ (54 r).

1047

ალექსანდრიანი [1853 წ.]

242 ფ. (433 გვ.); 22×18; ქაღალდი, ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; 1853 წ. [რედაქტორი: პეტრე ჩხატარაჲს ძე]; გადამწერი: წყალობ ტერ არუთინ (433 გვ.). ნაყიდია 1913 წ.

„[ალექსანდრე მაკედონელის წიგნი].—კვალად დავით მეფისა და სოლომონ მეფისა ბრძენთა თვისა [!] მისსა მამისა [!] და აბრაჟამ [!] მამათ მთავრისა, ისაკ და იაკობის ძეთ ათორმეტთა მამათ მთავართა, რომელსა ნივთისაგან და თესლთაგან განხორციელდა იესო ქრისტე, პირველ ამისსა სამას და სამთა წელთა. მას ჟამსა შუა [!] ჯდა ეგვიპტეს მეფეთ ნავთალიმ, კაცი ბრძენი და ჭკვიანი, რომლისა სწორ არა სადა საგონებელ იყო პირსა ყოვლისა ქვეყანისასა. სწავლა ვარსკვლავ რიცხველობასა თანა ქანდა [!]...“ 1—432 გვ. (3 r—241 v).

შენიშვნა: სათაური—„ალექსანდრე მაკედონელის წიგნი“—ამოღებულია გადამწერის ანდერძიდან (433 გვ.). 2. „ქორწილი ალექსანდრესი და შერთვა როკსანა (ტექსტში „როსკანა“) სპარსთ მეფის ასულისა, უებროსა და წარჩინებულისა“ (263—269 გვ.) სავსებით მისდევს ალ. ბარამიძის გამოკვლევაში „ქართული ალექსანდრიანი“—მოტანილს ჩხატარაჲსძის მიერ დამუშავებული „ალექსანდრიანის“ ამავე სათაურის ტექსტს („საქართველოს სახ. მუზეუმის მოამბე.“ IX B. ტფ. 1936. 45—47 გვ.), რაიც მოწმობს, რომ ჩვენი ხელნაწერის „ალექსანდრიანი“ პეტრე ჩხატარაჲს ძის მიერ დამუშავებულს პროზაულ ვერსიას წარმოადგენს. 3. „ალექსანდრიანის “ ჩვენი ტექსტი გადმოწერილია მრავალი შეცდომით.

მინაწერები: ტექსტის წინ, ყდის ორთავე საცავ ფფ. 1 r—2 v. და 242v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ჱსე ალექსანდრე მაკედონელის წიგნი ვნახე და წავიკითხე და პირველ მამეწონა და მომსურდა ამის გარდმოწერა. ავიღე და გარდმოვწერე. და უფალნო ძმანო [!], რომელმაც ესე წერილი ნახოთ და წაიკითხოთ და პოვოთ რაჲმე ნაკლებულება, გთხოვთ, ამისთვის მომიტეოთ და ამასაცა გთხოვთ ვედრებითა: ვინცა ვინ წაიღოთ ესე წერილი და წაიკითხოთ, ისევ პატრონს მოუტანეთ და მეც მამიგონებდეთ, რომელ ჩემის ახალგაზრდობით ჯაფა გამიწევია გარდმოწერაზედა და ვინც წაიღოს და აღარ მოიტანოს, მაშინ [!] უკუნითი უკუნისამდე იტანჯებოდეს საუკუნოდ ცეცხლში. 1853 ხ. კათათვის 10-სა დღესა. აღესრულა წერილი ესე ჴელითა ჩემითა. მონა თქვენი წყალობ ტერ არუთ[ინოვ]. წელსა ათას რვაას ორმოცდა ცამეტსა, კათათვეს. ათსა დღესა და მთვარის თექვსმეტსა—პარასკევს. სურფ კარაპეტი[ს] კვირაში“. (433 გვ.) 242 r.

1048

ვახტანგ VI. ლექსთა კრებული [მე-19 ს.]

19 ფ.; 22×18; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო (დარჩენილია ქსოვილ-გადაკრული ქაღალდის ყდის ყუა); ბოლო-ნაკლული; მხედრული (სათაურები და დასაწყისის ასოები სინგურია); [მე-19 ს.] ჭვირნიშანი: 1822 (2 ფ.). შემოწირულია ივანე ელიაშვილისაგან 1913 წ.

1. „ანბანთ ქება. უცხო და ახლად შემოღებული და არა ადვილად სათარგმნელი, ქმნილი საქართუჱლოს მეფის ვახტანგის მიერ. —ა. ასრე არის: აგებული ამგებელსა აქ აქებდეს.

ამკობდესცა, ადიდებდეს, ამისთჳსცა აქ აქებდეს…“ 1 r—5 r.

2. „ეს ლექსი ჩახრუხაულია.—ჯუფთარს არავის, ეთქვა არავის, თუ ვინ აწ ბრძანებს, ვეჭვ—არს შემდგომი…“ 5 r.

3. „ეს ერთი ლექსი ანბანი არის, ყოველ სიტყვას თავსა და ბოლოს ანბანი უზის.—არა ბრძანებ გიორგ დედად, ესე ვიყავ ზეზ ჱეთერად…“ 5 r.

4. „მეფე იგივე ვახტანგ, სამეფოსაგან თვისისა კიდეგან ქმნილი, სალბუნად გულისწყლულებისათვის, მკურნალ თავისა თჳსისათჳს იქმნების და სწერს ესრეთ ლექსად:—მრწამს მისის სარჯლით შემკული ჯოჯოხეთს პირი იცოდა.—მას ვევედრები, რომელმან არა რა ცოდვა იცოდა…“ 5 v—15 v.

შენიშვნა: 1. ლექსი შედგება 109 სტროფისაგან. თავდება:

„კაცმან უნდა თავის საქმე ყველა ღვთითა მოივარგოს.
ამ სოფელსა ჴელი ჰყაროს, იქაც—ბარგი დაიბარგოს.
მოყვარეთ და ამხანაგთა თავის რიგით რამე არგოს,
სახელის ხე საჩრდილობლ დ წყლისა პირსა სამე დარგოს.“

2. ბოლო სტროფებში ჩართულია: ა. ოთხ სტრიქონიანი ლექსი, სათაურით: „ეს ლექსი ლათინურის ენიდამ ერთმა ფრანგმა მითხრა ყველის ქებად და მე ასრე ვსთქვი: (15 r).—107„თოვლებრ სპეტაკი დაარღოს ღ̃ათისებრ: თუალებრ ბევრია…“ (15 v). ბ. ხუთი „შესაბრუნებელი“, წაღმა-უკუღმა საკითხავი: „108. „ცუდად ვიყავ იმატა, ასვათ ასეთი ითესა თავსა ატამი…“ (15 v). ერთნაირად იკითხება თავიდან და ბოლოდან.

5. „ოდესცა ქართლით იხმეს მეფე ვახტანგ ისპაანად და მიიწივა წინაშე სპარსთა მეფისა, აწვევდენ მამულისა სჯულისა დატევებასა და ღ̃თის მოყუარე მეფე ესე არა ერჩდა მძლავრისა მის ბრძანებასა. ამისთვის პატიმრად წარავლინეს ქირმანს და მუნ მყოფობასა შინა იწყო წერად ესრეთ, რათამცა არა შეეპყრა ურვათა სევდიანობასა და ესრეთითა წესითა იქარვებდა პირველისა მის დიდებულებისა არა ქონასა ნაღვლიანობასა შინა: მრავალ ჟამიერ ჰყოს უფალმან!

—კულავ მიხმეს ისრევ ისპაანს, დამჩა ეს შეუსრულები.—
—მომცეს პატივი მრავალი, ვაი თუ დავაბი სულები…“ 15 v—16 r.

თავდება: „სოფლის საქმეს ყური უგდეთ, ან იტირეთ ან ივახეთ.
და აბედინას შვილის ამარს დავრჩოჩილვარ აწ, ეს ნახეთ.“

შენიშვნა: სულ 5 სტროფისგან შედგება. შეადარეთ ე. თაყაიშვილის Опис. ტ. II. გვ. 409—410.

6. „მოცალეობასა შინა მყოფსა ჭმუნვა-ნაღვლისა მაქარვებელად იწერების საქართველოს მეფისა მიერ უ̃ფლისა ვახტანგისაგან დიდსა ქალაქსა

მოსკოვსა შინა.—დამიმონა კაეშანმა, სევდა მომხვდა მისთვის წამლად; ნაღველს ვხმარობ მუდამ მელნად, გულსა ვაწვევ მისად კალმად...“ 16 v—17 r.

შენიშვნა: ლექსი შედგება 10 სტროფისაგან. თავდება: „და არვინ დააგდო წყალობის კარითა განასრულითა.“

7. „აქა იწყებიან ტ(რ)ფიალთაგან სატრფიალოსათვის შაირობა და მკითხუჱლთა უხმსთ გულის-ჴმიერებაჲ, თუ ვისდამი ტ(რ)ფიალებს მეფე: სახმარ არს ყურნი სმენად და გული გამოკჳლევად:—ლექსი უნდა ტკბილ გჳარითა, სწავლის სიტყვით გამახარი—
სამ ოთხ რიგად გასასინჯი, სიბრძნეს ზედა არ სახარი...“ 17 v—19 v.

შენიშვნა: ტექსტი შედგება 26 სტროფისაგან. წყდება: „არ მიწამლებ, გამხდომია გული ჩემი დალალულად...“

1049

კრებული [მე-19 ს.]

I, 39 ფ.; 22,6×17,5; ქაღალდი; უყდო; რვეულად შეკერილი (პირველ ორ ფურცელს მარცხენა ქვედა ყური მოგლეჯილი აქვს); მხედრული; [მე-19 ს.]; 29 r—37 v, 38 r და 39 r—დაუწერელია. შემოწირულია ივანე ელიაშვილისაგან 1913 წ.

1. „[ომან ხერხეულიძე. მეფობა ირაკლი მეორისა:] შემოკლებული ისტორია ქართლისა მეორისა ირაკლისა მეფისა. იწყების, თუ ვითარისა შრომითა მიიღო მეფობა საქართველოჲსა.—წელსა 1722 დაჯდა ყეენად ძე შაჰ სულტან უსეინისა შაჰთამაზ. და ამ ჟამზედ იჯდა ქართლში მეფედ ვახტანგ ლეონის ძე. და კახეთში იჯდა მეფედ კოსტანტინე ირაკლის ძე, რომელსა ეწოდა სახელად მაჰმად ყული ხან, თათრობისა გამო...“ 1 r—23 v.

წყდება: „და რაოდენსამე თვესა ჴარში დარჩა ომარხან. გარნა ვერღარა...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი შედარებულია „ქართლის ცხოვრების“ ჩუბინაშვილისეულ გამოცემის (სანკტ პეტერბურღი. 1854 წ.) გვ. 475—499 ტექსტთან. 2. ხელნაწერის ტექსტი ოდნავ განსხვავდება ნაბეჭდისაგან შეცდომებითა და გამარტივებული სტილით.

2. [სოლომონ ლეონიძე]. „მოთქმით ტირილი საქართუჱლოს მეფის ჰერკულეს ნეტარების ღირსისა: (ჰერკულესი, ბერძნის ენით, ვითომც ირაკლი).—დღეს ქუჱყანა, აღსრული გულის წყრომისა ტახტსა ზედა, ცხებული სისხლითა ცესარისა დიდისა ეკატირინასითა, დღეს იცხებს კვალად უფასოსა სისხლსა, სახსარსა ივერიელთა გუარისასა...“ 24 r—28 v.

შენიშვნა: ბოლოში, ცალკე აბზაცში იხსენიება „მოთქმით ტირილის“ ავტორის ვინაობა.

3. [აკროსტიხი, ირაკლი მეფისადმი მიძღვნილი] „იტყვიან შენთვის მრავალ ქებასა, რიტორნი, ბრძენ[ნ]ი განახლებასა...“ (38 v).

მინაწერები: I r, 23 v, 39 v.

1050

გამოცანათა კრებული [მე-19 ს.]

10 ფ.; 36×22,5; ქაღალდი; უყდო; რვეულად აკინძული; მხედრული; [მე-19 ს.]; ჭვირნიშანი [1805]; შემოწირულია ივანე ელიაშვილისაგან 1913 წ.

1. „[არჩილი. ანბანთ-ქება, ამიცანად სათარგმანებელნი].—
არსი ყოვლთა დამა[ა]რსი, სხუა უნივთო არსად არი.
არ[ა]სი ხამს შედარება, არს ყოვლთ ნივთთა არ სადარი...“ 1 r — 5 r.

შენიშვნა: შედარებულია „არჩილიანის“ 1935 წ. გამოცემის „ანბანთ-ქება, ამიცანად სათარგმანებელნის“ ტექსტთან. ჩვენს ხელნაწერში მოცემულია ხსენებული „ანბანთ-ქების“ სრული ტექსტი (78 სტროფი), ცოტაოდენი ვარიაციებითა და შეცდომებით („არჩილიანი.“ I. გვ. 277—285).

2. [პეტრე მგალობელი, ნექაძე] [ანბანთ-ქება, ამიცანათ სათარგმანებელი].— „არსთა მარსთა [!] თჳთ დაუარს მანა [!] სამოთხე შექმნა აქ ადამისთჳს. ალაგო მიწით, იგ მჯმნულ [!] იყო [!] ბიწით, მაშინ მკვიდრ ყო აქადამ მისთჳს...“ 5 v — 7 r.

შენიშვნა: 1. სულ შედგება 36 ტაეპისაგან (ანბანის რიგზე). 2. გადაწერილია შეცდომებით. 3. ავტორის ვინაობა დადგენილია ე. თაყაიშვილის Опис. II. 256—257 მიხედვით (წ. კ. ხელნაწ. 3704 აწერილობა, № 155, § 16).

3. „ესე ამიცანა არს.—
რვა მეფე ერთად მინახავს, ერთ ალაგს შემოკრებული,
ალაფს იღებენ ყოველნი, ჯარით, ყმით გამრავლებული...“ 7 r.

4. „ერთი რამე მოგახსენო, ამისთანა საკვირველი,
დიდ ჯალაბი, სახლი ვიწრო, მაგრამ ტურფად აგებული...“ 7 v.

5. „საღმრთოდ საქმით გასწავლული, საეროდგან საქებელი,
რა რომ ნახვენ, იამებათ,—ყოველთ უნდათ საუბარი...“ 7 v.

6. „გული ტკბილობს, ენა შაქრობს, მას ტანი აქვს სინაზისა.
უფერო და სანახავი ბრწყინვალება არ აქუს მზისა...“ 7 v.

7. „ერთი რამე უცხო მვალი, ორი სჩნდა, გამიკვირდაო.
თუ გაველ, გამყვეს, არ დადგის, თუ დავსდევ, დადგის კიდეო...“ 7 v.

შენიშვნა: მეოთხე სტრიქონი ჩამატებულია სხვა ხელითა და მელნით.

8. „ერთი რამ უცხო, უსულო სიბრძნეს იძახის, მიკვირსო...
სახლი აქვს უცხოდ ნაგები, კარში გამოსჳჴლა [!] უჭირსო...“ 7 v.

9. „ავსდევ და ტყესა მივმართე, იქით მოვიღე სახმარი.
ზღვით გამოვი[ღ]ე სიმტკიცე, მე შევქმენ კაცთა სახმარი...“ 7 v.

10. „დღეს მოუმატებ, სულს ულხენს, ვინც რომ კეთილად იღებსო,
ხე არის ერთი უფლისა, კეთილსა გამოიღებსო...“ 7 v.

11. „ჯარი არის ერთგან ყრილი, სულ სასროლად მომართული,
მათ ხომ სახლი უდგას ცოტა, არ ფიცრული, არ მორთული...“ 7 v.

12. „სახ[ილვ]ად [!] მსგავსი ქედისა, მოსაგონებლად ძნელია,
ასე მორჩილებს პატრონსა, იყოს მართვითა მელია...“ 8 r.

13. „ერთს უჩინარს სანახავსა ელვა აქჳჱს [!] გასაკრთომელი.
მას ტრფიალებით შეფრვინვენ, ვისაც აქუს გულის წყრომელი...“ 8 r.

14. „ორი ფრინველი ჩემთან[ა] დაბადებითგან სხდებიან,
ამ წამს არიან ჩემთანა—იმ წამსა გაფრინდებიან... 8 r.

15. „მაგარი რამე მინახავს გათლილი წმიდა ქვისანი.
მას გარეშემო ზღუდე აქვს, ჭიქისა ანუ რქისანი...“ 8 r.

16. „არც მოხვნა და არც მოთესვა, არც ერთი მოუნდებოდეს,
ვინ არის მოყმე ასეთი, რომ მაზედ აისვლებოდეს... 8 r.

17. „ერთი რამე სულიერი მინდორს არის წყრალივითა [!]
შეშა აქჳჱს [!] და ცეცხლზედ ფრთხება, მფრთხალი არის თხასავითა...“ 8 r.

18. „ინდოდამ მოდის ლაშქარი, არ მოწყინარი არ არის,
არც არის მათი გაზრდილი, არცა ხლმის მკვრელი არ არის...“ 8 r.

19. „მამამან სახლი ააგო კეკლუცი, ბანის ბანითა,
გრძელი და ცამდის მაღალი სიგრძე და მისის განითა...“ 8 r.

20. „კაცი ვნახე: ორი თავიება, დიდად გამიკვირდა.
ერთი თავი თეთრი ჰქონდა, ერთი—შავად გამოსჭვირდა...“ 8 r.

21. „ერთსა სანახავს გაჰკვირდნენ ჭკვიანები და ბრძენია.
ერთი რამ უცხო საჭვრეტლად, მას ახდის უცხო სუნია...“ 8 v.

22. „დედასა შვილი წა[ა]რთვეს, ნორჩი, ახალი შობილი,
სხვათა გაზარდეს ძიძითა, სხვისა ნაურფთა შობილი [!]...“ 8 v.

23. „აღმო[ვ]სცენდები ზურმუხტი, მერმე მარგალიტს ვედარი.
ხორციელთ მაცოცხლებელი და მერმე მკვდართა სარდარი...“ 8 v.

24. „ადგა ნარინჯი, თურინჯი, ბროწეული და ბიანი,
ვარდი, ზამბახი, სუმბული და იასამანიანი...“ 8 v.

25. „ერთსა მინდორსა ხეზედა დავრგე საჩრდილი გრილია,
თორმეტი ტოტი მას ახლავს, ფერად-ფერადი ჩრდილია...“ 8 v.

26. „ერთს გამოცანას გიანბობ, არც ავი და არც კარგია.
ვსთქვათ თუ საჭმელად ვარგია, არც ავი, არცა კარგია...“ 8 v.

27. „უსულოა და უენო, კაცთა სიტყვისა მთქმელია.
სიყრმიდამ სიბერემდისინ ღჳთის [!] სამსახურის მქნელია...“ 8 v.

28. „ბაღჩაში შეველი, ყვავილი სხჳა ყჳავილზედა ხანობდა,
გარს ერტყა ზღუდე მაგარი, ძოწ-წითელ, ზოგი მწვანობდა...“ 8 v.

29. „უმიწოდ სახლი ნაშენი სულდგმულზედ ავებულია.
კარგი ნაშენი, კარგის ხით, მეფეთგან გაგებულია...“ 8 v.

30. „ქალი ზის უცხო, ლამაზი ტანი მიუგავს სარსაო.
ვსთქვი იადონი, ბულბული მის ხმას ვამსგავსე კარგსაო...“ 9 r.

31. „ყოვლიდამ მოდის ლაშქარი, ჯარი ჩამოდის მთისაო.
მუდამ ელიან შებმასა, ჯავრი აქჳსთ [!] თავს დასხმისაო...“ 9 r.

32. „ერთსა პატარა ადგილსა გზა ოცდაათი სოფელი.
შუა გზა არის სავალი, თავ-თავად გასაყოფელი...“ 9 r.

33. „ერთსა პატარა ველზედა სახლობს ოცდაათი კაცი.
ადგილ[ს] იყოფენ ყოველნი, სამ-სამ—ხუთ-ხუთი არია...“ 9 r.

34. „თავს დაჯდება მეითარი, მოუჯდება მას თარხანი,
რაზმსა კარგად დააწყობენ, გამოუათ კარგათ ხანი...“ 9 r.

35. „ერთი რამ სულის საოხი მინდორს გავა მკელობითა,
წვრილი მსხვილში გაერევა, ხმა გამოვა ზარივითა...“ 9 r.

36. „გამოცანა ნათქჳამია, ბრძენთაგან გამოსახისა,
მჭვრეტელთა შემამკობელი, შვენიერისა სახისა...“ 9 r.

37. „ერთი რამ არის ასეთი, სიჭრელე ახლავს ვეფხვისა,
მისსა სახლსა და საბარძელსა ცეცხლი ვერ დასწვავს მეფისა...“ 9 r.

38. „ყოვლის ხისა უმჯობესო, არ მართალო, კარგო ხეო,
მეფეთა და დიდებულთა საყვარელო ვარდის ხეო...“ 9 r.

39. „ვეძებდი ერთსა სულდგმულსა დიდითა საუბარითა,
ვიპოვნე და გამოვიყვანე მარტო თავის(ის) თავითა...“ 9 v.

40. „ერთი რამ დიდი ფურცელი, გარდაფარვია თავზედა,
ასხია წვლილი მარცვალი, არ დაითვლება მასზედა...“ 9 v.

41. „რა არს ასეთი ხელ-მკლავი არ შეიღებოს ინითა,
არცა სჭამს მარილიანსა, არცა დაითრობა ღვინითა...“ 9 v.

42. „ერთი რამ სუსტად ნაქმარი სამარი და ამასონი [!],
მას არ აკლია ზნენი და საქმენი საკისკისონი...“ 9 v.

43. „ჯარი დგას ყოვლის თემისა. გზა არსით აექცევისა.
რა რომ დრო მოვა შებმისა, კაცი ვერ გაექცევისა...“ 9 v.

44. „ნადირი რამე მინახავს არ ეშინიან კაცისა,
უზომო არის სიდიდით, ნუკრი არ არის ვაცისა...“ 9 v.

45. „სამი რამ სახე სამებად ვასახე, ბრძენმა მონახა თუ ვინ ვინ არის.
კერძო ილევისა, კერძო ენთების, ერთი წვა მალი ძისთვისცა კმარის...“ 9 v.

46. „ვერცხლით მოჭედილს სახლსა ზის, არ ჩამოხდების ხისასა.
არც არას მეტყვის ტყუილსა, არც არას საწყენს ღუთისასა...“ 9 v.

47. „ერთს გამოცანას გიანბობ, უცხოს რომ გაგიკვირდება.
აპოხტი რამე მინახამს, მზისაგან ცრემლი სდუნებდა...“ 9 v.

48. „მტერია ყოვლის კაცისა, მუდამად დაუცხრომელი.
მოვა ანაზდად, უჩინრად ვერა სცნობს [!] არის რომელი...“ 9 v.

49. „რომ დაგიჯდება ვეზირად, გასწავებსთ ცოდნის მცნებასა,
თუ გამოარჩევა, აწ მისგან გამცნებს ღუჵთის [!] სათნოებასა...“ 10 r.

50. „თავსა და ბოლოს ინგრევდა, ტანსა მას უჩინბახოსა.
ორივე თვალი ასხია, ვერც ერთით დაინახოსა...“ 10 r.

51. „გამოცანას მოგახსენებ, რომელსა მაქ [!] სიბრძნე ვრცელად.
სამოცდაათს წელიწადსა ვინ ყოფილა მკვდარი მველად...“ 10 r.

52. „ოცდათორმეტი უსულო ერთმანეთს მიუხდებიან.
ხელი და ფერხი არა აქვთ, დავლენ და იარებიან...“ 10 r.

53. „ჟამი მწადდა მეთქვა რამე, მაგრამ სიტყვა დაიზარა;
ჟამსა იმას ეს არ იყო, თამარმა შვა ოდეს ზარა...“ 10 r.

54. „ბრძანეთ, ცხენით სად ვინ ახლდა სულელია.
ბევრი მივდლობდა [!] ღვთივ შვენიერ, არ მადლობდა სულ ელია...“ 10 r.

55. „ინადირეს და გაიგდეს დარბასიელთა სეფეთა.
ქვეყანა იმას გაუდგა: თავადი თუ აზნაურთა...“ 10 r.

56. „ზის ვინმე წვრილსა კუბოსა, ხელათ ვერ ამოღებული.
დაბადებიდგან წითელი, არვისგან არ შეღებული...“ 10 r.

57. „უცხო მოვიდა ლაშკარი, უცხო, მისის[ა] სახითა.
ხან არის უანგარიშო, ხან თვალით ვერა ვნახითა...“ 10 r.

58. „ერთი რამ არის უსულო, მდებარე მუცელ ხელითა.
წყალი სწყურის და ვერა სვამს. სხვან[ი] ჩა[ა]სხმენ ხელითა...“ 10 r.

59. „ბ[რ]თხილი, ბატონის ერთგული, რა არის, ყველას გინახამს,
ფიცხი და მრავალ-სახელი, გარემოს ყოველს გინახამს...“ 10 v.

შენიშვნა: 1. უკანასკნელი 57 სხვადასხვა გამოცანა მოცემულია საერთო სათაურით: „ესე ამიცანა არს“ (9 v. თავში, სინგურით).

2. თვითეულ ამ ამოცანათაგანს (4 სტრიქონიანი) მიწერილი აქვს დასწვრივ, შავი მელნით, სხვა ხელით, გამოცანის ახსნა (უმეტესი ნაწილი ციფრობრივი კრიპტოგრამით)

60. „იყო კაცი, იშვა მამისაგან ვდედოთ [!]. მან შვა ცოლი თჳსი...“ 10 v.

61. „მკვდარი ცოცხალს ეძიებს...“ 10 v.

62. „ვირი ცას კიბედ შეუდგა...“ 10 v.

63. „ხუთნი გზასა მოვიდოდენ...“ 10 v.

64. „ხუთნი—თჳსნი, ორნი—წყლისნი...“ 10 v.

65. „ასო[მ]ან შარახისამან, ნასხლევმან ვენახისამან...“ 10 v.

66. რომელსაცა არ ეხილა და ხმელსა ზედა არა ევლო...“ 10 v.

67. „ძის-წული მიუდგა დედისა დედას თჳს[ს]ა...“ 10 v.

68. „მართალი სთქვა და წასწყმდა...“ 10 v.

69. „ერთი რამ არის უსულო, კაცს შეიწყნარებს გარესა,
არც სიბრწყინვალე მზეს უგამს, არც თხუთმეტის დღის მთვარესა...“ 10 v.

70. „ხედავ სახეს უსულოსა, შენსა სახეს სულ გიჩვენებს...“ 10 v.

შენიშვნა: 1. 60—68 „ამიცანა“—პროზითია, 2—2 და 1—1 სტრიქონად.
2. 69-70—ლექსად, პირველი 4 სტრიქონად, მეორე—3 სტრიქონად.

1051

გრამატიკა ორ ნაწილად [მე-19 ს.]

40 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული, დაშლილი; მხედრული; [მე-19 ს.], ჭვირნიშანი: 1823 (38 ფ.), 1825 (16, 17 ფ.). შემოწირულია ივ. ელიაშვილისაგან 1913 წ.

[ქართული ღრამმატიკა].—„ლექსი არს ხმა, შედგმული ერთისა ანუ მრავალთა მარცვალთაგან, რომელიცა ჰნიშნავს საქმესა რაჲსამე ანუ მყოფობასა მისსა. მაგ. მე-ფე, კე-თილ მო-ქმედება და სხვანი. ლექსთაგან შესდგების სიტყჳა. სიტყჳა არს გამოხატვა მოგონებისა, რომელიცა წარმოადგენს მთელსა ჰაზრსა, მაგ. ღმერთი არს ყოვლად შემძლებელი; სწავლა არს სასარგებლო. თავი **ბ**. განყოფისათვის ლექსთა.—ლექსნი იქნებიან პირველ სახეობითნი ანუ -წარმოებითნი; მარტივნი ანუ ჰრთულნი...“ 1 r—37 v.

წყდება: „ხოლო ზმნისა თანა პირითნი ნაცვალ-სახელნი თანხმულ იქმნებიან რიც[ხ]ჳითა და პირითა. მაგ.: „მე ვჰსწერ“. „შენ ჰკითხულობ“. ხოლო „მან განსაჯოს“ და სხვანი.“

შენიშვნა: 1. სათაური „ქართული ღრამმატიკა“—36 r-დან.

2. გრამატიკის პირველი ნაწილი შედგება 11 თავისაგან: II. განყოფისათვის ლექსთა. III. სახელისათვის საზოგადოდ. IV. ნათესავისა, რიცხვისა, ბრუნვისა და კანკლედობისათვის. V. ნაცვალ სახელისათვის. VI. ზმნისათვის. VII. მიმღეობისათვის. VIII. თანდებულისათვის. IX. ზმნისზედისათვის. X. კავშირისათვის; XI. შორისდებულისათვის.

3. მეორე ნაწილი შედგება: I. სინტაქსისათვის; II. შეთხზვისათვის ზედშესრულისა, სახელისა არსებითისა სახელსა თანა; III. (შეთხზვისათვის რიცხვითი სახელთა არსებითთა სახელთა თანა); IV. (შეთხზვისათვის ნაცვალ-სახელთა).

მინაწერები: 38 v—39 r.

1052

ელისაბედ ბატონიშვილის მზითვის წიგნი [მე-19 ს.]

10 ფ., (20 გვ.); 23×18; ქაღალდი, უყდო, დაშლილი; მხედრული; თავ-ნაკლული; მე-19 ს.; ჭვირნიშანი: 1838 (7—8, 13—4 გვ.). შემოწირულია ივ. ელიაშვილისაგან 1913 წ.

„...ამას უკვე მივათხოვეთ და მივეცით ნიჭად დიდად და უსაზომოდ ძვირფასთა განძთა ზარდახშა და ნივთი აღსაყვანელი აღმოჩენითი ნათესავად ხმევადი და მიხედვადი გონება მკვეთრ რიტორთაგან წესვად და განსაკარგველად ქებისა სახისა ქვეშე ქებათა შემჭივრებითა და ნიშათ და გარეგანითა, ნათელნათელად კაზმული, ქრისტეს სარწმუნოებაზედ შეუმრღოდ და მტკიცედ ზრდილი, განცდილი და განსწავლული კმა-საყოფელთაგან სწავლითა წერილითა ძველისა და ახლისა აღთქმისათა...“ 1—20 გვ.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი და აღწერილობა გამოქვეყნებულია (სარა ბარნაველი. „ელისაბედ ბატონიშვილის მზითვის წიგნი“ საქართვ. სახ. მუზეუმის მოამბე. X—B. 205—223 გვ.).

1053

კრებული [1761 წ.]

22 ფ.; 19,5×16,5; ქაღალდი; უყდო; (თავ-ბოლო ნაკლული, 1 ფ-ის მხოლოდ ნაშთია დარჩენილი, მე-2 ფ. დაზიანებულია); მხედრული; 1761 წ. (21 r); გადამწერი—მაღალაძე ნიკოლოზ (21 r); პეტერბურგი (21 r). შემოწირულია ზაქ. ჭიჭინაძისაგან 1913 წ.

1. „⟨სიტყვანი და სწავლანი სამეცნიერონი, ფრიად მარგებელნი სულისანი. ორკერძოვე, ძველისა და ახლისა წმიდათა წერილთაგან რჩევით გამოკრებულნი: კლემაქსისაგან, დიდისა ბასილისა და გრიგოლ ღვთისმეტყველისა და იოანე ოქროპირისა და მამისა ეფრემისა და მაქსიმესი და ცხოვრებისაგან მამათასა და სხვათა წმიდათა მღვდელმოძღვართა მამათა, მოციქულ-წინასწარმეტყველთა, სოლომონ და ზირაქისა და გარეშეთა წიგნთა: პლატონ, სოკრატი და მენანდროს და სხვათა ფილოსოფოსთა მიერ თქმული⟩. —...⟨მოყვარე დუმილისა მიეახლების ღმერთსა და რაზომცა მიეახლების მას, განათლებულ იქმნას მის მი⟩ერ: ნაშობი რკინისა და ქვისა, ვიდრემე ცეცხლი. ხოლო მრავალმეტყველებისა და განცხრომისა—ტყუილი...“ 1r—21r.

შენიშვნა: 1. 16 v-დან: „სწავლანი მრავალთა ფილოსოფოსთანი და სიტყვანი, ფრიად სარგებელნი სულ-სხეულთანი.—არისტოტელ თქვა...“

2. კ. კეკელიძის ქართ. ლიტ. ისტორიის (ტ. II, გვ. 441) მითითებით, შედარებულია S: 2434-ს ხელნაწერის ტექსტთან. სათაური აღდგენილია ხსენებული ხელნაწერის ტექსტის მიხედვით.

2. „მოკლედ სიტყვისგება სოგრატისი [!]. სწავლა პირველი, თარგმნილი და სხვათაცა ფილოსოფოსთა, რუსულის ენისაგან ქართულს ენასა ზედა ერასტი თურქისტანიშვილისაგან.—კეთილის კაცისა წესი არ არის კაცს პირში აქებდეს და უკან კი ძრახევდეს...“ 22 r-v.

წყდება: „პლატონს სთხოვეს, რათა სჯული დაუდვას. მან მიუგო...“

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა წიგნი ესე სამეცნიერო სამეუფოსა ქალაქს პეტრებურხს ნუსხათ ჩემ მიერ მაღალაძის, პროტაპაპ მდივან ქადაგ ნიკოლოზისაგა... თვესა მარტსა **ლა: ჩღდა, ქკ͠სა უმთ**". (21 r).

1054

კრებული [მე-19 ს.]

20 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი, თავ-ბოლონაკლული); მხედრული; [მე-19 ს.. შემოწირულია რაფიელ ისარლოვისაგან 1913 წ.

1. „[თავგანწირვისათვის].—...არს და არა აქს [!] შეძლება, რომ მოეხმაროს თავის თავს. იგი გაფუჭდება, თუ არ მიეხმარებიან მას. და მე ვრწუნვარ [!] რომ მას იმედი აქს ჩემზედა. მას საათშივე მირბის იგი სახლთან უბედურისა..." 1 r—v.

შენიშვნა: ეს მორალურ-აღმზრდელობითი ხასიათის მოთხრობა რუსულიდან ნათარგმნი ჩანს; ნ. მაგ. ფრაზა: „ეკონომიჩესკის პალატამ კოპენღაღენსა შინა..." და სხვ.

2. „ნეტარება.—უზენაესი სიკეთე, რომელსაცა ჩუ͠ენ ვსდევნით, ესედენ შესაძლო არს ყოფად იყოს ახლოს ჩუ͠ენზედა, ვიდრელა ვფიქრობთ..." 1v—3r..

შენიშვნა: 1. მოთხრობის ტექსტი ნასწორებია.
2. მოთხრობა რუსულიდან ნათარგმნი უნდა იყოს.

3. „სუვოროვი, მოძღუარი ახალგაზდათა მჴედართა.—სუვოროვმან მქუხარი დიდებითა ყოველგან, სადაცა პატივსა სცემენ გულმოდგინეთა დამფარველთა მამულისა და გულითად მეგობართა კაცობრიობისა, სუვოროვმან არ დამალა თავისთან კუბოსა შინა წესნი თჳსნი..." 3v—5r.

შენიშვნა: ტექსტი ნასწორებია.

4. „სოკრატი (из Детского чтения).—ერთი თვით უმჯობესთა ბრძენთა და კაცთაგანი იყო სოკრატი..." 12v—11v.

5. „მაგალითი მართლმსაჯულებისა და შვილის სიყვარულისა (из Детского чтения).—ერთს ვაჭარს ტურციის [!] ქალაქსა სმირნასა შინა ჰყვანდა შვილი..." 12r—14v.

6. კირ (из Детского чтения).—ისტორია ყმაწვილურთა წელთა დიდებულისა სპარსეთის მეფისა, ფრიად მცირე ცნობილ არს..." 14v—20r.

წყდება: „ოდესაც მანდანამ მოინდომა წასვლა სპარსეთსა შინა, მაშინ ასტიაღმან სთხოვა კირსა, რომელ იგი კვალად მასთან დარჩეს. კირი სიხარულით..."

1055

კრებული [მე-19 ს.]

49 ფ.; 22×18; ლურჯი ქაღალდი; უყდო, დაშლილ-დაფურცვლილი; ნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს. ჭვირნიშანი: 1819 (35—36 ფ.). შემოწირულია რაფიელ ისარლოვისაგან 1913 წ.

1. [მირიანი] „ამბავი დასაწყისი მაშრიყის ჴელმწიფისა.—იყო დიდი ხემწიფე ჩინეთისა ხოშროშა [!]; დიახ ძლიერი და მაღალი. მაგრამ უშვილო-

ზისათვის ასეთს მწუხარებაში იყო მიცემული, რომ ყოველი თავისი სახელმწიფო და საბრძანებელი ჩალად უჩნდა...“ 1 r—38 v.

წყდება: [თავი—მირის მიერ ანდალიბისაგან მიცემული ფრთების საშუალებით ანდალიბის გამოწვევა და ორმოდან განთავისუფლება დატყვევებული მირისა და სხვების] „...ასწივეს ფერიებმა და სადაც გულიაზარ ანდალიბს დაკაზმოდათ [!] და იქ სასახლე გაეკეთებინა, იქ დასხეს და მერმე თავის ბიძას წიგნი მისწერა: ღმერთმან შეგვიბრალა და შენი ქალი გულიაზარ ვიპოვნეო. მოდი, აქ წყაროზედ ვართ და შენი ქალი ნახეო. მისცა ერთ ფერიას წიგნი და გაგზავნა. გულიაზარის მამას უზომო სიხარული მიეცა. ღმერთს მადლობა შესწირა და გახარ...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია ბოლოში და შიგნითაც: 6 v-სა და 7 r-ს შუა, 8 v-სა და 9 r-ს შუა, 30 v-სა და 30 r-ს შუა.

2. წინამდებარე ტექსტი უახლოვდება ნ. ჩაჩიკაშვილის ხელით გადაწერილი „მირიანის“ ტექსტს (A: 860 ხელნაწერისას).

3. ხელნაწერის ტექსტი დაწერილია მეტად უწიგნურად, გაუმართავი ხელით.

2. [ჩინეთის ხელმწიფის ქალის ამბავი].—„...კაცმა უთხრა: რადგანაც არ იშლი და სთხოულობ, ჩემს კისერ⟨ზედ⟩ იყოს. სამს აღთქმას დაგიდებ. თუ შენის თავის სიცოცხლე გინდა, პირობას არ გადახდეო და მე ვიცი და შენ და იმის ცოლ-ქრმობისაო. ერთი სიტყვა მაქვს შენთან: რაც იშოვნო—შუა გამიყავ...“ 39 r—42 r.

შენიშვნა: 1. უცნობი ზღაპრული ამბავის ფრაგმენტის შინაარსი: სედრაკ, ბაღდადის ხელმწიფის ვაჟი, თხოულობს ცოლად ჩინეთის ხელმწიფის ასულს. ჩინეთის ხელმწიფე უარს ეუბნება, იმ მიზეზით, რომ მას არ უნდა გააუბედუროს სედრაკ: ჩინეთის ხელმწიფის ასულს შვიდი წლის ჰასაკიდან ბეჭზე გველვეშაპი შეჭორცებია; ის უჩინარია გარეშე მაყურებლისათვის. ამ გველეშაპმა არა ერთი ჭაბუკი დაღუპა, როცა ეს ჭაბუკები ცდილან გამხდარიყვნენ ქალის ქმრად. სედრაკს, ბაღდადის ხელმწიფის ვაჟს, დახმარებას უწევს ვიღაც მოხუცი. ამ მოხუცის მითითებით სედრაკ, რომელსაც ჩინეთის ხელმწიფე მიათხოვებს თავის ქალს, ხმლით ჩამოაჭრის თავის ცოლს გველეშაპს და მრავლად მოშენებულ გველებს. გრძნეული მოხუცი გამოდგება თევზი, რომელიც ერთხელ მოხვედრილა ჩინეთის ხელმწიფის ქალის ბადეში და ქალს ეს თევზი ისევ წყალში გაუშვია. სედრაკ დაბრუნდება ბაღდადს, მიიღებს ტახტს მამის სიცოცხლეშივე და ჩინეთის მეფის გარდაცვალების შემდეგ შემოიმატებს ჩინეთის სახელმწიფოსაც.

2. ამბავს აკლია თავი. მისი ბოლო სრულია.

3. [რაზმა შას ამბავი] „აქა კარი პირველი დასაწყისი რაზმაშასი.—იყო ხემწიფე ერანისა მაღალი და სახელ განთქმული, მრავლის საჭურჭლის მქონებელი, მდაბალი და მოსამართლე, უხვად გამცემი. ასეთი ბრძანება იყო იმ დროს: იმისგან უსამართლო არავის დაემართებოდა. ხელმწიფეს სახელად შაი ეწოდა. ჩინეთის ხემწიფის ქალი ყვანდა ცოლად და ხუთი ვაჟი ყვანდა. არაფერი ზრუნვა არა ქონდა რა. იყო დიდს ლხინსა და შექცევაში...“ 42 v—49 r.

შენიშვნა: რაზმა შას თავგადასავალის მოკლე შინაარსი: ერანის ხელმწიფე, რომელიც, თხრობის შემდგომი მსვლელობის მიხედვით, რაზმა შას მამად უნდა ჩავთვალოთ, 12 წლით გაემგზავრება თავის სამფლობელოს დასავლელად. ერთ-ერთი ქალაქის კარზე გავლის დროს მას დაინახავს „სოლომონ ბრძენის“ ვეზირის მზის მსგავსი ასული გულისა. გულისას შეუყვარდება ერანის მფლობელი და სამჯერ მიუგზავნის მას თავის ძიძას

მეფე აღშფოთებით უარყოფს ქალთან დაახლოვების წინადადებას. შეურაცხყოფილი ქალი ჩაიკეტება სენაკში. შვიდი წლის შემდეგ, მოგზაურობიდან დაბრუნებულ მეფეს ისევ მოუხდება ამ ადგილას გავლა. ამავე ხანებში ერანის ხელმწიფეს მოკვდება ცოლი, ხოლო მისი 5 შვილი უდედოდ დარჩება. „მესტროლები“ [„მესტროლაბენი“?] გამოარკვევენ რომ ხელმწიფის გაუბედურების მიზეზი არის ვიღაცასაგან დაწყევლა მისი. მუდამ სამართლიან ხელმწიფეს მოაგონდება მისგან შეურაცხყოფილი ვეზირის ქალი და მისი ძიძა— მხოლოდ ისინი თუ იქნებოდნენ მისი მაწყევარნი. ხელმწიფე მიუგზავნის სოლომონ ბრძენის ვეზირს მოციქულებს და სთხოვს ცოლად ქალს. ქალი გადაჭრით უარს ეუბნება: ხელმწიფეს "არ გავყვებიო. ვეზირი აცნობებს ხელმწიფეს ამ ამბავს და „ერთს ქალაქს ამ სიტყვის საუპატიოდ“ შეაძლევს...

(ამ ადგილს წყდება ტექსტი. როგორც ჩანს, აქ საგრძნობლად დიდი ნაწილი უნდა აკლდეს ამბავს).

45 r-დან საკუთრად რაზმა შას თავნაკლული ამბავი იწყება: „...ამბავი ვიციო და ან მეფობა მარზუმან როგორ იშოვნა, ყველა უამბო და იმა არეულობაში ვიკითხე: ურიზად რა იქნაო? მითხრეს: ამ წყეულმა ბეჰერმა ჭურში ჩასვა და ზეცას აიყვანაო. რაზმაშამ რომ ეს გაიგონა, დიდად შეწუხდა და თქვა: თუ მე ამას გავიგონებდი, ნეტავი ზღვიდამ ცოცხალი არ გამოვსულიყავო. იყვნენ ამ კუნძულში და ხილის ჭამით ცხოვრობდენ“. (45 r.) რაზმაშა, რომელსაც ამ კუნძულზე ვიღაც ძიძა ახლავს, ჩაჯდება ხომალდში და ხმელეთს მიადგება. აქ ის წააწყდება „ადამიანის ხორცის მჭამელთა“ ქვეყანას, სადაც ძიძას დაუყოვნებლივ შესჭამენ, ხოლო რაზმა შას დაუპირებენ გასუქებას თავიანთი ხელმწიფისათვის მისართმევად. სამი დღის ორმოში ჯდომის შემდეგ მეფის შვილს სამზარეულოში შეიყვანენ დასაკლავად (ამ ადგილას ტექსტი ისევ წყდება. 45 v—).

როგორც მოთხრობის შემდგომი მსვლელობიდან გამოირკვევა, რაზმა შას დაიხსნის ვინმე სეიდი, რომელიც თან გაჰყვება მას. ხოლო სეიდის ცოლი დილიშადი დარჩება [კაცის მჭამელთა სამფლობელოში?].

შემდგომ რაზმა შასა და სეიდს ვხედავთ დიდვაჭართან (46 r). რაზმა შა გააცნობს მას თავს, როგორც დიდვაჭრის შვილი. მაგრამ რაზმა შას გარეგნობა და ზრდილობა ამჟღავნებს მის მეფურ ჩამომავლობას. რაზმა შა აღარ დამალავს, რომ ის ერანის მფლობელის შვილია და დიდვაჭარი მოწიწებით მასპინძლობს მას. აქ ისევ წყდება ამბავი (46 v.). 47 r-ს ტექსტი იწყება რაზმა შას ბრძოლის სცენით. ის ამარცხებს მარზუმანს, გააგდებინებს მას თავს და შევა ქალაქში, სადაც მისი სატრფო ურიზადი, სენაკში დამწყვდეული. გლოვობს და ელოდება მას. მიჯნურები ბედნიერი არიან. ხოლო ვიღაც „უნამუსო დედაკაცს“ ცხენის ძუაზე გამობმით სიკვდილით დასჯიან. რაზმა შას სიკვდილისაგან მხსნელი სეიდ დარდობს თავისი ცოლის—დილიშადის დაშორებას. ურიზადის დავალებით გაგზავნილი ბერი შათირი მოუძებნის და მოუყვანს სეიდს ცოლს. რაზმა შა, ურიზად, სეიდ და „ხატაველთ მეფე“ [?] მიემგზავრებიან ერანს, სადაც ბედნიერი მშობლები სიხარულით მიიღებენ დაკარგულ შვილს და დიდ ქორწილს გადაუხდიან.

1056

ლოცვანი და საგალობელნი [მე-19 ს.]

91 ფ.; 16,5×10,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (დაზიანებული, თავ-ბოლო ნაკლული); მხედრული; მე-19 ს.; ჭვირნიშანი: 1830 (16, 57, 80 ფფ.).

„(ლითანიისა.).—ა. ანჯელუს დომინი ნუნჩიავით მარიე: ე. ეთ ქონჩეპით დე სპირითუ სანქთო: მ. ორაციო მარია მათერ გრაცია...“ 1 r—91 v.

წყდება: „გლორია პათრი...“ სალვე...ზემორ (სავარდის დღეობას ეს ზემორე.) (.ენკენისთვის. **იდ** ჯვართ-ამაღლება: იძიე: სგ.) (.ენკე)...“

შენიშვნა: 1. ტექსტების უდიდესი ნაწილი—ლათინურია, ქართული ტრანსკრიპციით.

2. ყოველი ლოცვის თავში, რგვალ ფრჩხილებში—შენიშვნები ქართულად: „(.ლითანიისა)“, „(.წ´ა სამების შაბათიდამ ითქმის ქვემო წერილი: ჳ´ის მოსვლის პირველ კვირიაკის შაბათადმდე)“, „(.შობის წინ ითქმის ზემო ანჯელუს; და შობის შემდგომად პოსტ. ქვემორე:)“ და სხვ.

3. ზოგან ლოცვებისა და, განსაკუთრებით, ფსალმუნების ტექსტები ქართულადაც გვხვდება, მაგ.—„(.ქრისტეშობა'ს და ახალწელიწადს).—

ქრისტე შობილ არს ბეთლეემს
მუნ გიხაროდენ იერუსალემს...“

(9 სტრიქონად) და იქვე, ქვემოთ: „(.ლათინურად იგივე).—პუერ ნათუს ინ ბეთლემ...“ 54 v.

1057

ჟამნი [მე-18—19 ს.]

129 ფ.; 15×10; ქაღალდი; ქაღალდის (სომხური ნაბეჭდი წიგნის შეწებილი ფფ.-ის) ყდა; დაშლილი, თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; [მე-18—19 ს.].

„...[ქ]ვირესა: მწუხრი. აქა აკურთხევდით უფალსა ყოველნი მონანი უფლისანი, რომელნი სდგათ სახლსა უფლისასა, ეზოთა სახლისა ღმთისა ჩვენისათა. ორშაბათსა: უფალსა შე[ე]სმინ ჩემი ღაღადებასა ჩემსა მისსა მიმართ. ხადილსა ჩემსა ესმა ჩემი ღმერცა [!] სიმართლისა ჩემისასა. სამშაბათსა: წყალობა შენი, უფალო, თანამავალ მეყავნ მე ყოველთა დღეთა ცხორებისა ჩვენისათა...“ 1 r—129 v.

წყდება: „...ღმერთო, მიწყალენ ჩვენ, ქრისთე [!], ნათელო, ჭეშმარიტო, რომელი განანათლებ და წმინდა ყოფ ყოველსა კაცსა, მომავალსა სოფლად, გამოაჩინე ჩვენდა ნათელი პირისა შენისა, რათა ამათ შინა ვიხილოთ ჩვენ ნათელი მიუწდომელი და წარმართენ სულვანი ჩემნი ქმნად მცნებათა შენთა, მეოხებითა ყოვლად წმინდისა ღმთის მშობელისათა და ყოველთა წმინდათა შენთათა. ამინი ⁝ ზეშაა ბრძო...“

შენიშვნა: კვირის დღეების მიხედვით დალაგებულს მასალას (1 r—18 v) მისდევს ა: „ჟამნი სამჟამისა. მეუფეო ზეცათაო.—ისმინე, უფალო სიმართლისა ჩემისა...“ 19 r—45 v. **ბ.** „წმიდათა დიდთა მარხვათა [იბაკონი].—რომელმან დაფარა სიღრმესა მდებარეჲსე, დღეს დაფარეს ქვეყანასა ზედა...“ 46 r—96 v. **გ.** „ჟამნი მწუხრისა.—წმინდაო ღმერთო, მამაო ჩვენო, მოვედით თაყვანისცეთ [!]. სამგზის...“ 97 r—110 r. **დ.** „ჟამნი [ქც|||]—დიდება შენდა, ღმერთო ჩვენო. სასო[ო] ჩვენო, წმინდაო, დიდება შენდა; მეუფეო ზეცათაო, ნუგეშინის მცემელო...“ 110 v—129 v.

1058

დასდებელნი აღდგომისანი [მე-19 ს.]

50 ფ.; 16,5×10,5; ლურჯი ქაღალდი; შეწებილი ქაღალდის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.], ჭვირნიშანი: 1808 (17—18 ფფ.).

„დასდებელი აღდგომისა. რვა ჴმათა. ჴმა: ა:.—სამწუხრონი ლოცვანი ჩ´ნნი შეიწირენ, წმიდაო უფალო, და მოგჳმადლე ჩ´ნ მოტევება ცოდვათა...“ 1 r—50 v.

შენიშვნა: ხელნაწერში წარმოდგენილია აღდგომის დასდებელთა რვა ხმა (სრულად). აქ გვაქვს შემდეგი საგალობლები: ა. დასდებელნი, ბ. ოხითა, გ. წარდგომა, დ. ალსავალი, ე. კანონი აღდგომისა (9 „გალობა“), ვ. სძლის-პირნი.

ანდერძი: (გადამწერისა) „ეს მეორე ჴმის ოხითა თავის რიცხვში დამრჩა და აქ დავწერე“. 14 r.

1059

სახარება იოანესი. თავი 1 [მე-19 ს.]

ორმოცად დაკეცილი 1 ფ.; გაშლილი ფ. 34×27; ნაკეცი 5,5×5,5; ქაღალდი; უყდო; ნუსხური; [მე-19 ს.], ჭვირნიშანი: 18...; გადამწერი: პეტრე ტაბლიევი.

„სახარება იოვანესი. თავი ა.—პირველითგან იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იყო ღ̃ისა თანა და ღ̃ი იყო სიტყვა იგი. ესე იყო პირველითგან ღ̃ისა თანა...“

შენიშვნა: 1. სახარების ტექსტი მოთავსებულია გაშლილი ფურცლის შიგნით არეზე, 20 „ნაკეც“ გვერდზე. ტექსტს ირგვლივ შემოვლებული აქვს ფერადებით ნაწერი 20 მინიატჲურა (მიქელ მთავარანგელოზი, ღვთისმშობელი, ქრისტე, იოანე ნათლისმცემელი, წმინდანები და მოციქულები).
2. ხელნაწერი თავისი გარეგნული გაფორმებით წარმოადგენს „ავგაროზს“ (амулет).

ანდერძი (გადამწერის პეტრე ტაბლიევისა): „დასრულდა, მადლითა მღვთისათა წერილ არს პეტრე ტაბლიევისათა და შემწეობა არა მქონდა სხვისათა“.

1060

იოანე ოქროპირი. საღმრთო წირვა [მე-15—16 ს.]

4 კეფი (გრაგნილად); 220×19.5; ეტრატი; დაზიანებული (პირველი კეფის ზედა ნაწილი მოხეულია; ტექსტის თავი, ბოლო და ზოგიერთი სხვა ადგილიც გადასულია და არ იკითხება); თავბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-15—16 ს.].

«იოანე ოქროპირი. საღმრთო წირვა» ...„და კაცთმოყვარება მიუთხრობელ, შენ, უფალო, მოწყალებითა შენითა მოიხილე ჩ̃ნ ზედა...“ 1 r—v. (შდრ. ვახტანგის სტამბის კონდაკი. ტფილისი. 1710. გვ. **ოზ—რვ**).

წყდება: „დ̃კნ: თავნი ჩ̃ნნი უფალსა მოუდრიკნეთ. მ̃ღნ. ლოცვაჲ გმადლობ[თ] შენ, მ̃ფო“.

1061

ლოცვანი [1742 წ.]

245 ფ.; 9×5,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა, ტყავ-გადაკრული, ტვიფრული; (ფფ. დაზიანებული); ნუსხური (სათაურები სინგურით, ჩართული მრგვლოვანით); 1742 (244 v); გადამწერი: მთავარდიაკონი ნიკოლოზ; ყოველი გვერდის ტექსტი დაწერილია ოთხკუთხედ, მხატვრულად გაფორმებულ ჩარჩოში (ფერადებით ნახაზი ჩარჩოები თითქმის ყოველგან შემოხეულია); ფერადებით ნაწერი თავკაზმულობანი: 2 r, 50 r, 58 r, 80 r, 88 r, 214 r, 227 r; ფერადებით ნახატი ჩვილედი ღვთისმშობელი [ჩაწებებული?] 213 v; ბოლოკაზმულობა: 216 r, 244 v. შემოწირულია ოლღა დავითის ასულის ჩიჯავაძისაგან 1913 წ.

„ლოცვანი შუაღამისანი, თქმულნი იოსებ გამომეტყუ[ჱ]ლისა მიერ. —ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩვენთა, უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, შეგვიწყალენ ჩ´ნ. წმიდაო ღმერთო, მამაო:. კს´ნი: იბ.—მოვედით თაყ´ნისვცეთ: გ´:. ოჳფალი ნათელი ჩემდა და მაცხოვარ ჩემდა, ვჲსა მეშინოდის. ოჳფალი შესავედრებელ არს ცხორებისა ჩემისა...“ 2 r—244 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის შედგენილობა: ა. „ლოცვანი შუაღამისანი“. თქმულნი—იოსებ გამომეტყველისა, მარკოზ მონაზონისა, დიდისა ბასილისა, ბასილი კესარიელისა. 1r—49 v. ბ. ლოცვაჲ დაცემისა: „უკეთუ მღ[ვ]დელსა დაცემა შეემთხჳოს ძილსა შინა“ და სხვ.: მარკოზ მონაზონისა, დიდისა ბასილისა, იოანე ოქროპირისა. 50 r—57 v (დართული აქვს ტროპარი). გ. „იბაკონი წმიდისა ღმრთისმშობლისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების“: ლოცვანი—ფილოთეოს კოსტანტინოპოლელისა, იოანე დამასკელისა, მარკოზისა, 58 r—79 v. დ. „წესი და განგება წმიდისა ზიარების ლოცვისა“. 80r—87 v. ე. „ლოცვა წმიდისა ზიარებისა“, თქმული იოანე ოქროპირისა, ს[ჳმეო]ნ მეტაფრასისა, იოანე დამასკელისა, დიდისა ბასილისა, ს[ჳმო]ნ ახლისა ღ´თისმეტყუჱლისა, კჳრილე ალექსანდრიელისა. 88 r—111 v. ვ. ლოცვანი „ბოროტთა გულის სიტყვათათჳს“. ავტორი ერთის ლოცვისა: იოანე დამასკელი. 112 r—212 r. ზ. ...პარაკლისი, სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღ´თისმშობელისა მიმართ“. 214 r—226 v. ჱ. „პარაკლისი, სავედრებელი წმიდისა იოანე ნათლისმცემლის მიმართ“ 227 r—233 v. თ. [გალობანი ყოველთა წმიდათანი იოანე პეტრიწისა, კ. კეკელიძე, ქართ. ლიტ. I, 264].—თვესა სეკდემბერსა აქვს დღე: ლ. დღეთა აქვს ჟამი იბ, და ღამეთა ჟამი: იბ... ა. ღირსი სჳმეონ. ბ. მამა. გ. ანთიმო. დ´. ბაბილა. ე. ზაქარია...“ 234 r—244 r.

2. „ქრისტეს აქეთი“ 1742 წ.—და ქრონიკონის—431—თარიღები ერთმანეთს არ ემთხვევა: 1742=431+1312=1743 (244 v).

ანდერძი (გადამწერისა): 1 „ვმუშაკობ ნიკოლოზ [კალიგრაფიული მრგვლოვანით, ჩართულად, მონოგრამულად], ⟨ო⟩დეს იკითხვიდეთ, მეცა მცირედ მახსენეთ, მწერალი და მჩხაკავი [!] ამისი, უფალხო! [მხედრულად, სინგურით]“. 79 v—80 r.

2. „ნიკოლოზ ვწერ“ [კალიგრაფიულად, მრგლოვანით, მონოგრამულად]. 111 v.

3. „დედოფალო ყოველთა დამბადებელისაოჲ! ოდეს განიკითხჳდეს ძე შენი ყოველთა ადამიერთა, მაშინ შემიწყალე მწერალი წიგნისა ამის მთავარდიაკონი ნიკოლოზ. ქრისტეს აქეთ: ჩღმბ: ქ´კს: ოჳლა:“ 244v.

4. „ნიკოლოზ ალვწერე“ [კალიგრაფიულად, მრგვლოვანით, ჩართულად, მონოგრამულად]. 245 r.

1062

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი [მე-19 ს.]

39 ფ; 31,8×22; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი, დახეული (1-2, 8, 14, 38, 40 ფფ.); თავბოლო-ნაკლული; მხედრული; მე-19 ს.; დაუწერელია: 28 v, 29 r. შემოწირულია ელენე იულონის ასულის წულუკიძისაგან 1913 წ.

„...საქმისათვის სხვა რიგი ჭკუის მყოფელი, უქრთამო, მართლის მთქმელი, სამართალზედ ცნობილი იასაული ჰყვანდეს და ის გაგზავნოს...“ 1 r—36 r.

ბოლო: „...თუ სხვისი ქვეყნის კაცმან ერთმან მეორისაგან ვალი აიღოს... ამას წიგნი კი მისცეს და მასუკან სწორედ შეიტყოს და რახანც [!] გამოერთმეოდეს, როგორც სარგებლით გამო გამორთმეოდეს, იმრიგადვე შეუბრუნონ“.

შენიშვნა: დართული აქვს „საძიებელი წიგნისა ამის“, რომელიც **წყდება სია** მუხლზე. 36 r—39 v.

1063

ვახუშტი. ისტორია საქართველოჲსა [მე 19 ს.]

519 გვ; 33×21,5; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტვიფრული (მოცილებული); მხედრული (სათაურები და სქოლიონი სინგურით); მე-19 ს„ ჭვირნიშანი 1817—1818; დაუწერელია: 500—502 გვ. ამოჭრილია ფფ. 508—509, 512—513 გვ. შუა.

„ტომობა და შთამამავლობა ქართჳჱლთა ნოეს ძისა იაფეთისა თესლისაგან ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა.—აწ ზნეთათვის ვიწყოთ ძჳჱლიდამ ახლადმდე საქართჳჱლოჲსათა...“
1—487 გვ.

შენიშვნა: 1. საქართველოს ისტორიის ტექსტში ჩართულია: ა. „აღწერა სამეფოჲსა საქართუჱლოჲსა„ 12—16 გვ. ბ. „აღწერა აწინდელისა ქართლისა.“ (161—204 გვ.). გ. „აღწერა ჱრეთისა, კახეთისა და კ[ჳ]ხეთისა, კუალად თუშეთისა და დიდოეთისა“. (284—310 გვ.). დ. „აღწერა აწინდელისა ოვსეთისა ანუ კავკასიათა შინათა“. (324—366 გვ.). ე. „აღწერა საჩინოთა ადგილებთა სამცხე-საათაბაგოსთა“ (366—383 გვ.). ვ. „აღწერა ეგრისის ქუჱყანისა ანუ აფხაზეთისა ანუ იმერეთისა“ (412—436 გვ.).

2. ტექსტს დართული აქვს: ა. „ქორონიკონები, ჩ´ნ მიერ პოვნილნი წიგნებთა შინა...“ 1201—1753 წწ. (488—499 გვ.). ბ. ცხრა სინქრონისტული ტაბულა (5 ფურცელზე, ზომით 32×42) მსოფლიო ისტორიისა (საქართველოს ჩათვლით)—უმთავრესად, მეფეთა, პაპთა, კათალიკოს ეპისკოპოსთა და სხვ. ნუსხები. 503—512 გვ. გ. „სომხითის სოფლები ქრისტიანეთა და თათრისობა ალალაჯიობა.—ჯოჟორნის ჴეობა. ჯოჟორნა. 2. ბელთქაშენი. 3. ტეფური. 4. წოფა. 5. ახტალა...“ (513—518 გვ.)—შეიცავს აღმოსავლეთ საქართველოს სოფლების ნუსხას.

მინაწერები: 1 ყდის საცავი ფურცლის r-ზე და 519 გვ.

1064

კრებული [1669 წ.]

107 ფ.; 27×19,5; ქაღალდი, ტყავ-გადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, დაზიანებული (სანახევროდ მოცილებული), 94—107 ფფ. ამოვარდნილი; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1669 წ. (84 r); დამკვეთი: დედოფალი ელენე (84 r); დაუწერელია: 84 v—85 v. ნაყიდია 1913 წ.

1. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩჳჱნისა მოციქულთა სწორისა ანდრია სალოსად წოდებულისა და მოწაფისა მისისა ღირსისა მართლისა დიდისა კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა ეპიფანესა კითხვა დასაბამიდგან დასასრულამდე ეპიფანესაგან მოციქულისა ანდრიას მიერ.—მეფობასა ქრისტეს მოყა´რისა დიდისა ლეონისა, იყო კაცი ვინმე წარჩინებული ქალაქსა შინა კოსტანტინოპოლესა, სახელით თეოლონოტოს...“ 1 r—79 r.

შენიშვნა: ანდრია სალოსის აპოკრიფის ანდერძი მოთავსებულია 79 r-ზე: „ამა წიგნსა ეწოდების ⟨ბ⟩ერძულად აპოკროფ⟨ა⟩, რომელ არს მოძღრ´თა ხოლო კითხვაჲ და არა ყოვლისა ერისა სა⟨ა⟩ნჯჱნო ყოფად უცებთა და უმეცართა, არამედ მეცნიერთა, ვითა სჯულის კანონი“. 79 v.

2. „თქმული ეფრემისა. თარგმანებაჲ დაბადებისათჳს ცისა და ქ´ყანისა და ⟨ად⟩ამისთჳს და ვითარ იგი მის´ცვლეს გუამი მისი და დამარხეს გოლგოთას, და ცვალებაჲ ნათეს⟨ავ⟩თა და ვითარ ვპოეთ ნათესავები ქრისტეს ჴორ-

ცითა, ვითარცა წერილ არს სახარებასა ლუკას თავისასა ადამისთჳს, მამისა ყოველთასა, ვიდრე ქრისტესამდე უფლისა და ღ˜თისა ჩ˜ნისა. პ˜ლ თარგმნა წ˜ნ ეფრემ.—იყო დღესა პირველსა, თავი რომელ არს ყოველთა დღეთა, რაჟამს დაბადა ღმერთმან ცაჲ და ქვეყანა და ყოველი ძალი ცათა, დღე და ღამე, ქარი იძრვისი...“ 79 v—84 r.

თავდება: „ხოლო ადამ და ევა მწუხარებით იგლოვდეს აბელ მართლისათჳს ასსა წელსა“. შეად. მარიამ დედოფლისეული „ქართლის ცხოვრება“, გამოც. ე. თაყაიშვილისა, გვ. 786 და შემდეგ.

3. „მისივე [!] წმიდისა მამისა ჩ˜ნისა ბასილისი თქმული დაწყებისათჳს იოანეს სახარებისა, ვითარმედ პირველითგან იყო სიტყუაჲ. მამაო გ˜კურთხენ.—ყოველნივე იგი სიტყუანი ოთხთა მათ სახარებათანი უზეშთეს არიან სახეთა მათ ყოველთა სწავლათა სულისთა...“ 86 r—90 r.

4. „თქმული წმიდისა მამისა ჩ˜ნისა ბასილისი სულის წმიდისათჳს. მამაო გ˜კურთხენ.—რომელი ნათელს იღებდეს სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა, ნათელ-იღებს სახელითა მამისათაჲ და ძისათა და სულისა წმიდისათა. არცა მთავრობ˜თა მიმართ, არცა ძალთა, არცა სხვათა დაბადებულთა...“ 90 r—95 v.

5. „წმიდისა და[!] მამისა ჩ˜ნისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა კესარიია კაბადუკელისა. შესხმა წმიდათა ორმეოცთა მოწამეთა. მამაო გ˜კურთხენ.—მარტჳლთ ჴსენებითა ოდესმცა იქმნა განძღომა მოყუარისა მათისა, რამეთუ საკუთართა მათ და საყ˜რელთაჲ მონათა მათ მეფისათა პატივი სხ˜ათა მათ და უდარესთა მონათა სასწაული არს მათისა უფლისაჲ მიმართ...“ 95 v—101 v.

6. „თქმული წმიდისა ბასილისა მემთრვალეობისათჳს, რომელ თქუა შემდგომად ალვსებისა, დღითა ერთითა, მამაო, გ˜კურთხენ.—აღმძვრენ მე სიტყუად საქმენი იგი მწუხარისა[!] ამის გარდასრულისანი, ხოლო კ˜დ დააყენებს აღძრვასა ჩემსა პირველთა მათ შრომათა უნაყოფობაჲ...“ 101 v—107 v.

მინაწერები: 35 r, 64 r, 107 v (ლექსი).

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „დიდებაჲ ღმერთსაჲ, სრულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა. დაიწერაჲ წმიდაჲ ესე წიგნი ანდრია სალოს საკითხავი, ბრძანებითა დედოფლისა პატრონისა ელენესითა. აჴმარნეს ღმერთმან დღეთა სიგრძესა და ჟამთა სიმშჳდესა შინა და დაუმორჩილენ მას მტერნი და მბრძოლნი მისნი. და საუკუნო ყოს ღმერთმან ცხორებაჲ და კურთხევაჲ მისი. დაიწერა და სრულ იქმნა თჳსა ნოემბრისა დღესა ხუთშაბათსა, ჟამსა თ. ქრონიკონსა ტნზ“. 84 r.

2. „ზამთარი იყო. მელანი—უფერული, ქაღალდი..... წყევას ნუ იტყჳჳთ ღ˜ისთ˜ს“ 86 r ზემო არშიაზე.

1065

ნეოფისტო. [დაფარული საიდუმლონი] [მე-19 ს.]

15 ფ.; 37×23,5; ქაღალდი; უყდო (აკინძული); მხედრული; [მე-19 ს.]; დაუწერელია: 2 v, 15 rv.

„სულო წმიდაო, შემეწიე მე. დაფარული საიდუმლონი აწ განცხადდებიან. თავი პირველი. სისხლისათჳს ქრისტიანთა, რომელსა ზედაცა ჩუეულ არიან გვარ-

ნი ჰურიათა მიღებად, და თუ რაჲსა იქმონენ მასთანა. ანუ თუ რაჲსა მოიქცედებენ მით, მოწმობითა წმიდა წერილთათა ცხად ვჰყოფ.—მრავალთა მრავალი გვარი სიტყვანი აქვთ დაწერილ გვართა ზედა ურიათა. მრავალთაცა ჭეშმარიტის მოწმობითა წმიდათა და ღვთიურთ წერილთაგან, უმეტესად მოსვლისათვის მესიისა, რომელ არს იესო ქრისტე, ძე მარიამისა და უხრწნელისა ქალწულისა.:.“ 3 r—14 v.

შენიშვნა: 1. წამძღვარებული აქვს „წინასიტყვაობა მთხზველისაგან [ნეოფისტესი]. —კურთხეულ არს მამა, ძე და სული წმიდა, ჭეშმარიტი ერთი ღმერთება, რომელსა ჰნებავს, რამეთუ ყოველი კაცი სცხოვნდეს, და უწყებასა შინა ჭეშმარიტებისასა მოვიდეს, ვითარცა დასაბამიდგან სოფლისა ქვეყანა იყო უხილავი, ბნელითა დახშული და ბრძანებითა ღვთისათა იქმნა ნათელი, რომელსაცა უბრძანა გამობრწყინება დღისით. აწცა მე ულირსი, რომელიცა ვიდრემე ოცდაათვრამეტს წლამდე ჰასაკისა ჩემისა მყოფი ეგევითარსა დახშულსა და ბნელსა გონებასა შინა უძლურის სულითა და ვიყავ ცდომილებასა შინა გვართადმი ჰურიათა...“ 1 r—2 r. წინასიტყვაობის ავტორი აცხადებს: „უწინარეს ვიყავ მასწავლებელი გვართა ურიათა, ხოლო აწ... ვარ წრფელ მაღვიარებელ და მართლმადიდებელი ქრისტიანე“-ო (2 r).

2. თხზულების შედგენილობა: „თავი პირველი. სისხლისათვის ქრისტიანეთა“; [თავი მეორე.—] „გრძნეულებათათვის“; [თავი მესამე].—„იჭვნეულებათათვის“; ხოლო მეოთხე თავისათვის „მთარგმნელის შენიშვნიდან“ გავიგებთ, რომ ის წარმოადგენდა „სამების დამტკიცებას“ და მთარგმნელს არ უთარგმნია [ქართულად]. (13 v).

3. [„დაფარული საიდუმლონი“] სომხურიდან ნათარგმნი ჩანს: ქართულ ტექსტში ჩართულია სომხური ციტატები.

1066

ომაინიანი [1825 წ.]

75 ფ.; 30,5×20; ქაღალდი (სხვადასხვა ფერის); უყდო, დაშლილი, დაფურცვლილი (1, 63, 64, 69, 70 ფფ.), 63 ფ. დახეული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1825 წ. (75 r); გადამწერი „აარონ“. 75 r. დაუწერელია: 75 v.

„სხვა ამბავი დასაწყისი ტარიელის შვილის სარიდანის ძის ომაინ ჭაბუკის ცხოვრებაზედ მოაბამს ამა ამბავსა ვეფხის ტყაოსანისასა; ამბისა დასაწყისი, რომელი მიერიდგან მოიღოს სიტყუამან.—

დიდება შენდა, დიდება,. ღმერთო ყოვლისა მპყრობელო.
ჩვენ ულირსთაგან უცნობო, ენითა მიუთხრობელო.
ცათა და ცისა მთანობთა საკვირვოდ მაბრუნებელო.
და ქუეყნისა, ქართა, ჰაერთა და ზღუათა შემძრწუნებელო...“

1r—75r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს გ. ჯაკობიას მიერ გამოქვეყნებულის „ომაინიანის“ ტექსტს.

2. ჩვენი ხელნაწერის მოკლე აღწერილობას იძლევა გ. ჯაკობია; 1937 წ. გამოცემის წინასიტყვაობის („ტექსტისათვის“) XII—XIII გვ.—ხელნაწერი K. (ომაინიანი. ტფ. 1937).

ანდერძი (გადამწერისა): „განსრულდა წიგნი ესე სარიდან ჴელმწიფისა და მისის ძის ომაინ ჭაბუკისა. ქება და დიდება მაღალთა შინა ღმერთსა. მახსენებელნი და მწერალი ამისი უფალმან აცოცხლოს. აცხოვნოს მეუღლე, ძე და ასული და თვისტომნი უცოცხლე დღეთა სიგრძითა, შვილთა სიმრავლითა, სენთა და მტერთა მოშორვებითა, ამინ. აღიწერა აპრილის ი (ჰაარონ) (წელსა ჩყკე)“ 75 r.

1067

ქართლის ცხოვრება (ნაწყვ.) [მე-17—18 ს.]

2 ფ.; 29×20,5; ქაღალდი; უყდო (დალაქებული); მხედრული [მე-17—18 ს.]

„(ნუ)გეშინის ცემა. დაღათუ ესუა სხუა ძე კეთილად მოჴსენებული, ახოვანი, მჴნე და ქველი დიმიტრი, რომელი შემდგომად მისსა მეფე იქმნა. ხოლო ამან რა დაასრულა ცხორება, იგლოვა ყოველმან სამეფომან და დამარხეს მცხეთას სამარხოსა მეფეთასა. ხოლო თქმულ არს ესეცა, ვითარმედ წამლისა მიერ აღსრულდა ცოლისა მისისა...“ 1 r—2 v.

წყდება: „და უკეთუ მე ჩემებით რასმე ვიტყვი და ვიტყვით [!], ვითარცა ცრუ წინასწარმეტყუელი, შემაცთუნებელი კაცისა, ღ˜თისა, რომელი მოივლინა იერობომისსა მისა [!] ნაბატისსა და არა ყ˜დ წ˜ისა ღ˜თის მშობელისა გამოცხადებითა. უწყოდი, მეფეო, რამეთუ ყოვლად წ˜ისა ღ˜თისმშობელისა მიერ მოვლინებულ ვარ სწავლად შენდა, რათა არა ცუდ იქმნენ ქველისმოქმედებანი შენნი და გლახაკთ-მოწყალებანი, ამისთანა ლოცვა და ცრემლნი შენნი და არა განე...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი, მცირეოდენი ვარიაციული განსხვავებით, უდგება „ქართლის ცხოვრების“ პირველი ნაწილის (სანკტპეტერბურღს. 1849) ბროსეს მიერ გამოცემულს ნაბეჭდ ტექსტს (გვ. 409—419).

2. ყოველი სიტყვის შემდეგ ტექსტში სამწერტილი:.—

3. ასო ნ-ს დამწერლობა და ზოგიერთი ასოების გადაბმის მანერა გვაფიქრებინებს, რომ ტექსტი ვახტანგ VI ადრინდელი—XVII ს-სა—შეიძლება იყოს.

4. 1 r. მარჯვენა არშიაზე, ე. თაყაიშვილის ხელით, მელნით, ასწვრივ: „ნაწყვეტი ქართლის ცხოვრებისა. შეადარე ბროსეს გამოცემა, ტ. I. გვ. 409—419. ტორე დელგრეკოს წიგნთსაცავიდან. ე. თ.“.

5. კონვერტზე—იგივე მინაწერი: „Torre del Greco. ნეაპოლის ახლოს“.

6. კონვერტზე ი. სონღულაშვილის ხელით: „თამარაშვილის ბიბლიოთეკიდან“.

1068

მხითარ სევასტიელი რიტორიკა—[1764 წ.]

153 ფ.; 15,5×10,5; ქაღალდი, ტყავ-გადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები ასომთავრულით—სინგურით 7 r); 1764 წ. (1 r); დაუწერელია 150 r; შემოწირულია პავლე ალექსანდრეს ძე თუმანიშვილისაგან 1913 წ.

„თჳს ჴელოვნებისა სარიტორიოჲსა (ესე იგი სამჭევრმეთქოჲსა: წიგნი: ა. თჳს საზღჳრისა სამჭევრ-მეთქუოჲსა და წჳალებისა ნაწილთა მისთასა. თავი ა. მჭევრ-მეთქუჱობა, რომელიცა ითქმის რიტორებად, არს ჴელოვნება სიკეთილმეთქუო. ითქმის ჴელოვნებად, რომლითა ეზიარების სხჳათა ყოველთა ჴელოვნებათა. ითქმის სიკეთილ-მეთქუოდ, რომლითა სხჳაობს სხჳათაგან ყოველთა ჴელოვნებათად...“ 7 r—149 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა. თავფურცელი „მიხითარ ყოვლად ბრძნისა მოძ˜ღჳრისა სომეხთასა სევასტიელის ქმნილი რიტორიკა წიგნი, სარგებლად ყრმათა სხოლის შინათა. ქართულსა ჴმასა ზედა გარდამოღებით შრომილი ანტონის მიერ

არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართუჱლოჲსა, დავითიან ბაგრატოვანისა. დროსა უკეთილ-მსახურესისა, ყოვლად უბრწყინუალესისა და უმაღლესისა მეფისა ირაკლი მეორისა, ყოვლისა საქართუჱლოჲსასა. მამათმთავრობასა ანტონისსა. წელსა დასაბამითგან სოფლისა 7272, ჴორციელად შობითგან სიტყჳსა ღ~ისა 1764. თთუჱსა მეშჳდესა, რიცხუსა 10". 1 r. ბ. „წინასიტყუაობა. ეპისტოლე, მიწერილი ანტონის მიერ არხი-ეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართუჱლოჲსა, დავითიან ბაგრატოვანისა ირაკლის მიმართ მეორისა, ძმისა თჳსისა, მეფისა ყოვლისა საქართუჱლოჲსა, დავითიან ბაგრატოვანისა: ირაკლი დავითიან ბაგრატოვანსა, ყოვლად ბრწყინუალესა მეფესა ყოვლისა საქართუჱლოჲსასა, მის მეფობის სიმაღლეს, ჩემს ყოვლად სატრფიალოს ძმას..." (ანტონის „ეპისტოლეს" ტექსტი ნ. „აღწერილობის" I ტ. 256; გვ. 183—184).

2. „რიტორიკის" ტექსტს დართული აქვს „პინაქს-სიტყუაობა სარიტოროჲსა ჴელოვნებისა". 150 v—153 v.

3. მთელ ხელნაწერში თანამიმდევრობით გატარებულია ანტონ I-ლის მართლწერის წესები. კერძოდ, მრავალ შემთხვევაში გამოყენებულია მის მიერ შემოღებული დამატებითი ასო „ჷ".

4. ტექსტი დაწერილია იშვიათი სილამაზის, კალიგრაფიულად სწორი, მხედრულით.

5. რიტორიკა წარმოდგენილია 5 „წიგნად".

1069

საარტილერიო წიგნი [1722 წ.]

89 ფ.; 31,6×20,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, მეტად დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1722 წლამდე (80 r); მთარგმნელი: ბატონის შვილი ალექსანდრე [არჩილ II-ის ძე] (76 r.); ადგილი: რუსეთი [მოსკოვი?] (80 r.); დაუწერელია: 12 v, 77 r, 88 v, 89 v; ნახაზები და ტაბულები: 3 v, 6 r, 7 rv, 8 v, 9 v, 10 r, 12 r, 14 r, 15 r, 17 v, 18 v, 20 r, 21 r, 22 rv, 25 r, 26 v, 27 rv, 30 r, 31 rv, 32 rv, 33 v, 34 rv, 36 rv, 44 v, 50 v, 51 v, 52 v, 54 rv, 55 r, 61 rv, 63 v, 64 r, 65 r, 67 v, 69 r, 70 r, 72 r, 76 v, 78 rv, 80 r, 87 r, 88 rv, 89 r; შემოწირულია გიორგი ესტატეს ძე მუხრანსკისაგან 1913 წ.

„ა. მოთხრობა გოგირდისთვის.—ეს გოგირდი, თუ კარგად ყუთელია[!] და წმინდა არის, რომ შუა გასტეხო, უნდა კარგად ბრწყინვიდეს, კარგი გოგირდი იქნება და თუ მოჭირებული ლურჯი არის, რომ გასტეხო, კარგად არ ებრწყინვება და მალე გატყდება, დაიფშვნიტება: ამით შეიტყობ, რომ წმინდა არის..." 1 r—76 r.

შენიშვნა: 1. თარგმანის ტექსტში უმთავრესად მოცემულია პრაქტიკული ხასიათის დარიგება საარტილერიო ჭურვის დამზადებისათვის, ჭურვის ყოველი სახეობის დასამზადებელი შემადგენლობის („სოსტავი"!) აწერილობა და თვით საჭურველთა აწერილობაც. მაგ.. „მოთხრობა გოგირდისათვის", „ნახშირისათვის, თუ როგორ შეამზადო", „ნახშირისათვის თუ როგორ უნდა დასწვა, შესაქცევის და სხვათა საცეცხლოს ნივთთათვის", „გვარჯილის გატეხისათვის", „მოსაკიდებელის ფილთისათვის", „ცეცხლის მოსაკიდებელ ბამბისათვის", „პროპორცია რაკეტის ყალიბისათვის" და სხვ.

2. თარგმანში ჩართული ზოგიერთი ნახაზების წარწერები: „რაკეტის ყალიბი", „დასახვევი რაკეტისა", „გასატენი რაკეტისა", „რაკეტი", „ბორბალი", „რომელს ეწოდების საბლი" (сабля—ხმალი), „საწყალო ფინდიხი", „საწყალო რაკეტის ვედრა", „საწყალო რაკეტი", „საცეცხლო ფინდიხის ყალიბი", „ცეცხლის მოსაკიდებელი ფინდიხი", „ცეცხლის მოსაკიდებელი ქვა", „გრანატი", „საიერიშო გვირგვინი", „საიერიშო ხიშტი", „შესაქცევი მორტირის ფინდიხი" და სხვ.

3. ტაბულების ზოგიერთი წარწერა: „ეს ტაბლიცა არის ლოტის მაჩვენებელი, რომელიც გირვანქისგან გაყოფილი არის“, „ტაბლა ელევაციონეს“ (61 rv.) და სხვ.

4. ტექსტის ბოლოს დართულია „წამლების გაკეთების“ (შედგენილობის) ნუსხები: „მოთხრობა წამლების გაკეთება“—ზარბაზნის გაკეთების წესები და შედგენილობა: „ზარბაზანი რომ 1 გირვანქის რკინას ისროდეს, მართებულია $^3/_4$ გირვანქის წონა წამალი..“ აქვე, ქვემოთ—ნუს ა, თუ რამდენი წამალი უნდა 5, 6 და სხვ. გირვანქის მსროლელი ზარბაზნისათვის. 77 v—87 v.

5. თარგმანის ტექსტში ჩართული რუსიციზმები: „სოსტავი“, „ვედრა“, „საბლი“, „ჩეთვერი“ მოწმობს, რომ თარგმნა სწარმოებდა რუსული ენის მიშველიებით.

6. ტექსტში ამოჭრილია დაწერილი ფფ.: 76—77 ფფ. შუა, 77—78—79, 83—84 ფ. 86—87 შუა.

მინაწერები: 76 v (ლექსი); 80 r, 89 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთ-კაცო და საჴელ-საკვირველო იესო! დიდებისათვის სახელისა შენისა და(ა)მკვიდრენ სული საქართველოს მეფის ძის ბატონის შვილის ელექსანდრესი სასუფეველსა შენსა. ამინ. რომელმაც გარდმოიღო წიგნი ესე ფრანგულისაგან ქართულად. რომელი აროდეს ყოფილიყო ჩვენსა ენასა ზედა და არცალათუ ვისმე ასმიოდა, არამცთ[!] მხილველ ქმნილიყო ვინმე.“ 76 r.

თარიღისათვის (მინაწერი, ტექსტის ხელით): „1722 წელსა, მ(ა)ისს 26, შაფათს საღამოს, სა(ა)თ ნახევარი დღე კიდევ იყო, რომ ხემწიფე ნიჟნს მობძანდა და შავიყარენით.“ 80 r.

1070

სამართლის წიგნები [1751 წ.]

211 ფ.; 29,4×20,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; 1751 წ. (209 v); გადამწერი: სტეფანე (209 v); დამკვეთი: ერისთავი როსტომ (209 v); შემოწირულია სვიმონ გიორგის ძე წერეთლისაგან 1914 წ.

1. «სამართალი მოსესი»: „დაბადება მოსესი. მცნება ღ̃თისაგან. სამართალი მოსესი.—ა. თავ უყავ მამასა შენსა და ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან, რათა კეთილი გეყოს შენ ქვეყანასა ზედა...“ 41 v—47 v.

2. «სამართალი ბერძნისა»: „ლეონ ბრძნისა და კოსტანტინესი და სხვათა მეფეთა მიერ მართლმადიდებელთაგან თქმული და გაწესება შჯულის კანონი სიმართლისა მოსამართლეთათვის, რათა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არ განვაგდოთ, არამედ ყოველივე ვისმინოთ და ვყოთცა.—რომ მოჴდეს და დადგეს კაცი მსაჯულად და სასამართლოდ კაცსა ზედა, და უკეთუ ენებოს კაცსა მას მსაჯულად საჴელის წოდება ამა წესითა[!] და რიგითა[!] ნუ განაგდებს...“ 48 r—85 v.

3. «სამართალი სომხისა»: „ესე წიგნი არს დიდისა სომხეთისა სამართლის წიგნთა ზედა გარდმოთარგმნილი და ეწოდების საჴელად წიგნი სამართლისა. თუ იკითხავთ და შეტყობა გინდათ, თუ რომლისა წიგნისაგან შეგვიკრებია და ან შევკრიბეთ, პირველ ღ̃თისა...“ 86 r—151 r.

4. «სამართალი კათალიკოზის»: „სახელითა ღ̃თისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან, ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზმან მალაქია და აფხაზეთის კ̃ზ მამადმთავარმან ევდემონ დავსხედით და შემოვკრიბენით ყოველნი ეპისკოპოსნი აფხაზეთისანი...“ 152 r—153 v.

5. «ძეგლის დადება მეფეთ-მეფის გიორგის მიერ»: „...ერისთავის სიკუდილი თუ ვის -შერისხდეს ღმერთი და დიდი გარდახდევინება დაემართოს და მოკლას ერისთავი, ვითა უმსგავსოა და უსაზომო შეცოდება, აგრევე დამეტებული დიდი პატივი...“ 154 r—159 r.

6. «სამართალი აღბუღასი»: „შევიყარენით ჴოლთა, მინდობილნი ღ̃თისანი და აწყუერისა ღ̃თის მშობელისანი და გაქცევისა და დავიდევით წინა პატრონისა პაპისა ჩვენისა მანდატურთუხუცესის ბექას განაჩენი და იგივ აგერსრულობით და უკლებელად დავსწერეთ...“ 160 r—175 v.

7. «სამართალი მეფის ვახტანგისა»: „მყოფისა, უმყოფისა, არსისა დაუარსისა დამაარსისა მქები, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უღებად მქონე, მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი, დღითი-დღე მრეველნი ჴელთა მარგალიტთა შინა...“ 177 r—209 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის: 1. მუხლობრივ-საგნობრივი საძიებლის ცხრილები: „სამართალნი მოსამართლეთანი, თუ ვითარ უხმს სამართლის ქნა ან ჩვენსა როგორ უნდა და უწერდენ, აქ გამცნებსთ...“ 1 r—39 v.

2. ვახტანგ VI-ს წინასიტყვაობა—„დასაბამითგანვე დამდებელმან საფუძველთამან ქვეყანისათამან და დამქუსველმან ცათამან, უფსკრულთა გამომკულეულმან და სივრცეთა სოფლისათა გარეშემცველმან, ყოველთა არსთა და არა არსთა არსებად მომყუანებელმან...“ 40 r—41 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „დაიწერა წიგნი ესე ქ̃კს ულთ, ცოდვილის სტეფანეს ჴელითა. ქრისტეს აქეთ **ჩღნა**“. 209 v, 153 v, 159 r.

[დამკვეთის] მოსახსენებელი: „კურთხეულმცა არს ერისთავი როსტომ.“ 43 r, 44 r. 45r და სხვ. მრავალ ადგილას.

„ადიდოს ღმერთმან ერისთავი როსტომ და ძე მისი გიორგი და მეთოდე ორთავე ცხროვრებასა შინა“. 209 v.

მინაწერები: 82 r, 86 v, 99 v, 175 v, 176 v, 210 rv, 211 rv.

1071

ანტონ I. გრამატიკა [1815 წ.]

156 ფ.; 30×20; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; 1815 წ. (152 r); გადამწერი: იოანე მუსხელაშვილი (152 r); „პეტრებუხს“ (152 r); დაუწერელია: 57 v, 107 v; 153 r, 156 v; შემოწირულია გიორგი ივანეს ძე მუსხელიშვილისაგან 1914 წ.

„თჳს ჴელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა. ნაწილი პირველი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თითოეულნი ნაწილნი სიტყუათანი, მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკაჲსა მოწაფექმნილთა. თავი ა. ბრუნუათათჳს სახელთასა. § 1.—რიცხუჲსა შორის ჩუენ მიერ განჰსჯითა შემოყუანილნი ბრუნჳანი სახელთანი არიან რჳა...“ 4 r—152 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს 1885 წ. გამოცემის ტექსტს (ქართული ღრამმატიკა. შედგენილი ანტონ I-ის მიერ. თბილისი. 1885 წ.).

2. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „შეყუანილება წიგნისა ღრამატიკაჲსა, მიწერილი მოძღუართად და მოწაფეთად ღრამატიკაჲსათა, მიწერილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოჲსა საქართველოჲსა.“ 1 rv. ბ. „პინაქსი ღრამმატიკისა“. 2 r—3 v.

მინაწერები: „ეს ღრამატიკა მე, პეტრე ქებაძემ, ვიყიდე კოსტანტინე ბატონის შვილისაგან“. 152 r. და სხვ. 152 v.

ანდერძი (დედნისა): „დასასრული მესამისა ღრამმატიკის ნაწილისა მრავალ-ტკივილ-მოყუარებითა ანტონი, ყოვლისა ზემოჲსა საქართუჱლოჲსა არხიეპისკოპოსისა დავითიანისათა, რომლისა საუკუნო იყავნ კურთხევაჲ...“ 152 r.

(გადამწერისა): „აღიწერა წიგნი ესე ღრამმატიკა ბრძანებითა უმაღლესისა იმერეთთა [!] დედოფლისა ანნასითა. ჴელითა საათაბაგოჲთგან მოსულისა მუსხელაშვილის იოანესითა. სამეუფესა ქალაქსა შინა პეტერბურხს. წელსა 1815. აგვისტოს 23“. 152 r.

1072

ანტონ I. გრამატიკა [მე-18 ს.]

195 ფ.; 27,5×18,5; ქაღალდი; ტვიფრული ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; [მე-18 ს.] ს.; დაუწერელია 1 r—4 v, 8 r-v, 190 r—195 v.

„თჳს ჴელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა: ნაწილი პირუჱლი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თითოეულნი ნაწილნი სიტყჳათანი, მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკაჲსა მოწაფექმნილთა: თავი პირუჱლი. ბრუნვათათჳს სახელთასა: § 1.—რიცხჳსა შორის ჩვენ მიერ გაჰნსჯითა შემოყუანილნი ბრუნჳანი სახელთანი არიან რჳა...“ 9 r—189 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს 1885 წ. გამოცემის ტექსტს (ქართული ღრამმატიკა, შედგენილი ანტონ I-ის მიერ. თბილისი. 1885).

2. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „შეყჳანილება წიგნისა ღრამმატიკაჲსა, მიწერილი მოძღუართად და მოწაფეთად ღრამმატიკაჲსათა, მიწერილი [!] ანტონის მიერ, არხი-ეპისკოპოსისა ყოვლისა ზემოჲსა საქართუჱლოჲსა.“ (5 r—6 r). ბ. „პინაქსი ღრამმატიკისა“. (6 r—7 v).

1073

ანტონ I. გრამატიკა [მე-18 ს.]

186 ფ.; 28×19; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; [მე-18 ს]; გადამწერი: [იოანე (69 r)]; დაუწერელია: 1 v, 3 v, 6 r-v, 33 v, 34 r, 69 v, 70 v, 132 v. შემოწირულია ივანე პავლეს ძის როსტომაშვილისაგან 1914 წ.

„თჳს ჴელოვნებისა ღრამმატიკოსობითისა. ნაწილი პირუჱლი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თითოეულნი ნაწილნი სიტყუათანი, მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკაჲსა მოწაფექმნილთა. თავი პირველი. ბრუნჳათათჳს სახელთასა. § 1.—რიცხჳსა შორის ჩუჱნ მიერ განჰსჯითა შემოყჳანილნი ბრუნჳანი სახელთანი არიან რჳა...“ 7 r—186 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს 1885 წლის გამოცემის ტექსტს (ქართული ღრამმატიკა, შედგენილი ანტონ I-ის მიერ. თბილისი 1885).

2. წინ უძღვის: ა. „შეყუანილება წიგნისა ღრამმატიკაჲსა, მიწერილი მოძღუართად და მოწაფეთად ღრამმატიკაჲსთა. მიწერილი [!] ანტონის მიერ არხი-ეპისკოპოსისა“. 2 r—3 r. ბ. „პინაქსი ღრამმატიკისა. ნაწილი პირუჱლი“ 4 r—5 v.

მინაწერები: I და II ყდის შიგნით, 1 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „დასასრული პირველისა ნაწილისა ღრამმატიკაჲსა. [ჴელითა] ცოდვილის იოანესითა“. 69 r.

1074

იოანე ოქროპირი. ოქროს წყარო [1796 წ.]

160 ფ.; 16×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1796 წ. (160 v); გადამწერი: იერომონახი დიმიტრი (160 v); ადგილი: მრავალმთის უდაბნოს ნათლისმცემლის მონასტერი (160 v); შემოწირულია ივანე როსტომაშვილისაგან 1914 წ.

„წმიდათა შორის მამისა ჩ῀ნისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა თქმულთაგან. ღუთივ შუჱნიერნი სწავლანი, რომელსა ეწოდების ოქროს წყაროჲ. სწავლა 1. წმიდათა წერილთა ჴელად მიღებისათჳს.—საყვარელო, იკითხვიდე რა სამღთოთა სიტყვათა, პირველად ევედრე ღმერთსა, რათა განგიხვნეს თვალნი გულისანი არა მხოლოდ კითხვად წერილისა, არამედ ყოფადცა, რათა არა ცუდად წმიდათა ცხოვრებასა და სიტყვათა აღმოიკითხვიდე...“ 1 r—158 r.

შენიშვნა: 1. შდრ. კ. კეკელიძე, ქართ. ლიტ. ისტ. I, 368.

2. „ოქროს წყარო“ შედგება 33 თავისაგან, რომელნიც შეიცავენ 100 „სწავლას“.

3. ტექსტს დართული აქვს: ა. „შესხმა და ვედრება წმიდისა მამისა ჩ῀ნის იოანე ოქროპირისა: ჵი, ყოვლად საწადელო წმიდაო მამაო, იოანე ოქროპირო, ოქრო—სიტყუაო, ოქრო—მდინარეო, ოქროს--წყაროო, ოქროვანითა სწავლითა შენითა მომრწყუჱლო ყოვლისა სოფლისაო“. (158 v). ბ. „ზანდუკი“. 159 r-v. გ „ბეჭედი ოქროს წყაროჲსა“. 160 r. (იხ. აღწ. I, 211. § 2, შენიშ. გ).

4. იოანე ოქროპირის „ოქროს წყარო“ გამოცემულია პ. კარბელაშვილის წინასიტყვაობით (თბილისი 1905).

მინაწერები: I ყდის შიგნით და I საცავი ფურცლის r—v-ზე: „ენა-მწარე, ენა-ტკბილი“.

ანდერძი: (გადამწერისა): „აღვსწერე ღ῀თივ სულიერი ესე წიგნი მრავალ-მთის უდაბნოსა ნათლის-მცემლის მონასტერსა. თუ რაჲმე ცთომა იხილოთ, მოტევებას ვთხოვ და შრომისათჳს ლოცვას. ყოვლად უღირსი იერომონახი დიმიტრი. გასრულდა. დიდება ღმერთსა, [შემოქმედსა?] ყოველთა არსთასა.. აპრილის დ, ქრისტეს აქეთ ჩღჟვ, ქორონიკონს უპდ“. 160 v.

1075

ჟამნი [მე-17 ს.]

198 ფ.; 14,5×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); ბოლონაკლული; [მე-17 ს]; დაუწერელია: 12 v, 46 v. შემოწირულია ბერმონაზონი ათანასესაგან 1914 წ.

„ღ῀თისაჲ მიერ აღდგე რაჲ ძილისაგან, გაქუნდეს პირსა შინა შენსა ლოცვაჲ ესე.—აღდგომილნი ძილისაგან შეგივრდებით შენ, სახიერ და ანგელოზთა გალობაჲსა გიღაღადებთ...“ 13r—197v.

წყდება: „მოვიდა უფალი და მოიღო პური იგი და მისცა მათ და თევზი იგი ეგრეთვე. ესე სამგზისაჲ გამოეცხადა...“ [იოანე. 21,13—14].

შენიშვნა: 1. ჩვენი ჟამნის დასაწყისი ემთხვევა ვახტანგის სტამბის ჟამნის დასაწყისი ფურცლის მეორე გვერდის ტექსტს (ჟამნი. ტფ. 1710 გვ. ბ.).

2. ხელნაწერი იწყება: „იბაკონი წ῀ისა ღთ῀ის მშობლისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების, [ხოლო] ბერძულად აკათისტოჲ. — ზეშთაჲ მბრძოლისაჲ...“ 1r—12r.

3. „ჟამნის“ შემადგენელი ნაწილები ნაბეჭდი ჟამნის ტექსტის შემადგენლობის თანამიმდევრობასთან შედარებით თავისებურ წყობას იცავს: ხელნაწერში დიდმარხვისა და აღდგომის კვირის „ჟამნი“ მოთავსებულია „თვეთა მეტყველებათა“ ტექსტის წინ (120r—140v.) და არა შემდეგ, როგორც ნაბეჭდ ტექსტშია.

4. ხელნაწერში ჩადებულია 1 ფ. (198), სხვა ხელნაწერიდან, დაწერილი [მე-18 ს.] წვრილი ნუსხურით, დასაწყისი: „...თა. მომეც მე სულთქმა და შემუსრვა გულისა, რათა ვსტიროდე უბადრუკთა საქმეთა ჩემთა...“ წარმოადგენს ღვთისმშობლისადმი მიმართულ ლოცვასა თუ საგალობელს.

1076

საგალობლები—[მე-18 ს.]

123 ფ.; 11,×8; ქაღალდი, ტყავგადაკრული ქაღალდის ყდა (დაზიანებული, ფფ. 1—5 მოცილებული); მხედრული (სათაურები სინგურით); თავ-ბოლო ნაკლული; [მე-18 ს.]. დაუწერელია: 77v, 84 rv, 85rv. შემოწირულია ბერმონაზონი ათანასესაგან 1914 წ.

„... ლითა და ისრაილნი იჴსნნა, რამეთუ დიდებულ არს: უგალობდეთ უფალსა, რომელმან მწარისაგან ფარაოს მონებისა იჴსნა ისრაილი და სიღრმესა ზღჳსასა დაულტოლჳწლად წიაღ იყუანნა, გალობითა ახლითა, რამეთუ დიდებულ არს...“ 1r—123r.

თავდება:—„ ...უხრწნელო ღუთის მშობელო!. დაიცევ ქალაქი შენი, რომელი ესე შენ მ[იერ] მეფობს სალუთოდ. შენ მიერ მოაქუს ძალი და შენ მიერვე ჰსძლევს მტერთა, ზესთა ექმნების განსაცდელთა, მბრძოლთა გარემიაქცევს და ჰმართებს განსაგებელთა თჳსთა“.

შენიშვნა: ხელნაწერში წარმოდგენილია საგალობლები: 1. „სძლის-პირნი საცისკრონი“—8 ხმა: თვითეული ხმა შედგება 9 „გალობისაგან“ —და „სძლის პირნი სამწუხრონი“—8 ხმა. 1r—77r.

2. „წმიდათა ორმეოცთა შინა, მესამესა კჳრიაკესა ჯ῀რის თაყუანის ცემისასა. კატავასია“. 78r—79r.

3 ფერის ცვალებისა, ღვთისმშობლის მიცვალებისა და იოანე ნათლისმცემელის თავისკვეთის საგალობელნი. 80r—83v.

4. „წმიდათა ორმეოცთა მეხუთესა კვირიაკესა. ხუთშაბათსა... ანდრია კრიტელისა საგალობელი სამწუხრო და საცისკრო სინანულისათვის. დასდებელი ჴმა ვ.“ 86r—90v.

5. „კანონი ცისკრისა, თქმული ანდრია კრიტელ-იერუსალიმელისა“ ჴმა ვ. გალობა ა. სძლის პირნი“. 91r—123r.

1077

წმ. მარინეს ცხოვრება [1828 წ.]

72 ფ.; 8,5×5; ქაღალდი (ცისფერი); ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა (დაზიანებული); მხედრული; [18]28 წ. (58 v); გადამწერი: მარინა კობიაშვილი (58 r-v); შემოწირულია გრიგოლ დიდებულიძისაგან 1914 წ.

„წამება წმინდის მარინასი. მარინჱსი [!]. დასაწყისი პირველ ღირსის მარინას ქებისა.—თვით შვენიერი, ბრწყინვალე იყო უფლისა ნებისა. ქალწული წმინდა, მლოცველი იყო ქრისტეს წამებისა...“ 1r—58r.

შენიშვნა: 1. გადამწერის ანდერძის შემდეგ დართულია: 1. „რაოდენი სახელები ეწოდებიან სიწმინდისა ღვთის მშობელსა.—ქალწული მარიამ და დედოფალი, მირონის ზღვისა, მაყვალი...“ 59 r—61 r.

2. [სინანულის ლოცვანი] იწყება: „აქა მოიგონე ყოველი ცოდვანი შენნი...“ წყდება: „—მარიამ იოსესო [!], მეოხ მეყვენით მარინეს. წმ.“ 61 v—72 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქ. სრულ იქმნა წმინდის ქალწულ-მოწამის მარინასას [!] ჴელითა ჩემ ცოდვილის კობიაშვილის, მამამთავრის ასულის მარინასაგან, სულისა და ჴორცის სალხინებელად. ღმერთო, მშვიდობაში მახმარე. ამინ. თვესა ივლისს სრულ იქმნა. კჱ ქკს. შემდგომად ჩემსა ვინ წარიკითხამდეთ, გევედრებით, შენდობას მიბძანეთ [!]“ 58 v—59 r.

1078

ვასილი კესარიელი. მიცვალება ღვთისმშობლისა [მე-19 ს.]

35 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო (ქაღალდის კანიანი); მხედრული; [მე-19 ს.], გადამწერი [იოსებ ნახუცაროვი] (I ყდაა); დაუწერელია: 29 r—35 v; შემოწირულია ნინო იოსების ასულის ბადურაშვილისაგან 1914 წ.

„თთუჱსა აგვისტოსა იე. მიცჳალება ყოვლად წმიდისა ღუთისმშობელისა, თქმული წმინდისა და ნეტარისა მამის ჩუჱნისა ვასილი კესარიელისა.—რაჟამს იგი სულისაგან წმიდისა ეუწყა ღუთის-მშობელსა ჟამი განსვლისა თჳსისა ამიერ სოფლით, მაშინ მხიარულ იქმნა სიბრძნითა საღმრთოთა და ღმობიერად აღივსო სიყვარულითა და სურვილითა საუკუნოსა ცხოვრებისათა...“ 1 r—28 r.

შენიშვნა: ღვთისმშობლის მიცვალების ტექსტის ეს თარგმანი, რამდენადაც დასაწყისის შედარებით შეიძლება დავასკვნათ, იგივე უნდა იყოს, რაც აკად. კეკელიძის მიერ აწერილი თარგმანია (შდრ. „ქართული ლიტერატურის ისტორია.“ ტ. I. 583, § 11.)

მინაწერები: O1r. და ქაღალდის კანის I r.

1079

რუსთაველი შოთა. ვეფხის ტყაოსანი [1823 წ.]

III+254 ფ.; 32,3×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა (სათაურები სინგურით), ამოვარდნილია: 1, 8—9, 164—165 ფფ., დახეულია: 1, 153 ფ; მხედრული; 1823 წ. 21. II. (208 r.), გადამწერი: „კეთილშობილი ალექსის ძე რექტორი დავით,“ „სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის ეგნატის ძის თავადის გიორგის თუმანოვისათჳს“ (208 r); დაუწერელია: I—III, 4 v, 5 r-v, 11 v, 20 r-v, 22 v, 36 r-v, 40 r-v, 44 v, 48 v, 55 r-v, 59 r-v, 61 v, 68 v, 71 v, 74 v, 76 v, 82 r-v, 88 v, 94 r-v, 96 v, 99 v, 101 r-v, 104 r-v, 108 v, 114 r-v, 116 r-v, 121 r-v, 125 r-v, 131 v, 136 r-v, 142 v, 145 v, 149 r-v, 152 v, 158 r-v, 172 v, 180 r-v, 188 v, 194 r-v, 205 v, 208 v, 247 v, 248 r-v, 252 v, 253—254 r-v; დატოვებულია შემოხაზული ადგილები (ილუსტრაციებისათვის?) 123 r-v, 124 r, 146 v; დახაზულია ერთი ვარსკვლავი (122 v). შემოწირულია ანნა ალექსანდროეს ასულის ამილახვარისაგან 1914 წ.

„შესავალი პირუჱლი ვეფხის-ტყაოსნისა. ა. ამა ამბისა დასაწყისი პირუჱლი, ჰამო და სასმენელად შუჱნიერი ჰსწავლისა-თჳს მოშაირჲთასა ტარიელს და ნესტან-დარეჯანს ვეფხის-ტყაოსნობით უხმობენ.—

რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა ´ა...“ 1 r—208 r.

შენიშვნა: 1. ვეფხის-ტყაოსნის წინამდებარე ტექსტი 1712 წ. ვახტანგისეული გამოცემის ტექსტს წარმოადგენს.

2. გადამწერს—დავით რექტორს—შეუტანია ტექსტში ორთოგრაფიული შესწორებანი: **ა**. ჰაეს ხშირი ხმარება. **ე-ს** ნაცვლად ჱ-ს ხმარება, **ვ-ს** ნაცვლად ჳ-სი და სხვ. **ბ**. პუნქტუაციაში—**ორწერტილის** შეცვლა წერტილით, **გ**. ანტონ **I-ლის** მიერ შემოღებული ასო ჷ-ს ხმარება (218 r — ვახტანგის თარგმანების ტექსტში) და სხვ.

3. „ვეფხის-ტყაოსნის" ტექსტში ჩართულია გიორგი თუმანოვის ნათქვამი სტროფები: 12 r. ქვემო არშიაზე; 46 v. ქვემო არშიაზე, 66 v. ქვემო არშიაზე; 197 r ქვემო არშიაზე, ხოლო 204 r—205 r-ზე — თერთმეტი სტროფი ჩამატებულია ვახტანგისეული გამოცემის **ჩფჲჳ** სტროფის შემდეგ, **ჩფჲჱ** სტროფის წინ; გარდა ამისა, ამავე თუმანოვის მიერ „ნასწორებია" ტექსტის მრავალი ადგილი თითქმის ყოველ გვერდზე, ზოგან შეცვლილია მთელი სტრიქონები 4 r-ზე, **ლა** სტროფის ქვემოთ, ფანქრით მიწერილია ერთი სტროფი: „რადგანც კაცსა სიყვარული საყვარლისა ვერ ეთმობის...

4. „ვეფხის-ტყაოსნის" ტექსტს დართული აქვს თავნაკლული [„თარგმანი პირველი წიგნისა ამის ვეფხის ტყაოსნისა, თქმული ბატონის შვილის გამგებელის პატრონის ვახტანგისა"] იწყება: „...მეძაობის სიტყუა იმის წინ სირცხვლიც იყო და უკადრისიცა..." 209 r — 247 r.

5. ვახტანგის „თარგმანის" ტექსტში გადამწერს ორ ადგილას თვალსაჩინო შეცდომა მოსვლია: სინგურით ნაწერი დასაწყისი სიტყვები არ შეესაბამება, „თარგმანის" ტექსტს **ლვ ლთ** (218 r), **ბ,ნ-ნვ** 219 v—220 r.

6. გადამწერს—დავით რექტოს დაურთავს „ვეფხის-ტყაოსნის" ტექსტისათვის „საძიებელი წიგნისა ამის ვეფხის-ტყაოსნისა". 249 r—252; მასვე აღუნიშნავს ყოველი სათაურის თავში თავების რიცხვი (57).

მინაწერები: 204 r, 205 r. 208 r.

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „დიდება ღმერთსა, სრულ-მყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა. სრულ იქმნა ძალითა ღთისათა ვეფხის ტყაოსანი. აღვჰსწერე მე, კეთილშობილმან ალექსის ძემან, რექტორმან დავითმან. მისის ბრწყინვალების სტატსკის სოვეტნიკის და კავალერის ეგნატის ძის თავადის გიორგის თუმანოვისთჳს. თთუესა ფებრუარსა რიცხუსა. კა. წელსა **ჩყკგ**. **ქკ´ს**. **ფია**". „(208 r. „ვეფხის-ტყაოსნის" ტექსტის ბოლოს).

2. „საძიებელის დასრულება, რომელიც ჰქმნა მეფემან ვახტანგ, ჟამსა ვეფხისტყაოსნის დასრულებისასა, ოდეს დაამბეჭდჳნა. დავით რექტორი. (247 r. ვახტანგის „თარგმანის" ტექსტის ბოლოს).

3. „ამ ვეფხის-ტყაოსანს საძიებელი, დაწყების რიცხუები, თავების ზედა-წარწერა, ფურცლის ნიშნები საძიებელში მე გაუკეთე. ძველადგან არც დაბეჭდილს ვეფხისტყაოსანსა ჰქონდა და არც ჴელნაწერთა. კეთილშობილი ალექსის ძე დავით, რექტორი." 252 r.

1080

კრებული [1789 **და** 1839 წწ.]

182 ფ., 21×16; ცისფერი ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული (თავკაზმულობა და სათაურები სინგურით); 1789 წ. (152 r), 1839 წ. (165v); გადამწერი ქაიხოსრო გოგნიაშვილი (152 r) და სოლომონ ჩოლოყაშვილი (165 v). დაუწერელია: 152 v, 166 v—177 r; 178 r, 179 rv, 180 rv; თავკაზმულობა 1 r. შემოწირულია ანდრონიკაშვილის მეუღლისაგან 1914 წ.

1. [ამირან-დარეჯანიანი XII კარად.] «კარი პირველი. ანბავი აბესალა ჴელმწიფის და ამირან დარეჯანიძის ანბავი [!]. აბესალამ ინდოთ მეფე იყო მორჭმული და მდიდარი, ყოვლისა სიმდიდრითა სრული.—იყო მეფე ერთი მორჭმული და დიდებული ინდოეთსა და სახელი მისი აბესალამ. არ იყო

შეჭირვება გულსა მისსა. ესე იყო მისი წესი და სიმდიდრე: უდგა ასი ავაზი, ექვსასი თეთრი ქორი და მწყაზარი ჰყვა სამი ათასი. დიდებული კაცნი მრავალნი, ოქროსა სელთა მჯდომი...“ 1 r—151 v.

შენიშვნა: წინამდებარე ტექსტი ძირითადად მისდევს ს. კაკაბაძის 1939 წ. (თბილისი) გამოცემის ტექსტს.

ანდერძი (გადამწერისა): „ალიწერა წიგნი ესე ხელითა გოგნიაშვილის ძისა ქაიხოსროსათა. თვესა დეკემბერსა. **იზ.** წელსა **ჩღპთ.** ქორონიკონს **უოზ.**“

თუ ვინმე თქვას ეს რა არის, ცუდ საქმეზედ სიტყვა გარჯა,
ესეც მითხარ—რა დამაკლდა, ანუ რამცა დამეხარჯა?
გულს უნდოდა, გარდმოვწერე, არ მომადგა სხვისგან გარჯა.
და რაცა მესმა, იგი ვწერე, სიტყვა არსით დამეხვანჯა“. 152 r.

2. „აქა ფილასოფოსთაგან თქმულნი კარგნი სწავლანი და საამურნი.—კეთილის კაცის წესი არ არის, კაცსა პირში აქებდეს და უკან ძრახავდეს. სიკეთე უჭკოდ ცარიელი არს...“ 153 r—165 v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს „მოკლე სიტყვისგება სოკრატისის“ ვარიანტს. (შდრ. კ. კეკელიძე. ტ. II. გვ. 438).

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე ბრძენთაგან თქმულნი მცირე რაიმე ალმ"ვსწერე მსურველთათვის კითხვითა ამით მშვენიერნი სწავლანი ჩყლთ-ს წელსა, იანვრის კ-ს. პოდპორუჩიკი ´თ სოლომონ ჩოლოყოვი“. 165 v.

მინაწერები: I ყდა, 153 r, 166 r, 177 v, 178 v, 181 r-v, 182 r, II ყდა.

1081

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. [მე-19 ს]

138 ფ.; 19×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] ს. ჭვირნიშანი: 1808 (6—7 ფ.); გადამწერი: ხუცესი ქურხული, მახარობელ (131 r); დაუწერელია: 1—7, 132—138 ფფ. შემოწირულია ანდრონიკაშვილის მეუღლის მიერ 1914 წ.

„სამართალი ბატონისშვილის ვახტანგისა. ჯერ ეს გკადროთ და მოვახსენოთ მეფე და მსაჯულთა და ყოველსა სამართალში მჯდომარესა კაცსა: ეს იცოდეთ დამარხჳით და გუნებაში გქონდეთ, რომე ღმერთი, ყოვლის დამბადებელი, თქჳენგან სამართლის უფროს⟨ს⟩ არას ითხოვს...“ 16 r—122 v.

შენიშვნა: 1. „სამართალი“ 285 თავისაგან შედგება ([ა]—სპე.).

2. ტექსტს ბოლოში დართული აქვს საძიებელი: „პირველი შესავალი სამართლისა ა. მეფეთ გარიგებისა. ბ...“ 122 v—130 v.

3. ვახტანგის „სამართალის“ ტექსტს წინ უძღვის საქართველოს მეფეთა და მთავართა ქრონოლოგიური ნუსხა: „ა. მეფე ფარნავაზ იმეფა წელი ჲ....“ ნუსხა მოდის იესე ქართლის მეფემდე. 8 r—10 v. ბ. „კახეთისა მეფეთა და მთავართათვის.—გიორგიმ იმთავრა წელნი **იზ.** ქობულაძე ვაჩემ იმთავრა წელნი იბ...“ 10 v—11 r გ. „მეფეთა ბაგრატიონთათჳს კახეთისათა.—მეფე დავით იმეფა წელნი ე...“ 11 r-v. დ. „კახეთის სოფელთათვის.—ჯუგაანი, ზიარი, ასანური...“ 11 v—13 v. ე. თიანეთი. თიანეთის სოფლები.—ჭოპარტი საცხაოტო, ბალიანი, ხარიძე...“ 13 v—14 r. ვ. ბახტრიონი. გაღმა მხრის სოფლები.—ოთხთუალი, ფიჩხოანი... (14 r-v.) ზ.ბელაქანი. ენისლის სოფლები.—მოსაბრუნი, მაკაბული, ჭადარი...“ 15 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ძლიერებამან ღ̃თისაგან სრულ-მიქმნა საწადელია,
დღე მარად ვჩხაპე, ღამეცა არ დავაყოვნე ჴელია,
სამართლის წიგნი დავსწერე, გონებად მოსასვლელია,
და ვითხოვ შენდობას ცოდვილი, აკლს რამე, თუმცა მთელია.
ჴელთ ვიპყარ საწერ-კალამი, წერა დავიწყე შობასა;
ხან ვიყავ მოცლით, ხან არა, ვინებდი მოსწრაფებასა;
ხან დღისით ვსწერე, ხან ღამეც. სრულ ვყავი ნინოობასა,
და, გვედრი, ამომკითხჳელნო, ნურვინ მიბრძანებთ გმობასა.
უღირსი, ხუცესი ქურხული მახარობელ.“ (131 r).

1082

კრებული [1791 ს.]

17 ფ.; 20,7×17; ცისფერი ქაღალდი, უყდო; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1914 წ. (17 v); გადამწერი [დავით რექტორი]. შემოწირულია ანდრონიკაშვილის მეუღლის მიერ 1791 წ.

1. ანტონ I. „საქართჳელოჲსა მეფეთა შთამომავალობათათჳს. მისს მაღალმსულელობას ღენარალს ივან ღეოვიჩს, ყიზლარის კამენდატს, ფროუნდორფს. მე, უღირსი ანტონი კათოლიკოსი სრულიად საქართჳელოჲსა მოვახსენებ, მათგან ბრძანებულისა მებრ თხოვისა. რომელიცა დაღათუ მრავალ განსაცდელ შემთხჳევისაგან დავიწყებით სახელი მეფეთა საქართჳელოსათანი თჳთოთჳთოდ არღარა მახსოვან, მაგრა სახელოვანთა მეფეთა სახელნი, ანუ გარდაცუალებანი მეფეთა გჳართანი და ანუ განყოფანი ნათესავთანი სამ სამეფოდ ესენი არიან, რომელნიცა ძუელთა შინა მატიანეთა საქართუელოსათა წარმიკითხამნ*. სიტყუა პირუელი.—პირუელად, ვიდრემე მამა ქართლისა და ყოველთა მათ ქართუელთა, ესე იგი: ქართუელთა, იმერთა, კახთა და ჯავახთა, რომელთაცა ყოველთა მათ ეწოდების ქართუელი, იყო ქართლოს. ხოლო ჰსწერენ წერილთ-მწერალნი სომეხთა და ქართჳელთანი, ვითარმედ ტომისაგან იაფეთისა ყოფად ქართუელთა და სომეხთასა...“ 1r—12 v.

2. „მე უმცირესი ვინმე ძე ალექსისა და თელავის ქალაქის სემინარიის რექტორი დავით მოვახსენებ მებრ თხოვისა მათისა და რომელთამე საქართუელოჲსა მეზობელთა მჴარეთა ადგილთა ამის უკუე წერილითა აღუწერ თქჳენსა ღეოღრაფიურებ, რომელ არს ინსტრუკცია. აღწერა ახალციხისა: ახალციხისა ქუეყანა, რომელიც არის ქართლის ქუეყანისა ნაწილი ერთი, რომელიც უპყრავს ახლა ხუანთქარსა ძალითა და არიან გამაჰმადიანებულნი და ადგილ-ადგილ მცირედნი ქრისტიანენიცა იპოვებიან...“ 13 r—17 v.

შენიშვნა: დავით რექტორის „აღწერა“ შეიცავს: ახალციხის, ყარსის, ბაიაზეთის ერევნის, განჯის, ხამსის, ყუბის, კუმუხის, შაქის, „ალისულტნის ჭარელთი და იმ ძირობისა,“ ხუნძახისა, დიდო-ქისტისა—ღილღვისა, ზურზუკისა, თუ[შ]-ხევსურისა და ხევის „აღწერას“—სულ მოკლედ და „აღწერას ქერიმხანის საქმეებისა“.

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა თთუესა ფებერვალსა, რიცხუსა 8; წელსა განხორციელებითგან სიტყჳსა ღ̃ისა 1791“. 17 v.

1083

გულასპიანი [მე 19 ს.]

55 ფ.; 36×22; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; გაუმართავი მხედრული (ნაკლული); [მე-19 ს.]. შემოწირულია ბარბარე კონას ასულის ერისთავისაგან 1914 წ.

„.... რომ გამოცვლისათვის გულასპის ფიქრისა მოეგონებინათ რამე და მსწრაფლად ვახშამი მოიღეს. იგი ფიქრიანობა განუტევა და იმ ღამეს ყოვლითურთ მხიარულად დროს განატარებდნენ. გარნა აზრი მავრიტ ხემწიფისაკენ არა უწყოდნენ დამტკიცებით თუ რა ენება. მცირე რამ ეჭვია მას ზედან აქვნდათ“. „აქა გულასპისაგან მეორედ ქალის სათხოვნელად მოციქულის მიგზავნა და წიგნის მიწერა.—ღამესა მას გულასპ დიდის სიყვარულითა შემჭვალული, გაუძლებელისა მოთმინებითა წყუდიადისა და უმეტეს ფიქრიანის გულისა მამძიმებელისა და ბნელისა ღამისა გამდევნელსა და ყოვლისა ქვეყანისა განმაბრწყინვებელსა მზისა ამოხდომასა ესწრაფებოდა...“ 1 r—55 v.

წყდება გულასპისა და ალვასტრის ქორწილზედ: „...ვითარცა შვენოდა სიხარულითა მფლობელსა ინდოეთისა სამეფოს ზედან ჭურჭელი და სალვინენი არ იხმარებოდა, თვინიერ ოქროსა. და, რა პურობა გარდახდებოდის, ყოველივე იგი სუფრისა იარაღნი სრულებით გლახაკთა და უქონელთა ზედან მიეცემოდის, დღეგრძელობისა გულასპისა...“

1084ა.

შექსპირი. ოტელლო (რუსულიდან თარგმნილი) [1844 წ.]

55 ფ.; 36×23; ქაღალდი; უყდო (ქაღალდისავე კანი, 55 ფ. და II-კანი შუაში ამოხეული) მხედრული; 1844 წ.; (1 r); რუსული თარგმანიდან მთარგმნელი: [გიორგი ერისთავი?] ადგილი მეჯვრისხევი (1 r). შემოწირულია ბარბარე კონას ასულის ერისთავისაგან 1914 წ.

„ოტელლო, ვენეციის მავრი, ანუ არაბი. დრამა ხუთთა მოქმედებათა შინა. შეთხზული შეკსპირის მიერ. მომქმედნი პირნი: ვენეციის დოჟი ანუ მეფე. ბარბანციო—სენატორი. სხვა სენატორები: ღრაციანო, ძმა ბარბანციოსი, ლუდოვიკო—მისი ძმისწული; ოტელლო—მავრი ანუ არაბი; კასსიო—მისი ლეიტენანტი; იაგო—მისი ბაირახტარი; როდრიღო—ვენეციის აზნაური; მონტანო-ღუბერნატორი კიპრისა, ღეროლდ; დეზდემონა-ასული ბარბანციოსი, მეუღლე ოტელლოსი; ემილია—ცოლი იაგოსი; ბიანკა-საყვარელი კასსიოსი; მასხარა; აფიცრები, აზნაურები და ელჩნი, მუზიკანტნი, მატროზები, სვიტა.—მოქმედება პირველის აქტისა ვენეციასა შინა, სხვათა კუნძულსა შინა კიპრისასა. აკტი პირველი, გამოსვლა პირველი. ვენეციის ქუჩაში. როდრიღო და იაგო. როდრიღო: გაჩუმდი, გაჩუმდი! სასიამოვნო არ[ის] ეგ ჩემთვის...“ 1 r—55 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი: „წელსა **ჩყმდ** ტრაღედია ოტელლოსი [!], ხუთთა მოქმედებათა შინა, შეთხზული შეკსპირის მიერ. გადმოთარგმნილი რუსულიდგან ქართულად **ჩყმდ**-სა წელსა, იან(ვ)რის **კ**-სა დღესა. ს. მეჯვრიხევს“. (I კანი).
2. მთარგმნელის ვინაობას გვამცნობს საინვენტარო დავთარი, სადაც № 1084 ა/ს

გასწვრივ, ე. თაყაიშვილის ხელით სათაურის შემდეგ სწერია: „... გადმოთარგმნილი რუსულიდან ქართულად **ჩყმდ**-ს წელსა... ს. მეჯვრისხევში, ერისთავის მიერ... „ბარბარე კონას ასულის ერისთავის შემოწირული.“

1084ბ.

შექსპირი. ოტელო. (რუსულიდან) [1863 წ.]

31 ფ.; 36×22; ქაღალდი; უყდო (ქაღალდისავე კანი, მოცილებული; დალაქებული): მხედრული; 1863 წ. (თავფურცელი).

„ოტელლო, ვენეციის მავრი ანუ არაბი. დრამა ხუთთა მოქმედებათა შინა. შეთხზული შექსპირის მიერ.—მოქმედნი პირნი...“ 2 r—31 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს 1084. ა.—ხელნაწერის ნუსხას.

2. ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი: „ტრაღედია ოტელოსი. ხუთთა მოქმედებათა შინა. შეთხზული შეკსპირისა მიერ. გადმოთარგმნილი რუსულიდგან ქართულად **ჩყმდ**-სა წელსა, იანვრის ვ-სა დღესა, ს. მეჯრუჴევში [!]. ხოლო განახლებული ჩყჲვსა ოკდონბრის ე-სა დღესა.

3. ტექსტის 1-ლი გვერდი ფანქრით არის ნასწორები, სხვა ხელით.

1085

წერეთელი გიორგი. ლომ-კაცი (ზღაპარი) [1886 წ.]

55 ფ.; 20, 7×17; ქაღალდი, უყდო. დაფურცვლილი; მხედრული; [1886 წ.]; ავტოგრაფი თბილისი. შემოწირულია ანასტასია მიხეილის ასულის წერეთლისაგან 1914 წ.

წერეთელი გიორგი. „ლომკაცი (ზღაპარი).—
იყო და არა იყო რა.
უმაღლესი ზეცით ღვთისა:
დედამიწაზე არ იყო
უკეთესი სამის ძმისა...“ 1 r—55 v.

შენიშვნა: ს. ს. ს. მუზეუმისეულ ხელნაწერთა საინვენტარო დავთარში, ე. თაყაიშვილის ხელით ჩაწერილია: 1. „ლომკაცი. პოემა გიორგი წერეთლისა. ავტოგრაფი... ანასტასია მიხეილის ასულისაგან [თუმანიშვილის ასული, გიორგი წერეთლის მეუღლე]“

2. ხელნაწერს ასოთ-ამწყობთა ხელში გაუვლია, რასაც მოწმობს მინაწერები: „პეტიტი“, „ექვს კვადრატზე“ (1 r) და სხვ.

3. გ. წერეთლის „ლომკაცი“ პირველად გამოქვეყნდა ჟ. „ნობათში“ 1883 წ. № 1. გვ. 9—24; 1884, № 1, გვ. 94—102; № 2, გვ. 140—144; № 3, გვ. 178—193; № 4, გვ. 225—240; ცალკე გამოცემად გამოვიდა 1884 წ. (თფილისი. „მნათობის“ რედაქციის გ-ამა) და 1912 წ. (თბილისი. „ჯეჯილის“ რედაქციის გ-მა).

1086

წამება წმინდისა მარინასი [1774 წ.]

66 ფ.; 5,2×3,6; ქაღალდი; ყდა ხისა, ტყავგადაკრული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1774 წ. (65 r); გადამწერი [ანა]; დამკვეთი: [ელენე] (62 r); ფერადი თავკაზმულობა; 1 r. ნაყიდია 1914 წ.

„წამება წმინდისა მარინასი. თვესა ივლის[ს]ა, ჩვიდმეტსა მარინასა... განსვლისა.

იყო ანტიოქს ქალაქსა კაცი ვინმე საკვირველი.
პირველ პირი სიდიდისა, მღვდელი, კერპთა შემწირველი...“ 4v—61v.
ბ ო ლ ო...
ედემი მოგცა ს...“ [აქ ერთი ფ. აკლია...
„ვისაც ხელთ იყოს ეს წიგნი, მას მივსცე ედემს ნათელი;
ქმარ-თავი, შვილი უცოცხლო, რაც ედგას თვალთა ნათელი.
მას მოვარიდო მავნენი და ეშმაკისა საფრთხენი
და თავი და ძმებიც უცოცხლო, რაც იქნეს მათგან ნაშთენი.
ამინ ელენესაჲ“. 60 v—61 r.

შენიშვნა: 1. მარინას წამების ტექსტს წინ უძღვის მარკოზის სახარების საკითხავი, სინგურით ნაწერი სათაურით: „სახარება მარინასი, მარკოზისაგან წ̃სა სახარებისა საკითხავი.— მას ჟამსა შინა და მისდევდა მას ერი მრავალი და შეაურვებდეს მას. და დედაკაცი ვინმე იყო, რომელი იყო წყაროთა სისხლისა(ჲ)თა გვემულ ათორმეტ წელ...“ (მარკ. 5.—24—34).

2. „წმ. მარინას წამება“ თავიდან ბოლომდის გალექსილია. დამწერლობაში არ არის დაცული ლექსის წყობა. სინგურით ნაწერია პირველი ასოები ლექსის ყოველი სტრიქონისა, რაც მოწმობს რომ დედანში, ლექსის ფორმა დაცული ყოფილა.

3. ტექსტის შემდეგ, სინგურით ნაწერი ანდერძის ქვემოთ, დართულია: „თვესა ივლისსა იბ. ოხითა იბაკო.—ტარიგი შენი, იესო, ხმობდა მაღლითა ხმითა შენდა...“ 62 r—64 v.

მინაწერები: 65 v. 66 rv. II ყდის შიგნით.

ანდერძები: 1. „განსრულდა წმინდის მარინას წიგნი. ღმერთო, მშვიდობაში ახმარე მხევალსა შენსა [ანასა] ამინ. [ელენეს]“. 61 v—62 r.

2.“ „განსრულდა წმინდა მარინას წამება—სახარებითა, წამებითა, ოხითა იბაკოთი ქ̃ს: უჲზ: აგვისტოს კჱ. ქ. ღმერთო, მშვიდობაში ახმარე მხევალსა შენსა ელენეს. დედა და მამა უცოცხლე, ამ წიგნის მადლო.“ 64 v—65 r.

შენიშვნა: პირველ ანდერძში გადამწერის სახელი, თავდაპირველად დაწერილი სინგურით, ხასწორებია შავი მელნით. იკითხება (ამჟამად): „ანასა. ამინ.“ აქვე ჩამატებულია შავი მელნით: „ელენეს.“

1087

სადღესასწაულო [მე-18 ს.]

640 ფ.; 20,8×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით, ფურცლები ალაგ დაზიანებულია და გახეული: 1 ფ.); ტექსტი დაწერილია ორ სვეტად. შემოსულია კარის წმ. გიორგის ეკლესიიდან. 1914 წ.

თვესა სეკდენბერსა აქ̃ს დღენი **ლ.** პირველსა დღესა დაწყებაჲ ინდიკტიონისა. ესე იგი არს ახლისა წელიწადისა და ჴსენებაჲ ღირსისა მამისა ჩ̃ნისა სჳმეონ მესვეტისა და არქიმანდრიტისა და დედისა მისისა მართასი და კრებაჲ ყოვლად წმიდისა ღ̃ის მშობელისა, რომელი იყო მ̃სიანეს და წმიდისა მოწამისა ათან⟨ასესი⟩ და წმიდათა მოწამეთა ორმეოცთა დედათა და წმიდისა ამონა დიაკონისა და მოძღ̃რისა მათისა და წმიდათა მოწამეთა კლ̃ისტე, ეუდო და ერმოგენისი და მოყს̃თა მათთა, და ჴსენებაჲ მართლისა ისოსი, ძისა ნ̃ვესი. მწუხრაჲდ: ნეტარ არს კაცი. ა̃ჲ. დიდებაჲ:. ხოლო უკეთუ შაბათი იყოს,

წარვიკითხავთ კანონსა ს˜დ: უფალო, ღაღადყავსაჲ ზედა. აღვიღებთ დ˜სბლთა. ი. და ვგალობთ დასდებელთა ინდიკტიონისასა. გ. ჴმაჲ ა. შენ, სიტყ˜ჲ.—თავადისა ქრისტეს ღ˜ჲ მოძღრებისა მიერ ლოცვაჲ გჳსწავიეს ჩვენ, ყოველთა დღეთა ესრეთ მისა მართ ჴმობაჲდ: მამაო ჩნო, რომელი ხარ ცათა შინა..." 1 r—640 v.

შენიშვნა: 1., „სადღესასწაულო" იწყება სექტემბრის 1-ით, თავდება აგვისტოს 31-ით.

2. „სადღესასწაულოს" ტექსტი გამართულია რუსული სადღესასწაულოს მიხედვით (5. ანდერძი).

3. ტექსტში შეტანილია ქართული ეროვნული დღესასწაულებიც: ქეთევანის წამების დღე—13 სექტემბერს. „ამასვე დღესა წმიდისა დიდისაჲ მოწამისა საქართველოს მნათობისაჲ დედოფლისაჲ ქეთევანისაჲ..."(39 v). „სუეტისა ცხოველისა და კვართისა საუფლოსი"—ოქტომბრის 1-ლს. 98 r და სხვ.

ანდერძი: (გადამწერისა): „ეს სამი თვე [სექტემბერი, ოქტომბერი, ნოემბერი] რუსულს სტამბის სადღესასწაულოზე აღვსწერე. უკეთუ ცთომილი რაჲმე ჰპოოთ: ანუ საგალობლები, ანუ საწინასწარმეტყველოები ანუ სძლისპირი და ანუ წინწილი თავისსა ადგილსა არ აქუნდეს, მე ნუ რაჲ რას ბრალსა მპოებთ. უფალმან უწყის, რისაც შემძლებელ ვიყავ, სიმართლისა დიდად მოწადე ვიქმენ." (ნოემბრის ტექსტის ბოლოს, II სვეტში, 266 v.).

1088

მარხვანი და ზადიკი [მე-17 ს.]

546 ფ.; 21,5×18,7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, მოცილებული; ნუსხური (სათაურები სინგურით; 1—3, 5, 546 ფფ.—დაზიანებული; 536,544 ფ. ამოვარდნილი); ნაკლული;]მე-17 ს.]; გადამწერი: გიორგი (489 r.). შემოწირულია ქრისტეფორე ციცქიშვილისაგან 1914. წ.

„[საიდ]უმლოჲ პასქაჲ საუფლოჲ, პასქა დიდი, პასქა უბიწოჲ, პასქაჲ, რომელმან სამოთხისა ბჭენი დაჴშულნი განგჳხსნაჲ ჩ˜ნ. პასქაჲ, ყოველთი წმიდათა მყოფელი; ვ˜ა მოაკლდეს კუამლი..." 1 r—546 v.

წყდება: „დიდისაჲ შაბათისაჲ ცისკრად"-ის ტექსტით: „...დიდებაჲ შენდაჲ, მხოლოო, რომელმან გვაცხ⟨ოვნენ⟩ ⟨ა⟩ღდგომითა შენითაჲ. და წიგნი წმიდისა ეპიფანესი: „რაჲ არს დუმილი?" აღდგომაჲ ქრისტესი არაჲ ვიტყჳთ, მიწყალე და გალობაჲნი. ძლის პირი ორ ბ ჯერ..."

მინაწერები: I ყდის შიგნით და I საცავ ფურცელზე, 2 v. 75 v. არშიებზე, ტექსტის ხელით, საგალობლების ავტორთა სახელები: 12 r—„თეოფანე"; 25 r, 85 r, 122 r, 170 r, 188 r—„კათალიკოზ არსენი." 188 v: „თევდორე." 67 r.—„ქრისტედორე." 84 v. 108 r, 122 r, 169 v.—„იოსებ". 129 v.—„გიორგი".

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ამ წიგნის მწერალ(ი) გ[იორგ]ი. ამინ, უფალო" (489 r ქვემო არშიაზე, ტექსტის ხელით, სინგურით).

1089

სადღესასწაულო [მე-17 ს.]

240 ფ; 29,3×20; ქაღალდი; უყდო (მეტად დაზიანებული, დაშლილი; დაფურცვლილი: 1—43, 113—114, 218—240; დახეულია: 5, 11, 17, 20, 23, 31—34, 35, 218—235); ნუსხური (სათაურები სინგურით); თავ-ბოლო ნაკლული; [მე-17 ს]. შემოწირულია ქრისტეფორე ციცქიშვილისაგან 1914 წ.

„... წესთ მთავარო და წინაშე პირსა ღ~სასა მდგომარეო და მის მიერითა ბრწყინვალებითა განათლებულო! განანათლენ და წმიდაჲ ყავნ სარწმუნოებით მგალობელნი შენნი...“ 1 r—234 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „...იოანეს, ქრისტჱს ნათლის მცემელსა და დიდსა წინამორბედსა ღ~ისა სიტყჳსასა, მორწმუნენო, გალობით და შესხმით პატივსცემდით ჭმითა სახარულევანითა დ~ის...“

შენიშვნა: 1. მეტად არეული ფფ. ჩვენ მიერ დაწყობილია თვეებისა და ხელნაწერის რვეულების თანამიმდევრობის მიხედვით (1 r—234 v). მთელი რიგი ფურცლებისა (მაგ: 220 r—233 v.) დარჩენილია ხსენებული თანამიმდევრობის გარეშე.

2. მეტად ნაკლული „სადღესასწაულო“ იწყება ბ რვეულით, სექტემბერის თვის ტექსტით („თვესა სეკდენბერსა ვ.—7 r), წყდება 29 აგვისტოს ტექსტზე (234 v.)

3. ფფ. 235—239 სხვა ხელნაწერებიდან ჩანს: 235—სამოციქულო—სახარების საკითხავი; 236—დაბადების (გამოსლვათა“, „წინასწარმეტყველებაჲ იონასი“) საკითხავები; 237—238: საგალობელნი—ღვთის მშობლისა და მაცხოვრისა; 239: დაბადების საკითხავი (იონას შთანთქმა); 240 ფ. მოწმობა (დაბადების წლის აღნიშვნით), გაცემული [1855?] წელს, წმინდა გიორგის ეკლესიის მღვდელის მიერ.

4. ხელნაწერში ჩადებულ ცალკე ქაღალდზე, ლურჯი ფანქრით: „ხელნაწერი“ სადღესასწაულო“, მღვდ. ქრ. ციცქიშვილმა.“

1090

რუსთაველი, შოთა. ვეფხის-ტყაოსანი [მე-19 ს.]

116 ფ.; 33×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა (მოცილებული; 5, 110—116 ფფ. ამოვარდნილი; 1, 4, 5, 14 ფფ. დახეული); მხედრული (სათაურები და ყოველი სტროფის პირველი სიტყვა—სინგურით); მე-19 ს: ჭვირნიშანი 1829 (7 ფ.). ნაყიდია 1914 წ.

„ამა ჰამბისა დასაწყისი პირველი ამო და სასმენელად შუჱნიერი, სწავლისათჳს მოშაირეთასა, რომელნიცა უჴმობენ ტარიელს და ნესტან დარეჯანს ვეფხის ტყაოსნობით.—

რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1 r—116 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „ავთანდილ შეჯდა, წავიდა, ტარიას გაესალამა;
იგი ორნივე გაყრისა დაწვა ცეცხლისა ალამა;
სრულად ჰინდონი მისტირან, ცრემლმან მინდორ(ი) დალამა:
და ავთანდილ იტყვის: მამკლაო სოფლისა მე სამსალამა.“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს ვახტანგისეული „ვეფხის ტყაოსნის“ (ტფილისი. 1712 წ.) ტექსტს, უმნიშვნელო შეცთომებით და ვარიაციებით.

2. ბოლონაკლული ტექსტი წყდება ვახტანგისეული „ვეფხის ტყაოსნის“ ჩვფ. სტროფზე (შედარებულია აკაკი შანიძის მიერ აღდგენილ ტექსტთან—ტფილისი. 1937).

მინაწერები: I ყდის საცავის r-ზე, I r, 8 r, 10 r, 14 r, 66 v, 67 rv, 68 r, 104 r, 105 r, 107 v, 111 r, 116 r. (ამ უკანასკნელი ფ. 1 გვ. მარჯვენა არშიაზე: გამოცანები (3).

1091

კრებული [მე-19 ს.]

28 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი (უყდო; 1—12,13—28 ერთმანეთისაგან ზომით ოდნავ განსხვავებული); მხედრული; [მე-19 ს]. ნაყიდია. 1914 წ.

1. „თითო სახეთაგან გამშვენეულთა თხრობანი ერთად შეკრებულთა მოხსენებანი წმინდათა და ყოვლად ქებულთა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი. მამაო, გვაკურთხენ. ივნისის კთ-სა.—და ხელოვნებასა შინა არა ხოლო ძველთა მამათასა მიწით უვალთა მოპოვნებულსა, არცა ხოლო შევიტკბობთ მათსა საქმესა მოგონებულსა, არამედ იგიცა სიხარულით და წადიერებით შეგვიწყნარებიეს, რაცა ვის შემდგომთა მათთა და უახლესთაგანსა მოუპოებიეს და სახედ და ნივთად კეთილისა დაუტევებიეს ჩვენდა...“ 1 r—17 r.

2. „შესხმა წმინდათა და თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი.—ცისკრისა ოდენ ცისა და ქვეყანისა ურთიერთარს შესწორებისათჳს სხდომასა ვხედავ დღეს მოწევნულსა ამას დღესასწაულსა, ხსენებასა წმინდათა მოციქულთასა...“ 17 r—21 v.

3. „ივნისის ლ. პეტრე-პავლესთა ებისტოლე წმინდისა დიონოსი ბრძენთა მთავრისა და ⟨ა⟩თინელთა ეპისკოპოზისა, რომელი მიუწერა ტიმოთეს, საყვარელსა თვისსა და მოწაფესა მოძღვრისა თვისისა პავლესის—გიკითხამ სამღთოსა მოწაფესა და შვილსა სულიერსა ჭეშმარიტისა მამისასა და მოყვასსა კეთილსა და მეგობარსა სათნოსა...“ 21 v—28 r.

1092

სამკითხაო და საეტლო კრებული [მე-19 ს.]

82 ფ.; 22×18; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო (დაშლილი, დაზიანებული: დახეული და ამოვარდნილია მრავ. ფ.); მხედრული (თავ-ბოლო ნაკლული); მე-19 ს. ჭვირნიშანი 1815 (11, 44 და სხვ. ფფ.).

1. [სამკითხაო].--„...**დ.** არა იყიდო რაცა გინდეს. **ე.** ბედნიერ იქმნე მერე. **ვ.** მიეც და მოიღე კეთილი. **ზ.** შეები და გაგემარჯოს. **ჱ.** წახვიდე შორად—გაგეხაროდეს. **თ.** ამაღლდე მცირედ. **ი.** განაღო სავაჭრო და მიიღო **იე** იოთორი. **ა.** ძნელად შვეს ცოლმან შენმან...“ 1 r—10 v; 13 r—38 v; 77r—82 v.

2. [საეტლო] „თავი პირველი. ეტლებისა პატრონობა დაბადებულთა ზედა.—ესე შვიდნი ეტლნი უფლებენ ყოველს ქვეყანასა და ყოველთა ცხოველთა ზედა დი უმეტესად ადამის ტომზედა: პირველი ეტლი მთოვარე არის...“ 11 r—12 v, 45 v—48 r, 60 v—76 v.

შენიშვნა: ზოგიერთი სათაური: „მთვარის სიკეთე და სიმარცხე დაბადებულთა ზედა.“ 60 v. „მთოვარისა და ეტლების შემოყრისა ერთმანერთთან.“ 61 r.

3. [სამთვარიო] „ა. ქ. მთვარისასა დღე კეთილი ყოვლის საქმისათვის. მგზავრობა ბედნიერი ზღვისა და ჴმელისა. კეთილი თესვა, ნერგვა, ცხვართა რისვა. წარწყმდული იპოოს...“ 39 r—42 r.

4. „ასოთ სამღერელი მართალი და ჭეშმარიტი.—ქ. უკეთუ თავი ემღერდეს, სიხარული, ჴელმწიფობა და პატივი პოოს...“ 42 r—44 v.

5. „კვიმეტნი დღენი.—ქ. სეკდენბერსა გ და კბ; ოკდონბერსა გ და კა; ნოენბერს C...“ 44 v.

6. [სიზმრის ახსნა].—„ა. ქ. მთვარისა სიზმარი რაც გეზმანოს, ყოველი კეთილი არს...“ 45 r-v.

7. [მზის მსრბოლობა და მასთან დაკავშირებული წინასწარმეტყველებანი]. „ქორონიკონს ტჟვ... მზე შევა წინა პირველს წინ წყალში მარტის თერთმეტს. მაშინ იპატრონებს მუშთარ ტყუბის ბურჯში, რომელ არს ოტრიდის სადგომი და მუშთარ ცის შუა თავის ამოღლებაზე [ზენიტი] იქნება პირველ გამოჩენაზე, ამ წელიწადს მოსავალი დია ბარაქიანად იქნება...“ 48 r—58 v.

8. „ავის დარისა და კაის დარის შეტყობა.—ამას ზეით დავსწერეთ ეტლებზე და ადამის ტომის აგებულებაზე. აწ ვიწყოთ დარების სიკეთე და სიავე თუ როგორ მოჴდებიან. წინა პირველ ვიწყოთ ზამთრიდამ: თუ ზამთარი დიაღ წვიმიანი და თოვლიანი არის, გაზაფხული და ზაფხული დიაღ სიცხე იქნება...“ 58 v—60 v.

თავდება: „დედამიწაში რაც ცარიელი ფუჰი ადგილი არის, ქარით სავსე იქნება; როსც ველარ იტვირთავს ქარსა მას, გასქდება ღრე იგი და მოვა ქარი და იმ გახეთქით შეიძრის დედ[ა]მიწა და ამგვ[ა]რად არის მიწის ძვრა.“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში გვხვდება აგრეთვე სამკურნალო ხასიათის დარიგებანი: ა. „ჯალინოზ აქიმმა თქვა—თუ ავადმყოფს ეუბნა და პასუხის მიცემა და თქმა ეზარებდ-ეძნელებოდეს... “47 v—48 r. ბ. „ფილმრამო ფილასოფოსი იტყვის: ვისაც თვალი გასივებულსავით ჰქონდეს...“ 73 rv.

2. „სამთვარიოს“ ტექსტის დასაწყისის ზემოთ მოთავსებულია ოთხსტრიქონიანი ლექსი:

„დილას თვალმა წყალს დახედოს, ანუ შიშველს მაღალს მთასა,
ანუ თვალსა განათალსა, ანუ კეკლუც ლამაზ ქალსა.
სევდის ჭირსა უკუ იყრის, ჩამოიჴდის ტვირთის ცალსა
და სატრფოსათვის ცეცხლს მოიდებს და აღაგზნებს ამით ალსა.“ 39 t.

1093

პასქალია და სადღესასწაულო [მე-19 ს.]

23 ფ.; 21,5×17,5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი (3 ფ. დახეული, ნაკლული); მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს.; ჭვირნიშანი: 1826 (9 ფ); თავკაზმულობა: 12 r, 13 v, 15 r, 17 r, 18 v, 20 r, 21 v, 22 v. ნაყიდია 1914 წ.

„დასაბამითგან ქ̃ტ: ქრისტეს აქეთ **ჩღჟბ:** ნაკი. შობა უფლისა ხუთშაბათს; დიდი აღება: დღე, ორმოცდა ექსი, ჯორცთ აკრება ფებრვალს ცხრას. ხარება მექსის კვირიაკის ხუჩაფათს, წმინდა აღდგომა აპრილს ოთხს...“ 1 r—23 v.

თავდები: „ოცდა ერთსა [აგვისტოს] დადება პატიოსნისა სარტყლისა ყოვლად წმინდისა ღ̃თის მშობელისა.“ „განსრულება თორმეტთა თვეთა. დიდება ღმერთსა.“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი ორი ნაწილისგან შედგება: I. 1792 წლიდან 1843 წლამდე ყოველი წლის ფარგალში ნაჩვენებია რა დღეს მოდის „შობა უფლისა,“ „ჯორცთ აკრება“, „ხარება“, „აღდგომა“ „ამაღლება“, „სულის წმინდის მოსლვა“, „ყოველთა წმიდათა კვირიაკე“ და „პეტრე-პავლობა“. ეს ნაწილი ხელნაწერისა, რომელიც პასკალიას წარმოადგენს, ბოლო-ნაკლულია. წყდება 1843 წელზე: „ხარება, მეხუთის კვირიაკის ხუთშაბათს. წმინდა...“ (11 v.). II ნაწილში გვაქვს მოკლე თვენი. იწყება სეკდემბერით. „თთუჱსა სეკდემბერსა აქს დღეოცდაათი...“ (12 r.) თავდება აგვისტოთი (22 v—23 v). ამ ნაწილს აკლია 19 და 20 ფ. შუა: იანვრის ბოლო-ნაწილი, თებერვალი მარტი, აპრილი (მთლიანად) და მაისის I-ლი ნახევარი.

მინაწერი: 15 v.

1094

ვახტანგ VI. სამართალის წიგნი [მე-19 ს.]

53 ფ.; 20×15; ქაღალდი, უყდო, (დალაქებული, 5 ფ. ამოვარდნილი); მხედრული სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] ნაყიდია 1914 წ.

„სამართალი პირველი. შესავალი: ა. ბატონიშვილის ვახტანგის ნაბძანები.—მყოფისა, უმყოფისა, არსისა დაჳარსისა დამაარსისა მქები, არათუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უდებად მქონჲ, მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დღითიდღე მრეველნი ჴელთა მარგარიტთა შინადა ჰპოებენ მძივთა რათამე და უხილველობისათჳს აღიღებენ და შთასდებენ საუნჯედ პატიოსანთა, შემკობით უპატიოსნედ მარგარიტთა ჰყოფენ...“ 1 r—46 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს ანბანური საძიებელი (47 r—53 r).

2. ტექსტში დატოვებულია ხარვეზები: 32v—როჱ §; 33 v—§ რპე; 35 r—§ რჟე; 36 v.—§ სდ; 45 v.—§ სჲვ.

3. ანბანური საძიებელის ბოლოს, ქვემორე, 7-სტრიქონიანი [კრიპტოგრამა ?] 53 r.

მინაწერები: 53 v.

1095

მირიანი [მე-19 ს.]

24 ფ.; 22×16,8; ქაღალდი (სხვადასხვა); უყდო; დაშლილი (24 ფ. დახეული); მხედრული (ნაკლული); მე-19 ს. ნაყიდია 1914 წ.

„ა[მ]ბავი დასაწყისი მაშრიყის ჴემწიფისა.—იყო ერთი ჴემწიფე ჩინეთისა ხოსრაშა, დიაღ ძლიერი და მაღალი, მაგრამ უშვილოებისათვის მწუხარებაში იყო მიცემული, რომ ყოველი თავისი სახემწიფო და საბძანებელი ჩალად მიაჩნდა...“ 2 r—24 v.

წუდება: თავზე „აქა ხურუშიდ დედოფლისაგან ნასიბის მიყვანა და მირის ამბის გამოკითხა. „ხურუშიდ დედოფალმა ნასიბს კაი ხალათი უბოძა და გაისტუმრა. ნასიბ რომ წავიდა, ქალმა იდუმლად ტირილი გაახშირა და თქუა: ჭეშმარიტად მე რომ სიზმარი ვნახე...“

შენიშვნა: ბოლონაკლულ ტექსტს შიგნითაც აკლია: 12 და 13, 17 და 18 ფფ-შუა.

1096

კრებული [მე-19 ს.]

10 ფ.; 22×18; ქაღალდი, უყდო, მხედრული (სხვადასხვა ხელით); [მე-19 ს]. დაუწერელია: 9 rv, 10 rv. ნაყიდია 1914 წ.

1. „წინადადებების განმარტება. წინადადება: «ივანე წავიდა». აქ ჩვენ ავიღეთ საგანი და იმაზედ ვფიქროფთ ანუ ვსჯით. მსჯელობა არის ფიქრობა საგანზედ. «ივანე წავიდა» აქ არის ერთი წინადადება...“ 1 r—2 v.

თავდება: „...ნართული წინადადება არის ისა, რომელიცა გამოეკიდება უპირატეს წინადადებასა განსავრცელებელად ჰაზრისა“.

2. „განმარტება 5. მწამს ერთი ღმერთი ⟨მამა⟩ ყოვლისა მპყრობელი. რათამცა არავინ განიზრახოს, რომელ ყოველნი ქმნულებანი ვალდებულ იყვნენ ღვთისადმი მხოლოდ პირველდასაბამითისა არსებითა თვისითა, ამისთჳს წმინდა ეკლესია გვასწავებს ჩვენ სიმვოლოსა შინა სარწმუნოებისასა, რათა უწინარეს ყოვლისა აღვიარებდეთ ყოვლისა მპყრობელსა და მარადის მოქმედსა განგებულებასა ღვთისასა...“ 3 r—8 v.

შენიშვნა: 1. მოცემულია „სარწმუნოების სიმბოლოხ“ მხოლოდ პირველი §-ის განმარტება.

მინაწერი: 3 r. ქვემო არშიაზე: „Диакон Григорий Павлиев“—(შეიძლება „განმარტების“ გადამწერი იყოს).

1097

კრებული [1864 წ.]

50 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი, დალაქებული, 19 ფ. დახეული); მხედრული (სხვადასხვა ხელით); 1864 წ. (48 r.); გადამწერი: ცალქალამიძის ქვრივი ნინო (48 r); დაუწერელია: 34 v, 35 v, 36 v, 37 v, 38 v, 39 v, 40 v. ნაყიდია 1914 წ.

1. [გრიგოლისა და მთავარ-ანგელოზის გაბაასება — აპოკრიფული]. „... მოახსენა გრიგოლმან: როგორ ამოართმევს სულსა ცოდვილისა? უბძანა ანგელოსმან: მივალ ცოდვილთან, ვეჩვენებით სულ-ამომავალთა ანგელოსივით და საშინელი სანახავითა, ხმალი ჴელსა მევედრება [!] ცეცხლისა. ნახამს გზასა ბნელსა და ნახამს თავის ცოლ-შვილსა ცრემლისა თვალით...“ 1 r—8 v.

2. „მოახსენა გრიგოლმან: როგორ ამოართმევს სულსა ცოდვილსა...“ 9 r—11 v.

შენიშვნა: 1. § 1-საგან განსხვავებული ხელით (უფრო გვიანდელით) ნაწილობრივ გადმოწერილია წინა სტატიის ტექსტი (1 r—3 r).

2. 11 v-ზე—წერილის ტექსტის დასაწყისი: „მის მაღალს პატიოსნებას ჩვენს საყვარელს დედას და მამას...“

3. ბარამ-გულანდამიანი (თავნაკლული) „...აჯობა. გაწყრა ბარამ. აიღო, მაღლა დასცა ქვეყანასა, თავი მოკვეთა. მაშინვე თავის შუბზე (ა)აცვა და თანა ქონდა. ბეზდის ლაშქარნი ეგრე დარეტივდნენ, ხელი ვერავინ გასძრა. მას ღამესა ჩინეთსა ზრიალის ხმა ესმოდა და ბურჯებიდგან იყურებოდნენ და არ იცოდნენ თუ რა ხმიანობა არისო...“ 12 r—50 r.

შენიშვნა: ტექსტს აკლია შიგნითაც—40—41, 42—43 შუა.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა ეს ბარამიანი ცალქალამიძის ქვრივი ნინოსაგან. ვინც ისოროთ [!] და წაიკითხოთ, შენდობა[ს] უბძანებდეთ დამწერსა. დაიწერა მარიამობის თვის კ. ჩყჲდ“

1098

კრებული [მე-19 ს.]

6 ფ.; 22,3×17; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო; დაშლილი; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს. ნაყიდია 1914 წ.

1. „აღწერა უჩინებულესთა ერთა ევროპიისათა.—ნემეცნი, ფრანციცნი, იტალიანელნი, ღიშპანელნი, ინგლისნი...“ 1 r-v.

შენიშვნა: „1. თვითოეული ამ ეროვნებათაგანის დახასიათება მოცემულია ცხრილში, რომელსაც 13 რუბრიკა აქვს. 21 v-ზე: „ღოლლანდიის ერი არს ამაყი და ცოლნი მათნი არიან უფალნი...“ აქვე, დამატებით დახასიათება ევროპის მთავარ ეროვნებათა.

2. „ღირს-საჴსოვარნი სიტყუანი.—ოთხნი ნივთნი არიან უკმოუქცეველნი, ანუ დაუბრუნებელნი: ესე იგი სიყმაწვილე, დროჲ, ნათქუამი სიტყუა და ქალწულება...“ 1 v—2 r.

3. „უბნობაჲ შორის მწიგნობრისა და ყმაწვილისა.—ყმა ერთი დასეირნობდა პირსა-ზედა მდინარისასა და შემოეყარა მას მწიგნობარი ფრიად ჩაფიქრებული...“ 2 v—4 v.

4. „რომელნიმე შესწავებანი დედაკაცთათჳს და ქორწინებისათჳს.—დედაკაცთა სილამაზესა შეადგენენ: ახალ-მოჰასაკეობა, საშუალ-ტანადობა, კანონიერ-დაწყობილება ყოველთა ნაწილთა სხეულისათა...“ 5 r—5 v.

5. „შოტლანდიის ლიტონი სალდათი.—ღლასოვსა შინა სალდათი, სახელად რიჩარდ მელიტონ, დღესა კვირიაკესა მივიდა ეკლესიასა შინა და თან მიიტანა ნაცულად ლოცუანისა ერთი ჴელი სათამაშო ქაღალდი...“ 6 r—6 v.

შენიშვნა: ხელნაწერში მოთავსებული მთელი მასალა რუსულიდან ნათარგმნი ჩანს.

1099

გამოცხადება მარტომყოფელისა დანიელისა [მე-19 ს.]

4 ფ.; 34×22; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო; დაშლილი; დაზიანებული; მხედრული, [მე-19 ს.]; ჭვირნიშანი: 1823 (3 ფ.); თარგმნილი ბერძულით არხიმანდრიტი ვენედიქტეს მიერ (4 v); ადგილი: ტფილისი (4v). ნაყიდია 1914 წ.

„[მ]არტო-მყოფელის დანიელისა, რომელი იხილა [წელსა 1764, ნოენბერსა].—მარტო მყოფელ(ი) დანიელ, ოდეს მივიწიე კორფუზსა შინა სფირიდონ საკვირველთ-მოქმედისა ნა[წი]ლის თაყვანის საცემლად, დავშთი მუნ ერთსა საზოგადოდ მცხოვრებელთ მონასტერსა შინა რვა წელ და მსურდა რა მიმთხვეულვიყავ მოწამებისა გვირგვინსა და ყოველ ჟამ საწადელისა და სასურველისა ჰაზრისა გამო აღტყინებულის ცეცხლით ვიწოდი და ვეძიებდი რომლისა ღონისძიებით სტათიონსა მას შინა შევსულვიყავ...“ 1 r—4 v.

ანდერძი (მთარგმნელისა): „ხოლო ღირსისა დანიელ მარტო-მყოფელის ძილის შორის ესე გამოცხადება ბერძულისაგან ქართულსა ენასა ზედა ითარგმნა წმინდის ქრისტეს საფლავის არხიმანდრიტის ვენედიკტეს მიერ, ქალაქსა შინა ტფილისსა. ნამდვილსა თანასწორე არს, უფროორე განმართვით ლექსთასა. დეკანოზის შვილი იეროდიაკონი დიდიძე „ანტონი“ 4 v.

1100

კრებული [მე-18 ს.]

30 ფ.; 17,3×11,2; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო, 4 რვეულად შეკერილი (18 ფ.—კიდემოხეული, 24 ფ.—ამოვარდნილი); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1781 (1 v.), 1791 წ. (17 r); გადამწერი: დავით რექტორი, ალექსისძე (1v); ადგილი: ტფილისი (1 v.) ნაყიდია 1914 წ.

1. „[დავით რეკტორი. იამბიკონი.] „სიტყუა პირჳელი. ვითარ იშუა ძე მეფის ირაკლისა ლეონ.—ა. დასაბამ ღმერთი იყავნ ყოველთა თავად...“ 3 r—4v.

ბ. „სიტყჳა მეორე. ვითარ აღიზარდა და მშობელთა გულთა განაცხრობ⟨დ⟩ა უცხოდრე ყოფითა თჳსითა.—

დავითის ძირით გამოსრულმან ჰქმნა ესე,
რომელ მშობელთა მიჰფინა სიხარულნი...“ 5 r—6 v.

გ. „სიტყჳა მესამე. ვითარ ასაკითი-ასაკად მიწევნითა გამოჩნდებოდა მამისებრი ძე და აქებდიჳნ მოხუცებულნი.—

„სათანადო არს სიტყჳათა წარმოჩენა. არა ფარულად, არცა მრუმე ყოფითა...“ 7 r-v.

წყდება მე-5-ე იამბიკოზე: „ოდეს მზის სიმგურგვლე დაფარჳთ ღრუბელსაშინა იყოს რა შინათ და არა საგრძნოთადმი,
წარხდენ თერისტნი ბრწყინჳასა ნათლისასა,
რომელ არიან ღრუბელნი ყრმობათანი, ეგრეთ...“

შენიშვნა: იამბიკოებს წინ უძღვის დავით რეკტორის მიძღვნა: „მისის სიმაღლის სრულიად საქართჳელოს მეფის ირაკლის მეორის ძის ლეონისათჳს თქმულნი ათნი სიტყჳანი იამ(ბ)იკოდ.—ურჳელმან გონებითა და მწუხარემან ფრიად გულითა ვჰქმენ იამბიკონი ასნი ათთა შინა სიტყუათა, უფერადოსა და მდაბიოსა ლექსითა, ყოველთა მიმართ ადჳლ საცნოდ და გასაგონად, ყოველთა აღმომკითხჳელთა უმდაბლესად მოვახსენებ, ყოველთა მიმართ უმცირესი მონა ალექსის ძე დავით. წელსა 1781. თთჳესა აგჳისტოსა 10. ქალაქსა ტფილისს.“ (1 r—v).

2. „ალექსის ძის დავით რექტორისაგან თქმული იანბიკონი კიდურწერილობით. ერისთვის დედის ქეთეონზედ, ოდეს სამნი ძენი დაეხოცნენ: ბეგლარ, დავით ერისთავი და აღაბაბა. იხილე, მჭჳრეტო, რომელისა კიდურწერილობა არს ესთა: „სამთა ტირს ძეთა გოდებით, ქეთავან, ეტნისთ მოდებით.“ ჴმა დ სამსახეობა.—

საბავთოს ვიტყვი. მისმინე, მსმენო, სავსედ...“ 8 r.—10 v.

3. „ოკდომბერს (იზ), ყოვლისა საქართუჳლოს მეფის ძის ანტონის შობისა დღესა, შესხმად თქმული მცირის დავითის ალექსის ძისაგან, იამბიკონი რვა მუხლნი, რომლისა კიდურწერილობა, საშუალწერილობა დ[ა] აკროსტიხორნი არს ესთა: „დავით ბუტკავს ძირებსა, ვინ დღესა განიჰჳრებსა“. სამ სახეობა სამებისა.—

დღეს დაძნობს დავით სულითა ცხოველითა...“ 10 v—12 r.

4. „ოკდონბერს (იზ) ყოვლისა საქართუჳლოს მეფის ძის ა[ნ]ტონის შობისა დღესა, შესხმად თქმული მცირის დავითის ალექსის ძისაგან, იამბიკო, რვა მუხლედნი, რომლისა კიდურწერილობა, საშუალ-წერილობა და აკროსტიხორნი არს ესთა: „დავით მტილს სარნა, ზანბაქსა ცვარნა, ზეს ბუტკმა ფარნა, დღეს ძნობით ქნარნა“.—

„დღეს მქჳსელი მექმი შენივთავს საქმეთჳსა...“ 12 v—13 v.

5. „ოკდონბერს (იზ) ყოვლის საქართჳელოს მეფის ძის ანტონის შობისა დღესა შესხმად თქმული მცირის დავითის ალექსის ძისაგან, იამბიკო ხუთ-მუხლედნი, რომლისა კიდურწერილობა არს ესრეთ: „ვინ დასცა

ქნარი, მან აკრთო ცუარი.“ სამსახეობა ჴმა დ.—ველმან, კაზმილმან განიკრთო მოელვარედ...“ 14 r-v.

შენიშვნა: ბოლოში: „წელსა ჩღოვ, 1776, ქორონიკონს უჲდ“ 14 v.

6. „ესენი ჩემს მოწაფეთ, რომელიც ამას ქვემო ჰსწერია, თითო იამბიკო მოვახსენებინე ვახტანგ ბატონის შვილისათვის, თელავის სკოლაში, მარჯუნივ და მარცხნივ თქმითა. თითო-თითოს მიმოგდებით. იამბიკო ჴმა დ. სამსახეობა.— 1. გურგენ მდივნის ძისა. 2. მერაბ ენდრონიკას შვილისა. 3. იოსებ ალავერდის დეკანოზის ძმის წულისა. 4. კიკო გიორგი დეკანოზის ძისა. 5. იოელ გარეჯლის დავით კანდელაკის ძისა. 6. ვასილი შიო მღუდლისა ძისა. 7. იოანე ჩემის გასდილის გესამანიელის გიორგის ძისა. 8. დავით მიქელის ძისა. 9. გიორგი მუხრან ბატონის ძისა. 10. ბექან თანიასშვილისა.“ 15 r—16 v.

შენიშვნა: 1. დართული აქვს: „კუალადვე ბოლოდ მადლობად თქმული გურგენის მიერვე.—ერთებრ ჴმა-ქმნილნი, ერთითარე პირითა მოგიძღუნით ქებას, შესხმისა დიდებასა...“ 17 r— 18 r).

2. 17 r-ზე: „მოძღუარი ამათ უკუჱ მოწაფეთა ალექსისძე, თელავის ქალაქის სემინარიის რექტორი დავით. ფებერუალს 16. წელსა 1791“.

7. „ალექსის ძის დავითის მიერ სიტყუაჲ ძნიად აღმოსაცნობი, რომელსაც მეფემან ირაკლი მეორემან სრულიად კახეთის [!] რექტორად დაადგინა. ესე იგი სამეცნიეროთა მოძღვრად ქალაქსა თელავს, სასახლესა შინა, პალატსა სამეფოსა და მუნ სემინარიასა. მაშინ სემინარიასა შინა ესე სიტყუა იმოძღურა მისგან დაწერილი. ესე სემინარიასა კედელთა ზედა აღწერა და მცნობელთა განმარტეთ, ვინადგან უკუჱ განნაწილდა ორ-კერძოდ, ხოლო კერძო იგი პირველისა—მეორე იქმნა განწუალელ ორ-კერძოდუჱ...“ 17 r—18 r.

8. „ნეკრესელს დოსითეოსს ეთქვა ლექსი ოთხი ტაეპი საბა ორბელიანის ქებად. ლექსიკონზედ დაეწერა და ლექსიკონის შრომისათვის ექო. მას უკან კიდევ ერთი ოთხ-ტაეპოვანი შაირი ეთქვა თავის თავის ქებისა, მაგრამ მზეჭაბუკ ორბელიანის მაგიერად, ვითომ მზეჭაბუკ აქებდეს ნეკრესელს დოსითეოსს. საბას ქებად ნათქვამი ნეკრესელისაგან.—

„ვერვინ შეჰკადრებს გიობას, თუმ [!] შეკრბენ ბრძენნი ასები,
შეგისომს სავსე სიბრძნისა ფიალნი, გინა თასები.
შენებრივ ბრძნისა გაბჭობით, პლატონურთ დაედასები
და ნათქვამნი შენნი არიან უფასოდ დასაფასები.“ 18 r.

9. „ესეც დოსითეოს ნეკრესელის ნათქვამი არის თავის თავის ქება, მაგრამ ჭაბუას მაგიერ:

ბრძენო დოსითე, ჩერქეზო, მცნობო ზენავე აასა.
ვრცელ-გულო, ენა-მავალო, დამხედო არსთა აასა.
შეთხზულმან შენგან შაირმან აწ ხედვა ჩემი აასა
და შეჰკრიბა ბრძენთა გულები, ერთმანეთს გააბასა.“ 18 v.

10. „ეს კი დავით ალექსის ძის კახეთის რექტორისაგან არის დოსითეოს ხეკრესელზედ ქებად ნათქუამი.—

მინერვისა მეტალთაგან აწრთობ ძნობით სტიხთა ბრძმედსა...“ 18v—19r.

11. „მისს უგანათლებულესობას საქართველოს მეფის ირაკლის მეორის ძის ძეს ბატონიშვილს დავითს: შესხმით უგალობ ალექსის ძე რექტორი დავით: იროკთა ამათ ორათეულთა. ჴმა **დ.** სამსახეობა.—

1. ალმცისკამარი, ჰაერთა გონებისთა...“ 19 r—22 v.

12. „მისის უგანათლებულესობის უქვენაესი მონა ალექსის ძე, თელავის ქალაქის სემინარიის რექტორი დავით. თუჱსა აპრილს ი, წელს 1791. მისს უგანათლებულესობას საქართუჱლოს მეფის ირაკლის მეორის ძის გიორგის ძის ბატონიშვილს დავითს, შესხმით უგალობთ იროიკოთა ამათ თელავს ქალაქსა შინა, სამეფოსა პალატსა სემინარიისასა, ზოგად მოწაფენი ალექსის ძის დავითის რექტორისანი, აპრილის **ზ**, წელს 1791, ჴმა **დ.** სამსახეობა: [შესხმა] 1. ბეჟანისა. 2. იოსებისა. 3. სოლომონისა. 4. გურგენისა. 5. კიკოსი. 6. ევგენისა. 7. დავითისა. 8. იოელისა. 9. ბეჟანისა. 10. ვასილისა. 11. იოანესი. 12. გიორგისა. 13. იოსებისა. 14. ისაკისა.

შენიშვნა: დართული აქვს „შემდგომად მადლობა იოსებისაგანვე. — თვალი გონების, მჭურეტელი ყმათა შენთა...“ 25 r.

13. „მისს უმაღლესობას მეფესა საქართუჱლოჲსა და სხუათასა, მეორესა ირაკლის, ყოვლად უმოწყალესს, დიდებულსა ჴელმწიფეს: შესხმით უგალობ ოროიკოთა ამათ სამათეულ ხუთ-ხუთეულსა, ყოვლად უმდაბლესი ალექსის ძე და თელავის ქალაქის სემინარიის რექტორი დავით. ჴმა **დ.** სამ-სახეობა:

ა. ანტლატიკოსთა ყოვლადუჱ მრუმოანთა...“ 25 v—28 r.

წყდება **იზ** ტაეპით: „...კნინლა შესაძლდ დამანთქი ერის შენის...“

14. [დავით რექტორი] „მის ბრწყინვალებას ქობულოვს, მდივანს, ჩემს უსარწმუნოეს მოწყალე ჴელმწიფეს იოანეს.—ვინადგან არა რაჲ არს მზესა ქუჱშე სარწმუნოსა მეგობრისა ბრძნისაებრ ზრახჳსა, რომლისა შეკრულება კავშირისა სიყუარული და ურთიერთარს რაჲსა მიმართება მითვე სახელითა, რომლისა ხედვა არს უკუჱ მეორითა, ვითა მასწავა გამოცდილებამან...“ 29 r—30 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „თქვენი უსაკუთრესი მეგობარი ალექსის ძე დავით.“

1101

აკათისტო სავედრებელი [მე-18-19 ს.]

8 ფ.; 18×11; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-18-19 ს.] გადამწერი: დავით (7 r); დაუწერელია: 7 v. 8 v, ნაყიდია 1914 წ.

„აკათისტო სავედრებელი უფლისა ჩუჱნისა იესუ ქრისტეს მიმართ, თქმული წმიდისა თეოქლისტე სტოდიელთა წინამძღურისა. ჴმა ჱ, იბაკო ა.—ზესთა მბრძოლო უფალო, ჯოჯოხეთისა დამთრგუნველო! ვითარცა ხსნილი საუკუნოჲსა სიკუდილისაგან, ქებულებასა აღვჰსწერ შენი დაბადებული და მონა შენი...“ 1 r—7 r.

შენიშვნა: აკათისტო 12 იბაკოსაგან შედგება.

ანდერძი (გადამწერისა): „პატიოსანნო მამანო! მომიხსენეთ ცოდვლი მჩხაბავი ამისი დავით“. 7 r.

მინაწერი: 8 r.

1102

სამართლის წიგნები [1841 წ.]

201 ფ.; 33×24; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დაზიანებული (პირველი ფ. გახეული); ამოჭრილია თითო ფ. 21—22, 37—38 ფფ. შუა); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1841 წ. (200 v); გადამწერი: აბელ ბაქბეუქოვი (200 v); დაუწერელია: 11 v, 41 v, 86 v, 150 r-v, 156 v, 169 r-v. შემოწირულია ნინო ოთიას ასულის აბდუშელიშვილისაგან 1914 წ.

1. „დაბადება. მცნება ღ῾თისაგან. სამართალი მოსესი.—თავ უყავ მამასა შენსა და ვითარცა გამცნო შენ უფალმან...“ 42r—47 v.

2. „სამართალი ბერძული. ლევან ბრძნისა და კოსტანტინესი და სხვათა ჴელმწიფეთა მიერ თქმული და განწესება, სჯულის კანონი მეფეთა და სიმართლისა მოსამართლეთათვის, რათა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არა განვაგდოთ, არამედ ყოველივე ვისმინოთ და ვყოთცა.—რომ მოხდეს და დადგეს მსაჯულად კაცი ვინმე სასამართლოდ კაცსა ზედა, უკეთუ ენებოს კაცსა მას მსაჯულად სახელის წოდება, ამა წესთა და რიგთა ნუ განაგდებს...“ 48 r—84 v.

3. „სამართალი სომხური. ესე წიგნი არს დიდისა სომხეთისა სამართლის წიგნთა ზედა გადმოთარგმნულ და ეწოდების სახელად წიგნი სამართლისა. თუ იკითხავთ და შეტყობა გინდათ თუ რომლისა წიგნისაგან შეგვიკრებია, მოგახსენებთ...“ 85 r—147 v.

4. „სამართალი ქათალიკოზისა. სახელითა ღ῾თისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზმან მალაქია, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთისა ქ῾კზ [მა]მათ მთავარმან ევდემონ—დავსხედით და შემოვკრიბენით ყოველნი ეფისკოპოზნი აფხაზეთისანი და დიდი სიყმილი მოვიდა ცოდვათა ჩვენთაგან...“ 148 r—149 v.

5. „ძეგლის დადება მეფეთ-მეფისა გიორგის მიერ: ჩვენ, მეფეთ-მეფემან გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფის დიმიტრისამან, დავსდევით ძეგლი, განაჩენი ესე, მას ჟამსა მისა, ოდეს შევედით მთიულთა შიგან მოსავლელად, ღ῾თისა მოწყალებითა, ყოვლგნით უცილებლად ქონებასა შინა

სამეფოსა ჩვენისასა და უცვალებლად პყრობად ტახტისა და სკიპტრისასა წარვედით ტახტით ჩვენით ქალაქით...“ 151 r—156 r.

6. „სამართალი აღბუღასი. შევიყარენით ჴლთა, მინდობილნი ღ̃თისანი და აწყურისა ღ̃თისმშობლისანი და გაქცევისა, დავიდევით წინა პატრონისა პაპისა ჩემისა მანდატურთ უხუცესის ბექას განაჩენი და იგი აგრევე სრულობით და უკლებლად დავწერეთ...“ 157 r—168 v.

7. „სამართალი ბატონისშვილის ვახტანგისა:“ მყოფასა, უმყოფისა, არსისა დაუარსისა დამაარსისა მქები, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უდებად მქონე, მპოვნელი ვიქმენ, ვითარცა მეფენი, დღითი-დღე მრეველნი ჴელთა მარგალიტთა შინადა, ჰპოებენ მძივთა რათამე და უხილველობისათვის აღიღებენ და შთაზდებენ საუნჯეთ პატიოსანთა...“ 170 r —200 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის: 1. მუხლობრივ-საგნობრივი საძიებელის ცხრილები: „სწავლანი მოსამართლეთანი, თუ ვითარ უხმს სამართალი...“ (1 r—39 v).

2. [ვახტანგ VI-ის წინასიტყვაობა]: „დასაბამითგანვე დამბადებელმან საფუძველთა ქვეყანისათამან...“ (40 r—41 r).

ანდერძები (ძველი ნუსხისა): 1. „ზე ადიდოს ღმერთმან საქართველოს ჯანიშ(ა)ნი ბატონის შვილი პატრონი ვახტანგ. ქ̃კსა ტჟგ ენკენისთვის სამს“ (84 v, 151 r, 48 r).

2. „თვით თავით თვისით აღმომეტყუელი წიგნისა ამის სამსაჯულოსა და მომღებელი წინაშე ყოველთა მყოფთა და ყოფადთა, ძე მეფეთა და გამგებელი ქართველთა ერთა ბატონისშვილი ვახტანგ კუალად ვიტყვი...“ (192 v—193 r).

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა წიგნი კანონისა ჴელითა ჩემითა აზ. აბელ ბაქბეუქოვისა მიერ: 1841 წელსა, დეკებრის 10-სა დღესა“ (200 v).

„ეჰა, მსაჯულო, რას იტყვი მას დღესა განკითხვისასა?
სად შენი შიში არ იყოს, შენ შიშსა იყო სხვისასა.
ქედმოდრეკილსა გკი[თ]ხვიდენ შენი საქმისა გვრისასა,
და სამწყსოთა შენთა მოვლასა და მათის განგებისასა.
ჯაჭვი მაცვია სიწმინდის, მამულის ერდგულებისა,
ლამპრად ეგა მაქვს ხელთ-საპყრობ სულისა განათლებისა,
აღდგომის დროზედ უფლისა მარჯვნით მასთანა ხლებისა
და სიყრმიდან ერდგულ მსახური, დამლევი ჩემის წლებისა“. 201 r.

1103

კრებული [„ავალიშვილის დავთარი“] [მე-19 ს.]

98 ფ.; +1 (34ა.); 29,5×23, 5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (მოცილებული, დარღვეული); დაშლილი, დაფურცვლილი (1—8, 18—20, 27, 43, 50, 67, 74, 91 ფფ.), კიდეებ-შემოცვეთილი, დახეული (18, 20, 27, 74, 91 ფფ.); მხედრული; გადამწერი [გიორგი ავალიშვილი]; დაუწერელია: 16 v—17 v. 65 r-v, 68 v, 91 v.

1. „თავადისა დიმიტრი ორბელიანოვისა, სახლთ-უხუცესისა მიერ თქმული.—ანის ქალაქით წარმოველ, ალავერდისკენ რებული...“ 1 r—4 r.

შენიშვნა: 1. ლექსს წინ უძღვის დიმიტრი ორბელიანის ანდერძი და ოთხ-სტროფიანი ლექსი [„ანზე ვისი კაცი ხარ“] ლექსისათვის.—ეს ანბანთ-სიტყუა-მარჯუჱობა მესხთა ძჳჱლადგანვე ამბვად ნათქუამი იყო, ერთი მეორის შესაქცევრად. აწ მე ლექსად შევაწყევ ანბანთ ქებადვე. პირველი სიყრმის ნამუშაკევი არის და არცა ვის ეთქუა; თუ არ მოგეწონოსთ, ნუ მგმობთ და ქებას კი არ ვითხოვ. თავადი დიმიტრი ორბელიანი.—

მარტვილობაა მოცლილი, სიცრუვეს მიჰსცემს ძალებსა...“.

2. ამავე ლექსს ბოლოშიც დართული აქვს ერთი სტროფი (ავტობიოგრაფ. ხასიათისა).

2. „თავადისა ალექსანდრე ამილახვაროვისა მიერ თქმული „ანბანსა-ზედა ვისი ყმა ხარ?“.—

„აღმოსავლეთით წარმოველ, ასურეთს მივალ რებითა...“ 4 r—7 r.

შენიშვნა: დართული აქვს: „ესე მეთქუა ჩრდილოსა, ჩემთვის უადგილოსა, ნუთუ მწირსა ამით რა მცირე მომელხინოსა.“

3. „თავადისა ალექსანდრე გარსევანისის ჭავჭავაძეს მიერ თქმულნი.—

(1) თავსა უფლად ნუ ვინ ჰგონებთ...“ 7 r.

(2) „კუპიდონის ადრიატზე.—

წარმავალო! აჰა, მეფე, რომლისაცა ჴელმწიფებას...“ 7 rv.

(3) „მისგან რომ ცეცხლი მეგზნება...“ 7 v.

შენიშვნა: ი. გრიშაშვილის გამოცემის (თბ. 1940. გვ. 99)—ვარიანტი.

(4) „თჳალნი ჩემნი მზესა ჩემსა...“ 7 v.

(5) „რაა სიკჳდილი, რაა მისი საშინელება...“ 7 v.

შენიშვნა: ლექსის ეს ვარიანტი შეიცავს ი. გრიშაშვილის გამოცემაში გამოქვეყნებულთან (გვ. 123) შედარებით ორ ზედმეტ სტრიქონს სტროფებს შუა:

„როს მას ვერ ვჰხედავ, როს არ მესმის ჴმა მისი ტკბილი,
დღე იგი ჩემთა დღეთ რიცხჳთაგან არს მოსპობილი.“

და ორ სტრიქონს ბოლოში:

„თუ დიდი ლხენა ან ჭმუნვა გჳამიზეზებდეს სიკჳდილსა,
ვითღა რჩეს სული მოყუსისა, თან მჰხლესა ანუ შორ-ქმნილსა“.

(6) „სძგერს გლახ-გული, საყჳარელო! მლოდე შენი უწყალავს თმენას...“ 7 v—8 r.

(7) „ბაგე-ვარდო, ნამით სჳჱლო, სუნნელთაგან მომჰსუნთქუჱლო...“ 8r-v.

(8) „გუთნის დედა.—

მშჳდობით, ჴოდაბუნო! შუჱნიერო და კარგო...“ 8 v—9 v.

(9) „შექცევათათჳს.—

თქჳჱნ, რომელნი ლხინთ მორევში დაფლულნი და უძლურ ქმნილნი...“ 9 v—10 r.

(10) „იმპერატრიცა ელისაბედის მიმართ.—
ჩანგისა ჩემის ლართ-განმმართჳ გულისა ნებით...“ 10 r.

(11) „დიმ—ისადმი. ვ.—
„მხოლოობის და მოცლის ნაყოფს კალმითა მდარით...“ 10 r—11 r.

(12) „კავკასია.—
თხემის შეუპოვარის პონტოჲს ზჳრთთ-მიმყრდნობი...“ 11 r—12 r.

(13) სხჳა და სხჳსა დროჲსათჳს კაცისა. ნათარგმნი მის მიერჳჵ [!].—
ეს სოფელი, სამყო ძნელი, მჩჳჵნებელი ჭმუნვის ალთა...“ 12 rv.

(14) „დაუდგრომელი მწყემსა და კეთილი მწყემსი, ანუ კობლე და ხლოე.—თქმული მის მიერჳჵ.—
კობლე.
ქლოევ! რაა მაგრე მარტოდ ტარება!..“ 12 v.

(15) „პყრობილობისა დროსა თქმული მის მიერჳჵ.—ჰკჳნესს გული, ძმანო, ჴსოვნად კმანო, მომჴსენი ვების...“ 12 v—13 r.

(16) „მუსტაზადი.—
მწამებ ჴსოვნისა არცლათუ მშთომოდეს ჩრდილი...“ 13 r.

შენიშვნა: სქოლიოში გადამწერი (გ. ავალიშვილი) აღნიშნავს—„კეთილშობილისა პეტრე გიორგის-ძის ლარაძეჲსა მიმართ არს მიწერილი მუსტაზადი ესე.“ 13 r. ქვემო არშიაზე.

(17) „თეჯნისი.—
არვის მართებს მის ვარდისა მიხჳჵდრა...“ 13 r.

(18) „ამად მემდურვ, კინამო...“ 13 v.

(19) „მემთჳრალეჲსადმი.—
შენ ნარგისი ახალი ხარ, თავსა შენსა ჰსტრფობ და ჰყჳარობ...“ 13 v.

(20) „მას სამი რამე ჰქონან უებრო, გლახ მტერთა მისთა მომდრეკად ქედის...“ 13 v.

[საყვარლისათვის].—

(21) „ღიმილმან ლალთ კართ განღებით მარგარიტთ მწყობრი აჩინა...“ 13 v.

(22) „როს ბულბული საამოვნოდ აღიმაღლებს ჴმას და მღერობს...“ 13 v.

(23) „ჵ, მთოვარეო, შემწყნარეო აშიკთ გულების...“ 13 v.

(24) „ვიდრემდის გქონან ღმრთისაგან ოქროსნი დღე და ღამები...“ 13 v—14 r.

შენიშვნა: ი. გრიშაშვილის გამოცემაში: „ვიდრემდის გქონან.“ პუშკინით. (თბილისი. 1940. 143 გვ.)

(25) „ჭრიჭინაჲსათჳს. [ლაფონტენით].—
ჭრიჭინამ ერთხელ ჭრიჭინით მთელი ზაფხული ატარა...“ 14 r.

(26) „მოძღუ̂რისა და მოწაფეჲსათჳს [ფრანგულით].—
ერთსა ვისმე მოხუცს პატრსა პარასკევსა დიდ-მარხჳსას...“ 14 r.
(27) „როს სატრფო მოუვა გულსა...“ 14 v.

შენიშვნა: ამ ლექსისა და ქვემოთ მოთავსებული სხვა ლექსებისათვის ზემო არშიაზე, მთავრული ასოებით დაწერილია საერთო სათაური: „ნათარგმნი თავადის ალექსანდრე გარსევანისძის ჭავჭავაძეჲსა მიერ.“

(28) [პუშკინით] „განღვიძება.—
„სადა არიან, ოცნებაო, სიტკბონი შენნი?..“ 14 v.

შენიშვნა: ლექსის თავში: „ნათარგმნი მის მიერუ̂ჵ:“

(29) „თქმული მის [ა. ჭავჭავაძის] მიერუ̂ჵ.—
როს გიყუარდი სურჳთ შეყუ̂არებულსა...“ 14 v—15 r.
(30) „შენის გონების სხივნი ესრეთ ბრწყინვენ ძლიერად...“ 15 r.

შენიშვნა: ი. გრიშაშვილის გამოცემაში 86 გვ. მოთავსებულ ტექსტთან შედარებით აქ გვაქვს დამატებით ორი სტრიქონი (ბოლოში):
„სიბრძნე და გონიერება რაგინდ მარად ფხიზლად გვფლობდენ,
სიჭაბუკეს და სიყუ̂არულს რაცა უნდესთ, მაშინც ჰყოფდენ.“

(31) „სიყუ̂არულო! ძალსა შენსა, ვინ არს რომე არ მონებდეს...“ 15 r.
(32) „აღრევულების [!] შიშები, ვისაც არ გამოეცადოს...“ 15 r.
(33) „როს ვსჭვრეტ შენსა სიკეკლუცეს, შენსა სახეს, შჱნსა ქცევას...“ 15 r.
(34) „ვინ გიხილვოს — ინატრიდეს კუ̂ლავცა გნახოს, კუ̂ლავცა გნახოს...“ 15 r.
(35) „ერთგზის ჴელმან შემბრალემან ტრფიალებით მწყურვალესა...“ 15 r.
(36) „მცირეს სენის ეზომ შიში სიმჴნეს, ვგონებ, არა ჰგუ̂ანდეს...“ 15 r.
(37) „აჰა, ესე ვარდ-ზამბახნი, შენთა ელფერთ მომპარუ̂ჵლნი...“ 15 rv.

შენიშვნა: ლექსის თავში: „ერთი ყრმა კაცი ქალსა ვისმე თაიგულის(ა) მირთმევაში ეუბნება.“

(38) „სხუ̂ა. -- ნეტარ მას, ვინცა შენს ახლოს შენ მხოლოსათჳს ოჰკრევდეს...“ 15 r-v.
(39) „წარწერილებაჲ საფლავსა ზედა ყრმა წუ̂ლისასა.—
შუ̂ჵნიერ იყო! მარა რა? ამა სოფლისა ყოველი...“ 15 v.

შენიშვნა: ლექსის თავში, სათაურის წინ: „ნათარგმნი მის-მიერუ̂ჵ.“

(40) „ჵ, თავო ჩემო, ამა სოფლის უწყი არა-რა...“ 15 v.

შენიშვნა: ტექსტის წინ: „ნათარგმნი მის მიერუ̂ჵ სპარსულით.“

(41) „ვით ქარი ცეცხლსა, ეგრეთჳჱ სიშორე ტრფიალებასა...“ 15 v.

შენიშვნა: ტექსტის წინ: „ნათარგმნი მის მიერჳჱ.“

(42) „ლექსნი ანაკრეონულნი.—
„როსმე კუპიდონ გეჯითგან თაფლისა მღები წყნარადა...“ 15 v.

შენიშვნა: სათაურის წინ: „ნათარგმნი მის მიერჳჱ.“

(43) „რა ჰყოს გლახ-გულმან, შენგან წყლულმან, განგდებულმან ჳმალამოდ...“ 15 v—16 r.

შენიშვნა: სათაურის წინ: „თქმული მის მიერჳჱ“.

(44) „რასტი გუშა გულპამანუმ ჯანუმის ჴმა.—
მსურდა ოჴრვა ჩემი დუმით მეკრძალა...“ 19 r-v.

შენიშვნა: სათაურის წინ „თავადისა ალექსანდრე გარსევანის ძის ჭავჭავაძეჲსა მიერ თქმული, წელსა ჩყკგ-სა. ტბილისსა [!] შინა.“

4. „თქმული თავადისა გიორგი ავალოვისა მიერ.—
ჵ, სასურვო ფორტე-პიანო...“ *18 r—19 r.*

შენიშვნა: 1. ლექსი 12 სტროფისაგან შედგება.
2. ავტორის სახელის წინ: ჩყკბ-სა წელსა, ოკდომბრის თ-სა დღესა.“

5. [ბაგრატიონი, დიმიტრი] „დიმიტრიანი“.

ა. „ანბანთა მიერ ქებაჲ.—
„ახლად ალვამკობ ალვასა, ანაგებ-ანაზებულსა...“ 20 rv.

ბ. „ელისაბედიანი.—
„ღმერთმან ინება აღორძინება...“ 20 v—21 v.

შენიშვნა: სათაური („ელისაბედიანი“) მოცემულია ლექსად:
„ელისაბედიანი, შეთხზჳთ ვარდნი, იანი,
მამისგან ნათქჳამი, აღარ დასაგჳანი.“ 20 r.

გ. „ნანინა.—
ვეტყჳ ახოს ნანასა, მისსა შესაგჳანასა...“ 21 v—22 r.

დ. „სხჳა გუარი.—
ჩემო მთჳარეო, შენთჳს ვარეო...“ 22 r.

ე. „კუალად სხჳაჲ.—
ვაქო პირად ბადრია, განა თუმცა ადრია...“ 22 r—23 v.

ვ. „ელისაბედიანი ჩახრუხაულად.—
ელისაბედმან, ვინ მიმჩანს მზედ, მან, დამსჳა საქებრად, მოუწყინები...“ 23 v—24 v.

ზ. „ალბომზედ (ა) საჴსოვრად მინაწერი ელისაბედისად.—
შვილო, შენც მივი ღმრთისაგან კურთხევით ზედაზედითა...“ 24 v—25 v.

ჱ. „სევდის ბალს შეველის“ ჴმაზედ.—
ჩემს ქალს მივმართავ გულ-სევდიანი...“ 25 v—26 r.

თ. „კნეინა მარია ბეჟანოვნა ბარათაევას.—
„ვით ალგიწერო, არ ძალმიძს, მე ჩემი ანასტასია...“ 26 r—27 r.

შენიშვნა: ორსტროფიან ლექსს წინ უძღვის ვრცელი განმარტება ლექსის დაწერის საბაბისა. იწყება: „კნეინა მარია ბეჟანოვნა ბარათაევას სმენიყო რა სანკტპეტერბურღსა შინა შობაჲ მეორეჲსა ქალისა ჩემისა ანასტასიასი, მოელოცა ჩემთჳს წერილითა და ეკითხა თუალადობაჲ მისი, რომელსაცა მივწერე პასუხად მადლობაჲ და მასთანვე შემდგომი, მოსკოვით: „რასა ქებასა შევასხმიდე ჩემსა სატრფო პატატა ატატოტასიასა?..“

ი. „ალბომზედ სახსოვრად მინაწერი ანასტასიასად.—
გაკურთხოს, შვილო, მაღალმან, დღეთ სიგრძით, მრავალწლობითა...“ 27 rv.

ია. „ამმოვაებაჲ [!] ყოველთადმი.—მე მივის ორი ასული, უმკჳდრო-უმამულოსა...“ 27 v.

იბ. „შაირთა ღმრთისა მიმართ უბნობაჲ.—ღმერთო, რომელმან ყოველი ბრძანებით შეჰქმენ ზენითა...“ 28 r—32 r.

იგ. „ვარდისა მიმართ ალერსი.—
ედემს რგულო, არ დაზრულო, ვარდო, ტურფად განაშალო...“ 32v—34 v.

იდ. „მდურვაჲ სოფლისა. ძაგნაკორულად, ქართლით წამოსლჳსათჳს.—
აწ გზასა მივალ საჭიროს, არ დია საადვილოსა...“ 34. ა. r—35 v.

იე. „ღამის ალერსი, მისჳ თავადისა დიმიტრი ბაგრატოვანის მიერ.—ეჰა, ღამეო, ჩემისა გულისამებრ ბნელო! და დღისა, შენდა ერთმოჟამისა, მოშორებით მოწყინებულო! ნუთუ მზისა უნათლობაჲ შეგჭირდეს და მისსა სანიადაგოსა სამძღუარსა დახდომა გეურვოდეს! რომლისაცა მიფარვითა დისკოჲსა მონასხივებთა შარავანდედთა მცხინუარებაჲ დაშრტების და შენისა მრუმობისა არეთა კედარეთა წყუდიადობაჲ შემოიყრების, უჩინოებისა საბურველი ალიჴდების, ციერთა უხილავობისა ფარდა ალიკეცების და მათი ორანოსა ფორესა შუენიერად მოსხმულობაჲ წარმოჩინდების...“ 35 v—39 v.

შენიშვნა: პროზით დაწერილს „ღამის ალერსს“ დართული აქვს სამ-სტროფიანი ლექსი:

„ღამის ალერსით დაშვრომა თუ ვინმე დამიწუნოსა,
ნუ ჰგავა ჩემი, მისმა მზემ, მაგით ვერ დამაჭმუნვოსა.
მაშინღა დამგმოს ვიტყოდე ვისამე საძაბუნოსა.
სხუად არა მგამა რაც ბრძანოს, უცილოდ დაერწმუნოსა.
მეწადდა მეთქუა ღამისა დღეზედ თავმომწონეობა.
მთუარისა ჯობნა, მზისა და ვარსკულავთა მობრწყინვეობა.
მასთან ქართუელთა ზრდილობა, ყოფა-ქცევა და ზნეობა.
ვერც ღამე ვაქე საფერად, ვერც მათ ლომ-გულთა მჴნეობა.
ცუდად ყოფამან დამაწყო ბებრულად მოზღაპრეობა.
წერა მოვიკმე ნიჭადად, ფიქრმან არ მიყოს მრეობა.
თუარა ვერ ვიტყვი, შორსა მაქვს რიტორთა მოსამძლვრეობა.
ამისთჳს ჴელობს, აკლია სიტყუათა სისწორეობა.“

ივ. „შესაქმეთა, გალექსული თავადისა დიმიტრი ბაგრატოვანისა მიერ. —
ღმერთმან ჰქმნა ცა და ქჳეყანა, უძლიერესმან ძალითა...“ 40 r—43 r.

იზ. „გოდებაჲ ადამისა, ძაგნაკორულად თქმული თავადისა დიმიტრი ბაგრატოვანისა მიერ.—
ძჳელი დღეთ-მყოფი განცხადდა, ვიხილეთ დიდებულება... 43 r—51 r.

შენიშვნა: ლექსის უკანასკნელი სამი სტროფი ავტორის ანდერძს წარმოადგენს: პოეტი აღნიშნავს თავისს სისუსტეს მოლექსეობაში და სხვათა შორის, ამბობს: „რა გინდრა ბრძანოთ, რა მგამა! ვჩხაბე დროს გასარბინებლად...“!

იჱ. „წამებაჲ ქეთევან-დედოფლისა, ახლად თქმული თავადისა დიმიტრი ბაგრატოვანისა მიერ და წარგზავნილი საქართჳელოს მეფისა ირაკლი მეორეჲსა ასულისა ქეთევანისადმი.—
შენ, უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა მყოფელო...“ 51 v—59 v.

შენიშვნა: ქეთევანის წამების ტექსტის უკანასკნელი სტროფები წარმოადგენს მიძღვნას „მეფის ასულის ქეთევანისადმი“.

ით. „ესეცა მასჳე მეფისა ირაკლისა ასულისა ქეთევანისადმი წარგზავნილი, „ჵ, რა ვნახეს“ ჴმაზედ-თქმული.—
შორით მომესმა ჴმა გოდებისა, უმწარეს-წჳსა, ცეცხლთა დებისა...“
59 r—60 r.

კ. „ჴელმწიფე-იმპერატორისა ალექსანდრე პირველისა მოსკოვს მობძანებაზედ თქმული.—
ცამ ოქროს ბრჭალით განგვილო ორიონისა კარები..,“ 60 v.

შენიშვნა: ლექსი ოთხსტრიქონიანია.

კა. „კნიაზ პეტრე ივანოვიჩს ბაგრატოვანზედ თქმული.—
მეც აღმძრვეს ჩემთა სამკობლად ჩრდილოელთ მოშაირეთა...“ 60 v.

შენიშვნა: სქოლიოში (ტექსტის ხელით) წერია: „კნიაზ კუტუზოვმა გაზეთში გასწერა—ფრანცუზთა ბაგრატოვანი მსხჳერპლად შევსწირეთ და მით განვერენით.“

კბ. „მეფის ირაკლის ძის ფარნავაზის ასულზედ თქმული.—
რა ვკადრო ქება შჳენებით ქჳეყანად უსაჩინოსა...“ 60 v.

კგ. „მეფის გიორგის ძის ბაგრატის ასულის დაბადებაზედ თქმული.—
ჩრდილოს აღმოჰკდა ივერით ქალი, მართ ვითა მთიები...“ 60 v—61 r.

კდ. „კნეინა მარია ბეჟანოვნა ბარათაევაჲსადმი მიწერილი.—
ნუ შედრკები, გაუმაგრდი, ღმერთი მოგცემს კურნებასა...“ 61 r.

კე. „იამბიკონი „ლოცვამან ანნას“ ჴმასა ზედა.—
ნათელ მსხიები იოანე მზიები,
სოფლის ბრწიები, ეკკლესიის მთიები...“ 61 r-v.

ქ8· „სოფლისადმი მდურვაჲ სიბერეჲსათჳს, ძაგნაკორულად.—
ოდეს რა დაჳსნა ადამ მცნებანი, ჴელ-ჰყო მაღლისა შემართებანი...“
61 v—62 r.

შენიშვნა: 1. ლექსის უკანასკნელი სტროფები ანდერძის ხასიათს ატარებენ.
2. ტექსტის ბოლოს, უკანასკნელი სტრიქონის ქვეშ: „დასასრული“ [დიმიტრი ბაგრატიონის თხზულებათა?].

3. დიმ. ბაგრატიონის ტექსტებს ყოველი გვერდის თავში უზის საერთო სათაური: „დიმიტრიანი.“

ქზ. „თავადისა დიმიტრი ბაგრატოვანის მიერ თქმული, გარნა შესაწუხებელად, შეუსრულებელი.—დღესა ერთსა თავის წინა მჯდომსა, ანასდად გულისა სევდისა მარბიელი მომიხდა, ცნობისა მიდამოჲ მომითარეშა და გონებისა კარსა კაეშანთა ლაშქართა შესევა დამიწყეს...“ 69 r—72 v.

შენიშვნა: 1. პროზით დაწერილ ტექსტში მრავალ ადგილას ლექსია ჩართული.
2. მოთხრობის სიუჟეტი საკმარისად თავისებურად არის მოფიქრებული: ალბანელი დიდკაცები შეხვდებიან ერთმანერთს უცხო ქვეყანაში—არაბეთში; შემთხვევით გამოარკვევენ თავიანთ ნათესაობას. ერთი მათგანი უამბობს მეორეს თავისს რომანტიულ თავგადასავალს.
3. მოთხრობა დაუმთავრებელია.
4. „ალბანელები“ „არაბეთში“—უნდა იყვნენ ქართველები რუსეთში.

6. „თავადისა ვახტანგ ორბელიანოვისა მიერ თქმული ანბანთ ქება.—
ალალებს ბაგეს, გულთ-დასადაგეს, ელვარებს, ვფუცავ, ზე ჱთერულად...“ 63 r.

7. „თავადისა დავით გურამოვისაგან თქმული.—
ეო, მეო, აქეთ მომხედეო...“ 63 r—64 v.

8. „სწავლაჲ ხრისტეს [!] ვნებისათჳს და გლოვისათჳს სულისა.—მკუდარსა ზედა არა იტყებდეთ. მოსე სწერს მეორეჲსა სჯულისა იდ-სა თავსა შინა...“ 66 r—68 r.

შენიშვნა: ტექსტი ქრისტიანულ ქადაგებას წარმოადგენს: მოუწოდებს მორწმუნეთ სინანულისათვის.

9. „კატისა და თაგჳთა ომი, ჟამსა სპარსეთსა შინა ქარიმხანისა მეფობისასა. თქვმული [!] შაირად ისაკ—მცირისა მიერ, რომელმან აღწერნა მოთხრობანი ჰამბავთა მისთანი ერთად ზახარიაჲთურთ [!] ნამოძღურალით [გაბაშვილი].—
ყოველს მგრძნობელს ცხოველს შუვა წინ წარმოდგა ნაზად კატა...“ 73 r—79 r.

შენიშვნა: ტექსტი ალაგ ნასწორებია მელნითა და ფანქრით.

10. „პირი საქართჳელოს მეფის არჩილის [II] მიერ მირთვმეულისა სათხოვრისა როსიის მეფისა დიდის პეტრე პირჳელისადმი.—ყოვლად მოწყალეო

მეფევ, ჴელმწიფევ! თჳთ უკანასკნელსა ამას ჩემსა აღმოფშჳნუასა თქუენს მეფობის დიდებულებასა ყოვლად მორჩილებით ხელ-დებული თქუენი მოვაჴსენებ...“ 79 r—80 v.

შენიშვნა: არჩილ II სიკვდილის წინ შეავედრებს პეტრეს თავის ქვეყანას და ცოლ-შვილს. პირველისთვის თხოულობს მფარველობას, ხოლო თავისი დაობლებული ცოლისა და ქალისათვის პეტრეს მიერ პირადად არჩილისათვის ნაბოძები ყმისა და მამულის დამტკიცებას და საქართველოდან ჩამოსულ ემიგრანტთათვის მის (არჩილის) ოჯახში მისვლისა და სტუმართმოყვარეობის სარგებლობის უფლებას.

11. „**ჩლიგ**-სა წელსა, მაისის **იე**-სა დღესა, დიდმან ჴელმწიფე-მეფემ და დიდმან მთავარმან პეტრე ალექსის შვილმან ყოვლისა დიდისა, მცირისა და თეთრისა რუსეთისა თჳთმპყრობელმან, მოისმინა მეფის არჩილის, ვახტანგის შვილისა თხოვნისა წერილი და ბრძანა...“ 80 v.

შენიშვნა: 1. პეტრე პირველი არჩილის „სათხოვარის“ (ნ. § 10) საპასუხოდ განკარგულებას აძლევს „მმართებელს სენატს“, რათა არჩილისათვის პეტრეს მიერ ბოძებული მამული, სახლი და სხვ. დაუმტკიცონ „ასულსა მისსა და მემკვიდრეთა მისთა“ და საერთოდ აკმაყოფილებს მისს „სათხოვარს“.

2. ტექსტის ქვეშ მოტანილია სენატორთა „ჴელრთვა“ (პირი).

12. „ანდერძი მეფის არჩილისა [II], ვახტანგის შვილისა; ვედრებაჲ, სასოებაჲ და მცნებაჲ ხრისტიანეთა სულთა სარწმუნოებისა.—ყოვლისა შემოქმედო და ყოვლისა მპყრობელო მამაო ღმერთო, ძეო ღმერთო, სულო წმიდაო...“ 81 rv.

შენიშვნა: 1. ანდერძი გულის სიღრმიდან მომდინარე სინანულისა და ვედრების ნიმუშს წარმოადგენს.

2. „ანდერძის“ ტექსტის წინ ჩართულია ფრაზა: „ესევითარი სასოებაჲ ეუწყების მკითხუელთა ამისთა...“, რომელიც ანდერძს არ ეკუთვნის.

13. „თავადისა თომა ბარათოვისა მიერ ჩივილი და მოთქმაჲ გაყრამოშორებასა ზედა ბატონისა თანა.—
ექსორიანი ვუწოდე ამ წერილს, ჩემგან თქმულებსა...“ 81 v—82 v.

შენიშვნა: „თომა ბარათაშვილის „ჩივილისა და მოთქმის“ ლექსი მიმართულია მისი პატრონის გიორგი ბატონიშვილის (ვახტანგ VI-ს ძე)-ადმი. გიორგი ბატონიშვილის განუყრელი მხლებელი დაუსმენია პატრონთან ვინმე ფალავანდიშვილს, რასაც მოჰყოლია თომას განდევნა.

14. „მილოცუა მათის უგანათლებულესობისა თავადისა გრიგორი ალექსანდრეს ძისა პოტიომკინისა, თავრიისა მაღალ-მბრძანებელისა, უფლისა ღენერალ-ფელდ-მარშლისა და სხუადასხჳსა ორდენთა კავალერისა, რაფინდის გვირგვინისა დადგმასა ზედა მისსა, უფლისა ამაღლებისა ეკლესიასა შინა, რომელი არს ღოლიისა მონასტერსა თქმული ამბროსი არხიეპისკოპოსისა, ეკატერინასლავისა და ხერსონ-ტავრიისა, იანვარსა **იე**-სა დღესა. დაბეჭდილი ქალაქს იასსა შინა **ჩღჟ**-სა წელსა.—უგანათლებულესო თავადო...“ 82 v—83 r.

15. „სიტყუაჲ დამარხჳასა ზედა მაღალ-ყოვლად-უსამღუდელოესისა სამოელ უწმიდესისა მმართებელისა სინოდის წევრისა, მიტროპოლიტისა კიევისა და გალაციისა [!] და საღმრთო-არხიმანდრიტისა კიევის მღჳმისა ლავრისა ზე. თქმული კიევის სოფიის დედა ეკლესიისა დეკანოზის ძისა იოვანე ლევანდოვისა მიერ **ჩღჟვ**-სა წელსა, იანვარსა ი-სა.—მწყემსმან დაიძინა...“ 83 r—84 v.

16. „სულთან-მურად-ხონთქრისა მიერ მიწერილი სპარსეთის ჴელმწიფისა ყეენისა მიმართ.—პირჳელად ვაჴსენოთ დიდი და დიდებული, ყოვლისა მპყრობელი...“ 85 rv.

17. „ცივების წამალია შემდგომნი ლექსნი.—აბრა, კაბრა...“ 85 v.

18. „ცოფიანის წამალია შემდგომნი ლექსნი.—აქაზ, ბაქაზ...“ 85 v.

19. „მელნის გაკეთების სწავლა.—ნახევარ-გირვანქა გუნდა...“ 85 v.

20. „თარგმნილი თავადისა გიორგი ავალოვისა მიერ რუსულით ქართულსა ზედა. გამოცდილებაჲ რაბბინის სიბრძნისა.—რაბბი—ასსი, დიდს სამწუხაროდ მოწაფეთა თჳსთა, გახდა ავად...“ 86 r—91 r.

21. „ცხოვრება და წამებაჲ წმიდისა დიდისა მოწამისა ბარბარასი, მეტაფრასისა და დამასკინისა და ათორმეტთა თითჳთაგან შეკრებული.—მეფობასა მაქსიმიანე ურწმუნოჲსა მეფისა რომისასა იყო აღმოსავლეთსა კაცი ვინმე აზნაური, მდიდარი და ჩინებული, სახელით დიოსკორ...“92r — 97 r.

1104

შაჰ-ნამეს ქართული ვერსიები (ფრაგმენტები) [მე-18 ს.].

21 ფ.; 14×18; ქაღალდი; უყდო, ჭუჭყიანი, დალაქებული, მხედრული (სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით); [მე-18 ს.]; ნაკლული.

„...მე მიყვარდა, კარგად იცი, იყო თქვენი თანაზრდილი...“ 1 r—21 v.

წყდება: „...და ღორის კბილები უჩვენა, თქვა: ჩვენი ნაჯოცი არი...“

შენიშვნა: ფურცლების არევით აკინძვის (უკეთ—შეკერვის) გამო სტროფები არ არის წარმოდგენილი ჯეროვანი თანამიმდევრობით: ხელნაწერში გვაქვს შემდეგი, არათანამიმდევრად დალაგებული სტროფები 4262—4266; 4287—4301; 4332—4336; 4302—4331; 4337—4371; 4232—4236; 4227—4231; 4242—4246 (შდრ. „შაჰნამეს ქართული ვერსიები. II. ტფილისი. 1934).

1105

ქალ-ვაჟიანი [მე-19 ს.]

13 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო, ჭუჭყიანი, დალაქებული; გაუმართავი მხედრული; თავნაკლული; [მე-19 ს.].

„ვაჟი შევიდა იმ ქალაქში და ხე[მ]წიფის სარისს ქვეშა გაიარა და კ[ა]რის კ[ა]ცებმა უთხრა: ტყვები [!] არ გინდ[ა]თ გას[ას]ყიდ⟨ად⟩? გ[ა]იგონა ხემწიფემ და უბძანა ვ[ა]ჟსა: მამგვ[ა]რე ტყ[ვე]ები...“ 1 r—13 r.

მინაწერი: 12 v.

ანდერძი: (გადამწერისა) „დამწერს მშ[ვ]იდობა უბძ[ა]ნეთ. პატრონს ღმერთმა მ[ო]ახმ[ა]როს. თვესა აპრილსა დ[ა]იწერა თხუთმეტსა.“ 13 r.

1106

სწავლა ლექსთთხზულებისათჳს [მე-19 ს.]

14 ფ.; 22×16,7; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო; მხედრული; (ბოლონაკლული); მე-19 ს.

„ჱსწავლა ლექსთთხზულებისათჳს საზოგადოდ. § 1. ლექსთთხზულება არს მცოორე ნაწილი ღრამმატიკისა, რომელიცა ასწავებს კანონიერსა შეერთებასა ლექსთასა ურთიერთისა თანა, ცხადისათვის გამოღებისა ვითარისამე ჰაზრისასა...“ 2 r—14 r.

შენიშვნა: 51 მუხლში სათვითაოდ არის განმარტებული—როგორ იხმარება წინადადებაში არსებითი სახელი, ზედშესრული სახელი, ზმა̃ა და სიტყვის ყოველი სხვა ნაწილი; როგორ უნდა შედგეს პერიოდი, რა ნაწილებისაგან შედგება წინადადება და სხვ.

მინაწერი: 1 v.

1107

ტიბიკონი [მე-19 ს.]

I—IX+385 ფ.; 21×17; ქაღალდი, ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.]; დაუწერელია: I r—IXv; 1rv, 3rv, 4r, 367v, 368 rv, 369 r; თავ-ბოლოკაზმულობანი: 5 r, 43 r, 70 v, 82 v, 101 v. 126 rv, 152 r, 179 r, 214 v, 228 v, 237 r, 247 r, 268 v 269 r; შემოსწირა ეპისკოპოსმა კირიონმა 1914 წ.

„ტიბიკონი, რომელ არს ქცევა და წესი ეკლესიათა. განგება წმიდისა იერუსალიმისა ლავრისა ღირსისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩვენისა საბასი. ესრეთ განგება იქმნება და სხვათა იერუსალიმს პატიოსანთა მონასტერთა მსგავსად და სხვათა წმიდათა ღუთისა ეკლესიათა. წესი მცირის მწუხრისა ტიბიკონისაებრ:—პირველ მზის დასულისა, დღესა შაბათსა, მივალს პარა ეკლესე[ა]რხი (რომელ არს სამთლის აღმთები) და უპირატესისა მიმართ ჰყოფს მეტანიასა, იუწყებს მისგან თუ რომელსა ჟამსა იწყოს რეკა და მიიღებს კურთხევასა და შევალს სამრეკლოსა და რეკს მცირედ და შეკრბებიან ძმანი სტოასა ეკლესიისასა. ჰყოფს მღვდელი დაწყებასა...“ 8 r—268 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „თავი განგება წ~სა ამის წიგნისა“ 5 r—7 v.

2. დართული აქვს: ა. „ორმეოცი მარხვანი, ესე არს სამ[სა]გალობელი სამღთო წ~თურთ მქონებელი, რომელსა შეგავს მას შედგომილება, კვირა, რომელსა შინა იკითხების სამღდელო და წ~ა სახარება—იგავი მეზვერისა და ფარისეველისა.—შაბათსა მცირეს მწუხრსა ზედა დასდებელი აღდგომისა და ღ~თის მშობელისა, ჩვეულებისაებრ...“ 209 r—317 v. ბ. „წმიდაჲ ერგასი. დასაწყისი საღმთოსა წ~სა პენტიკოსტართა, რომელ არს ორმეოცდაათი, იწყების წმიდასა და დიდსა კვირასა პასექისასა ცისკრად და აღესრულების ვიდრე ყოველთა წ~თასა...“ 318 r—300 v. გ. „სეროპას ზედა შემდგომად ღირსა არსის და „წმიდაო ღმერთოსა“—ტროპარი ქრისტეს ეკკლესიისა...“ 361 r—267 r. დ. [წლიური რიგი საცისკრო სახარებისა] 369v—370 v ე [განგება ტაძრისა მწუხრად და ცისკრად დიდმარხვასა და დღესასწაულებთა] 371 r—374 r; ვ. „ჩასართავი საუფლოსა დიდისა და ღ~თის მშობელისა დღესასწაულთაი, ითქმის გალობასა ზედა. 374 r-v.“

წინაწერები: 2 r, 4 v, 5 r. 375 v, 377 r, 385 r,

1108

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი [1823 წ.]

95 ფ.; 22×16,5; ქაღალდი (ჭვირნიშანი 1821): მუყაოს ყდა, ყუაგაცვეთილი; მხედრული, 1823 წ. (85 r); 1—9, 85—95 ფ. დაუწერელია; თავკაზმულობა 10 r. შემოწირა არჩილ ჩხიკვაძემ 1914 წ.

„თქმული, ნაღვაწი და ნასიბრძნი ნეტარად-ხსენებულის მეფის ვახტანგისა, ჟამსა უფლისწულობისა მისისასა, რომლისა საუკუნო იყავნ ხსენება მისი. შესავალი პირჳჱლი.—მყოფისა, არამყოფისა, არსისა, დაუარსისა დამაარსისა მქები, არათუ ღირსად, არამედ შეძლებისაებრ ჩემისა მაქები და მმონებელი, უდებად მყოფი პოვ͡ილ [!] ვიქმენ, ვითარცა მეფუნი დღითი დღე მრეველნი ხელთა მარგარიტთა შინა...“ 10 r—78 v.

შენიშვნა: 1. „სამართლის წიგნის“ წინამდებარე ტექსტი სო (270) მუხლს შეიცავს. 2 ტექსტს დართული აქვს „ზანდუკი წიგნისა ამისი ესე არს.—ა. აზნაურის სისხლში...“ [ანბანური საძიებელი] 79 r—84 v;

თარიღი: 85 r. დაუწერელ არეზე: „18 $\frac{11}{9}$23.“

1109

კრებული [მე-18 ს.]

42 ფ.; 18,8×14,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-18 ს. დაუწერელია 40 v. შემოწირა ლეონტი ღვინიაშვილმა 1914 წ.

1. „წესი კურთხევისათჳს ეკკლესიისა მღჳდელ-მთავრისა მიერ ქმნილისა.—ეკკლესია რა აღსრულებულ-იქმნების, მოვალს წარმოგზავნილი მღუდელ-მთავრისაგან, რომელსაცა უბრძანებს პირველ ერთისა დღისა, ანუ უფროსისა, და მოამზადებს ყოველთავე საჭმართა კურთხევისათჳს...“ 2 r—26 v.

2. „წესი სამღუდელ-მთავროსა ლიტურღიისა და სამღუდელონი ჭელისდასხმანი.—ოდეს ინებოს მღჳდელ-მთავარმან შეწირჳაჲ უსისხლოსა მსხჳჱრპლისა, შემდგომად ცისკრის გამოსლვისა, ოდეს მოიწიოს ჟამი წირვისა, უბრძანებს რეკად...“ 27 r—40 r.

3. „წესი შემდგომითი კურთხევა უპირატესასა მღჳდლისა. რომ̃ლსა ჯერუჩნდეს აღწევნად უპირატესობასა მღჳდელთა ზედა მოიყჳანების მთავარ-დიაკონისაგან და პროთო-დიაკონისაგან ანუ ორთა დიაკონთაგან წ̃ისა პატრიარხის მიმართ, საშუალ წი̃სა ეკკლესიისა, სადაცა პატრიარხი დგეს ჟამსა სახარებით გამოსლვისასა და თაყჳანის-ცემს პატრიარხსა **გ** გზის, ვიდრე სასარტყლედმდე და მოუდრეკს თავსა, ხოლო პატრიარხი მჯდომარე დასწერს ჯჳარსა **გ** გზის თავსა ზედა, აღდგების და დასდებს ჴელსა თავსა ზედა. მთავარ-დიაკონი ანუ პროთო-დიაკონი იტყჳს: უფლისა მიმართ ვილოცოთ. და პა(ტ)რიარხი წარიკითხავს ლოცჳასა ესრეთ: უფალო იესო ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, რომელმან მღჳდელობა მონიჭე ნათესავსა ჩჳჱნსა...“ 41 r-v.

მინაწერები: 1r-v, 42r-v

1110

დავით გერესჯელის პარაკლისი [მე-18—19 სს.]

8 ფ.; 17×11; ქაღალდი (სხვადასხვა); ქსოვილგადაკრული ქაღალდის ყდა; მხედრული (სხვადასხვა, ფრაგმენტი), ჭვირნიშანი: [1796] (5 ფ.). შემოწირულია ლეონტი ღვინიაშვილისაგან 1914 წ.

„...ნისა ქრისტე სახიერ, განმაბრძნობელო ბრმათაო, რომელმან მეთევზურნი ღ̃ის-მეტყჳჱლ ყჳჱნ და უსწავლელნი განაბრძჱნ, მოვედინ სული შენი დიდრად [!] ჩემზედა, რათა ვიტყოდე სიმხნეთა, ღუაწლთა და ჭირთა, რომელნი დაითმინნა

სახელსა ზედა შენსა ღირსმან დავით, ვარესჯისა განმანათლებელმან...“ 1 r—8 r.

შენიშვნა: 1 ტექსტის 1 გვერდზე (და სხვებზედაც) სინგურით: „გალობა ზ, სძლის პ(ირი).“

2. საგალობლები დავით გარესჯელისადმი არის მიძღვნილი (1 r, 3 v და სხვ.)

3. დავით გარესჯელთან ერთად იხსენიება აგრეთვე ანტონი (5 r).

4. მე-6-ე ფ-დან, სხვა ქაღალდზე (უფრო ახალზე)—რუსეთის იმპერატორისა და მისი სახლის წევრთა მოხსენიება.

1111

კრებული [1758 წ.]

47 ფ.; 16,5×10; ქაღალდი (45 ფ. ნახევარი ამოჭრილია); ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1758 წ. 17. IX (31 r); გადამწერი: ხუცესი დიმიტრი (31 r); ადგილი—ქ. მოსკოვი (31 r); დაუწერელია: 1 v, 2 r—5 v, 11 v, 46 rv, 45 v. შემოწირულია ლეონტი ღვინიაშვილისაგან 1914 წ.

1. [ნიკოლაოზ ორბელიშვილი]. „ესე არს შვიდთა მათ მომაკუდინებელთა ცოდუათა უპირველესი, რომელ წერილ არს ხესა მას ზედა პირველსა, ამპარტავნება. — ამპარტავნება ეს არის, რომელსაც თავისი ნაქუმარი და ნათქუამი დიდად მოსწონდეს და თჳთან დიდების მოყუარე იყოს და სწავლების მოთაკილე იყოს...“ 12 r—31 r.

შენიშვნა: ა. ტექსტს წინ უძღვის ათი სქემა; თვითოეული ამათგანი ხის სახით (ფერადებით ნაწერი) გამოხატავს მომაკვდინებელი ცოდვის განვითარებას (6 r—10 v).
ბ. სქემებს დართული აქვს განსამარტებელი ტექსტი (11 r).

2. «აღსარება და უწყება და სასწაული მართლისა სარწმუნოებისა და წ̃თა კრებათათჳს, რომელთა დაამტკიცეს მართალი სარწმუნოება, რომელი ესე ჯერ არს ყოველთა ქრისტეანეთათჳს, რომელნი კეთილად და გამოწულილვით მეცნიერ იყუნენ. იესუ ქრისტე, ადიდე სული წმიდისა მამისა გიორგისი, რომელმან სთარგმნა წმიდა ესე წიგნი. საუკუნო იყავნ ჴსენება მისი. ამინ.— მრწამს ერთი ღმერთი, მამა ყოვლისა მპყრობელი...“ 31 v—45 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე შჳდნი ცოდვანი, მომაკუდინებელნი სულისანი და შვიდნი წამალნი მამაკუდინებელთა ამათ სენთაგან მაკუდავნი, ტფილელ მიტროპოლიტს ნიკოლაოზ ორბელის შვილს აღეწერა და იმისაგან აწ მე გარდმოვწერე. გევედრები ყოველთა მხილველთა ამისთა, რაჲთა შენდობას ბრძანებდეთ მისთჳს და ეგრეთვე ჩემ უღირსისა ხუცეს დიმიტრისათჳს, რომელმან აღვწერე ესე. მით ~რ ფრიად შემძლებელ არს ლოცვა მართლისა შეწევნად. დაიწერა სამეუფოსა ქალაქსა მოსკოს. .1758, 17. IX“. 31 r.

მინაწერები: 47 v.

1112

დავით მეფე. ფსალმუნი [მე-17 ს.]

159 ფ.; 11,5×8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული, მოოქროვილი ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები ოქრომელანით); ტექსტი ყოველ გვერდზე გარშემოვლებულია მოვარაყებული ჩარჩოთი; ფფ. კიდეები შემკულია ოქროცურვილი ფერადებით; ფერადი თავკაზმულობა: 8 r.; დავით მეფის ფერადი მინიატიურა 7 v.; 42 ფ. დაზიანებულია; [მე-17 ს.] გადამწერი საბა. (149 rv); დამკვეთი: თბილელ ეპისკოპოსი იოსებ სააკაძე (150 v.); დაუწერელია: 1 r—7 r, 151 r—158 r. შემოწირულია იასონ ოქროპირიძისაგან 1914 წ.

„ფსალმუნი პირველი ა´ლჲ.—ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა ზრახვასა უ´ღთოთასა და გზასა ცოდვილთასა არა დადგაჲ...“ 8 r—149 v.

შენიშვნა, 1. ტექსტი თავდება: „დიდებაჲ. ფსალმუნი დავითისი გოლიათისათჳს.“ (144 v—145 v.), რასაც მისდევს: „ქებისათვის დავითისა“ (145 v—146 v.) და „ა´ლჲ ანგეასი და ზაქარიასი“ (146 v—149 v); 149 v-ზე მოთავსებულია გადამწერის საბას ანდერძი, ხოლო ამ ანდერძის ტექსტის შემდეგ, 150 r-ზე: „ესე ფსალმუნი, თ´სგან აღწერილი დავითის მიერ და გ´რშე რ´ნ ფსალმუნთასა, რაჟამს ეწყო გოლიადსა.“

2. 158 r—159 v მინაწერში იხსენიება „მეფის ერეკლეს ძე, ბატონიშვილი თეიმურაზ“—1732 წ. თარიღით.

მინაწერები: 1 r, 150 v, 158 v—160 r.

ანდერძი: 1. (გადამწერისა): „ქრისტე, მეუფჱო, მშვიდობით დაიცევ აქა და მერმესა მას საუკუნოსა პატრონი თფილელ ეპისკოპოსი საკაძე იოსებ, რომლისა ბრძანებითა აღვსწერე წმიდაჲ ესე დავითნი მე, ფრიადცოდვილმან მღ´დელ წოდებულმან და არა ღირსმან საბაჲმან. შენდობას მიბრძანებდით, გევედრებით“. 149 v.

2. [ნიკოლოზ ჩერქეზიშვილისა. (მე-18 ს.)] „უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო, ჩ´ნო, მშვიდობით დაიცევ დედოფალი ანნა და წმიდა ესე დავითნი სინანულში აჰმარე, რათა შეწირულ იქმნას ლოცვა მისი წინაშე უფლისა და დაცულ ძით და ასულით და მე ბერი ცოდვილი, წყალობისა მისისა მოქენე, მღდელმონაზონი ჩერქეზის ძე ნიკოლოზ, შემიწყალე, უფალო, რამეთუ წიგნი ესე მე ვიგულე მირთმად დედოფალს ანნას.“ 150 v.

1113

ძლისპირნი და ღ´თი[სმ]შობლისანი [მე-18-ს]

175 ფ.: 10,5×7,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დაზიანებული; თავბოლო ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.].

შემოწირულია მღდელ- ონაზონი იოსებისაგან 1914 წ.

„...უპირებდა ბრძენთა მათ დედაცა და ეტყოდა: მჴსნელსა ჩ´ნსა ღმერთსა უგალობდით დღეს. ღრუბელსა სულ მცირესა მიემსგავსე, მარიამ, ეგჳპტეს შესვლითა, რაჟამს გეტჳრთა შენ შემოქმედი შენი მკლავთა ზედა, ქალწულო, და მზის თუალი სიმართლისა შენ დაგეფარა...“ 1 r—175 v.

წყდება: „რომელი იტყოდე სჯულისა მიერ და წინასწარმეტყუელთა, რომელისათჳსცა ჴმაჲ მამისა წამებდა: „მაგისი ისმინეთ“, რომელმან ჯ´ურითა თქუენ ცხორებაჲ მოგმ...“

შენიშვნა: სათაური „ძლისპირნი და ღ´თისმშობლისანი“ ტექსტის 25 v, 49 r, 91 v, 99 v, 114 v—125 v, 153 v, 164 r, 166 r, და სხვ. ადგილებიდან.

მინაწერები: (მხედრული) 6 r, 9 r, 10 r და სხვ.

1114

სახარება მათესი და მარკოზისი [მე-18 ს.]

93 ფ.; 5,5×4; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]; გადამწერი: მხატვრის ძე ალექსი (93 r); დაუწერელია: 1 r, 2 rv, 57 rv, 90 v. 91 rv.

შემოწირულია ბესარიონ არავაძისაგან 1914 წ.

„სახარება მათესი. თავი პირველი. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი.—აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 3 r—89 v.

შენიშვნა: 1. მათეს სახარება სრულია.

2. მათეს სახარების ტექსტს წინ უძღვის: „შესხმა წმიდისა მახარებლისა მათესი, სოფრონის მიერ თქმული.—მათე, რომელსა ეწოდა ლევი მეზუერე, პირველად აღწერა წმიდაჲ სახარებაჲ ქრისტესი...“ 1 v.

3. მარკოზის სახარების ტექსტს წინ უძღვის: ა. „შესხმა სოფრონის მიერ წმიდისა მარკოზ მახარებელისა:—მარკოზ, მოწაფე ქრისტესი და მომთხრობელი რაჲოდენიცა ესმა პეტრეს მიერ ქადაგებაჲ...“ 55 v—56 r; ბ. „მისივე მახარებელისათჳს შესხმა დოროთეს მიერ წმინდისა მოწამისა და სინოპსელისა ეპისკოპოზისა ტ[ვ]ირელისა.— მარკოზ, მახარობელი და პირველი ეპისკოპოზი ალექსანდრიისა...“ 56 v.

4. დართული აქვს: ა. „შესხმა წმიდისა მახარებლისა ლუკასი, რომელი დაწერა დოროთეოს მოწამემან და ეპისკოპოზმან ტ[ვ]ირონ სინოპსელმან.—ლუკაჲ მახარებელი არს ნათესავით ანტიოქელი, მკურნალობისა ჴელოვნებითა განსწავლული...„ 90 r. ბ. „შესხმა წმიდისა მახარებელისა ლუკასი სოფრონის მიერ.—ლუკაჲ მკურნალი ანტიოქელი არს, ვითარცა წიგნი მისი გუაუწყებს...“ 92 rv.

5. მარკოზის სახარების ტექსტის ბოლო(თავი 16, მხ. 15—20) გადატანილია 89 v-დან 93 r-ზე.

მინაწერი: 93 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი მხატვრის ძე ალექსი, სასუფეველსა შენსა.“ 93 r.

1115

ბარათაშვილი ნიკოლოზ. ლექსები (ავტოგრაფი) [1842 წ.]

17 ფ.; 30,5×22,5; ქაღალდი: უყდო (რვეულად შეკერილი ჭრელი გრეხილით; დაშლილი და ამოვარდნილია: ფფ.: 1, 13, 14; მეტად დაზიანებულია ფფ.—1, 6; ტექსტი მთელია); მხედრული; 1842 წ., ავტოგრაფი; დაუწერელია: 2, 3, 4, 17 ფფ. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1914 წ.

1. „ბულბული ვარდზედ.—
ბულბული, ვარდზედ მჯდარი, ეტყოდა მას მსტვინავი...“ 5 r.

შენიშვნა: ტექსტის ქვემოთ, მარცხენა მხარეს, ავტორისავე ხელით, ლექსის დაწერის თარიღი: „1834“. 2. თავდაპირველად ნ. ბარათაშვილის კალამს ლაპსუსი მოსვლია: დაუწერია „1842“, რაც მოწმობს, რომ თარიღები მას 1842 წელს მიუწერია და, შესაძლებელია, მთლად ეს რვეულიც ამ დროს გადაუწერია.

2. „ქეთევან.—
ზვირთები მოდუდუნებენ...“ 5 v—6 r.

შენიშვნა: 1. „ქეთევან“ ერთადერთი ლექსია მთელ კრებულში, რომელსაც დაწერის თარიღი არ ახლავს.

2. ლექსის ტექსტი ნასწორებია ავტორისავე ხელით; 5 v-ზე ხაზგადასმულია მთელი სტროფი (რიცხვით მეშვიდე).

3. უკანასკნელი სტრიქონი, თავდაპირველად დაწერილია: „მხოლოდ ისმოდა სახელი ელიზბარისა ზვირთებში,“ შემდეგ „ელიზბარისა“ წაშლილია და დაწერილია ზემოდან „ამილბარისა.“

3. „ჴმა იდუმალი.—
ვისი ხმა არის ეს საკჳრველი?..“ 6 r-v.

შენიშვნა: 1. ლექსის ტექსტის ბოლოს, მარცხენა მხარეს, ავტორის ხელით: „1836.“

2. ლექსის ბოლოსტრიქონები ნასწორებია ავტორის ხელითვე.

4. „შემოღამება მთაწმიდაზედ.—
ჰო, მთაწმიდავ, მთაო წმინდავ! ადგილნი შენნი...“ 6 v—7 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს, მარცხენა მხარეს, I სვეტში, ავტორის ხელით „1836.“

2. ლექსი ნასწორებია ავტორისავე ხელით და ორი სტრიქონი („გინახავთ სული“) გადაწერილი არის I სვეტში (დაუწერელში).

5. „ფიქრნი მტკვრის პირას.—
„წარვედ წყალის პირს, სევდიანი, ფიქრთ გასართველად...“ 7 v—8 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს, მარჯვნივ, დაუწერელ I სვეტში, თარიღი: „1837.“

2. ტექსტი ნასწორებია ავტორის ხელით და მეხუთე-მეექვსე სტრიქონი (გასწორებული) გადატანილია I სვეტში.

6. „ჩემს ვარსკვლავს.—
რად მრისხანებ, ჩემის ბედის ვარსკვლავო...“ 8 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს თარიღი: „1837.“

7. „ჩჩვილი.—
მიყვარს, მიყვარს მე ტიკტიკი ჩვილის ყრმის...“ 8 v.

შენიშვნა: ბოლოში, მარცხნივ, თარიღი: „1839.“

8. „სული ობოლი.—
ნუვინ იტყვის ობლობისა ვაებას...“ 9 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს—თარიღი: „1839.“

9. „სატრფოვ, მახსოვს, თვალნი შენნი...“ 9 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს თარიღი: „1840.“

10. „ჩანგურს.—
შენნი მოთქმანი, კაეშნის ჴმანი...“ 10 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს თარიღი: „1837.“

2. ტექსტის პირველ სტრიქონში „მოთქმანი“ თავდაპირველად დაწერილი ჩანს „მოთქმანნი“ და გასწორებულია „მოთქმანი.“

11. „თავადის ჭავ....ის ასულს ეკა...ას.—
ჴმით მშვენიერით...“ 10 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს თარიღი: „1839“.

2. ტექსტის ქვემოთ, არშიაზე, ავტორის შენიშვნის ორი ვარიანტი (ამათგან I მელნით წაშლილი). 1. „ვარდი და ბულბული ლექსია რუსული, თავადი ჭავჭავაძისაგან ნათარგმნი ქართულად:“

II „ვარდი და ბულბული რუსულიდამ ნათარგმნი ლექსია, სამღერალო თავადის ჭავჭავაძისაგან.“

12. „საყურე.—
ვითა პეპელა...“ 11 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს თარიღი „1839.“

13. „ნაპოლეონ.—
ნაპოლეონმა გარდმოავლო თვალი ფრანციას...“ 11 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს თარიღი „1838“, I სვეტში, მარცხნივ.

14. „ჩემი ლოცვა.—
ღმერთო, მამაო, მომიხილე ძე შეცთომილი...“ 12 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს—თარიღი: „1840“.

15. „ჩემთ მეგობართ.—

ჭაბუკნო, ვიდრე ცხოვრების დღეთ დილა გინათებთ...“ 12 v.

შენიშვნა: 1. ლექსი მოცემულია ორი ვარიანტის სახით, I და II სვეტზე. ამათგან II სვეტზე დაწერილი, უფრო მკრთალი მელნით, ადრინდელად უნდა ჩავთვალოთ (ყველა ტექსტები II სვეტზე არის ჩაწერილი მთელს კრებულში, ხოლო შესწორებული ტექსტები—I-ზე).

2. II სვეტზე დაწერილი ტექსტის ქვეშ—თარიღი: 1841.“

16. „აღმოჰხდა მნათი აღმოსავალს, მზეებრ ცხოველი...“ 13 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს თარიღი „1840.“

17. „არ უკიჟინო, სატრფოო, შენსა მგოსანსა გულის თქმა...“ 13 v.

შენიშვნა: ტექსტის ქვემოთ თარიღი: „1841.“

18. „ვპოვე ტაძარი, შესაფარი, უდაბნოდ მდგარი...“ 14 r.

შენიშვნა: 1. ლექსის ტექსტის ორი სიტყვა გასწორებულია ავტორის ხელით. აქედან პირველ შემთხვევაში ავტორს ფანქრით გაუსწორებია „შესაწყნარი“. წაუშლია და დაუწერია „შესაფარი“ (1 სტრიქონი).

2. ტექსტის ქვემოთ თარიღი: „1841.“

19. „ქილის ყვავილი და მწირი.—
მწირი.
სუმბულო, სად არს ფეროვნება შენი საამო...“ 14 v—15 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს თარიღი „1842.“

20. „თავგანწირული მხედარი.—
მირბის, მიმაფრენს უგზო-უკვლოდ ჩემი მერანი...“15 v—16 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს: „მაისის 9-სა, 1842“.

2. აღსანიშნავია, რომ ასეთი ზედმიწევნილი თარიღი—არა მარტო წლის, არამედ თვისა და რიცხვის, აღნიშვნა,—მხოლოდ ამ ლექსს გააჩნია მთელს კრებულში.

3. თარიღის ქვემოთ დარჩენილ დაუწერელ არეზე, მე-20 ს. ბარბაროსული ხელით მიწერილია: „რამშვენივრად გიხდება ეგ ჟუჟუნი თვალები...“ ილარიონ ივანოვ [!] ჯაფარიძე“.

21. „რად ჰყვედრი კაცსა, ბანოვანო, პირუმტკიცობას...“ 16 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს თარიღი. „1842.“

შენიშვნა: 1. ლექსებს წინ უძღვის ნ. ბარათაშვილისავე ხელით დაწერილი ნუსხა მისივე ლექსებისა, რომელიც 27 ლექსის სათაურს შეიცავს; ეს ნუსხა არ ემთხვევა ჩვენი კრებულის შედგენილობას არც რაოდენობით, არც თანამიმდევრობით.

2. კრებულის 1 r-ზე, სამსონ ფირცხალავას (1922 წლის გამოცემის რედაქტორის) ხელით: „ბარბალე იაკობის ასულის ერისთავის ვარიანტი.“ აქვე, ქვემორე, ე. თაყაიშვილის ხელით: „ნ. ბარათაშვილის ლექსები. ავტოგრაფი“.

3. ნ. ბარათაშვილის ლექსების ეს ავტოგრაფი დაწვრილებით აწერილი აქვს ე. თაყაიშვილს (ნ. ბარათაშვილი. ლექსები ბედი ქართლისა. წერილები. ტფილისი. 1922. გვ. 129—131. ე. თაყაიშვილი აღნიშნავს: „[ბარათაშვილის] ლექსის თხზვის დასახასიათებლად ეს ავტოგრაფი ყველაზედ უფრო საყურადღებოა“ (131 გვ. 1922 წ. გამოცემისა).

4. ჩვენი დაკვირვებით თარიღების დიდი ნაწილი ლექსების ქვეშ მიწერილია სხვა მელნით [1842-ში?].

5. 1945 წლის გამოცემაში ეს ხელნაწერი აღნიშნულია E-თი.

1116

ორბელიანი სულხან-საბა. ქართული ლექსიკონი. [მე-18 ს.]

287 ფ; 33×21; ქაღალდი (მოლურჯო); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული (დასაწყისი ასოები სინგურით); [მე-18 ს.]; ჭვირნიშანი: 1793 (1 ფ.). შემოწირულია აზარია მირიანაშვილისაგან 1914 წ.

„ანი არს პირველი ასო და ჴმიანი და ართრონი. მრავალრიგად და თავად მოვალს ყოველთა სიტყუათასა და ბოლოდაცა, ვითარცა ზედეთ დამიწერია“... 7v—267 v).

შენიშვნა: 1. ტექსტის თვითოეული სტრიქონი და, ალაგ, ცალკე სიტყვაც გახაზულია ფანქრით.

2. ტექსტი აქა-იქ შევსებულია მელნითა და ფანქრით და ზოგან რუსული განმარტება აქვს მიწერილი.

3. ტექსტს წინ უძღვის:

ა. „ანბანი პირუჱლად სასწავლონი ყრმათნი.“ 1 r.

ბ „ რიცხჳ ქართულთა ანბანთანი“ და [„ნულა (არაბული ციფრები) და ქართული რიცხვის სწავლა.“ 1—1000.000] განმარტებითურთ. 1 v—5 r.

გ. „საქცევნი ხუთთა ჴმიანთა ასონთახი [!] და სხვათა თავბოლოთანი“. 5 v—6r.

დ. „ანდერძნამაგი ამის მუშაკისა, ფრიად დამაშურალისა, მოსწავლეთათჳს“. 6 r-v.

ე. პირობით ნიშანთა განმარტება. 6 v—7 r.

4. ტექსტს დართული აქვს:

ა. საბას ანდერძი 267 v.

ბ. „მეფის ვახტანგის ნათქვამი:—სიყრმითგან იყო მუდამად სიბრძნის სწავლისა მსახველი...“ 268 r.

გ. „საბას ნათქვამი—ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენთა დამიწუნოთა...“ 268 r.

დ. „მოჴელენი, რომელნი არიან ქართველნი, რომელთამე არღარა უწოდენ და დავიწყებიესთ და სხუა თურქთა ენათაგან მოუღიეს მისად ნაკულად.“ [ქართულ-თურქული] 268 v—269 v.

ე. „განჯაფისა და მისის თამაშობის სახელები. ქართულისა და თათრულისა“. 269 r-v

ვ. ქართულისა და ბერძნული წელთაღრიცხვისათვის. 269 v.

ზ. „ათორმეტთა ზოდიაქოთა სახელნი“; „წელიწადთა სახელნი;“ „შვიდეულის დღის სახელები“. 270 r.

ჱ. „იესო ქრისტეს ოˊბ მოწაფეთა სახელები“. 271 r—273 v.

თ. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ეპიფანე კჳპრელ ეპისკოპოსისა, ათორმეტთა... მოციქულთათვის.“ 273 v—274 v.

ი. „ქართული და თათრული ლექსნი.“ 275 r—287 v.

მინაწერები: 1 ყდის საცავი ფურცლის r-v-ზე.

ანდერძი (მომგებელისა): „ქ. ნეკრესელი ამროსი ვსწერ რაც ჩემს შეწირულობის წიგნებში სწერია, რომელიც შემიწირავს: წიგნი დაბადებისა, წიგნი კარგი კურთხევანი და ჟამნი და ხატი წმიდა გარდამოჴსნისა და ორჯელ ათორმეტის თვისა წლის ხატი და კიდევ სხვები სახლის სამკაული და ავეჯეულობა და ეკლესიაზე და აქაურობის მეორეთა და მესამედ შენობაზე დიდად ხარჯითა და გარჯითა. ესეები სულ ფასით და სყიდვითა მორთმეული და ჩემგან შეწირული. და ახლა ეს ლექსიკონის წიგნიცა სამს თუმნად ნასყიდი და ეგრე ზემოწერილი წიგნებიცა და სხვები ზოგი დამიწერია და ყველას ვერ დავსწერდი და ან აქ რაღა დავსწერო. ესეები შევიძელ უწინაცა და ახლა ამ დამწვარ-დაქცეულობაშიაცა გავრჯილვარ და დავმაშვრალვარ და თუ კიდევ მოწადინე ვყოფილვარ და ვარ დღესაცა, ჭეშმარიტებით, თუღა სოფელმა მაცალა. მაგრამ მეტმა აქაურმა მწუხარებამაცა და სნეულებამაცა და აწ მოხუცობამაცა სიცოცხლის ღონე მიმტაცა. და ესეები მაინც დარჩეს ჩემს მოსახსენად ამ წმიდას შილდას ეკლესიაში. და გლო-

ცავ, მამანო და ძმანო, ცოდვილი მოხსენებასა ჩემსა, წილკნელ-მანგლელ ყოფილი იჱ წელსა, ნეკრესელი ამვროსი. წელსა ჩყიგ, აგვისტოს ჱ.“ 1 r—3 r. (ქვემო არშიებზე).

1117

ვეფხის ტყაოსანი მე-17 ს., საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების კატალოგში შეცდომით შეტანილი, კუთვნილებისამებრ დაბრუნებულია ქ. ქუთაისის, სამხარეთმცოდნეო მუზეუმში.

აღწერილობა—იხ. გაზ. „კოლხიდა“ № 111, 1911 წ.

1118

„ქართული პროპისის“ ნაბეჭდი ტექსტი.

1119

კრებული [მე-19 ს.]

173 ფ.; 20×16; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული (II ყდა მოცილებული); მხედრული (რუსული და ქართული); მე-19 ს; გადამწერი: ნ. საძაგელოვი (1 r); დაუწერელია: 56—107, 135—173 ფფ. შემოწირულია კირიონ ეპისკოპოსისაგან 1914 წ.

1. [ანატომია და ფიზიოლოგია. რუსულად].

„1-ый урок.—Человек имеет пять чувств... 2 r—55 r.

შენიშვნა: ანატომიას უჭირავს 2 r—30 r. ფიზიოლოგიას 30 r—55 r.

2. „საქართველოს ისტორიიდამ. თამარ მეფის პერიოდი. გაკვეთილი პირველი.—საზოგადოდ შენიშნულია ისტორიაში, რომ რომელიმე პირი ბევრის თუ ცოტა ხნის შემდეგ თავისი მეფობისა უცებ კვდება [!]...“ 108 r—127 r.

3. „გლახის ნაამბობი“ და „რამდენიმე სურათი ყაჩაღის ცხოვრებიდან“ ილია ჭავჭავაძისა.—1860 წელიწადებში რუსულ მწერლობაში მოჰხდა დიდი გონებითი მოძრაობა...“ 127 v—132 r.

შენიშვნა: წერილი ი. ჭავჭავაძის „გლახის ნაამბობისა“ და „კაკო ყაჩაღის“ კრიტიკული გარჩევის ცდას წარმოადგენს.

4. „ლაშა გიორგი. 1206 წელს თამარ მეფემ თავის სიცოცხლეშივე აკურთხა მეფედ თავისი შვილი ლაშა გიორგი...“ 132 r—134 r.

1120

რუსული ტექსტი.

1121

რუსული ტექსტი.

1122

რუსული ტექსტი.

1123

სამთვარიო და საეტლო [მე-19 ს.]

147 ფ.; 32×21,5; ქაღალდი; უყდო (აკინძული; 147 ფ. მოცილებული. თავბოლონაკლული); მხედრული; ჭვირნიშანი: 1819 (5 ფ., 106 ფ.). შემოწირულია მასწ. ივლიტე ბარნაბიშვილისაგან 1914 წ.

„...ვისაც სრულ პატარა ბუცელი ქონდეს, ცოტა ხანს იცოცხლებს, მაგრამ უჭკუობით...“ 1 r—147 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი 31 თავისაგან შედგება.

2. შიგ ჩართულია მრავალი ნახაზი, ტაბულა, ილუსტრაცია, (20 v—22. ა. v. 27 r. 28 v—33 r, 40 rv—46 r. და სხვ.)

3. გადამწერის ხელი და ნახაზები მეტად მდარეა.

1124

სამკურნალო წიგნი [მე-19 ს.]

16 ფ.; 20,7×17, 5; ქაღალდი; უყდო (რვეულად შეკერილი); გაყვითლებული, ხმარებისაგან დაძველებული; მხედრული; [მე-19 ს.]. შემოწირულია პოლკოვნიკი ვასილ კვინიხიძისაგან 1914 წ.

„ამაში დაიწერების სხვადასხვა წამლობისათვის დაცდილი არის ბრძენთაგან და ძველთადმი [!].—ჭიის წამალი. ატმის ფოთელი დანაყე და წყალი გამოწურეთ...“ 1 r—13 v.

თავდება: „ცვარის საკმეველი ანუ თეთრი საკმეველი მოხარშე. ჩაიდანში და ჩაისავით დაალევინე. მორჩება, ღმრთით. ყველა დაცდილია“.

შენიშვნა: ტექსტს დართული აქვს სარჩევი (15 r—16 v.).

მინაწერები: 14 r-v, 16 v-ზე—სამკურნალო ხასიათისა.

1125

ქართული ანდაზები [1885 წ.]

32 ფ.; 17,5×11; ქაღალდი; უყდო (რვეულად შეკერილი); მხედრული; 1885 წ. (1 r.). შემოწირულია პოლკოვნიკი ვასილ კვინიხიძისაგან 1914 წ.

„ქართული ანდაზები, ძველად თქმული ბრძენთაგან. შეკრებილი 1885 წელში.—აღმართი და დაღმართი⟨ო⟩ არცეთია [!] წაღმართიო...“ 1 r—32 r.

შენიშვნა: 1. ანდაზები ანბანურად არის დაწყობილი (2 r—32 r).

2. ხსენებული ტექსტის გარდა ხელნაწერში მერმინდელი ჩანამატებიც ჩანს (32v 1 r-v. და სხვ.)

3. ყოველი, ანდაზის წინ დასმული რიგითი № მერმინდელი მიწერილი უნდა იყოს.

4. რიგითი №№-ის მიხედვით ხელნაწერში 80 ანდაზა აღინუსხება.

1126

კრებული—[1851 წ.]

39 ფ.; 33,6×21,7; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); თავბოლოკაზმულობანი (1 r, 33 v); ილუსტრაცია (34 r); 1851 წ. (39 r); გადამწერი: ციციანოვი დავით (39 r)

1. „სიბრძნე ბალავარისა, თქმული მამისა ისაკისა, ძისა სოფრონ პალესტინელისა მიერ. მივედ ოდესმე ქ̃ყანასა იოპეთს და მუნ ვჰპოვე წიგნი ესე ინდოთა მეფისა საწიგნესა, რომელსა შინა წერილ̃-არიან საქმენი ამის სოფლისანი.—იყო ვინმე მეფე ქ̃ყანასა ინდოეთისასა, ადგილსა, რომელსა რქჳან ბოლატ და სახელი მისი იაბენეს; იყო სარწმუნოებითა წარმართ და კერპთმსახური...“ 1 r—33 v.

შენიშვნა: ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით გამოცემულ ტექსტთან შედარებით ვარიანტს წარმოადგენს (შდრ. სიბრძნე ბალავარისი. ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით. ტფ. 1895).

2. „საგალობელი ხარებისა. იამბიკო წყობილი, უღირსის და ყოვლად კნინის იერომონახის ნიკოლაოსის მიერ ქმნილი. გალობა ა. სძლისპირი. „აღაღე პირი.—ცემა ქნარისა შენთჳს არს დავითისა...“ 34r—38r.

შენიშვნა: ბოლოში „გალობა თ, რომლისა კიდურ-წერილობა არს აკროსტიხურად ესრეთ: უღირსი შენი ბერი, ძისა შენისა მონა ნიკოლაოს“ (37 v—38 r).

ანდერძი (გადამწერისა):

„ბალავარ, კაცმან, მცნობმან, ღისამან,
მოციქულებრ მქადაგმან ქრისტეს სახელისამან,
აცნობა ღმერთი იოდასაფატს, ძესა მეფისას,
ყრმას მარტოდ აღზრდილეს, არ მრავლის დღისას,
განუმარტნა საღმრთონი წმიდანი წერილნი,
ქადაგებულნი, მოციქულთ დაწერილ̃ნი—
სიტყჳსა ღ̃სა·განხორციელება,
ქუჱყანად მოსვლა, მტერთ შეცილება.
ჰყო იოდასაფ მამისადმი მქადაგ,
ქრისტეს ჰსჯულთათჳს მეტყუჱლ ნიადაგ.
ჰსცნა ცნობა ღ̃ისა, სამად ერთისა,
შემუსრუა კერპთა, ქუჱ დაკვეთისა.
ესე სათნონი მ̃ღთისა მაღლისა
მკურნალად იქმნენ ბრმათ დახსნილისა;
ტაგრუცთაგანცა მოსცემდენ ძალსა,
აღადგინებდენ მკუდართა მრავალსა.
საკჳრველ-არს სახელი წმიდათა შორის მისთა.
ჰსთქუა მეფემან დავით შეძენად სხჳსდა.
აჰა, აღსრულდნენ ეს წინადთქმულნი,
შორის წარმართთა გამოჩნდნენ ეს დიდებულნი,
უვიცთ ქ̃ყანად წინად განთქმულნი,
ღირსად ღ̃ისანი, რტოდ დანერგულნი,
შემუსრუად კერპთა განლაღებულნი,
ქრისტეს ძალითა ამაღლებულნი.
ურწმუნოებამან შ̃უა მორწმუნეობა,
თომა მარჩბივებრ სარწმუნოება,
სადა თჳთ თომამ პირუჱლ ინდოთა
უქადაგა ქრისტე, მუნ მისთ მინდოთა,

ბალავარ-იოდასაფით, განხლებულ ჰყუჩს;
ჯვარი ქრისტესი ამართებულ ჰქმნეს,
ამხილეს იაბენეს პირუთნებელად, ვინცა აღიარა უცვალებელად.
წარრავიკითხე მოთხრობა მათი,
ჩემდა უვიცი, საამო კამათი,
დასტკბენ გრძნობანი ჩემ უნდოსანი,
ტკბილთ ჰსწავლათაგან სულთ სასოსანი.
მათ მოწამეთა ძალმან ძლიერმან
უმრავლოს წელნი ღმერთმან ციერმან.
ვინც წარმაკითხა ესე მოთხრობა,
ჰყო ჭეშმარიტად თჳს მეგობრობა.

ჩუნა-ს: წელსა, აპრილს კგ-სა უმდაბლესი მონა დავით ევსტათის ძე თ̃ი ციციანოვი. 1851. 23.4“ (38 v—39 r).

მინაწერი: 38 r (ხვეულად: „სრულ იქმნა ღვთით“), 39 v.

1127

კრებული

75+1 (=13ა) ფ.; 24,7×19; ქაღალდი, ტყავგადაკრული მუყაოს ცალი ყდა (I ყდა აკლია); მხედრული (ძდარე); [მე-19 ს]; დაუწერელია: 1r—2 v, 3 r—7r, 27 v, 29 r, 44 r-v, 55 v, 64 v, 66 v, 68 r—75 v.

1. [ბაგრატიონი დიმიტრი] „ელისაბედიანი.“

ა. „ღმერთმან ინება აღორძინება...“ 8 r—9 r.

შენიშვნა: 1. „ელისაბედიანის“ ტექსტის წინ მოთავსებულია 8 სტრიქონიანი ლექსი—შესავალი (ანდერძისებური) „მეცა ყე ჩემსა ნაშრომსა უწოდებ დიმიტრიანსა...“ 7 v.

2. „ელისაბედიანის“ სათაური მოცემულია ლექსად: „ელისაბედიანი, შეთხზვით ვარდნი, იანი, მამისაგან ნათქუამი, აღარ დასაგვიანი.“ 8 r.

ბ. „ნანინა.—
გეტყვი ახოს ნანასა, მისსა შესაგვანასა...“ 9 r.

გ. „სხვაგვარი.—ჩემო მთუარეო, შენთვის ვარეო...“ 9 v.

დ. „კიდევ სხვა.—ვაქო პირად ბადრია, განა თუცა ადრია...“ 10 r—11 r.

ე. „შაირი.—ღმერთო, რომელმან ყოველი ბძანებით შექმენ ზენითა...“ 11 v—15 v.

ვ. „ვარდის ალერსი.—ედემს რგულო, არ დაზრულო, ვარდო, ტურფად განაშალო...“ 16 r—17 r.

ზ. „იგივ ელისაბედიანი, ჩახრუხაულად.—
ელისაბედმან, ვინ მიმაჩნს მზედ, მან, დამსვა საქებრად, მოუწყინები...“ 17 r—18 v.

თ. „ალბომზედ სახსოვრად მინაწერი ელისაბედს.—
შვილო, შენმც მივი ღ̃თისაგან კურთხევით ზედა-ზედითა...“ 18 r—19r.

2. ბაგრატიონი დიმიტრი.—

„ჩემის მეორის ქალის თუალადობა ეკითხნა კნეინა მახიას შობაზედ და იმას მივწერე პეტერბურხს..—რასა ქებასა შევასხმიდე ჩემსა სატრფო პატატა ატატო ტასიასა...“ 19 v—20 v.

შენიშვნა: პროზით დაწერილს წერილის ტექსტს დართული აქვს ლექსი: „ვით ალგიწერო, არ ძალმიძს, მე ჩემი ანასტასია...“ 19 v—20 v.

3. [ბაგრატიონი დიმიტრი].—

„ალბომზედ სახსოვრად მინაწერი ანასტასიას.—

გაკურთხოს, შვილო, მაღალმან, დღეთ სიგრძით, მრავალ წელობით...“ 20 v—21 r.

4. ბაგრატიონი დიმიტრი. „ანბანთ ქება.—

ახლად აღვამკობ ალვასა. ანაგებ-ანაზებულსა...“ 21 v—22 r.

5. ბაგრატიონი დიმიტრი.—

„წალკოტს მეწადა მოვლა-მორება. ბულბულთა ბაძვა, შეცასწორება...“ 22 r-v.

6. ბაგრატიონი დიმიტრი.—

„ მე მივის ორი ასული, უმკვიდრო-უმამულოსა....“ 22 v.

7. ბაგრატიონი დიმიტრი.—

„მდურვა სოფლისა, ძაგნაკორულად, ქართლით წამოსულისა⟨თჳს⟩.

აწ გზასა მივალ საჭიროს, არ დია საადვილოსა...“ 23 r—24 v.

8. ბაგრატიონი დიმიტრი.—

„აქა-იქ თქმული.—

ტრფიალთა გაწვევ, გაუწყებ, ვინ მისდევთ მიჯნურობასა...“ 25 r—26 r.

9. ბაგრატიონი დიმიტრი.—

„სევდის ბაღს შეველის“ ჴმა.—

ჩემს ქალს მივმართავ გულ-სევდიანი...“ 26 v—27 r.

10. „ვახტანგ ყაფლანისშვილის თქმული ანბანთქება.—

ალალებს ბაგეს, გულთ დასადაგეს, ელვარებს, ვფუცავ ზე ეთერულად...“ 27r.

11. „რა ბრალია, ბულბულთ ნაცვლად დასჩხაოდეს ვარდსა ყვავი...“28r.

12. ბაგრატიონი დიმიტრი. „თქმული კნიაზ პეტრე ბაგრატოვანზედ.—მეც ალმძრეს ჩემთა სამკობლად ჩრდილოეთ მოშაირეთა. ომ გარდახდილსა უქებენ სიმჴნეთა გასაკვირეთა...“ 28 v.

13. ბაგრატიონი დიმიტრი. „ბაგრატ ბატონიშვილის ქალის დაბადებაზედ თქმული.—

ჩრდილოს ალმოხდა ივერით ქალი, მართ ვითა მთიები...“ 28 v.

14. „შესაქმეთა, გალექსული დიმიტრი ბაგრა[ტო]ვანისა მიერ.—

ღმერთმან ქმნა ცა და ქვეყანა, უძლიერესმან ძალითა...“ 29 v—33 v.

15. „გოდება ადამისა, ძაგნაკორულად. დიმიტრის მიერ [ბაგრატიონისა].—

ძველი დღეთ მყოფი განცხადდა, ვიხილეთ დიდებულება...“ 33 v—43 r.

შენიშვნა: დართული აქვს ავტობიოგრაფიული ხასიათის ლექსი: „ავი მწერალი ავად თქმით რად დავშვერ მოსაწყინებლად..“

16. „თქმული ჴელმწიფის მობძანებაზედ [დიმიტრი ბაგრატიონისა].—

ცამ ოქროს პრჭალით განგვილო ორიონისა კარები...“ 43 v.

17. „ფარნავაზ ბატონისშვილის ქალზედ თქმული [დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ].—

რა ვკადრო ქება შვენებით ქვეყანად უსაჩინოსა...“ 43 v.

18. „ღამის ალერსი, მისვე დიმიტრი ბაგრატოვანისაგან.—

ეჰა ღამეო, ჩემისა გულისამებრ ბნელო, და დღისა, შენდა ერთ მოჟამისა, მოშორვებით მოწყინებულო...“ 45 r—55 r.

შენიშვნა: 1. დაწერილია „თეთრი ლექსით.“

2. დართული აქვს ლექსი: „ღამის ალერსით დაშრომა თუ ვინმე დამიწუნოსა...“ 55 r.

19. „წამება ქეთევან დედოფლისა, ახლად თქმული დიმიტრი ბაგრატოვანის მიერ და წარგზავნილი ქეთევან ბატონისშვილთან.—

შენ, უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა მყოფელო...“ 56 r—63 v.

შენიშვნა: დართული აქვს „ქეთევან ბატონიშვილთან მინაწერი.—მეფის ასულო, ქველ-კეთილ სულო, ძვირ-უფასულო, ქეთევან რქმულო...“ 64 r.

20. ბაგრატიონი დიმიტრი. იამბიკონი „ლოცვამან ანას“ ჴმაზედ.—

ა. „ნათელ მსხიები, იოანე მზიები...“ 64 r.

ბ. „რად უხამს ოდენ უქო მეფის ძეობა,
ფარნავაზს თვით აქვნ კეთილ-სამოთხეობა...“ 64 r.

გ. „მიტროპოლიტი იონა, კაცი მღვთისა...“ 64 r.

შენიშვნა: მიძღვნილია იონა გედევანიშვილისადმი—აღნიშნულია, რომ გედევანიშვილთა გვარეულობას უკავშირდება მცხეთას კვართის მოტანის ლეგენდა.

21. ბაგრატიონი დიმიტრი. „ესეც მასვე ქეთევანთან.—„ჩი რა ვნახეს“ ჴმაზედ თქმული.—

შორით მომესმა ჴმა გოდებისა, უმწარეს წვისა, ცეცხლთა დებისა...“ 65 r—66 r.

22. ბაგრატიონი დიმიტრი. „სიბერისათვის სოფლის მდურვა, ძაგნაკორულად.—

ოდეს რა დასხნა ადამ მცნებანი, ჴელყო მაღლისა შემართებანი...“ 67 rv.

მინაწერები: 2 r. (საიათნოვას ლექსები).

შენიშვნა: 1. კრებული თითქმის მთლიანად დიმიტრი ბაგრატიონის თხზულებათა (ლექსები, პროზა) შემცველია.

2. გამონაკლისს წარმოადგენს „ვახტანგ ყაფლანიშვილის [ორბელიანი] თქმული ანბანთქება.“ 27 r-ზე.

1128

რუსთაველი შოთა. ვეფხის ტყაოსანი [მე-19 ს.]

333 გვ. (167 ფ.); 21,7×17,5; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი, 331—333 გვ. დაფურცვლილი დახეული); მხედრული (სათაური სინგურით); [მე-19 ს.].

„ამა ამბისა დასაწყისი პირველი ამო და სასმენელად მშუენიერის [!] სწავლისათვის მოშაირეთასა ტარიელის [!] და ნესტან დარეჯანის [!] ვეფხის ტყაოსნობით უხმობენ.—რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1—333 გვ.

თავდება: „ამირან დარეჯანისძე მოსეს უქია ხონელსა,
აბდულმესია—შავთელსა, ლექსი მას უქეს რომელსა,
დილარგეთ—სარგის თმოგველსა, მას, ენადაუშრომელსა,
და ტარიელ—მისსა რუსთველსა, მისთვის ცრემლშეუშრობელსა.“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს ვეფხის-ტყაოსნის ვახტანგისეული გამოცემის ტექსტს, უმნიშვნელო ვარიაციებითა და შეცდომებით.

2. 1712 წ. ნაბეჭდი გამოცემის ანდერძები, „თარგმანები“ და სხვა დამატებები არ გააჩნია.

3. ტექსტის ბოლოს, უკანასკნელი სტროფის ქვემოთ: „დასრულდა“.

1129

გეორგიევსკის ტრაქტატი 1783 [მე-19 ს.]

21 ფ.; 21.5×17; ქაღალდი; უყდო, დალაქებული; თავნაკლული; მხედრული; მე-19 ს. ჭვირნიშანი 1823 (13,21 ფ.).

„...ხელმწიფედ აღიარებითა ყოვლისა რუსეთისა იმპერატორთა მეფეთა ზედა ქართველთა და კახეთისათა ყოვლად უმოწყალესობით ინება აღდგინება და დამტკიცება მეგობრობითისა პირობისა ჰხსენებულისადმი უგანათლებულესისა მეფისა...“ 1 r—9 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს: „ხელი ასე აწერია; პავლე პოტემკინი. თავადი იოვანე ბაგრატოვანი. თავადი გარსევან ჭავჭავაძე.“

2. დართული აქვს ქართლისა და კახეთის თავადაზნაურთა ნუსხები. 11 r—31 v.

3. ყოველი ცალკეული ნუსხის ქვეშ: „ერეკლე. ივნისის კჱ-სა. **ჩღპგ** წელსა“ (29 ადგილას).

4. 1783 წ. დადებული ხელშეკრულების ტექსტი გამოქვეყნებულია (რუსულ-ქართული ტექსტი. ქართული ტექსტი ნუსხური დამწერლობით) [1783] წელშივე [ს. პეტერბურგს]. (ნ. „ქართული წიგნი. ბიბლიოგრაფია. თბილისი. 1941. № 59)

1130

ბაგრატიონი დავით. ისტორია ნარკვევი [1814 წ.]

40 ფ.; 21,5×17; ქაღალდი (მოლურჯო, 20 v—21 r დაზიანებულია); უყდო, მხედრული; 1814 წ. (40 r); გადამწერი იოანე იალღუზის ძე (40 r).

„თავი ა.—ასურ, ძემან სემისამან, დაუტევა სენარი, მიზეზისა ძლით, რომელიცა მძლავრა ნებროთ და აღაშენა ქალაქი ნინეი...“ 3 r—40 r.

შენიშვნა: 1. თავფურცელი აკლია. თავფურცელის ტექსტის გაგრძელება 1 r „დავითიან ბაგრატოანისა, ქართლისა და კახეთისა მეფისა გიორგი მეათსამეტისა პირმშოჲსა ძისა, ღენერალ-მაიორისა და კავალერისა. დავითისაგან ქმნილი ისტორიაჲ, რომელსა ეწოდების ნარკვევი. წელსა დასაბამითგან სოფლისა ჵფჱ. ჴორციელად შობითგან სიტყჳსა ღ̃თისა ჩყ, ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა **უპჱ** თთუესა მარტსა. რიცხვსა ა.

2. ტექსტის წინ: „წინასიტყუაობაჲ წინა-მდებარისა ამის წიგნისა, ნარკუევად ზედ-წოდებულისა ისტორიისა. შემოკლებული ისტორიაჲ.—ვინაითგან ბუნება...“ 2 r-v.

3. ხელნაწერი შეიცავს 1800 წლის ტფილისის სტამბის გამოცემიდან გადმოწერილ ტექსტს (შდრ. „ქართული წიგნი“ ბიბლიოგრაფია. ტ. I. № 83).

ანდერძი (გადამწერისა): „**აღიწერა** ჴელითა იოანე **იალღუზის** ძისათა თთუეს-აგვისტოს იგ. წელსა **ჩყიდ.**“ 40 r.

1131

მეფის ასულის მარიამის ამბავი [1863 წ.]

16 ფ. (32 გვ); 21,8×17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული (1 გვ. წითელი მელნით); 1863 წ. (32 გვ). გადამწერი: დავით ოსიტოვი (32 გვ.).

„კონსტანტინეპოლის კეისრისა.—იყო ქალაქსა შინა კონსტანტინეპოლის კეისარი, დიდათ სახელოვანი, ძლიერი და ახოვანი, მართლმადიდებელი ქრისტიანეთა [!], აღმაშენებელი ეკკლესიათა და მოწყალე გლახაკთა და დავრდომილთა,..“ 1—31 გვ.

შენიშვნა: 1. აქ მოთხრობილი კეისრის ასულის მარიამის ამბავი დედინაცვლისაგან გერის შეძულებისა და დევნის სიუჟეტზე არის აგებული და მოგვაგონებს ხალხური ზღაპრების შესატყვის ვარიანტებს.

2. ამბავის ტექსტი მე-19 საუკუნეზე ადრინდელი არ უნდა იყოს (რუსიციზმი „ოტკა“. გვ. 21).

ანდერძი (გადამწერისა): „მსმენელნო და წარმკითხველნო ამა წიგნისანო! ვითარცა ასული იგი ჴელმწიფისა მარიამ მიხვდა თავის საწადელს, ისემც თქვენ მიხვდებით თქვენსა სანატრელსა... დაიწერა ესე მეფის ასულის მარიამის ანბავი. მშრომელთა ჴელი მიწდების, ნაშრომი მისი განძად დაშთების, წერილითა ჴელითა დავით ოსიტოვისათა. დაიწერა მარტის იბ რიცხვსა ჩყჲგ წელსა.“

1132ა.

ლექსთა კრებული [1859 წ.]

22 ფ. (41 გვ); 22×18; ქაღალდი; უყდო (რვეული) დაზიანებული, დაშლილი: 1, 14 ფ. დახეული; მხედრული; 1859 წ. 1 r

1. „მიწერილი იოსებ თბილელისაგან იაკობ შემოქმედელისადმი განსამარტებლად.—სიბრძნემ თავისასა [!] თვისისა სახლი იშენა გებული...“ 1 v.

2. „პასუხი განმარტებითი ზემო თქმულისა იგავისა, მიწერილი იაკობ შემოქმედელისაგან იოსებ თბილელისადმი. — სიბრძნე — ქრისტეა და სახლი—უბიწო მისი მშობელი; მუნ შვიდნი საიდუმლონი ჰყო, მტერთა დასამხობელი...“ 1 v.

3. „თა. ს. მაჩაბელი [პასკვილი დავითისადმი] ...მკლავებსა შლი ინდაურის ფრთებივით...“ 2 r-v.

შენიშვნა: ავტორის სახელი: ტექსტის ბოლოს (2 v.)

4. [ალექსიევი ეფრემ (მღვდ.)] „თვითო ტრიქონზედ [!] ზმით გამოდის ყოველი ჭურჭელი ღვინისა და აგრეთვე დასალევიცა. მარნის კარებზე უნდა დაიწეროს.—ბახუსმა რანიც მოგვცა სახური...“ 3 r.

შენიშვნა: ზმით გამოდის მარანი.

5. [ალექსეივი, ეფრემ] „კიდევ მარანზედ დასაწერი—ეს ჩექტარი წყარო, ყოვლთა სასური...“ 3 v.

6. [ალექსიევი, ეფრემ] „გამოცანანი. ა. ერთგვარს ამ მასალას სხვას და სხვას, ოცდაცხრამეტს თუ იხმარებ, ფუძეს საქართველოს, დროსაც რიგზედ გაატარებ...“ 3 v—5 v.

შენიშვნა: ზმით გამოდის: ანბანი, ვარდი და სხვ.

7. [მღ. ეფრემ ალექსეევი] „კავკასიის მთა.—ორთა ზღუა შუა გრეხით მწოლარე, გმირი კავკასი ღრმად მძინარეობს...“ 6 r—7 r.

8. [მღ. ეფრემ ალექსეევი] „ზმები.—სხვამ უთაქალთოთ ცხენი გიკაზმოს კეხით, სადავით...“ 7 r.

შენიშვნა: ზმით გამოდის მუთაქა, ყურძენი და სხვ.

9. [ე. ალექსეევი] „ზმები.—გზა ქარიანმა რა ფიცხელ აურია საქმე ყველა...“ 7 r.

10. [ოთხსტრიქონიანი ლექსი. უსათაურო [პასუხი]
„თქვენნი სტიხნი მოგვიტანა მოვლენილმან კაცმან ცხენით.
ჩვენ საშიშრად გვჩანს პასუხნი, ნუთუ მით განიკიცხენით...“ 7 v.

11. [კრილოვი] (იგავი) „სოფლელნი და მდინარე.
—სადღაცა ერთსა სოფელსა პატარა ხევში წყარონი ჩაუდიოდენ ახლოსა...“ 7 v—8 r.

12. „ჭრიჭინა და ჭიანჭველა.
—ჭრიჭინამ ერთხელ ჭრიჭინით მთელი ზაფხული ატარა...“ 8 r-v.

შენიშვნა: შდრ. ალექსანდრე ჭავჭავაძის თხზულებათა 1940 წლის გამოცემაში გვ. 156: „ჭრიჭინასათვის. ლაფონტენით.“

13. „ვირი და ბულბული.
—ვირმან ბულბული ერთხელა ახლოს მჯდომარე იხილა...“ 8 v—9 v.

14. „ნარნარად ზრდილო, სასურვო ხილო...“ 9 v.

შენიშვნა: ოთხსტრიქონიანი ლექსი უცნობი ავტორისა.

15. დვანაძე, გ. „სისხამი დილა.—ახ, დილავ! დილავ, კვლავ სანატრელო...“ 10 r-v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს „გ. დვანაძე.“ 10 v.

16. დვანაძე გ. „გამოსალმება თვისის ყმებისაგან კ. თაფლო ერისთავისადმი, როდესაც წავიდა კორინთიდგან ს. ჭალას.—რისთვის შემოგვწყერ, ჩვენო ბატონო...“ 10 v—11 v.

შენიშვნა: ავტორის ვინაობა—ტექსტის ბოლოს.

17. დვანაძე გ. „კნიაჟნა თამარ რევაზ ერისთავის ასულს.—პატარა თამარს მიუძღვნი ლექსსა...“ 11 v—12 r.

18. დვანაძე გ. „პასუხი ალექსანდრე ორბელიანს ქართველთ საზოგადოებაზედ.—ჩემო პუპლიავ! რა ცუდათა ჰსჯი...“ 12 r-v.

19. „ქალო, მინდა ლექსი ვსთქუა! ქალო, მაგრიტიზბანო...“ 13 r—14 v.

20. გრ. ორბელიანი.—„აჰა, ადგილი, აჰა ის არე...“ 15r-v.

შენიშვნა: ავტორის გვარი და სახელი ტექსტის ბოლოს.

21. „შენს მზესა ვფიცამ, დიამბეგო, არ გეკადრება...“ 16 r-v.

22. „საყვარელსა განმაშორა სოფელმან...“ 16 r—17 r.

23. „როს არშიყი საყვარლის ხილვას ეშურებოდეს...“ 17 r-v.

24. „მბუნდოვან გულ(ს) შენ აღმიჩნდი დარადა...“ 17 v—18 r.

25. „[ჭავჭავაძე ალექსანდრე],—„მშვენიერთა ხელმწიფავ, მკლავს სიშორე შენია...“ 18 r.

შენიშვნა: ამ ლექსისა მხოლოდ 1 სტროფი არის აქ.

26. „მოისვენე, მოისვენე...“ 18v—20r.

შენიშვნა: ლექსის ტექსტის ბოლოს: „ეს ზემო წერილი „ნანნი“ ღვთის მშობელმა, ქალწულ მარიამმა თავის საყვარელს ძეს იესო ქრისტეს უთხრა, როდესაც დაიბადა.“ 20 r.

27. „გაზაფხული.—შევტრფი გაზაფხულს, ღიმით მოსულსა...“ 20 r—21 r.
28. „დამწვარ-დადაგულმან მივმართე მზესა...“ 21 r—22 r.

1132 გ

დვანაძე გიორგი. თავგადასავალი (ლექსად) [1875 წ.]

16 ფ.; 21,8×17,5; ქაღალდი; უყდო რვეული; მხედრული (ფანქრით ნაწერი); 1875 წ. 16 r; [ავტოგრაფი]; ადგილი: [ტფილისი, საპყრობილე].

„ოკტომბრამდის რაც გადამხდა, ხომ დავწერე ყველაფერი...“ 1 r—16 r.

შენიშვნა: 1. გიორგი დვანაძის ავტობიოგრაფიულ ლექსში გადმოცემული ყოფილა ავტორის დაპატიმრებისა, პატიმრობაში ყოფნისა და მისთვის „გაციმბირების“ მისჯის ამბავი ორ ნაწილად. ჩვენს ხელნაწერში წარმოდგენილია მეორე ნაწილი (121 სტროფი).

2. ტექსტის ბოლოს: „დასასრული მეორე ნაწილისა.“ 16r.

1133

ავგაროზი—[მე-19 ს.]

130×9; მოლურჯო ქაღალდი; დაზიანებული (გახეული); [მე-19 ს.]; ფერადი თავკაზმულობა და ტექსტში („წმ. გიორგის სავედრებელი“) წმ. გიორგის მინიატურა.

1. „ყოველი სასოება ჩემი შენდამი დამიძ(ს), დედაო ღმთისაო...“

2. „ლოცვა ანგელოზისა მიმართ, მცველისა სულთა და ხორცთა ჩვენთასა სამარადისოდ.—წმინდაო ანგელოსო, უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესო...“

3. „სხვა სავედრებელი.—უფალო იესო ქრისტე, ძეო და სიტყვაო ღვთისაო...“

4. „ლოცვა უჟმურისა, სამას სამოცდა ხუთის ჭირის განმა(ქარვებელისა).—ღმერთო, საბაო, ღმერთო ისრაილისაო...“

5. „წმინდაო წინამორბედო და ნათლის მცემელო იოვანე...“

6. „წმინდაო პირველმოწამეო სტეფანე, წმინდავო, პირველმოწამეო გიორგი...“

7. „ლოცვა კვეთებისა.—ღმერთო, განაშორე ამისგან ყოველი სნეულება...“

8. „ტყვეთა განთავისუფლებ(ა) და გლახაკთა ხელისა აპყრობა, სნეულთა მკურნალო, უძლეველო დიდო მოწამე, გიორგი, ევედრე ქრისტესა ღმერთსა ჩვენთვის... წმინდა გიორგი კაბადუკიისაო, იერუსალიმისაო...“

წჯდება: „თქვენ მფარველ და მეოხ ეყვენით მონასა ამას სახელით მარიამ.“

1134

ავგაროზი—[მე-19 ს.]

253×9; ქაღალდი; ოდნავ დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] **გადამწერი:** მართა; ფერადი ილუსტრაციები: 1. თავკაზმულობა (იესო ქრისტე) 2. ღვთისმშობელი (ჩვილედი) 3. წმ. გიორგი; ყოველი მინიატურა ფერადი ორნამენტის ჩარჩოშია მოთავსებული.

1. „სახარება იოვანესი. თავი ა. პირველითგან იყო სიტყვა...“

შენიშვნა: იოანე, I, მხ. 1—17.

2. „ყოველი სასოება ჩემი შენდამი დამიძს, დედაო ღვთისაო! დამიცევ მე საფარველითა შენითა მონა ესე შენი სახელით (მართა).“

3. „ლოცვა ანგელოზისა მიმართ მცველისა სულთა და ჴორცთა ჩვენთა, სამარადისო.—წმინდაო ანგელოზო უფლისა ჩვენის იესო ქრისტესო...“

4. „სხვა ლოცვა სავედრებელი.—უფალო იესო ქრისტე, ძეო და სიტყვაო ღვთისა...“

5. „ლოცვა უქმურისა, სამას სამოცდა ხუთის ჭირის განმაქარვებელისა. —ღმერთო, საბაოთო, ღმერთო ისრაილისაო, სამებაო სრულო და მოუკლებელო...“

შენიშვნა: ამავე ტექსტში ლოცვანი: წინამორბედ იოანე ნათლის მცემლისადმი, ათორმეტ მოციქულთადმი, წმიდა მღვდელთ მთავართადმი (ვასილი, გრიგოლი, იოანე ოქროპირი) წმინდა მამებისადმი: ანტონისა, ევთჳმისა, ონოფრესადმი და წმინდა ნინოსადმი.

6. „ლოცვა კვეთებისა.—ღმერთო, განაშორე ამისგან ყოველი სნეულება, ყოველი სული არაწმინდა...“

7. „წმიდაო გიორგი კაბადუკიისაო, წმიდაო გიორგი იერუსალიმისაო, წმიდაო გიორგი ბეთლემისაო... წმიდაო გიორგი ოდიშისაო, აფხაზეთისაო, ჩხარისაო, ატოცისაო, უძისაო, უსანეთისაო, კავთისაო, კორინთისაო, გორისაო, ქცხინვალისაო, მუხრანისაო, დიღმისაო, ქაშოეთისაო, კალაუბნისაო, თელეთისაო, გორიჯვრისაო, მარტყოფისაო, ხაშმისაო, ნინოწმინდისაო, საგარეჯოსაო, მანავისაო, ფხოველისაო, ზიარისაო, კონდოლისაო, თელავისაო, რუისპირისაო, შილდისაო, გრემისაო, ყვარელისაო, გავაზისაო, ალავერდისაო, ველისციხისაო, გურჯაანისაო, კარდანახისაო, ქიზიყისაო [!], მელაანისაო.“

1135

ავგაროზი—[მე-18—19 ს.]

133×7,5; ქაღალდი (გრაგნილი); დაზიანებული (დასაწყისი დაფლეთილია, ბოლოში ნაწილი მოხეული); მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18—19 ს.]

1. „...⟨სოფელსა შინა იყო და სოფელი⟩ მის მიერ ⟨შეიქმნა და სოფელმან იგი⟩ ვერ იცნა. თვისთა თანა მოვიდა და თავისთა იგი⟨არა⟩ შეიწყნარეს...“

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს იოანეს სახარების თ. I. მხ. 1—17 და მათეს სახარების 10, 1—8.

2. „ოთხნო თავნო სახარებისანო: მათე, მარკოზ, ლუკა და იოვანე! თანაშ[ე]ეწიენით და დაიფარეთ ყოვლისა განსაცდელისაგან და მოაშორეთ ყოველი სულისა და ჴორცისა მავნე, ეშმაკი გრძნება [მეტყუელი?], ზაკვა მონასა ამას ღთისასა.—თქვენ გეტყვით, მტერნო ისო ნაზარეველისანო, რამეთუ მოგცეს თქვენ ბნელი საყოფელად, რასა იკადრებთ, სადა სახელი მისი არს საჩინოდ და გამოსვლად ვერ ძალგიცსთ? გაფუცებ...“

3. „ძეო ღთისაო და სულო წმინდაო, რომელმან შეაძრწუნე სული უკეთური...“

4. „ღმერთო საბაოთო, ღმერთო ისრაილისაო, სრულო და მოუკლებელო...“

5. „წმინდაო გიორგი კაბადუკისაო, იერუსალიმისაო, ბეთლემისაო... გელათისაო, ატოცისაო, სურამისაო, შინდიშისაო...“

6. „ხატო ღთვებისაო [!], წმინდა შიო მღვიმელო, წმინდაო ესტატე ერთაწმინდისაო, ძლევისა მთავარმოწამეო...“

წყდება: „და დაიხსენით ყოვლისა ⟨მავნესა⟩გან მონა მღთისა...“

1136ა

ავგაროზი—[მე-19 ს.]

1 ფ; 16,5×35 (დაკეცილი 18 კვადრატულ ნაწილად); ქაღალდი; მხედრული; [მე-19 ს.]. გადამწერი [ეკატერინე ამილახვრის ასული].

1. „პირველითგან იყო სიტყვა ⟨და სიტყვა⟩ იგი იყო ღვთისა თანა და ღმერთი იყო სიტყვა იგი...“ (იოანე 1.1—17) II—X ნაკეცი.

2. „ოთხნო თავნო სახარებისანო: მათე, მარკოზ, ლუკა და იუანე [!], თქვენ შეეწიენით და დაიფარეთ ყოვლისა განსაცდელისაგან დავით ერისთავი.“ (XI ნაკეცი).

3. ლოცვა ოქროპირისა. „თქვენ გეტყვით, მტერნო იესო ნაზარეველისანო, რამეთუ მოგცეს თქვენ ბნელი საყოფელად. რასა იკადრებთ, სადა სახელი მისი არს საჩინოდ...“ (XII—XVI ნაკეცი).

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „...ძეო მღვთისაო, მფარველ ეყავ მონასა შენსა. დავით ერისთავს.“

4. „ლოცვა კრთომისა.—უფალო იესო ქრისტე, ძეო მღვთისაო და სულო წმინდაო, რომელმან შეაძრწუნე სული უკეთური და განხადე ყოველი მავნე...“ [XVII—XVIII ნაკეცი].

1136ბ

ავგაროზი—[მე-19 ს.]

1 ფ.; 27×31 (30 კვადრატულად დაკეცილი ნაწილი; აქედან უკანასკნელი 6 დაუწერელია; ამათში ერთი მოხეული); ქაღალდი; უყდო; [მე-19 ს].; გადამწერი: ეკატერინე ამილახვარის ასული.

1. „... ⟨ხოლო რაოდენთა⟩ იგი შეიწყნარეს, მოსცა მათ ხელმწიფება შვილ ღვთისა ყოფად...“ (1—4 ნაკეცი) იოანე 1. 12—17.

2. „სახარებისანო [!] მათე, მარკოზ, ლუკა და იოანე! თანაშეეწიენით, დაიფარეთ ყ̃ისა განსაცდელისაგან მხევალი შენი ეკატირინე ამილახვრის ასული...“ (5—6 ნაკეცი).

3. „ლოცვა ჟამისა ჟამურისა [!], სამას სამოცდა ხუთის ჭირისა...“ (7—9 ნაკეცი).

4. „წმინდა გიორგი კაბადუკიისაო, წმინდა გიორგი იელურსალიმისაო...“ (11, 13—19 ნაკეცი).

5. „წმინდანო მღვდელთ მთავარ[ნ]ო: ვასილი, გრიგოლი, იოანე ოქროპირო! წმინდანო მამანო: ანდრია, ეფთვიმე, საბა, ონოფრე! თქვენ მფარველ და მეოხ ექმენით მხევალსა შენსა [!] ეკატირინეს, ამილახვრის ქალს...“ (12 ნაკეცი).

შენიშვნა: 1, 20, 21, 22, 23 ნაკეცებზე: მიმართვა მთელ რიგ წმინდანებისადმი,

2. ყოველი მიმართვა თავდება: «...მეოხ ექმენ, მხევალსა ღ̃ისასა ეკატირინეს, ამილახვრის ქალს (ერთგან: „თავადის ასულს“)».

1137

წარმოადგენს "Mus" ხელნაწერს.

1138

ლოცვები—[მე-18 ს.]

21 ფ.; 9,3×6,5; ქაღალდი; უყდო; ნაკლული; დაზიანებული (1 ფ. ნახევარი—მოხეული); მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]

„...გვაკურთხენ, მეფობისა დაურღვეველო ზღუდეო! გვაკურთხენ, რომლისა მიერ აღდგენ ძლევანი..“ 1 r—21 v.

წყდება: „წმიდათა ანგელოსთა და მთავარანგელოსთა ძალთა...“

შენიშვნა: მეტად ნაკლული ტექსტის გადარჩენილ ნაწილში: 1. „ლოცვა ყოვლად წმიდისა ღ̃ის მშობელისა მიმართ, თქმული ღირსისა ფილოთეოს კონსტანტინუპოლელ მთავარ-ეპისკოპოსისა.—უბიწოო, შეუგინებელო...“ 2 r—9 v.

2. „სხუა ლოცვა ყოვლად წმიდისა ღ̃ის მშობელისა მიმართ.—მიიღე ყოვლად კეთილმოღვაწეო, ყოვლად წმიდაო დედოფალო, ესე პატიოსანი ძღვენი...“ 10 r—12 v.

3. „ლოცვა დღითიდღე სათქმელი წმიდისა ღ̃თის მშობელისა მიმართ, უკეთუ გსურის ხილვა მისი ჟამსა სულისა შენისა განყოფისასა.—შეიწყნარე აწ, დიდებულო დედოფალო...“ 13 r—19 r.

4. „ლოცვა განთიად და მიმწუხრი სათქმელი. წმიდისა იოანე დამასკელისა.—დიდება შენდა, ღმერთო, დამბადებელო და აღმგებელო ყოველთა...“ (ბოლონაკლული). 19 r—21 v.

1139

მარკ ტვენი. უკანასკნელი ნუგეში [1907 წ.].

14 ფ.; 18×11; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1907 წ. (1 r); გადამწერი და მთარგმნელი ყაფლან ვაჩნაძე (1r); დაუწერელია: 12 v—14v.

„შედექ! ამას იქით გაშვება თქუენი არ შეიძლება!—ოჰ, კეთილო სალდათო, მამაშვილობას, გაგვიშვი ჩვენ...“ 2 r—11 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი: „უკანასკნელი ნუგეში. ისტორიული ანბავი მარკა ტვენა [!]. თარგმნილი 1907 წელსა, ოქტონბრის 5-ს, ყაფლან ვაჩნაძისაგან.“ 1 r.

2. დართული აქვს ვინმე როსტოფჩინის ლექსი, თარგმნილი ყაფლან ვაჩნაძისაგან 1860 წ. 12 r.

1140

ინაშვილი, ნ. საჭიროა თუ არა ქართული რიგიანი ჟურნალი [1869 წ.]

2 ფ.; 26,4×20,8; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1869 (2 v); ავტოგრაფი; ადგილი: კიევი (2 v).

„საჭიროა თუ არა რიგიანი ქართული ჟურნალი? (სხარტული შენიშვნა).—გავიგე რომ გამოჩენილან ჩვენში წინასწარმეტყველნი, რომელნიც უქადიან ახლად დაარსებულს ჟურნალს მიუცილებელს დაცემას...“ 1 r – 2 v.

შენიშვნა: 1. ცენზურის ვიზა თავსა და ბოლოში, რედაქტორის კალმით ნასწორები ადგილები, ასოთ-ამწყობის თითების ნაკვალევი—მოწმობს, რომ სტატიას სტამბაში გაუვლია.

2. იგი გამოქვეყნებულია ჟ. „მნათობში“, 1869 წლის მარტის ნომერში, გვ. 1—7.

1141

ინაშვილი, ნ. ქალების განთავისუფლება [1869 წ.]

15 ფ.; 20,7×13,5; ქაღალდი („ფოსტის“); უყდო, დაფურცვლილი; მხედრული; 1869 (15 v); ავტოგრაფი; ადგილი: კიევი.

„ქალების განთავისუფლება (ჯონ სტიუარტ მილლის თხზულებათაგან). მთარგმნელისაგან.—დარწმუნებული ვარ, რომ ბევრნი მკითხველთაგანნი უნებლივ შეკრთებიან, როდესაც წაიკითხავენ სტატიის ზედწარწერას...“ 1 r—15 v.

შენიშვნა: ნ. ინაშვილის ეს სტატია, წამძღვარებული ჯონ სტიუარტ მილის [მეულლის] თხზულების თარგმანისათვის, გამოქვეყნებულია ჟ. „მნათობში“, 1869 წ მაის-ივნისის ნომერში, გვ. 1—40 (II განყოფ.).

1142

სამკურნალო წიგნი (ფრაგმენტი) [მე-19 ს.]

1 ფ.; 23×19; ქაღალდი; დაზიანებული (კიდეჩამოხეული); მხედრული; [მე-19 ს.].

«...თუ ადამიანის შვილსა თიაქარი დაემართოს და ან ჩამოუვიდეს, ამისი წამალი ეს არის გამოცდილი. ეს წამლები ამ სნეულებისა არის. პირველად

მოიტანე ხარდანჩო. დანაყე წმინდათა, რომი მი || ნე. ცოტათ გა[ა]თბე და ეს ხარდანჩო ამ რომში აურიე და თეთრ⟨ი⟩ ნარმა და⟨ა⟩სველე ნელთბილში. შემოსდევი დღეში სამჯელა [!]. ⟨მეორე⟩ წამალი: მოიტანე აქლემის განავალი; სელის ზეთშია... და შემოსდევი ნელთბილი კაკლებზედა და ბოქონზედა. ⟨დღეშ⟩ი ორჯელა უცვალე. მოიყვანე ბაყაყი. წმინდათ დანაყე... ერთი და გინდა ....სელის ზეთშია... მოშუშე და კადლე⟨ბ⟩ზედა [!] შემოსდევი. საღამომდინა ასე დაედვას. მეოთხე წამალი: თუ დაუსივდეს კაკლები, მოიტანე ლოშტაკი, დანაყე წმიდათ და მემრე მოიტანე ფურის რძე. ეს ლოშტაკი ამ რძეში ჩაყარე კარგათა და მოხარშე და პატარა შრეშიც უყავი და შემოსდევი წინა, მუცლიდამა კაკლებამდისინ და ისე ჰქონდეს საღამომდისინ და, როცა აიღო, მაში ცხარე ოტკაშია ერთი შვრი⟨ი⟩ს წონა ქაფური გაურიე თბილათა და ნარმა და⟨ა⟩სველე და კაკლებზედა შემოსდევი თბილ-თბილი, რომა მაღლა ასწიოს. დიდათ გამოცდილი არის ეს წამლები“.

შენიშვნა: ფრაგმენტის ტექსტი მთლიანად არის გადმოწერილი.

1143

მურაბების მომზადება--[მე-19 ს.]

2 ფ.; 35×22; ქაღალდი (დაჭმუჭნილი, გაყვითლებული); [მე-19 ს.].

„მსხლის მურაბა.---გულაბის სხალია კარგი; ცოტა კუხე უნდა იყოს, გაიფცქვნას, კურწი უნდა ცოტად ზედვე იყოს...“

შენიშვნა: ტექსტში მსხლის, ბადრიჯნის, ჭერამის, წენგოსი, ალუბლისა, შინდისა, აპელსინისა, ვარდისა და კომშის მურაბის მომზადების რეცეპტებია.

მინაწერი (ტექსტის ხელით): „მონავარდისა! ძათხ მანეთს გიგზავნი, გეთაყვა! მალე მიყიდვინე ერთი კოჭი ყვითელი ოქრომკედი. დუფაპილის საკერავათ მინდა...“

1144

ორი მინიატურა: გრიგოლ ღვთის მეტყველისა და ვასილი დიდისა [მე-17---18 ს.]

2 ფ.; 24×18; ქაღალდი (მაღალი ხარისხისა); უყდო, დაფურცვლილი (მეორე ფ. მეტად დაზიანებულია; მოხეული აქვს კიდეები); ნუსხური, [მე-17—18 ს.].

შენიშვნა: 1. როგორც ჩანს, სურათები ამოღებულია კონდაკიდან.

2. გრიგოლ მღვდელმთავრის პორტრეტს წარწერილი აქვს [ტექსტის ხელით, ნუსხურად]: „წ̃ო დიდო მღჳდელმთავარო გრიგორი, მეოხ-ექმენ მეფის ძეს ლეონს.“ 1 r.

3. ვასილი მღვდელ-მთავარის პორტრეტს წარწერილი აქვს: ⟨„წ̃ო დიდო მღ⟩ჳდელ-მთავარო ვასილი, მეოხ-ექმენ მეფის ძეს ლეონს.“ 2 r.

4. მე-2 ფურცლის v-ზე, ქვემო არშიაზე, მე-17 ს. კალიგრაფიული მხედრულით მიწერილია დაზიანებული ტექსტი: „...ნოდეს ქაღალდსა, მწერლისა არა ბრალია, ბატონნო.“

5. ორივე ფურცლის ოთხსავე გვერდზე შემოხაზულია განიერი ოთხკუთხედი ჩარჩოები—მწვანე, წითელი და ოქრო-მელნით.

6. პორტრეტები შესრულებულია, ფერადი წამლებით და ოქროთი.

7. მეფის ̄ძე ლეონ, რომელიც იხსენიება მინაწერებში, უნდა იყოს ვახტანგ V შაჰ-ნავაზის ძე (ვახტანგ VI-ის მამა) და არა ირაკლი II-ის შვილი. ამას დავასკვნით მინაწერების დაწერილობისა და, განსაკუთრებით, შემკულობის მიხედვით.

8. 2 v-ს შუა ადგილას [ს. გორგაძის?] ხელით, წარწერილია: „კონდაკი წმ. ვასილისა, სამღვდელ-მთავროჲ“.

1145ა

ანტონ ჭყონდიდელი. განწესება. [1846 წ.]

2 ფ.; 35,5×22,2; ქაღალდი; უყდოჲ (გაყვითლებული, ნაკეცებზე დახეული); მხედრული; 1846 წ.; ადგილი: ს. ბეთლემი (2 v).

„განწესება. ყ̃დ სამღვდელომ ეპისკოპოსმან ანტონმან მეორემ განხილვისა შემდგომ ამა ეკლესიისა და აღწერისა, დასდვა შემდგომი განწესება: პირები მეტრიჩესკისა და აღსარების სიებისა, აგრეთვე ობისკი ქორწინებისა აუცილებლად იყუნენ დაცულნი ეკლესიაში...“ 1 r—2 v.

თავდ. „განწესება ესე მტკიცდება ხელის მოწერითა ჩემი ხმითა, ღერბისა ჩემისათა ბეჭდისათა 1846-სა წელსა, ივნისის 12-სა დღესა. ბეთლემი. ეპისკოპოზი მინგრელი(ი)ს მწყემსთავარი, ყოვლისა უსამღდელო ანტონ ჭყონდიდელი.“

შენიშვნა: 1. განწესებაში წარმოდგენილია სამეგრ. სამწყსოსა და ეკლესიების უნუგეშო მდგომარეობა (წირვა-ლოცვის დაუსწრებლობა და უქმის „გატეხა“ § 4), რისთვისაც ჭყონდიდელი 5 მან. ჯარიმას აწესებს; საეკლესიო ბეგარის სიმძიმე (§§ 6, 7, 8, 9); „მისნობა“ და „ლუსრ მით გადაცემა“ (§§ 12—13) და სხვ.

2. „განწესების“ ტექსტი გადაწერილია უწიგნურად.

1145ბ

საკითხავი პარასკევსა ვნებისათვის [მე-19 ს.]

1 ფ.; 33,7×22; ქაღალდი (ლურჯი); უყდოჲ (ზედა ნაწილს მარჯვენა ნაპირი მოხეული აქვს); მხედრული; [მე-19] ს; ჭვირნიშანი [18] 07.

„საკითხავ⟨ი⟩ პარასკევსა ვნებისათვის, მოსახსენებელი მაცხოვრისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესი, თქმულ⟨ი⟩ ანანია ებრ⟨ა⟩ელისა, დასისაგანისა ჯვარცმის⟨ა⟩. ვჰსცან უფლისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესი წიგნთაგან საღმრთოთა და სარწმუნოებით გულსა მოდგინედ ვსწრაფენ და ⟨ა⟩ღვსწერენ მოსახსენებელნი, რაჲ თქვეს ურიათა ღთისათვის პონტოელსა პილატეს, მსაჯულისა ზე, რომელ ესე აღსწერა ნიკოდიმოს წიგნითა ებრაულითა. ხოლო მე გარდმოვსწერე წიგნითა ბერძულითა, (საც)ნობელათ ყოველთათვის.—ოდეს მოიწია ჟამი წინასწარმეტყველებისა... და დრო ვნებისა უფლისა იესოსი, მაშინ შეკრბენ სჯულის მეცნიერნი...“ 1 r-v.

წყდება: „ხოლო იგინი დადუმნეს. ჰრქუა პილატე პასენაკსა მას: განვედ და რომლითაცა სახითა გნებავს, შემოიყვანე იესუ. ხოლო პასენაკი იგი...“ 1 v.

შენიშვნა: ფრაგმენტი წარმოადგენს აპოკრიფის ნაწყვეტს.

1145გ

ქადაგება. (სიტყვა) ქება ჯვარისა [1858 წ.]

1 ფ.; 35,6×22; ქაღალდი; უყდო, მხედრული; 1858 წ.; ადგილი: თბილისი 1 v.

„ჯვარი, რომელმან დაარღვია მტერობა შორის მღუთისა და კაცთა და სრულ-ჰყო შერიგება...“ 1 r-v.

თავდ. „მოვედ ცრემლით და უამბორე წმიდასა და ცხოვრების მომცემელსა ჯუარსა ქრისტესსა, რათა მოგცეს განკურნება ყოველთა ცოდვათა შინა. ამინ.“

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის ეპიგრაფი: „დღეს სამღრთომან მადლმან ყოვლადწმიდისა სულისამან შემკრიბნა ჩუენ და ყოველს გვიპყრიეს ჯუარი.“

2. ტექსტის ბოლოს, მარცხენა მხარეს, მიწერილია: „ქ. ტფილისი. ჩყნჱ წელსა სეკდემბრის იდ დღესა. ალავერდობისათჳს.“

1146

ლექსთა კრებული [მე-19 ს.]

2 ფ.; 35×21,5; ქაღალდი; უყდო (გაყვითლებული); მხედრული; მე-19 ს.; ჭვირნიშანი: 1823.

1. ბესიკი ა. „შავნი შაშვნი შავს გალიას შემსხდარნი...“ 1 r.

ბ. „სევდის ბალს შეველ შენაღონები...“ 1 v—2 r.

გ. „მე მივხვდი მაგა შენსა ბრალებსა...“ 2 r-v.

2. ოდოევსკი. ვარდი და ბულბული.—„ვარდო, რათ ხარ თავდახრილი?..“ 1 r.

შენიშვნა: ოდოევსკის ეს ლექსი მოთავსებულია ალ. ჭავჭავაძის თხზ. ი. გრიშაშვილისეულ გამოცემაში (თბ. 1940. გვ. 151).

1147

სოფლურნი სამხარნი (მოთხრობები) [მე-19 ს.]

11 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო (რვეული, 1—3 ფ. ამოვარდნილი და დაზიანებული, 3 ფ. ქვედა, მარჯვენა, კუთხე მოხეული, ტექსტითურთ); მხედრული; [მე-19 ს]; დაუწერელია: 5 v, 6 r, 11 v.

1. „სოფლურნი სამხარნი. სამხარი პირველი. ფანჯარა. სოფელსა ჩვენსა შინა ცხოვრებდა ერთი დედაკაცი, თუმცა მოხუცებული, მაგრამ საამური და საყვარელი...“ 1 r—5 r.

წყდება: „მე ვსჩანდი დაფიქრებულად ანუ განბნეულად, გარნა თჳთ

საქმესა შინა არა რაჲ იფარვოდა ჩემის ყურადღებისაგან: არა მისი მოუთმენელობა, არ⟨ა⟩ მისი მოუსვენელობა...“

2. [უსათაუროდ] „მე მყავდა კეთილის მყოფელი შვედი, ესრედ განათლებული, ესოდენ მგრძნობელი მშვენიერებათადმი ხელოვნებისა და ბუნებისათა, რომელ აღმწერელი მათ მოქმედებათა სულსა ზედა თჳს⟨ს⟩ა, იგი სჩანდა სრულიად პოეტად“...

წყდება: „აი უპირატესობა და სარგებლობა ჰავისა, ხადული ევროპასა შინა მწუხარედ და საწყლად. არა, არა, პატიოსანო მეგობარო ჩემო! არსად კაცთა არა ძალუძდ [!] ყოფნად...“

შენიშვნა: 1. „სოფლურნი სამხარნი“ რუსული დედნიდან ნათარგმნი ჩანს.

2. ტექსტი ნასწორებია მთარგმნელისავე ხელით;

3. პირველიცა და მეორე მოთხრობაც მეტად ნაკლულოვანია (6 ამოხეული ფფ. თავში და 7—8 ფფ. შუა).

1148ა

სამკურნალო წიგნი (ფრაგმენტი) [მე-19 ს.]

1 ფ.; 34×22; ქაღალდი; უყდო (ცალკე ფურცლად, ზემო მარცხენა კუთხე და ზემო არშია შემოციცქნილი); მხედრული; [მე-19 ს.] ნაკლული.

„...ილათ ადუღე, გადმოიღე, შეინახე. გაარჯლებულს მუწუკს წაუსვი. მოარჩენს. დაკდილია. ლოცვა. ყმაწვილი რომ ძილში ტიროდეს და შეშინებულიც იყოს—„სახელითა მამისათა“ თქვი. „მოვიდოდა ატურ-მატური; მოკსინვიდა გველივითა, მოსტიროდა ვაჟივითა...“

შენიშვნა: ჩამოწერილია სამკურნალო საშუალებათა და შელოცვების ნუსხა შემდეგ სნეულებათა საწინააღმდეგოდ: მუწუკისა „გაარჯლებულის“, „ყმაწვილი რომ ძილში ტიროდეს“, „ტანი რომ ეძრას ყმაწვილს“, „დედოფალას [!] ლოცვა“, „ტაბასტისთვის“, „პირის სიმყრალისა და ღრძილების ტკივილისათვის“.

მინაწერები 1858 და 1859 წწ. თარიღებით 1 v, ტექსტის ბოლოს. მეორე მინაწერი (1 v) მეღორესთან დადებული ხელშეკრულების ტექსტს წარმოადგენს: „ჩყნთ წელსა, იანვრის თორმეტსა დღესა დაგიჭირე მეღორეთ შენ, ტფილისის ქალაქში მცხოვრებელი ანდრია დათუნიაშვილი ამა პირობით დაგაზიარე დამდოლე ღორი ცხრა, ერთი კერატი და თორმეტი ბურვაკი, რომელიც შეიქმნება სულ ოცდაორი სული. უნდა მოუარო კარგათ სამ წელიწადს და რაც მოგვცეს ღმერთმან ნაშენიც და თავნიც, როცა ყოველს შეასრულებს, ნახევარი შენი უნდა იყოს და ნახევარი ჩემი; და თუ შეგამცნიო ხელ-მრუდობა, არა მოგცე რა.“

1148ბ

სამკურნალო წიგნი (ფრაგმენტი) [მე-19 ს.]

2 ფ.; 22×18; ქაღალდი (მოლურჯო); უყდო; მხედრული (თავნაკლული); [მე-19 ს.]

„... მერმეთ ეს აბი ერთი მიეცით და მეორეს დილაზედ ორი მიეცით, მესამეს დილაზედ სამი მიეცით, მეოთხეს დილაზე ოთხი, ვიდრე ათს დღემდე უნდა თითო უმატოთ...“ 1 r—2 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის I ნაწილში მითითებულია ვენერიული სნეულების სამკურნალო საშუალებანი—1 r—2 r; ხოლო II-ში—„ყმაწვილისათვის გასახსნელი ჯულაბი...“ 2 r.

1149

რომანი უცნობი ავტორისა (ფრაგმენტები) [მე-19 ს.]

20 ფ.; 36,5×22; ქაღალდი; უყდო (ორ რვეულად); მხედრული (თავ-ბოლონაკლული); [მე-19 ს.]

„... შეიძლებოდა შენიშვნა ქცევითა სვეტლანინისათა ცოლისა თანა, პატივისცემითა მეზობელთაგან და წესდებულებითა მისსა სოფელსა და სახლსა შინა, რომელ იგი იყო ჭკუიანი, კეთილი, ბედნიერი ქმარი და მამა და კარგი სახლის პატრონი...“ 1 r—20 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი მეტად ნაკლულია: აკლია თავსა და ბოლოში, აგრეთვე შიგნითაც (12-სა და 13 ფფ. შუა).

2. გმირების გვარები: სვეტლანინი, რამირსკი, ულროვი, ხლესტოვი, არბატოვი და სხვ. რომანის მოქმედების ადგილი (მოსკოვი, ნიკოლსკი) და თარგმანის სტილისტური და ლიქსიკური რუსიციზმები მოწმობს, რომ რომანი რუსულიდან არის ნათარგმნი.

3. გადარჩენილი ნაწილი ტექსტისა: მესამე თავი (თავნაკლული) 13 r—17 r მეოთხე თავი (ბოლონაკლული) 17 r—20 v; მერვე თავის ბოლო ნაწილი 1 r—2 r; თავი მეცხრე, მეათე, მეთერთმეტე, მეთორმეტე (ბოლო ნაკლული) 2 r—12 v.

4. ფურცლებისა და რვეულების რიგის თანამიმდევრობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება იყოს სწორი, თუ რომანი რამდენიმე ტომისაგან არის შემდგარი.

1150

ბესიკი. რუხის ბრძოლა [მე-19 ს.]

4 ფ.; 36×22; ქაღალდი, უყდო (დაშლილ-დაფურცვლილი, ნაკეცებზე და კიდეებზე შემოცვეთილი); მხედრული; [მე-19 ს.]

„შესხმა იმერთა მეფე სოლომონ პირველისა, დავითიან ბაგრატოვანისადმი, თქმული ბესარიონ ზაქარიას ძის გაბაონისაგან, რომელიცა მიართუა მან მეფესა თვით ჴელითა თვისითა, დღესა ქრისტეს აღდგომისასა და მიულოცა მით აღდგომა ქრისტესი და ძლეუა ძლიერი აბხაზთა, ჯიქთა და ალანელთა ზედა, პროზად და შაირად შეთხზული.—დღეს იხარებს დავით სულიერსა ჩანგსა თანა სულითა მაღალადებელი მეფე...“ 1 r—4 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შედარებულია ბესიკის 1912 წ. გამოცემის „რუხის ბრძოლის“ ტექსტთან (თბ. 1912 ს. გორგაძის რედ. გვ. 68—90).

2. ხელნაწერის ტექსტი სრულია, ალაგ შეცდომებით დამახინჯებული.

3. საგანგებოდ შემოხვეულ კანზე წარწერილია: „რუხის ბრძოლა“ ბესარიონ გაბაონისა. დღემდე ამ ოდა-პოემისა მარტო სამი ხელნაწერი იყო ცნობილი (წ. კ. საზოგადოებისა №№ 3723, 2270 და 951). ეს მე-4-ე იქნება (-D). იხ. ჩვენი გამოცემა „ბესიკი“, თბილისი 1912 წ. გვ. 68. როგორც შედარებამ გვიჩვენა, ეს ხელნაწერი ძლიერ ახლო უდგას ხელნაწერს B-ს (=წ. კითხვ. № 2270). 1915 წ. იანვრის 10-სა. ს. გორგაძე.“

1151

[ავალიანის] ლექსთა კრებული [მე-19 ს.]

11 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო (რვეული, 7-ფ. ამოვარდნილი); მხედრული („დედაბრული“); [მე-19 ს.] ნინო ბოლგარსკის შემოწირული 1914 წ.

1. „ოდეს ქმარი მოუკვდა.

—დავკარგე სიხარული, ცნობა, გული...“ 1 r—7 v.

2. „ოდეს ბიძა შადგა ბერად, დაუტევა ქვრივი და ობოლნი ძმისწულნი სხვადასხვა ადგილს წავიდნენ.—თქვენ წახვედით, მე დამაგდეთ, უნუგეშოდ ცრემლთა მღვრელი...“ 8 r-v.

3. „ოდეს შეასმინეს ტყუილად მაზლს.—ნეტა რა უყო უწყალოდ ჩემი ბედისა წერასა...“ 8 v—9 r.

4. „თავს ნუგეშს აძლევს და სოფელს ემდურის.—სოფელი ესე შენია...“ 9 r-v.

5. „წინადადება და სამდურავი.

—აჰა, რა ცრუ არის ესე სოფელი...“ 9 v.

6. „რძალთან წყენა მოუვიდათ.

—მოდი და, შვილო გაბრიელ, ნუ სწვამ'ალითა დედასა...“ 10 r.

7. „ოდეს ვანა რუსეთს იყო.

—რაზედ მომიგზნე უწყალოდ უშრეტი ცეცხლის ალია...“ 10 r-v.

8. „ოდეს რძალთან სამდურავი მოუხდათ.

—მე არა მქონდა იმედი შენი კეთილის გულისა...“ 10 v—11 r.

9. „ოდეს შვილის შვილი გა(ა)თხოვა.

—ახ, რა უყო ესდენ ვალსა...“ 11 r.

10. „[ოდეს] მოაგონდა მკვდარნი ძენი ორნი...“ 11 r-v.

შენიშვნა: 1. ლექსებში ალაგ ავტობიოგრაფიული ცნობებია: „რადგან მომაშორა, ვემდური სვესა, იესომ დეკანოზს გიორგი ავალიანოვის ძესა...“ „წელსა ათას რვა(ა)ს იყო ოცდამეხუთეი. სეკდემბრის თექსმეტს ორშაფათს დღეი...“ „რადგანც გამოერჩიე ბლალოჩინებში სრულად... შენ თუმცა სიონის კრებაში გამოსწყდი ჩემად მევლელად[!]...“ და სხვ. („ლექსში“ ოდეს ქმარი მოუკვდა“ 1r, 1v, 2 v). მოტანილი ადგილების მიხედვით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ავტორი ყოფილა სიონის დეკანოზის („ბლალოჩინის“) გიორგი ავალიანის ქვრივი; დაქვრივებულა 1824—25 წწ. და სხვ.

2. ლექსების დაწერის თარიღი არ ირკვევა.

3. კონვერტზე, რომელშიაც ჩადებულია რვეული, ს. გორგაძის ხელით აწერია (წითელი და ლურჯი ფანქრით): „ლექსები. ნინო ბოლგარსკის (თარხნიშვილის ასულის) შემოწირულობა.“

1152

სომხურ-ქართულ-თათრული გრამატიკა (ფრაგმენტი) [მე-18 ს.]

6 ფ. (ძველი პაგინაციით ლ-ლთ გვ.); 22×17; ქაღალდი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; [მე-18 ს.]; ჭვირნიშანი: 1782 (5 და 4 ფ.); მეექვსე ფურცელი დაუწერელია.

„... სომხური. ქართული. თათრული. ნაცვალსახელისათვის.—ნაცვალსახელი იგი, რომელი დაიდების სიტყუასა შინა ნაცვლად სახელისა, სომხურისა ენისამებრ იწოდების დიერანუნ და თათართამებრ—ზამირ. ხოლო განიწვალებიან ნაცვალსახელნი არსებითათ, ჩუენებითათ, მოგებითად, კითხვითად და კულავ მოღებითად...“ 1 r—5 v.

წყდება: „... გულოვ-ლინილოვ. ყოფნით. ქმნით. ოლერქენ. ოლუფ.“

შენიშვნა: 1. გრამატიკა შეიცავს: „ნაცვალსახელისათვის“—1r—3 v და „თვის უღვლილებისათვის არსებითისა ზმნისა“—3 v—5 v.

2. ტექსტი წარმოადგენს სომხურ-ქართულ-თურქული პარალელური გრამატიკის ფრაგმენტს.

3. ხელნაწერში დაცულია ანტონ კათალიკოზის გრამატიკული ტერმინოლოგია.

1153

შესანიშნავ ადამიანთა ბიოგრაფიები [1879 წ.]

33 ფ.; 36×22; ქაღალდი („თაბახი“); უყდო; დაშლილი; მხედრული; 1879 წ. (33 r) ადგილი (თარგმნისა): გორი (33 r).

1. „ეპიზოდი მოცარტის ცხოვრებიდგან. მეჩვიდმეტე საუკუნეში.—ქალაქ პრაგის ახლო, კოზუზის ქედზედ, რომლის ძირში ხმიანად მიმდინარეობენ მშვენიერი ჩქარი წყლები...“ 1 r—4 v.

შენიშვნა: 1. სათაურის გასწვრივ, ფრჩხილებში „ეს უნდა გარდაკეთდეს.“

2. ტექსტი ნასწორებია ტექსტისავე ხელით.

3. ნათარგმნი ჩანს [რუსულიდან?].

2. „პაწაწა აზნაური—რუბენსი. მეთექვსმეტე საუკუნეში.—პეტუა, მე მოწყენილი ვარ! რანაირ გრძელდება ხოლმე დღე, როცა დედა შინ არ არის!..“ 5 r—11 v.

3. „და იქმნეს ნათელი! ჰუტენბერგი. მეთუთხმეტე საუკუნეში. I. ჰუტენბერგი, ანუ სახელი კეთილის მთისა.—ახალგაზდა კაცი ასე თოთხმეტ-ხუთმეტის წლისა ადიოდა თხის სიმარდით ფითალო კლდეზედ...“ 12 r—16 v.

4. „დომრემელი გლეხის ქალი ჟანნა დ’არკი. 1. ხე ფეია.—19 ოკტომბერსა, 1428 წელსა ღამდებოდა კიდეც, როცა ვიღაც კაცი შეშინებულის სახით და დაქანცული ფეხით მოჩოჩამდა მდინარე მეზის სანაპიროზე...“ 16v—22 r.

5. „დატყვევებული მძევალი. გუსტავ ვაზა. მეთექვსმეტე საუკუნეში. 1. პატარა ვაჟი.—თოთხმეტის წლის ვაჟი—ბავშვი იდგა მწვეტიანი კლდის კინწიროზედ...“ 22 v—25 v.

6. „გასსანდი. (მეჩვიდმეტე საუკუნეში). I. ფაიანსის ძალლი.—ჩემო ცოლო, კარგად მიკეტე ეკკლესიის კარებები?..“ 25 v—33 r.

1154

Varia

შენიშვნა: ხელნაწერი მოთავსებულია პაკეტში ე. თაყაიშვილის წარწერით: „ოქსფორდის უნივერსიტეტის ქართული წიგნების და ხელნაწერების კატალოგი, გამოგზავნილი ოლივერ ვარდროპის მიერ.“ (ლათინური ტრანსკრიფციით).

1155

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. „ვეფხის-ტყაოსნის“ ყალბი ადგილები [მე-19—20 ს.]

598 ფ., 21×17,5 (პირველი 6 რვეული) და 17,5×22 (20 რვეული); ქაღალდი; უყდო (პირველი 6 რვეული—ლურჯკანიანი); მხედრული (პირველი 5 რვეული—მელნით, დანარჩენები—ფანქრით, ალაგ მელნით); მე-19—20 ს.; ავტოგრაფი; დაუწერელია: 588 r—598 v; დანარჩენი ფფ. უდიდესი ნაწილისა მხოლოდ ერთი მხარე არის დაწერილი. ალექსანდრე სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან შემოწირული 1914 წ.

„ზოგიერთი „ვეფხის-ტყაოსნის“ ხანების სიყალბე.—მკითხველს ეხსომება ამ ათის წლის წინათ ბ. იონა მეუნარგიას თაოსნობით შემდგარი კომისია „ვეფხის-ტყაოსნის“ ტექსტის აღსადგენად და შესასწორებლად...“ 1r—587 r.

შენიშვნა: 1. სათაური „ვეფხის-ტყაოსნის“ ყალბი ადგილები“—მე-8-ე რვეულიდან; პირველ 6 რვეულზე კი, „ზოგიერთი „ვეფხის-ტყაოსნის“ ხანების სიყალბე“, მე-7-ე რვეულზე: „ვეფხის-ტყაოსნის“ ყალბი ხანები“. 91 r.

2. ხელნაწერის უკანასკნელი თავი—XCV. 3. XCIV თავის ბოლოს (584 v), ს. გორგაძის ხელით, წითელი მელნით, აწერია: „*) ამ წერილის თავები I—XCIV დაბეჭდილი იყო ჟურნალ „მოამბეში“ 1895 წლისა №№ 11 და 12; 1896 წლისა №№ 3, 4—8; 1897 წლისა №№ 2, 4, 5, 7, 9—11; 1898 წლისა №№ 1, 2, 4, 5 და 11; 1899 წლისა 1 და 10; 1900 წლისა №№ 3—5, 7, 8 და 10; 1901 წლისა №№ 5 და 6. წინამდებარე მე-95-ე თავი, რომელიც აქ იბეჭდება [იგულისხმება „ძველი საქართველო“ [ტ. IV. ტფილისი. 1914—1915. 54—58 გვ.], განსვენებულის ქაღალდებში აღმოჩნდა, მაგრამ, სამწუხაროდ, არც ეს თავია დამთავრებული. რედაქტორი“.

3. XCV თავს წითელი მელნით, ს. გორგაძის ხელით წარწერილი აქვს სათაური (585 r); ამ თავის ტექსტის ბოლოს, იმავე ხელითა და მელნით, სქოლიოს სახით: „† ალ. სარაჯიშვილი. *) აქ წყდება ეს საყურადღებო წერილები. როგორც მკითხველი ჰხედავს, ეს უკანასკნელი წერილიც დაუმთავრებელია, თუმცა ავტორის აზრი ცხადია: მე-1591-ე ხანა მას ყალბ ხანად მიაჩნია. ამავე აზრისა იყო განსვენებული პოემის ბოლოსიტყვაობის ორი უკანასკნელი ხანის (1592 და 1593) შესახებაც, რაიც მას ხშირად გამოუთქვამს ჩვენთან კერძო ლაპარაკში. რედაქტორი“.

4. მესამე რვეულში და მეცამეტე რვეულში ჩადებულია: მე-3-ში—4 ფ., ხოლო მე-13-ში—1 ფ. ტექსტი, უპაგინაციოთ, მაგრამ ფურცლების საბოლოო სათვალავში (598) შეტანილი.

5. მე-10-ე რვეულს 175 r, 176 r-ზე, მელნით რუსული თარგმანი: „681 Питье кончилось, (каждый) к себе разошлись пившие домой...“ 692 სტროფამდის, ბოლო სტრიქონი: „...Только безумный с зверями ходит он в поле, плачет“.

1156

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. თავადიშვილის მეურნეობა [1914 წ.]

38 ფ.; 21,5×17,5; ქაღალდი; უყდო (ლურჯკანიანი, დაფურცვლილი რვეული; ტექსტი დაწერილია ფანქრით, ცალ გვერდზე); მხედრული; ავტოგრაფი; 1914 წ. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„თავადიშვილის მეურნეობა ამ ასის წლის წინად.—ჩვენ ძალიან ცოტა რამ ვიცით ჩვენის უწინდელის შინაურობისა, კერძო კაცის ცხოვრებისა...“ 1—38 ფ.

შენიშვნა: ა. გარეკანზე აწერია „დაიბეჭდა 1914 წ. „კლდის“ № 19, 20, 21“.

ბ. 20—23 ფფ. ფანქრით არის გადახაზული და, როგორც ჩანს, არ შესულა ნაბეჭდ ტექსტში.

გ. რვეულს უზის № 2, დაწერილი წითელი ფანქრით, ს. გორგაძის ხელით.

1157

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. ერთის გლეხკაცის ოჯახის ბედი [მე-20 ს.]

46 ფ.; 21,5×17,5; ქაღალდი; უყდო (ლურჯკანიანი, დაფურცვლილი რვეული); [მე-20 ს.] მხედრული (დაწერილი ფანქრით, ცალ მხარეს—r-ზე); ავტოგრაფი. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„ერთი გლეხკაცის ოჯახის ბედი მეთვრამეტე საუკუნეში.—1684 წელს ფანასკერტელს ციციშვილს, ბოქაულთ-უხუცესს ბატონს ფარსადანს ავად გაუხდა თანამეცხედრე მისი, ბატონიშვილი დარეჯან...“ 1 r—46 r.

შენიშვნა: ტექსტი გამოქვეყნებულია 1914—1915 წ. „ძველი საქართველოს“ IV ტომში, გვ. 31—53 (ტფილისი).

1158

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. არტანუჯის ვარიანტი „ვეფხის-ტყაოსნისა [1914 წ.]

58 ფ.; 22×17,7; ქაღალდი; უყდო (დაფურცვლილი, ლურჯკანიანი რვეული, ფანქრით ნაწერი ცალ გვერდზე); მხედრული; 1914 წ. (1 r); ავტოგრაფი; ადგილი: [ტფილისი]. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„არტანუჯის ვარიანტი „ვეფხის-ტყაოსნისა“. I—წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების ბიბლიოთეკაში ინახება ხუთი ხელნაწერი „ვეფხის-ტყაოსანი“, ეგრეთ-წოდებულის არტანუჯის ვარიანტისა...“ 1—57 ფ.

შენიშვნა: 1. პირველ გვერდზე, ს. გორგაძის ხელით, წითელი ფანქრით, აწერია: „წაკითხულია 1914 წ. მარტის 27-ს (ოქმი № 85)“, [საქართველოს საისტ.-საეთნოგრაფ. საზოგადოების სხდომაზე].

2. ტექსტი გამოქვეყნებულია „ძვ. საქართველოს“ ტ. IV, 1—30 გვ. ტფ. 1914—1915 წ.

1159

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. ავგიორგი. II ნაწილად [მე-20 ს.]

48 ფ.; 22×17,7; ქაღალდი (ლურჯკანიანი რვეული, დაფურცვლილი, ცალ-გვერდზე ნაწერი); მხედრული, მე-20 ს.; ავტოგრაფი. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„ავ-გიორგი. I.—ზამთრის სუსხიანი ღამე იყო. უმთვარო ცა, ურიცხვ ვარსკვლავით მოკენჭილი, ალაზნის ველს წამოჰბუროდა...“ 1—48 ფ.

შენიშვნა: მოთხრობა, მცირეოდენი ადგილების გამოკლებით, დაწერილია დიალოგების სახით (ალავერდელსა, ტფილელსა, სამებელსა და რუსთველს შორის).

1160

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. ვახტანგ V მეფის მეჯლიში [მე-20 ს.]

12 ფ. (24 გვ.): 17,9×22,2; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; (ფანქრით ნაწერი, ცალ-სვეტად); ავტოგრაფი; მე-20 ს.; დაუწერელია: 21—24 გვ.

„ვახტანგ V მეფის მეჯლიში.—ერთხელ ქართლის მეფე ვახტანგ V—არ ვიცით, თავის ძმისწულს ათხოვებდა, თუ დისწულს, არც ის არის ცნობილი, თუ ვის აძლევდა, მაგრამ ეს კი ნამდვილად ვიცით, რომ ქორწილი მეფემ თავის სასახლეში გადაიხადა 6 თებერვალს, 1673 წელს...“ 1—20 გვ.

შენიშვნა: 1. მოთხრობა დაწერილი ჩანს შარდენის „მოგზაურობის“ სათანადო ადგილის მიხედვით.

2. ტექსტი გამოცემულია (ჯეჯილი, 1905, № 4, გვ. 35—47).

1161

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. შახსეი. [მე-20 ს.]

48 ფ.; 17,9×22,2; ქაღალდი; უყდო (2 მოგრძო რვეული, ფანქრით ნაწერი ცალ-მხარეზე); დაუმთავრებელი; [მე-20 ს.]. ავტოგრაფი; 40—48 ფფ. დაუწერელია.

„დიდი ხნის ამბავს მოგახსენებ... როდესაც ამ თორმეტის წლის წინად დერბენტში გახლდი...“

წყდება: „სიკვდილის სიახლოვემ ნორჩი ყასიმის...“

შენიშვნა: „შახსეის“ წარმოშობის ისტორიისათვის ავტორს გამოუყენებია მოჰამედის წიგნი „ზუჰრათურ-რიაზი“ 4 r.

1162

რუსული ტექსტი

1163

რუსული ტექსტი

1164ა

რიშ-ბაბა [ალ. სარაჯიშვილი]. ნამცვრევი [მე-20 ს.]

2 ფ.; 35×11; ქაღალდი; უყდო (დაფურცვლილი, სასტამბოდ ნაწერი, ფანქრით, ცალ-გვერდზე); მხედრული; მე-20 ს., ავტოგრაფი. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„ნამცვრევი [ნაკვესები].—ვინცა სვა, კიდევ დალევს, ვინცა სწერა, კიდევ დასწერს... მაგრამ გახსოვდეს კი, მწერალო—წერამაც სმასავით თავის ტკივილი იცის...“ 1—2 ფ.

შენიშვნა: 1. ტექსტი სულ 19 „ნაკვესს“ შეიცავს.

1. ტექსტის ბოლოს მოწერილია ალ. სარაჯიშვილის ფსევდონიმი „რიშ-ბაბა“.

1164ბ

რიშ-ბაბა [ალ. სარაჯიშვილი].—უკუდო ვირი [მე-20 ს.]

1 ფ.; 35×11; ქაღალდი; უყდო (ფანქრით ნაწერი r-ზე); მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი.

„უკუდო ვირი. არაკი.—ვიღასიც უკუდო ვირი, მეტად დატვირთული და ქანც-გაწყვეტილი, ტალახში ჩავარდნილიყო...“ 1 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს, ავტორის ხელითვე მოწერილია მისი ფსევდონიმი „რიშ-ბაბა“.

1165

რუსული ტექსტი

1166

მაჰაფჰარატა (თარგმნილი ალ. სარაჯიშვილის მიერ) [მე-20 ს.]

84 ფ.; 18×22,3; ქაღალდი; უყდო (4 რვეულად, ფანქრით ნაწერი, ცალ-სვეტად, მარჯვენა მხარის სუფთად დატოვებით); მხედრული; მე-20 ს.; მთარგმნელის ალ. სარაჯიშვილის ხელით; დაუწერელია 78 v—84 v. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„...IV. თათბირი.—ათას-სხივიანი დღის მნათობი ამოეფარა უტურფესს ასტის მთასა და დადგა საიდუმლოებითა და საშინელებით სავსე ჟამი მწუხრისა...“ 1 r—78 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია თავში მთელი I რვეული—28 ფ.—„მაჰაბჰარატას“ I, II, III თავის შემცველი. დანარჩენი რვეულები (II—V) IV—XVII თავს წარმოადგენენ.

2. მთარგმნელის ხელით გაკეთებული პაგინაციით რვეულებში 49—160 გვერდია.

3. 1 r-ზე, დაუწერელ I სვეტზე, ს. გორგაძის ხელით წარწერილია: „ამ თარგმან(ის) სამი პირველი თავი (I—III) მთარგმნელის შესავალითურთ დაიბეჭდა სათაურით „კურუიანი“ ჟურნალ „ფასკუნჯში“, 1910 წ. № 1. გვ. 40—62“.

1167

მხაჯული ბიჭი [მე-20 ს.]

13 ფ.; 35,5×11; ქაღალდი; უყდო (ფურცლებად, ცალგვერდზე, ფანქრით ნაწერი); მხედრული; მე-20 ს.; რუსულიდან მთარგმნელის ალ. სარაჯიშვილის ხელით. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„მსაჯული ბიჭი. ზღაპარი სამს მოქმედებად „ათას ერთის ღამიდან“ (რუსულიდან).—...მეორე მოქმედება. ქუჩა ბაღდადში. საღამოა. სცენა ორად არის გაყოფილი. მარჯვნივ—ეზოა. მარცხნივ—ქუჩა. ეზოში პატარა სახლია, წინ ხეები და გრძელი სკამები. ერთი გრძელი სკამიც ქუჩაში დგას ეზოს ღობესთან. ქუჩის სიგრძეზედ სახლები ჩანს. შემოდიან ქუჩის მხრიდან **ჰარუნ არრაშიდ ხალიფა** და მისი ვეზირები—ჯაფარ, მანსურ, ვაჭრულად ჩაცმულნი. I. ხალიფა ჯაფარ და მანსურ. **ხალიფა** (მოვა გრძელ სკამთან). ძლივს!.. აქ დავისვენოთ...“ 1 r—13 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი იწყება მეორე მოქმედებით.

2. პირველი მოქმედების შესახებ—მთარგმნელის შენიშვნა: „მსაჯული ბიჭი“. ნახ „ჯეჯილი“ (ნომერი აღნიშნული არ არის).

1168

რობერტო ბრაკკო. ნიღაბი [მე-20 ს.]

39 ფ.; 17,8×22,2; ქაღალდი, უყდო (რვეულად შეკერილი); მხედრული (ფანქრით ნაწერი ყოველი ფ. ცალ მხარეზე); მე-20 ს.; ფრანგულიდან მთარგმნელის ალ. სარაჯიშვილის ხელით; დაუწერელია: 32 r-v. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„ნიღაბი. დრამა ერთ მოქმედებად. მომქმედნი პირნი: ლუიჯი პალმიერი —42 წლისა. პაოლო—მისი მონაწილე, 35 წლისა... მოქმედება ნ[ე]აპოლში,—. ჩვენს დროს. მოქალაქის სახლის შინაურობა. სასტუმრო ოთახი, შუათანა შეძლების ოჯახის მოწყობილობით... **ტერეზა** (დუდუნებს თავისთვის ლოცვებს და ამაღლებს ხმას მხოლოდ ლოცვის პირველსა და უკანასკნელს სიტყვაზედ).—განსვენება საუკუნო მიანიჭე მას, უფალო...“ 2 r—31 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი თავდება მეცხრე სანახავით.

2. ტექსტის ბოლოს, ცალკე სტრიქონზე: „რობერტო ბრაკკო“.

3. აქვე, ქვემო სტრიქონზე: „(ფრანგულიდან ნათარგმნი ალ. სარაჯიშვილის მიერ)“

4. გამოქვეყნებულია ჟ. „მოამბეში“. 1904, № 10, განყ. I. გვ. 1—25.

1169

ბრეტონული ფოლკლორის ნიმუშები (ბრეტონულიდან) [მე-20 ს.]

I, 60 ფ.; 21,2×17; ქაღალდი (შავ-კანიანი საერთო რვეული, ფანქრით ნაწერი); ქართული ტექსტი—მხედრული; XX ს.; მთარგმნელის ალ. სარაჯიშვილის ხელით; 58—60 ფ. დაუწერელია. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„ბატონი ნან და ალი.—ბატონი ნან და მისი ცოლი ადრე დაქორწინდნენ, მაგრამ ადრეც გაიყარნენ...“ 1—5 ფ.

შენიშვნა: 1. მთელ რვეულში ქართული თარგმანის ტექსტი მოცემულია ყოველი ფ. v-ზე, r-ზე დაწერილი ბრეტონული ტექსტის პარალელურად.

2. თარგმანი სტრიქონობრივი ჩანს.

2. „ბულბული.—სენ მალოს ახალგაზდა მეუღლე გუშინ ტიროდა თავის მაღალს სარკმელში...“ 6—9 ფ.

3. „ჟანა ალი.—I. ვინ მიცოცავს მთაზე? მგონია შავი ცხვრის ფარაა...“ 10—14 ფ.

შენიშვნა: ნიმუში ოთხი თავისაგან შედგება.

4. „საქორწილო სიმღერები. I. მაყარი.—სახელითა ყოვლად ძლიერის მამისათა...“ 15—24 ფ.

შენიშვნა: „საქორწილო სიმღერები“ .სამი ჯგუფისაგან შედგება: I მაყრისა და მდადეს დიალოგები, II „სარტყელი“, III „სუფრული“.

5. „ლურჯები.—ძაღლების ღმუილი მესმის. აგერ, ფრანგი სალდათები! ტყეში გავიქცეთ!..“ 25—33 ფ.

6. „ნუკრი—თიკანი ბოსტანში შევიდა...“ 34—36 ფ.

7. „ბებერის ვაჭრის ცოლი.—მამა ჩემმა გამათხოვა თხუთმეტის წლისა...“ 37 v.

8. „გინდა ცოლი შეირთო, ვანო, ჩემო, ვანო?“ 39 v—41 v.

9. „ტოროლას და ჭვინტას ქორწილი.—ტოროლამ და ჭვინტამ ჯვარი რომ დაიწერეს და სახლში რომ მივიდნენ, საჭმელი არა დახვდათ რა...“ 43 v—45 v.

10. „მენახირე.—კორდის მენახირევ, ტყეში ხომ არ გამაცილებ?...“ 45 v—46 v.

11. „მკალავი.—იყო ერთი საწყალი მკალავი...“ 46 v—47 v.

12. „ერთხელ ერთი საწყალი კაცი იყო. სამი შვილი ჰყვანდა...“ 50 v—51 v.

13. „ვირის ანდერძი.—საწყალი ვირი რომ მიდიოდა, ორმოში ჩავარდა...“ 52 v—53 v.

14. „მაგალი.—ო, მაგალი, ჩემო საყვარელო!..“ 55 r—57 v.

შენიშვნა: ამ ნიმუშის ტექსტი დაწერილია ფფ. ორივე მხარეს და თან არ ახლავს დედნის პარალელური ტექსტი, როგორც კრებულში მოთავსებულ დანარჩენ თარგმანებს.

1170

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. ამბავი იმამ ჰუსეინის წამებისა [მე-20 ს.]

12 ფ.; 21,8×17,5; ქაღალდი; (ლურჯკანიანი რვეული, ნაწერი ფანქრით, ცალგვერდზე); მხედრული; [მე-20 ს.]; დაუწერელია 8—11 ფ. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„ამბავი იმამ ჰუსეინის წამებისა.—დამასკის ხალიფა აბუსუფიანის შვილი მოავია რომ კვდებოდა, იხმო თავისი შვილი იეზიდ და უთხრა:—ურჩი ყურეიშითის გვარი დაგიმორჩილე...“ 1—6 გვ.

წყდება: „და მეოთხედ, ჰუსეინი რომ თავის ნათესავებით მედინიდან მექას მიდიოდა...“

შენიშვნა: 1. ჰუსეინის ამბავი შეტანილია ალ. სარაჯიშვილის „შახსეიში“ (შდრ. H1161, გვ. 4).

2. „ჰუსეინის ამბავი“ ავტორს დაუწერია მირზა ქამალის დახმარებით, მუჰამედის წიგნის „ზუჭრათ-ურ-რიაზის“ გამოყენებით. (ნ. H1161 გვ. 4).

1171

ორი ავარული ლექსი „რაჩბადინ გმირზე“ (დედანი და რუსული თარგმანი) ალ. სარაჯიშვილის ხელნაწერებიდან.

1172

„ვეფხის-ტყაოსნის“ რუსული სტრიქონობრივი თარგმანი—1—6 რვეული 623 სტროფამდე. ალ. სარაჯიშვილის ხელნაწერებიდან.

1173

ალ. სარაჯიშვილის „Сходство в идее любви и изображении ея у авторов европейских и у Руставели“ (მე-3—6 რვ.). ავტოგრაფი.

1174

„Барсова кожа“ (რუსული თარგმანი 1—399 სტროფისა). ალ. სარაჯიშვილის ქაღალდებიდან.

1175

„О грузинской литературе XVIII века“. ალ. სარაჯიშვილის ქაღალდებიდან.

1176

Три аварские песни (რუსული თარგმანი). ალ. სარაჯიშვილის ქაღალდებიდან.

1177

ქართველთა გმირი (ლეგენდა) [მე-20 ს.]

10 ფ.; 28×22; ქაღალდი; უყდო (რვეულად შეკერილი); მხედრული; მე-20 ს.; დაუწერელია 6—10 ფფ.

„ქართველთა გმირი“. (ლეგენდა). თავი I.—
სამყარო, ბნელით მოცული, უწესრიგოთა ირევა...“ 1 r—5 r.
წყდება: „...შენი სასჯელი სიცოცხლეს აარსებს, უფალს ადიდებს...“

შენიშვნა: 1. უცნობი ავტორის ეს ლექსი შესულია საისტორიო-საეთნოგრაფიო მუზეუმის ხელნაწერებში ალ. სარაჯიშვილის არქივთან ერთად 1914 წ.

2. გაუმართავი ლექსით ნაწერს მდარე ხარისხის 23 სტროფს შეიცავს.

3. სათაური სამი ვარიანტის სახით არის მოცემული: „ქართველთა გმირი“, „განთიადი“, „სიზმარი“.

1178

რამაიანი. ინდოეთის პოემა [მე-20 ს.]

78 ფ.; 21×17,5 და 35,8×22,2; ქაღალდი; უყდო (ორ რვეულად: I—ლურჯკანიანი, დაშლილი ფფ: II—დიდი ფორმატისა, ოთხფა ძაფით შეკერილი); მხედრული; ერთ-ერთი მთარგმნელის ალექსანდრე სარაჯიშვილის ხელით; [მე-20 ს.]; დაუწერელია—17—24, 74—78 ფფ. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„რამას განდევნა (პოემიდამ “რამაიანი“). თარგმნილი ნემეცურიდამ ნ. იასკოვ⟨ს⟩კისა და ა. სარაჯიშვილისა. თავი I. კრება.—დაზარათ, მეფე აიოძიისა, იჯდა თავის ტახტზე. ჩინებულნი მთავარნი ქვეყნისანი შემოვიდნენ და დასხდნენ, მათის ხარისხის დაგვარად, მეფის გარშემო...“ 2 r—73 r.

წყდება: „მერე ყველანი ერთმანეთს გადაეხვივნენ და ფარატამ რამას მარჯვნივ გარშემოუარა. რამასაგან დათხოვილი ლაშქარი აიოძიის ქალაქს მიიქცა“.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის I (ა. სარაჯიშვილის) წინასიტყვაობა: „მთარგმნელის წინასიტყვაობა.—„რამაიანი“ უდიდესი და უწარჩინებულესი პოემაა ინდოეთისა...“

2. ხელნაწერში ჩადებული ორი წერილი, მიწერილი ალ. სარაჯიშვილისადმი იური რომენსკის მიერ, არ შეეხება „რამაიანას“ ქართულ თარგმანს (რუსული ტექსტები „რამაიანას“ რუსული თარგმანისათვის).

3. „რამაიანას“ ტექსტი გამოქვეყნებულია: ჟ. „მოამბე“, 1897. № 2, განყ. I, 49—75; № 3, I, 71—94; № 4, I, 57—76.

1179

ბროსე, მარი-ფელისტე. „ვეფხის-ტყაოსნის“ 1841 წ. გამოცემის წინასიტყვაობა [1898 წ.]

6 ფ.; 27×20,8; ქაღალდი (უმაღლ. ხარისხ.); უყდო, შეუკერავი; მხედრული; ალ. სარაჯიშვილის ხელით (6 r); 1898 წ. შემოწირულია ალ. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„ბროსსეს წინასიტყვაობა „ვეფხვის-ტყაოსანისა“, 1841 წელს გამოცემულისა. — რამთონჯერაც ზედიზედ ვკითხულობთ ვეფხვის-ტყაოსანს, იმთონი უფრო და უფრო მოგვწონს...“ 1 r—6 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს, ტექსტის ხელით: „ეს წინასიტყვაობა გადავწერე ი. ო. იოსელიანის ნასესხის წიგნიდან, 24 თებერვალს, 1898 წ. განჯა. ა. სარაჯ“.

2. ტექსტი დაბეჭდილია „ვ. ტ.“-ს 1841 წ. ბროსესეულ გამოცემაში.

1180

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში — Ros. № 213)

1181

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში — Ros. № 214)

1182

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში — Ros. № 215)

1183

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში — Ros. № 216)

1184

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. დაუმთავრებელი წერილები [მე-20 ს.]

8 ფ.; 22×18; ქაღალდი, უყდო, დაშლილი (ფანქრით ნაწერი); მხედრული, [მე-20 ს.], ავტოგრაფი; დაუწერელია; 4, 6, 8 ფ. შემოწირულია ა. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

1. „მსოფლიო ისტორია. წიგნი I. ძველი დრო. ქვეყნის დასაბამიდან რომის იმპერიის დაცემამდე (395 წ. ქ. შ.). თავი I. ეგვიპტელნი. 1. ეგვიპტის ერი. 1. ევროპა ხუთი ათასი წლის წინადაც დასახლებული იყო. მაგრამ მაშინდელნი მისნი მცხოვრებნი ახლანდელებს როდი ჰგვანდნენ. 2. ისინი სცხოვრობდნენ ქვაბებში, და ალაჩუხებში...“ 1 r—3 v.

წყდება: „... ამ სამუშაოზედ მეფეები ამუშავებდნენ თავიანთ ყმებსა და ტყვეებს...“.

2. „სიმონ ზაალიჩმა რატომ ცოლი არ შეირთო? — მე რომ აფიცრობა მივიღე და ჩვენს პოლკში მივედი, პირველადვე სიმონ ზაალიჩის როტაში დამნიშნეს...“ 5 r-v.

წყდება: „... მაგისთანებს სწავლისა არა სწამთ რა. მეცნიერებას ამაყის დაცინვით ეძახიან თეორიას, უქმი კაცის მოგონებულსა“.

3. „სმა-ჭამა ძველად. — ნუ გიკვირთ თუ კიდევ სმა-ჭამაზედ ჩამოვაგდე სიტყვა. ეგ ისეთი დიდი საქმე იყო ჩვენის მეფეებისათვის და ისეთი დიდი ადგილი ეჭირა იმათს ცხოვრებაში, რომ, უეჭველია, უნდა რამდენადმე ემოქმედნა მათს ზნეობაზედ...“ 7 r-v.

წყდება: „... თუ ჭურჭლის შესახებ ცოტა რამ ვიცით, სამაგიეროდ საჭმელის სი⟨უ⟩ხვისა და ნადიმის რიგის შესახებ უცილობელი ისტორიული დოკუმენტები გვაქვს. — ვახტანგ მეექვსის „დასტურლამალი“.

შენიშვნა: 1. კონვერტს, რომელშიაც ჩადებულია ხელნაწერი, ს. გორგაძის ხელით, ლურჯი ფანქრით აწერია: „ა. სარაჯიშვილის სხვადასხვა შენიშვნები და დაუმთავრებელი წერილები“.

2. მოთხრობა „სიმონ ზაალიჩმა რატომ ცოლი არ შეირთო“ დაწერილია მელნით.

3. „სმა-ჭამა ძველად.“ იწყება რუსთაველის ცნობილი სტროფის დასაწყისით; „სმა-ჭამა, დიდად შესარგი.“

1185

სარაჯიშვილი ალექსანდრე. სიტყვის მოქცევა [მე-20 ს.]

134 ფ.; 21,5×16,8; ქაღალდი, მუყაოს ყდა („საერთო რვეული“); მხედრული (ფანქრით); ავტოგრაფი; [მე-20 ს.]; დაუწერელია: 1, 2 v, 36 v—130 r, 131 r—132 r-v., დანარჩენისა მხოლოდ r არის დაწერილი. შემოწირულია ა. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

„სიტყვის მოქცევა. — ცხოვრება მეფე გიორგი მეცამეტისა, —პლატონ იოსელიანისა. სატრფო ფერცხალი ირაკლი კახთა მეფისა (1) ფერცხალი — მეულლე. წესი ემბაზიდან აღმოშობისა (ნათლობა?) 5. სჯული არღა ჰსჯულობდა (?) სამეფოში. 16...“ 2 r — 36 r.

შენიშვნა: 1. „სიტყვის მოქცევის“ ტექსტს (დაუმთავრებელს) დართული აქვს: ა. სიტყვის კონა: „ბოლაური — დედაბოძი დარბაზისა; გვირგვინი—დარბაზის თაღი...“ (სულ 48 სიტყვა. 130 v, 131 v, 134 r), ზოგი რუსულად განმარტებული. ბ. „სახელები კაცისა ⟨და⟩ ქალისა.—მამაგული, გულია, ოფლისა, ბეენა ჩოლაყაშვილი [!], სულია...“ (15 სახელი) 133 r.

2. სათაურის („სიტყვის მოქცევა“) ქვემოთ, ავტორის ხელით, რუსულად: „X пример управления глаголом падежа“. 2 r.

3. „სიტყვის მოქცევაში“ მოტანილია მაგალითები შემდეგი ტექსტებიდან: ა. პ. იოსელიანი. ცხოვრება მეფის გიორგი XII. ბ. ქართლის ცხოვრება. II. გ. თ. ჟორდანიას ქრონიკები. II. დ. საქართველოს სიძველენი I და სხვ. ე. (იოსებ ტფილელი) „დიდ მოურავიანი“. ვ. დ. გურამიშვილი: „ქაცვია მწყემსი“. ზ. ვ. ბარნოვი „საფლავის ქვაზე“. ჱ. „რუსუდანიანი“. თ. ზღაპრები. ი. ვაჟაფშაველა. ია. „ცხორებაჲ იოანესი და ეფთჳმესი“; იბ. „ცხორებაჲ ილარიონ ქართველისაჲ“. იგ. „ცხორებაჲ იოანე ღუთისმეტყუელისაჲ“. იდ. ცხორებაჲ გრიგოლ ხანძთელისაჲ“. იე. „ბარამიანი“.

1186

(გადატანილია ხელნაწერთა კოლექციაში Mus № 567)

1187

(გადატანილია ხელნაწერთა კოლექციაში Mus № 568)

1188

(გადატანილია ხელნაწერთა კოლექციაში Mus № 569)

1189

ევროპის სახელმწიფოთა ახალი ისტორია [მე—19 ს.].

100 ფ.; 35,5. 11; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი: დაზიანებული (პირველი ფ-ლი გახეულია); თავნაკლული (აკლია პირველი 4 რვეული); მხედრული; [მე-19 ს.]; დაუწერელია: 1—96 ფ-ის ყველა v. 97 v—100 r. შემოწირულია ა. სარაჯიშვილის მემკვიდრეებისაგან 1914 წ.

[ევროპის სახელმწიფოთა ახალი ისტორია] „... მაშველად (1630 წ.). სამი დიდი ბრძოლა მოიგო, მაგრამ უკანასკნელში კი თვითონ დაიღუპა (1632 წ.)...“ 1 r—96 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი იწყება საფრანგეთის ისტორიით (თავი IV)—1 r.

2. თავები — „ევროპიელნი ევროპის საზღვრებს გარეთ“ (თავი VIII) და „ევროპიელები აფრიკასა და ამერიკაში“ (თავი IX) გადმოგვცემს კოლონიზაციის ისტორიას—80 r—96 r.

3. ისტორიის ეს ტექსტი რუსულიდან უნდა იყოს თარგმნილი.

4. დასაწყისში ტექსტი ნასწორებია (ფანქრით).

5. 100 v-ზე: მინაწერი ს. გორგაძის ხელით „ევროპის XIX საუკუნის ისტორიიდან“.

1190

სჯულის კანონისაგან ამოწერილობა (მე-19 ს.)

52 ფ. (**რზ** გვ.); 7,5×11; ქაღალდი: მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 **ს.**]; გადამწერი: ბოჭორიძე, ნიკოლოზ, პრიჩეტნიკი (17 v).

„ჰსჯულის კანონისაგან აღმოწერილობა“. [ა] „კანონ[ნ]ი შეცოდებულთანი, აღწერილნი ნეტარისა მამისა ჩუჱნისა იოანეს-მიერ კოსტანტინეს-

პოლელ მთავარეპისკოპოზისა, რომელსა მ[მ]არხუჱლ ეწოდა.—პირველად უკუჱ ვსთქვათ რიცხვნი და სახენი ცოდვათანი და მერმე განყოფილება და თვითო სახეობა დიდთა და საშვალთა და მცირეთა და თვითო სჯულისა წესი და კანონი. ვითა ით(ხ)ოვს მორწმუნეთა მათ ძმათა განმარტება. არიან უკუჱ ხორციელნი ცოდვანი რუანი...“ 1 r—35 v.

შენიშვნა. 1. ტექსტის შედგენილობა: ა. იოანე მმარხველის ავტორობით მოცემული ტექსტი 2 r-დან 12 r-დე. 2. ბ. „კანონ[ნ]ი დღითი-დღეთა ცთომათანი, ვითა წმ´დნ მამამან ჩ´ნმან ვასილი განაწესა.—პირველი მოსვლა გულის სიტყვისა, რომელი მოუხდეს [კაცსა] და გონებამან მსწრაფლ განიოტოს, უცოდველი არს...“ 12 r—17 v. გ. „ხარისხნი ქორწინებისანი ამისთჳს იწოდებიან ხარისხად, რომელ ვითარ იგი კიბეთა ზედა აღვლენ ხარისხად...“ 17 v—35 r.

2. ტექსტს წინ უძღვის: „უწყებულ იყავნ, ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხველი...“—იოანე მმარხველის სჯულის კანონის დახასიათება. 17 v.

3. დართული აქვს: ა. „მაგალითნი ქორწინებისანი...“ ნახაზებში ნაჩვენებია შემთხვევები უკანონო ქორწინებისა: „ვერავინ შემძლებელ არს შერთვად ცოლად დისა თვისისა...“ 35 v—47 v. ბ. „სამ ნათესაობისათვის მაგალითნი შემდგომნი“. 48 r—51 v.

4. ტექსტი ნასწორებია.

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „ესე ჴსჯულის კანონი სრულის კანონიდან გადმოვწერე, შემოკლებით, ცხადნი ცოდვილმან პრიჩეტნიკმან ნიკოლოზმან ბოჭორიძე.“ 17 v.

2. „აქა სრულ იქმნა ორნათესაობა. მე ნიკოლოზ“. 48 r.

3. „მე ვარ კეთილ სჯულისა კანონი სამღრთო, კაცისა ჴელთა-მძღუანველი, მექორწინეთა ჯეროვანად შემაულლებელი. მორწმუნეთათჳს დამრიგებელი. უფროს ღუთისადმი შეყვარებული, კუთვნილი მორჩილი ნიკოლოზ. გვარად არის ბოჭორიძე. ხოლო ვინცა გულს იდვას პარვა ამისი, იყოს ღუთისადმი შეჩვენებული. ამინ.“ 52 r.

1191

ახალციხის კათოლიკეთა მიმართ [მე-19 ს.]

15 გვ.; 17,8×11, ქაღალდი; უყდო (რვეულად შეკერილი, 6 წინა ფ. ამოჭრილია); მხედრული; [მე-19 ს.]; გადამწერი: მღვდელი იოანე მესხი, გვარამაძე.

„სიტყჳსა და წერვის [!] შეუცვლელათ.—ვინათგან მესმის, რომ თქვენში არიან ზოგნი, რომელნი გაშფოთებენ და ეჭვს აგდებენ თქვენს გულში წ´ა ეკლესიის კათოლიკე სარწმუნოებაზედ და იმავე წ´ა ეკკლესიის სწავლების წინააღმდეგს რამეებს გასწავლიან თქვენ და ამისთვის ზოგნი თქვენგანნი, რომელნი ეჭვიანი შექმნილან, ამბობენ: არ ვირწმუნებთ, მანამდინ პატრები არ მოვლენ...“ 1—15 გვ.

შენიშვნა: მიმართვა მიზნად ისახავს გაუახლოს ახალციხის კათოლიკეთ „იგივე სწავლა, რომელიც თავიდამ პატრებს მოუციათ“ — და მათ (ახალციხელებს) დავიწყებიათ.

1192

ოთხთავი [მე-17—18 ს.]

I. 261 ფ.; 8,5×5,7: ქაღალდი (სხვადასხვა); ტყავგადაკრული ხის ყდა, ამობურცული ყვავილოვანი სახეებით ნაკეთები ოქროს ბუდით შეჭედილი; დაზიანებულია ფფ.: I, 1—5, 250—

261 (ყდის ბუდის დაჟანგული ლურსმნების მიწოლით), გახეულია ფ. 261; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-17—18 ს.]; ხელნაწერი მდიდრულად არის გაფორმებული ფერადებით ნაწერი თავკაზმულობით—3 r, 7 r, 73 r, 115 r, 119 r, 183 r; ტექსტის ყოველი გვერდის ორ-ორი სვეტი ჩასმულია ოქროცურვილ განიერ ჩარჩოში და ყოველი ცალკე სტრიქონი გარშემოვლებულია ოქრო-მელნით; დაუწერელია: 2 v, 6 v, 72 rv, 187 rv, 235 r—236 v.

„თავი პირველი. სახარებაჲ მათეს თავისაჲ.—წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 7 r—234 v.

შენიშვნა: 1. ოთხთავის ტექსტს წინ უძღვის: „ევსები კარპ[ი]ანეს, საყვარელსა ძმასა, უფლისაჲ მიერ გიკითხავ...“ 1 r—2 r.

2. თვითოეული თავის ტექსტს აქვს საძიებელი (3 r—6 v; 71 r—72 r; 115 r—117 v; 186 r-v).

3. ოთხთავს დართული აქვს სხვა (მდარე) ქაღალდზე, სხვა ხელით [მე-18 ს.] შესრულებული სახარების საკითხავების ნუსხა: „წ҃ჲ და დიდებულსა კ҃სა აღვსებისასა სამხრად სახარებაჲ ი҃ესი ა...“ 237 r—261 r.

4. ტექსტი მრავალ ადგილას [შევსებულია? ნასწორებია?] სინგურით.

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთო, წარმარ[თ]ე საქმე ესე ჴელთა ჩემთა“. I v.

(საკითხავების ნუსხის გადამწერისა): I. „ნეტამცა თვალმა არ მიკლოს, რომ კ҃დ ერთიცა განვასრულო“. 245 r.

II. „ღმერთო, შეიწყალე ამის მწერალი წინამძღვარი ზაქარია. ვინც ჴელთმოიღებდეთ, შენდობას ჰყოფდეთ ბერისთ҃ნ“. 261 r.

1193

კრებული [1766 წ.]

201 ფ.; 20,5×15,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, თავნაკლული (117 ფ. დახეულია; 186—187 ფ. შუა ფფ. ამოჭრილია); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1766 წ. (118 v); გადამწერი: სიონის დეკანოზი ნიკოლოზ (118 v); ადგილი [ტფილისი]: დაუწერელია: 4 rv, 5 r, 9 v, 12 rv, 14 v, 17 v, 19 rv, 22 r, 24 v, 28 r, 29 v, 31 r, 32 v, 34 r, 35 r, 36 r, 37 rv, 40 v, 42 r, 43 v, 45 r, 46 v, 47 v, 50 r, 51 r, 52 r, 53 r, 58 v, 67 r, 69 r, 71 r, 72 v, 76 v, 81 r, 82 v, 84 v, 85 v, 87 rv, 89 r, 91 r, 93 r, 95 v, 96 v, 98 v, 101 v, 103 r, 105 r, 106 rv, 107 v, 108 v, 110 rv, 112 rv, 115 v, 117 v, 164 v, 165 r, 201 rv. შემოწირულია დიონისი კალატოზიშვილის მიერ 1915 წ.

[თეიმურაზ II].

1. „[ბიჟინას სიკვდილზე].

ქ. ვითა ვსთქვნეთ ძნელად სათქმელნი აწ თქვენთან ჩემის პირითა...“ 3 r.

შენიშვნა: 1. ლექსი შედგება 5 ოთხ-სტრიქონიანი სტროფისაგან.

2. წინ უძღვის ლექსის დაწერის მიზეზის განმარტება: „სიმცროს ბატონიშვილობაში მეფე ერეკლემ შველი გაზარდა...“

3. დართული აქვს „ლექსი ბოდბელის ონოფრესი.—როს მოკვდა თქვენი ბიჟინა, შეექნა ეტლი წყეული...“ (3 rv) (შდრ. თეიმურაზ II თხზულებათა კრბ. 1939. თბ. გვ. 136, XXXIX. გვ. XI).

2. „ქ: დღისა და ღამის გაბაასება, თქმული მეფის ერეკლეს ძის თეიმურაზისაგან, რომელი იქმნა ცხებულ შემდგომად წელიწდისა ცხრისა, თქმისა ამისსა. აწ წიგნსა ამ҃ს სწოდებიეს სარკე თქმულთა.

—ვით ჴელვჰყო აღძრვად სიტყუათა, ვერ სიბრძნის ღირსმან სწავლობითა...“ 6 r—117 r.

შენიშვნა: 1. „დღისა და ღამის გაბაასებას“ წინ უძღვის ოთხსტრიქონიანი ლექსი რომელიც თეიმურაზ II-ს პოეტური შემოქმედების შეფასებას წარმოადგენს: „ქ: მეფისა სიბრძნით ნაშრომმა უსიტყვ ყვნა ბრძენნი მისრისა...“ 5 v.

2. ტექსტში „დღისა და ღამის გაბაასების“ - დაბოლოება არ არის გამოყოფილი და უკანასკნელ სტროფს (ყკდ) ზედვე მისდევს. (შდრ. გ. ჯაკობიას გამოცემაში „თავგადასავალი“-თ დასათაურებული ტექსტი: „როდეს ყეენმან სეფემან ყო საქართველოჲს მცველია...“ 116 r—117 r.).

3. „ყუმარზედ ზმა, ლექსად თქმული მისვე მეფისა [თეიმურაზ II] მიერ განჯაფისა, ჭადრაკისა და ნარდისა.

—ამისგან ჯაფას ბევრს ვნახავ, ვინ მზესა დაედარების...“ 118 rv.

4. [ანბანთ-ქება 2.]

„ანი და ჩი კვალად მეფის თეიმურაზისაგან [II] თქმული.

—აღმეძრა ბაგე გულის დადებით, ეუწყო ვისზედ ჳსრეთ თქმულება...“ 119r.

შენიშვნა: გ. ჯაკობიას გამოცემაში: „ანბანთ-ქება 2.“ გვ. 125.

5. „ანბანთ ქება მეფის დავითისაგან, რომელსა უწოდდენ იმანყულიხანად.

—ადამ ბძანების განგებულებით დაბადა ევა, ვინ ზმნა ჳერს თანად...“ 119 r.

6. „ჩი და ანი რუსთვლის ნიკოლოზისაგან თქმული.

—ჭვსნი, ჰაფხაზნი, ჯიქ-ჯადელები, ხედავ ჭართალელთ წირდალს ძრავს ცაცა...“ 119 r.

7. „ანი და ჩი ბოდბლის ონოფრესაგან თქმული.

—არ ბაღში გამცენ დღე ესე, ვით ზი ჳერსა თანადო...“ 119 r.

8. „ანბანთ ქება, ამიცანად ნათქვამი მისვე მეფის ერეკლეს ძის მეფის თეიმურაზისაგან.

—არის რამ უცხოდ საცნობელ, გამოუთარგმნელ ენათა...“ 119 v—122 r.

შენიშვნა: გ. ჯაკობიას გამოცემით „ანბანთ-ქება 4.“ (გვ. 131—135).

9. „ანბანთ ქება, ამიცანად ნათქვამი მისვე მეფის თეიმურაზისაგან [II] ცხებულებასა შინა, თავრეზს.

—აღვძრათ სიტყვა საცნობელი, არცა ძნიად გამოჩნდების...“ 122 v—125r.

შენიშვნა: გ. ჯაკობიას გამოცემით: „ანბანთ-ქება 3.“ (გვ. 126),

10. „ანბანთ ქება თქმული მისვე ბრძნისა და მეცნიერისა, ღ̃ივ გვირგვინოსნის მეფეთ მეფის და თჳთ ჴელმწიფის პატრონის თეიმურაზ პირველისა მიერ.

—ალახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო...“ 125 v—128 r.

შენიშვნა: ალ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას გამოცემით: „ანბანთ-ქება 11“ (გვ. 149. ტფ. 1934)

11. „კვალად ანბანთ ქებავე თქმული ღ̃თივ გვირგვინოსნის თეიმურაზ ბრძნისა მეფეთ მეფისა მიერ, საამოდ სასმენელი ლექსი. აწ ისმინეთ.—აღმართა მხსნელმან ჯვარი გოლგოთას, სისხლი დასთხია ადამის ძვალსა...“ 128 v—131 r.

შენიშვნა: ალ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას გამოცემით „ანბანთ-ქება III.“ (154 გვ. ტფ. 1934.)

12. „თქმული მეფის არჩილის მიერ, ანბან-ლექსნი, ამიცანად სათარგმანებელნი უცებთათჳს მცირედრე საჭიროდ წერტილნი და ბრძენთა ადვილგულის-ხმის საყოფელნი.—

არსი ყოვლთა დამაარსი, სხვა უარსო არსად არი...“ 131 v—137 r.

შენიშვნა: 1. სათაურში სიტყვა **ბრძენთა** დაწერილია ანტონ I-ის მიერ შემოღებულ ასო ჷ-ს ჩამატებით.

2. „არჩილიანის“ 1936 წ. გამოცემაში: „ანბანთ-ქება ამიცანად სათარგმანებელნი“ გვ. 277.

13. „კვალად მეფის არჩილისაგან ნაბძანი ანბანთ ქება.—

ალვძრა ბაგე, გული დავდვა, ეს ვის ზე ჵე თამაშობდეს...“ 137 r.

შენიშვნა: 1936 წ. გამოცემით „ანბანთ-ქება არჩილისა (სულხანის პასუხად)“. (გვ. 273).

14. „ქება და დიდება წმიდისა და ერთარსებისა სამებისა და ღ̃თაებისა, ბუნებით განუყოფელისა ხოლო გვამებით განყოფილისა, კრებათაგან დამტკიცებული, ლექსად თქმული მეფეთ-მეფის ღ̃უ გვირგვინოსნის პატრონის თეიმურაზისაგან [I], კურთხევითამც არს სახსენებელი მისი უკუნისამდე.—

ალვალო პირი, სიბრძნე და მძჳრი, ზესთა ძალისა ჩემისა მზობად...“ 137 v—139 v.

შენიშვნა: 1934 წ. გამოცემაში—სათაურით: „შვიდთა კრებათათვის“ (გვ. 161).

15. „ქ. იესეს ძირთაგან აღმოცენებულისა და დავითის რტოდ აღმოფურჩვნილის და სოლომონის ტომად სიბრძნით საჩინოსა და ღ̃ის-მეტყუელებისა მადლსა ღირს-ქმნილისა, ღ̃იუ გვირგვინოსნისა მეფეთ-მეფის და თვით ჴელმწიფის თეიმურაზის [I] მიერ აღმოთქმული წმიდათ ქება ანბანზე ლექსად თქმული.

—ადამ ვახსენოთ პირველად, თვით შექმნა ღმერთმან რომელი...“ 139 v—142 v.

შენიშვნა: 1934 წ. გამოცემით: „ანბანთ-ქება I.“ (გვ. 145).

16. „ქ. ეს ანბან ლექსი სათარგმანებელნი, ამიცანად მეცნიერთათვის საამო, ხოლო უცებთათვის ფრიად საჭიროდ გულისხმის საყოფელნი, ნათქვამი პეტრე მგალობლის სიონელის ტფილისის ქალაქელისა ნექაძეს მიერი.—

ქ. არსთა მაარსმან, თჳთ დაუარსმან, სამოთხე შექმნა აქ ადამისთვის...“ 142 v—145 r.

17. „ქ. საქართველოს ზნეობანი, რომელი ჯერ არს ესევითარად წვრთილობა კაცთა, რომელთა ჰნებავს, რათა სრულ იყოს საწუთოსა ამის ზნეკეთილობათა მიერ, ესე ყურად იხვენ და გულად მიიხვენ, რომელი ესე აღუწერია მეფესა არჩილს და ლექსად წარმოუთქვამს, რათა ყოველნი ერისკაცნი ესრეთ იქცეოდნენ: აჰა ისმინე ესე მკითხველო.

—მოწყალე ხარ მართლის გულით, მოქენეთა უხვად, ღმერთო...“ 145 v—152 v.

წყდება: „და თორ უამისოდ ცუდია, იქნება მართ მამონება. ნუგეშინიათ“ (1936 წ. გამოცემით „საქართველოს ზნეობანის“ 96 სტროფის ბოლო და 96 სტროფის პირველი სიტყვა. გვ. 13).

18. „ქ. ანბანთ ქება, ახლად თქმული ბაბნთაშვილის ტბილელის [!] იოსების მიერ თქმული.

—ალვახვამ ბაგეს საქებრად, ყოვლთ სულთ ღვთად ერთად ჴმობილო…“ 153 r—155 v.

19. „ქ. ეს ანბანთ ქება უცხოჲ და ახალ შემოღებულნი და არ ადვილად სათარგმანებელი ბატონისშვილის ვახტანგის მიერ, უფალმან მრავალ ჟამიერ ყოს და განაძლიეროს მტერსა ზედა ამინ.

—ასრჲ არის: აგებული ამგებელსა აქ აქებდეს…“ 156 r—158 v.

შენიშვნა: ვახტანგ VI-ს „ანბანთ-ქების“ ტექსტის ქვემოთ, ოთხსტრიქონიანი ლექსი.

—ქ. ჯუფთარს არავის, ეთქვა არავის, თუ ვინ აწ ბრძანებს, ვეჭვ არ შემდგომი…“

20. „ქ. აქა სხვადასხვა ანბან ქებანი იწყებიან.

—აჰა, ამბად ალვამაღლო აწ ალვისა ალნაგობა…“ 159 r-v.

21. „ქ. ანბანთ ქება, ცხრა ლექსად თქმული, ღარიბი.

—ანო, ავთქვი ჩემი ლხინი, თუცა მზესა გავეყარე…“ 159 v—160 r.

22. „ქ. ანბან ქება, ცხრა ლექსად ნათქვამი, ღარიბი.

—ანო, არ ვიცი რა სენსა დაუდგამს ჩემთვის თვალები…“ 160 v—161 r.

23. „ქ. ანბანთ ქება, ცხრა ლექსად ნათქვამი, ღარიბი.

—ანო, არსთა საქებარი მე ვით ვაქო, ჯავარ-სრულად…“ 161 r-v.

24. „ქ. ანბანთ ქება.

—ანო, ალვა დანერგული, ედემს ნორჩი ტანი ვნახე…“ 162 rv.

25. „ქ. ანბანთ ქება ცხრა ლექსად ნათქვამი, ღარიბი.

—ანო, ალმოვსთქვამ სიტყვასა, ცხელის ცრემლითა მტირალი…“ 162 v—163 r.

26. „ქ. კვალად ანბანთ ქება სხვებრი [ქეთევან წამებულისა].

—ან, ამას ვსტირი, ბან, ბნელსა მჯდომი, გან, გულთა მდუღრად, დონ. დადაგული…“ 163 v.

27. „ანბანთ ქება.

—ქ. ალვალს ბედსა, გვარით დავით, ედემს ვრცელად, ზის ჱე თხემსა…“ 163 v.

28. „ანბანთ ქება.

—ქ. ადამ ბრალ-გარე-დებული ევას ვერ ზევს ჱეთერსა თმენით…“ 163 v.

29. „ანბანთ ქება.

—ქ. ამისთჳს ბაგე გავძარ დადებით, ესმეს ვის ზრდანი ჱეთერის თემსა…“ 163 v—164 r.

30. „ანბანთ ქება.

—ამას ბრძენი გულდგმით ერჩდეს, ვლტოლით ზმნიდეს, ყსრეთ თქმულსა…“ 164 r.

31. „ანბანთ ქება.

—ალვძრავ ბაგეთა, მოსადაგეთა, მცირედ რაც ძალმიცს ვიტყვი ენითა...“ 164 r.

შენიშვნა: ეს „ანბანთ-ქება“ მხოლოდ $2^1/_2$ სტრიქონს შეიცავს.

32. „ანბანთ ქება ცხრა ლექსად ნათქვამი, ღარიბი.

—ანო, აჰა, დრო და ჟამი ჩემად მოდგა დასამჭობლად...“ 165 v—166 r.

33. „ქ. სამი ანბანთ ქება დოსითეოს ჩერქეზის შვილის თქმული, ორი ანითგან და ერთი—ჵითგან.

—არიოზ ბნელ გულ დასახავს ესრეთ, ვერ ზომით ჳეობს თჳთებათადა...“ 166 r.

34. „[არჩილი]—პირველის მეფის თეიმურაზისგან თქმული გლოვა დედოფლისათვის.—ქ. ჟამი გარდაჴდა შვებისა, მოვიდა გლოვა, წუხილი...“ 166 v—167 r.

35. „ეს ვახტანგ [VI] ბატონის შვილისაგან თქმულია.

—ქ. მე, უმცირესმა ძმათაგან, ვახტანგმან სახელდებულად...“ 167 v.

36. „აქა ჴელმწიფეს მეფეს თეიმურაზს [I] გრემის სასახლეზე ლექსები ეთქვა და ბაღის სახლებზედ დაეწერა. ისმინეთ ყოველთა.—ღმერთი არს თავი ყოველთა, იგ ვაქოთ განვადიდოთო...“ 167 v—168 r.

შენიშვნა: ტექსტში: „ღმერთი არს რომელ ყოველთა იგ ვაქოთ, განვადიდოთო.“ შესწორებულია 1934 წ. გამოცემის მიხედვით. 142 გვ.

37. „ენა მწარე, ენა ტკბილი, ენა მოკლე, ენა გრძელი...“ 168 r.

38. „ქ. ⟨იოსებ⟩ ტფილელის ნათქვამი.

—სიბრძნემ თავისა თვისისა, სახლი იშენა გებული...“ 168 r.

39. „ქ. ⟨იაკობ⟩ შემოქმედელის ნათქვამია.

—სიბრძნე ქრისტეა და სახლი—უბიწო მისი მშობელი...“ 168 r-v.

40. [ეშყი-ხონია] „ზამბახის პირი, მნახავთა ჭირი, კეკლუცს უფარავს, მაზე წარებით...“ 169 r—174 r.

შენიშვნა: ბოლოში დართული აქვს:
„აშიყს ეთქვა ადამიანს ესე ლექსი მასახელად.
უტყვად ვქმნილვარ მგრძნობი ესე, მეც მნებავი მასახელად...“
ზმაში: „იესე“ უნდა გვქონდეს ავტორის სახელი.

41. [ანდრონიკაშვილი ქაიხოსრო] „აქა კარი პირველი წიგნისა ამის შესავალი, რომელსა ეწოდების სახელად მიჯნურთ ბადე, ამად რომე მიჯნურსა ბევრი საცდომელი სდევს და თავის შენახვა მართებს, რომე ბადესა ამას შიგან არ გაებას, თვარა გამოხსნა ძნელილაა, ამად რომე არა ყველასგან შესაძლებელია მიჯნურობა და თუ ვისმე მიჯნურობა გწადდესთ, ესე წიგნი აღმოიკითხეთ და ამ წიგნსა შიგან რაცა ეწეროს, თუცა სრულად გჭირდეს, ჴელჰყავ საქმედ და თუ არა და თავი ამოდ შეინახე.

—ახლა გამოვსჩნდი, დამერქო სახელი მიჯნურთ ბადია...“ 174 v—186 v.

წყდება: ... „ბრძანა-თუ, ნახვა სწადიან.“

42. [ორბელიანი, დიმიტრი]. „ანზე ვისი ყმა ხარ, ლექსად თქმული.

—ქ. ანის ქალაქით წამოველ, ალავერდისკენ რებული...“ 187 r—189 v.

შენიშვნა: 1. დიმიტრი ორბელიანის ავტორობისათვის იხ. კ. კეკელიძე. ისტორია. II, 619.

2. დიმიტრი ორბელიანის ავტორობის უეჭველობა ირკვევა H 1103 „ავალიშვილის დავთრის“ მიხედვით, სადაც ამ ლექსს წინ უძღვის და ბოლოში დართული აქვს დ. ორბელიანის ანდერძები.

43. [შავთელი იოანე. აბდულ-მესია.]

—სამებით ღმერთმან, არსებით ერთმან, მომცეს მე სწავლა, თქვენდა შემკობად...“ 109 r—197 v.

შენიშვნა: 1. კრებულისათვის წამძღვარებულ საძიებელში ეს ნაწარმოები აღნიშნულია ამგვარად: „თქმული კეთილად ქებას ვგონებ არჩილისა იყოს: სამებით ღთ̃ნ...“ 2 v

2. ტექსტში თამარის სახელის ნაცვლად ჩაწერილია არჩილის სახელი „არჩილს ვაქებდეთ“ და სხვ.

44. „სხვა გვარნი ლექსნი დაიწყებიან, რომელ არს შაირნი.

—ღმერთო, რომელი შენ ჰსუფევ ჰაერთა თანა, ცაშიგან...“ 197 v—199 v.

შენიშვნა: საძიებელში ეს ლექსი გამოტოვებულია.

45. „ქ: არს კაცთა ტომი, დიდებით მჯდომი, შორის ჰაერთა, ცის სამყაროსა...“ 199 v—200 r.

შენიშვნა: საძიებულში ეს ანბანთ-ქება აღნიშნულია ამგვარად: „თქმული კვალად ანბანთ-ქება ჩახრიხაულად [!]: არს კაცთა ტომი“. 2 v.

46. „ანტონი კათოლიკოზის თქმული ანბანთ ქება.

—ქ. აჴვირვებს, ადენს ალებსა, ალმასი აელვებული...“ 200 r-v.

შენიშვნა: კრებულს წინ უძღვის თავნაკლული საძიებელი (1 r—2 v). „ერთად ჭამისათჳს, ღამისაგან თქმა. **უმვ**...“ 1 r—2v.

მინაწერი: 1 ყდის v-სა და მეორე საცავ ფურცლის v-ზე.

ანდერძი: „ქ. აღიწერა წიგნი ესე ლექსთა მეფის თეიმურაზის ნაბძანები, ჴელითა სიონის დეკანოზის ნიკოლოზისათა, ქორონიკონს **უნ̃დ**“. 118 v.

1194

ოთხთავი [მე-18 ს.]

325 ფ.; 31×20; ქაღალდი; ხავერდგადაკრული ხის ყდა (I ყდა გატეხილი); ნუსხური, [მე-18 ს.]; ჩართულია ფერადებით ნაწერი პორტრეტები: მათესი (39 v.), მარკოზისა (84 v): ლუკასი (120 v) და იოანესი (191 v.); ფანქრით ნახაზი კონტური იოანე მახარებელისა (190 v); დაუწერელია: 1 r—39 r, 119 r—120 r, 187 v—190 r, 191 r, 243 v—245 v, 285 r—325 v; ტექსტში დასაწყისი ასოები თავებისა და სათაურები ოქრომელნით არის ნაწერი. შემოწირულია ალექსი გულისაშვილისაგან 1915 წ.

„სახარებაჲ მათესი. თავი პირველი. წიგნი შობისა იესო ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრა̃მისი.—აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 40 r—243 r.

შენიშვნა: 1. მარკოზის, ლუკას და იოანეს სახარებათა ტექსტებს წინ უძღვის სოფრომისა და დოროთე სინოპელ ეპისკოპოსის მიერ თქმული შესხმა თვითოეული მახარებელისა (83 v—84 r; 118 r-v; 186 r—187 r).

2. ტექსტს დართული აქვს. ა. „(ს)აძიებელი წ´ისა სახარებისა და ღ´თივ ბრწყინვალესა კჳრიაკესა აღვსებისასა წირვის სახარ̃ება." 246 r—267 r. ბ. „თვეთა მეტყუელებანი..." (სეკდემბერიდან—აგვისტომდის).—267 v—282 r. გ. „სახარებანი წ´თა მამათა ჩნთა ქართველთა მნათობთა ათორმეტთა, ასურეთით ღ´ა მიერ მოვლინებულთანი.. [და სხვათა]." 282 r, 284 v.

1195

ქრონოლოგიური ცნობები საქართველოს ისტორიიდან [1808—1817 წ.].

2 ფ.; 34×22,5; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო (კიდეებშემოცვეთილი); მხედრული; 1817 წ. ჭვირნიშანი: 1808. შემოწირულია ალ. ჯაფარიძისაგან 1915.

„ქ. 1812 წელთა, სეკდემბერს, ალექსანდრეს გამო იქმნა აღრეულობა შორის კახთა და რუსთა და ჯერ არ ვიცით. 1813 ქ. დიდი უბედურობა შეემთხვიეს კახთა და აღაოხრეს კახეთი რუსთა..." 1 r—2 v.

წყდება: „ქ. მეჶე [!] სოლომონ გაეპარათ ტფილისიდამ. ახალციხეს ავიდა. მაის(ს) 11 წავიდა და თან წაყვა წერეთელი ქაიხოსრო და ორი სვიმონები და ორი ერისთვის შვილები: დავით დ̊ა გრიგოლ. მაისის 11 ია."

შენიშვნა: 1 ორი ფ. (1 თაბახი), ქაღალდის 4 გვ. მთლად დაფარულია ქრონოლოგიურ-ისტ. ხასიათის მინაწერებით, მოთავსებულით ძირითადად ორ-ორ სვეტზე და ზოგან არშიებზედაც (2 v. მარჯვ. არშ.).

2. ცნობების დიდი ნაწილი თანამედროვეს მიერ ჩაწერილი ჩანს (ცნობები 1812—1817 წწ.)

3. ქრონოლოგიური ცნობების ნაწილი ამოწერილია წყაროებიდან: „ჩღპე ქ. პირველი სოლომონ მეჶე [!] იმერთა მიიცვალა..." (1 r). „ქ. წელთა ჳ´სათა 2 ნ. ყ. ხჲე. მეჶედ [!] იქმნა მირიან ხვასროიანი... კნიაზ ციციანოვს პავლეს გაემარჯვა სპარსეთს, მხედართ-მძღვანველობითა თვისითა. და მოიკლა ყიზილბაში... და რუსი თუ ქართველნი მოიკლნენ მცირე რამ და სახელოვანად აღმოჩნდა აბაშიძე ქაიხოსრო, ლევანის შვილი და მოიკლა იქვე თვესა ივნისსა: ქრისტესით 1804". 1 v—2 r. და რუსეთის საქართველოსა და ა. კავკასიაში დამკვიდრების ამბები, ციციანოვის მოღვაწეობიდან მოყოლებული, ვიდრე ფოთის ციხის ისევ ოსმალეთისათვის დათმობამდე 1812 (ჩვენი ხელნაწერით: 1813 წელს. 2r-v).

4. ქრონიკების ჩაწერამდე ხელნაწერში ჩაწერილი ყოფილა ამჟამად მელნით გადახაზული: ა. ზემო იმერეთის სათავადო აზნაურთა და გლეხთა საბეგრო დავალიანების ნუსხები, სოფლებისა და მობეგრეთა გვარების ჩამოწერით: „ქ. აქ ჩამოვიტანეთ წი(რ)ქვლითგან პური კოდი 3. ქ. კიდევ ჩამოვატანინე პური კოდი 5 და ნამგალი."

საწინდარი ბოჭორისშვ. და ორი გლეხი სხვა..." 1r. ბ. [სალაროში შენახული [?] ფულის ნუსხა: „46 ქ. [ორ] ყურუშიანი მვ ქ. იუზლუღი ივ. ას ფარიანი..." 2v.

5. ქრონიკის ახალი ცნობების დამწერი და ძველის გადმომწერი უკანასკნელი წლების ამბების მოსწრეა: „ალექსანდრეს გამო იქნა აღრეულობა შორის კახთა და რუსთა... და ჯერ არ ვიცით... (1 r)."

6. ქრონიკების „დამწერი ზემო იმერეთში ცხოვრობს: „რუსებს გამოეპარა კოსტანტინე და აქ ჩამოვიდა... აქ მღვიმეს, მობრძანდა..." 1 v. 1817 წლის წყალდიდობის აწერის დროსაც: „... აქ, მღვიმეს, საშამბეები რომ არის, იქამდე მიუწია წყალმა..." 1 r. I სვეტი.

1196

გ. ავალიშვილის კრებული [1818 წ.]

I, 397 ფ.; 21×16; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული (მრავალი ფფ. ამოვარდნილია, ზოგი—გახეული: 108, 188, 244, 335); თავნაკლული; მხედრული (სხვადასხვა ხელით, სათაურები სინგურით); 1816—1817 წ.წ. (106 r, 203 r, 262 v, 263 r, 297 r, 306 r) (1 r—317 v); გადამწერი—გ. ავალიშვილი (I v.); დაუწერელია: 34 r-v, 35 v, 71 v, 72 v, 106 v, 107 v, 156 v, 202 r-v 203 v, 262 r-v, 263 v, 296 v, 297 v, 305 v, 306 v, 310 v, 323 r-v, 334 v, 336 v,—397 r. შემოწირულია სიო კალანდაძისაგან 1915 წ.

1. „სპისა. მოხუცი ყოველგან და არსად“.—...მამული გოგენშტაუჶენისა. ძენი მისნი არიან ესევითარნივე გარდამხდომელი...“ 1 r—105 v.

შენიშვნა: თხზულება შედგება სამი ნაწილისაგან. მეორე და მესამე ნაწილის სათაურები: „მოხუცი ყოველგან და არსად. ქმნილი უფლისა სპისას მიერ“ (35 r, 72 r).

2. „რუდოლჶ ჶონ ვესტენბურღი. სახე ალჳრუსხმელთა ტრფიალებათა, სახმარი განსაკრძალუჱლად ყოვლისა ჭაბუკისა კაცისა.—არა შორს ძუჱლისა იმპერიის ქალაქის სპეიერისა, იყო ძუჱლად ესე ფრიად ძუჱლი ციხეჲ, აღშენებული მაღალსა მთასა ზედა რეინის კიდურისასა...“ 108 r—201 v.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის; 1. თავფურცელი: რუდოლჶ ჶონ ვესტენბურღი. სახე ალჳრუსხმელთა ტრფიალებათა, სახმარი განსაკრძალუჱლად ყოვლისა ჭაბუკისა კაცისა. თარგმნილი რუსსიით ქართულსა ზედა, თავადის გიორგის ავალოვის მიერ. წელსა ჩყივ, იანვრის ათს რიცხუსა. სანკტ-პეტერბურღსა შინა“. 106r, 156r.

2. წინასიტყვაობა „დამწერის მიერ...“ (107 r).

3. ტექსტის ბოლოს; „სრულ იქმნა თუჱსა ივნისსა, რიცხუსა ათოთხმეტსა, სანკტ-პეტერბურღსა შინა“.

3. ხარიტონ აჶროდიელი. გარდასავალი კერეი და კალლიროიასი. წიგნი პირველი.—ღერმოკრატს, უჩინებულესსა მჴედართმთავარსა სირაკუზიისასა, დიდებულსა ათინელთ ზედა მიღებულისა მძლეველობისა მიერ, ოდესცა წარჰგზავნიდიანყე იგინი ნავთა დასამორჩილებელად სიცილიისა, ესჳა ასული, საჴელით კალლიროია...“ 204 r—261 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის თავფურცელი: „გარდასავალი კერეო და კალლიროიასი. ქმნილი ბერძულსა ენასა ზედა, ხარიტონ აჶროდიელის მიერ, ხოლო რუსულით ქართულსა ზედა გარდმოღებული თავადის გიორგის ავალოვის მიერ. სანკტ-პეტერბურღსა შინა, ვიწყე ჩყივ წელსა, დეკემბრის კჱ“. (203 r, 261 v).

2. ტექსტის ბოლოს: „სრულ იქმნა წელსა ჩყიზ, თებერვლის იგ. სანკტპეტერბურღსავე შინა“.

4. „ვოლტერი. ზადიღ ანუ ბედი. ამბავი აღმოსავლეთისა, თავი სამოცდა მეოთხე. ბრმა.—დროთა შინა მოაბდარ მეფისათა იყო ვავილონს შინა ყრმა, საჴელით ზადიღ...“ 265 r—296 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის ა. თავფურცელი: „ზადიღ ანუ ბედი. ამბავი აღმოსავლეთისა და ქუჱყანა, ვითარიცა არს ხილუაჲ ბაბუკასი, თჳთ მის მიერ დაწერილი, ქმნილი უფლისა ვოლტერისა. მისდამი არს დამატებულ ელეგია კლეონასი ცინეის მიმართ, ქმნილი უფლისა დუშასა. რუსსიის ენით ქართულსა ზედა გარდმოღებად წყებული სტატსკის სოვეტნიკის თავადი გიორგის ავალოვის მიერ, ჩყიზ წელსა, ფებერვლის ივ. სანკტპეტერბურღსა შინა“. 263 r.

ბ. „მსხუჱრპლი სულთანნა შერააებს სადის მიერ. იჱ რიცხუსა თთჳსა შევალიასსა ვუგირსა ყლზ წელსა.—შუჱნებაო თუალთაო, ტანჯუაო გულთაო, ნათელო გონები-

სალ, არ ვეამბორები მე მტჳრსა ფერჴთა შენთასა, ამისათჳს, რომელ აროდეს დახჳალ შენ ანუ ვითარმედ ხჳალ, ხალიჩათა ზედა ირანისათა და ანუ ვარდთა ზედა...“ 264 r-v.

5. „ქჳეყანა, ვითარიცა არს, ხილჳაჲ ბაბუკასი, დაწერილი თჳთ მის მიერ. —შორის სულთა, რომელნიცა მთავრობენ სამფლობელოთა ზედა ქ̃ყნისათა, იყო იტურიილ უპირატესი და აქუნდაცა საკუთარსა განმგებელობასა შინა ზემოჲ აზია...“ 298 r—305 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის თავფურცელი: „ქჳეყანა, ვითარიცა არს ხილვაჲ ბაბუკასი, დაწერილი თჳთ მის მიერ, როსსიის ენით ქართულსა ზედა გარდმოღებული ს... ს... თ... გიორგის ავალოვის მიერ, ტფილისს ქალაქსა შინა, წელსა ჩყიჱ, დეკემბრის ი დღესა“ 297 r.

6. „ელეგია კლეონა[სი] ცინეის მიმართ.—გთხოვ ერთსა ოდენ სიტყჳასა. დავესწრობია მას ოდესმე? ანუ საუკუნოდ ვიყო მე შიშსა, ტანჯჳასა და მდუმარებასა შინა...“ 307 r—310 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის თავფურცელი: „ელეგია კლეონასი ცინეის მიმართ ქმნილი უ. დუშასი. როსსიის ენით ქართულსა ზედა გარდმოღებული ს. ს. თავადის გიორგის ავალოვის მიერ, წელსა ჩყიჱ, დეკემბრის ივ. თბილისს“. 306 r.

7. პლატონ მიტროპოლიტი.

ა. „შესხმა პლატონის მიერ, მოხსენებული მათის იმპერატორების დიდებულების იმპერატრიცა ეკატირინა მეორისადმი, ოდეს მიბძანდა იგი ლავრასა შინა.—გვხამს ჩვენ სამართლად...“ 311 r.

ბ. „მათის იმპერატორების დიდებულების ალექსანდრე პირველის მოსკოვს მისლჳს ჟამს და უსპენსკის მონასტერსა შინა შესლჳასა ზედა თქმული შესხმა პლატონის მიერ.—ყოვლად უმოწყალესო ჴელმწიფეო იმპერატორო!..“ 311 v

გ. „სამღჳდელო ანდერძი განსჳენებულისა ყ̃დ სამღუდელოჲსა მიტროპოლიტისა პლატონისა...—უფალო ღმერთო...“ 313 r—314 v.

დ. „წერილი პლატონ მიტროპოლიტის მიერ ჴელმწიფე იმპერატორისა ალექსანდრე პავლეს ძეს მიმართ.—მოხუცებულსა სჳმეონს...“ 318 r.

8. „თქმული საქართჳელოს მეფის ირაკლი მეორის მოძღჳრის და შემდგომად ნამოძღჳრალად წოდებულის ზაქარია გაბაშვილის მიერ.

[გიორგი—ვახტანგ VI-ს ძის შესხმა].

—დავითის ვარდად, ყრმად წარმოზარდად, მჴნეთა მხნის ფარდად, გიორგი მარდად...“ 312 r—313 r.

შენიშვნა: ზაქარია გაბაშვილის ამ ნაწარმოების შესახებ იხ. კ. კეკელიძე. ისტ. II გვ. 609—610. სქოლიო.

9. „თქმული გიორგი ავალოვის მიერ [33 გამოცანა].

—სიბრძნედ კმა არს, ვინც გამოჰსცნობს ნივთსა ამას საჴელ-დებით...“ 315 r—317 v.

10. მაჩაბელი სჳმონ.—„აწ აღიღე კალამი და მკვიდრ იპყარ ხელოდა...“ 317 v.

შენიშვნა: ორ-სტროფიანი ტექსტის გასწვრივ, სხვა ხელით (ასწვრივ), მიწერილია „თავადის სჳმონ მაჩაბლის მიერ მიწერილი ივანე ერისთოვისადმი, ჟამსა კაზარმაში მყოფობისასა. 1832-ს წელსა“.

11. ჭავჭავაძე ალექსანდრე.

ა. „თქმული თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის გოგჩის ტბაზედ.

—გოგჩა, ტბა ვრცელი, ხმოვანებით ზღვსა მბაძავი...“ 318 v—319 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „ჩყმ-სა წელსა. მარტში“.

ბ. „თარგმნილი თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის. [ა. პუშკინი] ანჩარ.

—უდაბნოს მწირსა და განხრეკილსა...“ 319 v—320 r.

გ. „მისგანჳჱ თარგმნილი [ა. პუშკინი. Обвал]. კავკასიის ზუავი.

—ზჳრთნი ხმოვანნი, ალქაფებულნი
შავთ კლდეთ ებრძჳან, ზე ემსხურევიან...“ 320 r-v.

დ. „მის მიერჳჱ თარგმნილი. ყუავილი.

—ყუავილი მხმარი, სუნ მილებული,
წიგნშ[!] იდუა სრულად დავიწყებული...“ 321 r.

ე. „მისჳჱ ალექსანდრე ჭავჭავაძის მიერ თარგმნილი.

—მეფე რომ ვიყო ესრეთი, ჴელთ მეპყრას მთელი ხმელეთი...“ 321 r.

ვ. „მის მიერუჱ თარგმნილი.—[პუშკინით „Мечты, мечты.“]
სადა არიან, ოცნება[ნ]ო, სიტკბონი თქუჱნნი...“ 321 v.

ზ. „მისგანჳჱ თარგმნილი.

—ა. ჶერსა ბნელს, ფერსა შავს
მე ვეტრფი მარად ჟამს...“ 321 v.

ჱ. „მის მიერჳჱ თარგმნილი.

—ვარდო, რათ ხარ თავ-დახრილი...“ 322 r.

თ. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის მიერ მიწერილი კნეჲნა თინიასთან დიდ მარხუაში.

—მარხულნო, მანამ ცხონდებით...“ 322 r.

შენიშვნა: ალექსანდრე ჭავჭავაძის ორიგინალური და ნათარგმნი ლექსები დაწერილია სხვა ხელით [1840 წ.].

12. ორბელიანი გრიგოლ.

1. „საამო არს სახილველად, ოდეს ნინას ვარდი ეპყრას...“ 322 v.
2. „მირზაჯანას ეპიტაფია.

—მუხთალს ამ სოფელს გჳსურს ვისაცა იყო ბედნიერ...“ 322 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „1832 წელსა, პეტერბურღი“.

13. „მანიფესტი ალექსანდრე პირუ[ჱ]ლის, სრულიად როსიის იმპერატორის მიერ გამოწერილი რუსეთის ერისადმი.—ოთხსა წელსა შინა მომხდარნი საქმენი სიდიდითა და სიმძიმითა ღირს არიან საუკუნოდ სახსენებელსა...“ 324 r—327 v.

შენიშვნა: დართულია მთარგმნელის ანდერძი: „მაიძულეს მე სრულ ყოფად ამის თარგმნის. თუმც მეწყო ადრე და მცოდნოდა სრულ ყოფა, გრიგოლ, ჩემმა ძმამ და თემურ აგიაშვილმან აღსთქუჱს, დამტუქსეს, ყოლე უვახშმელობით ორს ჟამს, თუ არა სთარგმნიო ამას ყოვლად. შეშინებულმა უვახშმოდ შთოჲსამან[!] მსწრაფლ ვსთარგმნე, თუმცა ულონოებდა გული, კაეშანთაგან გესლ-სევდითა მუსუჲრილი. ათას დარვაას ორმოცდა ოთხსა წელსა, იანურის ოთხსა დღესა, სამშაფათისას“. 327 v.

14. [გრ. ორბელიანის თარგმანნი]:

ა. „ნადირთა ჭირი. არაკი კრილოვისა.
—ჯოჯოხეთისა ნაშობი ქვეყნისა შესაძრწუნებლად...“ 328 r—329 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „1833 წელსა. ნოვღოროდის პოსელენიე“.

ბ. „ვირი და ბულბული. არაკი კრილოვისა.
—ვირმან ბულბული ერთხელა
ახლოს მჯდომარე იხილა...“ 329 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს “1832 წელსა, ნოვღოროდი“.

გ. „სოფლელნი და მდინარე. არაკი კრილოვისა.
—სადღაცა ერთსა სოფელსა
პატარას ხევში წყარონი ჩაუდიოდენ ახლოსა...“ 330 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „1832 წელსა, ნოვღოროდი“.

15. ორბელიანი გრ.: ა. „იარალისადმი
—ჩემო იარალი! ნეტავი ოდეს
ლხინით აღვსილნი ვსხდეთ ველსა მწვანეს...“ 330 v—331 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს „1832 წელს. ნოვღოროდის პოსელენიე“.

ბ. „ღრ. ოპ.
—შესტრფი საღამოს,
ტკბილ სუნნელ მყუდროს...“ 332 r—333 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს „მაისის 7. 1840 წელსა. გორი“.

16. „პეტრე. ფუშკინისა [!]. თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის მიერ თარგმნილი.

—ადგილს უდაბურს, დგა იგი კიდეს ზედა
ზვირთოვანისა, ფართოჲსა მდინარის...“ 333 v—334 r.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს ა. პუშკინის „**Медный Всадник**“-ის შესავალის თარგმანს.

17. „თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძისნი მიწერილნი ლექსშაირნი. კნეჟნა მელანია სუმბათოვისად, თჳსსა დღეობასა შინა.

—ესდენს დაესწარ დღეობას, რავდენიც გულით გეწადოს...“ 334 r.

შენიშვნა: სათაური მოწერილია ლექსის ტექსტის ქვეშ.

18. „ანდერძი დავით მეფისა აღმაშენებელისა.—გიბრძანებს და მოგახსენებს მეფეთა მეფე დავით დღეთა შინა სიკვდილისა და სოფლით განსლვისა მისისათა ჩვენ მიერ, უნდოსა და უღირსისა მლოცველისა მამისა, ბერისა პირითა, თქუჱნ, ყოველთა დიდებულთა და წარჩინებულთა სამეფოსა მისისათა...“ 335r—336 r.

19. „თქმული რუსთველის, რომელი დაწერილ არს ხახულისა ღ̃თისმშობლის ხატსა ზედა იამბიკოდ, ესრეთ.

—ქალწულებრივთა სისხლთა შენთაგან, სძალო...“ 336 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის I ყდის საცავ ქაღალდზე, შიგნიდან, მიწერილია ტექსტის ხელით: „ბრწყინვალეო თავადო დავით იოანესო ორბელიანო! მსმენმან ბრწყინვალებისა მიერ თქვენისა თარგმნილთა ჩემთა კითხჳს სურვილისა, გიწინაშე მჳსხვერ-

პლად ნამუშაკევი ესე ჩემი, რომელსაცა შინა იცუწბიან წიგნნი „მოჯუცისა ყოველგან და არსად“ რუდოლფ ფონ ვესტენბურლისა, კერესა და კალლიროიასა, ზადილისა, ელლელია კლეონას მიმართ; მცირენი სხვანი—და მათთანა ჩემ მიერ თქმული გამოცანანი და, უკეთუ მიიღებთ საჴსოვრად მარად თქვენდამი თანავრდომილისა, მაშინ უმეტეს დაავალებთ თქვენისა ბრწყინვალებისა უმორჩილესსა მოსამჰსახურესა გიორგი ავალოვსა. ჩყკთ წელსა, ე ოკდომბერსა. თბილისს“. 334 r, 334 r-ზე, იმ ხელით, რომლითაც კრებულში ჩაწერილია ალ. ჭავჭავაძის ლექსები და თარგმანები, მიწერილია:

„1848-ს წელსა, დეკემბერს 19-ს, ოდეს პოდპოლკოვნიკი ტერპილოვი განვიდა [ოპერაციად?] შესაპყრობელად უწესოთ თავთასა და შჳდასი მეგრელთა ჰურვილება ჩამორჩა და დაავიწყდა კიდეც, იმ დღეს გრიგოლმა [დადიანმა?] სთქვა ცეცხლის პირ თფილს ოთახში:

„აქეთ—ივა დვას ქურქი[თ] ჩაცმული, იქეთ გრიგოლ ზის ჩესკუ სიმარე. *)
ბესარიონი ახლოს ბძანდება, მკვირცხლი, შუშლსავით მსწრაფლად მოარე;
ბარბარეს ვხედავ—მოწყენილია, ვითა ღრუბელში ჩენი მთოვარე.
მე გული მიფეთქს და უცთი ჯარსა: არ წავყევი და ტყულა შევყარე.

*) ჩესკუ სიმარე სვანურია—შე კაცო, დაჯექ. და გრიგოლ ტარიელიჩი ხუმრობს“.

1197

სწავლა ზნეობითი. I—II ნაწ. [1834 წ.]

236 გვ.; 31,7×19,5; ქაღალდი; უყდო, მეტად დაზიანებული (1-2, 169-170, 235-236 გვ. დახეული; 1-14, 147-236 გვ. დაშლილ-დაფურცვლილი); ნაკლული; მხედრული (სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით); 1834 წ. (236 გვ); თარგმნილი იოანე ბატონიშვილის ხელმძღვანელობით; მთარგმნელი: ვაჩნაძე სვიმონ სოლომონის ძე (233 გვ.). შემოწირულია დიმიტრი დეკანოზიშვილისაგან, ს. კურდღელაურიდან 1915 წ.

„I. სწავლა ზნეობითი და კანონი პატიოსნისა კაცისა.—ყოველსა პატიოსანსა კაცსა ჰსწამს ყოფაჲ ღ῀თისა და უკჳდავება სულისა...“ 1r—232 v.

წყდება: „ 3. სივრცე არა არს არსება, არცა არსი საუკუნო და დაუსრულებელი, არამედ თვისება ანუ შედგომილება არსებობისა არსისა დაუსრულებელისა და საუკუნოჲსა. სივრცე დაუსრულებელი არს—განუზომელობა. ხოლო განუზომელობა არა არს ღ῀თი; და ესრეთ სივრცე არა არს ღ῀თი, არცა...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს ნაკლული საძიებელი რომელიც, იწყება 54 §-დან: „თჳს თანამდებობა ჴანსჯასა შინა სახლეულთა ჩუენთა, ანუ შინაურთა კეთილმოქმედებათათჳს“ და თავდება 62 §-ით.

2. „სწავლა ზნეობითი“ თარგმნილია ფრანგულიდან რუსულად ნათარგმნის და 1807 წ. ს. პეტერბურგში დაბეჭდილი წიგნიდან. (Учение, нравственность и правила честного человека, содержащия в себе: собрание разсуждений и разныя наставления, взятыя из древних и нынешних писателей, служащия к распространению, как духовных, так и гражданских добродетелей, для каждаго возраста людей и состояния, перев. с французскаго статский советник А. Бестужев, Спб. 1807. Сопиков, В. С. Опыт. Р. б. Спб. 1906. ч. V. 54 გვ.)

3. თარგმანის ტექსტში, 62 § ბოლოს (თვით ამ მუხლშია თუ დართულია, არ ჩანს ნათლად): „პირუშლი მიწერა ლეიბნიცისა: 1. ჰსჩანს, რომელ ბუნებითიცა ჰსჯული მოუძ

ლურდების ფრიად. ანგლიასა შინა მრავალნი რაცხენ სულსა სხეულევანად და ვიეთნიმე თჳთ ღმერთსაცა ნივთიერად...“ 193—231 v.

ანდერძი: იონა იერო-მონახისა [ხელაშვილის]: „წიგნი ესე, უკეთილესნი ხოტბონნი, თარგმნილ იქმნა იოანე ბატონის შვილის ჴელ-მძღუანელობითა, თავადის ვაჩნაძე სჳმონ სოლომონის ძისაგან. წელსა 1823-სა, თთუესა ტირისდენსა ე. ი. დეკემბერს, 30-სა, რომლისათჳსცა შევთხოვე მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს იოანეს, რათა წიგნი ესე გარდმოთარგმნილ-იყო რუსულის ენისაგან ქართულსა ენასა ზედა. და მიიღო შრომა და იქმნა წინამძღომ ზემოხსენებულსა თავადსა, რომელითა ერთმან საქმიერებით განატარა წელისა თთუენი ცხრანი და მეორე შეეჩჳა თარგმანთა ენათაგან როსთასა ჩუენსა ჴმასა ზედა და ვინაჲთგან წიგნი ჩემი იყო და მიზეზცა ვექმენ ორთავე, ამად წინა-სიტყუაობანი სახელსა ჩემს ზედა დაქსვეს და თჳსნი სახელნიცა მასვე წინა-სიტყუაობასა შინა აღმოაჩინეს, რათა მკითხუელთა ამის წიგნისათა ვაშა ვაშა მიზეზთა უარმალნონ და თჳთ ისანოვაგონ სულიერისა ნოვაგითა, სანატიფოთ დატკბრულითა, რომელსა შინა სამეოცდა-ორნი ტაბლანი დაგებულნი, გულისჴმის ჰყოფით მშიერთათჳს, განსჯით მგებელებთათჳს, წმიდა ნებითა მოსურნეთათჳს. შეძინებისა მოყუარეთათჳს, სიმჴნით უსულოდ მძლობელისა მეფე სულისა განმდიდრებად და ქალაქ გუამისა პატიოსან ყუანებად და გამოფრდად ხნიერთა ღღეებთა შინა საუკუნო საუნჯისა, ვინაჲთგან ჟამნი ბოროტარიან უნებლიეთ და კაცად კაცადი მნენი ვართ თითოეულნი სულისა თჳსისა საგრობითა, რათა მორამეუვაჭროთ ესე ვითართა წიგნთაგან, მუნ თანა წარსატანელნი, შთაბეჭდითა სულისა დარიჯაგსა შინა ყოველნივე კეთილნი წიგნისა ამის, რომლისა აღმოკითხუა ზედას ზედა თაფლ სიტკბოებისა არიან და დახსომება—გოლ საუკუნო. და მრავალგზის გაკუალადება წარკითხვით—მანანა სულისა არს და განრთულება ამას შინა ფრიად, მკაჲ—არს სწავლათა მჭელეულებისა, დაზნებად ხუავნი, მეფე—სულსა შინა საგემებლად და ზეთ განმაპოხებელად გრძნობათა ხუთთავე და ზეობითითა სწავლა ამა წიგნისა, მსგავსად ღჳნისა მამხიარულებელ გულისა და თირკმელებთა [!]—არს. აჰა, შევლე, სიბრძნის მოყუარეო, წიგნისა ამის წალკოტსა შინაგან და იხილავ მრავალთა მტილთა და ვარჯოვანთა აგარებსა და ჭეშმარიტსა ვენაჴსა და ჰპოებ საამოთხესა [!], დაკარგულსა წინაპირთაგან და რაჲსაცა სურვიელეობ მიბნელებულად, იხილავ ცხადად. სააჯმნოდ, ე. ი. არსებისა შენისა საუკუნოდ გემისა და ბუნებისა უკვდავებასა და დასაბამისა შენისა დაუსრულებლობასა ღ˜თისა მყოფისა—თანა-საონოდ მის მაღლისა. აჰა, ესე ყოველნივე მოგეგებებიან წიგნსა ამას შინა, დახშულსა სიბრძნისა მოქლონითა, რომლისა გასაღები არს თავისუფლება და ნება მისი და უფროს-ღა სურვილი შენი, დაუძინებელი შურითა საღრმთოჲთა მგვაჯიობელი, არა თუ კაცთა, არამედ ზეცისა ერთა. მე იონა იერო-მონახს მეკუთვნის წიგნი ესე, ეგრეთ, ვითარცა სწამებს წინა-სიტყუაობანი კიდურთა ზედა ტეეპებთასა [!]: ვჰყავ ქება წიგნისა ამის წელსა 1ბ[3]4-სა, იანვ(ა)რს 31-ს“.

1198

ხრონოგრაფი [მე-18 ს.]

400 ფ.; 32×21; ქაღალდი; უყდო; მეტად დაზიანებული (დაშლილ-დაფურცვლილი, კიდეებშემოცვეთილი—1—76, 380—397 ფფ.; ნაშთებს წარმოადგენს: 4, 11, 12; 27—32; 398—400 ფ.ფ.) მხედრული (ნაკლული, სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]; [მთარგმნელნი: 1. სოლოღაშვილი ბაგრატ (ბერძნული ენიდან); 2. არჩილ II (რუსული ენიდან)]; გადამწერი, [ჩაჩიკაშვილი, ნიკოლოზ]. შემოწირულია იოანე კასრაძისაგან, ხვედურეთიდან 1916 წ.

„...ათვის, რომელ არს დიდისა ეკლესი⟨ისა⟩ . . . . . ლისასა... განგებათა.—⟨ჯერ უ⟩ჩნდა სიბრძნითა შემოქმედსა მას ღმერთსა და უფალსა (ჩუენსა) რათა შექმნას სოფელი ესე მრავლითა სიბრძნითა მისითა და აურაცხელითა სახიერებითა თვისითა...“ 1 r—394 v.

წყდება: იოვანე პალეოლოღის მეფობაზე: „კეთილ დასმულ იქმნების, არცა მეფესა ძალუცსთ რ͠ა ყოს სხვად ესე ყოფად, რ͠ უწყის ჩვეულ...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს დაზიანებული და ნაკლულოვანი ზანდუკი. 395 r—397 v.

2. ხელნაწერის ტექსტი შედარებულია H 294-თან, რომელსაც დართული აქვს ანდერძი (128 r), მთარგმნელთა მოხსენიებით.

3. ჩაჩიკაშვილის ხელი შედარებულია A 860 კრებულის ხელთან.

4. ხრონოგრაფის ჩაჩიკაშვილისეული ნუსხა H 294-სთან შედარებით შეცთომებს შეიცავს („კეთილ დასხმული“ ჴელდასხმულის მაგიერ და სხვ. 394 v).

მინაწერები: 119 v, 120 r-v, 121 v, 173 r, 182 v, 361 r-v, 362 r-v, 363 r, 374 r, 381 r.

1199

ა. ყარამანიანი. I—IV [1816 წ.]

192 ფ.; 35,5×21; ქაღალდი; მუყაოს ყდა, ტყავ-გადაკრული, ტვიფრული (მეტად დაზიანებული: ფფ. დაშლილი, დაჭმუჭნილი, დახეული); მხედრული; 1816 წ. (1199 ბ.—1 r, 194 v); **გადამწერი:** სტეფანე დავიდოვი (186 v); ილუსტრაციები: 1—12, 15, 21, 25, 30, 31, 43, 46, 47, 53, 56, 57, 62, 63, 69, 72, 77, 87, 93, 95, 104—106, 109—112, 129, 141; დაუწერელია: 190—192.

„ქ. პირველ-ჟამად სპარსეთსა შინა იყო ჴემწიფე დიდი, რომელსა სახელად თახმურად ეწოდებოდა...“ 13 r—187 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს; ა. ზანდუკი. 188 r.; ბ. ფრანგეთის ქალაქის ფერზას ანუ სპანიის აღწერა—„ამაში სიცრუეთ ნუ ჩამომართმევთ, მე სხვისა წიგნი ვნახე და გადმოვწერე.—თურმე ერთს დღეს სტანბოლში დიდ ჴონთქართან ერთი ფრანგეთის ქალაქის ქება თქვეს...“ 188 v; გ. ლექსი „მუხთალმან სოფელმან მიმცა ლომთლომსა...“ 189 r. დ. . . . . „გამტყორცნა სოფელმან, მოვშორდი მზესა...“ 189 r. ე. თურქული ლექსი ქართული ტრანსკრიპციით: „დაღლარ ყარა, დაღლარ გ ოგ...“ 189 v.

2. ყარამანიანის ეს ტექსტი 1875-76 წწ. თბილისის ლაზარევისა და კობალაძის გამოცემის I—IV კარს შეიცავს (ვარიანტულად განსხვავებულს).

ბ. ყარამანიანი. V—X კარი [1829 წ.]

198 ფ.; 35,5×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს II ყდა (მოცილებული, ფფ. დაშლილი, ჭუჭყიანი, დახეული); მხედრული; 1816 წ. (1 r.); 1829 წ. (194 v); გადამწერი: სტეფანე დავიდოვი (194 v); ილუსტრაციები: 9, 16, 19, 21, 26, 36, 40—43, 48, 50, 52, 69, 70, 74, 75, 82, 85, 89, 91, 93, 95, 98—101, 104, 110, 121, 123, 127, 129, 132, 136, 140, 154, 157, 165, 168, 170, 176, 180, 186, 191.

„აქა უშანგის და რაიაზამაისა ანბავი.—მას ჟამათ, ოდეს ქეითან-შაჰა ხელითა დაიმორჩილა, იმის უფროს ძმას—რაიაზამანს მოხსენდა, რომ ერანიდამ ერთი ჴემწიფე მოსულა, რომ სახელად უშანგ ჰქვიანო...“ 1 r—194 v.

თავდება: „ფარვან დევმან ის ფირფიტო ქუჩუგს მიართო და თითონ გამოესალმა და თავის ქვეყანას წავიდა და ნარიმან და ქუჩუგ დარჩნენ“.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს—ზანდუკი და ილუსტრაციების ნუსხა—„სახეების ნუმერი.“ 195 r-v.

2. ხელნაწერის ეს (ბ) ნაწილი 1875-79 წწ. თბილისის ნ. კობალაძისა და დ. ლაზარევის გამოცემის V—IX—X კარს (უკანასკნელისა—ნაწილს) შეიცავს (ვარიანტულად განსხვავებული ტექსტით).

ანდერძი: 1. „ჩუკთ წელს. აპრილის ით".

2. „ჩუკბ წელსა. თებერვლის კႱ". 194 v.

3. „რაც მეტ-ნაკლებ დამიწერია, არამც შემაგინოთ, თქვენ გასწორო და თუ რომ წაიკითხოთ, პატრონსა უკან მიუბრუნოთ, თუ ღმერთი კწამთ! თქვენი კეთილის მამდომე სტეფან დავიდოვი." 194 v.

4. „ვინცა ამ წიგნისაგანა ქაღალდი მოხიოს, ღმერთმანა იმისი სახელი წახიოს ამიერ წუთისოფლიდგანა. ამინ და კირიელეისონ." 194 v.

1200

ქილილა და დამანა [მე-18 ს.]

208 ფ.; 34×21,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (დამტვრეული, მოცილებული); ნაკლულოვანი, დაშლილ-დაფურცვლილი (აკლია: ა რვეულის 1 და 6 ფ., გ—1ფ., დ—6 ფ. და 208 ფ. იქით, ხელნაწერის $^1/_3$ ნაწილი); მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]; ჭვირნიშანი: 1792 (3—4 ფ).

„დასაწყისი პირველი წიგნისა ამის, შესავალად თქმული ბრძნისა ანვარი სოილისა.—სრული სიბრძნე ამისად შემსგავსებულად ⟨საფუძვლად⟩ დაუც და ყოველთა წიგნებთა შინა მთქმელისა სახელი დიდად უსახელოვნებია სიბრძნეთა იგავთა შეწყობათა მიერ სწავლისა აღმატებითა..." 1 r—208 v.

წყდება: ე კარის ტექსტზე

„...სულსა მოგიძღუნი უცილოდ, თუმცა შენ არ გეწამლების.
გულს განაცვალებ საჭიროდ, საკუდავად არ მეწყალების.
დობილმა უთხრა: ერთი სენია—დიაცსა გულთა შინა შეექნების. მისი წამალი ყაბუზუნას..."

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი ძირითადად მისდევს „ქილილა და დამანას" 1886 წ. (ტფილისი) გამოცემის ტექსტს.

2. შემჩნეულია შემდეგი ხარვეზები: ა. სადაც ნაბეჭდ ტექსტში გვაქვს: „ანდერძი... მეფის ვახტანგისა (11 გვ.)" ხელნაწერში, ადგილის დაუტოვებლად, სიგნურით სწერია: „ანდერძი მეფის ვახტანგისა აქ უნდა დაიწეროს." (4 v). თვით ვახტანგის ანდერძი კი არ არის მოცემული; ქვემოთ საბას ანდერძი სწერია: „ეს წიგნი ქირმანს, ისპაანს შეჭირვებასა მყოფსა...", რაც ნაბეჭდ გამოცემაში მოცემულია 8—11 გვ. ე. ი. ვახტანგის ანდერძის წინ. ბ. 6 r-ზე, სინგურით, ტექსტში, სწერია: „აქ ბატონის ანდერძი უნდა დაიწეროს", რასაც მისდევს „ქილილა და დამანას" ზანდუკი: „კარი ა. რიდი ორ ენა კაცისა..." და სხვ.

3. ტექსტს აკლია: შიგნით 6 და 7 და 82 და 83 ფ. შუა; ხოლო ბოლოში ნაბეჭდი გამოცემის 358 გვ. —585 გვ.

მინაწერები: I ყდაზე და I ყდის საცავ ფ., II ყდაზე.

ანდერძი (გადამწერისა): „აქა ნაკლები არა გეგონოსთრა. წინა-უკან წერის მიზეზით მოხდა ეს ტრიქონის მორჩომა ორსავე გვერდისა." (112 v. ცარიელად დატოვებულ არეზე).

1201

ხონელი, მოსე ამირან-დარეჯანიანი [მე-18 ს.]

92 ფ.; 31,5×18; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (მოცილებული, გატეხილი; ფურცლები დაშლილი, დაფურცვლილი, კიდეებშემოცვეთილი); ნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-18 ს. ჭვირნიშანი: 1793 (5 ფ.).

„კარი პირველი აბესალამ ინდოთ მეფისა ამბავი.—იყო ინდოთმეფე აბესალამ მორჭმული და განგებიანი და არა იყო შეჭირვება გულსა მისსა...“ 1 r—92 v.

წყდება: „... მე საარ, ვსთქვი. ძმა⟨ნ⟩ო, რად იტკივნებთ თავსაო. რაც თვით მარჯვეა, მას იქმს. თქვა ამირან დარეჯანისძემა: „ვითა თქვენსა ჭაბუკობასა შვენის, ყველა ეგრე გითქვამს. მაგრამ-ვინათგან მე აქა ვარ, მაგისი ერთისაცა ქნა არ ეგების. აწ რაზომცა დიდი ლაშქარი არის, ომსა ვერსით წაუვალთ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი ძირითადად მისდევს. ს. კაკაბაძის (ტფ. 1939) გამოცემის ტექსტს, ცოტაოდენი ხარვეზებითა და დამახინჯებით.

2. ტექსტი მეტად ნაკლულია და ფფ. არეული.

მინაწერები: II ყდის შიგნით.

1202

კრებული [მე-18 ს.]

119 ფ.; 30×20; ქაღალდი, ორმაგი ტყავის ყდა, დარღვეული, მოცილებული (დაფურცვლილი, ნაკლული); მხედრული (სათაურები და პუნკტუაცია სინგურით—ყოველი სიტყვის შემდეგ: რგოლისებური წერტილი); მე-18 ს. გადამწერი [სვიმონ?] (I ყდის შიგნით).

1. ხონელი მოსე. ამირან-დარეჯანიანი. –„...ნისრელი და იგიცა ცოდვითა ჩემითა მძინარე შეუპყრიათ. აწ შენ ხარ ღონე მათი. რა დააჯეროს ღ̃თნ ჭაბუკობასა თქვენსა. მაშინ ბრძანა ამირან დარეჯანის ძემან...“ 1 r—92 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია: კარი I, II, III მთლიანად და IV კარის უდიდესი ნაწილი; დარჩენილია მხოლოდ უკანასკნელი 7 სტრიქონი (1 r); ტექსტს შიგნითაც აკლია **ა, ბ** რვეული მთლიანად, **გ** რვეულის: I, IV, V, VIII ფ. დ-სი: IV, V ფ. ე-სი: I ფ. ზ-სი: II, VII, VIII ფ. ია-სი: I—III, V—VIII ფ. იბ-სი: I—VII ფ. იზ-სი: I—V ფ.

2. ხელნაწერის ტექსტი ალაგ შესამჩნევად განსხვავდება. ს. კაკაბაძის მიერ 1939 წ. (ტფ.) გამოქვეყნებული ტექსტისაგან: ა. კარი XII ხელნაწერში გაცილებით უფრო ვრცელი ჩანს. კერძოდ განვრცობილია ბალხეთის მეფის ასულის (ამირან დარეჯანიძის საცოლეს) მიერ შავის ახდა-აუხდელობის ეპიზოდი (89v); ბ. III კარის გადარჩენილი სტრიქონები ასწორებს და აზრიანებს ს. კაკაბაძის რედაქციას „და იგიც ცოდვათა ჩემთა [![დააპყრეს [!] და ფათერაკად იგიცა შეიპყრეს... (გვ. 25)“ ხელნაწერში: „... და იგიცა ცოდვითა ჩემითა მძინარე შეუპყრიათ...“ (1r); გ. ამირან-დარეჯანიანის ტექსტის ბოლოს ხელნაწერში ჩადებულია 3 ფ. სხვა ხელნაწერიდან, სხვა ხელით ნაწერი „ამირან-დარეჯანიანის“ ტექსტის XII კარის ბოლო ფფ. „... თა. გამოდი ბანთა ზედა და ჩამოლმა იჭვრეტდა. ის საქრმო იყო. შენ აწ ცოლი ხარ ჩემი...“ 93r—95 r.

2. მირიანი „აქა ანბავი დასაწყისი ჩინეთის ჴემწიფისა და ძისა მისისა მირისა, რომელი მოსცა ღმერთმან ფერის ასულთანა.—იყო ჴემწიფე ერთი

ხოსროვშა ჩინეთს დგებოდა. ამისთანა ძლიერი და მაღალი ჴემწიფე უშვილობას ასე შეეწუხებინა, რომ ყოველი თავისი საჴელმწიფო ჩალად მიაჩნდა...“ 96 r—119 v.

შენიშვნა: 1. „მირიანის“ ტექსტი ნაკლულია; აკლია: ა რვეულის VIII ფ. და ფფ. 109—110, 116—117, 118—119 შუა.

2. „მირიანის“ ტექსტის რვეულებს საკუთარი პაგინაცია აქვს.

მინაწერები: I და II ყდის შიგნით (II ყდაზე: „ვეფხის-ტყაოსნის სტროფები, სხვადასხვა ადგილიდან).

ანდერძი (გადამწერისა): „უფალო იესო ქრისტე, ღმერთო, მშვიდობით აცოცხლე მონა შენი თაზიშვილი სვიმონ, რომლისა მიზეზითა [!] აღიწერა წიგნი ესე ამირანდარეჯანიანი და ღმერთმან მშვიდობაში მოახმაროს. ამინ და კირიელეისონი.“ I ყდის შიგნით.

1203

მარხვანი [1783 წ.]

342 ფ.; 31×22,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (მოცილებული, 1—14 ფ.—დაშლილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1782—1783 წ. (342 v, 323 v); გადამწერი: მღდ. სჳმონ ქურციკიძე (323 v, 342 v).

„(ტრი)ოდიონი. ესე არს სამსაგალობელი, რომელ არს ქართულად მარხვანი. სალმრთო... თი წინდითურთ მქონებელი, რომელსა შე[გვ?]ლს მას შედგომილება. კჳრიაკესა, რომელსა შინა იკითხვის კურთხეული და წმიდაჲ სახარებაჲ, იგავნი მეზვერისა და ფარისევლისა. შაბათსა მწუხრად, შემდგომად პირველ დას-წყებისა [!] ფსალმუნისა ითქმის „ნეტარ არს კაცი“, ა კანონი სრულად. „უფალო, ღაღადყავს“ უქცევთ ი-თთა მუჴლსა ზედა და ითქმის რვა ჴმაჲთა დასდებელი აღდგომისა გ და აღმოსავლური დ და მარხვნისა ორი პირველი მუჴლი, ორგზის—ჴმაჲ ა: „ეჰა, დიდებული.“ ნუმცა ვილოცავთ ფარისევლისაებრ, ძმანო, რამეთუ, რომელმან აღიმაღლოს თავი თჳსი, იგი დამდაბლდეს...“ 1 r—323 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის შედგენილობა და საგალობლების ტექსტები ძირითადად ისეთივეა, როგორც ირაკლი II-ის სტამბის მარხვანისა (ტფ. 1793).

2. განსხვავება მჟღავნდება ნაბეჭდი ტექსტის ანტონი პირველის „ღრამმატიკული“ წესების მიხედვით გამართვაში.

3. ხელნაწერის ტექსტი ზოგჯერ განსხვავდება ნაბეჭდისაგან საგალობლების შედგენილობითაც (ბოლო ნაწილში).

4. ხელნაწერში არ გვაქვს საგალობლების ის ჯგუფი, რომელიც დაურთავს ნაბეჭდი ტექსტისათვის ქრისტეფორე კეჟერაშვილს (შდრ. 1793 წ. მარხვანის ქოგ—ქმჱ გვ. და კეჟერაშვილის შენიშვნა ქოგ გვერდზე).

5. ხელნაწერის ტექსტს დართული აქვს ბოლოში ისეთივე ტიბიკონი, როგორიც ნაბეჭდ მარხვანს. 324 r—342 v.

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „ღმერთო, შეიწყალე ყოვლად უბადრუკი და ულირსი მღდელი სვიმონ ქურციკიძე, მეუღლით, ძით და ასულით. ჩღპგ.“ 323 v.

2. „აღესრულა ძალითა მღთისათა თვესა ივნის[ს] ა, ქრისტეს აქეთ ათას შჳდას ოთხმოცდა ორს.“ 342 v.

3. „ვიმუშაკე ფრიად ულირსმან მღდელმან ქურციკიძემ სვიმონ წმიდაჲ ესე მარხვანი და რაც ძალ-მედვა, იცის მან, რომელი ხედავს ყოველთა, სიმართლეს ვეცადე. მაგ-

რამ ადამის შვლი უცთომელი არ არს. უკეთუ ასო მეტ-ნაკლები მომსვლოდეს, ანუ სხუაჲ შემცთომოდეს და ვინმე იხილოთ, ნუ მწყევთ, მამანო და ძმანო, არამედ კურთხევასა და შენდობასა მიბრძანებდით, ღ̃თის გულისათჳს.“

1204

ალექსანდრიანი [1809 წ.]

172 ფ.; 31×21; ქაღალდი (ცისფერი); ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა (დააფრაკებული, ფფ. დაშლილი, დაფურცვლილი; 1—5, 60, 166, 170—172 ფფ. დახეული, 1—5, 60, 160, 165—171 ფ.; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1809 წ. 171 r—172 r; გადამწერი: ალექსანდრე მაყაშვილი. 172 r.

„ცხოვრება მაკედონელისა ალექსანდრესი, რომელმან დაიპყრა სრულიად ქვეყანა, არა ძალითა და ძლიერებითა, არცა სიმდიდრითა, არამედ ბრძანებითა ყოვლისა მპყრობელისა და ყოვლისა სიბრძნით განმგებელისა საბაოთ ღთისათა, განქარვებად და განსაქიქებელად მის ჟამისა კერპთ-მსახურთა უსჯულოთა მეფეთათვის. ნებითა და ჯერჩინებითა საქართველოს მეპატრონეთა იმერთოდიშ-გურიისა აქიმის [!] და გამგებელისა დადიანის ბეჟანისათა და დისწულისა მათისა, შვილებრ აღზრდილის და შეყვარებულის, ღვაწლისა მძლისა, ახოვანისა სარდრისა, წმინდის გიორგის სეხნისა, მისებრ ქრისტეს მოყვარისა და მის მიერ შეყვარებულისა ჩიჩუას გიორგის ბრძანებით; მე, მდივან-მგალობელმწიგნობარმან ჩაატარისძემან [!] პეტრე რუსეთით მოღებულის ამბისაგან გარდმოღებით გავლექსე და აწ ხელახლა გამოთქმით ⟨ამბათ⟩ აღმიწერია წიგნი ესე ისტორია ღიდისა ალექსანდრესი.—შემდგომად დავით მეფისა და სოლომან მეფისა ბრძენთა თვისი [!] ძისა მისისა და აბრაამ მამად მთავრისა, ისაკ და იაკობ ეს ქ̃ეთა ათორმეტთა მამადმთავართა, რომელთა ნათესავისაგან და თესლთაგან განხორციელდა იესო ქ̃ე. პირველ ამისსა სამას და სამთა წელთა. იყო მას ჟამსა შინა ჯდა ეგვიპტეს მეფედ ნევთალიმ...“ 1 r—170 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის სათაურში ჩართული ცნობა (1 r) „მდივან-მგალობელ—მწიგნობრის ჩ[ხ]ატა[რ]აის ძის პეტრეს მიერ გადმოღებით გალექსვისა და ხელახლა გამოთქმით [ამბათ] აღწერისა“ და ალექსანდრეს ქორწილის ვრცელი ვერსია (101 v—103 v) მოწმობს, რომ ხელნაწერის ტექსტი ჩხატარაჲსძის რედაქციას წარმოადგენს. (შეად. ალ. ბარამიძე. ქართული ალექსანდრიანი. საქ. სახ. მუზეუმის მოამბე IX B, 41—50).

2. 166—171 r. დაწერილია დავით რექტორის კალიგრაფიული ხელით.

3. გადამწერის ანდერძის სინგურით ნაწერი ტექსტის ბოლოს დართულია (შავი მელნით) **ლექსი:** „თქმული თავადის ალექსანდრესაგან.—ბრძენთა რიტორთა კაცთაგან მე მასმია ესე სჯულა...“ 172 r-v.

მინაწერები: I, II ყდაზე.

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „დიდება ღმერთსა, სრულ მყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა. დასასრული. სრულ იქმნა ძალითა ღ̃თისათა დიდისა ალექსანდრე მაკედონელისა მეფისა ისტორია. მისის ბრწყინვალების თავადის ეშიკაღასბაშის ალექსანდრე მაყაშვილისა არის ესე ისტორია. ფებერვალს 8, წელსა 1809. ქ̃კს უეზ.“ 170 v—171 r.

2. „კეთილ-გონიერნო მსმენელ[ნო], წიგნისა ამის აღმომკითხველნო! უწყით ყოველთა: სოფელსა შინა საქმე უკმო-უმიზეზო არ იქნება და მეცა კმაი მიზეზი ესე მქონდა, რომ საქართველოს ფარგალს შიგნით და უმეტესად სიმგჳმლესა [!] კახეთისასა დიდის ალექსანდრეს ისტორია ხშირი არ არის. მეცა ამისთვის ვიგულე, ვიგულს-მოდგინე და თვით ხელითა ჩემითა გარდმოვიღე. პირველ მოვატანინე მაღალ ღირსის არხიდიაკონის და ჩემის უძვირფასესის მეგობრის ვალერიან აბაშიძისა, მეორე—კარის მღვდლის და ფილასოფოსისს და სხოლასტიკოსისს იოანესი. მესამე კარგის ჳაცის, კეთილშობილის, სიბრძნით და მეცნიერებით განათლებულის ჩემის საყვარელის ონიკოვის ნიკოლოზისა; მეოთხე ღრამატიკოს ფილასოფოს ღ̃თისმეტყველებით და მწერალ-მხატრობით ჩინებულისა მაღალ-კეთილშობილისა და ჩემიცა დიდად მეგობრისა თელავის სემინარიის დერექტორის [!] ალექსის ძის დავითისა და ოთხივე ესე ისტორიანი ერთმანერთს შევამოწმე. მარამ ამისთანა არცა ერთი არ იყო. აზიის ისტორია არც იქნება უკეთესი და ევროპისა ხომ სხ[ვ]ა არს. დაწყებიდამ დასასრულამდე ჩემის ხელით დავსწერე, თვინიერ ოთხის ფურცლისა, ის რექტორმა დასწერა. ბოლოს დროს სულხედ უმდაბლესად ვითხოვ, მოწყალენო ხელმწიფენო, ნურვინ მლანძღამთ ავის ხელობისათვის. მე მეტი არ შემეძლო და დედანსაც მაშურებდა პატრონი. უფრო ღამე ვჩხაბე. ამის შემდგომ, ვინც ჰპოვოთ დრო და იშოვნოთ მწერალი, დასწერეთ, კარგსა და მართებულსა იქთ. მრავალი კარგი ამბავი სწერია . . . . . პატრეთის . . . . . ამისი დაწერა რომ . . . . . ისტორიაცა მის ხატის . . . . ღ̃თისადმი გან . . . . დროსა მეფეთა ჩვენთასა ყოფილი . . . . ეშიკალაბაშად და ხევისთავად და აწ მ[ისის უდიდებ]ულესობის, მოწყალისა ჩემისა ქელმწი[ფისა უერთ]გულესი მონა და მოსამსახურე კოლე]ჟ]სკი სო[ვეტნიკი თავა]დი ალექსანდრე მაყაშვილი.—ესე ისტორია ალექსანდრესი და მეორე ისტორია მილორდის ძისა ორივ ორ თვეს დავწერე. წელსა ჩყთ. ალექსანდრე.“

1205

რუსთაველი შოთა. ვეფხის-ტყაოსანი [1833 წ.]

123 ფ.; 35,2×22; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი, დაზიანებული, 114—115 ფ. შეწებებული); მხედრული, 1833 წ. მარტის 17; გადამწერი: „აზნაური სოლომონ ბლაღოჩინის ძე ილ. ნასიძე“. 115 v.

«ამა ჰამბისა დასაწყისი პ̃ლი ჰამო და სასმენელად ჰშვენიერი, ჰსწავლისათჳს მოშაირეთასა ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანისა, რომელსა ვეფხის-ტყაოსნობით უხმობენ...» —„... მას უშმაგო ვით მიენდოს, ვინ მოყუარე გაამჟღლავნოს...“ 1r—115 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი თავნაკლულია (აკლია. ვახტანგისეული გამოცემით, შესავალის იგ—13 სტროფი).

2. საინვენტარო დავთარში, ე. თაყაიშვილის ხელით ჩაწერილია: „ვეფხის-ტყაოსანი“, მხდ. ლარაძის ვარიანტისა...“

3. ტექსტს დართული აქვს: ა. „ლექსიკონი ამა წიგნსა შინა წერილთა ძნელთა ლექსთა.—ააქშინა, აქშენა არის სხეულის ფშვინვა...“ 116 r—122 v. ბ. „საძიებელი წიგნისა ამის ვეფხის-ტყაოსნისა“ (ჩვენს აღწერილობაში სათაურის ტექსტი ამ საძიებლიდან არის ამოღებული).

4. ტექსტი ძირითადად ვახტანგისეული ნაბეჭდი გამოცემის ტექსტს მისდევს (ტფ. 1712. შდრ. ა. შანიძის მიერ გამოცემულ „აღდგენილს“ ტფ. 1937), ორთოგრაფიული ცვლილებებით (ჰაესა და ჳ-ს ხშირი ხმარება).

5. არშიებზე მრავალ ადგილას ჩამატებულია სტროფები; ამათგან ზოგი ტექსტში შემთხვევით გამორჩენილია: „თუ ყოფილა იგი მოყმე...“ 8 r. „მოუკლავარ თინათინის სურვილსა...“ 10 v, უდიდესი ნაწილი კი მოგვიანებითს ჩანამატს წარმოადგენს: 11 v, 12 v,

13 v, 14 rv, 15 r, 16 v, 20 v, 21 r, 22 v, 23 rv, 26 r, 29 r, 30 r, 47 r, 50 v, 51 rv, 54 v, 55 v, 57 v, 58 v, 72 v, 92 r, 94 r, 107 v ,113 r,

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა. დიდება ღმეთსა, ყოველთა კეთილთა მიზეზსა და დამბადსა“·

„თუმცა იყუნეს წიგნნი ვეფხის-ტყაოსნობით ქმობილნი საქართველოსა შინა ბეჭდილნი და ჴელწერილნიცა, გარნა ფრიად განრყვნილნი და არად საკმარნი. ამისთჳს მისცემოდა გულს-მოდგინება თავადს სტატსკის სოვეტნიკს და კავალერს თუმანოვს გიორგი ეგნატის ძეს და მოეპოვა უძველესი ნაწერი ვეფხის-ტყაოსანი კერძოთა არტანუჯისათა და ესე მე მუნით შავათ გადმოვსწერე ხუთს დღეს და ღამეს. შემწეობითა ჩემის ძმისათა და ღვაწლის დადებითა ჩემითა. აზნაურმან სოლომონ ბლაღოჩინის ძემ ილ. ნასიძემან მარტის იზ-ს დღესა, ჩყლგ წელსა“.

„რაცა თავსა უწერია, კაცსა, იგი გარდაჰხდების.
ცა, ქვეყანა დაირღვევის, ღვთის ბრძანება არ წარხდების.
ჴელი მშრომელი მიწდების და ნაშრომი კულავ დაშთების“. 115 v.

1206

სამართლის წიგნები [მე-19-ს.]

03+268 ფ.; 34,5×21,5; ქაღალდი (ლურჯი); ტვიფრული ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა მხედრული; მე-19 ს.; ჭვირნიშანი; 1823 (22 ფ.); დაუწერელია 01—03, 20 v—22 v, 59 r—62 v, 201 v, 225 r-v, 264 v—268 v.

1. „კარი პირველი. დასაწყისი წიგნისა სამართლისა, რომელი მოსცა ღმერთმან მოსეს, რომელი დაწერა მან მოსე წიგნსა მეორე სჯულისასა და გამოსვლაჲა. მცნება ღ̃თისაგან. სამართალი მოსესი.—ა. მცნება ღ̃თისაგან. ნუ უყავ [!] მამასა შენსა და დედასა შენსა, ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან, რათა კეთილი გეყოს შენ ქვეყანასა ზედა...“ 64 v—72 r.

შენიშვნა: მოსეს სამართლის ტექსტს წინ უძღვის წინასიტყვაობა, რომელიც გადმოგვცემს ვახტანგის ღვაწლს სამართლის წიგნების შეკრებისათვის: „დაუსაბამოთგანვე დამბადებელმან საფუძველთა ქუეყნისათამან, დამქსველმან ცათამან.·.“ 63 r—64 r.

2. სამართალი ბერძნული. „ლევან ბრძენისა და კოსტანტინესი და სხვათა ჴელმწიფეთა მიერ თქმული და განწესება სჯულისა, კანონი მეფეთა და სიმართლისა მოსამართლეთათვის, რათა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არა განვაგდოთ, არამედ ყოველივე ვისმინოთ და ვყოდცა.—რომ მოხდეს და დადგეს მსაჯულად კაცი ვინმე სასამართლოდ კაცსა ზედა, უკეთუ ენებოს კაცსა მას მსაჯულად სახელის წოდება, ამა წესთა და რიგთა ნუ განაგდებს...“ 73 r—122 r.

3. სამართალი სომხური. „თავი პირველი. ა.—რიგი და სამართალი მისა, ვინ გინდა ვინ მიიცვალოს და არ დასწეროს ანდერძი და დარჩეს შვილი—ძე და ასული, რა ერთად იყვნენ ძმანი, სწორად ეპატრონებოდნენ და ქონებასა მამისა მისისასა და ასულსა მისცეს თავთავისი წილი...“ 124 r—198 v.

შენიშვნა: სომხური სამართლის ტექსტს წინ უძღვის წინასიტყვაობა: „ესე წიგნი არს დიდისა სომხეთისა სამართლისა წიგნთა ზედა გადმოთარგმნილი და ეწოდების სახელი სამართლისა...“ 123 r—124 r.

4. „[სამართალი] კათალიკოზისა. ა.—სახელითა ღ˜თისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან, ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზმან პატრიაქმან მალაქია, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთის კათალიკოზმან, მამათმთავარმან ევდემონ, დავსხედით და შევკრიბენით ყოველნი ეპისკოპოზნი აფხაზეთისანი და დიდი სიყმილი მოვიდა ცოდვათა ჩვენთაგან. მრავალნი უწესოება და ურჯულო საქმე შემოვიდა: კაცის კვლა, კაცის-სყიდვა, ეკლესიის შერისხვა და უხვედრობა და დავდევით სჯულის კანონი...“ 199 r—201 r.

5. „ძეგლის დადება მეფეთ-მეფისა გიორგის მიერ.—ა. ერისთავის სიკვდილი, ვით აროდეს კადრებულა, აგრე ნუმცა ვისგან იკადრების და თუ ვის ღ˜თი შერისხდეს და შეცოდებას ასზომ დიდი დაემართოს...“ 202 v—203 r.

შენიშვნა: მეფეთ-მეფის გიორგის ძეგლის დების ტექსტს წინ უძღვის შესავალი: „ძეგლის დადება მეფეთ-მეფისა გიორგის მიერ. ჩვენ, მეფეთ მეფემან გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფის დიმიტრისამან, დავდევით ძეგლი განაჩენი ესე მას ჟამსა, ოდეს შევედით მთიულთა შიგან...“ 202 r-v.

6. „სამართალი აღბუღასი.—შევიყარენით ჭოლთა, მინდობილნი ღთისანი და აწყურისა ღთისმშობლისანი და გაქცევისა.—ა. დავ⟨ი⟩დევით წინა პატრონისა პაპის ჩვენისა მანდატურთ უხუცესის ბექას განაჩენი და იგი აგრევე სრულობით და უკლებლად დავსწერეთ...“ 209 r—224 v.

7. „სამართალი მეფის ვახტანგისა.—ა. ჯერ ეს ⟨გ⟩ კადროთ და მოგახსენოთ მეფეთა და მსაჯულთა და ყოველთავე სამართალში მჯდომთ კაცთ. ეს იცოდეთ და მიხვდით, გონებაში გქონდესთ, რომ ღ˜თი, ყოვლის დამბადებელი, თქვენგან სამართლის უფროსსა არას ითხოვს...“ 227 r—264 v.

შენიშვნა: 1. ვახტანგის სამართლის ტექსტს წინ უძღვის „შესავალი პირველი.—მყოფობისა უმყოფობისა, არსისა, დაუარსისა დამა[ა]რსისა მქები, არა თუ ღირსად, არამედ შეძლებისაებრ ჩემისა მქებელი და მმონებელი...“ 226 r-v.

2. მეორე შესავალი ჩართულია ხდ და ხე მუხლს შუა. „თვით თავით თჳსით აღმომეტყველი წიგნისა ამის სამსაჯულოსა და მომღებელი წინაშე ყოველთა მყოფთა და ყოველთა მეფეთა და გამგებელი ქართველთა ერთა ბატონიშვილი ვახტანგ კვალად ვიტყვი თქვენდა, ეჰა, წარჩინებულნო...“ 255 r-v.

3. სამართლის წიგნთა ამ კრებულს წინ უძღვის საძიებლები—ა. „მეფის ვახტანგის სამართლის ანბანით სარჩევი“ 1 r—20 r. ბ. მუხლობრივი საძიებელი (ცხრილები სამართლის ყოველი წიგნისა) 23 r—58 v.

1207

ბიბლია (ძველი აღთქმის წიგნები) [მე-17 ს.]

333 ფ; 27,5×20; ქაღალდი: ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა, ხისა, გატეხილი, დაზიანებული (1 ფ. დახეული, ფურცლები დაშლილ-დაფურცვლილი, ალაგ ყვითელი ლაქით გაჟღენთილი); ნუსხური (სათაურები და ზოგი მინაწერი სინგურით, მრგვლოვანით; ბოლონაკლული; მე-17 ს.; გადამწერი: ბედისმწერლის შვილი ნათანაელ (92 v.); დამკვეთი: “ბაჲტონი ყაფლაინის ძე ორბელი“ (92 v). ნაყიდია იოსებ მერკვილაძისაგან 1916 წ.

„⟨წი⟩გნი დაბადების⟨ა⟩ . . . . დასაწყისი ძუ˜ლისა და ახლისა რჯულ⟨ისა⟩... არა ყოფილა ცა და ქ˜ყნა. ღმერთმან ყოფილმან და მ... მან, ოდეს ინება ცისა და ქ˜ყნისა ყ˜ისა მშვენიერი... მოძრაჲვისა და უძრაჲვისა, არსისა და

არა არს(ი)სა მიწისა კაცად ქმნა, ადამისითგან აბრაჲჰმისამდე და ნოესითგან მოსეს სასწაულისა ფარაჳოსი და ი´ჱლთა ყ´ივე ს...´ჲდ ღ´ჲ ბრძანებითა გ´მაცდილ-აღწერილი ესე მოგითხრობს დასაწყისთა და რჯულთა პირველთა [თ]ჲ ღ´ჲ ცნობჲთა და გამოკულევითა ყოველთავე.— დასაბამად ქმნა ღმერთმან ცაჲ და ქ´ყნა. ხოლო ქ´ყნა იყოჲ უხილ´ავ და განუმზადებელ და ბნელი იყო ზედა უფსკრულთა და სული ღ´ჲ იქცეოდა ზედა წყლისა...“ 1 r—328 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს ბიბლიის შემდეგ ნაწილებს: ა. შესაქმის წიგნი ანუ წიგნი „დაბჲდებისა“, 1 r—92 v. ბ. „წიგნი გამოსლვათა“. 93 r—179 v. გ. „წიგნი „ლევიტელთა“. 180 r—239 r. დ. „წიგნი დ´ რიცხუთა, აღწერილი მოსე წ´წრმტყ´ლისა“. 239 r—310 r. ე. „წიგნი მეხუთე: ბ´: რჯულისა“. 310 r—338v—წყდება: „... და მივიდეს ლევიტელი. რ´ არა უც ნაწილ და სამკჳდრებელ შენ თანა. და მსხემი იგი და მწირი იგი და ქურივი იგი და ობოლი იგი. რომელ იყოს ქალაქსა..“

2. ტექსტი ნასწორებია—ა. არშიებზე, სინგურით [სხვა ხელით?] აღნიშნულია თავები და მუხლები. ბ. 34—36 ფ. შუა ჩამატებულია სხვა ქაღალდი, დაწერილი წვრილი ნუსხურით (ბოლოში—მხედრული—35 v). გ. მრავალ ადგილას, განსაკუთრებით „რიცხვთა“ და „სჯულთა“ წიგნების ტექსტის არშიებზე, მხედრული ჴელით ს. ს. ორბელიანის შენიშვნები [XVII—XVIII ს. ხელით] მოწმობს, რომ შენიშვნების ავტორი სამართლის საკითხებით ყოფილა დაინტერესებული (მაგ. „სამართალი ნასყიდის კაცისა“, „გამოსლვათა“, თავი კ—კა. 145 v. ქვემო არშიაზე და სხვაგან, მრავალ ადგილას).

მინაწერები: 72 r, 80 v, 82 v, 89 r, 104 r, 119 v, 134 v—140 rv, 141 v, 142 r, 148 v, 151 v, 153 r-v, 172 r, 183 v, 189 v, 200 r, 206 r, 209 v, 211 r, 212 r, 215 r, 216 r, 217 r, 218 v, 219 r, 221 v, 222 r, 223 v, 225 v, 227 r, 231 v, 232 r, 233 v, 264 v, 265 v, 270 r, 271 v, 278 r-v, 279 v, 280 r, 281 r-v, 282 r, 286 r, 287 v, 288 r, 292 r, 297 r, 307 r v, 312 v, 327 v.

ანდერძი (გადამწერისა): ა. „ამისი გლახ უც´ბად მწერალი და ფრიად ცოდვილი ბედის მწერლის შვლი ნათანაელ ღ´თისათვის გევედრები: ლოცვასა მომიჴსენეთ, წმიდანო ღ´თისანო! და დაკლებული ყოველი შემინდევით“. 92 v, სინგურით, მრგვლოვანით.

ბ. „ესე არს წიგნი შესაქმისა ცისა და ქ´ყნისა, მზისა და მთოვ(ა)რისა:. და დაბჲდებაჲ ყოველთა სულთა სულიერთა. აღვწერე მე, ყოვლად ულირსმან, ბედის მწერლიშვლმან ნათანაელ. ბრძანებითაჲ ბაჲტონის ყაფლაჲნის, ძეთაჲ ორბელისათა. ცოდვათაჲ მათთა შესანდობელად და დღეთა მათთა სადღეგრძელოდ. ღმერთო აბრაჲჰამისო, ისაკისო და იაკობისო! თქ´ნ [!] დაიცვვით სულ-ბრწყინვალე. ღ´ის მოშიში და ღ´ჲგან შეყუარებული, ვითა აბრაჲჰამ, ცხებული უფლისაჲ. მათ თანავე შემწე ექმენით ორსავე შინა ცხორებაჲსა. უკუნითი უკუნისამდე“. 92 v.

გ. „ღმერთო, წარმართე საქმე ესე ჴელთა ჩემთა“. 307 r.

დ. „აქა გარდავსცილდი და ნუ მწყევთ, უფალ(ნ)ო ჩემ(ნ)ო, ღ´თისათვის, გევედრები“. 312 v. (ეს ორი უკანასკნელი შენიშვნა გადამწერისა დაწერილია სინგურით, კალიგრაფიული მხედრული ხელით).

1208

კრებული [1840 წ.]

218 ფ.; 21,5×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1840 წ. (214 v); გადამწერი: ბაღიმოვი ნიკოლოზ მოსესძე (214 v); დაუწერელია: 1 rv, 121 v, 122 rv, 215 r—217 v. შემოწირულია მიხეილ ავალიანისაგან 1916 წ.

1. [ჩარ-დავრიშიანი. 7 კარად].— „ქ. იყო ჴელმწიფე კონსტანტილეპოლს შუა, მორჭმული, განგებიანი ⟨და⟩ არა ⟨იყო⟩ გულსა მისსა შეჭირვება. ლხინობდის,

ასპირობდის და ბურთაობდის და შე(ე)ქცეოდის. გასცემდის საბოძვარსა საზომისაებრ...“ 2 r—120 v.

2. [ბარამ-გულანდამიანი]. „წიგნი დასაწყისი ურუმეთის ჴელმწიფის ქიშვარის ძის ბარამ ფალავნის და ჩინეთის ჴელმწიფის ასული გულდამისა, საამოთ სასმენი.—ქ. ქვეყანასა ურუმეთისასა იყო ჴელმწიფე ქიშვარ, გაძლიერებული, სახელგანთქმული, უკლებელი, მორჭმული...“ 123 r—214 r.

მინაწერი: 120 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „კურთხეულ იყოს, რომელმანცა ამგვარი ამბისა წიგნები ნახოს, გარდასწეროს და იმაზედ იჭირნახულოს, რომ ქვეყანაზედ პირველნი ამბავნი არ ამოვარდეს და მათ ფალავანთა წავლილი საქმენი მეორედ განაახლოს. შესაქცევრად კარგია და ყმაწვილმან რომ ამგვარი წიგნები წაიკითხოს, მრავალსა შეიმატებს და კაი სწავლულიც შეიქნება. მრავალს ადგილს გამოიყენებს, სამღვთოთ თუ საეროდ, ჴელმწიფეთა თუ ამხანაგთა თანა. ჟამი მოხვდება, რომ მრავლის წიგნის კითხვა დიდათ გამოადგეს. აღიწერა ესე წიგნი ბარამიანი, თვით პატრონის და აღმწერის ჴელითა ტიტულარნის სოვეტნიკი ნიკოლოზ მოსეს ძე ბაღინოვისათა, საკითხავათ და ყრმათა შესაქცევრად. რომელმანცა ესე წიგნი წაიკითხოთ, მომიხსენეთ მე ცოდვილი ამის აღმწერი, რათა თქვენცა იყვნეთ წინაშე ღვთისა ხსენებულნი, ამინ. დასრულდა წიგნი ესე წერითა, რომელ გათავდა სრულებით **ჩყმ** წელსა, ნოემბრის **იე**-სა დღესა, ქართულსა ქრონიკოსა ქ˜კს **ფკჱ** წელსა“. 214 r-v.

1029

ძველი და ახალი აღქმის მოთხრობანი [მე-19 ს.]

287 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა (დაზიანებული, დაშლილი); მხედრული; მე-19 ს.

„დაბადება. წიგნი დაბადებისა ცისა და ქვეყნისა.—თავდაპირველად გან(ა)ჩინა ღმერთმან ცაჲ და ქვეყანა. და ქვეყანა იყო უხილავი და მოუხმარებელი...“ 1 r—287 v.

წყდება უფლის აღდგომის ამბავზე: „... ცრემლსა ღვრიდა და ჩუმათ ტიროდა რომ ქეშიკების ეშინოდა და არავინ ჰყვანდა გულის დამდები, სანამ რომ შეიწყალა ანგელოზმან, რომ კლდეზედ იჯდა. დაუძახა და უთხრა:—შენ, დედაკაცო, რისთვის ტირი...“

შენიშვნა: ტექსტი დაწერილია ვულგარული სტილით და აპოკრიფული ხასიათის არის.

მინაწერი: 287 v.

1210

კატიფორა ანტონი. სამღვდელო ისტორია [1791 წ.]

91 ფ.; 29×16,5; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა. მხედრული (სათაურები ნუსხურით); 1791 წ. (1 r, 3 r, 91 r) მთარგმნელი (რუსული თარგმანიდან) არხიმანდრიტი გაიოს (1 r—3 r); დაუწერელია 1 v, 2 v, 3 v.

„საღმრთო ისტორია.—დაბადება სოფლისა იყო ვიდრე ქრისტეს შობამდე უწინარეს 5508 წლითა...“ 4 r—91 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი: „სამღუდელო ისტორია ძუელისა და ახლისა აღთქმისა, გამოკრებული წმიდათა მამათა განმარტებითა, წარმართებისათჳს სასარგებლოდ ყოვლისა ქრისტეანისა ქცევისა. ბერძულით რუსულსა ზედა თარგმნილი და რუსულით ქართულსა ენასა ზედა გარდმოღებული არხიმანდრიტის გაიოსის მიერ. წელსა 1787, აგვისტოს 4, კრემენჩუკს. ქმნილი საბერძნეთის ქალაქის ზაკინთეს ეკკლესიის პროტოპრეზვტერისა ანტონი კატიფორას მიერ.“ 1 r.

2. მთარგმნელის (გაიოზის) მიძღვნა ანტონი ალავერდელის, ირაკლი II-ის ძისადმი: „მისს მაღალს ყოვლად-სამღუდელოებას დიდს უფალს, ალავერდელს, უგანათლებულესს მეფის ირაკლის მეორის ძეს, უმოწყალესს ჴელმწიფეს, მწყემს-მთავარს.—ყოვლად-სამღუდელო მეუფეო, უგანათლებულესო მეფის ძეო! თანამდებობითმან მორჩილებამან ბრძანებისა თქვენისამან კადნიერ მყო მე გარდმოღებად საღმრთოჲსა ამის ისტორიისა რუსულით ქართულსა ენასა ზედა, რომელითაცა ცხად-არს, ვითარმედ ყოვლად სამღუდელოება თქვენი ჰრაცხს ისტორიასა და უფროსღა ღმრთისამიერისა საქმისასა, წარმართებად კაცობრივისა ცხოვრებისასა, ვინაჲთგან აღძრავს ესე ჴელმწიფეთა სიბრძნისადმი, ჰსჯულს მდებელთა—კეთილ-გონიერებისადმი, მღუდელთა—კრძალჳსათჳს ჭეშმარიტებისა და ყოველთა ერთა ნამდჳლისადმი მეგობრობისა. მიიღეთ ესე მამულობითი თა ერთგულობითა, თანამდებობითა, რომლითაცა ვჰგიე მე, ვიდრე საფლავადმდე, თქუენის მაღლის ყოვლად სამღუდელოების უმდაბლესი მოსამსახურე და მლოცველი არხიმანდრიტი გაიოს. 1787 წელსა. აგჳსტოს 4. კრემენჩუკს“. 2 r—3 r. (რუსული თარგმანი აწერილია: 4897. История Священная ветхаго и новаго завета.. соч. А. Катифора; переведена с греческаго г. Писаревым; Спб. 1763.—Сопиков. Опыт Российской Библиографии. г. III. Спб. 1815 г.)

მინაწერი (გადასული): 91 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ-იქმნა აღწერით ჴელითა არხიმანდრიტის 3 1 413 153 1 2 191. წელსა 1791. მარტის 19. დღესა ოთხ-სარიცხუშლსა“. 91 r.

1211ა

კრებული [მე-18 ს.]

422 ფ.; 22,5×16 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი, უყდო; დაშლილი; თავ-ბოლონაკლული (აკლია შიგადაშიგაც); მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.].

1. „[ვისრამიანი, ნაკლული] კარი პირველი. დასაწყისი ვისისა და რამინისა.—იყო დიდი და მაღალი სულტანი ტულულბეგ ქვეყანასა ხვარასნისასა და ადრაბაგანისასა...“ 1 r—188 v.

წყდება: მოაბადის ნადირობად წასვლის ტექსტზე: „... წვიმამან მდელოსა და მდელომან კაცთა გულსა ჯანგი მოხოცის...“

შენიშვნა: ტექსტს აკლია 1938 წლის გამოცემის მიხედვით: ა თავის უკანასკნელი 16 სტრიქონი (ხელნაწერი ტექსტის—1v, ნაბეჭდისა—4 გვ.); ბ თავის თავნაკლული დასაწყისი ხელნაწერში (2 r): „... ღირს იყუნეს და სხუანი რომელნიმე იყუნეს, ზე ადგნეს თავსა...“ (ნაბეჭდში გვ. 6.); თავი **გ** (ხელნაწერში გამოყოფილი არ არის) წყდება... „ესვა შაჰიმობადს ჴემწიფესა ძმა, სახელად რამინ, ვისისავე ჟამთა შინა დაბადებული. უყვარდა მოაბად მეფესა შვილად...“ (ხელნაწერში—3v, ნაბეჭდში—8 გვ.); **დ** თავიც თავნაკლულია, იწყება: „... (ნებიერო)ბითა და შავარდნისა მართვესა ამაღლება დაუწყია..“ (4r, ნაბეჭდში 10 გვ.); ე თავისა „აქა ხუზისტანითვისის მოყუანა ჰამიანსა“ არის მხოლოდ

პირველი 5 სტრიქონი (4 v); ნაბეჭდისა $6^1/_2$ სტრიქონი (12 გვ.). ნაბეჭდი გამოცემის თავი ვ და ზ ხელნაწერ ტექსტს აკლია მთლიანად, ჱ თავისა არის მხოლოდ უკანასკნელი აბზაცები, შემდეგი ადგილიდან: „...(კაცისა თავსა) ვითა ხისა ფურცელსა ჩამოჰყრიდა...“ (ხელნაწერის 5 r, ნაბეჭდისა 25 გვ.); თ თავს აკლია ნაბეჭდი გამოცემის 5 უკანასკნელი სტრიქონი (ხელნაწერში 10 v). წყდება: „არ გაწბილებული დარჩები ღ̃თის წინაშე? არცაღა შვილი მოგეჳმარების და არცავინ Ⴑხუა. და თქვა ესე...“ (ნაბეჭდისა 33 გვ.); ი (თავნაკლული) იწყება: „...(ბერძულისა სტავრისა თვითოფე)რისა სხვა საპალნე ორმოცი...“ (ხელნაწერში 11r, ნაბეჭდისა 35 გვ.). ივ თავი წყდება: „...სულსა გასწირავს შენთვის და შენისა ფეჴისა მტვერსა თვალ...“ (24 v, ნაბეჭდისა—58 გვ.) და ისევ გრძელდება ეგევე თავი „...(მას წინაშე ვინ იკადრებს შენსა ჴსენებასა და ამა შენსა ბედითად) შეთულილობასა...“ (ნაბეჭდის 59 გვ.). იჱ თავი წყდება: „...ნუ ხარ ჩემთჳს უწყალო. ზენაარ, თუ მიბძანო, მე ათასითა პაემანითა...“ (31 v, ნაბეჭდისა 69 გვ.) აქ იჱ თავის მეორე გვერდიდან მოყოლებული ხელნაწერის ტექსტს აკლია მთლიანად ით, კ თავი (ნაბეჭდში 69—78 გვ.) და კა თავის პირველი რვა სტრიქონი (79 გვ.); კა თავი იწყება: „...(ჩემგან მაგ)ის მადლი არ მოიგონების...“ (32 r) ოზ (77) თავს აკლია ნაბეჭდი ტექსტის $1^1/_2$ (უკანასკნელი) სტრიქონი; (182 v) წყდება: „მე ვირე ვცოცხალვარ, ჩემი პირ-მთვარე, სახელ-ვარდი გული მეყოფის საყუარლად და მე მას. რომე სიკუდილისა დღემდინ ჩემია, ვინათგან ღ̃თნ და ჩვენმა...“ (182 v, ნაბეჭდი—285 გვ.), აქ აკლია მთლიანად ოჱ და ოთ თავი და პ თავის დასაწყისი; ხელნაწერ ტექსტში პ თავი იწყება: „... რომელ გაგაწყრევ და ჩემგან ნათქვამითა ეგრე გამიკუშტდი...“ (183 r, ნაბეჭდისა—290 გვ.); ხელნაწერის ტექსტი წყდება პბ თავზე: „მოაბადისაგან ნადირობად წასულა.“ —პირველი აბზაცის (ნაბეჭდში—298 გვ.) ბოლოსტრიქონებით: „ოდეს წალკოტსა იყუვიან“ ოქროსა და გვარსა [!] აყრიდეს ნიავი თავსა და სიხარული მოყუარეთა სულსა მიართმიდის. წვიმამან მდელოსა და მდელომან კაცთა გულსა ჯანგი მოხოცის...“ (188 v, ნაბეჭდისა 298 გვ.).

2. ორბელიანი, სულხან-საბა. სიბრძნე სიცრუვისა (თავ-ბოლონაკლული).— „... პატრონი იგი ურია—მისანი იყო. ცნა ყოველივე იგი ყოფილი...“ 189 r—279 v.

წყდება: „მეფე და მისი შვილის“ არაკზე: „...სალაროცა თქვენსავე სიცოცხლეში წინ წაიძღვანო და გლახაკს უბოძო...“ (ნაბეჭდი ტექსტის 166 გვ. ტფ. 1938).

შენიშვნა: ტექსტს აკლია თავში 1938 წლის გამოცემის 3—5 გვ.; იწყება ნაბეჭდი ტექსტის 5 გვ. უკანასკნელი 7 სტრიქონით; შემდეგ წყდება „ბერად შემდგარი-მელის“ არაკზე: „...ოფოფმა მელა ერთს ხევში დააწვინა...“ (201 v). „აქ აკლია ნაბეჭდი ტექსტის 26—38 გვ. 202 r. იწყება „კეისრის სპასპეტის არაკით“: „მეხუთემ თქვა: მე სპასპეტი კეისრისა ვიყავ...“ (ნაბეჭდ. 38 გვ.); 202 და 203 ფფ. შუა აკლია არაკი „დიდ-ვაჭარი სპარსი“-ს ტექსტი, პირველი 4 სტრიქონის გარდა და „ვლახეთის მეფის ძის „არაკის“ უდიდესი ნაწილი; დარჩენილია უკანასკნელი სტრიქონები, ფრაზიდან „...ქორწილი მიყუეს. იგიცა მოკუდა...“ (203 r. ნაბეჭდ. [41 გვ.]) 228—229 ფფ. შუა აკლია „ყადისა და ჯორის“ არაკის 5 სტრიქონი... „კიდევ შეიპყრეს და უარესი ჭირი დამართეს...“ და... „იგი ყადი მართლა უბნობდა...“-ს შუა. (ნაბეჭდ. 83 გვ.); 232—233 ფფ. შუა აკლია „მეფისა და მჭედლის“ არაკის შემდეგი ადგილიდან: „...ქორწილი უყო მჭედელმა ასე...“ (232 v, ნაბეჭდ. 90 გვ.) „უმეცარი დალაქის“ ტექსტის შემდეგ ადგილამდის: „.... და ერთმანერთის ამბავს ვკითხევდით...“ (233 r, ნაბეჭდ. 91 გვ.)

3. „[ზალუმჯანიანი]...ნა მასვე ჟამსა ზღვიდამ გამოვედი და მალვით მის ქალისა კარსა ზედან მიველ...“ 280 r—288 v.

წყდება: „აქა ვეზირისა შვილისაგან ლომთ ნახვა.“

4. ჩარ-დავრიშიანი (ნაკლული).—„...ჴემწიფესა და ვითარცა მოაჯეთა წესი იყო, ეგრეთ დადგა. უბრძანა ჴემწიფემან: ვეზირო, მოაჯეს გევხარო...“ 289 r—396 v.

შენიშვნა: ტექსტს აკლია ა. თავში—I კარის, ჩაჩიკაშვილის ხელით გადაწერილი ნუსხის პირველი 24 სტრიქონი (სათაურიანად) (იხ. A 860), ხოლო H ფონდის 1001 ხელნაწერის მე-2 ფ. და მე-3 r. ოთხი პირველი სტრიქონი, ბ. მეორე კარს „აქ მისრეთის ვაჭრის შვილისაგან საფრანგეთის ჴემწიფის ქალის ამბის მბობა ირანის ჴემწიფის შვილთან“ შემდეგი ადგილიდან: „...ჭათამი მამეცით, აგრემც ღმერთი ყოვლის დაჭირებისაგან გიჴსნისთო. თურე ქალი იცნა და ეშმაკობით ითხოვდა: ეგება ამათგან ნიშანი..“ (ჩვენი ხელნაწერის 326 r, ხოლო H: 1001—49r-დან—68 r-დის). ამ თავის ბოლომდის (კარი მეორე); გ. აქვე, მესამე კარის პირველი ორი თავი მთლიანად და ამავე მესამე კარის მესამე თავის „აქ საგ ფარაზ ვაჭრისაგან თავის ამბვის მოხსენება ჴემწიფის წინაშე დაუკლებელად“—დიდი ნაწილი, შემდეგ ადგილამდის „მოვაჴსენე: ვაჟკაცისაგან ამთენხანს შინ ჯდომა არ იქნება და ვერც გასძლებო“... (ჩვ. ხელნაწ. 327 r. H: 1001—68 r).

2. H: 1001 „ჩარდავრიშიანი“ და წინამდებარე ხელნაწერი (კრებული) დაწერილია ერთი და იმავე ხელით.

5. ყარამანიანი (ფრაგმენტი მესამე კარისა) ხოსროვშირისა და გულჩინის ამბავი—„...⟨გურგანი⟩ რომ იქ წავიდა, იმისთვი⟨ს⟩ ორი ხანჯალიც მოეპარაო. ასიმ შეხედა გულჩინს და მოახსენა, სწორეთ ბრძანებო...“ 397 r—422 v.

შენიშვნა: 1. ჩვენი ტექსტი მისდევს „ყარამანიანის“ III კარის ტექსტს (ტფ. 1875. გვ. 188): „აქა ხოსროვშირისაგან ასიმის გაგზავნა სინდთა ლაშქარში გულჩინის საცნობელად. .“ (ნაბეჭდისა 210 გვ.)

2. წყდება: „უშანგისა და ყარამჯინისაგან ომისა და მრავლის ფალავნისა დახოცის“ ტექსტზე: „... ქებისა და ბარაქალის ხმა ზეცად აღიწია—აქეთ-მხარეს ყარამ ისე განრისხდა, რომ მეხივით ჭეხა დაიწყო. უნდოდა...“

3. ხელნაწერის ეს ნაწილი დაწერილია სხვა ზომის (23×16) და სხვა ხარისხის ქაღალდზე.

1211 ბ

ვისრამიანი [მე-17—18 ს.]

22 ფ.; 21,5×16; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული (კალიგრაფიული ხელით, სათაურები სინგურით); [მე-17—18 ს.].

[ვისრამიანი]... „არცა ეს, რომელ ვინცა მიჯნური იყოს, ყუელა ღალატსა და მოღორებასა უდგებოდეს...“ 1 r—22 v. (შდრ. ვისრამიანი II გამოც. ტფილისი. 1938. გვ. 108_2—162_{24}).

წყდება: „...რად ვეჭუდი ვისისაგან ჩემსა სიყუარულსა, ან რად ვსძებნე გამზრდელისა...“

შენიშვნა: ქაღალდის კანზე, პროფ. ალ. ბარამიძის ხელით მიწერილია „მეორე ეგზემპლარია, სხვა რედაქციისა.“

1212

ომაინიანი [მე-18 ს.]

92 ფ.; 22,5×16; ქაღალდი; ტყავის ყდა (დაზიანებული, დაშლილი, 1—4, 21,86 ფ. დაფურცვლილი; 21, 66, 86 ფფ. დახეული); ნაკლული; მხედრული; სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვა სინგურით; [მე-18 ს.].

„ვერა ნახეს გული ჩვენი მათ სიტყუათა მიმღებარად
და აღარა ქნეს ჴელნი მათნი დაწერისა შემხებარად...“ 1 r—92 v.

წყდება: „...ესეთი ტირილი და ვაება შეიქნა, რომ ესეთი სიმწარის დღე არაოდეს ვისმე უნახავს. აბა ეს არის აუცილებელის ამ მომღორებელის საწუთროს წესი, რომ სწორს...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია: ა. თავში პირველი 9 სტროფი და მეათე სტროფის 2 სტრიქონი. ბ. III თავის ბოლო: 148 სტროფის 2 უკანასკნელი სტრიქონი და 149 სტრ. მთლიანად; IV თავის პირველი 8 სტროფი (157 სტროფამდე, ჩათვლით). გ. XI თავის „აქა ქალისაგან ტირილით დედასთან შეხვეწნად მისვლა.“ ტექსტი წყდება: „...და თუ იგი არ იყოს და განგებას მისთვის არ დავებადო, ღმერთმან მის მეტი...“ (22 v). ამავე ადგილას შემდეგი XII, XIII და XIV თავი მთლიანად, XV თავის პირველი 10 სტროფი და მე-11 სტროფის სამი პირველი სტრიქონი. დ. ბოლოში აკლია უკანასკნელი 15 სტრიქონი. (შეჯერებულია „ომაინიანის“ გ. ჯაკობიას რედაქციით გამოცემულ ტექსტთან. ტფ. 1937.).

2. ხელნაწერი დაწერილია H 1211 ა. ხელნაწერის გვ. 288—422 ხელით.

1213

წიგნი თანამდებობათათჳს სამრევლოთა მღვდელთასა [1827 წ.]

91 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები ნუსხურით); 1827 (1 v); მთარგმნელი [და გადამწერი] არხიმანდრიტი ტარასი (1 r); ადგილი: მოსკოვი (1 v); დაუწერელია: 2 v (პირველი ფ. ხელნაწერში ცალკე არის ჩადებული).

„თავი პირუჱლი იპყრობს თჳს შორის შესავალსა მღუდელობითისა თანამდებობისა მიმართ, მჩუჱნებელსა თუ რაჲ არს მღუდელობა...“ 5 r—90 v.

შენიშვნა: 1. სათაური „წიგნი თანამდებობათათჳს სამრევლოთა მღუდელთასა“— 1861 წ. ნაბეჭდი გამოცემის თავფურცელიდან.“ („ქართული წიგნი. ბიბლიოგრაფია.“ I. № 273. თბ. 1941).

2. ტექსტს წინ უძღვის: ა. დოსითეოს არხიეპისკოპოსის მიმართვა: „ყოვლად უპატიოსნესო მამაო ტარასი! დიახ უცხოთ არის გარდმოღებული და მოსაწონადა. მხოლოდ გასინჯე კარგად, რომ ხანის მაგიერად ჴარი არ იყოს და ჴარის მაგიერ ხანი. ჩუჱნის საეკლესიო წერილისამებრ, რომელიც ლექსი ჴარს მოითხოვს, იქ ხანი არ გამოდგება. გთხოვ, რომ წიგვის თარგმანიც გარდმოიღოთ 1823 წელს დაბეჭდილი მოსკოვის სინოდის კანტორის ტიპოგრაფიაშია, რომელიც დიდად სასარგებლო და უკპოც რამ არის. მაშინ ყოველსავე თქუჱნს შრომას მით დააგჳრგჳნებთ. ა. დოსითეოს.“ 1 r. ბ. აქვე დოსითეოსისავე რუსულად დაწერილი რეცენზიაც ამ თარგმანისა. გ. „ზანდუკი წიგნისა ამისა...“ 2 r. დ. „წინა-უწყება მღუდელთადმი.—ოთხნი ვიდრემე არიან თანამდებობანი, რომელთა ჳა გულსმოდგინედ აღსრულებისადმი თანა შეკრულარიან მღუდელნი...“ 3 r—4 v.

მინაწერები (ფანქრით) 91 v.—II საცავი ფ. შიგნითა მხარეს.

1214

კრებული [1841 წ.]

34 ფ.; 21,5×17; ქაღალდი, უყდო; მხედრული; 1839 წ. (1 r), 1841 წ. (30 r); გადამწერი: ისაკ ვარდიევი (30 r); ადგილი: თბილისი (30 r) ;დაუწერელია: 10 v, 17 v, 22 v, 30 v, 31 rv, 32 r—35 v.

1. „ბრძოლა ძლიერი კატისა თაგვთაგან მიმართ და თაგვთა სამოა გვართა თანაშეწევითა კატისა მიმართ, რომელი იქმნა მეფობასა სპარსთა შორის ძლიერისა მეფეთა მეფისა შაჰნს-შასა, ნადირ-შახითაც უხმობდენ კაცნი სპარსეთისანი. თქმულნი შ[ა]ირად ისაკ მცირისა მიერ, რომელმან დალექსა პირის-პირად მოთხრობანი ამბავთა მას თანა კატა.

—ყველას მგრძნობელს ცხოველს შუა წინ წამოდგა ნაზად კატა...“ 2 r—10 r.

2. თეიმურაზ I. წამება ქეთევან დედოფლისა (ნაკლული).

—„ქრისტიანეთა მტანჯველმან, უბრალოთ სისხლის მჩქეფელმან...“ 11 r—17 r.

წყდება: „ოდესმე წავდგე შიშველი, ქედდახრით დაყმუნებული...“

შენიშვნა: ტექსტს აკლია: თავში—პირველი 13 სტროფი და მე-14 სტროფის პირველი სტრიქონი, ბოლოში—82-ე სტროფის მეორე სტრიქონიდან. (შდრ. თეიმურაზ I. 1934 წ. გამ. გვ. 126—136).

3. [მანანას ლექსი] „ევა გარდახდა მცნებასა, ჭამა ურჩების ხილია...“ 18 r—22 r.

4. „ქალ-ვაჟიანი.—ერთი კაცი იყო დიახ მდიდარი და ჰქონდა მოხელეობა დიდისა ქალაქისა და ჰქონდა უანგარიშო ოქრო და მარგალიტი...“ 27r—30r.

მინაწერი: 1 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღვწერე წიგნი ესე ძალითა ღ̃ისათა თფილისის სასულიეროს სემინარი(ი)ს მოწაფემ ისაკ ვარდიევმან. ვინცა ვინ აღმოიკითხოთ და შეცდომა რამე იხილოთ, ნუ მწყევთ, საიდამაც გადმოვსწერე, ძრიელ მომატებული ტყუილები იყო და ზოგიერთი, რაც შევიძელ, მე გავმართე და რომელიცა ვერა, ისევ ისე დავსწერე. ამისთვის ვითხოვ შენდობასა, წელსა ჩყმა, აგვისტოს ჱ-ს დღეს“. 30 r.

1215

კრებული [მე-19 ს.]

17 ფ.; 22,5×17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს.; დაუწერელია: 1 v; თავკაზმულობა: 2 r. შემოწირულია დიმიტრი ვარდიაშვილისაგან 1916 წ.

1. სიტყვა, თქმული სამთავროს წმ. ნინოს დედათა მონასტრის „იღუმენიას“ კურთხევის გამო.—„უფლისა იესო კრისტეს მიერ საყვარელო შვილო, მომიპყრენ ყურნი ეგე შენნი...“ 2 r—6 v.

შენიშვნა: 1. სიტყვას წარმოთქვამს უცნობი მწყემსმთავარი უცნობისავე „იღუმენიას“—სამთავროს წმ. ნინოს მონასტრის წინამძღვრად დადგინების გამო („იღუმენიას“ სახელის ადგილი ცარიელად არის დატოვებული, 2 r. 7 სტრიქონზე).

2. სიტყვა წარმოთქმულია ნიკოლოზ I, პავლეს ძის მეფობის დროს (1825—1855 წწ.) „სიტყვის“ ბოლოს ნიკოლოზ I-სა და მისთა სახლეულთა მოხსენება (6 v).

3. „სიტყვას“ წინ უძღვის ეპიგრაფი: „მიიღე კვერთხი ესე...“ 2 r.

2. „ტიბიკონი გელათის დედათ საზოგადო საცხოვრებელ მონასტრისა წმინდის.—1. საზოგადო ცხოვრება ესე მდგომარეობს უპირველესსა მთავრობასა ქუჱშე ეპარხიის მღვდელთ-მთავრისასა...“ 7 r—17 r.

შენიშვნა: 1. ტიბიკონის § 1-ლის წინ ეპიგრაფი სამოციქულოდან: „რომელნი წესსა ამას ზედა ევნენ, მშვიდობა მათ ზედა...“ (გალატელთა: ვ. ივ.).
2. ტიბიკონი შეიცავს 47 მუხლს.

1216

ერისთავი გიორგი. ეპისტოლენი [1821 წ.]

10 ფ.; 22×17; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო, რვეულად შეკერილი; მხედრული; 1821 წ. (3 v, 9 v); ადგილი: ქისიყი (3 v); დაუწერელია: 1 v, 10 rv.

1. „ეპისტოლე დოლმატიკებრი. მის მაღალ-მსჳლელობის კნიაზ ღენერალ მაიორის და კავალერის გიორგის მიერ ერისთოვისა. მათს მაღალ პატიოსნებას უფალს პროთოპაპს ნიკოლოზსს, მოწყალეს ჴელმწიფეს.—თქუჱნი წიგნი მივიღე მაისის 3 დაწერილი, 3-სა ამ თვესა. გმადლობ ორგზის: პირველად—დაუვიწყებლობისა, და მეორედ—ჩემდამი კეთილ-მოქმედებისა სურვილისათჳს...“ 2 r—3 v.

2. „მათს მაღალ კეთილშობილებას უფალს დავით რეკტორს, ჩემს მოწყალეს ჴელმწიფეს.—ესოდენ ჟამ სურვილი ჩემი დაყენებულ იყო წერად თქუჱნდამი და განცხადებად აზრთა კეთილთა. და ჴელ-მყჳანებელთა სამღთოსა ტრფიალებისადმი, და აწცა ჴელ-ჴებად კალამთა მაყენებდა სოფლისა ამის ვითარება და გარემოება...“ 4 r—9 v.

შენიშვნა: 1. როგორც პირველის, ისე მეორე ეპისტოლეს მთავარ საგანს წარმოადგენს გიორგი ერისთავის მკვეთრი ჩივილი თბილისში მცხოვრებ ვიღაც „ევნატისადმი“. ეპისტოლეთა ავტორი უწოდებს მას „მღჳდელ წოდებულსა ევნატის“ (4 v) და „ვითამ მღუდელად წოდებულს“ (6 r), აჯილდოებს იუდას, „გამცემისა“ და „კაენის ამხანაგის“ ეპიტეტებით (3 r, 4 v, 6 r). გამცემლობის მსხვერპლად იხსენიებიან ზოგადად „ჩვილნი“, „ჭაბუკნი“ და „მამაკაცნი“ (3 r.), კერძოდ „აბაშიძის წყვილნი“ (6 v), „დავითი, მეფისა ძე და სხვანი“ (7 r); ხოლო ამ ევნატის „მოწაფეებად“ ვინმე „კოშორიძის ცოლი“ (8 r), „ელორეშან“, „დარეჯან“, „ელისაბედ“, „თინათინ“ (6 r).
2. წერილები დაწერილია ანტონ კათალიკოსის „მაღალი სტილით“, იხმარება ანტონის მიერ შემოღებული ასო ჷ; „ჩჷჩვილთა“ (3 r).
3. გადაკრული სიტყვის ბუნდოვანი აზრიდან შეიძლება გამოვიტანოთ, რომ „ღენერალ-მაიორი და კავალერი“ გიორგი ერისთავი ანტირუსულად განწყობილი პიროვნებაა და ევნატის ამხილებს იმისთვის, რომ იგი „...უსინიდისო სოფლისა აწის ჩრდილოეთისა ბნელსა ვარსკვლავსა შეუდგება თაყჳანისცემად...“ (5 v).

თარიღი: 1. „წელსა 1824-სა, მაისის 3-ს. ქისიყით“. 3 v.
2. „წელსა 1821-სა, ივლისის 21-სა“. 9 v.

1217

ქართული ღრამმატიკა [მე-19 ს.]

53 ფ.; 22×16,7; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო (დაშლილი 1—7 ფ); მხედრული (სათაურები ნუსხურით, ბოლონაკლული); მე-19 ს.; ჭვირნიშანი 1824 (18—19 და სხვ. ფ.ფ.).

„ქართული ღრამმატიკა. § 1. ღრამმატიკა არს ჰსწავლა ჴელთმძღვანველი კანონიერ უბნობისა და მართლწერისა. § 2 ღრამმატიკა განიყოფების სამთა ზედა ნაწილთა: 1. ეტიმოლოღიასა ზედა (ესე იგი) ლექსთწარმოებასა. 2. სინტაქსსა ზედა (ესე იგი) ლექსთთხზულებასა. 3. ორთოღრაფიასა ზედა (ესე იგი) მართლწერასა...“ 1 r—49 v.

შენიშვნა: 1, ქართული გრამატიკის ტექსტს დართული აქვს „ქართული ღრამმატიკა, მოკლედ საზეპირო ყრმათა, სხოლის შინათა. კითხვა:—რაჲ არს ღრამმატიკა? მიგება: ღრამმატიკა არს ჴელმძღუანელი კანონიერ უბნობისა და მართლწერისადმი...“ 50 r—53 v: წყდება: „მიგება: საკუთრებითი არსებითი სახელი იგი არს, უწოდებდეთ რაჲმესა ანუ ნივთსა თჳსებისაებრ გამოთქმისა ენათასა ერთისა რომლისამე...“

2. „ქართული ღრამმატიკა“ შედგენილია იოანე ქართველოვის გრამატიკის მიხედვით (შდრ. „ქართული ღრამმატიკა, შეთხზული ტფილისის საკეთილშობილოს სასწავლებლის მოძღურის პროტოპოპის იოანე ქართველოვისაგან. 1809 წელსა. ტფილისს. S 4432. I r). თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ა. ამ ორი გრამატიკის თავებისა და პარაგრაფების ნუმერაცია ერთმანეთს არ ემთხვევა. ბ. იოანე ქართველოვის გრამატიკა უფრო ვრცელია. გ. ჩვენი ხელნაწერის შემდგენელს ზოგიერთ გრამატიკულ განსაზღვრებაში მცირეოდენი ცვლილება შეაქვს, მაგრამ გრამატიკული მასალა და მაგალითები ორივე ნუსხისა ერთი და იგივე არის.

1218

სავედრებელი პარაკლისი (მე-19 ს.]

8 ფ.; 22×17; ქაღალდი, უყდო; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს.; ჭვირნიშანი „18...“ (8 ფ.); მთარგმნელი (რუსულიდან) იღუმენი ტრიფილე (8 r]; ადგილი (თარგმნისა): ქ. ყიზლარი (8 r).

„სამადლობელი თხოვათა მიმთხჳ͠ვისათჳს და ყოვლისავე ქჳ͠ლის მმოქმედებისა საღმრთოჲსა.—უწყებულ იყავნ ყოველთა მართლ-მადიდებელთა ქრისტეანეთად, თუ ვითარითა სახითა თანა-მდებ-ვართ ყოჳკულთათჳს საჴმართა ჩჳ͠ნთა სულიერთა და ჴორციელთა საიდუმლოდ კელინსა შინა თჳსსა და ცხადად ეკკლესიასა შინა თხოვად...“ 1 r—8 r.

შენიშვნა: გადამწერის ანდერძი 1774 წლის ხელნაწერიდან გადმოწერილი ჩანს და ამ ნუსხის დასათარიღებლად არ გამოდგება.

მინაწერი: 8 v.—„Исаака Вардиева“ (ამ ისაკ ვარდიევის შესახებ იხ. ქვემოთ ხელნ. № 1221, წინათ № 1214 და სხვ.).

ანდერძი: (1774 წლის ნუსხის გადამწერისა): „სამადლობელი პარაკლისი, რუსულისაგან ქართულად გარდმოთარგმნილი ტრიფილეს მიერ იღუმენისა, ქალაქსა შინა ყიზლარს. წელიწადსა 1774“. 8 r.

1219

კრებული [მე-19 ს.]

7 ფ.; 21,5×18,5; ქაღალდი; უყდო (რვეული, მე-6-ე ფ. ნახევარი მოხეული); მხედრული; მე-19 ს.

1. „ქება ჴელმწიფისა, თქმული ექსარხოს ევგენიოზისა მიერ.—ყოვლად უმოწყალესო ჴელმწიფეო! ძველიცა ივერია ღირს იქმნა, რომელ გიხილა შენ...“ 2 r—2 v.

შენიშვნა: „ქების“ საგანი არის რუსთ ხელმწიფე ნიკოლოზ I, რომელიც ეწვია საქართველოს 1837 წ.

2. „[არჩილ II]—პირველი მეფისა თეიმურაზის. თქმული გლოვა დედოფლისათჳს.—ჟამი გარდახდა შვებისა. მოვიდა გლოვა, წუხილი...“ 2 v—4 r.

თავდება: „და ნუგეშინისმეც სიტყვითა, ღონეს რას მომინახევდი“.

3. „ესე ანბანთ-ქება ყაფლანიშვილის ვახტანგის ნათქვამი არის იმერელ მეფის დიდის სოლომონის დედის, დედოფლის თამარის ქებად. მსმენელთა გასინჯეთ გუარი ლექსთა, ვითარი ჰაზრი და ლექსი განყოფილი არს.
—აჰა, ამბად ალვამაღლოთ აწ ალვისა აღნაგობა...“ 4 r—5 r.

4. „[არჩილ II]. გამოცნობა უცხო და მშვენიერი.
—არსი ყოველი დამაარსი, სხჳა უარსოდ არსად არი...“ 5 r—5 v.

შენიშვნა: შდრ. „ანბანთქება ამიცანად სათარგმანებელი“. „არჩილიანი“ I. ტფ. 1936. გვ. 277. სტ. 1—5.

5. „[ქეთევან წამებული] ...მნათობო, მშვენიერო.
—ან—ამას ვიტყვი, ბან, ბნელსა მჯდომი...“ 5 v—6 r.

შენიშვნა: 1. ავტორის ვინაობა გარკვეულია ე. თაყაიშვილის О. Р. ტ. II. в. I. გვ. 257. ж-ს მიხედვით. შდრ. აგრეთვე „კვალად ანბანთ-ქება ფისტიკაური ღარიბი“-ს სათაურით—H 33, 4 აღწერ. I, გვ. 27 და H 479, 6 აღწ. I. გვ. 348.

2. ხელნაწერის I კანის r-ზე მიწერილია და ხაზებით წაშლილი დ. გურამიშვილის „ქაცვია მწყემსის“ ნაწყვეტი: „მამისაგან რჩევა შვილთან...“

1220

გურამიშვილი, დავით და სხვ. [მე-19 ს.]

6 ფ.; 21,8×18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; მე-19 ს.

1. გურამიშვილი, დავით. ქაცვია მწყემსი. „მამისაგან რჩევა შვილთან თუ როგორი ცოლი შეირთოს.—შვილო, შეირთე ცოლი ასეთი...“ 1 r—3 r.

2. გურამიშვილი, დავით. „სწავლა ყრმათათჳს მოსწავლეთა და ათთა სახმართა საქმეთა შეგონება.—ისმინე სწავლა, მძებნელო, მიჰყევ დავითის მცნებასა...“ 3 r—5 v.

წყდება: „და ჩემსავით სიცხით ნუ იწვით. მონახეთ ნიავჩრდილობა“.

3. „აღნაგობით ალვაზდარობ[!], აღმონორჩობ აღსაზრდელად.
ბახჩას ბინობ, ბრილიანტობ, ბორკილად, ბედის საბმელად.
გიმძიმს, გვრიტო, განშორება, გავლით გალობ გასავლელად...“ 5v—6r.

1221

ცხოვრება ანდრია სალოსისა [1841 წ.]

I—III+108 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1841 წ.; გადამწერი: ისაკ ვარდიევი ადგილი [ტფილისი] (108 r); დაუწერელია: 1 v, I, II, III, 107 v.

„ცხოვრება და მოქალაქეობა ნეტარისა ანდრეასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთვის. (გვაკურთხენ მამაო).—ძმანო ჩემნო საყვარელნო და მონანო უფლისანო! ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყოთ, რამეთუ არს საქმე ესე ტკბილი, ვითარცა თაფლი და საყნოსელად სულნელი და ამაო [!] და განმზადენით გულნი სმენად...“ 1 r—107 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ტფილისის სასულიეროს სემინარი(ი)ს საშუალო კლასის განყოფილების მოწაფემ ისაკ ვარდიევმან გადავწერე წიგნი ესე ანდრია სალოსისა, საკუთარი ჴელითა ჩემითა. ვინცავინ წარიკითხოთ და შეცთომა რაჲმე იხილოთ, ნუ გვწყევთ, არამედ მოგვიხსენიეთ ლოცვითა, რათა თქვენცა ღირს იქმნეთ სასუფეველსა ცათასა. ვიწყე წიგნი ესე **ჩყმა**-სა წელსა, აპრილის ა-სა დღესა და სრულ ვყავ ამავე თჳს ით-სა დღესა“. 108 r.

ანდერძი: (ძველი ნუსხისა): „ამა წიგნსა ეწოდების ბერძულად აპოკროფა, რომელ არს მოძღვართა ხ´ კითხჳა და არა ყოვლისა ერისა საჯმნო ყოფად—უცებთა და უმეცართა, არამედ მეცნიერთა ვითა სჯულის კანონი. უწყის უფალმან, თუ მიხვდეს კაცი გულისხმიერი, დედა არს ყოვლისა მეცნიერებისა. ღმერთმან უწყის, რაც ჩემის უმეცრებისაგან ეგებოდა, კარგად ქნას და სიმართლესადა მოვიჭირვე. მაგრამ დედა ოდიშს დაწერილ იყო და სიტყუას ცუალებდა. ხშირად ვწერე [!], მაგრამ ეტრატი ძვირად მქონდა“. 107 r.

1222

ხარიტონ აფროდიელი. მიმოსლვა ქერეოსისა და კალლიროიასი [1830 წ.]

II +146 ფ. (292 გვ.); 21,3×17,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; დაზიანებული (104 ფ. გახეულია); მხედრული; [1830 წ.] (II r); თარგმნილი რუსულიდან იაკინთე ალექსი-მესხიშვილის მიერ (II r). დაუწერელია: 290, 291, 292 გვ.

„მიმოსლვა ქერეოსისა და კალლიროიასი. წიგნი პირველი. 1.—ღერმოკრატს, უჩინებულესსა მჴედართ-მძლუანსა სირაკუზისასა, სახელ განთქმულსა მიღებულისა გამო ძლევისა ათინელთა ზედა, ოდესცა მათ წარმოგზავნეს ფლოტი დასაპყრობელად სიცილიისა, ჰყუანდა ასული სახელით კალლიროია...“ 1—289 გვ.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის თავფურცელი: „სასიამოვნო მოთხრობა მიმოსლვისათჳს ქერეოსისა და კალლიროიასი. იაკინთე ალექსიევისაგან **ჩყლ** წელსა რუსულიდამ გადმოღებული“. II r.

2. „მიმოსლვა ქერეოსისა და კალლიროიასის“ ავტორი—ხარიტონ აფროდიელი—გარკვეულია გ. ავალიშვილის თარგმანის მიხედვით (H: 1196).

3. გ. ავალიშვილის ხსენებულ თარგმანთან შედარებით იაკინთე ალექსი-მესხიშვილის თარგმანი უფრო მსუბუქად საკითხავია.

4. სქოლიოებში მთარგმნელი მთელი რიგი უცხო სიტყვების განმარტებას იძლევა (1, 11, 17, 27 გვ. და სხვ.).

1223

ჩარ-დავრიშიანი [მე-19 ს.]

57 ფ.; 22×16,5; ქაღალდი; უყდო (მჭიდროდ აკინძული); თავ-ბოლონაკლული; [მე-19 ს.].

„⟨კარი პირველი⟩... დიდათ მომეწონა და გარდავხატე. მივართვი. იამა და მოეწონა. მიბძანა: წადი, ორხოებიც იყიდეო. წაველ, ისინიც ვიყიდე და სასახლეში მივე...“ 1 r—57 v.

წყდება: „შენც დაეხსენ მაგ საქმეს. თავს ნუ წაიხდენ. ჩემს ქალზედ ასეთი ღუთის რისხჳსა ადგა, რომ კეთილი არ დაემართება ჩემს ქალს და არც ამის პატრონსა. კიდევ შევეხვეწე და უთხარ...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში გვაქვს: ა. „კარი პირველი“ (თავნაკლული) 1 r—8 r. ბ. „აქა კარი მეორე ირანის ჴელმწიფის შვილისა, მეორე დავრიშისა თავის ამბის მბობა და ჴელმწიფის გაგონება.“ 8 v—20 v. გ. „აქა ბახტურ ჴემწიფისაგან თავის ანბის მბობა დავრიშებთან. კარი მესამე.“ 20 v—34 v. დ. „აქა ხოჯამ ჴელმწიფეს თვალების ანბავი მოახსენა.“ 35 r—39 v. ე. „დასაწყისი მესამეს დავრიშისა სპარსთა ჴელმწიფისა.“ (სულ ხუთი სტრიქონი) 39 v. ვ. „დასაწყისი ათამის ანბისა, რომ იმ კაცმან მიანბო.“ 39 v—53 r. ზ. „აქა კარი მე(ე)ქვსე ინდოთ ხელმწიფის შვილისა, მეოთხე დავრიშისაგან... ნბობა.“ 53 r—(წყდება) 57 v.

2. 22 v-ზე, ქვემო არშიაზე, ბეჭედი: შავფონზე, მხედრულით: „მელქო ზურაბოვ.“

1224

კრებული [მე-18 ს.]

63 ფ.; 21×16,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის II ყდა (მეტად დაზიანებული, ნაკლული 1—34 ფ. დაშლილი, მოცილებული, 37 ფ. დახეული, 60, 61, 63 ფ. ამოვარდნილი); მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-18 ს.

1. „ცხოვრება მიდგომითა მახვილისა ეზოპესნი.—მოდგომა იგი საქმეთა. რომელ არიან კაცთა შორის, ყოველნივე გამოვსცადენ და სხვანიცა რამე მრავალნი...“ 1 r—25 v.

წყდება: „არა მხოლოდ ბრძოლითა შენითა, არამედ დიოსისა შეურაცყოფითა და მართლიად მძლეველ...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია: 4—5, 20—21, 22—23 ფ. შუა და ბოლოშიაც.

2. სათაურად მარცხენა და მარჯვენა გვ. თავებში: „ესოპეს ანბავი.“

2. „იგავნი ესოპესაგან [თავნაკლული].—...მწირედ. მაშინ რქვა მელმან მან ჩიგვსა მას: ვაი, ჩემდა...“ 26 r—34 v.

წყდება: [ოცდამეჩვიდმეტე იგავზე „ყრმისა და დედისა.“] „იხილა რა ყრმამან მან დედა თვისი, ევედრებოდა მტარვალსა მას...“

შენიშვნა: „იგავნი“ იწყება პირველი იგავის „მელისა და ჩიგვის“ დასაწყისის მე-4—5 სტრიქონით. აკლია: შიგნით მერვე იგავის უდიდესი ნაწილი და მეცხრე, მეათე, მეთერთმეტე, მეთორმეტე, მეცამეტე იგავი მთლიანად და მეთოთხმეტე იგავის დასაწყისი სტრიქონები (27—28 ფ. შუა); აგრეთვე მეჩვიდმეტე იგავის უდიდესი ნაწილი

(პირველი ორი სტრიქონის გარდა), მეთვრამეტე იგავი მთლიანად, მეცხრამეტე იგავი, უკანასკნელი ორი სტრიქონის გარდა (28—29 ფ. შუა) და უკანასკნელი სამი იგავი (38, 39, 40) მთლიანად.

3. თეიმურაზ I. „⟨ვარდ⟩ბულბულიანი.

—...რა წახვალ, დაიკარგების. რა მოხვალ, მოვა ესეცა...“

შენიშვნა: აკლია: 1 თავში პირველი 31 სტროფი (1934 წ. ნაბეჭდი გამოცემის მიხედვით).

2. ტექსტის ბოლოს: „განსრულდა ეს ვარდ ბულბულიანი“. 42 v.

4. „გაზაფხულისა და შემოდგომისა ერთმანერთის თავის ქებანი, ჯობნისა ბა⟨ა⟩სი, დაცილება, ლექსად თქმული მეფის თეიმურაზისაგან [I].

—ღმერთო, რომელსა გაქებენ ზეცისა ძალთ⟨ა⟩ კრებულნი...“ 43 r—56 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „გასრულდა ეს შემოდგომის გაზაფხულის ბა⟨ა⟩სი.“

5. „ქ. შელაპარაკება და ბა⟨ა⟩სი მათმაოი შესაფერი მიჯნურობა ფარვანასაგან თავის დაწვისა გაწირვა, ლექსად ნათქვამი დიდის მეფის პატრონის თეიმურაზისაგან.

—ღმერთო, ყოველთა ცხადთა და იდუმალთ დაუფარაო...“ 56 v—61 v.

წყდება: ...„და თავითგან ჩემო დამწველო, აწ ჩემო აღსასრულოდა“... (ნაბეჭდის—1934 წ.—ტექსტის სტროფი 44. გვ. 20).

შენიშვნა: ხელნაწერის სტროფების განლაგება (34—35, 38—40 ნაბეჭდისა) და ზოგიერთი სტროფის ტექსტი ვარიანტულად განსხვავდება გამოქვეყნებულისაგან.

6. „ქ. ვიწყოთ ლექსთა ღარიბთა და მუნასიბთა· აღწერად, ნათქუამი დიდის მეფის თეიმურაზისა, კეთილ-სასმენელი და ტკბილსა⟨ა⟩მოვნო, მსმენელთა საძებარ-სათარგმანებელი, სუფრისა და ლხინის დიდათა შემამკობელი.

—კვლავც მითქვამს სიტყვა უქმისა—პატიჟმან შემაშინაო...“ 62 r-v.

წყდება: „და გლახ ცრემლთა ჩემთა ნაკადი, ვფიცავ, სოფელსა დაეყო...“

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი შეიცავს 1934 წ. გამოცემის შესავალსა (3 სტროფი) და „მზე ცუდ მაშვრალობს...“ (4 სტროფი) დანარჩენი აკლია. (1934 წ. გამოცემის 113 გვ.).

მინაწერი: 63 v. (ხალხური ლექსი).

—„ქალაქისკენ მივდიოდი, მინდა განცხრომით მეხარა...“

1225

ცხოვრება წმინდის ნინოსი (ლექსად) [მე-19 ს.]

32 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი რვეულები—32 ფ. დაზიანებული); ბოლონაკლული, მხედრული; მე-19 ს.

„ცხოვრება წმინდის ნინოსი.

—ინება რა მეუფემან და უფალმან ყოველთამან,
მთავრობით და ჴელმწიფობით იესომ, ძემან ღვთისამან,
თანასწორმან მამისა და სულისა წმიდისამან,
და დიდი მოგვცა სიხარული მისის ქუეყნად მოსვლისამან...“ 1 r—32 v.

წყდება: „პატრიაქი მოიწია სანახებსა ქართლისასა,

მეფე წინა მიეგება, იქმს შემთხვევას ჯვარისასა;
მაცხოვრის ხატს თაყუანის ჰსცა, მერმე მისის დედისასა,
პატრიაქსა ამბორს უყო, ამბავს ჰკითხავს მეფისასა."

შენიშვნა: 1. გალექსილი ტექსტი არსებითად მისდევს წმ. ნინოს ცხოვრების ცნობილი რედაქციების ტექსტს.

2. გალექსვის დრო მე-17—18 სს. ადრე არ უნდა ვივარაუდოთ; ამას, სხვათა შორის, მოწმობს 23-ე სტროფი: „ზაბულონს ჰრქუეს: წამობძანდი, ჩვენც თან გიყოთ წამოყოლა. მობძანდი და განანათლე იქა მყოფი ჩუჱნი ყოლა. სულ გავყაროთ პატრიპუტრი, ჩვენ ვეძებოთ აღარც მოლა და მღუდელნი მოგუჱც, გუასწავლიდენ, ქრისტესი გვქნან ერთგულ მონა." 4 v.

2. ჩვენი ნუსხა მე-19 ს. შესრულებული ჩანს; 32 v. გადამწერის ხელით, ზემო არშიაზე მიწერილია: „აქ აკლია ბევრი სტიხები."

1226

მირიანი [მე-19 ს.]

69 ფ.; 22,3×18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; მე-19 ს.

„აქა ანბავი დასაწყისი ჩინეთისა ხელმწიფისა და შვილის მისისა, მირისა, რომელი მისცა ღმერთმა ფერისა ასულთანა.—იყო ხემწიფე ერთი ხოშროსა. ჩინეთსა იდგა. იმისთანა ძლიერი და მაღალი ხემწიფე იყო, უშვილობას ასე შე[ე]წუხებინა, რომ ყოველივე თავისი სახემწიფო არათა მიაჩნდა..."

მინაწერები: 2 r, 3 r, 21 r, 28 v, 69 v.

შენიშვნა: 1. „მირიანის" ეს ნუსხა განსხვავდება სხვებისაგან განსაკუთრებულად ვულგარული, გაუმართავი, უწიგნური ენით.

2. ტექსტი შემოკლებული („პერიფრაზი") არის.

1227

კრებული [მე-19 ს.]

20 ფ.; 22×18; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი, ნაკლული); მხედრული; მე-19 ს.

1. თეიმურაზ I. ლეილ-მაჯნუნიანი (ნაკლული) ...„⟨ვაქსა⟩ მონათლვენ, სუნათით უყუჱს სჯულისა წესითა..." 1 r—14 v.

წყდება: „ვით მიყვარს, სრულად დაწერა არ შეუძლიან კალამსა და ხამს მას უძრწოდეთ, რომელი მოგცემს ტახტ-გვირგვინ..."

შენიშვნა: 1. „ლეილ-მაჯნუნიანის" წინამდებარე ტექსტს აკლია: თავში 15 სტროფი; შიგნით—24—31 (ამ უკანასკნელისა—პირველი ორი სტრიქონი); 48—59, 77 (მეოთხე სტრიქონი)—79 (ამ უკანასკნელისა—ორი პირველი სტრიქონი); 48—89; 114—125; 156 (მეოთხე სტრიქონი)—162; ბოლოში: 170—270 სტროფი.

2. ჩვენი ხელნაწერის „ლეილ-მეჯნუნიანის" ტექსტი ხშირად მნიშვნელოვან განსხვავებას გვაძლევს 1934 წ. გამოქვეყნებულ ტექსტთან შედარებით.

2. [დიმიტრი] „ბაგრატოვანისაგან ნათქვამი თავის ქალზედა. ქ. ელისაბედიანი, შეთხზვით ვარდნი, იანი..." 15 r—16 v.

3. ბაგრატოვანი, დიმიტრი. „ნანა
—ვეტყვი ახოს ნანასა მისა შესაგვანასა..." 16 v.

წყდება: „...ქვეყნად, ვითა აერთა ვარსკვლავთ მოტატანასა, ახალ პანოვან⟨ა⟩სა, არ უგვაროვანასა...“

4. თეიმურაზ I. ვარდ-ბულბულიანი (ნაკლული).— „...და სხვაგან ჰქმენ შენი ბუნაგი, სამყოფი გარდიცვალეო...“ 17 r—20 v.

წყდება: „...შენს მეტი ჩემად პატრონად ნეტარ ვიშოვნე სად აღა...“

შენიშვნა: 1. ვარდ-ბულბულიანის ტექსტს თავში აკლია 40 სტროფი მთლიანად და 41 სტროფის პირველი სამი სტრიქონი; შიგნით: 47—50, 56—61, 73—76 და ბოლოში: 85—95 სტროფი.

2. ამ ხელნაწერის ტექსტი ვარიანტულად განსხვავდება 1934 წ. ალ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას მიერ გამოქვეყნებული „ვარდ-ბულბულიანის“ ტექსტისაგან (შედარებულია: თეიმურაზ I თხზულებათა სრული კრებული. ტფილისი. [1834] გვ. 3—14).

1228

კრებული [1830 წ.]

34 ფ; 22,5×17,5; ქაღალდი; უყდო, დაზიანებული, დაშლილი, დასაწყისში სამი ფურცლის ნაწილი მოხეულია, მხედრული (სათაურები სინგურით, მთავრული); 1830 წ. (30 v); გადამწერი: პეტრე ტაბლიევი (30 v).

1. „ექუს ნაწი[ლე]დი სჳნდისისა ლოცვა—განზრახუანი“. „ნაწილი [პირველი]. გლოვა არს მჭმუნუარება სულისა ...ლისა მოწლეობისასა მარადის საწყურიელისა ზედა დადგრომით მეძიებელი. ტკივილით მოგონება და გოდება თჳსთა ცოდუათა ზედა. განზრახუა ა.—ნუ თავმოყუარებითა და ჴორცისა ნებიერობითა გასინჯავ და განჰსჩხრეკ თავსა შენსა, სულო ჩემო...“ 1 r—26 r.

შენიშვნა: I ნაწილში შედის ლოცვა ორშაბათის „ტკივილით მოგონება და გოდება“ („5 განზრახვა“).

II „სიკუდილისათვის“ (6 განზრახვა).

III „ჯუარცმისათჳს უფლისა ქრისტესა“ (6 განზრ.).

IV „სასუფევლისათჳს“ (7 განზრახვა).

V „გოდებით მოხსენება ჭირთა ჯოჯოხეთისათა“ (7 განზ.).

VI „შაბათსა მეორედ მოსვლისათჳს“ (5 განზრახვა).

ანდერძი (გადამწერისა): „[დ]ასასრული ექ͞ს ნაწი⟨ლე⟩დისა სჳნდისისა ლოცჳსა. ღმერთსა, სრულ-მყოფელ'სა ყოვლისა კეთილისასა. სრულ იქმნა ძალითა ღმრთისათა“. 26 v.

2. „ჯამბაკურიან [ორბელიანი], მზეჭაბუკ.“ „თუ ვითარ ჯერ არს ლოცვა მამაო ჩუ͡ენოსი. პირუ͡ელად ჰსთქუ მამაო ჩუ͡ენოს ⟨წყე⟩ბადმდე: ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩვენთათა... მამაო ჩუ͡ენო, რომელი ხარ ცათა შინა.—შეძრუწუნდი, სულო, ამ საშინელის ჴმისაგან, რომ ცოდვილი მიწა და მტვერი, ღმერთსა ჰხადი საშინელსა მამად...“ 27 r—30 v.

ანდერძი: „დასასრული მამაო ჩუ͡ენო“ განმარტებით ლოცვისა. თქმულ არს მზეჭაბუკ ჯამბაკურიანისაგან აგვი'სტოს 10. წელსა ქრისტეთი 1767. ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა, უნე. ხოლო აღწერილ არს გლახაკის პეტრე ტაბლიევისაგან თუესა ფებერვალსა რიცხუსა 5, წელსა ქრისტესით 1830—ქ͞ჴს ფიჩ.“ 30 v.

3. „წარკითხუა მოსახსენებლად თუ ვითარ ჯერ არს მონაზონთა ანუ ერისკაცთა მიერ ყოველსა დღესა აღსრულება თჳსსა სენაკსა შინა... —მოიხსენე, უფალო, იესო ქრისტე, ღ̃თო ჩუ̃ნო, წყალობითა და მოწყალებითა შენითა საუკუნითგან მყოფნი, რომელთათჳს განკაცენ, ჯვარცმა და სიკუდილი თავს იდევ...“ 31 r—34 r.

1229

თთუენი (ფრაგმენტი). [მე-11 ს.]

6 ფ.; 25×18; ეტრატი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული; წვრილი ნუსხური; მე-11 ს. შემოწირულია აკაკი შანიძისაგან 1916 წ.

„ზაკუვისა ისარნი დაგასრინა მტერმან ბოროტმან, მინა, მოწამეო, და ვერ მოწყლა გონებაჲ შენი მტკიცჱ. რამეთუ გაქუნდა ფარი სარწმუნოებისაჲ და დაგედგა ჩაფხუტი ძლევისაჲ და სიმჴნით მოჲღუაწე ღუაწლი იგი უძლეველი...“ 1 r—6 v.

წყდება „...მხეცმან განძჳნებულმან განგძარცუა, სანატრელო მამაო ბასილი, და არაჲ დაჰრცხუენა მას მჴრცეთაგან შენთა პატიოსნებისა. არამედ საღმრთომან მადლმან ზეგარდამო შეგმოსა და გჳრგჳნი დიდებისაჲ დაგადგაჲ, ვითა ახოანი მოღუაწე შეჲჭ⟨ურუე⟩...“

შენიშვნა: 1. ფრაგმენტში წარმოდგენილია „თვენი“ ნოემბრის 11-დან (თავნაკლული) ვიდრე ნოემბრის 17-ე: „ნოენბერსა **იზ.**—ბასილი გრიგულთაჲ დასდებელნი— უფალო ღაღატყავსა-ჴმაჲ **დ გ̃ი**“ (6 r, ბოლონაკლული).

2. „თვენში“ შემჩნეულია ქართული სანოტო ნიშნები (სინგურით—2 r, 3 r-v, 4r-v).

3. თეთრი ქაღალდის კანზე წარწერილია: „ეს ექვსი ფურცელი ჴელნაწერისა ნაწყვეტია „თთუენისა“ (ნოემბერი 11—17). იგი ვიპოვე ღების მაცხოვრის ეკლესიაში (რაჭის თავს არის) და საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებისათვის წამოვიღე. აკაკი შანიძე 1916 VIII 24. ტფილისი.“

1230

წურთნანი თარგმ⟨ა⟩ნობანი: „მრწამსისა,“ „მამაო ჩვენოსი“ და სხვათა. [1778 წ.]

340 ფ.; 21×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (I ყდა მოცილებული); დაშლილი, დაზიანებული; მხედრული (დასაწყისში სათაურები სინგურით); 1778 წ. (339 v); გადამწერი: მღვდ. იოჰანიანთ იოვანე (339); ძველი პაგინაციით აკლია 10—11 გვ.; დაუწერელია: 340 r.

„ქრისტიანის ვალისათჳს [წურთნა პირველი].—ქრისტიანო ძმანო, დღეს მე სწორე გეტყვი თქვენ: როდის მე ვხედავ და ვფიქრობ თქვენს დიდს უმცროდინარობაზედა, რომ გაქვთ თქვენი სარწმუნოების საიდუმლოებისათჳს და კიდევ თქვენს დიდს ვალზედა, რომ გაქუსთ ამისთჳს რომ ქრისტიანენი ხართ...“ 1 r—339 v.

შენიშვნა: 1. დართული აქვს საძიებელი (ბოლონაკლული). 340 v.

2. ტექსტის ხელით ტექსტში ჩართული სომხური ფრაზები და სიტყვები, სომხური დამწერლობით (67 v, 195 r) და ვულგარული, ქალაქური ენა გვაფიქრებინებს, რომ ტექსტი სომხურიდან სომხის მიერ თარგმნილი უნდა იყოს.

მინაწერები: 54 r, 67 v, 97 v, 131 v, 132 r, 150 r, 187, 188 r, 195 r. და II ყდაზე.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქ. სრულად გამოიწერა ესე ყოვლი წურთნანი (რომელ არს თარგმანობანი მრწამსისა, მამაო ჩვენოსი, გიხაროდენისა, სხვისა და სხვისა), ჴელითა იოჰანიანთ იოვანე უღირსი მღვდელისათა: წელსა უფლისა 1778, რომელ არს ჩღოჱ, ხოლო ქართველთა ქორონიკონსა უჲვ, თვესა მაისსა, იდ. ჰოი, კეთილ-მქცეველ აღმომკითხველნო, მსწრაფლ წერისათვის ნუ მბასრებთ, რომელი საჭიროდ თანამედვა და ნუცა ჯეროვანსა შენდობასა მჰრიდებთ, უფალნო.“ (339 v).

1231

ჟამის ლოცვანი [მე-19 ს.]

63 ფ.; 21×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით, ხელი და ქაღალდი სხვადასხვა); მე-19 ს.

„ჟამის ლოცჳა ვნების კვირისა დიდხუთშაბათის განთიადისა იესოს სატანჯუელზედა. ა. მამაო ჩუენო. ა. გიხაროდენი. ა. მრწამსი პირუელი სახუმილავისა.—შურმან სახლისა შენისამან შემჭამა მე და ყუედრებანი მაყუედრებელთა შენთანი დამეცნეს ჩემზედა...“ 1 r—61 r.

შენიშვნა: 1. დართული აქვს ლათინური საგალობლები, ქართული ტრანსკრიპციით—„მიზერერე მეი დეუს...“ 61 v—63 r.

2. შედგება: ა. ვნების კვირის დიდხუთშაბათის (1 r—28 v.), ბ. დიდ-პარასკევის (28 v—49 r), გ. დიდ-შაბათის ჟამის ლოცვათა და საკითხავთაგან.

1232

ველისარი. ისტორია ღელიმერისა [მე-18—19 ს.]

120 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული ხის ყდა (მოცილებული, დაშლილი); მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18—19 ს.]; თავ-ბოლოკაზმულობანი: 1 r—120 v.; დაუწერელია: 32 r-v.

„ველისარ. თავი ა.—ეჰა, საღმრთო მყუდროებავ ამისა უდაბნოსაო! არა რაჲმესა ძალუძს აღრევაჲ შენი! არცა მას, რაჲცა მოიყუანს უბრალოთა ერთა განკჳრვებათა შინა, არამედ მისცემს კუალად უმეტეს გრძნობასა შეუცუალებელისა სიამოვნისა შენისასა...“ 1 r—120 v.

შენიშვნა: ტექსტი 21 თავისაგან შედგება.

მინაწერები: 8 v, 9 r-v, 10 r, 12 r, 15 r, 17 r, 19 r, 33 r, 34 r, 35 r, 49 r, 51 r, 54 r, 59 v, 62 v, 120 v.

1233

ორბელიანი, სულხან-საბა. სიბრძნე სიცრუისა [1839 წ.]

110 ფ.; [3—220 გვ.] 22,2×18; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; დასაწყისი აკლია; 1839 წ. (110 v).

„...იცინიო, მან ფიცი სთხოვა მოუკლაობისათვის და მეფემან თავი თვისი ფიცა...“ 1 r—110 v.

წყდება „... ჰე, სედრაქ, მეც მიმძიმს თქვენი ასრე გადაკიდება. მაგრამ ესე ვხედავ, ვერც შენ გარდარჩები ამ საქმეს უფათერაკოდ, ვერც მე და ვერც სხვა' ვინმე.“

შენიშვნა: ხელნაწერს აკლია, 1938 წ. გამოცემის მიხედვით, თავში „ფინეზ მეფე“ და „მეფე ხორასანისას“ არაკის პირველი თერთმეტი სტრიქონი, ბოლოში უკანასკნელი სამი სტრიქონი (შდრ. ს. ორბელიანი. სიბრძნე სიცრუვისა. ტფ. 1939. გვ. 1—2 და 170).

მინაწერი: 110 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „დასრულდა წიგნი ესე სიბრძნე-სიცრუისა წელსა ჩყლთ, კათათვის ცამეტსა დღესა.“ 110 v.

1234

სამართლის წიგნები [მე-19 ს.]

177 ფ.; 21×16,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; მე-19 ს.—ჭვირნიშანი: 1822 (171 ფ.); დაუწერელია: 6 v, 20 v, 54 r—57 v, 156 r-v, 176 v, 177 v.

1. „თავი პირველი. ქ. სამართალი კათალიკოზისა. სახელითა ღ̃თისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან, ყოვლისა საქართველოისამან კათალიკოზმან...“ 1 r—6 r.

2. „თავი პირველი. ქ. ძეგლის დადება მეფეთ მეფის გიორგის მიერ.—ჩვენ, მეფეთ-მეფემან გიორგიმ...“ 7 r—20 r.

3. „სამართალი აღბუღასი პირველი.—შევიყარენით ჭოლთა, მინდობილნი ღვთისანი და აწყურისა ღვთისმშობლისან(ი)...“ 21 r—53 v.

ბოლო: „როვ. თუ დედაკაცს ქმარი მოუკვდეს და საქონელი მან ქვრივმან მონასტერს შესწიროს, შვილნი ნუ ეცილებიან.“

4. კარი პირველი, დასაწყისი სამართლისა, რომელი მოსცა ღმერთმან მოსეს, რომელი დასწერა მან მოსე წიგნსა მეორე სჯულისასა და გამოსვლათასა. მცნება ღთისაგან. სამართალი მოსესი.—მცნება მღვთისაგან: თუ უყავნ მამასა შენსა და დედასა შენსა...“ 60 v—77 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის შესავალი: „ქ. დასაბამითგან დამბადებელმან საფუძველთა ქვეყნისათამან...“ 58 r—60 v.

5. „სამართალი ბატონიშვილის ვახტანგისა, სჯულისაებრ მართმადიდებლისა ქრისტიანისა განწესებულ იქნა:—ჯერ ეს გკადროთ და მოგახსენოთ მეფეთა და მსაჯულთა და ყოველს სამართალში მჯდომ კაცს .." 80 v—155 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: „შესავალი პირველი ბატონიშვილის ვახტანგისა.—მყოფისა უმყოფისა, არსისა და უარსისა დამაარსისა მქები..."

2. დართული აქვს: სამართლის ყველა წიგნების საგნობრივი საძიებლის ცხრილი. 157 r—171 v, 173 r—176 r.

3. საძიებლის ცხრილში ჩართულია (შემდეგში ჩაკინძული?) საბუთი; **ჩყნგ**-ს წელს, მარტის 8 დღესა დავაზიარე ჩემი ცხვარი [კოდრე?] ხვედაბერიძეს, თუშს, ბოჭორმაში მცხოვრებელს..." (დაუზიარებია აგრეთვე ორი ფაშატი ცხენი—ლურჯი და წაბლისფერი და ერთიც ულაყი კვიცი) 172 r-v.

1235

საეტლო და სამთვარიო [1817 წ.]

74 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1817 წ. (65 v.); გადამწერი: ოჰან მანღოევი (65 v.); ადგილი: ტფილისი, 2—4 ფ. და 67 v—74 v. დაუწერელია, ნახაზები და ილუსტრაციები: 1 r, 11 r, 28 v, 34 v, 35 r, 39 v, 53 v. 55 r. 63 v. 64 r.

„პირველი დასაწყისი ფილოსოფოსთაგან გამოკრებული მათემატიკა თუ კაცი რომელსა ეტლსა ზედა იშვების.—წმიდა იობ ბრძანებს, რომ ყოვლის კაცის ჴელზედ შეეტყობის თჳდ ყოფადნი საქმენი, რასაცა იქმს ეს წმიდისა იობისაგან თქმული ფილასაფოსთაგან გამოცხადებულია. ესე მეცნიერება, რომელცა ლათინურის ენისაგან ჴირონმაცია ეწოდება..." 5 r—65 r.

თავდება: „...მზე ერკემლის ბურჯში იყო და მაშინ დადგების ეტლი წელიწადისა უფლობაზედ და ეტლის დგომა [!] ამგვარად შევიტყობთ. ამ დახატულებათა, ამისწინ რომ ხატია."

შენიშვნა: ტექსტს დართული აქვს: ა. „უგბილთ სწავლება ცუდია, ბრძენნი აშრობენ ენასა..." ოთხსტრიქონიანი ლექსი. 65 r.

ბ. „ყოვლად უმოწყალესო ჴელმწიფეო! ეჰა, რაბამ ბედნიერ არიან ახალნი ძენნი ქვეშევრდომნი ქართველნი, რომელთა ანიჭებ შენ სიბრძნით აღსავსესა სჯულსა, მოსწრაფებითითა კეთილდღეობითა, რომელ ესე ვითართა ქველის მოქმედებათა. თქვენთა შვეს ჩემ შორის სურვილი გარდმოთარგმნად რუსულისაგან ქართულსა ენასა ზედა უსტავი ესე ვალისაგან გატეხილთა კაცთაჲ..." მიმართვას (იმპერატორისადმი) ხელს აწერს: „ყ˜დ უქვეშევრდომილესი აზნაური საქართველოჲთ" (სახელი არ სწერია) 65 r-v.

გ. ქრონოლოგიური ცნობები: „1773 წელსა და ქართულ ქრონიკონს... **უჲა.** ამა წელსა უფლისციხეს საქართველოს ჯარი დამარცხდა ლეკთაგან. დარჩა საქართველოს ხალხთაგანი მკვდარი და ცოცხალი 750. შვიდას ორმოცდაათი. 1785-სა წელსა, ქართულს ქ˜კს **უოგ.** ამ წელს საქაშეთი აიღეს ლეკთ და ოსმალთ ჯართ. მრავალი ტყვე და საქონელი წაიღეს და მრავალი დახოცეს და დახვდნენ რუსნი და საქართველოს თავადნი ქართველის ჯარით ქარელსა და ოსიაურს შუა. ტყვე და საქონელი სრულებით დააყრევინეს და

ქარელსა და ოსიაურს შუა. ტყვე და საქონელი სრულებით დააყრევინეს და ლეკიც მრავალი გაწყდა, ოსმალნიც, რომ ასე ანბობდნენ: მესამედი ძლივს გარდარჩნენო.

1785 წელს, მარიამობის თვეში, გამოვიდა ომარხან და აილო ახტალა, მოვიდა ვახანს. ვახანი აილო და მრავალი სული ამოსწყვიტა და დაატყვევა. 1795 წელსა, ქ~ს უპგ, გამოვიდა ხოჯა ალა-მაჰმადხან. აილო ტფილისი და მრავალი სული დატყვევდა და ამოსწყდა.

ამავე წელს რუსი გარდმოვიდა“ (დაწერილია ტექსტის ხელით, 66 r-ზე).

დ. „და თანა-შეტკბობილს მეგობარს, სულებრ საყვარელს, ჩემდა საკუთრად ძმათ განკუთვნილსა და მწყალობელს...“ [უცნობი პირის წერილის ნაწყვეტი. წერილის დამწერი რუსეთში უნდა იმყოფებოდეს; „ვართ ესრედ დაუცხრომელ ქვეყანასა ამას უცხოსა. რათგან არავინ არს ჩვენდა მანუგეშებელ...“] 66 v.

ე. „გოჰარის ხმაზედ თქმული.—მომაშორვა სვემან მზეს მცინვარესა...“ (5 სტროფიანი ლექსი). 67 r.

მინაწერი: I და II ყდაზე, 1 rv, 41 r.

ანდერძი: (გადამწერისა): „ღ~თით გარდმოვსწერე მათემატიკა ესე მე ოჰან მანდოევმა, 1817-სა წელსა, ნოემბრის 15-სა დღესა. ქალაქსა ტფილისს. ქართულს ქორონიკოსა ქკ~ს ფე.“ 65 v.

1236

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი [1784 წ.]

73 ფ.; 23×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა, ხისა (II ყდის ფიცარი—გატეხილი); მხედრული; [1784]. 73 v.

„წიგნი სამართლისა მართალი, დაბეჭდული, თქმული ვახტანგ მეფისა პირველი.—ქ. პირველ ჯერ ეს მოგახსენოთ და ⟨გ⟩კადროთ მეფეთა და მსაჯულთა და ყოველთა სამართალში მჯდომსა კაცს. ეს იცოდეთ, დამარხვით ბუნებაში გქონდესთ...“ 13 r—73 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. მოლურჯო ქაღალდზე, სხვა ხელით: 1. „ქ. ხოლო ჩვენ, ნებითა ღვთისათა და წყალობისა დიდისა ხელმწიფისა, პირველიდგანვე ზეცით საქართველოს მეფედ განკვეთილისა და აწ სასუფეველ ცათა სულბრწყინვალედ მანათობელისა, პირველ ვახტანგ წოდებულისა, ხოლო შემდგომად სპარსთა ენითა შანავაზ ხმობილისა. ძისა მისისა სრულიად ქება-შემსგავსებით ძნიად მისათხრობელისა, ქართველთა მეფისა და ერანელთა სფადარ სპარსალარისა ...გიორგი წოდებულისა...“ 11 r—12 v.

ბ. „ზანდუკი ამ წიგნის.“ 4 r—10 r.

2. მინაწერების მიხედვით ვახტანგის „სამართლის წიგნის“ ეს ნუსხა გურიაში ყოფილა ხმარებული.

3. ხელნაწერი ს ჲ გ (263) პარაგრაფს შეიცავს.

4. ტექსტის ბოლოს, ტექსტის ხელით: „თვესა იანვარსა ათხუთმეტსა, ქკ~ს ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ოთხმოცდა ოთხსა“.

აქვე მიწერილია (სხვა ხელით?) „ამ წელს მი(ი)ცვალა დიდი მეფე სოლომონ.“ 73 v.
მინაწერები: I საცავ ფ. 2 r-v, 3 r-v, 73 v.

1237

ზატიკი [მე-18—19 ს.]

XIII+415 ფ.; 19,8×14,4; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (ყუა—ტყავგადაკრული); თავ-ბოლონაკლული, (მე-260 ფ. ზემო ნახევარი მოხეული); ნუსხური (სათაურები და ტექსტის მნიშვნელოვანი ნაწილი სინგურით); მე-18—19 ს. დაუწერელია: III—XIII ფ.; მე-18 ს., თავკაზმულობანი და ბოლოკაზმულობანი: 11 v, 12 v, 13 v, 19 r, 21 r, 22 v, 24 v, 28 r, 29 r, 32 r, 41 r, 42 r, 43 v, 45 r, 56 v, 58 r, 63 v, 64 v, 68 r, 73 r, 77 v, 82 r, 88 v. 89 v, 93 v, 112 r-v, 115 v, 118 r, 120 v, 122 v, 125 r, 127 v, 128 v, 132 v, 137 r, 143 r, 144 r, 158 r, 162 v, 167 r, 181 r, 184 r, 185 v, 190 v, 213 v, 218 r, 219 r, 220 v, 222 v, 225 r, 227 v, 230 r, 232 r, 235 r, 238 v, 253 v, 259 r. 264 v, 271 r-v, 276 v, 290 v, 294 r, 295 r, 300 r, 312 v, 314 r, 315 v, 336 v, 320 r, 321 r, 323 v, 345 r, 346 v, 359 v, 365 v, 368 r, 374 v, 375 r, 376 r, 381 r, 400 v. შემოწირულია აკაკი შანიძისაგან 1916 წ.

„⟨წმიდასა და დიდსა კჳრიაკესა პასექისასა⟩ ცისკრად...“ „...კმევისა, მივალს უპირატესი წინაშე დიდისა სამეუფოსა კარსა და უკმევს სანთლითა წინა მძღომელსა დიაკონსა...“ 1 r—414 v.

წყდება: „...ესე აღდგომის სტიქარონი უცვალებელად ითქმის პარასკევსა მწუხრადვე...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი, მცირედი (ორთოგრაფიული ხასიათის) განსხვავებით, მისდევს მოსკოვში 1738 წ. დაბეჭდილი ზატიკის ტექსტს. თავში აკლია თავფურცელი და 1—2 გვ.; ბოლოში—871—874 გვ. (ნაბეჭდისა).

2. ტექსტში მრავალ ადგილას სინგურით ნაწერი დასაწყისი ასოები მხატვრულად არის გაფორმებული.

3. თავკაზმულობათა ორნამენტები წააგავს ერეკლე II-ს სტამბის წიგნების შემკულობას (1783—1794 წწ).

4. II r-v-ზე აკაკი შანიძის ხელით: „ეს ჴელნაწერი ზადიკი ეკუთვნოდა ნოღის წმ. გიორგის ეკლესიას (საჯავახოს მჴარეს, გურია იმერეთის სამზღვარზე, მდ. ჴევის-წყალაზე). ამ ეკლესიისათვის იგი შეუწირავს,—თუ გადმოცემას დავუჯერებთ,—მიხეილ ერისთავს. ამავე გადმოცემის თანაჴმად, ამ წიგნის გადამწერი ყოფილა ვიღაც კუტი რომელიც ამასთანავე შესანიშნავი მგალობელიც ყოფილა.

ეს ზადიკი ჴელ-ახლა შევაკინძვინე ქუთაისში 1908 წელს. ამკინძველმა წიგნს გვერდები ჩამოსჭრა და ფორმატი დააპატარავა. წინად კი ყდად ხის ფიცარი ჰქონდა გაკეთებული და ზედ ტყავი იყო გადაკრული. მაგრამ ეს ყდა თითქმის მოცილებული ჰქონდა და ზოგიერთი ფურცელი ამოცვივნული იყო. გვერდები ჩემ მიერაა აღნიშნული არაბული ციფრებით.

აკაკი შანიძე.
1916.VIII.24.
ტფილისი.

1238

ორბელიანი სულხან-საბა. ქართული ლექსიკონი [მე-18 ს.]

528 ფ.; 20,7×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნაკლული, მეტად დაზიანებული, დალაქებული, ყდა თითქმის მოცილებული, 1 ფ. I ყდაზეა მიკრული, 2—12. ფ. დახეულია, 4—34 ფ. ამოვარდნილია; მხედრული; [მე-18 ს.] ჭვირნიშანი: 1783—420 ფ. და სხვ. დაუწერელია: 193 v—194 r; გადამწერი: ბეგთაბეგოვი სულხან მდივნის ძე მდივანი იოანე. 527 r.

„...აბბია მამა ჩვენი უფალი. აბბიუ მამაო. აბდე მელიქ მონა მეფისა. აბდიჰუ მონა ალსარებისა. აბდონ მონაო...“ 4 r—520 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი არსებითად მისდევს 1928 წელს თბილისში აკაკი შანიძის მიერ გამოცემულ ტექსტს.

2. ტექსტი ნაკლულია: თავში აკლია ხსენებული გამოცემის 1—3 გვ. და შიგადაშიგ მთელი რიგი სიტყვები და მათი განმარტებანი.

3. დასაწყისში სიტყვათა პირველი ასოები სინგურით არის ნაწერი, ხოლო 127 v-დან პირველი ასოები სრულიად აღარ არის აღნიშნული.

4. ტექსტს წამძღვარებული აქვს: ა. „ანბანი პირველად სასწავლონი ყრმათანი“ 1 r v ბ. „რიცხჳ ქართულთა ანბანთანი“. 1 v—2 r. გ. [„ნულა და ქართული რიცხვის სწავლა...“] 2 v—3 v. (ფრაგმენტი).

5. ტექსტის ხელი სხვადასხვაა: 1-3 ფ. ხელი ძველია—მე-18 ს. პირველი ათეული წლების კალიგრაფიული მხედრული. ძირითადი ტექსტი კი გაკრული ხელით არის ნაწერი.

6. ტექსტს დართული აქვს:

ა. ლექსიკონის ავტორის ბოლონაკლული ანდერძი: „(ა)მა წიგნისა მომღვაწებელსა სულხან-საბა ორბელიანსა ლოცვით მოიხსენიებდეთ...“ 520 r-v.

ბ. იესო ქრისტეს სამეოცდაათერთმეტ მოწაფეთა სახელები; „აგაბოს წწ̃ყლი საქმე 11 თავსა შინა მოჴსენებული...“ 521 r, 522 v.

გ. სამოხელეო სახელების შედარება ქართულად და თურქულად: „ბდარი ყალთმნე: ნაიბი: არზაპანი...“ 523v —525 r.

დ. [ლექსიკონის დამატება]: „გეომეტრი: ქვეყნის მზომელი...“ 525 r-v.

ე. „[თქმული მეფის ვახტანგისა“] „(რ)ადგან დაშვრა ასრე საბა, ქება მმართებს აწყა მეცა...“ 2 სტროფი. 525 v.

ვ. [თქმული სახლთუხუცესის დიმიტრი ორბელიანისა]: „სიბრძნის ტრფიალთა დამზირონ რასა სწერს სულხან საბანი...“ 526 r-v.

ზ. [თვით საბას ნათქვამი]: „აქ ლექსიკონი არ იყო, დაცაკარგოდათ ქართველთა...“ 2 სტროფი—526 v.

თ. [ქართულისა და ბერძნული ქორონიკონისათვის]: „დასაბამითგან ქ̃ეს მოსვლადმე ქართულის რიცხვით გარდაჴდა წელიწადი 5198...“ 526 v—527 r.

მინაწერები: 528 r-v. II ყდის საფარი ფურცელი.

ანდერძი (გადამწერისა) „აღიწერა ლექსიკონი ესე ჴელითა ბეგთაბეგოვის სულხან მდივნის ძის მდივნის იოვანესითა, რიცხუსა წლისა ჩემისასა (კგ), ხოლო ქორონიკონსა ქ̃კს ჟ:“ 527 r.

1239

სახარება—აპრაკოსი [მე-15—16 ს.]

251 ფ.; 18,4×14.; ეტრატი (პალიმფსესტი); ხის ყდა, შემოძარცული, I ყდა მოტეხილი; (ნაკლული); 1 r—3 v, 250 v—251 v გაკვამლულია, 240—251 ფფ. ამოვარდნილია, შიგადაშიგ დახეულია; ნუსხური (სათაურები და ტექსტის ზოგიერთი ადგილი სინგურით); მე-15—16 ს.; **გადამწერი:** მახარობელი; **დამკვეთნი:** „ზაქას ძე მიქაელ და მისნი შვილნი გიორგი და...“ 251 v. **შემკულობანი:** 1 r, 27 r, 32 r, 100 v, 101 r, 113 v, 114 r, 174 v, 237 v, 250 r, 251 v.; შემოწირულია ალექსი თევზაძისაგან 1916 წ.

„წმიდისა და დიდებულისა ⟨აღვსებისა კვირიაკისა სახარებანი ჟამის წირვისანი. სახარება იოანესი⟩.—პირველითგან იყო სიტყუაჲ...“ 1 r—237 v.

შენიშვნა: 1. სახარების საკითხავები მოცემულია აღდგომიდან აღდგომამდე: იწყება აღდგომის პირველი დღის („კვირიაკის“) ⟨ჟამის წირვის⟩ საკითხავებით და თავდება „შვიდეულის“ — დიდმარხვის უკანასკნელი კვირის დღის („დიდშაბათის“— „დიდისა მწუხრისა“) ჟამის წირვის, სახარებისა და აღდგომის დღის („სახარებანი აღდგომისანი საკისკრონი“) ტექსტებით. 1 r—237 v

2. ტექსტს დართული აქვს: ა. თვეთა და დღესასწაულთა მიხედვით განრიგებული საკითხავები (სახარებისა) სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-მდე. (237 v—250 r). ეს ნაწილი ნაკლულია. აკლია: 22 სექტემბრის ტექსტის ნაწილიდან აგვისტოს 17-ის ტექსტის ნაწყვეტამდე (247—248 ფ. შუა). ბ. სახარებანი: სატფურებისანი, ზეთსა ზედა სნეულთასა, სქემის კურთხევისაჲ და მზგეფსისა. 250 r—251 v.

3. ხელნაწერი წარმოადგენს პალიმფსესტს: 80 r-v, 81 v—87 r, 90 r-v, 93 r-v, 104 r—105 r, 110 r-v, 117 r-v, 124 r-v, 125 r-v, 128 r, 129 r-v, 133 v, 236 r, 241 r, 251 v, და სხვ. მრგლოვანითა და ნუსხურით ნაწერი ძველი ტექსტის ნაშთი მე-10—11 ს.

მინაწერები: 24 r, 51 v, 88 r, 100 v, 107 v, 108 v, 109 r-v, 112 r, 114 v, 126 v, 137 v, 138 r, 167 v, 175 r-v, 190 r, 192 v, 195 v, 199 v, 215 r, 239 v, 240 r.

4. გადამწერის ანდერძი ბოლონაკლულია.

ანდერძი: (გადამწერისა): 1. „ქრისტე ღმერთო, შეიწყალე სული მახარებელისაჲ“ 250 r. (სინგურით).

2. „სახელითა ღ҃ისაჲთა, ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, მეოხებითა ყოვლადწმიდისა ღ҃ისმშობელისაჲთა, ძალითა და ძლიერებითა პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა პატიოსნისა ჯვარისაჲთა, ძალითა და ძლიერებითა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისაჲთა, ამა ყოველთა შეწევნითა და მეოხებითა ღირს ვიქმენ მე, ფრიად ცოდვილი და უნარჩევესი ყოველთა მოწესეთა, ცოდვითა მდიდარი და სარწმუნოებითა გლახაკი მახარებელი, ღირს ვიქმენ აღწერად სახარებისა ამის და დამაწერიეს ზაქას ძეთა მიქელ და მისთა შვილთა გ⟨იორგ⟩ი და... “ 251 v.

1240

ოთხთავი [მე-11 ს.]

171 ფ.; 14,5; ეტრატი; უყდო; მეტად დაზიანებული: 1—29 ფ. კიდეებშემოგლეჯილი, 29—30 ფ. შუა 1 ფ. ამოხეული; 30 ფ. გახეული, 165 ფ. ამოვარდნილი, 166—170 ფ. შუა ადგილას გამოხეული (თაგვისაგან გამოხრული?), 171 ფ. ერთი მესამედი, ტექსტითურთ, მოხეული, 63—64 ფ. დახეული; ნუსხური (წვრილი, ორ-ორ სვეტად, სახარების ცალკე თავების სათაურები და დასაწყისი ასოები—სინგურით); [მე-11 ს.]; ფერადებით ნაწერი მინიატიურა (უმეტესი ნაწილი გადასული) 133 v. შემოწირულია ალექსი თევზაძისაგან 1916 წ.

„...⟨და უკეთუ თუალი შენი გაცთუნებდეს შენ⟩, აღმოიღე იგი და განაგდე ⟨შენგან⟩: უმჯობეს არს ⟨შენ⟩და ერთ-თუ⟨ალ⟩ისაჲ შესლვად ცხორებასა, ვიდრე ორთა თუალთა სხმასა და შესლვად გეენიასა ცეცხლისაჲსა...“ 1 r—171 v.

წყდება: „... და აწ მადიდე მე, მამაო, თავისა შენისა თანა, დიდებითა მით, რომელი მაქუნდა წინაშე შენსა, უწინარეს ყოფისა ჩემისასა...“

შენიშვნა: 1. თავ-ბოლო ნაკლული ტექსტი იწყება მათეს სახარების 18 თავის მუხ. 10-ით; წყდება იოანეს სახარების 17 თავის მუხ. 5-ით.

2. ტექსტი შიგნითაც ნაკლულოვანია; შემჩნეული ხარვეზი: მათეს სახარების ტექსტს აკლია ბოლოში 28 თავის მხ. 13—20.

1241

ბაუმეისტერი ფრიდერიკოს ქრისტიან. ლოღიკა [1809 წ.]

203 ფ.; (405 გვ.); 18,2×10,5; ქაღალდი; ხის ყდა, ქაღალდ-გადაკრული; მხედრული (სათაურები და ტექსტის ზოგიერთი ადგილები ნუსხურითა და მრგვლოვანით); 1809 წ.; მთარგმნელი: ანტონ I (1 r); გადამწერი: სოლომან სულხანოვი (203 r); დაუწერელია: 17 r, 37 v, 117 r-v.

„ნაწილი პირველი ლოღიკისა სათეორეტიკო ანუ სამთათჳს მოქმედებათა გონებისათა: თავი პირველი. მოგონებათათჳს ანუ იდიათათჳს: § 29.—პირველსავე ვიდრემე მოქმედებასა გულის-ჴმის ყოფისა ჩვენისასა მარტივად მოგონებად, ანუ იდიად წოდებულ ვყოფთ...“ 38 r—203 r.

შენიშვნა: 1. ლოღიკის ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „ფრიდერიკოს ხრისტიანოს ბა[უ]მეისტრისა, გორლიციურისა ღიმნაზიისა რეკტორისა დასაბამი ფილოსოფიისა ახლისა, სარგებელად ყრმათა სხოლის შინათა. ქმნილი და მრავალთა მიერ იგავთა და მაგალითთა ძუელთაგან მწერალთა, რომელთასა მოღებულთა განმარტებული ქართულსა ჴმასა ზედა გარდმოღებით შრომითა ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა, დავითიან-ბაგრატოვანისა. დროსა ყოვლად უბრწყინვალესისა და უმპყრობელესისა დიდის ხელმწიფის იმპერატრიცა ეკატირინა ალექსივნასსა, თჳთ მპყრობელისა ყოვლისა რუსიი(ს)ა და ჰემკჳდრისა მისისა კეთილ-მორწმუნისა ჴელმწიფისა ცესარევიჩისა და დიდისა მთავრისა პავლე პეტროვიჩისა. წელსა დასაბამიდგან სოფლისა 7270. ჴორციელად შობიდგან სიტყვისა ღი˝სა 1762. ინდიკტონსა 10. თჳსა მეშჳიდესა, რიცხჳსა 30“. (1 r-v) ბ. „ანტონის მიერ არხი-ეპისკოპოსისა წინასიტყუაობა ფილოსოფიისა ამის, წინა-მდებარისა: აალნამკსა ვიდრემე გონებისასა ვერ სადამე მიხდი სიბრძნესა, მით ˊრ წოდებულ-ჰყოფენ მას ფილოსოფოსნი მეფად ანუ მთავრინად სხუათა ძალთა სხეულისათა ითიკა §. 137.“ იხ. აღწერილობა. I ტ. № 255 გვ. 181. 2 r—16 v. გ. „პინაქსი ლოღიკისა“ (17 v—18 v.). დ. [ბაუმეისტერი]. „თავი ა. წინასიტყუაობა ფილოსოფიისათჳს და ნაწილთა მისთა: § 1.—ვინაჲდგან აწ შრომა ჩვენი არს ამის შინა, რათა ყოველნი ნაწილნი ფილოსოფი(ი)სანი უმჯობეს და შესაბამ აღწერით განვჰკარგენითმცა, ვინა პირველ განმარტებისა განვჰაჯით სახმარად მოკლედ წინა-დადებად რაჲსაცა გულის-ჴმა ვჰყოფთ ფილოსოფი(ი)სა მიერ...“ 19 r—37 r.

მინაწერები: 24 r, 29 r, 59 v, 60 v, 75 v, 85 r, 91 v, 99 v, 107 v, 113 v, 115 r, 137 r, 145 r, 203 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „დასასრული ლოღიკისა. დიდება ღმერთსა, სრულ-მყოფელსა ყოველთასა. სრულ-იქმნა ძალითა მღუთისათა სეკდებრის ივ. ქ˝კს უ. ჟ. ზ. სოლომან სოლხანოვ.“ (203 r. სინგურით, მთავრულით, ჩართულად.)

1242

კრებული [1840—1841 წ.]

VI+455 ფ.; 17.3×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; თავნაკლული; მხედრული (აბზაცის პირველი ასოები ნუსხურით); 1840—1841 წ. (111 r. 245 r. 455 r.); გადამწერი: ისაკ ვარდიევი (111 r. 245 r. 455 r); ადგილი: [თბილისის სასულიერო სემინარია] (111 r. 245 r. 455 r); დაუწერელია: I—IV. 110 v, 111 v, 112 r-v, 200 v, 215 v, 216 v, 244 v, 245 v,—248 v, 292 v, 332 v, 401 v, 550 v, 454 v.

1. „[შესხმანი ღვთისმშობლისანი. შესხმა ბ.]... მწარესა მონებასა მიეცნეს ბარბაროსთა მათ შორის...“ 1 r—45 r.

შენიშვნა: 1. შესხმანი ღვთისმშობლისანი შედგება 12 (ა-იბ) თავისაგან.
2. I თავი და II თავის ნაწილი აკლია.

2. „[შესხმანი იესო ტკბილისანი]. სიტყუა **იგ**, შუჱნიერისა იესუ ტკბილისა, ყოვლად საყვარელისა.—უფსკრულმან უფსკრულსა ჰცდა ჴმით ზეგარდამოთა...“ 45 r—55 r.

შენიშვნა: შესხმანი იესო ტკბილისანი შედგება 3 (იგ-იე) თავისაგან.

3. „[შესხმანი პატიოსნისა ჯვარისანი] შესხმა **ივ.** ღ̃ივ შუჱნიერისა და ცხოველმყოფელისა პატიოსნისა ჯვარისა.—კურთხეულ არს ძელი იგი, რომლისა მიერ ივ̃ხნს წარმართნი...“ 55 v—63 r.

შენიშვნა: შესხმანი პატიოსნისა ჯვარისანი შედგება 2 (ივ-იზ) თავისაგან.

4. „[შესხმანი ანგელოსთანი] შესხმა **იჱ** წ̃თა ღ̃თივ განათლებულთა ზეცის ძალთა, ყოვლად პატიოსანთა ანგელოსთა.—უფალმან შექმნა ანგელოსნი მისნი სულად და მსახურნი მისნი ალად ცეცხლისა...“ 63 v—70 v.

შენიშვნა: შესხმანი ანგელოსთანი შედგება 2 (იჱ-ით) თავისაგან.

5. [შესხმანი ნათლისმცემლისანი]. „შესხმა **კ.** წმიდისა და ღ̃ივ დიდებულისა ნათლის მცემლისა იოანესი.—იხარებდით მართალნი უფლისა მიმართ და წრფელთა ჰშუჱნის ქება...“ 71 r—81 v.

შენიშვნა: შესხმანი ნათლისმცემლისანი შედგება 3 (კ-კბ) თავისაგან.

6. [შესხმანი მოციქულთანი]. „შესხმა **კგ.** წმიდათა ღ̃ივ დიდებულთა და ყოვლად ქებულთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი.—ცანი უთხრობენ დიდებასა ღისასა...“ 81 v—93 r.

შენიშვნა: ტექსტში გვაქვს: ა. შესხმანი პეტრესი და პავლესი ბ. შესხმანი იოანე ღ̃ისმეტყუჱლისა გ. შესხმანი მახარობელთანი.

7. [შესხმანი მოწამეთანი]. „შესხმა **კვ.** წმიდისა და ღ̃იუ სახეოვანისა დიდებულისა მოწამისა გიორგისი.—გულის ჴმა ჰყავთ, რ̃ საკვირველ ჰყო უფალმან წმიდაჲ თჳსი...“ 93 v—110 r.

შენიშვნა: ტექსტში გვაქვს შესხმანი: წმ: გიორგის, დიმიტრის, იოანე ალმსარებელისა, ნიკოლოზისა და ვასილი დიდისა.

ანდერძი (გადამწერისა): ტფილისის სასულიერო სემინარ(ი)ის საშუალო კლასის განყოფილების მოწაფემ ისაკ ვარდიევმან გარდავსწერე ჴელითა ჩემითა ქადაგებანი ესენი, როგორც ვიხილე, ესრეთვე, და თავიდამაც ხაკლები იყო და ესრეთვე გარდავსწერე. არა ძალ-მედვა შესრულება ნაკლულევანებისა, რათამე გამემართა და ამისთჳს, როგორც ვნახე, ისრე გარდავწერე. ამისთჳს ვითხოვ, წარმკითხველნო, შენდობას თქვენ მიერ, რათა შემინდოთ თუ რაჲმე ნაკლებულება იხილოთ, რათა თქვენც მიგეტევნეს შეცოდებანი თქვენნი. ვიწყე წიგნი ესე ჩყმ-სა წელსა, ღვინობისთჳს იგ-სა და შევასრულე ამავე თვის კგ-სა დღესა.“ 111 r.

8. „წიგნი სამოძღურო სვიმეონ თესალონიკელისა მიერ თქმული.—ჯერ არს მოძღურისა მიერ, რათა ჰქონდეს ადგილი განმზადებული... “111 r—129 r.

ანდერძი [ძველი ნუსხისა]: „გევედრები ყოველთა, რ̃ათა სახმარადმე გიჩნდეს წიგნი ესე, რათა ლოცვა ჰყოთ ჩემ ცოდვილ(ი)სა მ̃ფის ერეკლის ასულის ენკრატის მაკრინესთჳს, რ̃ნ ფრიად(ი) შრომა დავსდევ ამას ზედა და გამოწლვილვით გამოვიძი

და სადაც რამ ვჰპოვე, შევჰკრიბე და გავმართე. რომელთა გენებოსთ, მიიღეთ უშურიელად და რომელნი სწურდეთ, ვითა აქა სწერია, ნუ რა რას დააკლებთ, ღ̃ის სიყვარულისათჳს. თუ უმჯობესი ანუ თუ უმეტესი ჰპოვოთ და ამას აკლდეს, შეჰმატეთ: უკეთუ არა გენებოსთ, ანუ თუ არად სახმარ იყოს, თქვენ უმჯობესი უწყით. ნება თქვენი იყავნ და მე ნუ საქირდელ-მყოფთ და ჩემი უსწავლელობისაგან გიკვირდესთ, თუ ვითარ შევიძლე ამისი აღწერა. არამედ ფრიად მსურდა. რ̃ ფრანგთა და სომეხთაცა ჰქონდათ ესევითარი აღსარების წიგნი. მეც ამისთჳს დავშვერ, რ̃ ჩვენდა არა სადა ყოფილიყო. გარნა არა სადა კეთილად. რ̃ უცები უცებს რასმე იგულისხმებს. ამისთჳს ნუ განხვებულ-მყოფთ და შენდობისა წილ ნუ მწყევთ. რ̃ მე საფუძველი დავსდევ და რ̃ასა მოგცესთ ღმერთმან გულისხმის ყოფა, თქვენ უმჯობესად შესცვალეთ და აღაშენეთ საფუძველსა ამას ზედა. უკეთუ გენებოსთ და აღწეროთ, ეს ანდერძიც ასე აღწერეთ და ღმერთმან თქვენც წყალობა თჳსი მოგანიჭოსთ. აღიწერა ქრისტეს აქეთ ჩღჟა. ქ̃კს უოთ, დღესა ხუთშაბათსა, მეექუსისა კვირიაკისა წმიდათა მარხუათასა.“ 129 r—130 r.

9. „სჯულის კანონი და [!] დიდისა ვასილისა.—რომელსა ეგულვების შემოკლება, [!] მოუდრიკნეს მუხლი მოწაფემან მოძღუარსა და თქუას: აღგიარებ შენ, მამაო, ცოდვათა და ბრალთა ჩემთა...“ 130 r—142 v.

10. „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა-წმიდისათა ამინ. საქრისტიანო მოძღურება პირუშლად სასწავლო-ყრმათათჳს, აღწერილი სულხან ორბელიანისაგან და მის მიერ თქმული, რომელსა ეწოდების სამოთხის კარი. სარწმუნოებისათჳს მართლისა და უბიწოსა სჯულისა რომელი მოგვეცა წმიდათა მამათა მიერ.—მოძღუარმან ჰკითხა ყრმასა ვისმე, ვითარმედ შენ ვინ ხარ? ყრმამან მიუგო და ჰრქუა: ქრისტიანე...“ 143 r—200 r.

11. „წმიდა ეკლესია სახე არს ხილულისა ამის სოფლისა...“ 201 r—215 r.

შენიშვნა: ტექსტში მოცემულია „ეკლესია“—სიტყვისა და ქრისტიანული მღვდელთმსახურების სიმბოლიკის განმარტება.

12. „მოთხრობა საუფლოსა მისთვის ხატისა ჴელით-უქმნელისა, რომელ არს მანდილი, ახლად ქმნილი სხუათა და სხუათა სამღთოთა წერილთა ძველთა და ახალთაგან და ეგრეთვე სასულიეროთა მოთხრობათაგან, და კ̃დ ისტორიათაგან ნანდვილად გამოძიებული და უწყებული, და ეგრეთვე სომეხთ საეკლესიო წერილთა სვინაქსართაგან და ისტორიათა მოთხრობათაგან ცნობილი და აღწერილი ქალაქსა შინა ტფილისსა.

დასაბამითგან სოფლისათ ხუთი ათას ორმოცდა ერთსა წელსა, ხოლო ქრისტეს შობითგან ოცდა ათცამეტსა წელსა, ჟამსა ტიბერიისა კეისრისასა და მთავრობასა პონტიელისა პილატესსა ურიასტანს, მღუდელმოძღურებასა ანნასა და კაიაფასა, ჟამსა ვნებისა და ჯვარცმისა უ̃ისა ჩვენისა იესო ქრისტესსა, რომელი იქმნა ქალაქსა შინა იერუსალიმსა.—ოდეს ყოველი სოფელი დაეპყრა კერპთმსახურებასა და ურწმუნოება(სა), მას ჟამსა შინა იყო ქალაქსა ედესიისასა მეფე ვინმე კერპთმსახური სახელით ავგარ, რომელ არს ავგაროზ, ფრიად სნეული და მდებარი ცხედარსა ზედა, სენითა კეთროვნებისათა, რომელსა ყოველი მონაგები თვისი წარეგო მკურნალთა ზედა და ვერვის განეკურნა და ამის გამო უსახო ქმნილი და მწუხარე მიმოეკვეთებოდა გონებითა თვისითა...“ 217 r—239 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს დართულია: „ხოლო ესეცა საუწყო არს ცნობა მსმენელთათჳს საუფლოსა მის ხატისათჳს, რომელ არს ფიცარი, თუ ვითარ და ოდეს

მოსვენებულ იქმნა საათაბაგოს ანჩის ქალაქიდამ ტფილისსა შინა. ხოლო ოდეს საქართველოს მეფეთ მეფე თამარი, ღირსი ხსოვნისა, გამოჩნდა და მიიღო მეფობა საქართველოჲსა ათას ასს სამოცდა თოთხმეტსა წელსა ქრისტესსა, მეოცესა წელსა მეფობისა მისისა, მისისავე ბრძანებითა და ნივთის მოგებითა, იოანე ანჩელს, ჩუნებურს ეპისკოპოზს, პატიოსნად მოეჭედა და კლარჯეთს მოესვენებინათ, წელსა ქრისტესით ათას ასს ოთხმოცდა თოთხმეტსა, ვითარცა ცხად ჰყოფს ზედა წარწერა საუფლოსა მის ხატისა ესრეთ: „ადიდენ ღ̃თნ კ̃ზი პატრიარხი დომეტი, რომელმან განაახლა ხატი ესე ხელით უქმნელი“. პირველად ედესიიდგან კოსტანტინუპოლედ მეესვენებინათ და მუნ სვენებულ იყო და ოდეს ლეო ისავრო და სხვანი ხატთმბრძოლნი გამოჩნდნენ, მუნით წამოესვენებინათ საათაბაგოსა შინა, შიშისათჳს მწვალებელთასა და დაესვენათ ანჩეთის ქალაქსა შინას ყდარსა, ვიდრე გამოჩინებამდე საქართველოს დედოფალთ დედოფლის თამარისადმდე. ხოლო მისითა ბრძანებითა და ნივთის ბოძებითა იოანე ანჩელს პატიოსნად მოეჭედა და კლარჯე(თ)ს მოესვენებინათ, ვითა ცხად ჰყოფს ხატისა წარწერა ესრეთ: „მე იოანე ანჩელმან რკ(ი)ნაულმან ხელ ვჰყავ საშინელისა ამის ხატისა მოჭედვად. მფარველ არს მეფობისა მათისა აქა და საუკუნესა. მოიჭედა ჴელითა ბაქარისათა.“ (კვალად სწერია) „სულსა პატრონისა, მონასა მანდატურთ უხუცესა (სარგის) და ტვირთ უხვსა ბექასა და მეუღლესა მისსა მარინეს განუსვენე ღმერთო. ძენი მანდატურთ-უხუცესა სერგის, ყვარყვარე და შალვა ადიდნეს ღმერთმან.“ ხოლო შემდგომად მეფეთ მეფის თამარისა, ოდეს გათათრდა სამცხე და საათაბეგო, მაშინ ალარულ იყო ტფილისის ვაჭარი ვინმე და ეყიდნა მას საფასითა თჳსითა და მოესვენებინა ბიძისა ჩვენისა კათალიკოს პატრიარხის დომენტისათჳს და მასშა ძვირ ფასად ეყიდნა და დაესვენებინა ტფილისს, საყდარსა შინა საკათალიკოზოსა, მეფობასა პაპისა ჩვენისა ვახტანგისსა. მას აქეთ დაძველებულ იყო გული და კუბო. ჩვენ, მეფეთ შარავანდედმან, ყოვლის საქართველოს პატრიარხმან, მეორემან დომენტიმ კ̃დ განვაახლე და მოვჭედე გული და კუბო და შევმატე თვალი და მარგალიტი. ქ̃კს ტოგ „(კ̃დ სწერია საუფლოსა ხატის კარებზედ: „ჰოი, სახიერო და სამნათელო სამებაო და ერთ არსებაო მამაო, ძისაგან განუშორებელო და ძეო, მამისათანა სწორო და სულო წმიდაო. ორთავე შორის ცხოვრებათ[ა], ყოველთა ხილულთა და უხილავთა წამის ყოფით მაარსებელო და შემოქმედო. ჩვენ, მსასოებელმან და სურვილით თქვენდა მონდობილმან, ძემან იოთამ ამილახ[ორო]ვისამან, და [თ]ვით ამილახოროვმან გივმან და თანა მემცხედრემან ჩვენმან, ქართველთ მეფის შანაოზის ასულმან თამარ და ძემან ჩვენმან ანდუყაფარ და დემეტრემ, ოდეს ვიხილეთ ანჩის ხატი ქართლში ჩამოსვენებული, მოხდა საქმე, რომელ ბევრს ხანს ჩვენს სახლში ესვენა და მისის ფარვითა და შემწეობით მრავალს ძნელსა ავადმყოფობას და განსაცდელსა განვერენით და ვ̃ა კარები არა ჰქონდა, ვიწადინეთ და კარები მოვაჭედინეთ და გავაკეთეთ, რათა შემწე გვეყოს ორთავე შინა ცხოვრებათა ძით და ასულით ჩვენით. და მუნიდგან აქამომდე ასვენია ტფილისს, საყდარსა შინა საპატრიარხოს ეკკლესიასა. მფარველად ყოველთა მსასოებელთა მისთა.“

„და თუ ვითარისა მიზეზისათჳს ეწოდა საუფლოსა ამას ხატსა ანჩის ხატი, ვინაიდგან პირველადვე სვენებულ იყო საათაბაგოსა შინა ქალაქსა ანჩისასა ეკკლესიასა. ამა მიზეზისთჳს და მის ქალაქის სახელის დებითა უწოდეს ანჩის ხატი თჳთ საუფლოსა მას ჴელით უქმნელსა ხატსა და არა ეკკლესიასა, ვინაიდგან არს ეკკლესია ესე აღშენებული სახელსა ღ̃თის მშობლის შობისა და ოდესცა ეკკლესიასა ამას შინა დასვენებულ იქმნა საუფლო ესე ხატი ჟამსა კათალიკოზ-პატრიარხის დომენტისასა, ამ ხატისა გამო უწოდეს ეკლესიასა ამას სახელი თჳთ მის საუფლოსა ხატისა ანჩისხატი. ხოლო უწინარეს ამისა ეწოდებოდა ეკკლესიასა ამას ტფილისის საპატრიარხოს საკათედრო ეკკლესია ღ̃თის მშობლის შობისა და არა ანჩის ხატი. და ვინაიდგან ჩვენ ყოველნი მართლმადიდებელნი, მსასოებელნი და მინდობილნი კურთხევისა მისისანი სახელს ვდებთ და უწოდებთ სურვილით და სასოებით ჴელით უქმნელსა სახესა მაცხოვრისასა და სიყვარულით თაყვა-

ნის ვსცემთ მას, თანა მამით და სულით წმიდითურთ. არამედ, ჰოი, შენ, ძეო და სიტყვაო ღ̃თისა! დაიცევ და დაიფარენ სულით და ხორცით მონანი და მსასოებელნი და თაყვანისმცემელნი პირისა და სახისა შენისანი და ღირს ჰყვენ დადგომად მარჯვენით შენსა დღესა მას საშინელსა მეორედ მოსვლისა შენისასა და აღრაცხენ რჩეულთა შენთა. ამინ."

ანდერძი (კრებულის შემდგენელისა): „მისის უგანათლებულესობის საქართველოს მეფის ირაკლის ასულის ქეთევანის ბრძანებითა, სურვილისამებრ მისისა, შევთხზენ სხვადასხვათა წერილთა, ძველთა და ახალთაგან და რაჲცა ნანდვილად ვსცან, ეს დავსწერე, და თუ ვინმენ ზედმიწევნით იცოდეთ ამისი ნაკლულევანება, ვითხოვ ვედრებით, იგიცა აქა აღიწეროს, რათა ნაკლულევანება ესე ჩემი აღავსოთ, ღ̃ის სიყვარულისათჳს და მიიღოთ შრომისათჳს თქვენისა მისაგებელი კეთილი საუკუნესა მას შინა დიდებასა." 244 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ტფილისის სასულიერო სემინარი(ი)ს საშუალო კლასის განყოფილების მოწაფემ, ისაკ ვარდიევმან, გარდავსწერე ჴელითა ჩემითა სამოძღვრო წიგნი ესე და ამასთანავე ისტორიაცა ჴელით უქმნელისა და ეკლესიის განმარტებაცა და ვინცავინ წარიკითხოთ და შეცთომა რაჲმე იხილოთ, ნუ გვწყევთ, არამედ მოგვიხსენიეთ ლოცვითა და თქვენც ღირს გყოსთ სასუფეველსა ცათასა. ვიწყე წიგნი ესე ჩყმა-სა წელსა, იანვრის ე-სა დღესა და სრულ ვყავ ამავე თჳს კე-სა დღესა. (245 r).

13. „ღ̃ივ სულიერნი თხრობანი, სულისა ფრიად სარგებელნი, რომელსა ეწოდების გვირგვინი. თავი პირველი. მღვდელ-მოქმედებისათჳს და სამღვდელოთა გამოცხადებისა. თავი ა. თხრობა ა. გამოცხადებისათჳს წმიდისა საიდუმლოსა და სიყუარულისა.—ღმერთი, რომელი სიყუარული არს ნამდვილვე, რომელი ეგოს სიყუარულსა ზედა, ღ̃თი მის თანა ჰგიეს..." 249 r—449 v.

შენიშვნა: „გვირგვინის" ტექსტს დართული აქვს: ა. განმარტება: „ღ̃ივ სულიერსა ამას წერილსა ეწოდების გვირგვინი ამათ ესე ვითართა მიზეზთათჳს, რ̃ ვითარცა გვირგვინი პატიოსანი შემკობილ არს მრავალფერთა პატიოსანთა ნივთთა და თუალმარგალიტთა მიერ..." 450 r. ბ. ზანდუკი 451 r—454 r.

მინაწერები: 54 r, 168 r, 175 v, 176 r, 180 r, 188 v, 267 r, 272 r-v, 421 r, 431 r, 444 r, 454 r (უმეტესი ნაწილი სქოლიოს წარმოადგენს).

ანდერძი (გადამწერისა): „ტფილისის სასულიეროს სემინარი(ი)ს საშუალო კლასის განყოფილების მოწაფემ, ისაკ ვარდიევმან, გარდავწერე გვირგვინი ესე, ასი მოთხრობა, ჴელითა ჩემითა. შეცთომა უკეთუ იხილოთ რაჲმე, ნუ გვწყევთ, არამედ ლოცვით მოგვიხსენიეთ: ჩყმა-ს წელსა, მაისის 3-სა დღესა, ისაკ ვარდიევ". 455 r.

1243

საგალობელნი [მე-18 ს.]

XIV+280 ფ.; 14.5×10.3; ქაღალდი; ხის ყდა, ტყავგადაკრული (I ყდა და ყუა მოშლილი, I ყდის ფიცარი ჭიისაგან დახრული); მხედრული (სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები ნუსხურით); მე-18 ს. 1-XIV, 248 v.—249 r. 256—257, 275—280 ფ. დაუწერელია.

„ძლის-პირი საცისკრო, ჴმა ა: გალობა ა; ძლის პირნი.—სასწაულითა იხსნა ერი უფალმან და ზღვა მღელვარე სიტყჳთ განახმო..." 1 r—274 v.

შენიშვნა: ტექსტის შემადგენლობა: ა. სძლისპირნი საცისკრონი და სამწუხრონი (რვა-რვა „ჴმა“ და ამდენივე „გალობა“). აქ ჩართულია ღვთისმშობლის მიცვალებისა და იოანე ნათლისმცემელის საგალობლები, „სძლის-პირნი სვეტის ცხოველისა და კუართისა საუფლოსა“, „სძლის-პირნი ქრისტეს შობის წინადღესთანი, ხვედრნიცა და საცისკრონიცა“. 65 r—75 v, ბ. „დაწყება მარხვნისა საგალობელისა, კჳრიაკესა მეზვერისა და ფარისეველისასა“ (დიდმარხვის შვიდეულისა და აღდგომის დღესასწაულთა საგალობლები). 76 r—198 r. გ. „[თვენი]. დაწყება თთჳსა სეკდენბერისა, რომელ ა͠ს აჳლისა თთჳსა“ (თვეთა მიხედვით განრიგებულ დღესასწაულთა საგალობელნი სექტემბრიდა აგვისტომდე). 199 r—269 v. დ. „ქართველთ წმიდათ სამწუხრო დასდებელნი სძლისნ პირთა ზედა.—იოანე ზედაძნელისა, დავით გარესჯელისა, ევთიმე ქართველისა, ქართმანათლისა ნინასი (ერთ-ერთი საგალობელის ავტორად დასახელებულია შიო: შიოს მიერ თქმული ხმითა“) 270 r—274 v.

მინაწერი: 1 r.

1244

ტლუკაანთ დავითი, გორელი. საქრისტიანო მოძღუარება [1800 წ.]

167 ფ.; 16.5×11; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა ხისა (მოშლილი); მხედრული; 1800 წ. (164 v.); ავტორი და იტალიურიდან მთარგმნელი: ტლუკაანთ დავითი, გორელი (1 r); გადამწერი: ათანასე (150 r. 164 v.); თავკაზმულობა: 3 v, 4 r, 14 v, 15 r, 17 v, 20 r, 24 r, 26 r, 27 v, 30 v, 32 v, 35 r, 37 r, 39 v, 44 v, 50 v, 62 r, 64 r, 65 v, 67 v. ბოლოკაზმულობა 150 r, 164 v.

„ვრცელი საქრისტიანო მოძღუარება, რომელსა შინა ქრისტიანი კეთილად გაწურთნილი უნდა იყოს. საკითხავი ა. სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. ამინ.—მღდელი ჰკითხავს ერისკაცსა: ვინ დაგბადა შენ? ერის კაცი უპასუხებს: ღმერთმან...“ 4 r—164 r.

შენიშვნა: 1. თავფურცელი (1 r.), ავტორის (იგივე მთარგმნელი) ანდერძი (1 v.—3 r) და ტექსტი, მცირეოდენი შეცთომებით, 1741 წ. რომის ნაბეჭდ გამოცემას მისდევს.

2. ხელნაწერში არა გვაქვს: იტალიური თავფურცელი და საცენზურო ვიზის ტექსტი.

3. „ზანდუკი ანბან'განური,“ რომელსაც ნაბეჭდ გამოცემაში 360—366 გვ. უჭირავს, ხელნაწერში 9 სიტყვისაგან შედგება (164.).

4. ხელნაწერში ჩადებულია 3 ფ. სხვა ხელნაწერიდან, ტექსტის მსგავსი მხედრულით ნაწერი. 165 r—167 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ჴელ(ი)თა ათანასესისა. თვესა მარტსა, რიცხჳთ ქ͠კს უპჱ.“ 164 v.

1245

კრებული [მე-19 ს.]

100 ფ.; 17×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტვიფრული; თავნაკლული, დაზიანებული: 1, 9, 29 ფფ. ნაწილი მოხეული, 27, 28, 30, 66 ფფ. გახეული. 9, 10, 11, 12 ფფ. არევით ჩაკერებული; მხედრული (სათაურები, ალაგ, სინგურით); მე-19 ს. 1846 წ. შემდეგ 85 v). 40 v, 41 r დაუწერელია.

1. „ღ[˜თივ სულიერნი სწავლანი უფლისა ჩვე]ნისა იესო[ქრისტესნი] ...ნა დიდსა სასყიდელსა ღ...ათთა მცნებათათვის, რომელნიცა ღმერთმან სინას მთასა ზედა მოსეს მიერ მისცნა ისრაილთა, შემდგომად გამოს(ლ)ვისა მათისა ეგვიპტითგან 50-სა დღესა.—კითხვა: მარქუ მცნებანი, რომელნიცა ღმერთმან მოსცა ისრაილთა. მიგება: „მე ვარ უფალი ღმერთი შენი...“. 1r—8 v.

წყდება:... ჰდევნიდეს უკვე [ქრისტეს, ჩვილობაში] მდევარნი იგი და ვერ ჰპოვეს, რამეთუ დაფარა მოწყალებამან ღ˜თისამან. და ოდეს ჰქადაგებდა...“

2. „(საუფლო)სა ლოცვისათჳს.—(კითხვა.) რაოდენად განიყოფების საუფლო ლოცვა, რომელ არს მამაო ჩუენო?...“ 11r—12 v. 9 r-v.

3. „პირი წიგნისა, წარვლინებულისა იერუსალიმით ტიბერის, იმპერატორისადმი ჰუბლიო ლეტულლო მთავრისაგან ჰურიასტანისა იესო ქრისტესთჳს.—წიგნი ესე დამარხულ არს რომს, მონასტერსა შინა ბატონთა კესარინელთა...“ 10 v, 99 r-v.

შენიშვნა: ტექსტს აკლია აღნიშნულ ფფ. შუა (10-სა და 99 r-v).

4. [დიალოგი ბასილისა და გრიგორისა, საღვთისმეტყველო საკითხთათვის. თავნაკლული].—... „კითხვა: და დაასხეს მას ზედა სამოსელი და დასჯდა მას ზედა იესო. რა სახე იყო? მიგება. სამოსელი—კეთილთა საქმეთა სახე იყო...“ 13 r—30 v.

5. „სახარებასა და სამღრთოთა წერილებთა შინა შვიდთა საიდუმლოთათჳს.—კითხვა: რაჲ ძალუძს ნათლისღებასა?..“ 30 v—48 v.

6. „მცნება წმიდისა ვასილისა მღუდელთა მიმართ, თარგმნილი არსენისაგან.—ჰრიდე თავსა, ჰოი, ხუცესო, და ეკრძალე მსახურებასა, რომელი მიიღე...“ 49 r—50 v.

7. „ვითარ ჯერ არს მღ˜ვლი, რომელი დგეს წინაშე საკურთხეველისა მის წმიდისა.—აჰა, ესერა გამოისახა ჯვარცმა ქრისტესი...“ 50 v—53 v.

8. „განმარტება წირვისა.—დასაბამსა წირვისასა მამათ-მთავართაგან ქრისტეს მოსჳლის სასოება მოეყწავების...“ 53—56 r.

9. „განმარტება წირჳსა კვალად.—ტილო იგი, რომელი განეფინების წმიდასა ტრაპეზსა ზედა, გამოსახავს იოსებ არიმათიელის მსახურებასა...“ 56 v—57 v.

10. „მონაზონთა წესისათჳს.—წესი და სახე მონაზონთა მსგავს არს დამობაძავი უდაბნოსა მოქალაქისა მის იოანე ნათლისმცემელისა...“ 58 r—60 r.

11. „წირვის იარაღის განმარტება, რუსულით გარდმოღებული.—ფეშხუმი ნიშნავს_ბაგასა...“ 60 r—64 v.

12. „განმარტება მღუდელთ-მთავრის ლიტურღიისა, სახის მეტყუელებით. კვალად ყოველსავე მღუდელ-მოქმედებასა მისსა საიდუმლოობითად ძალი უპყრიეს. წმიდა ეკკლესია არს სახე ხილულისა ამის სოფლისა...“ 63v—80 r.

13. სხუა გვარი მღუდელ-მთავრის ლიტურღიის განმარტება.—შემდგომ შესულისა მღუდელთ-მთავრისასა ეკკლესიასა შინა და ამბიონისა ლოცვისასა მღუდელ-მთავრისა, იგი მო(ი)ქცევა დასავლეთის კარისაკენ...“ 80 v—85 r.

14. „მოკლე ჰსწავლა, თუ ვითარ ჯერარს დგომა ეკლესიასა შინა, გამოკრებული სასულიეროს წიგნებთაგან და დაბეჭდილი მოსკოვს ტიპოღროფიასა შინა, ჩყმგ-სა წელსა.—ტაძარი არს ადგილი, დაწესებული პატივად სახელისა დთ̃ისასა...“ 85v—91 r.

15. „ჰსწავლა წმიდისა იოანე ოქროპირისა და სხვათა ფილოსოფოსთა, მეორედ მოსლვისა თჳს ძისა ღთისა ქ̃უწყანად, ფრიად შვენიერი.—ვითარმე ვიყუ̃ეთ მაშინ, ანუ რასა და ვითარსა წრწოლასა და შიშსა შევეპყრნეთ. მაშინ იხილოთ და გულისჴმა ჰყოთ...“ 91 v—97 r.

16. „ჰსწავლ(ა) ფრიადი სასარგებლოა ცხოვნებისათჳს სულისა.—ნუ გიყვარს ძვირისა ზრახვა...“ 97 r—98 r.

17. „წყლულებათათჳს ქრისტეთა.—ოდესცა წმიდა ელისაბედ საკვირველთ-მოქმედი ევედრებოდა უფალსა იესო ქრისტესა გამოცხადებად მისდა სატანჯველი მისი, მაშინ გამოეცხადა მას და რქვა...“ 98 v—10 r.

1246

მარგალიტი [1754 წ.]

II, 225 ფ.; 15×10; ქაღალდი; ხის ყდა, ოქრო-ვარაყით ტვიფრული ტყავით შემოსილი; სწორი ნუსხური (სათაურები სინგურით]; 1754 წ. (103 r, 113 v, 189 r, 221 r); გადამწერი: ნიკოლოზ, სიონის დეკანოზი, გაბრიელ დეკანოზის შვილი (103 r, 113 v, 189 r, 221 r); ადგილი მოსკოვი (103 r, 105 r, 189 r); თავკაზმულობა; 1 r, 9 r, 114 r 165 r, 190 r; 204, დაუწერელია I—II, 7 v 8 r-v, 103 v, 105 v, 164 v, 223 r, 224—225 v.

„სწავლანი, გამოკრებულნი, სულიერნი დიდთა წმიდათაგან მარგალიტისა დაბ̃დებისაგან ღ̃თისა.—დასაბამად შექმნა ღმერთმან ცაჲ და ქვეყანა...“ 1 r—221 r.

შენიშვნა: 1. კრებული დაახლოებით იმავე შინაარსისა არის, როგორისაც H 377 ხელნაწ. (იხ. აღწერ. I. 377)

2. „მარგალიტის“ ამ ნუსხაში გვაქვს შემდეგი ავტორების თხზულებათაგან „გამოკრებულნი სწავლანი“ და სხვ. თხზულებანი:

ა. მაქსიმე აღმსარებელის: „სწავლანი“ (18 v—21 r) და თალასესათვის კითხვა-მიგებათაგან. 114 r—119 r.

ბ. იოანე ოქროპირის „სწავლათაგან:“ „ფიცისათჳს“, „მოწყალებისათჳს“, „ღვთის დიდებისათვის“, „საღთოჲსა სიტყჳსათჳს“ და სხვ. 21 v—27 v. 28 r—32 r.

გ. ეფრემ ასურის თქმულთაგან. 27 v.

დ. გრიგოლი ნოსელის თქმულთაგან. 32 r-v.

ე. „წმ. ბასილისი. მღ´დელთა მიმართ. თარგმნილი არსენისი. 34 v—35 v.

ვ. „სახის—მეტყუჱლებით სიტყჳსგება... ბასილისი და გრიგოლისი.“ 54 r—67 r.

ზ. „კითხვა-მიგება გრიგოლი ღ´ის-მეტყუჱლისა ანგელოზისა მიერ.“ 67 r—69 r.

ჱ. „კითხვა-მიგებანი დიდისა ბასილისა და გრიგოლი ღ´თის მეტყუჱლისანი.“ 129 r—132 r.

თ. „ბასილი მთავარ-ეპისკოპოსისა კესარია-კაბადუკიისა. მოთხრობა საიდუმლოებითი.“ 165 r—175 r.

ი. „ათანასე ალექსანდრელისა თქმული (კითხვა-მიგება)“. 69 r—83 r.

” ” კითხვა-მიგებანი... [ბ]არსანუფი და იოანესი.“ 119 r — 126 v.

” ” აღსარება მართლისა სარწმუნოებისა.“ 132 r—144 r.

ია. „მიქაელ სჳნკელისა... მართლისა სარწმუნოებისა.“ წარმოთქუმა. 144 r—148 v.

იბ. „წმ. ნილოსისა-ღნოჰნი სწავლითნი.“ 153 r—164 r.

იგ. „თარგმანი მამაო ჩვენოსი“ 175 v—189 r.

იდ.“ „ამას წიგნსა ეწოდების ხონოღროფი, სიტყვა მეორედ მოსლვისათჳს. პატრელეისონ.“ 190 r—201 r.

იე. „აღდგომისათჳს მკ´დართასა, თქმული იოანე დამასკელისა.“ 201 v—202 v.

ივ. „გოდება იაკობ მონაზონისა.“ 202 v—203 v.

იზ. „სიტყჳს მიგება ბერისა ეფთჳმე გრძელისა სოსთენის მიერ, სომეხთა მოძღ´რისა.“ (შდრ. საბინინი. საქართველოს სამოთხე. პეტერბურღი. 1882. 615—621 გვ. შდრ. აღწერ. I. 377. ლთ.) 204 r—212 v.

იჱ. „უწყება პეტროზ მკაწვრელისათჳს და ალაჯკორთა მარხვისა.“ (შდრ. საბინინი. საქართ. სამ. გვ. 629—631. აღწერ. I 377, მა.) 212 v—215 r.

ით. „უწყება სუბალიძისა სურბ სარქისისათჳს.“ 215 r—217 v. (შდრ. საბინინი საქართ. სამ. გვ. 631—633; შდრ. აღწერ. I. 377-მბ.)

კ. „თარგმანება სომეხთა წვალებათათჳს და თუ რომლითა პირითა შეიჩუჱნებიან სომეხნი“ (შეადრ. საბინინი. საქართვ. სამოთხე. გვ. 633—635. შდრ. აღწერ. I. 377-მგ.) 218 r—221 r.

3. ხელნაწერის თავკაზმულობანი წააგავს მე-18 ს. ქართული ნაბეჭდი წიგნების თავკაზმულობას (9 r, 114 r, 190 r.).

4. 2 r-v-ზე ტექსტში ჩაწერილია ქართული ფრაზები რუსული ტრანსკრიფციით.

5. გადამწერი სიონის დეკანოზი ნიკოლოზ, გაბრიელ დეკანოზის შვილი—ცნობილი იესე ოსესძის ბიძაშვილია. მისივე ხელით გადაწერილია H 334—ლოცვანი და სხვ. მინაწერი 225 r.

ანდერძი (გადამწერისა). I „1754. უღირსმან სიონის დეკანოზმან ნიკოლოზ აღვწერე ქალაქსა მოსკოს." 103 r.

II. „მოსკოს ვიყავ, წიგნსა ვწერდი მარგალიტსა ობოლსა მე.
ნაღვლისაგან შეიწრებულს ჴელი მივყავ ჩხაზასა მე.
როდეს მესმა ჴმა წასვლისა, ტფილისს წავალ ძმასთანა მე.
და ჵი, იესო, მიძღოდე სლვად ნიკოლაოზ მწერალსა მე.
მშვიდობით, თქვენ, მოსკოველნო, ველარ- მოვალ თქვენთანა მე.
შენდობა ყავთ ჩემ ცოდვილის დეკანოზის მგზავრისა მე." (მხედრული ხელით) 105 r.

III. „ფრიად ცოდვილი წმიდისა ამის წიგნისა მწერალი, უღირსი დეკანოზი სიონისა ნიკოლოზ, გაბრიელ დეკანოზის შვილი, მცირედცა შენდობაჲს ვითხოვ, უფალნო ჩემნო. 1754." 113 v.

IV. „ოდეს მოხჳდე დიდებით, მართლ-მსაჯულო იესუ, მაშინ შეიწყალე მრავალ ცოდვათა შინა წაგრაგნილი მწერალი ამისი. მაისს 21. 1753. ჩღნგ." 204 r.

V. „ქრისტე! შეიწყალე ცოდვილი მღდელი დეკანოზი სიონისა ნიკოლოზ. 1754." 221 r.

1247

მანანა [მე-18 ს.]

139 ფ.: 16.5×10.7, მოლურჯო ქაღალდი; მუყაოს ყდა; 1—23 ფფ. ზემო მარჯვენა კუთხეები მომწვარი; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-18 ს; ჭვირნიშანი: 1798 (22 ფ. 23 ფ. 35 ფ. 134—135 ფ.); 2 v-ზე ილუსტრაცია.

„ღ̃თივ დიდებულთა წმიდათათჳს შესხმანი, სულისა დამატკბობელნი, რომელსა ეწოდების მანანა. შესხმა ა. ღ̃ივ ბრწყინჳალისა და ყოვლად დიდებულისა დედოფლისა ჩ̃ნისა ღ̃ის მშობელისა.—აღსდეგ, უფალო, განსასვენებელად შენდა..." 3 r—136 r.

შენიშვნა: 1. „მანანას" ამ ნუსხის შედგენილობა და ტექსტი კვალდაკვალ მისდევს H 261 ხელნაწერის—გაბრიელ მცირის „მანანას" შედგენილობასა და ტექსტს (შდრ. აღწ. I, 261).

2. ამ ხელნაწერის ხელი და H-1248 („სამასეული") ხელნაწერის ხელი ერთი და იგივე ჩანს (—გადამწერი H 1248-სა იერომონახი ვაჩნაძე ნიკოლაოს).

ანდერძი (გადამწერის ნიკოლოზ ვაჩნაძისა): „სრულ იქმნა სულისა დამატკბობელი მანანა, დიდებად ღ̃ისა დედისა." 138 r.

1248

„სამახეული“ [1797 წ.]

96 ფ.: 16×10,5; ლურჯი ქაღალდი; მეყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით ასო-მთავრულით); 1797 წ. (96 r.); გადამწერი: იერომონახი ვაჩნაძე ნიკოლაოს (96r.); ადგილი: იოანე ნათლისმცემლის მონასტერი (96 r).

1. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგორი ღ̃სმეტყუელისა.—დასაბამად და აღსასრულად ყოველთა საქმეთა შენთა ღმერთი გაქუნდინ...“ 1 r—32 r.

2. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა მამისა ჩუენისა დიდისა ვასილისნი.—ლოცვა უბნობა არს ღ̃სა მიმართ...“ 33 r—61 r.

3. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებლისანი.—პირველი უვნებელობა არს, რათა კაცი საქმეთაგან ცოდვისათა უცხო იქმნას...“ 62 r—91 v.

4. „გრიგორის მიერ ღ̃ის-მეტყუელისა დიდისა ვასილის საფლავსა ზედა წარწერილნი სიტყვანი, რომელსა ეწოდების ეპიტაფია: ეჰა, ქრისტეს მოყვარეო და მსახურო და მნეო მისო ერთგულო, ვასილი...“ 92 r—95 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღმწერი საღთოჲსა ამის წიგნისა (რომელ არს სამახეული) ყოვლად უღირსი იერემონახი ვაჩნაძე ნიკოლაოს მხილველთა ამისთა და აღმომკითხველთა ცთომისათჳს შენდობის მოქენე და ლოცვით მოხსენებისა მვედრი. აღიწერა მონასტერსა იოანე ნათლისმცემლისასა, წელსა **ჩღჟზ**. ნოემბერს **იდ**.“ 96 r.

1249

ალექსანდრიანი [მე-19 ს.]

68 ფ.; 22×17.3; ქაღალდი; უყდო (დაზიანებული, თავ-ბოლო ნაკლული, 67—68 ფფ. მოცილებული, 68 ფ.—მცირე ნაშთს წარმოადგენს); მხედრული; მე-19 ს.

„[ისტორია ალექსანდრე მაკედონელისა]... ნეკთანაფ ეგვიპტის მეფის ფარულად განსვენება პალატისა თვისისა.—ხოლო ცისკარსა მეგვიპტელნი გავიდნენ სამეფოსა მისსა სახლს, შევიდნენ და სამეფო პალატსა ვერა ჰპოვეს თვისი მეფე ნეკთანაფ...“ 1 r—68 v.

წყდება: „დედოფლისა რასკანასი [!], მეუღლისა... დედოფალი ალექსანდრესი... ირითა და ალიმპიადე . . . . ა თვისისა და . . . . . . ისა რასკანა...“

შენიშვნა: 1. ალექსანდრიანის ეს ტექსტი „ნეკთანაფ ეგვიპტის მეფის ფარულად განსვენებიდან“ ალექსანდრე მაკედონელის მოწამვლით მოკვლის განზრახვამდე სრული ჩანს. ბოლოში 66 და 67 ფ. შუა ტექსტს აკლია.

2. 67—68 ფ. ალექსანდრეს დატირებისა და „რასკანა“ დედოფალის [სიკვდილის] ამბავის ფრაგმენტს წარმოადგენს.

3. „ალექსანდრიანის“ ეს ტექსტი არჩილისეულ რედაქციას მისდევს (შდრ. ალ. ბარამიძე. ქართული ალექსანდრიანი. საქართველოს სახ. მუზეუმის მოამბე. ტ. IX B. 1935—1936 (1). ტფ. 1936. გვ. 50)

1250

კრებული [მე-19 ს.]

37 ფ; 26.5×21,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ფფ. დაშლილ-დაფურცვლილი (1 ფ. მოცილებული, 2—7 ამოვარდნილი); მხედრული (სხვადასხვა); მე-19 ს. 7v, 12 v, 33v, 34 r—36 v. 37 v—დაუწერელია. შემოწირულია ივანე ელიაშვილისაგან 1916 წ.

1. ორბელიანი, გრიგოლ. „იარალისადმი.
—ჩემო იარალი! ნეტავი ოდეს...“ 1 r—2 r.

შენიშვნა: 1. სათაურის ზემოთ, მარჯვენა მხარეს, ზემო არშიაზე, ტექსტის ხელით: „1832 წელსა. ნოვგოროდის პოსელენიიაჲ“.

2 ტექსტისავე ხელით (1 v. ქვემო არშიაზე, 2 r. ქვემო არშიაზე და 2 v-ზე—) დაწერილ სქოლიოებში—განმარტება ტექსტის ზოგიერთი სიტყვისა და გამოთქმისა [სიტყვა დღესასწაულისათვის: „თელეთობას ანუ სხვას დღესასწაულსა.“ (1 v);-თასსა ნიშნად დგმულსა „ყაბახზე იდგა ორი მაღალი ქვა, თავსა და ბოლოს, მათზედ დაჰსდგმიდენ ნიშნად ვერცხლის თასსა და ესროდნენ გაჭენებულნი ცხენდაცხენ თოფსა, ანუ ჯირითსა.“ 2 r. ტექსტში ნახმარი ნაცვალსახელის „იგი“-ს განსამარტებლად: „მეფე ირაკლი.“ (2 r.) სიტყვა „უგარის“ განსამარტებლად, იქვე, სტრიქონის გასწვრივ, ტექსტის ხელით: „ფეხის სუნი, ანუ ნახშირისა;“ ამავე ადგილისათვის სქოლიოში: „ამის. მიწერის დროსა ძალიან ავად ვიყავ—“მოწმობს რომ ამ ხელნაწერის დიდი ნაწილი გრ. ორბელიანის ავტოგრაფს უნდა წარმოადგენდეს.

2. ორბელიანი, გრიგოლ. „ღრ: ოპპ...—
შეჭსტროფი საღამოს,
ტკბილ, სულნელ-მყუდროს...“ 3 r—4 r.

შენიშვნა: ტექსტის თავში, 3 r. ზემო არშიაზე, ტექსტის ხელით: „ 7-სს მაისს 1840. გორს.“

3. ორბელიანი, გრიგოლ. „პუშკინიდამ თარგმნილი... Дар напрасный...
—სიცოცხლევ, ფუჭო...“ 4 v—5 r.

შენიშვნა: სათაურის „Дар напрасный“-ს შემდეგ: „1847 წელსა. თემირხანშურა.“

4. ორბელიანი გრიგოლ. „საღამო გამოსალმებისა.—მზე ჩაესვენა. მაგრამა მის შუქი ჯერაც კავკაზსა თავსა ეხვევა ალერსით, ვით ქალი მამას მოხუცსა...“ 5 v—6 r.

შენიშვნა: ლექსის სათაურის გვერდით, ზემო არშიაზე, ტექსტის ხელით: „1846. მაისის 1-ს, ჯუნგუთაი.“

5. ორბელიანი, გრიგოლ. „მოგონება...
—აჰა, ადგილი! აჰა, ის არე...“ 6 v—7 r.

შენიშვნა: სათაურის ზემოთ, მარჯვნივ, ზემო არშიაზე: „1851 წელსა. 10 მარტსა. თბილისი.“

6. [ორბელიანი, გრიგოლ. სადღეგრძელო. ფრაგმენტი. თავნაკლული.].
—„.... ფრანგი, ინგლიზი წინა მოუძღვის
ასატირებლად,
ასაოხრებლად...“ 8 rv.

შენიშვნა: 1. „სადღეგრძელოს“ ამ ვარიანტის ფრაგმენტის ტექსტის ბოლოს, ტექსტის ხელით: „თ · . · · · გ . . · · ო · · —“ (—თავადი გრიგოლ ორბელიანი—).
2. „სადღეგრძელოს“ ფრაგმენტის ტექსტი დაწერილია სხვა მელნით.

7. „თავისუფლება.—
მე ვაქებ მხნესა, სულითა მამაცს,
რაღა ბევრი ვსთქჳა, აი, ეჴრეთ კაცს...“

შენიშვნა: 1. ლექსის ტექსტის ბოლოს ინიციალები: „რ. ერ“ [რევაზ ერისთავი?]
2. ეს ლექსი სხვა ხელით არის დაწერილი.

8. — „ერთს მწირსა სოფლად
ნაქცევსა კოშკზედ
იჯდა ბუ ერთი დაბერებული...“ 10 r—12 r.

9. „სასოწარკვეთილება ლომარტინისა [!]. კაცი. ლორდ ბაირონისა.— ნამდვილი სახელი შენი, რომელიცა ქუჱყანასა ამას ჯერეთ არ უცვნია, საიდუმლო ნიჭო, მომაკჳდაო, ანგელოზო ანუ მაცთურო, ბაირონო, ვინმცა რა ხარ, კეთილი ანუ საუბედურო გენია, მასიამოვნებს მე შენთა მუსიკობათა მხეცთა მგზავსი ხმოვანება, ვითარცა მიყვარს გრგვინვა მეხისა...“ 13 r—33 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი დაწერილია იმავე ხელითა და მელნით (ლურჯი მელანი), რომლითაც გრ. ორბელიანის „სადღეგრძელოს“ ფრაგმენტი (6. §. 6).
2. H ფონდის საინვენტარო დავთარში, 1250 №-ის ქვეშ, ე. თაყაიშვილის ხელით: „ლექსები გრიგოლ ორბელიანისა და სასოწარკვეთილება ლომარტინისა. მხედრ. რვეულად, ყდაში. აქვე ლექსები რაფიელ ერისთავისა და სხვა. ივანე ელიაშვილისაგან.“
3. რაფიელ ერისთავის ნაბეჭდ ლექსებში ვერ მოიძებნა ხელნაწერში მოთავსებული ლექსების ტექსტები.
მინაწერები: 37 r.

1251

ბაგრატიონი, დავით ისტორია—ნარკვევი [1850 წ.]

20 ფ; 22×17,8; ქაღალდი; უყდო, ერთ რვეულად შეკერილი, მეტად ნაკლული; მხედრული; 1850 წ. (20 r); გადამწერი: „აზნაური იოანე საამის ძე ჩერქეზოვი“ (20 r).

„[ისტორიაჲ ანუ ნარკვევი]... მირიან მეფე იყო ხოსროიანი...“ 1 r—20 r.

შენიშვნა: 1. დავით ბატონიშვილის „ისტორიაჲ ანუ ნარკვევი“ დაბეჭდილია ტფილისის სტამბაში 1800 წ.
2. წინამდებარე ხელნაწერი ნაბეჭდი ტექსტიდან არის გადმოწერილი (იხ. ანდერძი).
მინაწერები 20 v.

ანდერძი: (ნაბეჭდი გამოცემისა): „განსრულდა. დიდება ღმერთსა. მუშაკთა წიგნისა ამის შენდობა უბრძანეთ ცთომათი [!]. მარტსა კთ. ქ̃ჳს უპჱ“. (20 r).

ანდერძი (გადამწერისა): „ნარკვევიდამ გარდმოწერილ არს აზნაურის **იოანე საამის** ძის ჩერქეზოვის მიერ. **ჩყნ** წელსა. დეკენბრის დ. 4.“ (20 r).

1252

კრებული [მე-19 ს.]

9 ფ; 21,8×15,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული, მე-19 ს. შემოწირულია ივანე ელიაშვილისაგან 1916 წ.

1. აკოფოვი, ვასილ. „საღამო.—მთებისა უკან მზე იმალება...“ 1 r—1 v.

შენიშვნა: ვ. აკოფოვის ეს თხზულება 4-სტროფიანი ლექსია.

2· აკოფოვი, ალ. „(უძლუნი ჩემს მეგობარს).—გაცნობო, ძმაო, ანბავი ჩემი...“ 1 v—2 v.

შენიშვნა: ალ. აკოფოვის ეს ლექსი 6 სტროფისაგან შედგება.

3. აკოფოვი ვასილ. „კარებთან.—სიმდიდრისა კარებთან დიდხანს ვარახუნებდი...“ 2 v.

4. აკოფოვი ვას. „სევდა. მახსომს ის ჟამი ყმარწვილობისა...“ 3 r—3 v.

5. „ძალა გულკეთილობისა.—არაბეთის უდაბნოში განთქმული იყო ერთი ჭაკი ცხენი. ისე რომ, არა თუ ხალხი, მაგრამ პოეტებიც [!] შეამკობდნენ მას ლექსებში. ერთს ბედუინს, სახელად დაგერ, ისე ენატრებოდა ის ცხენი, რომ სულ იმაზე ფიქრობდა დღე და ღამ...“ 4 r—5 v.

6. „სათვალე[ე]ბი. (იგავი).—ერთმა სოფლის კაცმა შენიშნა, რომ ბერიკაცნი ყიდულობდნენ სათვალებსა წიგნის საკითხავათ. მაშინ ისიც წავიდა ქალაქში...“ 5 v.

შენიშვნა: §§ 5 და 6-ის ტექსტს, ზემო არშიაზე, სათაურად: „პროზა“ 4 v—5 v.

7. „ქუთაისი. მოკლე ისტორიული მიმოხილვა.—ქუთაისი არს ერთი ძველთ ქალაქთაგანი კავკაზიისა. სიძველე მისი არ არის საეჭვო...“ 6 r—7 v.

შენიშვნა: ქუთაისისა და იმერეთის მოკლე ისტ. მიმოხილვა, არგონავტების დროიდან მე-19 ს. დასაწყისამდე.

8. „წმინდა ხრისტოფორე. (მოთხრობა).—ეს წმინდა იყო უწინ კერპს მსახური...“ 8 r—9 v.

1253

კრებული [1861 წ.]

I+17 ფ; 21×17; ქაღალდი; უყდო, ბოლონაკლული; მხედრული; 1861 წ. (9 r); „დაბეჭდილიდან გადმომღებელი: ბერი ნაომ რევაზოვი“ (1 r): გადამწერი: მღვდელ-მონაზონი სტეფანე (9 r); I r-v. დაუწერელია; **ილუსტრაცია:** 1 v. შემოწირულია ივანე ელიაშვილისაგან 1916 წ.

1. „[რაპორტი პილატეს მიერ რომის კეისრისადმი წარდგენილი და გასამართლება პილატესი რომის კეისრის მსაჯულისაგან]: მათს დიდებულებას თჳთმპყრობელს კეისარს, მეფესა რომაელთასა აღმოსავლეთის კერძოთ მთავრი-

სა და იერუსალიმისსა გამგისა პილატეს მიერ რაპორტი.—მოხსენდეს თქჳენს მპყრობელობას დიდებულებას საქმე იგი საოცარი, რომელიცა იქმნა ამ ჟამად ქჳეყანასა ჩ~ნსა შ~ა...“ 2 v—8 v.

შენიშვნა: 1. პილატეს რაპორტისა და გასამართლების ტექსტს წინ უძღვის: ა. ებრაელთა სინედრიონის წევრების კამათი ქრისტეს გასამართლებისათვის.—ყოველი წევრის სახელის ქვეშ მიწერილია მის მიერ წარმოთქმულის ტექსტი. 1 r. ბ. „წინასიტყვაობა მთარგმნელისა“ (საფიქრებელია რუსული თარგმანის წინასიტყვაობა იყოს): „...რაპორტი ესე თარგმნილ არს წიგნისაგან, ქმნილისა იაკობ უფლისა ძმისა მიერ, დაბეჭდილ არს კოსტანტინეპოლსა შინა წელსა. ჩღი-სა. 1710-ს.“ (2 r.).

2. დართული აქვს; ა. „ლექსი მთარგმნელისაგან.—ვერცხლი აიღო მღუდლისაგან, თავი დაირჩო იუდა...“ (9 r). ბ. „ლექსი სხუა სიტყუაობითი.—ჰჯუარმან ერთმა განმაცოცხლა და მეორემ არ მაწყინა...“ (9 r).

ანდერძი (გადამწერისა): „ღ~თის მადლით განსრულდა აპრილის ია-სა, წელსა ჩყჲა: —ცოდვილის მღუდელ-მონაზონის სტეფანეს მიერ“. (9 r).

2. „წმინდისა და ნეტარისა მოციქულისა თავისა პავლესი, რომელმან სახედ მზისა მოვლო და გან[ან]ათლ[ა] რა ყოველი ქვეყანაჲ, რომელი სულისა მიერ წმინდის აღტაცებულ იქმნა სამოთხედ და აღიწია სამ ცამდე და ესმნეს სიტყუანი უთქმელნი და იხილნა საყოფელნი მართალთა და ცოდვილთანი: —იტყჳს ნეტარი პავლე, ნესტჳ ბრწყინვალე ეკკლესიისა, ჴმაჲ მაღალი ქადაგი ყოვლისა სოფლისა: ხოლო აღსლვასა ჩემსა სამ ცამდე, ვჰკითხე ანგელოზსა მას...“ 9 r—14 r.

3. „კითხვა-მიგებაჲ იესუსი და განრღუეულისაჲ.—ოდეს შევიდა იესო იერუსალიმად, მუნ იდვა განრღუეული, რომელი წვა ცხედარსა ზედა...“ 14 r—15 r.

4. „თქმული მისივე [!] მოწყალებისა-თ~ს მდიდრის და ლაზარეს-თ~ს, გლახაკისაჲ. გვაკურთხენ მამაოჲ.—საყუარელნო! სამოთხესა შინა მრავალფერნი ყუავილნი არიან...“ 15 r—17 v.

წყდება: „...დამარხულად გედუას იგი დღისა მის ჭირისათჳს და სადა, იგი ფრიად გეჭმარებოდის, მუნ მიიღოჲ იგი აღნა...“

1254

ბეჟანიანი [1847 წ.]

10 ფ; 33,5×21; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი, დაფურცვლილი (1—3 ფ.) დაზიანებული; მხედრული (ნაკლული); 1847 წ. (10 v); გადამწერი: გიორგი ჩაჩიკოვი (10 v).

„აქა ანბავი ბეჟანისა და მანიჟავისა, აფრასიობის ქალისა.
—თურანს ტახტი დაიკარგა, ხორციელი ყველა სცნობდა,
დაემოყვრა თავადებსა, ქაიხოსროს ყველა ჰყმობდა...“ 1 r—10 v.

შენიშვნა: 1. „ბეჟანიანის“ წინამდებარე ტექსტი ნაკლულია. აკლია 2 v და 3 r შუა 4204—4259 სტროფი.

2. ტექსტი მისდევს „შაჰნამეს“ 1934 წ. გამოცემის 4177—4372 სტროფის ტექსტს.

3. ალაგ შემჩნეულია ლაფსუსები: ა. 4178 სტროფში „ზუბარჯისა ტახტსა ზედას...“ ნაცვლად: „მობარჯისა ტახტსა ზედა“. ბ. 4355 სტროფში „ზაალ იტყვის“—ნაცვლად „როსტომ იტყვის“.

ანდერძი (გადამწერისა): „აქა დასრულდა ბეჟანისა და მანიჟავის ამბავი გიორგი ჩაჩიკოვის ჴელითა და ვინც წაიკითხოთ, ჯერ დღეგრძელობა მიბრძანეთ, მერმე შენდობა. ღმერთო, მშვიდობაში მოახმარე ჩემს ნათლულს ნენეს. აღიწერა ღვინობისთვის იბსა დღესა, წელსა **ჩყმზ-ს**“.

1255

ა

კარაბადინი [მე-19 ს.]

8 ფ; 16,5×11; ქაღალდი, უყდო; ზემო ნაწილი თაგვისაგან მოხრული; მხედრული (თავბოლო ნაკლული); [მე-19 ს.].

„უშობინარის ნეხვი შინდის . . . ძმარში მოხარშე, თავზედ წაუხვიეთ. თუ კაცმა ოფოფის ნაღველას უსონოს, მიდღეში არ მოიწამლება...“ 1 r—8 v.

წყდება: „შაკეკი თუ სჭირდეს, პურში რომ შავჭიოტა ურევია, ის დანაყეთ, ან წყლით და ან ქალი(ს) რძით, რომელსაც მხარეს სტკიოდეს...“.

ბ

ცხენის კარაბადინი [მე-19 ს.]

28 ფ; 17,7×11; ქაღალდი: უყდო, დაშლილი, 27—28 ფფ. ქვემო ნაწილი ტექსტითურთ მოხეული; მხედრული, თავნაკლული; მე-19 ს.

„...იმ ზაჳხულ კარგმან მეჯინიბემ წყალზედ რიგიანის სიარულით ტარება ეცადოს, რომე სიარულში ჩააგდოს და იერიშით მიბრუნ-მობრუნება ასწავლოს..“ 1 r—28 v.

შენიშვნა: 1, დართული აქვს ზანდუკი: 1. „კარი ჯოგის შეყრისა. 2. კარი მეორე—აჯილდო...“ 28 v.

2. ცხენის კარაბადინის ტექსტი 116 პარაგრაფისგან შედგება (იწყება § 15-ით).

1256

კრებული [1843 წ.]

II, 38 ფ; 16,5×11; ქაღალდი (ქაღალდის ყდა), მხედრული; 1843 წ. (37 r), გადამწერი: ისაკ ვარდიევი (37 r); ადგილი: „ტფილისის სასულიერო სემინარია“. (37 r), II, 14—15 ფფ. დაუწერელია.

1. [სახარების იგავთა თარგმანებანი] „იგავნი მოწოდებულთა ზედა ტაბლასა ზედა, ა, კბ მათეს თავიდგან, მეორეს მუხლიდგან იე-მდე. ვითარი მნიშვნელობა აქუს ამა იგავსა?—ახსნათამებრ წმინდათა მამათა, ამა იგავსა აქვს შემდგომი მნიშვნელობაჲ: მეფე, რომელმანცა ჰყო ქორწილი, არის ზეციერი მამა...“ 1 r—10 r.

შენიშვნა: განმარტებულია 7 იგავი: 1. „მოწოდებულთა ზედა ტაბლასა ზედა“ (მათე. თავი 22, მხ. 2—14); 2. „უმოწყალო თანამდებობაზედ“ (მათე. 18, მხ. 23—35). 3. „უძღებ შვილზედ“ (ლუკა. 15· მხ. 11—32). 4. „ათთა ქალწულთა ზედა“ (მათე. 25. მხ. 1—14). 5. „კეთილმოქმედსა სამარიტელზედ“ (ლუკა. 10. მა. 25—37). 6. „ტალანტებზედ“ (მათე. 25. მხ. 14—30). 7. „ბოროტთა მოქმედთა ზედა ვენახისათა“ (ლუკა. 20. მხ. 9—20).

2. [ხელთუქმნელი ხატის სასწაულნი].—„ოდესცა მხედართმთავარნი სპარსეთის მეფის ხოსროჲანი თვისითა მრავლითა სპითა (ანუ ჯარითა) შემოესხნენ კოსტანტინეპოლეს, მაშინ პატრიარქმან სერგიმ აღიღო ხელთა უქმნელი ხატი მაცხოვრისა...“ 10 v.

შენიშვნა: სულ მოკლედ გადმოცემულია—კოსტანტინეპოლის სასწაულებრივი ხსნა სპარსთაგან და ქალაქ ბივრიტიას (ტექსტში: „ქალაქსა ვირიტისასა“) სნეულთა განკურნება მაცხოვრის ხატიდან გამონადენი სისხლით.

3. „მიზეზნი უთანხმოებისა ურთიერთისა შორის აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა ეკკლესიისათა. ა. დამატება, რომელ სული წმიდა გამოვალს მისგანაცა, ბ...“ 11 r.

4. „მოციქულნი იესო ქრისტესნი იყვნენ შემდგომნი: ა. პეტრე ამან, გარდა მრავალთა სხვათა ადგილებთა, იქადაგა რომში...“ 11 r—12 r.

შენიშვნა: მოცემულია იესო ქრისტეს მოწაფეთა მოციქულებრივი მოღვაწეობის სათვითაო, მოკლე-მოკლე დახასიათება.

5. „წინასწარმეტყველებათათჳს საზოგადოდ. ესაია შვიდას ორმოცდაორ წელ წინათ მოუთხრა, რომელ მესია იშვების ქალწულის მარიამისაგან. **ზ**, იდ მუხლში...“ 12 v—13 v.

შენიშვნა: ჩამოთვლილი არიან წინასწარმეტყველნი, რომელთაც ქრისტეს მოვლინება და მისი ცხოვრების სხვადასხვა ეპიზოდები უწინასწარმეტყველებიათ.

6. „წამება და ღვაწლი წმიდათა დიდებულთა მოწამეთა დავით და კოსტანტინესი. რომელნი იწამნეს ქუეყანასა ჩრდილოეთისასა: მეფობასა ბერძენთა ზედა ღ̃თის მსახურისა ირაკლისსა, ოდეს იგი განაგებდა საბრძანებელსა თჳსსა კვერთხითა მეფობისა თჳსითა, განილაშქრა სპარსთა მეფემან ხვასრო ქალაქსა მას ზედა, ღ̃თივ დაცულსა წ̃ისა იერუსალიმსა...“ 16 r—36 v.

მინაწერები: 37 v. 38 r.

ანდერძი: (გადამწერისა): „აღწერილ არს წიგნი ესე ტფილისის სასულიეროს სემინარი(ი)ს ღუთისმეტყველების კლასის მოწაფეს ისაკ ვარდიევისა მიერ“. „18$\frac{2}{13}$43“. (37 r.)

1257

კობიასშვილი ზაალ და ალადაშვილი გოგია. ანდერძი [1807 წ.]

5 ფ; 12×10; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო (აბრეშუმის ძაფით შეკერილი); მხედრული; 1807 წ. მკათათვის 20 (4 v); ადგილი: ქალაქი პერმი (4 v.).

„**ჩყზ.** წელსა ათას რვა(ა)ს შვიდსა, ჩვენ, ეს ოთხნი გვამნი, საქართველოს თავადნი, დაგვკარგეს ჩვენის ქვეყნიდამ რუსთა. ამისთვის რომ მათი უგანათლებულესობა ჩვენის ბატონის შვილი ფარნავაზ მთიულეთს რომ მობრძანდა, იქ იმას ვახლდით და ამის გულისთვის ეს ოთხნ[ი] გვამნი დაგვკარგეს. დამდეგს მარტს უეცრივ ღამე გამოგვისტუმრეს და დამდეგს თიბათვეს ციბირის მამულში, პერმისა ქალაქში მოგვიყვანეს და საწყალობელი ქობულოვი, მდივანი სვიმონ, სამს თიბათვეს გარდაიცვალა. იმთენს მწუხარებასა და თელეგაში გდებას ვერ გაუძლო და ეს სამნი გვამნი დავრჩით: ჩოლაყოვი, თუშმოურავის შვილი დიმიტრი და ვახვა-

ხოვი, ბაზიერთხუცის შვილი დიმიტრი და მე, არაგველი აზნაურიშვილი, მთიულეთის მოურავი კობიასშვილი ზაალ. ე⟨ს⟩ სამნი ლა დავრჩით და თქვენვე იფიქრეთ მდივნის სიკვდილით რა დღე გვექნებოდა ამ უცხოს ქვეყანაში გადაკარგულთა! და მეტის მწუხარების და უსაქმობისათვის მოვიგონე ამ დაუჯდომლის გარდმოწერა და თუ მეტნაკლები ეწეროს რამე, ნუ გამიწყრებით ამისთვის. ღედანიც ძველი იყო და ⟨ა⟩რც შესაფერი მელნი და კალამი იშოებოდა ჩემგან. ამისთვის რომ უცხო ქვეყნიდამ გადმოკარგული ვიყავ და ⟨ა⟩მ მდივნის სვიმონის კაცს, კონდოლელს ალადაშვილს გოგიას ამ დაუჯდომლით ვასწავლე წიგნი. ამ უცხოს ქვეყანაში ჩვენცა და ესეც რომ მწუხარე იყო თავის ბატონის სიკვდილისათვის, უსაქმობისათვის მოვიგონე ამისი გარდაწერა და ვისაც ამ დაუჯდომელმა გა⟨ა⟩მოსთ, სიმთელით, ბედნიერებით დღეგრძელობას და ამ პყრობილობიდამ გამოხსნას და სასუფეველს მიბრძანებდეთ. აგრემც ღმერთი თქვენც სასუფეველს ცათა ღირს გყოფსთ. დამდეგს მარტს წამოგვიყვანეს თფილისის ქალაქიდამ და სამს დ[!] თიბათვეს აქ, ზემოხსენებულს ციბირის მამულში, პერმის ქალაქში მოგვიყვანეს. ვინც წაიკითხო სიმ[!]. ვინც წაიკითხოთ, სიმთელით დღეგრძელობას და სასუფეველს მიბრძანებდეთ და ღმერთმა თქვენც გადღეგრძელოსთ და გაცხოვნოს. საქართველოდამ გადმოკარგულმ არაგველმა აზნაური შვილმ კობიას შვილმან, მთიულეთის მოურავმა ზაალმა გარდავსწერე ციბირის მამულში, ქალაქსა პერმისასა. წელსა **ჩყზ**. ათას რვა⟨ა⟩ს შვიდსა, მკათათვის **ა, ქკს უჟე**. საქართველოს აზნაურშვილი [!] არაგველი კობიას შვილი, მთიულეთის მოურავი ზაალ (ჩართულად)“ 1 v—5 r.

„მე, ალადაშვილმა გოგიამ, გარდავაწერინე ეს დაუჯდომელი, წიგნის სასწავლებლად. ჩემის სწავლის ჟამი კი აღარ იყო, მაგრამ, რადღანც [!] ბატონი ჩემი აქ გარდიცვალა და მწუხარებისაგან ილაჯი არ მქონდა და ჩემის სიცოცხლის წამლათ გამოვექიდე ამის სწავლასა. ბატონს ჩემს გადმოვყევ ციბირს ჩემის ნებით და იმის გულისთვის დავიკარგე. და ვინც წაიკითხოთ, შენდობას მიბრძანებდეთ“. 5 rv.

შენიშვნა: 1. ანდერძებს წინ უძღვის დაუჯდომელის (რომლის ტექსტიც აქ არ მოიპოვება) ბოლო: „ქორონიკონს სით ან იანვარის ოცდა ცხრას, კორცთა აკრება...“ 1rv.
2. ანდერძების ტექსტის ხელი ერთი და იგივე ჩანს.

1258

ა

ლოცვები და შელოცვები [მე-19 ს.[

34 ფ; 14,5×10.5; ქაღალდი; თხელი მუყაოს კანი (ყუა—ძაფით შეკერილი); მეტად თავისებური („აჭარული“) მხედრულით; მე-19 ს.

„...აი ეგე ვითარუ წიმიდისაო იქანა წუთოსოსა ამასა შინა ითუხოვა უფულისაგანუ ისოსუ ქურისუთისაგანუ. მოიწოდა, თუქვა: გიგალობუ...“ 1 r—34 r.

წყდება: „...სახელითა მუხუთითა, სულისა წუმინუდისა. ლოცუვა თუვალისა: „ზეციდანა მოვიდოდა სამი ძუმანი...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი საყურადღებოა, როგორც დამწერლობის, აგრეთვე ტექსტის (ენობრივი) თავისებურებით:

2. საინვენტარო დავთარში ე. თაყაიშვილის ხელით, მოკლედ აწერილია: „კარაბადინი, ქობულეთში ნაპოვნი. მხედრული. რვეულად“.

3. შელოცვებში და ლოცვებში ვედრება ხურვების, ავი თვალისა და სხვ.—საწინააღმდეგოდ.

მინაწერები: ყდის შიგნითა მხარეებზე.

ბ

მოკითხვის წიგნი [მე-19 ს.]

4 გვ; 33×18: ქაღალდი (2 ფ. გრძლივ, ორად შეკეცილი) და შენახვის დროს (მუზეუმში შემოსვლამდე) ოთხად ნაკეცი; უყდო (განაკეც ადგილებზე გაცვეთილი და დაზიანებული ფანქრით ნაწერი); აჭარული („დედაბრული“) ხელით; მე-19 ს.

„დეულეთული ბედუნიწირო ბედუნიწირათუ და აზიზათუ გასახუსენებელო, ჩემო ამოსავალო სულო და სიცოცხლეუ..,“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ხელს წინა (1258. ა.) ხელნაწერთან შედარებით, მეტი კუთხოვანობა ახასიათებს.

2. საყურადღებოა, რომ წერილის ტექსტი საერთოდ მარცხნიდან მარჯვნით დაწერილი, გვერდებზე განლაგებულია მარჯვნიდან მარცხნით.

3. საინვენტარო დავთარში შეტანილია 1916 წ. ე. თაყაიშვილის ხელით: „მოკითხვის წიგნი გადასახლებული ქობულეთელიდან“:

4. 1258 ა. და 1258 ბ. გახვეულია თეთრ ქაღალდში, რომელსაც ლურჯი მელნით აწერია: 1) [1258 ა.] ქობულეთში ნაპოვნი ხელთნაწერი ქართული კარაბადინი. 2) მოკითხვის წიგნი 40 წლის წინად გადასახლებულ (მოჰაჯირ) ქობულეთელიდან ქობულეთში გამოგზავნილი ამ 8 წლის წინად“.

1259

კრებული (ფრაგმენტი) [მე-18 ს.]

7 ფ; 16,4×12,2; ქაღალდი; უყდო; ნუსხური (სათაურები სინგურით); მე-18-ე ს.

1. „...[რო]მელი დაამკჳდრებს თჳსსავე სამკჳდრებელსა [ადრე მოყურ..?]. რომელი დასნეულდეს, ანდერძი ქნას. მონა მნეოტი[!] [გჳანად?] მოიქცეს. მგზავრობაჲ არა კეთილ...“ 1 r—3 v.

შენიშვნა: ტექსტში მოცემულია მთვარის დღეების მიხედვით დალაგებული წინასწარმეტყველებანი („სამთვარიო“), რომელსაც აკლია ა—ი დღის ტექსტი.

2. „ც˜თ მოხილვა წ˜ისა ღ˜ის მშობლისა გამოცხადებაჲ სასჯელთა. გ˜კურთხენ.—ეგულებოდა რაჲ წმიდაჲ ღ˜ის მშობელსა აღსლვაჲ მთასა წ˜ჲ, ლოცვოდყო და თქ˜ა...“ 3 v—5 v.

3. „კჳრიაკის საკითხავი. უქმი დიდი ყოველთათჳს. დაკრძალ˜ჲ უფლისა ჩ˜ნისა იესუ ქრისტესი, რომელი მოიწია რომს ს[აეპისკოპ]ოსოსა ზედა. გამოეცხადა ანგელოზი ნათლისა პაპასა. აღდგა პაპა და შევიდა ეკლესიასა...“ 5 v—7 v.

წყდება: „ვინ მისცეს სათხოველი გლახაკსა, ანუ მშიერი გააძღოს, ანუ წყურიელსა ასუას, [ანუ] შიშველი შემოსოს, მე ვარ გარდამხდელი აქა და მას საუკუნოსა. ვითარცა მას კაცსა, რომელი არა...“

წყდება: „...იმათაც ქვებსა დაუშენდნენ და ნებას აღარ დაყვებოდნენ...“ 155 r-v.

ზ. ლოცვები 139 r—149 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „წამკითხველთადმი. გევედრებით, უკეთუ რამე ცდომილება ჰპოვოთ, შენდობა უბძანოთ დამწერსა, ძმანო! დამიწერია შიშით და ფიქრით ტყვეთა ქმნილსა თ~. მიხეილ ედიშოვ ვაჩნაძეს“. 99 v.

1263

პარაკლისნი [1802 წ.]

I+112 ფ; (225 გვ.); 11,6×8; ქაღალდი; ტვიფრული, ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები ასომთავრულით, სინგურით, ჩართულად; ტექსტის ნაწილი სინგურით); 1802 წ. (111 r); დაუწერელია: 1 r-v. 111 v.

„ღთ~ივ შემკობილნი პარაკლისნი ყოველთა წმიდათათჳს, მოსაზავებელნი. პარაკლისი სავედრებელი წმიდისა ღ~ისამშობელისა, ყოვლად ბრწყინვალეთა დღესასწაულთა მისთათჳს.—მ~ღნ: „კურთხეულ არსი“. გუნდმან—„ამინ“, „დიდება შენდა, ღმერთო“. „მეუფეო ზეცათაო...“ 1 r—112 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს 10 პარაკლისს.

მინაწერები; 50 r. 112 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნნეს სულისა განმანათლებელნი პარაკლისნი სადიდებელად ღ~ისა და ყ~თა წ~თა მისთა 1802. 9. 26.“ 111 r.

1264

დავით წინასწარმეტყველი. ფსალმუნი [1778 წ.]

147 ფ; 9,3×6,8; ქაღალდი; კრემისფერ ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტვიფრული, ტყავის თასმებით შეკრული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1778 წ. (147 r); გადამწერი: [ნიკოლოზ ჩაჩიკაშვილი] (147 r); დამკვეთი: [ბატონიშვილი ანახანუმ] (147 r); დაუწერელია; 146 v. 147 v.

„დავით წინასწარმეტყ~ლისა მიერ ქებაჲ. კანონი ა. ფსალმუნი დავითისი, ზედა წარუწრ~ლი ებრაელთა.—ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა ზრახვასა ულ~თოთასა...“ 2 r—146 r.

შენიშვნა: 1, ტექსტის ხელი და ანდერძის ხელი სხვადასხვა ჩანს.

2. 1 r 7 ადგილას დასმულია ბეჭედი, რომლის წარწერებში იკითხება I „გრიგოლი“, II „გიორგი“, III „გიორგი“ (სხვა ვარიანტი), IV „ბატონის შვილი ძზეჴათუნ“ (მხედრ.), V „გიორგი“.

მინაწერები: 147 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა წმიდაჲ ესე სულთა და ჴორცთა განმანათლებელი დავითნი ჴელითა ჩაჩიკაშვილის მღვდლის ნიკოლოზისათა და მიერთო ბატონის ჩემის შვილს ანაჴანუმს, ღმერთო, ორსავე ცხოვრებაში აჴმარე. რომელმანცა აღმოთქვა წმიდაჲ ესე დავითნი, მის დავით წინასწარმეტყველ მეფის მადლო, დაუმკვიდრე მეფობა დავითსა და ტახტი და მეუღლესა მისსა ანაჴანუმს დედოფლობა. აღიწერა სეკდემბერს ლ. ქ~კს უჲვ“. 147 r.

1265

სძლისპირნი და ღთისმშობლისანი [მე-19 ს.]

164 ფ; 8,4×5; ქაღალდი; ხავერდგადაკრული ხის ყდა; მხედრული; მე-19 ს; დაუწერელია: 152 v. 162 r. 164 v.

„სძლისპირი და ღ̃ისმშობელისანი: უგალობსა, ჴმაჲ ა.—საჰწაულითა იჴსნა ერი უფალმან და ზღუაჲ მღელვარე სიტყჳთ განაჴმო...“ 1 r—133 v.

შენიშვნა: ტექსტს დართული აქვს; ა. „გალობა(ნი) ყოველთა წმიდათანი, რომელნი მატუშნ რიცხუსა ყოველთა წმიდათასა, წესისაებრ ტჳპიკონისა. თვესა სეკდემბერსა აქუს დღე ლ. დღეთა აქუს ჟამი იბ. და ღამეთა ჟამი იბ. ჴმაჲ ბ გ ი: „ზღჳა მეწამული“. „უგალობსი“.—„ჟამთა და წელთა ჴელმწიფებითა ღმერთ-მთავრობით მოქმედო უფალო, სამგუამოვნებით დიდებულო, ხოლო ერთარსად თაყუანისცემულო! გვაცხოვნენ ქმნულნი შენნი, აწცა მოწევნულნი დასაბამსა მოსრულისა ამის ჟამისა მოქცევისასა. ა. ღირსი სჳმიონ...“ 134 r—151 r. (მოცემულია „ყოველთა წმიდათა“ სიები, თვეთა მიხედვით—სექტემბრიდან აგვისტომდე). ბ. საგალობელნი: ჯვარის, ფერისცვალების, ღვთისმშობლის მიცვალების, ნათლისმცემლის თავის-კვეთის, წმიდათა ორმეოცთა. 151 v—161 v.

1266

მთვარის მს[რ]ბოლობა [მე-19 ს.]

42 ფ; 10,3×8,2; ქაღალდი; ცალი (I) ყდა ტყავისა; მეტად დაზიანებული; ფფ. მარჯვენა მხარეზე არშიების ნაწილები შემოხრული აქვს, 23 ფურცლიდან მოყოლებული ბოლომდის ტექსტიც დაზიანებულია; 35—42 ფურცლებისა მხოლოდ მცირე ნაწილი და არის დარჩენილი; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს.; ადგილი: სამეგრელო (42 r).

„მთოვარის მსბოლობა.—თითოეულს მთოვარესა აქუს დღე ოცდაცხრა ნახევარი, დღისა ანუ ღამისა და ჟამისაც ნახევარი და მეხუთე ნაწილი საათისა. იწყების მოქცევა ესე პირველის მოქცევიდგან და აღვალს ვიდრე მეათოუთხმეტ მოქცევადმდე: ა. მთოვარის მოქცევა პირველი, საფუძველი დ: ჟამი პირველი: დაცხრობა. მარტის ა...“

ბ ო ლ ო: „...დასასრული მოქცევათა: ოდესცა დაასრულო ათცხრამეტნი მოქცევანი ზემორე თქმულთა წელთანი, მაშინ კუალადცა იწყე პირველის მოქცევიდგან და არაოდეს არ დასრულებულ იქმნების თქმული ესე რიცხვი“. 1 r—32 v.

შენიშვნა: 1. „მთვარის მსბოლობაში“ შედის მთვარის დაცხრობა-დაბადება მარტიდან თებერვლამდე.

2. ტექსტს დართული აქვს: ა. „ათორმეტთა თთვეთა საკვიმატონი დღენი“ 32 r—33 r. ბ. „ხასიათი სისხლის გამოღებისა შაშრითა თუ კოტოშითა“ 33 r—34 v. გ. „სამთვარიო სისხლის გამოღებისა ავისა თუ კარგისა“ 34 r—35 v. ანდერძი და მინაწერები დაზიანებულია 41 r—42 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა... აღიწერა... წელსა სე... ჩღკე წელს... [დაბადე]ბულა ჩღკჱ წელს . . . . მოუკლავთ თათ[რებს]
ჩღნვ წე[ლს] . . . . [ყო-]
ფილა:
ჩღნჱ [წელს] . . . .
ოტიაც იმ წელს მომკუდარა . . . .

1265

სძლისპირნი და ღთისმშობლისანი [მე-19 ს.]

164 ფ; 8,4×5; ქაღალდი; ხავერდგადაკრული ხის ყდა; მხედრული; მე-19 ს; დაუწერელია: 152 v. 162 r. 164 v.

„სძლისპირი და ღ́ისმშობელისანი: უგალობსა, ჳმაჲ ა.—სასწაულითა იჳსნა ერი უფალმან და ზღჳაჲ მღელჳარე სიტყჳთ განაჳმო...“ 1 r—133 v.

შენიშვნა: ტექსტს დართული აქვს; ა. „გალობა(ნი) ყოველთა წმიდათანი, რომელნი მატჳჩნ რიცხუსა ყოველთა წმიდათასა, წესისაებრ ტჳპიკონისა. თვესა სეკდემბერსა აქჳს დღე ლ. დღეთა აქჳს ჟამი იბ. და ღამეთა ჟამი იბ. ჳმაჲ ბ გ ი: „ზღჳა მეწამული“. „უგალობსი“.—„ჟამთა და წელთა ჴელმწიფებითა ღმერთ-მთავრობით მოქმედო უფალო, სამგჳამოვნებით დიდებულო, ხოლო ერთარსად თაყჳანისცემულო! გვაცხოვნენ ქმნულნი შენნი, აწცა მოწევნულნი დასაბამსა მოსრულისა ამის ჟამისა მოქცევისასა. ა. ღირსი სჳმიონ...“ 134 r—151 r. (მოცემულია „ყოველთა წმიდათა“ სიები, თვეთა მიხედვით—სექტემბრიდან აგვისტომდე). ბ. საგალობელნი: ჯვარის, ფერისცვალების, ღვთისმშობლის მიცვალების, ნათლისმცემლის თავის-კვეთის, წმიდათა ოქმეოცთა. 151 v—161 v.

1266

მთვარის მს[რ]ბოლობა [მე-19 ს.]

42 ფ; 10,3×8,2; ქაღალდი; ცალი (I) ყდა ტყავისა; მეტად დაზიანებული; ფფ. მარჯვენა მხარეზე არშიების ნაწილები შემოხრული აქვს, 23 ფურცლიდან მოყოლებული ბოლომდის ტექსტიც დაზიანებულია; 35—42 ფურცლებისა მხოლოდ მცირე ნაწილი ღა არის დარჩენილი; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს.; ადგილი: სამეგრელო (42 r).

„მთოვარის მსბოლობა.—თითოეულს მთოვარესა აქუს დღე ოცდაცხრა ნახევარი, დღისა ანუ ღამისა და ჟამისაც ნახევარი და მეხუთე ნაწილი საათისა. იწყების მოქცევა ესე პირველის მოქცევიდგან და ავალს ვიდრე მეათოუთხმეტ მოქცევადმდე: ა. მთოვარის მოქცევა პირველი, საფუძველი დ: ჟამი პირველი: დაცხრობა. მარტის ა...“

ბოლო: „...დასასრული მოქცევათა: ოდესცა დაასრულო ათცხრამეტნი მოქცევანი ზემორე თქმულთა წელთანი, მაშინ კუალადცა იწყე პირველის მოქცევიდგან და არაოდეს არ დასრულებულ იქმნების თქმული ესე რიცხვი“. 1 r—32 v.

შენიშვნა: 1. „მთვარის მსბოლობაში“ შედის მთვარის დაცხრობა დაბადება მარტიდან თებერვლამდე.

2. ტექსტს დართული აქვს: ა. „ათორმეტთა თთვეთა საკვიმატონი დღენი“ 32 r—33 r. ბ. „ხასიათი სისხლის გამოღებისა შაშრითა თუ კოტოშითა“ 33 r—34 v. გ. „სამთვარიო სისხლის გამოღებისა ავისა თუ კარგისა“ 34 r—35 v. ანდერძი და მინაწერები დაზიანებულია 41 r—42 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა... აღიწერა... წელსა სე... ჩღკე წელს... [დაბადე]ბულა ჩღკჱ წელს . . . . მოუკლავთ თათ[რებს]
ჩღნვ წე[ლს] . . . . [ყო-]
ფილა:
ჩღნჱ [წელს] . . . .
ოტიაც იმ წელს მომკუდარა . . . .

41 v. . . . . [ა]ულიათ.
. . . . ყოფილა
. . . . [მეფ]ე სოლომონ მო-
[მკვდარა] . . . . [დ]ადიანი კაცია მომკდარა
. . . . [დ]ადიანი გრიგორ მიი-
[ცვალა] . . . .
. . . . [დედოფ]ალი ნინა წარვი-
[და] . . . .
. . . . ყო იმერეთს . . . . .
. . . . მოიყვანეს,
. . . . დავით დადიანი დაიბადა.
42 r. ჩყიე წე[ლს] . . . . [მიი]-
ცვალა ტრაპი[ზონს] . . . .
ჩყკ წე[ლს] . . . .
წაიყვანეს რუ[სეთს] . . . .
ჩყკშ წელს . . . .
მიიცვალა . . . .
ჩყლდ წელს დ[ადიანი] . . . .
გარდაიცვალა . . . .
ჩყლთ წე[ლს] . . . .
გარდაიც[ვალა] . . . .
ჩყმბ]წელს] . . . .
მეგრელიის . . . . "
აქვე, სხვა ხელით:
„ჩყნბ-სა წელსა, დეკებრის . . . . [მიიც]ვალა მეგრელიის ეპისკოპოსი ა[ნტონი?] ჭყონდიდელი".

1267

(გადატანილია ხელნაწერთა კოლექცია Mus-ში № 570).

1268

კრებული [მე-19 ს.]

36 ფ; 22×18; ქაღალდი (უყდო რვეული); მხედრული; მე-19 ს; გადამწერი: ღვთისავარი ივანე (1 r, 28 v). შემოწირულია კირიონ ეპისკოპოსისაგან 1916 წ.

1. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ῀ნისა იოანნე ოქროპირისა. გვაკურთხენ მამაო. თავი პირველი. ა.—დიდ არს, საყვარელნო, მოთმინებისა ძალი..." 2 r-v.

2. „თქმულისაგან მკვდართა აღდგომისათვის... რამეთუ ვითა ბრძოლასა შინა რომელთა ენებოს პატივისა მოღებად, ახოვნად უხმს შესლვად წყობასა მას და წყლულებათა თავსდება და შრომითა მოთმინება და სიცხისა მიერ დაწვა და სიცივისა მიერ შეიწრება. ეგრეთვე, რომელსა სურის მოღებად ცათა შინა ბრწყინვალეთა მათ გვირგვინთა და სუფევისა მის წარუვალისა, თანააძს მრავალთა ჭირთა და განსაცდელთა ამა საწუთოსა დათმენა..." 2 v—7 v.

3. თქმული მისვე [იოანე ოქროპირისა] სინანულისათვის და სათნოებათა მოგებისათვის და ვნების სივლტოლისათვის.—მოვედით და ისმინეთ სიტყვა სინანულისა...“ 7 v—13 v.

4. „მისვე წ˜ისა იოანე ოქროპირისა სწავლა სიყვარულისათვის.—არა რაჲ არს სათნოებათა შორის უფროს სიყვარულისა...“ 14 r—17 r.

5. „თხრობა დიდებულისა სასწაულისა, რომელი იქმნა წ˜ასა მას ჯურღმულსა დიდისა ეკკლესიასა სოფია წ˜ას საუფლოსაგან და პატიოსნისა ხატისა უფლისა და ღ˜ისა და მაცხოვრისა ჩვენისა იესო ქე˜სისა და მუნ მისრულისა მისთვის პატრიკისა და ქ˜ეს მოყვარისა მწიგნობრისა მისისა. გვაკურთხენ მამაო: რ˜ არს სოფია წ˜და, რომლისა აღმაშენებელ თვით თავადი ღმერთი იქმნა...“ 17 r—21 r.

შენიშვნა: ტექსტის ნაწილი კითხვა-მიგების სახით არის მოცემული.

6. „სიტყვა წმიდისა იოანე ოქროპირისა დაბადებისათვის.—დასაბამად ქმნა ღმერთმან ცა და ქვეყანა...“ 21 r—24 v.

შენიშვნა: ტექსტი კითხვა-მიგების სახით არის წარმოდგენილი.

7. „წიგნი სამოთხისა. თქმული წ˜დათა მამათა.—რ˜ ეკლესიისა შესაწირავთაცა, რომელნი წმიდა იყუნენ ყოვლისაგან მონახვეჭისაგან, შეიწირავს უფალი...“ 24 v—26 r.

თავდება: „...და აწ ინებენ აღრაცხვა ჩვენი, მადიდებელთა მისთა თანა სახიერმან უფალმან, რომელი მსაჯული არს ცხოველთა და მკვდართა და მისა შვენის დიდება უკ˜დე ამინ“.

8. „[თეიმურაზ I. ანბანთ ქება].—აღახვენ ბაგენი ჩემნი [!], ღმერთო, სამებით ქებულო!...“ 27 r—31 v.

შენიშვნა: ტექსტი ალაგ შესამჩნევ ვარიანტულ განსხვავებას გვაძლევს თეიმურაზ I თხზულებათა სრული კრებულის 1934 წ. გამოცემის ტექსტთან შედარებით., (შდრ. ნაბეჭდის გვ 149—154).

ანდერძი (გადამწერისა): „ჲ, ძელისაგან დატკბობილი, წყლისა მწარისა მერარი,
ვინც იხილოთ, ნუ მიზრახავთ, კარგი ხელი ვერ არი.
სიცრ(უ)ვით შეურევნელი ნაკვეთი წითელ მელანი.
ღვთისავარო შეიწყალე—ივანე, ამის მწერალი“.
(28 v. ჩართულია „ანბანთ ქების“ სტროფებს შუა, მკრთალი მელნით).

9. „თქვენ მიბრძენეთ შაირთ მორთმევა, მისთვის ვბედავ ამის წერას...“ 31 v—32 r.

შენიშვნა: 1. ლექსი გადამწერის ივანე ღვთისავარის დაწერილი ჩანს.
2. მიძღვნილია ვინმე ნიკოლოზ გიორგისძისადმი 31 v.

10. „[ყოვლად წმინდის ღვთისმშობელის შესხმა. ანბანთქებითი].—ალვსილხარ, ყოვლად წმინდაო, ყოვლისა მადლით უფლისა. ბაღი ხარ აყვავებული, სადგური სულის წმიდისა...“ 32 v—33 v.

11. „[იესო ქრისტეს შესხმა ანბანთქებითი].
—ან,' ასრეთია. ჱე, ჱესრეთ იყო, ჲიე, ჲიორდანეს, ფარ ფლობელია,
ბან, ბეთლემს იშვა. თან, თავადია. ონ, ოდეს იქმნა. ქან, ქრისტე ღ˜თი...“
33 v—34 r.

12. „ღმერთო, სამებით ქებულო, არსებით განუყოფელო,
ყოველთა გარეშემცველო, თვით გარეშეუწერელო...“ 34 r—36 v.

შენიშვნა: 26 სტროფიანი ლექსი, შინაარსით საღმრთო-სასულიერო, შესაძლებელია, ეკუთვნოდეს კრებულის გადამწერის „ივანე ღვთისავარის“ კალამს, ვინაიდან უკანასკნელი სტროფი (კვ). წარმოადგენს იმავე ანდერძს, რომელიც მოთავსებულია 1 r-ზე და ჩართულია თეიმურაზ I-ლის „ანბანთ-ქების“ სტროფებს შუა (ნ. § 8 ბოლოში მოთავსებული „ანდერძი (გადამწერისა)“. აქვე).

ანდერძი (ავტორისა): „ძელისაგან დატკბობილი წყლისა მწარისა ერრარი.
ვინც იხილოთ, ნუ მიზრახავთ, კარგი ხელი ვერ არი“ და სხვ.

(იგივე ანდერძი, რომელიც ჩართულია თეიმურაზ I-ის „ანბანთ-ქების“ სტროფებს შუა (ნ. 28 v და 1 r. თავში მოთავსებული ანდერძი გადამწერის ივანე ღვთისავარისა).

1269

კრებული [მე-19 ს.]

14 ფ; 22×18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; მე-19 ს.

1. [თეიმურაზ II. სარკე თქმულთა ანუ [დღისა და ღამის გაბაასება...] „ვნება უფლისა ჩ[უ]ჱნისა იესო ქრისტესი.—შენც ნახე, დღეო, ჩემგანა სიტყვისა აწ დაწყებანი...“ 1 r—5 v; 12 v—14 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტში გვაქვს თეიმურაზ II თხზ. 1939 წლის გამოცემის სტროფები: 290—315 (ჩათვლით): 360—382; 211—230.

2. ტექსტი ალაგ ნასწორებია.

2. „ანბანთ ქება მეფისა არჩილის ნათქვამი.—არ ადვილია აღკრძალვა ამოებისა ამოსა...“ 5 v—9 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შედარებულია არჩილის „ანბანთ ქება“-სთან (თხზულებათა სრული კრებული“ 1936).

2. ბოლოში აკლია სამი სტროფი (ავტორის ანდერძი?).

3. [თეიმურაზ I] „ანბანთ ქება.—ადამ ვახსენოთ პირველად, თვით ღმერთმან შექმნა რომელი...“ 9 r—12 r.

შენიშვნა: 1. თეიმურაზ I-ის ანბანთ ქებასთან შედარებით („თხზულებათა სრული კრებული“) ხელნაწერ ტექსტს აკლია სტროფები: „ჟ“-ზე (10 v), „ფ“-ზე (11 r). „ქ“-ზე (11 r), „ძ“-ზე (11 v), „ჭ“-ზე (11 v) „ჵ“-ზე (12 r).

4. „არს ბრძენ გრძნობით, დავლის ეთერს კლა ზეურობ ჱლვათნობით,
იად ჴმობით, ლალ-მინობით ნებერბობით, პირჟირობით.
როს სძრაუს ტანს უქს ფერქრობით, ღია ჴელშლით, ჩაგრავს ცნობით.
დაძრვა წელჭერ, ხედვა—ჴმობით, ჯილდოვანობს ჰაე ჵოეობით.“ 12 r.

შენიშვნა: ტექსტის გვერდით, დასწვრივ. მინაწერი: „მოკლე ანბანთ ქება. სწავლა და არა ლექსი“,

5. „მთურალი კაცი ვნახე და ესრეთ ვარქვი: ბოროტით აღუსილხარ და მისთვის ირყევი...“ 12 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს მოსწრებულ თქმათა კრებულს: მთვრალის, მღიდარის, ცოდვილის, ლალისა და სხვ. კაცთა შეხვედრის შემთხვევებში.

2. ავტორი უცნობია.

მინაწერები: 11 r. 12 r-v. 13 v. 14 v.

1270

ანტონ I. კატილორიათა შეყვანილება [1769 წ.]

87 ფ; 21×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა ხისა; მხედრული (სათაურები მთავრულით); 1767 (87 r); გადამწერი—ზაქარია (87 r); ადგილი [თბილისი]; „არსება“—ცნების სქემა 18 v; დაუწერელია: 1 v, 3 rv, 87 v.

„ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა კატილორიათა არისტოტელითთად შეყჳანილება § 1.—საჭირო ვიდრემე არს სიბრძნისმოყუარებისად მოწაფექმნილთა ცნობაჲ, რაოდენ გჳარობს ზედმიწევნილებაჲ კაცობრივი...“ 4 r—69 r.

შენიშვნა: „კატილორიის“ ამ ნუსხის თავფურცელი (1 r), „წინასიტყჳაობა“ (2 r-v) „პინაქს-სიტყჳაობა“ (69 v—86 v) და თვით ტექსტიც ისეთივეა, როგორც H 259 (შდრ. აღწერ. I № 259).

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ-იქმნა 1769. 8. 10. იყავნ სადიდებელად ემმანუილისა და უბიწოდ მშობელისა მისისა. აღუსწერე ყოვლად უღირსმან ზაქარიამან (ჩართულად)“ 87 r.

1271

იოანე სინელი. კლემაქსი [1883 წ.]

292 ფ; 19×15,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით), 1883 წ. (290 v.), მთარგმნელი: ექვთიმე ათაწმიდელი (2 v); გადამწერი: მონაზონი პიმენი (290 v), მღვდელ-მონაზონი თეოდორეს ბრძანებით; ადგილი: ათონი (290 v). შემოწირულია კირიონ ეპისკოპოსისაგან 1916 წ.

„სწავლანი წ~ისა და ნეტარისა მამისა ჩ~ნისა ი~ნე სინელ მამასახლისისანი, რომელნი მიუძღ~ნა მამა იოანეს, რაჲთელ·მამასახლის(ს)ა, რ~ ითხოვა მისგან, რა~თა აღწერნეს სწავლანი მონაზონთა მიმართ. პირ~ლი თავი გამოსვლისათ~ს სოფლით.—შეწევნითა სახიერისა და კაცთ-მოყვარისა და მოწყალისა ღ~თისა და მეუფისა ჩუ~ნისათა, ვიწყოთ სიტყჳად რ~ჳ [!] კეთილ არს რ~ა ღ~თი ვყოთ დასაბამად სიტყვისა მონათა მრ~თ ღ~თისათა რ~ჳ ყოველნივე, რ~ლნიცა დაბადნა სახიერმან და დიდებულმან ღმერთმან სიტყვიერნი და თვით მთლობელობითა პატივ-ჰსცა...“ 15r—290 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „კიბე სათნოებისა, ცად აღმყვანებელი, თქმული დანიელ მონაზონისა, რაითელისა, წიგნისა ამისათ~ს სულთა (განმანათლებელისა), რ~ლსა ეწოდების კლემაქსი“. (2 v—3 r). ბ. ზანდუკი 3 v—4 r. გ. „ცხოვრება წ~ისა ნეტარისა მამისა ჩვენისა იო~ა[ნე] სინელ მამასახლისისა, მოძღვრებითა განთქმულისა, სულთა განმანათლებელისა და ჭეშმარიტად სანატრელისა, რომელი ესე აღ(ვ)წერე დანიელ მონაზო(ნ)მან რაითელმან“ 4 v—11 r. დ. „ეპისტოლე[ნი]“: 1. იოანე რაითელისა იოანე სინელისადმი (11 v—12 v) და იოანე სინელისა იოანე რაითელისადმი (12 v—14 v). 2. იოანე სინელის კლემაქსი გამოქვეყნებულია 1902 წ. ქ. ფოთი. (ნ. „ქართული წიგნი. ბიბლიოგრაფია. ტ. I. თბ. 1941. № 2551).

მინაწერი: 1 r.

ანდერძი (მთარგმნელის ექვთიმე მთაწმიდელისა): „ესე საცნაურ იყავნ ყ~ლთა, რომელნი იკითხვიდეთ ანუ სწერდეთ წ~ასა ამას წიგნსა, წმიდანო ღისანო! ვითარმედ ნეტარსა მას მამასა, რომელსა ესე სულთა განმანათლებელი წიგნი უთქვამს, არა თუ კლე-

მაქსი ეწოდების! ნუ იყოფინ! არამედ იოანე არს სახელი მისი. ხოლო კლემაქსი წიგნსა ეწოდების და არს კლემაქსი ბერძნულითა ენითა, ვითარმედ კიბეო. ხოლო ამისთ~ს ეწოდების წიგნსა ამას კიბე, რ~ე ვითა კიბე სათნოებათა შექმნა წიგნი ესე და მდაბალითა საქმეთაგან იწყებს თ~ა მაღალთა მიმართ აღვალს, ვითა თვით აღსასრულსა წიგნისასა ჰპოოთ გამოსახული კიბე სათნოებათა. ხოლო რომელსა გამოკრებული იგი მცირედ პირველ ეთარგმნა, კლემაქსი ეთქვა მის წმიდისა და აწ, უკეთუ ვინმე წიგნისა სახელსა იტყოდეს, ჰთქუნ კლემაქსი, რომელ არს კიბე. ხოლო უკეთუ წმიდისა მის სახელსა იტყოდეს-თქუნ იოანე. ვინათგან უკვე პირველს მას თარგმნასა მრავალი მდუმრიად დაეწერა და მრავალი დაეგდო, ამისთ~ს მე, გლახაკმან ეფთიმ, ბრძანებითა წ~ისა მამისა ჩემისა იოანესითა, ვთარგმნე ესე, ვითა თვით მას წ~ანდა [წმიდასა?] ეთქუა ბერძულად. რამეთუ ბერძენი იყო იგი, ნათესავით. აწ უკვე, რომელნიცა ამას წ~სა წიგნსა იკითხვიდეს, ლოცვა ჰყავთ წმიდისა ჩემის მამისა იოანესთ~ს და ჩემთ~ს, ცოდვილისა ევფთიმესა და რომელნი სწერდეთ, ვითა აქა ჰპოოთ, ეგრეთ დაწერეთ და თავნი, ვითა აქა იყუნენ, ეგრეთ დასხენით. რ[ამეთ]უ მე [ვითარცა] მიპოვნიან, ეგრეთ დამისხმან ყ~ლნი წითლითა. და ამათცა სიტყუათა ნუ ვინ დააგდებთ, არამედ დასწერდით, ღ~ისათვის, და ჩემსაცა ცოდვილსაცა სახელსა“ 2 r-v.

ანდერძი (გადამწერისა): „მე უღირსმა მონაზონმა პიმენმა, ათონს შინა იოანე ღ~თის მეტყველის სავანეშიდ. ივლისის. **ია** დღესა ბრძანებითა და შენდობითა მამისა ჩვენისა მღდელ-მონაზონისა თეოდორესითა, აღუწერე კლემაქსი. დავიწყე **ჩყჟა** წ~სა, მარტის **იე** დღეს. დავასრულე **ჩყჟჳ**. წარმკითხველნო ამ წიგნისანო! რავდენიც შეცთომა იხილოთ, ნუ მწყევთ, არამედ შენდობას მიბრძანებდეთ. 1883-სა წელსა, ივლისის 11 დღესა“. 290 v.

1272

სჯულის კანონნი (307 თავად) [მე-19 ს.]

104 ფ; 19,6×16; ქაღალდი (ლურჯი); ყდა ხისა, ტყავგადაკრული, ტვიფრული (I ყდა-გატეხილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით, მრგვლოვანით, ალაგ—ჩართულად); მე-19 ს. ჭვირნიშანი: 1808—1809; მთარგმნელი (ბერძნულიდან): ექვთიმე მთაწმიდელი (56 v. 85 v) თავკაზმულობა: 1 r. შემოწირულია კირიონ ეპისკოპოსისაგან 1916 წ.

1. „წესი და განგებაჲ და სჯულის კანონი მეექუსისა კრებისა, ას სამეოცდარვათა წ~თა მამათა, რომელნი შეკრბეს კოსტანტიპოლის პალატსა, ⟨ახალსა⟩ ჰრომსა, კოსტანტინე ღ~ჲ მსახურისა ⟨მორწმუნისა⟩ მეფისა ზე, ძის წული⟨სა⟩ ირაკლი მეფისა. იყუნეს წინა მძღვარ კრებისა ამის: აგათონ, პაპა ჰრომისა, და გრიგო⟨ლი⟩, პატრიარხი კოსტანტინეპოლისა, და თეოფანე ანტიოქიისა და სხ~ჲნი იგი ღმერთ-შემოსილნი მამანი.—ამან წმიდამან მეექუსემან კრებამან ასსამეოცდარვათა წმიდათა მამათამან, რომელნი შეკრბეს კოსტანტიპოლის, სამეუფოსა პალატსა და დაამტკიცეს მართალი სარწმუნოებაჲ და დაწერეს ძეგლი...“ 1 r—56 v.

შენიშვნა: სათაურში შემჩნეულია შეცდომები: ა. „ახალსა ჰრომსას“ ნაცვლად სწერია: „პალატსა ჰრომსა“. ბ. სიტყვებს მოკვეცილი აქვს დაბოლოებანი.

ანდერძი (მთარგმნელისა): 1. „რომელნიცა ამ რჩულის კანონს იკითხვდეთ, ლოცვასა მომიხსენებდით. გლახაკი ეფთჳმი, რომელმან ვთარგმნე ესე ბერძულისაგან ქართულად. ამინ.

2, „ლოცვა ჰყავთ მამისა გრიგოლი მთაწმიდელისა. რომელმან ინება აღწერა ამის რჩულის კანონისა, სალოცველად სულისა მათისა და სულდიდებულთა ბედნიერთა მშობელთა მათთა. ქრისტემან დიდებულ ჰყავნ სულნი მათნი სასუფეველსა ცათასა. ამინ“.

56 v.⁻გამოცემულია. იხ. А. Хаханов „Правила VI всел. Собора“, Древности Восточные, т. II, вып. 3, Москва. 1903 г.

2. „კანონ[ნ]ი შეცოდებულთანი, აღწერითა ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანეს მიერ კოსტანტინეპოლელ არხიეპისკოპოსისა, რომელსა მმარხჳელ ეწოდებოდა.—უწყებულ იყავნ, ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხჳელი იყო უფროს უკანასკნელ ყოველთა მათ, რომელთა რჩულის კანონისა წესი აღწერნეს…“ 58 r—85 r.

გამოცემულია: იხ. Проф. Н. Заозерский и А. Хаханов. Номоканон Иоанна Постника в его редакциях: грузинской, греческой и славянской. Москва. 1902 г.

შენიშვნა: ტექსტში სინგურით გამოყოფილია: „წმიდასა პავლეს ეპისტოლესა შინა ბერძულად სწერია: ჩუკუნებაჲ ჴელით დაცემასა იტყჳს“ (შენიშვნა მთარგმნელს უნდა ეკუთვნოდეს).

ანდერძი (მთარგმნელისა): „ლოცვა ჰყავთ გლახაკისა ეფთჳმისათჳს, წმიდანო ღ˜ჲნო. ამინ“. 85 r.

3. „ქორწინებისა თავთათჳს. თავი **სჟა**. მატთესი. ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიდრემე იწოდებიან ხარისხად, რ˜ ვითარ იგი კიბეთა ზედა აღვალნ ხარისხად და შთამოვლენ, ეგრეთვე არს ნათესაობაჲ ცახარისხად…:“ 85r—104r.

შენიშვნა: 1: ეს არის თარგმანი იოანე ქსიფილინოს პაპუწიშვილისა, შესრულებული 1785 წ. (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია I², 363—364).

2. ტექსტს დართული აქვს „მაგალითნი ქორწინებისანი, რომელნიცა დახსნა [!] უბრძნესმან და უსიტყჳერესმან დიდმან ხარტოფილაქმან, ესე იგი არს წიგნთა მცჳელმან, უწმინდესისა ქრისტეს დიდისა ეკკლესიისა კოსტანტინუპოლისამან, იეროდიაკონთა შორის ო˜ნ მ˜ნუილ ქსანთინოს…“. 95 v.

3. „მაგალითნი ქორწინებისანი“ მოცემულია სქემების სახით, ნათესაობის აღმნიშვნელი ტექსტების მიწერით. 96 r—104 r.

მინაწერები: 1 r. 55 v („ეს სჯულის კანონი იტრიის სიონთა…“).

1273

შედეგი მცირისა სახისა მიღებისა [მე-18 ს.]

12 ფ; 20×15,2; ქაღალდი; თხელი მუყაოს ყდა; ნუსხური, სათაურები და ტექსტის დიდი ნაწილი სინგურით; მე-18 ს. შემოწირულია კირიონ ეპისკოპოსისაგან 1916 წ.

„შედეგი მცირისა სახისა მიღებისა, ესე იგი არს მაზარისა, ხოლო დიდს სახეს უწოდებთ სქემასა.—შემდგომად რეკისა, იწყებენ ძმანი ჟამნობათა და მოყ˜ჲნებულ იქმნების აღსაკჳეცელი იგი ეკკლესიარხისაგან…“ 1 r—12 v.

1274

საგალობელნი [მე-19 ს.]

128 ფ; 16,5×10,8; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; მე-19 ს.—ჭვირნიშანი [18]14 (125 ფ.). შემოწირულია კირიონ ეპისკოპოსისაგან 1916 წ.

„თთჳესა სეკდენბერსა. **ა.** ტროპარი ჴმაჲ **ბ.**—ყოვლისა დაბადებულისა შემოქმედო, ჟამთა და წელთა თ˜ისითა ხელმწიფებითა დამსხმელო! აკურთხე გჳრგჳნი ამის წელიწდისა სიტკბოებითა შენითა…“ 1 r—128 v.

შენიშვნა: საგალობელთა კრებულში მოთავსებულია: 1. ტროპარ-კონდაკები და იბაკონი სექტემბრის პირველიდან აგვისტოს 28-დე (შუშანიკის საგალობელნი). 1 —39 r.

2. მარხვათა საგალობელნი (იბაკო, ტროპარი, კონდაკი). 40 r—50 r.

3. ზადიკის საგალობელნი („ბრწყინვალესა კვირიაკესა პასექისასა“). 50 v—56 v,

4. „ოხითა-იბაკო აღდგომისა რუა ხმათა“. 57 r—62 r.

5. სძლის პირნი, დასდებელნი აღდგომისანი რვა ხმათა, სძლის პირი საკვირაძლო და სხვ. 63 r—125 r.

6. „დავით გარეჯელისა დასდებელი...“ 126 r—127 v.—აქ მოთავსებული დავით გარეჯელის საგალობლების ნაწილი შეტანილია ანტონ I-ის „წყობილსიტყვაობიდან“ („თჳს ღირსისა მამისა ჩუჱნისა დავით გარეჰსჯელისა“—პლ. იოსელიანის 1853 წლ. ტფილისის გ-მის §§ 543—545).

7. ექვთიმე ათონელის საგალობელი „ოქრო ნილოსით“ და „არჩილი დიდი მარტჳლი“ ნიკოლოზ ორბელიანს უნდა ეკუთვნოდეს (127 v—128 r—შდრ. წყობილსიტყვაობა. პლ. იოსელიანის შენიშვნები, 154, 159 გვ.).

8. საგალობლების ტექსტების ნაწილს უზის [ქართული სანოტო] ნიშნები: 11 v 15 r-v, 17 r, 44 r, 49 rv: 82 v და სხ. ტექსტის მელნით.

1275

სახარება მათესი, მარკოზისი და ლუკასი [მე-16—17 ს.]

106 ფ.; 28,7×20,5; ქაღალდი; უყდო, მეტად დაზიანებული: დაშლილი, დაფურცვლილი, დანესტიანებული, დალაქებული, 11—36, 73—76 ფფ. კიდეებშემოჭრილი; ნაკლული; ნუსხური სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით, ზოგან მწვანით); მე-16—17 ს.; გადამწერი დეკანოზი საბა (31 r, 77 r); ფერადი თავკაზმულობა 31 r, 80 r. შემოწირულია კირიონ ეპისკოპოსისაგან 1916 წ.

„⟨მერმე სხუასა იგავსა ეტყოდა მათ და ჰრქუა: მსგავს არს სასუფეველი ცათა ცომსა, რომელი მოიღო დედაკაცმან და შეჰრთო⟩ იგი ფქვილსაჲ სამსაჲ საწყაულსა, ვიდრემდის აღფუვნა იგი ყოვლად...“ 1 r—106 v.

წყდება: „ხოლო დამთხუევით მღდელი ვინმე შთავიდოდა მასვე გზასა და იხილა იგი...“

შენიშვნა: 1 ტექსტი იწყება მათეს 13,33-თ. წყდება: ლუკ. 10,31.

2. მარკოზისა და ლუკას სახარების პირველი თავის წინ მოთავსებულია თვითოეული ამ სახარების თავების ნუსხა (29 v—30 v, 77 r—79 v).

მინაწერი: ტექსტის ხელით, მარცხენა არშიაზე, დასწვრივ (76 v): „ქ. ვაჲმე, მწერალი ვიმჯნე“.

ანდერძი: (გადამწერისა) 1. „წმიდაო მარკოზ, შეიწყალე საბა“. (31 r მარკოზის სახარების პირველი თავის ფერადი თავკაზმულობის თავის ქვეშ, მწვანე მელნით).

2. „ღმერთო, ოთხთაო, პირო ღ͠ისაო და წმიდაო მარკოზ, შემიწყალე ამისი მწერალი დეკანოზი საბაჲ“. (77 r, მარკოზის სახარების ტექსტის ბოლოს, II სვეტი).

1276

ორბელიანი, სულხან-საბა. ლექსიკონი [მე-19 ს.]

199 ფ.; 34×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა ხისა, გატეხილი; მხედრული (სათაურები და პირველი ასო სიტყვისა სინგურით); მე-19 ს.; ჭვირნიშანი 1828, 1829; 4 v, 102 v, 199 v—დაუწერელია. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„აბი-აბმა უყავ. აბნიე-ზე შეაბნიე. აბრუნე-ზე შეაქციე. აგდე-ზე შეაგდე...“ 5 r—195 v.

შენიშვნა: ს. ს. ორბელიანის ლექსიკონის ტექსტის წინ და ბოლოში მოთავსებულ ჩვეულებრივ დანართებს გარდა აქ გვაქვს: „მეფობა პირველითგან დასასრულამდე საქართველოსი.—მეფე პირველი ქართლისა ფარნავაზ. იმეფა წელი 65...“ 198 v—199 r.

წყდება: „მოვიდა მურვან ყრუ დ͠ა მოაოჴრა ქართლისა ამერ-იმე͠ნი და აწამნაცა ქრისტესთჳს მთავარნი არგუეთისანი დავით და კოსტანტინე. ხოლო შემდგომად ამისსა გამეფდა ძმა მისი [!] არჩილ ქჲჱ...“

1277

საპოლიტიკო თეატრი [1817 წ.]

244 ფ. (488 გვ.); 34×21; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული: 1817 წ. (1 r); თარგმანი არხიმანდრიტი ვენედიკტესი (1 r); ადგილი: ტფილისი—ეკლესია პატიოსანისა ჯუარისა (1 r); დაუწერელია: 1 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„საპოლიტიკო თეატრი ანუ საყოფაქცეო სახილველობა, რომელსა შინა შეკრებულ არიან უაღრესნი განზრახუანი, თუ რაჲ უხმს ქმნად და რაჲსაგან ლტოლვად სათანადო არს მთავარი. თავი ა. ვითარმედ თანა აძს მთავარსა, რათა განატაროს ცხოვრებაჲ თჳსი პატიოსნებით, რამეთუ მას შეუდგებიან ჴელისქუეშეთნი თჳსნი, ვითარცა აჩრდილი გუამსა.—თუმცა თჳთოეული კაცი თანამდებ-არს, რათა გარე შეიცვიდეს სათნოებასა, ვითარცა ბუნებით სასურუელსა, და ბრწყინვიდეს წინაშე კაცთა კეთილ სახილველობითა თჳსითა, გარნა ესე პირველ თქმითა უმეტეს საძიებელ არს მისგან...“ 6 r—244 v.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის: **ა** — თავფურცელი: „საპოლიტიკო ტეატრი (ესე იგი) საყოფაქცეო სახილველობა. თარგმნილი ლათინურისგან ელლინურსა ენასა ზედა, უმაღლესისა და ყოვლად ბრძნისა უნგროვლახიისა მთავრისა ნიკოლაოზ მავროკოდრატოვისაგან, რომელიცა მიეძღუანა ძესა მისსა, ღ͠თის მსახურსა და ყოვლად ბრძენსა უმაღლესსა მთავარსა უნგროვლახიისასა უფალს უფალსა კოსტანტინეს ნიკოლაოზის ძეს მავროკოდრატოვსა. შრომითა და გულსმოდგინებითა სერაფიმ პისიდიელის არხიმანდრიტისაგან. ხოლო ქართულსა ენასა ზედა გარდმოღებულ-იქმნა ტფილის'ს იერუსალიმის მონასტერსა შინა, ეკკლესიასა პატიოსნისა ჯუარისასა, არხიმანდრიტისა ვენედიკტესაგან, წელსა 1817. **ჩყიზ**“. 1 r. **ბ** — მიმართვა იერომანახი სერაფიმ პისიდიელისა უნგროვლახიის მთავრისადმი. (2 r—3 r); **გ** — მიმართვა ამავე იერ. სერაფიმ პისიდიელისა „კითხვის მოყუარეთადმი“ (3 v—4 v); **დ** — „პინაქსი“... (4 v—5 v) **ე** — დართული აქვს: პონტოელი პილატეს [განჩინება] 244 rv.

1278

ყარამანიანი. V—VII კარი [1846 წ.]

193 ფ.; 34×20; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა (დაშლილი, დალაქებული); მხედრული; 1846 წ. (195 r); დაუწერელია: 5 v, 17 v, 27 v, 48 v, 60 v, 64 v, 79 v, 104 v, 107 v, 114 v, 128 v; ილუსტრაციები: 5 r, 17 r, 28 r, 49 r, 58 r, 61 r, 65 r, 68 r, 70 r, 71 r, 81 r, 83 v, 88 r, 89 r, 92 r, 106 r, 109 r, 116 r, 127 r, 130 r, 141 r, 194 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ქ. აქა უშანგის და რაიაზამანის ანბავი მოიხსენიეთ.—ამ ჟამად, ოდეს ქეითან შაჰი ჴელითა დაიმორჩილა, იმის უფროსს ძმას, რაიმანს მოხსენდა, რომ ერანიდამ ერთი ჴელმწიფე მოსულა, საჴელად უშანგ ჰქვიანო...“ 2 r—161 v.

წყდება: „რა ამა საუბარსა იყვნენ, ნახეს რომე ის შავი ღრუბელიც მოახლოვდა და ერთსა ალაგსა ჩამოხდა. ქუჩუგმა [!] და გულიჯან აქა დაუტიოთ [!] და იმ ფერისა ანბავი მოიხსენეთ, რომელიც მათ დაიჭირეს და წაიყვანეს...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი სათაურების დაყოფითა და სხვა რედაქციის დაცვით განსხვავდება ლაზარევისა და კობალაძის თბილისის 1877—78 წწ. გამოცემის ტექსტისაგან.

2. წყდება VII კარის 569 გვერდზე (შდრ. ხელნაწერის ბოლო 1878 წ. გამოცემის VII კარის, 569 გვ. ტექსტს).

3. ხელნაწერის 162 v—163 r-ზე რაღაცა პიესის პირველი მოქმედების დასაწყისი: „მოქმედება პირველი. მოქმედება ესე ქალაქსა ტიფლისა [!] შინა, სალაყბო მეიდანზედ, ერთსა დიდს სახლშია. შემოსულა პირველი...“ 163 r.

მინაწერები: 1 ყდის შიგნით, ყდის 1 v-ზე („ყარამანიანის“ ნაწყვეტი ლექსად); 2 r (ე. თაყაიშვილისა: „შევიძინე ბუკინისტისაგან ხუთმეტ მანეთათ.“); 162 r, 191 v, 192 v, 194 v, 195 r.

„მოდი, ჩემო კალამო, დრო არს მოგესალამო და შენით შევიმზადო წყლული გულის მალამო. [აკაკის?]“. „1855 იოანე შათიროვი“. 147 r.

1279

რუსთველი შოთა. ვეფხის ტყაოსანი [მე-19 ს.]

I, 88 ფ.; 34×20,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა ხისა (გატეხილი, მოცილებული; ფფ. დალაქებული, კიდეებშემოხეული: I ფ. დარჩენილია პატარა ნაფლეთის სახით. 5, 69, 70, 71, 84—88); თავბოლონაკლული; მხედრული; (სათაურები სინგურით); მე-19 ს. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„... მოიხმო მისი გამზრდელი, ერთგული, ნაერთგულევი...“ 1 r—88 v.

წყდება „როსტევანისთვის წატანა [!] ძღვნად ტურფები ჯუბაჩები. ქვლავ ჭურჭელი თვალთა თლილთა, არ კოვზები, არ ჯამები [!]“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი ვახტანგისეული „ვ. ტ.“-ს ტექსტს მისდევს.

2. აკლია: თავში—სტროფები ა-ნა (1—51), ბოლოში—ფპზ-ქკთ (587—629), შპვ-ჩიჱ (აბგ) (986—1018 ვ); ჩფკჱ (გ)—ჩფპთ (1528—1589 გვ). (შდრ. ვახტანგისეული გამოცემის ა. შანიძის მიერ აღდგენილი „ვეფხის-ტყაოსანს“. თბ. 1937)

1280

რუსთაველი შოთა. ვეფხის ტყაოსანი [მე-19 ს.]

109 ფ.; 33×20; ქაღალდი (ლურჯი); მუყაოს ყდა; სრული; მხედრული; მე-19 ს.—ჭვირნიშანი: 1822 (24 ფ.). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„(ამა) ამბისა დასაწყისი პირველი ამო და ამო სასმენელად შვენიერი სწავლისათჳს, რომელნიცა უხმობენ ტარიელსა და ნესტანდარეჯანს ვეფხის ტყაოსნობით.

—რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1 r—109 r.

წყდება: „... და ტარიელ, მისსა რუსთველსა, მისთჳს ცრემლ-შეუშრომელსა“.

შენიშვნა: 1. ტექსტი მისდევს ვახტანგისეულ გამოცემას, უმნიშვნელო შეცდომებით.

2. „ვეფხის ტყაოსნის“ ტექსტის ბოლოში, მთელი უკანასკნელი გვერდი უჭირავს ლექსს: „თუშთა, ფშავთა და ხევსურთაგან ჴლოვაჲ სანატრელისა და ღ´ისადმი განსუენებულისა საქართუჱლოს მეფის ირაკლის მეორისა, თქმული მათებრ ლექსად ნადვორნი სოვეტნიკისა და კავალერისა [გოდერძი] ფირალოვისაგან.—

აღსდექ, გმირთ-გმირო, ნუ გძინავს, მტერთა ისმიან ჴმანია, ...“ 109 v.

3. 1 v-ზე მიწერილია ვეფხის ტყაოსნის სტროფების ნაწყვეტები.

1281

სამკურნალო მცენარეებისა და წამლების ლექსიკონი [მე-19 ს.]

71 ფ.; 34,8×22,6; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი, დაზიანებული: დახეული და დალაქებული, განსაკუთრებით: 49,53 ფ.; მე-19 ს.; დაუწერელია: 12 r, 13 r, 14 r, 16 v, 21 v, 25 v, 27 r, 33 r, 42 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„მოკლეთა ლექსიკონი ამავე კარაბადინის. თქმული არის დიდი მცოდინარე მკურნალისაგანა. ჯულელი ბატონი იოვანი ქალანთაროვისაგანა. დაიბეჭდა ყოველიად უფალს ქათალიკოსი ქათალიკოზის ბრძანებითა, წელსა 1793, აპრილისა 6 დღესა. ითარგმნა სომხურათა, ქართულათა და მხოლოთა პირველათ დაწყობ[ილი] წამლები[ს] სახელი ლათინურათა და ზოგი პარსულათა, ზოგი თათრულათა და სომხურათა არს.—აბსინთუმა არსა წამალი ბალახის, რომელი მდაბურათა ეტყვიან აბზინტუმ. ესა არს დიდი მწარე მარგობელი დუნე სტომანქის, ციებისათვინ და იხმარობის სხვადასხვა წამლებში…“ 1 r—71 v.

შენიშვნა: დართული აქვს ლათინურად ნაწერი რეცეპტები (53 r, 64 rv. 65, 66 67, 68, 69, 70, 71 ფ.;).

2. ტექსტი მრავალ ადგილას წაშლილია (შავი მელნით, ჯვარედინად გადახაზული).

1282

ლექსთა კრებული [მე-19 ს.]

129 ფ.; 32×19; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] ჭვირნიშანი 1828 (61 ფ. და სხვ.); დაუწერელია: 1 r—21 v, 47 v. 54 r—v, 56 v, 60 v, 63 v, 68 v 116 v—128 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგინ 1916 წ.

1. ტულოევი იოსებ. „უფალი ზურაბ მელიქოვის შესხმა ლექსითა.— რაზედ მტანჯავს მელიქოვი ზურაბა!..“ 22 r—23 v.

2. ტულოევი იოსებ. „მოწყალეო ჴელმწიფევ, თქვენო ბრწყინვალებავ! ვიცით, მწყალობთ, მისთჳს ესე კადნიერათ გავბედეთ უმდაბლესად ლექსით თხოვნა.

— ვგდივარ ამ წუთ-სოფელშია, დიდად ვწუხვარ დღე და ღამე…“
24 r—25 r.

შენიშვნა: სინგურით ნაწერი სათაურის (მიმართვის) ბოლოს, მკრთალი მელნით მიწერილია: „მოვრავი ციციანოვთან“ (24 r).

3. „ბესარიონის ჴმაზე.

— უცებ გარდურჩი სიკვდილს მწარეს…‘ 24 v-25 r.

4. „კნიაზი ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან.

— ლოთებო, ნეტაი ჩვენა! იარ იარალი,
ჩვენ მოგვეცა შვება-ლხენა, იარ იარალი [!]…“ 25 r-v.

წყდება: „…დავჯდეთ და ტკბილად ვილხინოთ გოგრითა ვსვათ თუ ინითა…“

შენიშვნა: ლექსის ტექსტი დამახინჯებულია.

5. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, მუხამბაზის ხმაზედ.
—იქნება რომ გარდავიხადო ვალები,
ჩემ თავს ვატყობ, უბრალოდ ვიღალები...“ 26 r-v.

6. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან. ლექსი, მიწერილი ისაია ფითოევთან.
--მსურს ამბვითა მახარებდეთ განახლებულ საყუარლისა...“ 27 r.

7. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან დივანის ხმაზედ.
—სვეტის ცხოვლის ქებას ვიტყვი, ცადა ქმნილი შავი ქვისა...“ 27 v-28 r.

8. „თქმული იოსყბ ტულოევისაგან დივანის ხმაზედ.
—საფუძველი ლექსის თქმისა ყოველთვის ველი კეთებისა...“ 28 v.

9. „დუბეთის ხმაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—საყვარელო! დიდად ვწუხვარ! შენმა შიშმა შემაშინა...“ 29 r.

10. „მუხანბაზის ხმაზედ უფალი სატანა ისაიაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—ალვისპეს მანის გალი ნაგარ დარივერ ისაი...“ 29 v-30 v.

შენიშვნა: სომხური ტექსტი ქართული ტრანსკრიფციით.

11. „მუხანბაზი სატანა ისაიაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—ვინც რომ იცნობთ სატანა ისაია,
მასთან საქმე ვაგლახია, ვაია...“ 31 r-v.

12. „მუხანბაზის ხმაზედ, თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—შემეწეოდეთ, ჰე, მოყვარენო, რომ ვიწვი უჟამოთ.
მე ჩავარდნილვარ, მიხსნათ ტყვებაში, გთხოვთ გამომიყვანოთ...“ 32 r-32 v.

შენიშვნა: ასეთივე „მუხანბაზი“ იხ. 103 v—104 v.

13. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.
—მინდა გამოვთქო მათი ქებანი, რომ არ ჰყავთ ცალი...“ 33 rv.

14. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, მუხანბაზის ხმაზე.
—ვის შევჩივლო ჩემს თავს გარდასავლები!..“ 34 rv.

15. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.
—ვის გინახამთ მოსკოვისა ულიცა!..“ 35 r-36 r.

შენიშვნა: ლექსი დაწერილია ნაპოლეონის 1812 წ. ლაშქრობასთან და მოსკოვი ალებასთან დაკავშირებით (იხ. მინაწერი 35 r—„მოსკოვის წახდენაზე არის ბონაპარტის დროსა“).

16 „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, თახმის ხმაზედ.
—ბედსა ვტირი, ჩემო დღენო, არვინ მიყო თანახმობა...“ 36 v-37 v.

17. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, მუხანბაზის ხმაზედ.
—ვარდს გააპარა ჯვარებიანი იაგუნდ-ალმას-ლაჯვარებიანი...“ 38 r v.

18. „ილაის ხმაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—ილია ბატონის შვილზედ ლექსის შესხმა.
—დავითის ჩამომავლობა მეფის ძე ვნახე ილია...“ 39 r.

19. „მუხამბაზის ხმაზედ, ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—ვენგერით დადის, შემკობილი ახალმოდისა...“ 39 v—40 r.

20. „ილაის ხმაზედ ნათქვამი, იოსებ ტულოევისაგან.
—ქვეყანაზედ ერთი კაცი ამგვარი გამოსულია...“ 40 v-41 r.

21. „შახათაის ხმაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—შახათაის მოგახსენებ, ვჩივი ჩემის ბედისა...“ 41 v.

შენიშვნა: იგივე „შახათაის ხმაზედ ნათქვამი“ განმეორებით არის შეტანილი ხელნაწერის 66 r.

22. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.
—მთვარისა მსახე, ვიშ, რა ვნახე! ნათობს ბნელაში...“ 42 rv.

23. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, კეთილ მოყუარებზედ, როგორ პატივი ჰსცეს. ლექსად ითქმის.
—მიკვირს, რით ვერ გარდიხადეს ვალები!..“ 43 r-47 r.

24. „მუხანბაზის ხმაზედ თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—სად გამდიდრდა შაროევი ნონია!..“ 48 r-49 v.

25. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.
—თქვენც ურჩიეთ ეგ შაროევს ნონიასა...“ 50 rv.

26. „თქმული იოსე[ბ] ტულოევისაგან, ირან თეჯლისის ხმაზედ.
—პეტერბურღში უეცრათ ავათ გავხდი...“ 51 rv.

27. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ზინჯილამა თეჯლის ხმაზედ.
—დავჯექ. თავს გარდასავალი ვიტირე, მოიმედესგან ვარ ამ წვალებაში...“ 52 rv.

28. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.
—ქშვენის ქებანი ჩრდილოთა მზეო!..“ 53 rv.

29. [ტულოევი იოსებ] „სტეფანს შაროვს, ბიძაჩემს, მოვსწერე ლექსით დარიგება.
—მანამდინ მოიცადებდეთ, ვიდრე გეახლებდე მანდა...“ 55 r-56 r.

30. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, პოლიციის ამალაზე როგორ შეაქციეს. ლექსად ითქმის.
—პოლიცმეისტრი შემობრძანდა. მითამ უნდა შემაშინოს...“ 57 r-58 r.

31. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, ლექსით გლოვა სანატრელი თავის ქალ მართაზედ.
—არ თქმულა ამ სოფელში იყოს ჩემებრ უბედური!..“ 58 v-59 v.

32. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ლექსად, კნიაზი ციციანოვთან.
—ვჩემოდ ყმობანი, ერთგულობანი, თავდაბლობანი, მოპლანობანი...“ 60 r.

33. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ბესარიონის ხმაზედ.
—არზი მაქვს თქვენთან! ჩამომართვი, ჩემო მოვრავო!..“ 61 rv.

34. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ბესარიონის ხმაზედ.
—უჟამოთ ვიქმენ დაბრკოლებული...“ 62 rv.

35. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან დუბეითის ხმაზედ.
—მწუხარება მოვითმინოთ, დროს კეთილად შეიცვლება...“ 63 r.

36. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, დივანის ხმაზედ.
—უძვირფასესო მეგობარო! სად გიხილო, სადა გნახო!..“ 64 rv.

37. „ილაის ხმაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—მეგობარნო, რა შევიტყვეთ ტფილიზას შეწუხება...“ 65 rv.

38. „იარანა თეჯლისის ხმაზედ თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—გიხაროდენ, მოურავო, შენის ბედისა...“ 66 v.

შენიშვნა: ეს ლექსი განმეორებით შეტანილია კრებულში 84 r-ზე.

39. „აწ შევეყარე ამ დღესა გარეშემო დაგულ მახესა...“ 67 r-v.

40. „ბესარიონის ხმაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
— პირო მთვარეო, მომიგონე, მზისა მდარეო,
ტანო და ტანო [!], გულს წამტანო, უცხოთ ნარეო [!]...“ 67 v—68 r.

შენიშვნა: 1. „ბესარიონის ხმაზედ ნათქვამი“ წარმოადგენს ბესიკის (—ბესარიონ გაბაშვილის) „ტანო ტატანო“-ს, დამახინჯებული მართლწერით გადმოწერილს.

2. ბესიკის იგივე ლექსი, იმავე „სახით“ შეტანილია კრებულში აგრეთვე 85 v—86 r-ზე.

41. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, თახმისის ხმაზედ.
—ტასნუ ჲინგ ტარი-ჲივანდიმ, ჩიმ ჭარუმ დოხტურუ ჯარა...“ 69 r-v.

შენიშვნა: ლექსის ტექსტი სომხურია, ქართული ტრანსკრიფციით დაწერილი.

42. „თეჯლისის ხმაზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—ფიქრით ცა და ქვეყანა მოვიარე...“ 70 r-v.

შენიშვნა: იგივე ლექსი, ოდნავი განსხვავებით, მოთავსებულია 74 v-75 r-ზე.

43. რუსთაველი, შოთა. „ვეფხის ტყაოსნიდამ“ [სტროფები და ადგილები] „ლექსად ნათქვამი.
—კაცო, ძალსა ნუ იკვეხი, ნუცა მოჰკვეხ, ვითა მთვრალი...“ 71 r—73 v.

შენიშვნა: „ლექსად ნათქვამის“ სათაურით აქ მოცემულია შოთა რუსთაველის „ვეფხის ტყაოსნის“ სტროფები და ადგილები შემდეგი თანამიმდევრობით: 1046, 1081, 1085—1088, 1094, 1095, 1175, 1270, 1271, 1275, 1285, 1292—1299, 1302—1306, 1308—1309. (ვეფხის-ტყაოსანი. ტფ. 1937. საიუბილეო გამოცემა),

44. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, ვალუფის ხმაზედ.
—მწუხარებით თითქო სული მელევა...“ 74 r-v.

45. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ბესარიონის ხმაზედ.
—ფიქრით ქვეყანა მოვიარე. დრო შემხვდა მწარე...“ 75 v—76 r.

46. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან თეჯლისის ხმაზედ.
—საყვარელო, შენი ეშხისაგან უცებ შევიქმენი გადაკარგული...“ 76 v.

47. „უფალი მოვრავი კნიაზთან ლექსად ნათქუამი იოსებ ტულოევისაგან.
—ყოველთვის მირჩევთ: მოიქეცი! მოქცეულვარ, გიახელით...“ 77 r.

48. „ლექსი, ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—თვარესავით გაანათებს, გარს ბრწყინვალენ მარსკვლავები...“ 78r-v.

49. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, დუბეითის ხმაზედ.
—ორი საყვარელი ვნახე ერთმანერთს უდარიანი...“ 79 r.

50. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, დუბეითის ხმაზედ.
—ორი საყვარელი ვნახე: ერთმანეთზე ნაზიანი...“ 79 v.

51. „კნიაზ ბებუთოვთან ლექსად თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—ბრწყინვალეო კნიაზო, მთელის სომხეთის მთავარო!..“ 80 r-v.

52. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ბესარიონის ხმაზედ.
—ვაი, ჩემო ბედო, დიდო იმედო! წყალობის თვალით, გთხოვ, შემომხედო...“ 81 r-v.

53. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, უფალი სუდენტის შესხმა.
—ჩვენ შევიტყეთ დიდი გვამი, რაღაც სუდენტი მოსულა...“ 82 r-v.

54. „კნიაზ მოურავთან ლექსით შესხმა იოსებ ტულოევისაგან.
—დღესს გილოცამთ სასწაულსა, უდიდესს უდიდესისა...“ 83 r-v.

55. „დუბეითის ხმაზედ, თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—მეტად საქმე გამიჭირდა, ჩრდილოეთისაკენ ვიარე...“ 84 v.

56. „იოსებ ტულოევისაგან თქმული უფრო მოვრავზედ.
—ვით შევუარე ამ დღესა, გარშემო დაგულ მახესა...“ 85 r-v.

შენიშვნა: ლექსი ხაზგადასმულია.

57. „ქივჭავისა და ოფოფის ისტორია, ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—სოლომან ბრძენსაც არ შერჩა, ბრძენიც იყო, ჴელმწიფეცა...“ 86 v—87 r

58. „კნიაზ ევსტატი ციციანოვთან ნათქვამი ლექსი იოსებ ტულოევისაგან.
—ვამტკიცებ გვარისა, წინაპარისა, ვარ მის მხარისათვის ლამვარისა...“ 87 v.

59. „თეჯლისის ხმაზე.
—გიხაროდეს, პალატო სარგადნებისა...
გამართე მეჯლისი და განიხარე...“ 88 r—89 r.

60. „ლექსი თქმული იოსებ ტულოევისაგან.—
რჩეული მედიატორი, რაც არ იცის, იტყვის: ჭორი...“ 89 v—90 r.

61. „მუხანბაზის ხმაზედ, თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—შევესწარ ასე ძმათ მეგობარსა...“ 90 v—91 r.

62. მუხანბაზის ხმაზედ ქალანთაროვზედ ნათქვამი იოსებ ტულოევისაგან.
—მეკნევილე უზრალიცნ ალიმმენ...“ 91 v—92 v.

შენიშვნა: ლექსის სომხური ტექსტი მოცემულია ქართული ტრანსკრიფციით.

63. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, ანბანზე მოყოლებული, მსგავსად სომხებრ აშხარ ამინანის ხმაზედ.
—ამ სოფლის ვალსა,
არ ცდება თავსა...“ 93 r—94 v.

64. „ბესარიონის ხმაზედ თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—უცებ გადურჩი სიკვდილს მწარესა...“ 95 r-v.

65. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან იდავით თეჯლისის ხმაზედ.
—მოიხსენეთ ჩემთვის გარდასავალი, შევიქმენი ასე, დავრჩი უბედო...“ 96 r-v.

66. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ლუბეითის ხმაზედ.
—გარსულს დღენნი მოვიგონოთ...“ 97 r.

67. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—ჩემი რიგ რიგი მიზეზი სულ შეუტყვია ქვეყანა...“ 97 v.

68. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან. კნიაზი პოლკოვნიკი ენდრონიკოვთან, ესე იგი ლექსით თხოვნა ჩემგან.
—უბრწყინვალეო კნიაზო, პოლკოვნიკო, პოლკთ მთავარო...“ 98 r—99 v.

69. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, დედის სიკვდილზედ, სამძიმარი.
—აჰა, მამაო, რა გავიდგე სიკუდილი დედი ჩემისა...“ 100 r-101 v.

70. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან ბესარიონის ხმაზედ.
—ან, ანბავს მოვჰყევ ჩემი ვითარი...“ 102 r-v.

71. „დუბეითის ხმაზედ თქმული იოსებ ტულოევისაგან.
—მეტად საქმე გამიჭირდა, ჩრდილოეთისაკენ ვიარე...“ 103 r.

72. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.
—ერთი კეთილ გვამსა ვხედამ, ანგელოზ დარი...“ 105 r-v.

73. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, თეჯლისის ხმაზედ.
—ირგნაქურ თაგაურ დუისიმ ტერნ...“ 106 r-v.

შენიშვნა: ლექსის სომხური ტექსტი დაწერილია ქართული ტრანსკრიფციით.

74. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, დუბეითის ხმაზედ.
—ოვირ გნავურ მიწ თაგავურ ოლორმიას ესპესი ბანდინ.“ 106 v-107 r.

შენიშვნა: ლექსის სომხური ტექსტი დაწერილია ქართული ტრანსკრიფციით.

75. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, მუხანბაზის ხმაზედ.
—მინგოზალ ტესალუსინ ერესინ კამარერ კაპაწ...“ 107 v—108 v.

შენიშვნა: ლექსის სომხური ტექსტი დაწერილია ქართული ტრანსკრიფციით.

76. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, მუხანბაზის ხმაზედ.
—მოჩივარი გავხდი მე ამ ჩანისა...“ 109 r—110 r.

77. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, მუხანბაზის ხმაზედ.—
ამ ჟამად დიდათა სწუხს ნადროვნის სუდია...“ 110 v—111 r.

78. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან, თეჯლისის ხმაზედ.
— მოიხსენეთ სვეტის ცხოვლის ქებანი...“ 111 v.

79. „თქმული იოსებ ტულოევისაგან მუხანბაზის ხმაზედ.
—ვაი, ჩემისთანებს, შესაბრალებსა...“ 112 r-v.

80. „რა მექნა ჩვენი გიჟი მანანოვი დავითა! ვწუხვარ ამბავითა!..“ 113 r-v.

81. „მამა ეფრემს რომ მივწერე ლექსით.
—თუ იქნება ქარსაზობა ოთხი და ხუთი თუმნისა...“ 114 r-v.

82. „მუხანბაზის ხმაზე.
—ქორწილი გარდიახადა [!] ქაიხო[ს]როვ მდივანი...“ 115 r-v.

83. [ვახტანგ VI] „აღმართნა ბრძოლისა სვეტნი, რა მზემან ნახა, იამან...“ 116 r.

შენიშვნა: ვახტანგის მეცხრე მაჯამის მეოთხე სტროფის თავში [კრებულის რედაქტორის] ხელით სწერია; „ლექსნი ცენძური რუსთველისაგან.“ 116 r.

84. „[ზესიკი].

—ჰაერი ცის [!] ნამიანი, ჩვენთვის აღარა დღიანი...“ 116 r.

1283

ამვროსი ნეკრესელის კრებული [მე-18 ს.]

III+340 ფ.; 21×16,6 (შიგადაშიგ სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი (სხვადასხვა); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დაზიანებული (ზოგი ფურცელი: 85, 300, 303—4—5, 290 (ნაწილი), 303, 304, 305, 330—340—ამოვარდნილია); მხედრული (ალაგ ნუსხური); მე-18 ს]; უმეტესი ნაწილი: „წილკნელ-მანგლელ ყოფილი ნეკრესელი ამვროსის“ ხელით (308 v. იხ. აგრეთვე სხვა ანდერძებიც). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

დაუწერელია: I r—III v, 2 v, 20 r-v, 40 v, 45 r 52 v, 61 v, 62 r, 65 v, 149 v, 150 r, 152 v, 153 r, 155 v, 180 v, 192 v, 200 v, 203 v, 204 r, 243 v, 258 v, 259 v, 260 r, 284 v, 288 v, 289 r-v, 294 v, 298 r-v; 300 v, 303 v, 304 v, 309 v, 319 v, 320 r-v, 325 r, 326 r-v, 327 r-v, 338 r—340 v.

1. „ათნი მცნებანი, რომელნი მოეცნეს მოსეს ღ̃ის მხილველსა თითითა ღ̃ისათა წერილნი, რომელნი თანა გვაძს ყოველთა ქრისტიანეთა დამარხვად. ა. მე ვარ უფალი ღმერთი შენი...“ 1 r.

შენიშვნა: აქვე, ქვემოთ: 1. „სათნოებანი...“, „მადლნი სულისა წმიდისანი...,“ „საიდუმლონი წმიდისა ეკლესიისანი“. 1 r.

2. „მსოფლიონი კრებანი წმიდისა ეკლესიისანი...“ 1 r.

3. „მომაკვდინებელნი ცოდვანი... [სხვანი ცოდვანი]...“ 1 v.

4. „ცხრანი ნეტარებანი წმინდისა სახარებისანი...“ 1 v.

5. „მეორედ მოსლვას კითხვა უფლისაგან ყოველთა კაცთა ესე არს: მართალთა [და] ცოდვილთა...“ 1 v—2 r.

2. „თთჳსა იანვარსა კჱ. ცხოვრება წმიდისა და საკვრველთ მოქმედისა ტიმოთესი. ტიმოთე ანტიოქელი, პირველთავად ქრისტიანეთა უწოდენო მკვიდრთა ანტიოქიისათა. ამისი შემსხმელი არსთა ქმნულებიდამ იწყებს. რომელნიმე ამისთჳს იწყებენ ქებასა, ხოლო მე უფროს·ყოვლისა აღვივსები საკვირველებითა.—ტიმოთე, ღ̃ის მსახურთა მშობელთა შვლი, მუშაკთა და, როდეს მამა მიეცვალა, დედას ჩჩვილი დარჩა...“ 3 r—5 v.

შენიშვნა: ტიმოთე ანტიოქელის ცხოვრება, რომლის მოკლე შინაარსის გადმოცემა განუზრახავს ამ სტატიის ავტორს, გამოცემულია კ. კეკელიძის მიერ, ნ. მარის სახელობის ენის, ისტორიის და მატერიალური კულტურის მოამბე, VII.

3. „ცხოვრება ს̃ნ მესვეტისა, რომელი დამკვიდრებულიყო მთასა საკვირველსა, სანახებსა ანტიოქიისასა.—იყო ვიდრემე ამისი მამა ნელსაცხებელისა და საკმეველისა საქმის მქონებელი. ეწოდა იოანე...“ 5 v—8 v.

ეს „ცხოვრება“ გამოცემულია კ. კეკელიძის მიერ, „კიმენი“, I, 215—340.

4. „სვინაქსარისაგან სიტყვანი სულთა სარგებელნი.—ქ. ეპისკოპოზისათვის, რომელი დაეცა სიძვითა და წინაშე ყოველთასა აღიარა, ვითარმედ დავეცი და ვიჯმნი ეპისკოპოზობისაგან...“ 9 r—19 v.

შენიშვნა: 1. ქაღალდის ზომა 19×13;

2. არშიებზე მიწერილია შენიშვნები—„შესწავებანი".

3. ბოლოში დართული აქვს წვრილმანი რეცეპტები (თავის მოსასპობი საშუალებანი და სხვ. საყოფაცხოვრებო ხასიათისა). 6 v.

5. „ხრონოლ[რ]აფისაგან სიტყვები აღმოღებული.—ვითარმედ მეოთხესა დღესა გარდამოვარდა ეოსფოროსცა იგი, რომელი იყო პირველი ანგელოზთა..." 21 r—29 v.

შენიშვნა; 1. ტექსტში მოცემულია ბიბლიის სიმბოლიკის ახსნა—„თარგმანება".

2. პირველი გვერდის დიდი ნაწილი დაწერილია ნუსხურით.

6. [ცხოვრება და მოღვაწეობა სფირიდონ ტრიმითუნტის ეპისკოპოსისა] „...შვილთა და იყო მწყემს ცხოვართა და მერმელა დადგინებულ იქმნა მწყემსად ერისა ტრიმითუნტისა, ჟამთა დიდისა კოსტანტინესთა..." 30 r-v.

7. [ქართველ მთარგმნელთა სია. ვახუშტით?]—„ქ. იოანე გრძელის ძე; ქ. იოან[ე], მამა ეფთვიმისა (წმიდა ეფთვიმი, ქრისტეს აქეთ 92 (ჟბ) ბაგრატ ბაგრატოვნის მეფ[ო]ბასა..." 31 r.

შენიშვნა: აქვეა—1. „შვიდი ხარისხი მღვდელობისა [ქრისტეს მიერ აღსრულებულ-დაწესებული]" (31 r).

2. [გეოგრაფიული ცნობები]—„ქ. ქვეყანა, ზღვა და ბიაბანი [!] ას ორმეოცდა რვა აღაჯა..." 31 r.

8. [გეოგრაფიული ხასიათის ანეგდოტი]. 1. „ქ. იტყვიან: ბანდარის ზღვასა შინა არს კუნძული ერთი და მას შინა წლითი წლად მოვალს ნაყოფი მსგავსი ფეტვისა, მოვალს ჭივჭავი და მას შესჭამს..." 31 v.

2. „ქ. ჟამსა შაჰაბაზისასა იყო შირაზს ხანად ალიყული ხან. ამან დღესა ერთსა ინება გასლვა ნადირობად..." 31 v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს ზღაპრულ თქმულებას ცხენიჭამია ქალის შესახებ.

9. [სახელების და თარიღების ნუსხა,] **ა.** „წ῀წყლთ სახელები. **ბ.** „მოციქულთ სახელები." **გ.** „მამათმთავრის იაკობის შვილების სახელები." **დ.** „ადამისითგან ნათესაობის ჩამომავლობა ქრისტესამდე." **ე.** „იესო ქრისტეს სამეოცდა **იბ** მოწაფეთა სახელები." **ვ.** „ადამ ცხონდა **ხლ** წელ და შვა სეით." **ზ.** „ყ῀დ წი῀საგან დასტური ითხოვა, მოციქულთ ფერჴი დაბანა." **ჱ.** „თორმეტის ბურჯთა ვარსკვლავთ სახელები..." 32 r—33 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი უმთავრესად წარმოადგენს ბიბლიური პერსონაჟების ცხოვრების წელთა აღრიცხვას და იესო ქრისტეს ცხოვრების მთავარი ფაქტების ნუსხას.

2. „თორმეტის ბურჯთა ვარსკვლავთ სახელების" ტექსტის ქვემოთ ჩამოწერილია ქართლის ცხოვრებაში მოხსენებულ გეოგრაფიულ სახელწოდებათა ახსნა, ქართლის ცხოვრების შენიშვნების თანახმად: „არარატი ალაგოზია, მიდია თავრეზია, კავკასია იალბუზია..." 33 v.

10. „პირველი [მსოფლიო] კრება იქმნა მადლითა და განგებითა ზეგარდამოთა ქალაქსა ნიკიას, კოსტანტინესზე, დიდისა მეფისა..." 34 r.

შენიშვნა; 1. მსოფლიო კრებათა შესახებ ცნობების ქვემოთ „ათთა მათთვის მცნებათა"". 34 v—35 r.

2. „...სამნი ცანი უმრუმონი და უამბობენ დიდებასა ღ̃თისასა [არიოზითთა შეჩვენება?]...“ 35 v.

11. „[წარწერა] ანნა დედუფლის საფლავისა („ლოცვამან ანნა“).
„მიწითნო! წერით გეტყვი: მიწამე უტყვი!
სძლად მაგო მაგმან მტილსა სადავითოსა...“ 35 v—36 r.

შენიშვნა: 1. ანნა დედოფალი—ზაალ აბაშიძის ასული, ირაკლი II-ს მეორე ცოლი იქორწინა 1745. გარდ. 1749.

2. ლექსის ტექსტი მთლიანად გამოქვეყნებული აქვს ე. თაყაიშვილს („საისტორიო მასალანი“. ძველი საქართველო ტ. II. ტფ. 1913. გვ. 36—37, სადაც შეპარულა რამდენიმე კორექტ. შეცდომა).

12. „ითიკა. მაშინ შეეკდიმის ეშმაკსა, ოდეს თავთა ჩ̃ნთა ცოდვილად და დასჯილად ვხადოდეთ. ოქროპ. იოანეს სახარებ. თარგ...“ 36 r—40 r.

შენიშვნა: „ითიკაში“ წარმოდგენილია „სწავლანი“, გამოკრებილნი: იოანეს სახარებიდან (36 r); მაქსიმე აღმსარებელის წიგნიდან (36 r—37 r); „წმიდათა და ღმერთ შემოსილთა მამათაგან“ (37 v—38 r); „ოქროპირისა“ (38 r); „უწმიდესის ნათარგმანის კრების წიგნიდან“ (38 r—39 v); მინაწერით: „სადღაც მინახავს ნაწერი“ (39 v); [ზიარებისათვის ლათინთა ნათქვამი]—სათაურით „ამას ლათინნი ასე იტყვიან. სადღაც მინახავს. არ შეიწყნარება.“ 40 r.

ანდერძი: „უდაბნოში რომ ვიყავ, წელსა ქრისტესით **ჩღოვ**, აგვისტოს, ერთად შეკრებულის წიგნიდამ ამოვწერე.“ 36 r.

13. „წიგნი აღსარებისა. ტყუილისათჳს.—კითხვა სულიერისა მამისა მიერ მოწაფისა მიმართ: მოიხსენე, შვილო, ვნება ქრისტესი...“ 41 r—44 v.

14. „თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა.—დალაცათუ ყოველნი დღენი ცხოვრებისა შენისანი ცოდვასა შინა წარჴადენ, უკანასკნელსა დღესა, მდებარე რა იყო ცხედარსა ზედა და მიახლებულ სიკვდილად, მაშინცა შეინანე და შეურდი ღმერთსა...“ 46 r—49 r.

15. „...სამნი სათნოებანი არიან საძიებელნი და საჭირონი: სიმშვდე, მოსწრაფება და სიმჴნე...“ 49 v—50 r.

16. „სწავლანი წმიდათა მამათანი.—რამეთუ რომელი უძღებებით ჭამდეს და სმიდეს, არა ხოლო თუ სულსა, არამედ ჴორცთაცა სნეულებათა და უძლურებათა მოატყვებს...“ 50 r—52 r.

17. „წმიდათა შორის მამისა ჩვენისა იოანე სინის მთისა წინამძღჳრისა, მოძღჳრებითა განთქმულისა, რომელი შეუთხზს, აღსწერს სწავლათა სამ-ათ კიბოანთა, თქმობათა შინა მრავალ კეთილფერთა.—შეწევნითა სახიერისა და კაცთმოყუარისა და მოწყალისა ღ̃ა და მეუფისა ჩვენისათა ვიწყოთ სიტყვად...“ 53 r-v.

წყდება: „რამეთუ ღ̃ა ჰშვენის დი...“

18. „სწავლა მღვდელთმთავართაგან ახლად დადგინებულთა მღვდელთა მიმართ, რათა ყოველთა მღვდელთა აქვნდეს აღწერილი ქარტასა ზედა მცნება ესე და რათა ყოველთა დღეთა შინა წარიკითხვიდეს მცნებასა ამას გულსმოდგინებით. ხოლო მცნებანი ესე, რომელიცა აქა წერილარს, წმიდათა და ყოვლად ქებულთა მოციქულთა და ღმერთ-შემოსილთა მამათა სჯულის კანონთა

მიერ არს გამოკრებული.—აჰა, ესე რა მოცემულ არს შენდა მადლი ღ̃ა, სულიერო შვილო და ღ̃ა მიერ დადგინებულხარ მღ̃დელად...“ 54 r—57 r.

19. „სარწმუნოებისა ნაყოფთა, კეთილთა საქმეთა წინაადღგომთა ცოდვათა აღსარება.—წინაადღგომა ჭეშმარიტისა კეთილმსახურისა აღმოსავალისა ეკკლესიისა სარწმუნოებისა, რომელითაცა გვარითა იქვი ზემოთქმულისა მის სარწმუნოებისა მიმართ...“ 57 r—65 r.

შენიშვნა: აქვე—ღვთის დაუსაბამობისა და მარადისობისათვის და საუკუნო ცხოვრებისათვის (კითხვა-მიგებანი) და სხვა—63 r—65 r.

20. „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ.—პირველად ეს მოიხსენე, ქრისტეანო, წმიდის ნათლისღების შვილო, რომ რაგვარადაც მზეს მნათობიერებისაგან ეწოდება სახელი მზე, ამისთვისა რომე ქვეყანას ანათობს, აგრევე ქრისტეანს ადამიანს ნათელი, ნათლისღების შვილობისაგან ეწოდება...“ 66 r—72 r.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს მოძღვრის ერთგვარ კონსპექტს, რომელშიაც მოცემულია განმარტებანი: **ა.** სარწმუნოების სიმბოლოსი. **ბ.** კეთილი საქმისა. **გ.** მარხვისა და ხსნილისა. **დ.** თორმეტი თვისა და დღესასწაულთა. **ე.** ქართული საერო ქორონიკონისა. 72 r.

21. „უარყოფილთ ქრისტეანეთა და კვალად მოქცეულთა განწესებული, თუ ვითარ ჯერ არს შეწყნარება.—სწავლა: დაღათუმცა კმა არს საშინელ-ყოფად ჴმა იგი, თქმული შესაძრწუნებელი წმიდასა შინა ღ̃თისა სახარებასა, მეტყუელი...“ 72 v—74 r.

შენიშვნა: დართული აქვს.—„სწავლა ახალ მოსანათლავთა მიმართ მოძღვრისა მიერ...“ 74 v.

ანდერძი (კრებულის შემდგენელისა): „ეს მცირედი ჩემს მღვდელობაში თქმულიყო და ახლა ნეკრესელმა გავაახლე. ამის ორ ფურცელს ქვემო იხილე“. 73 r. (მარჯვენა არშიაზე).

22. „მზვაობრობისათჳს და ამპარტავანებისა, თქმული წმიდისა ევაგრისა მზვაობრობისათჳს.—განათლება ელვისა გვიქადაგებს დიდისა ქუხილისა ჴმისა მოსლვასა...“ 75 r.

23. „თქმული წმიდისა ევაგრისი მდაბალთა და ამპარტავანთა კაცთათჳს.—რაჲსათჳს მაღლოჲ, ჵ, კაცო, მწჳრე ხარ ანუ წუთხი, რასამე ჰზვაობ...“ 75 r-v.

შენიშვნა: იხ. აგრეთვე 76 v-ზე „კ̃დ ევაგრესი.—ცუდად მზვჰბრობა არს ვნება...“

24. „თქმული წმიდისა ვასილისი ამპარტავანებისათჳს.—სიმდიდრითა გარემოსილხარა საქმეთაგან, რომლითაცა მოქადულობ და იხარებ მამულსა...“ 75 v—76 r.

25. „სიტყვა წმიდისა იოანე ოქროპირისა ამპარტავანებისათჳს.—ვითარცა ნერგსა განუწმედელსა კუროს თავთაგან არა ძალუც აღორძინება, ეგრეთ კაცსაცა ამპარტავანსა არა ძალუც ცხოვრებად, უკეთუ არა სიმდაბლით ამპარტავანება განიშორნეს...“ 76 r-v.

26. „ამასვე დღესა სიტყუა წმიდისა მამისა კასიანესი [და სხვათა]. რაჲთა არა ავრიდებოდეთ.—თქვა წმიდამან კასიანე ჰრომაელმან: მოიხსენნით

მამა ირონ და ბოროტი დაცემა მისი, რომელი დაეცა პირველ მცირეთა ამათ დღეთასა...“ 77 r—78 r.

შენიშვნა: აქვე—1. „თქმული სიმდაბლისათვის, რომლისა მიერ ეშინის ეშმაკსა...“ (77 v—78 r);

2. „სიტყვა წმიდისა ეფრემისა სულთა სარგებელისათვის და სიმდაბლისათვის...“ 78 r.

27. „თქმული ანტოხ[ი]სა [?] ანგელოზისათვის.—თქვა უფალმან: არვის ჴელეწიფების ორთა უფალთა მონებად...“ 78 r-v.

წყდება: „და მოციქულიცა კ͞დ რის...“

28. „იბაკონი ყოვლად წმიდისა ღ͞ის მშობელისანი, სავედრებელნი, კჳრიაკესა სათქნელნი.—ჴმა **ბ.** სასოო და შესავედრებელო ქრისტეანეთაო, მეოხო მჴურვალეო...“ 79 r—80 r.

შენიშვნა: აქვე მოთავსებულია: „გალობანი წმიდისა გიორგისანი (იოანე ოქროპირის) და სხვ. საგალობლები... (80 r). ტექსტის ბოლოს, ტექსტისავე ხელით: „(აქ მთელი წლის განიწადეები [?] ეწერა) (მერე საუფლო დღეების ფსალმუნთა წილი ეწერნეს)“.

29. „მიქელ სჳნიკელჲსა იჱრუსალიმელისა მართლისა სარწმუნოებისა წარმოთქმა და აღსარება.—მრწამს ერთი ღმერთი, მამა უშობელი და ერთი ძე, შობილი და ერთი სული წმიდაჲ, მამისაგან გამომავალი...“ 80 v—83 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის თავში, ტექსტის ხელით: „ერთი წიგნი იყო რუსეთს დაბეჭდილი ქართულს ენაზედ, თავს ეწერნეს ანბანი და მერმე **ბა**, გა, **და**, მერმე ან ა, ბან **ბ**, გან **გ**, და შემდგომი ა͞ნ, ა͞დ, არ͞ნ, ა͞ნგსი, ა͞ნგსნი, ა͞წა, ბ ბ͞ნბა, ბნნბით—ესენი. წ͞ო ღ͞თო, დ͞ბა, ყ͞დ წ͞ო მამაო ჩ͞ნო, მიწყალე მრწამსი, ს͞დ მრწამსის თავს ასე სწერია: სიმბოლო სარწმუნოებისა; მრწამს ერთი ღმერთი, მერმე ღ͞ის მშობელო ქ͞წო ს͞დ: მერმე...“

2. ტექსტის ბოლოს: „რაც ამ სამს ფურცელს ნუსხაზე დავწერე, ერთს წიგნად, იყო დაბეჭდილი სასწავლელად“. (83 v).

3. ამ მინაწერების მიხედვით 80 v—83 v-ზე გადმოწერილი უნდა იყოს მთელი ნაბეჭდი წიგნის ტექსტი, რომელშიაც, გარდა მიქელ სვინკელის „მრწამსისა“, გვაქვს სწავლანი, ვითარ ჯერ არს გამოსახვად... ჯუარისაჲ“ .(82 r); „ათნი მცნებანი,.. მე ვარ უფალი...“ (კითხვა-მიგებითი) და „თქმული ბრძენთაგან სწავლისათჳს შვილთასა“ (83 r-v).

30. „სხვა სწავლა წმიდისა მაქსიმე აღმსარებელისა.—ვინ არიან ჭეშმარიტნი თაყვანისმცემელნი, რომელნი სულითა და ჭეშმარიტებითა თაყვანისცემენ...“ 84 r.

31. „სხვა სწავლა წმიდისა მაქსიმე აღმსარებელისა.—რაჲ არს სამოსელი შებღალული? ესე არს მრავალთა ცოდვათაგან შებღალული ცხოვრება...“ 84 r-v.

32. „სწავლა მოწყალებისათჳს წმიდისა მამისა იოანე ოქროპირისა.—ვისწრაფოთ, ძმანო, წარმართებად მოწყალებისა, რამეთუ უმჯობეს არს მისი წარმართება, ვიდრელა დაპყრობად...“ 84 v—85 r.

33. „სწავლა წმიდისა მამისა ჩ͞ნისა იოანე ოქროპირისა.—ისმინე რასა იტყვის ღმერთი პირითა წინასწარმეტყველისათა, ვითარმედ ერი ესე ბაგითა მათითა პატივს მცემს მე...“ 85 r-v.

34. „სწავლა წმიდისა მამისა ჩ̃ნისა იოანე ოქროპირისა, სწავლისათჳს საღთოჲსა სიტყვისა.—ჰხედავა, ვითარ სული სიტყვათაგან თვითოფერად იცვალების...“ 85 v—86 v.

35. „მრწამს ერთი ღმერთი, წმიდა სამება...“ 86 v.

36. „ქ. ახლოს არს, სულო, სიკუდილი! აჰა, შენთანა არს ყოველსა ჟამსა, დროსა და ადგილსა...“ 87 r.

37. „სინანული თჳსთა ცოდვათათჳს და გლოვა ღ̃თისაჲგან შორს ყოფათათჳს.—მართალ არს უფალი, პირი მისი განვამწარე“—თქვა იერემია...“ 87 v.

38. „სიტყვა სიკვდილისა, რომელ არს განყოფა სულისა და ხორცთა.—საღ̃თოსა ჴმისა გესმას...“ 87 v.

39. „...თავი ა. შინა ვერცა მტერსა ვინ იცნობს, ვერცა მეგობარსა, არამედ ყოველთავე უმეცარ არს. ეგრეთვე რა-ჟამს იქმოდის ცოდვასა...“ 88 r—90 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი სინანულისათვის სწავლას წარმოადგენს.

2. დართული აქვს: „წმიდის ზიარების მიღების უკან და უწინც სათქმელი“ ლოცვა. 90 v.

40. „ლოცვა სავედრებელი უკანასკნელი სულთა და ჴორცთა განყრისა დღისა უფლისა ჩ̃ნისა იესო ქრისტეს მიმართ. ხოლო ოდეს განვიდეს მართალ მადიდებელისა კაცისა სული, ანუ მღ̃დლისა, ანუ ერის კაცისა, გუამისაგან თჳსისა, ესრეთ ჰყავთ, ვითარცა ქუ̂ჱ მოწერილ არს.—უწყებულ იყავნ, ძმანო, რამეთუ ესრეთ წერილარს და ესრეთ ჯერ არს, რაჲთა წინამძღუარმან თავის მონასტერსა შინა, გინა მღ̃დელმან თავის სამწყსოში თავის სნეულს მიხედჳდენ...“ 91 r—100 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შეიცავს სნეულთა და მომაკვდავთა სინანულისა და ზიარების წესებს.

2. დართული აქვს მცირე ფორმატის (13×18) ცალკე ფურცელი, რომელზედაც აღნუსხულია განსაკუთრებული წესები ვნებისა და აღდგომის კვირიაკისა, კათალიკოზისა და ტფილელის მიერ რომ სრულდებოდა (100 r-v).

41. „წესი გამორჩევისა და ჴელდასხმისა მღუდელმთავრობითისა.—ოდეს დაცალიერდეს აღარყოფითა მღუდელმთავრისათა საყდარი სამღუდელმთავროჲ, მაშინ უნეტარესი მამათმთავარი საქართუჱლოჲსა ჰყოფს შემოკრებასა უმარჯუჱსთა ადგილთა მყოფთა მღუდელმთავართასა, ბრძანებითა კეთილმსახურისა მისისა სიმაღლისა მეფისათა და იქმს გამორჩევასა კრებითურთ დაცალიერებულისა მის სამღუდელმთავროჲსა საყდრისა განწესებადისა არხიმანდრიტისა, ანუ წინამძღურისა, ანუ ხუცეს მონაზონისასა, ღირსებისაებრ...“ 101 r—110 r.

ანდერძი: [ანტონი I კათალიკოზისა]: „ესე უკუჱ წესი გამორჩევისა და ჴელდასხმისა მღუდელმთავრობითისა განიმართა ჩ̃ნ მიერ, წინადადებითა საბერძნეთისა და რუსეთისა ეკკლესიისაგან პყრობილთა მღუდელმთავრობითისა გამორჩევისა და ჴელდასხმისა განწესებათაგან. რამეთუ ჩ̃ნ, მომღებელთა თქმულისა მღუდელმთავრობისა განწესებისათა, რომელიცა ვჰპოვენით საუნჯეთა შინა წიგნის საცავთა მცხეთისა ეკკლესიისათა, გარდმოთარგმანებული ბერძულისაგან, ვჰგონებ, ვითარმედ კჳპრიანეს მიერ სამთავნელისა (რომელი იყო ნათესავით არაგჳს ერისთავთაგან) ნათარგმანები, ბრძანებითა ნეტარისა მამათმთავრისა, მამისძმისა, და მოსაყდრისა ჩემისა, მეფისა ძისა დო-

მენტი მეცხრისათა და კ̃დ თქმულისა განწესებისაგან რუსთა ენისაგან გარდამოთარგმანებულისათა, ვჰყავ განჰსჯაჲ გულის ხმისყოფითი და ესრეთ უმჯობესისა აღმრჩეველმან ყოველი აღსარებაჲ სარწმუნოებისა და ლოცვანიცა ჴელისდასხმითნი ბერძულისაგან. ხოლო თრისკიანი, ესე იგი ცერემონიანი, რუსულისაგან ნათარგმანებისა შევაწყუჱნ და ესრეთ საკმარად ფრიად სამღუდელმთავროჲსა გამორჩევისა და ჴელდასხმისა დადებად ყოვლისა ზემოჲსა საქართუჱლოჲსა ეკკლესიისათჳს ვიმხარკენ, ყოვლითა გამოძიებითა და გამოწულილთა ქმნილნი.

ხოლო სათქმელარს ესე, ვითარმედ ნუ ვინ სადამე იკადრებს გარდასლუად და დარღუჱვად კანონთა მათ საქართუჱლოჲსა ეკკლესიისა ნეტართა მამათმთავართა და მღუდელმთავართაგან დადებულთა და ყოვლითა დამტკიცებითა აღმოჩინებულთა, რომელარს: თჳნიერ მცხეთისა დიდისა სამოციქულოჲსა ეკკლესიისა, ყოვლითურთ დაყენებულ არს ჴელის დასხმაჲ მღუდელმთავრობითი სხუასა ეკკლესიასა შინა. ხოლო თუ სადამე იკადროს ვინ გარდასულად კანონისა ამის ჩ̃ნისა, ჴელისდამსხმელიცა იგი კრებაჲ და ჴელდასხმულიცა იგი განკუჱთილ არ̃ნ.

ამას ზედა ჰსწამებს ისტორიაჲ წერილი მამათმთავრისა ნიკოლაოსისი, რომელი იყო ძმისწული სიმეონ მამათმთავრისა.“ 110 r-v.

42. „ცოლ-ქმართ ნათესავნი. ქმრისა და ცოლის ჴორცთ ერთობისა და მათთა ნათესავთა ერთობისათჳს. ნამუშაკევნი სულხან-საბა ორბელიანისაგან, ჰრომით.—ღმერთმან, ყოვლისა კეთილისა გამგებელმან, ოდეს შექმნა ადამი, ჰ̃ი კაცი, აღმოიღო გვერდისაგან მისისა ფერცხალი წიბოთაგან და ჴორცისავე მისისაგან შეუმზადა მეუღლე ევა, ცოლი მისი...“ 111 r-v.

43. „ლოცვა სავარდის განწესებული.—წმიდამან მარიამ ღ̃თისმშობელმან მოსცა სავარდის კრიელეისონი წმიდაჲ თომა აქჳნელსა, დომენიკანსა მამასა, ათხუთმეტსა საუფლოთა ზედა: თჳთო „მამაო ჩვენო“ დათითო „გიხაროდენი“ სათქმელად...“ 112 r—113 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს სასულიერო შინაარსის მოთხრობების განმარტებას.

2. და: „შობის დღის სამგზის წირვისათჳს ფრანგნი ესრეთ იტყვიან: მრავალი გამოვიძიე და ჭეშმარიტი ვსცან...“ 113 v.

44. „იოანესგან სინელისა სამ ათნი გვარნი კიბისა აღსავალთაებრ, თქმულნი [იოანე პეტრიწის მიერ ნათარგმნი და გალექსილი]. ვინცა აღსრულხართ, სისრულედ მიწევნულხართ. ესენი თჳთო თავისაგან ათმუჴლად მე იოანე დავლექსენ პირისპირად.

—განებავს გამოხვალ,
არსსა ვით ხედავ
მარადის მხედრი...“ 113 v—114 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი (ლექსისა) წყდება: „სამნი შეიტკბენ, მონაზონო, და სჳხონდე: უმანკოება, სიწმიდე, დამარხვა, ერთი მოყვსისა სიყ“.

2. შდრ. H 1023. აღწერილობა, ტ. III, გვ. 22—23.

45. „ვითარ ჯერ არს აღსარებათა თქმა წინაშე მოძღვრისა მოწაფისა მიერ, რომლისა კიდე შეუძლებელარს ცხოვრება.—საყვარელო ძმაო! ღ̃თისმეტყველნი ორთა საქმეთა იტყვიან ქრისტეს მიერ შესვლად კართა ცხოვრებისათა. ჰ̃ი, რომელი დაჴშნა ადამის ცოდვამან და განიხმიან ნათლისღებითა...“ 114 r—120 r.

შენიშვნა: აღსარებისა და სინანულისათვის სწავლის შემცველი ტექსტი ალაგ მოძღვარ-მოწაფის შუა კითხვა-მიგების სახით არის დაწერილი.

46. „სარწმუნოება, შემოკლებით აღწერილი ტფილელ მიტროპოლიტისა ნიკოლოზის მიერ [და ამავე ავტორის - „შვიდნი ცოდვანი“]. რომელსაცა გენებოს სწავლა, ამით მიიღონ.—კით. რა არს რჯული? მი: მოსეს ათნი მცნებანი...“ 120 r—140 v.

შენიშვნა: 1. დართული აქვს კრებულის შემდგენელის მინაწერები (დამატებანი) არშიებზე (122 v—123 r და 126 v—127 r).

ანდერძი: „ესე შვიდნი ცოდვანი, მომკლელნი სულისანი და შვიდნი წამალნი, მომკლელნი მათ სენთანი, თბილელ მიტროპოლიტის ნიკოლოზის ორბელიანის მიერ აღწერილი არის, რომელნიც იხილვიდეთ, შენდობას უბრძანებდეთ.“ 140 v.

47. „დავითის მიერ, დავითიან ბაგრატოანისა, საქართველოს მეფისა ირაკლი მეორისა პირმშოს ძის, გიორგის, პირმშოს ძისა, ჴელხება, სიმვოლი.—ლექსი ესე ზემოჴსენებული, რომელ ა[რს] სიმვოლი, არა არს ჩ´ნისა ენისა ლექსი, არამედ ბერძული და ესე ჰნიშნავს ჩ´ნსა ვიდრემე ჴმასა ზედა აღსარებასა სარწმუნოებისასა...“ 141 r—143 v—147 r-v.

შენიშვნა—წინ უძღვის: „წინასიტყვაობა. ვინაჲთგან ჯერ იყო ჩ´ნდა კეთილმსახურთა ერთათვის, რომელნიცა აღბეჭდულ ვართ ბეჭდითა წმიდისა ნათლისღებისათა, რაჲთა ვიცოდეთმცა აღსარებაჲ წმიდისა აღმოსავლეთისა ეკლესიისა, ამის კმაჲსა მიზეზისა ძლით ვყავ შრომაჲ და აღვსწერე განმარტებაჲ სულთა განმანათლებელისა ამის სიმვოლისა, რომელიცა არს აღსარება წმიდისა აღმოსავლეთისა ეკლესიისა, ვინაჲთგან ზოგთა ვიეთთამე არ უწყიან განმარტებით აღსარება ესე გამოუცდელობისა ძლით წერილთასა, რომლისა მეცადინეობაჲ მართლმადიდებელთა ქრისტეანეთათჳს ფრიად არს საჭირო და თჳნიერ ამისსა სათნო-ყოფაჲ ღ´ისა ვერ შესაძლებელ არს, ვითარცა იტყჳს მოციქული ეზრა: 11,16 „თჳნიერ სარწმუნოებისა ვერ შესაძლებელ არს სათნო ყოფაჲ ღ´ჲ და არცა განმართლება. ვითარცა კ´დ ჰსწამებს თჳთვე მოციქული და იტყჳს: „რამეთუ არა განმართლდების კაცი საქმეთაგან სჯულისათა, გარნა სარწმუნოებითა ქრისტე იესოსითა. „გალატ. 2.16.“ ამისთ´ს მეცა საჭიროდ აღმიჩნდა შემეცნებად ამისა ერთა ჩ´ნთა. და აღვსწერე განმარტება აღსარებისა ამის, რაოდენ ძალედვა უძლურებასა ჩემსა და უკეთუ ჰპოოთ რაჲმე ცთომაჲ, ვჲთხოვ მოტევებასა, ვინაჲთგან ჯერეთ ჰასაკითა სწავლისათა ვარ გამოუცდელ და არა თუ მხოლოდ ამით, არამედ ჟამითაცა.

საქართველოს მეფის ირაკლი მეორისა პირმშოს ძის გიორგის პირმშო ძე დავით.

სრულ იქმნა წელსა ქრისტესსა **ჩღჟგ.** ხოლო ქართულსა ქ´კს უპა, ფებე. იჵ“ 141 r.

48. „რქა ცხოვრებისა. „სოლომონ, ლექსთა სირათა კალამ მმექმე.—ვინათგან სახილავსა შინა არსთა განსირვათასა იქადის უკუჵ ბ´ნება ჩ´ნი ქმნილებისა პატივსა, სადაცა ცნობა განჰსჯასა კაცობრივსა განისწავლების...“ 144 r—146 v.

შენიშვნა: ანდერძის ტექსტის ბოლოს „ზანდუკი წიგნისა ამის, რომელსა ეწოდების რქა ცხოვრებისა“ 146 v.

ანდერძი: „ძალითა ღ´ისათა, სრულვყავ წიგნი ესე მეფობასა ირაკლი მეორისსა, მე სოლომონ, ოდეს ვიყავ წლისა ოცდაერთისა, წელთა [?], თთვესა დეკემბერსა.“ 146 v.

49. „სიმვოლი. არა შერევნითა ბუნებისათა, არამედ შეერთებითა გვამოვნებისათა აღსარება, ვინათგან სიტყჳსა ღ҃სა განჴორციელება გვამოვნობითი იყო და არა ბუნებითი...“ 147 r-v.

შენიშვნა: მოცემულია საქრისტიანო სარწმუნოების 6 სიმბოლოს განმარტება.

50. „...მოვიდა და უბრძანებდა: აღდეგით შეპყრობილნი ძილითა! და მაშინ მწუხარეს იესოს ანგელოზი ზეცით განაძლიერებდა...“ 148 r—154 v.

შენიშვნა: 1. აქ მოთავსებულ „ნარევ“ ტექსტში მოცემულია საღვთისმეტყველო თხზულებათაგან მოტანილი ციტატების განმარტებანი (გულისწყრომისათვის, უძლურებისათვის, მორჩილებისათვის, სამართლით სჯისა, ულთოებისა და სხვათათვის).

2. ჩართულია: ა „ანჩინური ანბანი“ (153 v).

ბ. „სხეული რაიმე არს ორღანებრი, ვითარცა მგრძნობელთაჲ, ხოლო რომელიმე არა ორღანებრი, ვითარცა უსულოთა ქვათა და ეგევითართა. წერტილითგან შედგება ასო, ასოთაგან—მარცვალი, მარცვალთაგან—ლექსი, ლექსთაგან სიტყვა, სიტყვათაგან პარაღრაფი, პარაღრაფთაგან თავი, თავთაგან წიგნი...“ (154 r).

გ. „ელინთა ენითა ურანოს ჰქვიან ცასა, რომელარს ზე აღსახედი, ანუ საზღ҃რი ზენაჲ...“ (154 r).

დ. განმარტებანი სიტყვა: „ნიკროსკოპის“ და სხვ. (154 r).

3. ტექსტის ბოლოს: „იამბიკონნი, თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა. —ყრმაჲ საშოჲთგან და მუცლით შთამოსრული პ҃ლსა ჴმასა ტირილით განუტეობს...“ (154 v).

51. „[პროკლე დიადოხოსი. კავშირნი ღვთისმეტყველებისანი. თარგმანი] იოანე პეტრიწისა.—[ჩ]უენ შორისიმე მიდმო სხუა, რომელსა გულის შორისად მჴობლად ვიტყვით, ვითარ ვინაჲმე საწონი საწონელთად და ვითარ ქუაჲ, რომლისა მიერ განვურჩევენ სიკეთეთა ოქროსა...“ 156 r—166 v, 155 r.

ანდერძი: „სათანადოა უწყებად შენდა ამას, მკითხუელო, რომელ ნაქსოვნი ესე რომელსა ჰსჭურეტ, იოანეს მიერ არს თქმული, ქართუელისა ფილოსოფოსისა, რომელსა ნართაულებ ზედ ეწოდა პეტრიწი, სიმკაცრით გამოძიებისათჳს წერილთასა, რომელსა ჰყოფდა. რომელი იყო ნათესავით ქართუელი, სანახებთაგან სამცხესა, დაბით ჭირჭიმით. ხოლო სხუა ვინაობა ანუ სადაობა მისი არა [არს] საცნაურ ჩ҃ნდა. მხოლოდ ესე გუეუწყების, რომელ ათინას იყო წურთილი და ზედმიწევნით მეცნიერ სიბრძნეთა მუნებურთა, ვითარცა წამებენ ნაქუსნი მისნი, რომელნი მრავლითა სიბრძნითა სავსედ იხილუებიან და ენა ღღეობითა კეთილჴელოვნურად, რომელთაგანი ერთი არს ესე კავშირი, მის მიერ გარდმოღებული ელლინთა ენისაგან ქართუელთა ჴმასა, თჳს მიერ აჴსნითა, ვ҃ა აღმოიჭვირობს, რომლისა სიკეთე ფრიად არს. და ესე ნაქუსი ბოლოს დაუდვიესყე, შემდგომად კავშირისა. რომელი ესე აწ აღიწერა ცალკერძ კიდე მისგან, ჴელითა უგლახაკესისა ხუცეს მონაზონისა გერმანე უდაბნოურთაგანისა. ჟამსა მას, ოდეს სასწავლოთა შინა ვიქცეოდი, ჴელსა ქუეშე ნეკრესის ეპისკოპოსისა მოძღურისა და უფლისაჲ ჩემისა უსამღუდელოესისა დოსითეოსისა, ქალაქ-სოფელსა თელავს. ქრისტეს შემდგომად ჩღჲგ.“ (155 r).

შენიშვნა: ტექსტის ხელი ამვროსი ნეკრესელისა არის.

52. „...სული წმიდა არს უშობელისა და შობილისა საშუალი და ძისა მიერ შეყოფილი მამისა. უქცეველი არს და უცვალებელი ყოვლითურთ ღმერთი...“ 167 r—176 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შეიცავს საღვთისმეტყველო მსჯელობას ღვთაების სამპიროვნებისათვის და თვითოეული პიროვნების საკუთარი თვისებებისა და ღვთისმშობლისათვის; ღვთაებისა და ადამიანის მიმართება-დამოკიდებულებისათვის და სხვ.

2. ამოწერილი ჩანს დიდი საღვთისმეტყველო თხზულებიდან.

53. „განჩინებაჲ და მსჯავრი სამოციქულოჲ ზემოჲსა საქართუჱლოჲსა მამათმთავრისა ანტონის მიერ და ეპისკოპოსთა, სამეუფოსა ქალაქსა ტფილისს,. პალატსა საკათალიკოსოსა შეკრებულთაგან—ზაქარიასთჳს ხუცისა და ვიეთთამე მიმდგომთა მისთა, ცხადად დამთრგუნჱლთა სჯულთა საღმრთოთა და მამათა კანონისათა.—მაცხოვარი ჩ~ნი და უფალი გჳასწავებს მეტყუჱლი, ვითარმედ: „უკეთუ კრებულისა არა ისმინოს, იყავნ იგი შენდა, ვითარცა მეზუჱრე...“ 177 r—180 r.

შენიშვნა: ხელს აწერენ: ანტონ I კათალიკოსი, სამთავროს და გორის მიტროპოლიტი კირილე, მთავარეპისკოპოსი ბესარიონ, ტფილელი ქრისტეფორე, ნინოწმიდელი საბა, რუისის ეპისკოპოსი გერმანე და მანგლელი ნიკოლაოზ.

54. „... განსივნეს და განიბნინეს ყოველნი ნაწლევნი მისნი. ამისთვის კუალადვე თვისი ბოროტი უკანასკნელი ზრახვა ეგრეთვე ბოროტად შეეცვალნეს, ვით დღესაც უწყალოთ ეშმაკთ ჴელში უწყალოდ [!] იტანჯება სამართლად...“ 181 r—182 r.

შენიშვნა: ტექსტი ქრისტეს ვნებისათვის (ხაზგადასმული).

55. „ნიკოლოზმა იქადაგა ქ~კს **უნდ**, ჴორციელის კჳრიაკეს: „ქრისტეს მადიდებელნო ერნო!' დღეს ქრისტეს სძალი ეკლესია მეორედ მოსლვისა და მკუდართა აღდგომის დღესასწაულს აღასრულებს...“ 181 v.

შენიშვნა: 1. ქადაგების კონსპექტი შეეხება „მეორედ მოსვლის“ საკითხს.
2. დართული აქვს „განმარტება სარწმუნოებისა“ (181 v).

56. „მოკლედ მოსაგონი დატკბობილის სიტყვით.—საყვარელნო! ამ სოფლის დიდება და პატივი და ამ ამაო საწუთოს მეფობა და ჴელმწიფება და თავადობა და ყოველივე, რაც რომ შეტკბობილი და უცხოდ საჩინო და სასიამოვნო არის იმ სასურველს საუკუნეზე...“ 182 v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს სასუფეველის შესახებ ქადაგებას.

57. „ქ. აპრილს ც, წელსა 1784, წილკნელის სახლის შენებაზე პაპუნა ხურო ვამუშავე, ჯერეთ დღე ვ...“ 182 ა r-v.

შენიშვნა: ეს დავთრული ხასიათის ჩანაწერები ტექსტის ხელით ნაწერი 14—15 სტრიქონად, ხაზგადასმულია. აქვე, ცალკე, პატარა ქაღალდის (16,5×11) r-v-ზე—არის სხვა მინაწერებიც.

58. ა. „ერთი მხატვარი მოვიდა საფრანგეთით გამოჩენილი და ჴელოვნებაზედ ზედ მიწევნილი...“ 183 r.

ბ. „ერთხელ საფრანგეთში ფაფმა ერთი რიცხვი რამე ერთს წიგნში იპოვნა, ძნელი გამოსაცნობი...“ 183 r.

გ. „ერთი მღვდელი ერთმან ბრმამ კაცმან მამაკვდინებელს ცოდვაზედ დაახელა...“ 183 r.

დ. „ერთი დიაკონი, მხატვარი სომეხთა, გამოჩნდა ერთს ადგილს, არა მხოლოდ მხატვრობა იცოდა, არამედ ყოველივე ხედვითისა და საქმითისა მცნობელობა იცოდა...“ 183 r.

შენიშვნა; 1. აქ მოთავსებულია სამი პატარა არაკის ტექსტი (183 r).
2. აქვე, ქვემოთ, განმარტება მღვდელობის მნიშვნელობისა და სხვ., სახარების ტექსტების დამოწმებით და „მარგარიტიდამ“ ამორჩეული ტექსტები. 183 v—187 v.

59. „სეკდემბერს **კჱ**, ხარიტონისა, ცისკრად, სახარება. მატთე **დ. კე.**—მას ჟამსა შინა მისდევდა იესოს ერი მრავალი. **იბ.** ცათა შინა სამოცი[ქუ-ლო?]. ოკდომბერს **ა.**—სვეტი ცხოველისა. ცისკ[რად]: სახარება...“ 188 r—192 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს დღესასწაულთა და სადღესასწაულო საკითხავთა ნუსხას.

2. 188 r. მარჯვენა არშიაზე, დასწვრივ, ტექსტის ხელით მიწერილია: „ამავე [ოქტომბრის] თვის **ზ**, სერგის და ბაქოსი—კეთილმსახურის მეფის ირაკლის დაბადების დღე არის...“

60. „განწესება პანაშვიდისა, [წირვისა და სხვ.].—პირველ ლიტურღიისა არხიერი რომ შეიმოსოს და „ტონდესპო“ თქვან, მაშინ საკურთხეველში მყოფნი მღვდელნი მწირველნი განაღებენ სამეუფოსა კარსა...“ 193 r—203 r, 205 r, 206 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტში აღნუსხულია სამღვდელმთავრო კონდაკისებური წესები, რომლებიც, ეტყობა, პრაქტიკული მოხმარების მიზნით არის აღწერილი: იხსენიება ვინმე „უწმიდესი“, რომელთანაც ერთად ავტორს შეუსრულებია პანაშვიდი (და სხვ.).

2. § 1-ში მოხსენებული „უწმიდესი“ უეჭველად ანტონ II კათალიკოსს უნდა გულისხმობდეს, ვინაიდან ფრაზა: „ქორონიკონს უპ (1792 წ.), ნოემბერს ლ, ანტონი ნეტარმა, უწმიდესმა, წირვის უკან...“—მიგვითითებს ანტონი II-ს.

3. 204 v-ზე, ირაკლი II-ს დაბადების დღის აღნიშვნის ქვემოთ [„ყოვლისა საქართველოს მეფის ირაკლის დღე დაბადების...]—მოთავსებულია ცნობები ირაკლი II-ს სახლის წევრთა დაბადება-გარდაცვალების დღეების შესახებ. 204 v.

4. ხსენებული (შენიშვნა § 3) ტექსტი მთლიანად გამოქვეყნებულია (იხ. ე. თაყაიშვილი—„საისტორიო მასალანი.“ გვ. 42—43. ძვ. საქართველო ტ. II, ტფ. 1913).

5. 205 r—206 v მოთავსებულია: „მცირისა მწუხრისათვის“ და „დიდისა მწუხრისა“, „ღამისთევისა“ და სხვ.

61. [კურთხევანიდან].—ლოცვა[ნი]: „ქორწილის ღამისა“, „კურთხეულარსი“, „დიდება შენდა“, „წმიდაო ღმერთო“, „მიწყალენ ჩვენ“, „ლოცვა გვირგვინთა ალხმასა...“ 207 r—208 r. „კურთხევა შეგირდისა.—მღდელმან: „კურთხეულარსი“, „დიდება შენდა“, „წმიდაო ღმერთო...“ 208 v—209 v.

62. „ითარგმნა აკათისტო ესე (რომელ არს დაუჯდომელი) ქართულსა ენასა ზედა მღჳდელ-მონაზონისა უფლისა გავრიილ მთაწმიდელისაგან და ქართულსიტყჳაობასა ზედა შეწყობილ იქმნა ღჳწითა და შრომითა გიორგი ნათლის ძისათა.—საიდუმლო, რომელიცა ბრძანებულიყო, მიიღო ცნობად უჴორცომან...“ 210 r—213 v.

შენიშვნა: ფფ. 210 r—229 v. მომცრო ზომისა (19×14) არის.

63. „სხუანი გალობანი წმიდისა ნინასნი ლიტანიად.—უგალობდით ქჳყანასა მწყურ... **დგი.** უწყი ტრფიალება სულისა ჩემისა და სურვილი შენდა მიმართ...“ 214 r—224 r.

შენიშვნა: წმ. ნინოს ეს საგალობლები სხვადასხვა ავტორს ეკუთვნის და მათი დედნები ერთმანეთს დიდად დაშორებულ დროს დაწერილი ჩანან:

ა. 214 r—215 v და 216 r-ს პირველ შვიდ სტრიქონზე მოთავსებულის—„სხჳანი გალობანი წ̃ისა ნინასნი ლიტანიად“—ანდერძში ზოგადად „პირველთა მამათა მიერ თქმულად“ მოხსენებული—„ამას შინა ჩართული საგალობელნი“ უნდა იყოს.

ბ. ნინოს საგალობლების მეორე ჯგუფი იწყება ანდერძის (იხ. ქვემოთ) ტექსტის შემდეგ (216 v). სათაური კი მას 216 r-ს ქვემო არშიაზე უწერია: „ქ. ღირსისა დედისა

ჩ̃ნისა, მოციქულთა სწორისა, ნინა ქართველთა განმანათლებელისა თქმული გიხაროდენი ეუთჳმის მიერ, ნათლისმცემლის მონასტრის არქიმანდრიტისა. ოხითა, ხმა დ.—სიტყჳსა ღ̃ჲ: ზენაჲთ მბრძოლისა, მარად შემწისა ჩვენისა შენ მიერ ჴსნილნი მონებისაგან ბნელისა ფარაოჲსა, ყვავილსა შესხმათასა შევთხზავთ შენდამი, ქალწულებისა ყვავილო, ნინა...“ 216 r-v—223 r. (სულ 24 მუხლად აღნუსხული—კდ—„გიხაროდენი“).

გ· „ლოცვა წ̃იდისა დედისა, მოციქულთა სწორისა ნინას მიმართ, თქმული მისივე [ევფთჳმი, ნათლისმცემლისმონასტრის არქიმანდრიტის?]. —მიიღე ფრიად შვენიერებით და სიმკაცრით სულთა ჩვენთითჳს...“ 223 r—224 r.

ანდერძი I [რედაქტორისა?] „(ამ საგალობელის თავს ეს [?] უნდა დაიწეროს და ეს ნინას „გიხაროდენი“ და საგალობელიც დაუჯდომელის მსგავსად უნდა საგალობელის ჩართვით განიწესოს.)“ 216 r. (მესამე აბზაცი)

II (კრებულის შემდგენელისა): „ვინათგან ყოველნი არსნი აღიმსთობენ პირველისა მის წყაროჲსა უზადოჲსა ნანდვილ კეთილობისად უფროჲსად, ხოლო ხატოვნებასა შინა იგი ბუნება ამისებრ წადიერმან, ათ ორთა უდაბნოთა მაკურთხეველმან, ყოვლად სამღდელომან ნინოწმიდელ მიტროპოლიტმან საბა მიბრძანა მე ნათლისმცემლის მონასტრის არხიმანდრიტს უღირსს ევთიმის აღწერად მუჴ[ლ]ედნი „გიხაროდენი“ საქართველოჲსა განმანათლებელისა, მოციქულთა სწორისა, დედისა ნინასი. თუმცა უღირსება და უმეცრება ჩემი არა მცირედი დამაყენებელ იყო ჩემდა და ეგრეთვე უცალოება და უძლურებაცა ჴორცთა ჩემთა მრავალი. გარნა ვინაჲთგან ურჩება მშობელი წყარო არს ყოველთა მომსვრელთა ვნებათა, ამის ძლით ვიიძულე უნდოდ რაჲმე თანაწარვლის სახედ აღწერად. უკეთუ ღ̃ისმშობელისა დაუჯდომელისად ნაკლი იყოს ანუ მეტი, იგი ყოვლადისა უცალოებისა ჩემისაგან მექმნა მე. და ამისთვის შემნდობელ მექმნას მე̃ წარმკითხველი წინა წყობილთა წერილთა. ხოლო ამას შინა ჩართულნი საგალობელნი კვალად მოციქულისავე ნინასნი, პირველთა მამათა მიერ არს თქმული და ესე მისვე ყოვლად სამღვდელოჲსა მიერვე თავისად განიწესა, რათა თჳთ დღესასწაულსა შინა წმიდისა ნინასსა და ეგრეთვე ყოვლისა შჳდეულისა ხუთშაბათსა წარიკითხებოდეს სამარადისოდ ჴსენებასა თანა დიდებულთა მოციქულთასა ქებისა შესხმა „ესე ეგიხაროდენობოდეს [!] მოციქულთა სწორსა დედასა ნინას, დისწულსა ი̃ჱლიმისა პატრიარხისასა, რომლისა მიერითა კურთხევითა მოიფინა და განათლდა ყოველი საქართველო.“ 216 r-v. (ანდერძის ბოლო მოთავსებულია 216 v-ს მარცხენა არშიაზე, დასწვრივ).

65. „დაუჯდომელი ჯ̃რისა, ბერძულისაგან თარგმნილი ქართულად. —ზესთა მბრძოლისა და მოღვაწისა ჩ̃ნისა, უძლეველისა ჯ̃რისა შენისა, ქრისტე ღმერთო...“ 224 r—225 v. 229 v.

ანდერძი; „ქ. ვინათგან უკ̃ჳ ბუნებითისა ხუჳდრისაებრ ძალმან სიტყჳთმან უზენაესმან უზენაესსა ხატსა ხატი ათჳსა და სათანადოჲ ვიდრემე პყრობა ლოცვისა ძლითი ზენაშეერთებითსა ხედვასა დაეთანაა, რომლისა ზე მეჭაზრემან ვინამე მამათაგანმამ აღცისკროვნებითარე ცნობითა მღაღადმან ესრეთ ლოცჳა თან-შეარსულად აღაზენაა ღ̃ისად. და ამის ძლითთა შემჰხთა განვჭბჭეთცა წიგნაკი ესე ლოცვისა ქმნილად სამ-ნაწილედად, თან მისახვითა მჭაზრველთა ზენაჲსა კეთილობისად, სამობად დგომილისა, მარცვალთაგან ზენათ გარდმოცემულთა ჶრასთაგან გულისა განმადღეთა, ხოლო სულისა ზენა მიმაახლეთა, რათამცა საუკუნითთა ჟამთა შორის ნაქმადთა საუკუნოჲსადმი ჟამთა უქონოჲსადმი ნათლისა ვიხილეთმცა ნათელი. რომლისა სასოება კეთილთათ სიძლიერითა აუფსკრულებს, ატრფობს და აღაზენაებს,

ამის უკ̃ჳ შემეცნებისა აღმსურმან და გონება ქმნილ-კეთილ ხვედრულმან, ყოვლად სამღ̃დელომან ნინოწმიდელ მიტროპოლიტმან საბა მიბრძანა უკ̃ჳ და აღვწერეცა წიგნი მცირედი ესე თვისად საკუთრად სავედრებელად ყოვლად უღირსმან მღ̃დელმან, ძემან სიონის დეკანოზის გაბრიელისამან, ზაქარია,

სადიდებელად ამას შინა დიდებით ხსენებულთა და სამრავალჟამოდ ამა წმიდისა მეუფისა, საღ῀თოისადმი მარად ზენა ტრფობილისა. ოდეს მას ჟამსა ღ῀ის მეტყუელთა მწუერვალ-თხემობითისაებრ დაყუდებისა სურვილისა ძლით ჩვეულებრივ მოსრულიყო ყოვლად სამღ῀დელო მეუფე ესე ჩ῀ნი საბა, წმიდასა ამას, ცათა მობაძსა მონასტერსა შინა ღ῀თისა სიტყჳსა წინამორბედისასა. და მოწევნასა ამას საღ῀თოსა ამის მწყემსისასა მეცა უღირსი ვინამე დავხვდი აქა მყოფად, რომელიცა პირველ მოსრულვიყავ სურვილითა უფლისა ჩემისა იესოსი და მეოხად და შემწედ მოპოვებულისა ჩემისა ქრისტეს წინამორბედისა ტრფიალებითა. აღიწერა თთვესა". [თარიღი არ უზის]. 225 v.

66. „პარაკლისი, სავედრებელი ღირსისა მამისა ჩ῀ნისა დავით გარეჰჯელისა, სათქმელი დღესასწაულსა მისსა და ყოვლისა შვიდეულისა შაბათსა შინა, სამარადისოდ.—„კურთხეულ არს ღმერთი ჩ῀ნი". „დიდება შენდა, ღმერთო ჩ῀ნო". „მეუფეო ზეცათაო". „გალობა ღირსისა მამისა ჩ῀ნისა დავით გარეჰსჯელისა, ჴმა ე. გალობა ა. სძლისპირი.—მჴსნელსა ჩ῀ნსა, ღირსო მამაო დავით, ევედრე ღმერთსა ჩ῀ნთ῀ს. უგალობდეთ, ერნო, ქრისტესა..." 226 r—228 v.

67. „ზაქარიამან, ყოვლად უღირსმან, ხუცეს-მოძღვარმან, სქესით ვიდრემე გაბაონმან უფერადოთა ლექსთა მიერ, მდაბიურთა ენათა ზედა აღვწერე ექვს-ნაწილედად თხოვაჲ ესე ღ῀თისაჲ მიმართ. გლოვაჲ არს მჭმუნვარებაჲ სულისაჲ ლმობასა შინა გულისა მოწყალებისასა მარადის საწყურელისა ზედ დადგრომით მეძიებელი. განზრახვა ა.—ნუ თავმოყვარეობითა და ჴორცის ნებიერობით გასინჯავ და გასჩხრეკ თავსა შენსა, სულო ჩემო..." 230 r—237 v.

68. „ესე ლოცვა სიკ῀დილს წარმოგიყენებს თუალთა წინაშე.—ეჰა, ვაი შენდა, უბადრუკო და გლახაკო სულო ჩემო, მოიგონე შემწვარის გონებითა და ცხელთა ცრემლთა დათხევითა დღე სიკვდილისა..." 238 r—241 v.

69. „[ათანასე ალექსანდრიელი. თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ?].—[კ]აცი პატივსა შინა იყო და არა გულისჴმაყო. [ბ]აძვიდა იგი პირუტყვთა უგუნურთა და მიემსგავსა მათ. [თ]არგმანი [ა]თანასესი: [მ]იზეზად კაცისა დაცემულებისა არა რას სხვასა იტყვის, თვინიერ ამისასა, რ῀ შეუდგა იგი ჴორციელთა გემოვნებათა..." 242 r—243 r.

70. „წმიდათა შორის მამისა ჩ῀ნისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა კესარია-კაპადუკიისა. მოთხრობაჲ ეკლესიაებრივი და საიდუმლოებითი.—ეკლესიაჲ არს ტაძარი ღ῀თისაჲ..." 244 r—255 r.

შენიშვნა: 1. ბასილი კესარიელის ამ ნაწარმოებში შედის „მოთხრობა" „კონქისათვის", „ტრაპეზისათვის", „კივურიოსათვის", „სამსხუერპლოჲსათვის", „საყდრისათვის", „კანკელთათვის" და ეკლესიის სხვა ნაწილებისათვის.

2. დართული აქვს: „რაჲსა სახე და მსგავსება აქუს კათოლიკე ეკლესიასა? მაქსიმე:—ღ῀თისა ეკლესია სახე არს გონიერისა სოფლისაჲ და გრძნობადისაჲ და კაცისაჲ..." (კითხვა-მიგებითი) 255 r—256 r. და „ისიდორეს ებისტოლეთაგან.—მშჳდობაჲსა მღ῀დელი სიმაღლით საყდრისაჲ უფლისაჲ შესაკრებელისა მიმართ ჴმობს..." 255 v—256 r.

3. ტექსტი დაწერილია წვრილი ნუსხურით (სათაურები—სინგურით).

71. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასესი ალექსანდრიელისაჲ. აღსარებაჲ მართლისა სარწმუნოებისა.—უკეთუ ვისმე ჰნე-

ბაძვს ცხოვრებაჲ, პირველ-ყოვლისა ჯერ არს, რათა აქუნდეს მართალი სარწმუნოებაჲ…“ 256 r—257 r.

შენიშვნა: ტექსტი დაწერილია წინა სტატიის ხელითვე—წვრილი ნუსხურით.

72. „სეფისკვერისათვის ვიტყვი, ვითარცა მასმიეს, და ა[illegible]ზმი[illegible]ვის, ვითარმედ ცოდვა, რომელ იქმნების გონებით, რომელ არს ფიქრითა, სიტყვით და საქმით…“ 257 v.

73. „[აჵთანასჱ ალექსანდრიელი. თარგმანება ფსალმუნისა]. [დავით] წინასწარმეტყ᾿ლისა ფსალმუნი: ნ᾿.—მიწყალე მე, ღმერთო, დიდითა წყალობითა შენითა. აჴოცე უსჯულოება ჩემი. თარგმანი ათანასესი: ერთბამად სამთა შეეტყვებიან სიტყვანი ესე…“ 259 r—270 v.

74. „მსხვერპლისა საიდუმლონი ქრისტეს მიერ განწესებულ არს: ლუკა. კ᾿ბ, ი᾿თ: „და მოიღო პური. მადლობდა და განტეხა…“ 271 r—272 v.

შენიშვნა: ტექსტის წინ და ტექსტშიაც ჩართულია ციტატები ბიბლიიდან (სახარებიდან და სხვ.).

75. „სწავლანი, გამოკრებულნი სიბრძნისაგან და იგავთა სოლომონისათა, ისო ზირაქისა,: სამოციქულოსა და კათოლიკეთაგან, რომელიცა ახარებს გულსა და განუსვენებს სულსა კაცისასა. იგავ[ნ]ი სოლომონისანი. სწავლა საყოველთაო: მზაკვართა მხილება, სიმართლის ქება და უკეთურთა გამოძიება. იგავი თავი პირველი. იგავნი სოლომონისანი, ძისა დავითისა…“ 273 r—284 r.

წყდება: „[ვ]ინ გაგვაშოროს ჩვენ სიყვარულსა ქრისტესსა ღთისასა: ჭირმან ანუ იწროებამან, დევნამან ანუ სიყვარულმან, შიმშილმან ანუ ურვამან, ანუ მარხვამან, რ᾿ მრწამ…“

76. „ქ. ბრძანებულია ნეტარხსენებულის მეფის ვახტანგისაგან ოცდამეათერთმეტეს რიცხვში.—თუ სასახლესა და ცოლშვილში კაცი მიუხდეს კაცსა და დაესხას, რაც მოკლას და დაჭრას, ოროლი სისხლი მისცეს…“ 285 r—288 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტში წარმოდგენილია საკოდიფიკაციო მუხლები ვახტანგის და აღბუღას „ბრძანებულთაგან“, ლეონ ბატონიშვილისა და ვახტანგ ბატონიშვილის, არაგვის საერისთაოსთვის და სხვათათვის, „მთებში დადებული“ და „ბარში მყოფთა კაცთათვის“ დაწერილი განჩინებიდან.

2. ვახტანგ, საქართველოს მეფის ძის, სრულიად არაგვის საერისთოს მპყრობელის განჩინებას ბოლოში უზის თარიღი: „მკათათვის კ᾿ე. ქ᾿კს უო“. [1782 წ.].

77. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა გრიგოლი ღ᾿ის მეტყველისა. მუქლები იამბიკო, სასწავლოსა წილ წარმართთასა, რომლისაგან განაყენა ქრისტიანენი ივლიანე განდგომილმან. ზედაწარწერილი თჳთ მისივე.—გრიგოლი[სი] ვარ მე, ტკივილით ნამუშაკევი, ოთხმუქლედისა ჰინდურისა დამცველ ვარ, მისაცემელად ცნობათა სულიერთა და სიბრძნისა მის, ყოვლად ჭეშმარიტისა, მოსაჴსენებელ.ღირსებით.მოსწავლეთა.—ა.

„დასაბამისა კეთილისა უკეთეს
„იქმნების კეთილყოფა აღსასრულისა.
„რომელი ესე მართლად გამოჩინებულ არს…“ 290 v-r.

შენიშვნა: 1. ამ ფურცლის ზომა 32,5×27.

2. ფურცელი დაზიანებულია: ორი ნაწილი მოხეული აქვს და ცალკე ჩადებული ამ ადგილას.

3. ეს ფურცელი მთლად შებრუნებულად არის ჩაკინძული კრებულში: ტექსტი იწყება 290 v-ზე და გადმოდის 290 r-ზე.

78. „აკროსტიხოსნი დასდებელნი, ქმნილნი ანტონი საქართუჱლოისა პატრიარხისა, რომლისა კიდურწერილობა: „ირაკლი, მეფე საქართუჱლოისა“.—იზღაპარქება ელინთ აღმოჩენანი...“ 291 v.

შენიშვნა: 1. 291 r-ზე: სამების გამოხატულება (გრავჲურა), წარწერით: „სამებაჲ წმიდაო! ადიდე მადიდებელი შენი, ბეჭდისა ამის მეორედ განმაახლებელი, მეფე სრულიად საქართუჱლოჲსა ირაკლი“.

2. 291 r-v, **ნაბეჭდი** არის.

3. ნაბეჭდი ტექსტი გვაქვს აგრეთვე ცალკე ფურცელზე: „ხუთ მუჴლედნი იროიკონი, ქმნილნი ანტონი არხიეპისკოპოსისა.—ლაკონურთა ქსუათა შენაიწრებთა ვრიდებ...“ 309 ფ. r.

79. „თქმული გრიგოლი ნოსელისა. მეათორმეტისა თავისათჳს [და „მეათსამეტისა“] თქ̃ჲ გამოძიება საუნჯისათჳს გონებისა და სიტყუაჲ ბუნებითი სიცილისათჳს და ტირილისა.—დაიყავნ ყოველი პირი ცუდად მეტყუჱლი, რომელნი ჰგონებენ, ვითარმედ ძალი გონებისა დადგრომილ არს რომელთამე ასოთა შინა...“292 r—294 r.

წყდება: „და ვითა გვამსა შინა თჳთოეული ასო იქმს საქმესა ბუნებითსა, არა ხოლო თავსა...“

80. „იამბიკო „ლოცვამან ანნასა“ ზედა თქმული. თქმული მდაბლისა არქიდიაკონ მონაზონისა კირილესი, სახელსა ზედა მოღებული.—კირილე ვესავ, ვმონებ, უგალობ სამებასა და მარიამს, ღ̃თის მშობელსა...“ 295 r—297 v.

შენიშვნა: 1. აქ მოთავსებულია აკროსტიხურად დაწერილი 17 იამბიკო.

2. აკროსტიხებში იკითხება: „კირილე ვესავ, ვმონებ, უგალობ სამებასა“ და სახელები „მარიამ“ (ორჯერ), „ანტონი“ (სამჯერ), „კირილე“ (სამჯერ), „იოანე“.

3. დაწერილია მცირე ზომის (16×11) რვეულზე.

4. ხელნაწერში მოგვიანებით არის ჩაკინძული.

5. ანდერძი (ავტორისა?): „გამოუცდელობისა და უოსტატობისათვის ნუ მიწუნებთ მხილველნო, გეაჯები“. 295 r.

81. „იროიკო[ნი] დიმიტრისა.

—მზეობს, მზის ქრისტეს სჯულებთა, სამყარობს შუქი,
მირონთად ნიშთა წვიმად და ნათლის სხივად...“ 299 r—300 r.

შენიშვნა: 1. აკროსტიხურად დაწერილი იროიკოები მიძღვნილია: დიმიტრისა, იოანე ოქროპირისა, ჯუარისა, ყ̃დ წ̃ის შობისა, წ. გიორგისა, წ. თეოდორეს, აბერკისი, შიო მღვიმელისა, მარიამ ღ̃ისმშობელისა და მარიამ მეგვიპტელისადმი.

2. ავტორად ჩანს დიმიტრი მეფე (1125—1154), რაც გამორკვეულია აკადემ. კ. კეკელიძის ქართ. ლიტ. ისტორიაში გამოქვეყნებულ ტექსტებთან შედარების გზით (კ.კ. I ტ. 1941. 290—292 გვ.).

3. ამვროსი ნეკრესელის ხელით გადმოწერილი იროიკო-იამბიკოები დიმიტრი მეფის დღემდის უცნობი სტროფების რიგს უნდა შეიცავდეს.

82. [იოანე პეტრიწი. „კანონთა“ I მუხლი].—„ერთ-ოთხნი, ორ-აკლს ი´ნე, სამ-მარკოზ...“ 300 r. (სამ სტრიქონად). კ. კეკელიძე, ქართ. ლიტერ. ისტორია I², 265-6.

83. „საზღუარნი წმიდისა ლოცჳსანი ი´ნე კლიმაქსისა მიმართნი: ლოცვა არს თანმყოფობაჲ და შეერთებაჲ კაცისა და ღ´ისაჲ“. 300 r.

შენიშვნა: ამ ტექსტის ქვემოთ ჩართულია ახალი აბზაცით, სინგურით ნაწერი ასოთი დაწყებული ტექსტი: „განვედ, ჰოი, ირაკლი მეფეო, პანკრატითო...“ 300 r.—ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ე. თაყაიშვილი „საისტორიო მასალანი“ § 67. „ძვ. საქართ.“ ტ. II. ტფ. 1913. გვ. 45).

84. „მსაჯულნი ისრაჱლთანი. ი.“ „მეფენი იუდასნი იჱრუსალიმს.—მოხუცებულთა **ლ´** წელ. ქუსარსა თომ—მეფე ასურეთისა **ც** წელ...“ 301 r.

85. „ქ. ეპისკოპოსი, მღვდელი თუ დიაკონი შესმენაზე თუ რაოდენთა მიერ ეპისკოპოსთა განიკითხოდეს. კ̇ართაგე[ნ]. **ი´ბ** კვალად იხილე **ც, თ....**“ 301 v—305 v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს სჯულის კანონთაგან ამონაწერებს ეპისკოპოსის უფლება-მოვალეობის შესახებ.

ანდერძი (ამვროსი ნეკრესელისა. ლექსად):

„სვეტად სულისა მსგავსებულ ვყავ ყოველთა
წიგნისა ამის ქმნა, არ საქებ რომელთა.
გარნა მაწვევდა თნება სიტყვითთ ცხოველთა.
საჴმარ თუ რადმე იქმნას სახსენ მშრომელთა.
ვინც ვისმენთ, ვპოოთ მუნ, სუფევის მპოვნელთა.

ვიცი, ჩვეულებრ ჩვენ მამათ მოძღუართ თქმანი:
არად ჰრაცხვენო ქართველთ ეს ვითა ჴმანი;
უფროსღა ჰკიცხვენ რა გლახ ესე წართქმანი.
გარნა არ საქებ თავისა ესე ქმნანი,
უფროსღა· სურვით სამწყსოთ ქრისტესთ დამწყსანი.

ჰსთქვეს ვითა ბრძენთა დაქსვით მდებარეობით,
დიდთა მამათა კეთილ-მწყემსობრიობით;
ჰსჯიდეთო მწყემსნი ტკივილ-მოყვარეობით,
სამწყსოთა თქვენთა სწავლის-განმგებლობით.
უკეთუ არ ჰსჯა, ღ´ისა გექმნას მსჯელობით.

ზესთ-მბადო, ძალმეც აღხმად ჩემთა ბაგეთა,
რ´ა ვსწავლიდე ქრისტეს სამწყსოთ არვეთა,
წერით ანაქსვით არ ბრძნად ნაკად-ნადენთა,
გარნა გულ-დგენით, სურვით აღმონაცენთა.
ეც, ღმერთო, სმენა შენდა სრბით მოკარვეთა“. 306 v.

86. [ამვროსი ნეკრესელი.—] ქ. დედათა შორის კურთხეულო ქალწულო!
საუკუნოსა მამისა თვით ასულო!
ყოვლად წმიდისა სულისა სძლად წვეულო.
ხოლო მშობელად ძისა ღ´ისა რჩეულო,
მეც ოხა შენი, სჴსოდ ჩვენდა ჴმეულო“. 306 v.

87. „ვნება—ნათესავი უნათესავესი.—ვნება სასრჯულო, ვითა ცეცხლითა იწვის შეშა და აგევითარი. არამედ ჩვენ უვნებელად დაგვიცავს...“ 307 r—308 r.

შენიშვნა: 1. ფ.—308— 41.5×35 ზომისა არის.

2. 307 r-v-ზე და 308 r-ზე სქემების სახით წარმოდგენილია საქრისტიანო მოძღვრების ზნეობრივ-ფილოსოფიური დებულებანი.

3. 308 r-ზე სქემებს დართული აქვს კრებულის შემდგენელის ამვროსი ნეკრესელის **ანდერძები:** I (ლექსად):

„ამა ხვედრისებრ კრებანო თან შემწენო!
ვჰს[ც]ნათ ვინ ქნარსა სცემს: მიიღეთ სწავლა, ძმანო.
რავდენ სურვილით სულსა ჩემ შორის ზავნო.
ორ ხედვითის ძლით მის ერთისად ნაზავნო.
სიბრძნით აწ ესრეთ ისმინეთ ჩემთან ჴმანო“. 308 v.

II. „ყოვლად წმიდაო სულო! შემეწიე წილკნელ-მანგლელ ყოფილს ნეკრესელს ამვროსის“. 308 v. (გალექსილი ანდერძის ქვემოთ).

88. „მეათორმეტე რუჭულისა ეს სახელები: 1. ანტიოხია პისიდიისა არს საზღურისაგან პამფილიისა. 2. „აპამია არს საზულჭართა შინა ვითინიისათა, ანტიოხიისათასა და დიდისა მიდიისათა. სამგანვე...“ 310 v. 310 r. 311 rv, 312 r-v (ეს ფურცელი შეწებილია რამდენიმე ფურცლისაგან). 313 r-v, 314 v-r.

შენიშვნა: 1. გეოგრაფიული სახელების ეს საძიებელი რაღაც გეოგრაფიულ თხზულებასთან—„რვეულებთან“—უნდა იყოს დაკავშირებული.

2. მრავალ შემთხვევაში გეოგრაფიულ სახელს მიწერილი აქვს (იმავე ხელით): „არ ეწერა“, „არა სწერია“.

89. „ევფუდი, რომელ აღწერეს წმიდათა წინასწარმეტყუელთა და მამათმთავართა ყოველთა: მოციქულთა, მღუდელთმოძღვართა, რათა არა მივიდოდეს მორწმუნენი კაცნი კითხვად და რასაც მისანს ქერისმყრელთა თანა უკეთუ იკითხვიდეთ, ვითაც მთვარემან მოგცეს, ეგრეთ იკითხვიდეთ, მამანო და ძმანო.—ერთსა მთვარესა დღე ყოველ იკითხე, ორსა—პირველ ჟამს იკითხე...“ 315 r—319 r.

შენიშვნა: 19 სტრიქონიანი ტექსტის ქვემოთ (315 r.) ჩამოწერილია „საკითხავად“ მოსულთა მრავალი კითხვები: „თუ მამცენ ციხე?“, „თუ მივიდე, სად მინდოდეს?“, „თუ ვიგზაობრო, ვით იყოს?“, „თუ სამართლად მოვიდეს მგზავრი?“, „თუ განვალო სავაჭრო?“ „თუ ავმაღლდე სად მინდოდეს?“, „თუ წავიდე შორად?“ და სხვ. მრავალი. ჩამოწერილია აგრეთვე პასუხები „წინასწარმეტყველებანი“: „მოგცენ ციხე“, „ძნელად აღასრულო საქმე“ და სხვ.

90. „კალანდრა“.—ორშაბათს თუ დადგეს [ახალი წელი?], ზამთარი იყოს ტფილი, ზაფხული—არე კეთილი...“ 321 r—322 v.

შენიშვნა: ტექსტში ჩართულია: „სამეცნიერო წელიწდისა, თუ ვითარნი იყვნენ ზედნადებნი“. 321 r—322 v.

91. „სამთვარეო მართალი და ჭეშმარიტი.—ა̃. მთვარისასა დღე კეთილი: თესვა, ნერგვა, ცხოვართა რისვა, წარწყმედული იპოვოს...“ 323 r—325 v.

შენიშვნა: 1. კ (20) მთვარის წინასწარმეტყველებათა ტექსტის ქვემოთ დაუწერელად დატოვებულია 4 სტრიქონი და შემდგომი 325 r.—გვერდი მთლიანად, მინაწერით მარცხენა არშიაზე, დასწვრივ: „აქ აკლდა“.

2. 325 ფურცლის მარჯვენა არშიაზე მიწებებულია 34×21 ზომის ფურცელი, საგანგებოდ დახაზული ცხრილ—ცხავით, სადაც ნაჩვენებია: „მთვარეები, რომელშიაც სისხლი გამოიშვება“, „დღე კარგი მთვარეებისა“, „დღე ავი, რომელშიაც სისხლი არ გამოიშვება“.

3. 325 v-ზე, სინგურით ნაწერი სათაურით: „ჴელის განჴსნისა სამთვარეო მართალი და ჭეშმარიტი“.

92. „საეტლო მართალი და ჭეშმარიტი.—პირველი ეტლი ვერძსა ზედა წითლურად უნდა [!], რომელი იშვას, იყოს ბედნიერ...“ 328 r—331 r.

შენიშვნა: დართული აქვს, თუ გინდეს ცნობა თუ რომელს ეტლსა ზედა შობილა კაცი...“ 331 r.

93. „სიტყვანი მეცნიერებისანი ფილასოფოსთა ბრძენთა გამოკრებული.—კეთილ არს პირველად თჳსთა ცოდოთა ჩვენება კაცთათჳს...“ 331 v—333 r.

შენიშვნა: 1. „სიტყვანი მეცნიერებისანი“ ქრისტიანული მოძღვრების საფუძველზე შედგენილი მორალური წესების კრებულს წარმოადგენს.

2. განსაკუთრებით საყურადღებოა ყრმის აღზრდის აქ მოცემული წესები—332 r—333 r.

94. „ქ. მოთხრობა შიშველ-მართალთა და ჴსენება მათი.—ედემსა შინა რომელნი შიშველ-მართალნი არიან, ადგილი იგი, ვითა მზე, აღმოვალს გვერდით მისით...“ 333 r-v.

წყდება: „რაოდენნ აღმოსავლეთით დასავლეთამდის, ესე არს ესე სამეცნიეროჲ ცისა და ქ҃ყანისა“.

შდრ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან II, გვ. 127—128.

95. ქ. ძვრისა და ქუხილისა, ელვისა, ცისარტყელის გამოჩენისა.—სეკდენბრის ოციდამ, ვიდრე ოკდონბერის ოცამდის თუ ელვა იყოს, სნეულობა დიდი იქნების...“ 334 r—335 r.

შენიშვნა: აქვე, ქვემოთ: 1. „კალანდრა, თქმული ეზრა წინასწარმეტყუელისა...“ 335r-v

2. „უკეთუ ვისმე აცხელებდეს და ჰკურნებდე“ (სამკურნალო რჩევა-დარიგებანი—335 v).

3. სამკითხაო „კენჭების ყრით“ 335 v—336 r.

96. „ქ. სახელითა ღ҃თა, მე, კოსტანტინე მეფემან, ძემან სულკურთხეულის ბაგრატ აფხაზთა მეფისამან, ვპოე საჭურჭლესა ქუთათისის ქუთათისის [!] მდივანი მეფეთა, [რომელსა] შინა ეწერა სახელები მეფეთა. და დაძველებულ იყო და ახლად გარდავაწერინე.—პირველი მეფე აფხაზეთისა იყო ანოს. მერე—შვილი მისი ღოზარ...“ 336 rv.

შენიშვნა: 536 rv-ზე მოთავსებული ტექსტი მთლიანად, ვრცელი შენიშვნებით, გამოქვეყნებულია (იხ. ე. თაყაიშვილი „საისტორიო მასალანი“. „ძვ. საქართველო“ II. ტფ. 1913; გვ. 46—54).

97. „ქ. დასაბამითგან ქრისტეს მოსლვამდის წელნი იყვნეს ხუთიათას და ხუთასდაოცდაექვს. ქართლი მოიქცა ნინოს ქადაგებითა...“ 336 v—337 v.

შენიშვნა: 1. 336 v—337 v-ზე მოთავსებული ტექსტი მთლიანად, ვრცელი შენიშვნებით, გამოქვეყნებულია (იხ. ე. თაყაიშვილი „მოკლე ცნობები საქართველოს ისტორიიდან“ და შენიშვნები ამ ცნობების შესახებ „ძვ. საქართვ“. ტ. II. ტფ. 1913. გვ. 54—66).

2. 1. მთელი ეს კრებული—**1283**—დაწვრილებით, მრავალი შენიშვნით, აღწერილი აქვს პროფ. ე. თაყაიშვილს („საისტორიო მასალანი“. ძვ. საქართვ. II, ტფ. 1913. გვ. 28-66)

3. ე. თ—ს ხსენებულ გამოკვლევაში მთლიანად გამოქვეყნებულია კრებულის აღწერილობის სათანადო ადგილას ნაჩვენები საისტორიო მასალები—და აღნიშნულია, რომ ჩვენს ხელნაწერს შემოუნახავს „ქართული ტექსტი იმისი, რასაც [იერუსალიმის პატრი-

არქი] დოსითეოსი (1641—1707) უწოდებს „აფხაზეთის ისტორიას ბაგრატ მეფისა“—ამის მიხედვით ჩვენი ხელნაწერი უნიკალურ საისტორიო ძეგლს წარმოადგენს.

4. კრებული შედგენილია ამვროსი ნეკრესელის მიერ და მასალის უდიდესი ნაწილი ამავე პირის ხელით არის გადაწერილი. **ამას მოწმობს:** **ა.** 308 v-ზე მიწერილი ანდერძი, რომლის პირველი (გალექსილი) ოთხი სტრიქონის თავში იკითხება „ამვროსი“—და ქვემოთ: „ყოვლად წმიდაო სულო! შემეწიე წილკნელ-მანგლელ ყოფილს ნეკრესელს ამვროსის“. **ბ.** ცალკე რვეულზე (210 r.—225 v.) ღვთისმშობლის დაუჯდომელის ანდერძში იკითხება: „ყოვლად სამღ´დელომან ნინოწმინდელ მიტროპოლიტმან საბა მიბრძანა უკუჱ და აღვწერეცა წიგნი მცირედი ესე თჳსად საკუთრად სავედრებლად ყოვლად უღირსმან მღდელმან, ძემან სიონის დეკანოზის გაბრიილისამან ზაქარია... ოდეს მეცა უღირსი ვინამე დავხვდი აქა [დავით-გარეჯას] მყოფად“. სიონის დეკანოზის გაბრიელის ძე ზაქარია იგივე ამვროსი წილკნელ-მანგლელ ყოფილი, ნეკრესელი არის. **გ.** ამავე ზაქარია-ამვროსისთან მივყევართ ტექსტში ჩართულს მოკლე შენიშვნებს: „უდაბნოში [დავით-გარეჯას] რომ ვიყავ წელსა ქრისტესით **ჩღ´ოვ** ერთად შეკრებილის წიგნიდამ ამოვწერე“ (36 r). „წმიდას მონასტერს მიველ დავით გარეჰსჯას პარასკევს, თებერვალს **თ, უჲე**“. (154 v). **დ.** კრებულის ამვროსის მიერ შედგენის ყველაზე მნიშვნელოვანი საბუთი არის კრებულის ტექსტის უდიდესი ნაწილის **ხელი**, რომელიც იგივეა, რაც H: 1334 ხელნაწერისა, რომელიც **ზაქარი** ყოფილი ამვროსის (ნეკრესელის) ხელით არის დაწერილი. **ე.** ამავე ამვროსის ხელით არის გადაწერილი იოანე პეტრიწის ნათარგმნი „კავშირნი ღვთისმეტყველებისანი“, რომელიც, როგორც ტექსტისთვის წამძღვარებული ანდერძი მოწმობს, ამვროსის გადმოუწერია გერმანე ხუცეს-მონაზონის ხელით დოსითეოს ნეკრესელის ბრძანებით თელავში 1764 წ. გადაწერილი ნუსხიდან. **ვ.** კრებულის შემდგენელი ზოგჯერ მიუთითებს იმ წყაროს, საიდანაც მას ესა თუ ის მასალა ამოუღია. ერთი ასეთი შემთხვევა აღნუსხული გვაქვს აქვე **„გ“** შენიშვნაში (დავით-გარეჯის უდაბნოს ერთად შეკრებილი წიგნი“—36 r), სხვა ადგილს მითითებულია „უდაბნოს სქელი მეტაფრასი“ (39 r.), რომელიც, შესაძლებელია, იმავე „ერთად შეკრებილ წიგნს“ გულისხმობდეს. როცა შემდგენელს წყარო გარკვევით არ აგონდება, ამბობს—„სადღაც მინახავს ნაწერი“. (39 v) ან „ამას ლათინნი ასე იტყვიან. სადღაც მინახავს“. (40 r.).

მინაწერები: 45 v.

1284

წიგნი დაბადებისა (აპოკრიფული მოთხრობები) [მე-19 ს.]

237 ფ.; 20,3×16; ქაღალდი (სხვადასხვა); ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; დახეულია: 33, 34, 35, 51, 56, 66, 89, 90, 114, 125, 126 174; მხედრული; სხვადასხვა ხელით (სათაურები და საყურადღებო ადგილები სინგურით); [მე-19 ს.]; გადამწერნი: 1. მელქუა დიაკვანი (27 r, 33 r, 36 v, 40 v, 48 r, 69 v, 79 v, 84 r, 88 v, 89 r, 96 r, 108 v, 115 r, 124 v, 131 v, 179 v, 207 v,); 2. ისაკ ტერ ხაჩატუროვი (7 r, 11 r, 13 r, 18 r, 23 r, 102 v, 111 v.); ადგილი: გორი (89 r, 131 r. 148 v); გადაწერილია ავთანდილისათვის (33 r, 54 r, 84 r, 108 v, 124 v); ილუსტრაციები: 1 r, 4 r, 7 r, 11 r, 13 r, 27 v, 33 v, 37 r, 41 r, 48 v, 50 r, 54 v, 55 r, 58 r, 70 r, 80 r, 84 v, 89 v, 90 r, 96 v, 97 r, 102 v, 103 r, 108 v, 112 r, 115 v, 125 v, 132 r, 136 v, 141 r, 146 r, 149 r, 152 v, 171 v, 173 v, 174 r, 180 v, 186 v, 188 v, 190 v, 194 v, 195 r, 197 r, 208 v, 213 r, 230 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან. 1916 წ.

„წიგნი დაბადებისა. დაბადება და ქვეყნისა თავი ა.—პირველად განაჩენია ღ´თი[!] ქვეყანა. და ქვეყანა იყო უხილავი და მოუმზადებელი და ბნელი იყო ქვეშკნელი და სული მღ´ვთისა დადიოდა წყალზედა...“ 4r—212 v.

შენიშვნა: 1 „დაბადების წიგნი“ ორი ნაწილისაგან შედგება: **ა.** ძველი აღთქმის ამბები. 4 r.—88 v. და **ბ.** ახალი აღთქმის ამბები („სახარება ოვაკიმა და ანნასი და

შობა ყველა წმინდისა მარიამისა“. თავი **იზ.**—მშობელნი მღთის მშობლისა ოვაკიმა და ანნა დაბერებულნი იყვნენ და შვილი არ ყავდათ...“). 90 r—196 v.

2. ზოგიერთი მოთხრობის ბოლო გალექსილია (36 v, 89 r, 96 v, 125 r, 136 v, 141 r, 145 v, 152 r, 171 r, 180 r, 186 r, 188 r, 196 v, 208 r.).

3. დართული აქვს: ა. „მიცვალება დედა მღთისისა“. 197 r—207 v. ბ. დღესასწაულობა ჯვართამაღლებისა“. 208 v—212 v. გ. „სატანჯველი წმინდა გრიგოლისა, სომხეთის განმანათლებელისა“. 213 r—220 v. დ. „სატანჯველი ათორმეტ წ~ა გრიგოლის“ (ბოლონაკლული). 221 r—230 r. ე. [ქადაგება სულის წმიდის გმობაზე]. წინ უძღვის 8 სტრიქონიანი ლექსი: „ბოროტი ენა გველია...“ 231 r—232 v. ვ. [ნაწყვეტი მათეს სახარებისა] თ. 4. მ. 18—თ. 7, მ. 21. „.... [ითხევლიდე]ა რა სათხეველითა ზღუასა მ]ას, რამეთუ იყუნეს მესათხეველ და ჰქვა მათ და შემომიდეგით მე და გყვნე თქვენ მესათხევლე კაცთა...“ 233 r—236 v. წყდება: „არა ყოველმან, რომელმან მრქვას მე: უფალო, უფალო, შევიდეს იგი სასუფეველსა ცათასა, არამედ რომელმან ყოს ნება მამისა ჩემისა ზეცათასა“.

4. ძველი ტექსტი, დაწერილი 18—19 ს. გამართული ხელით, თავნაკლულია—ნაკლული ნაწილი შევსებულია 1842 წ. „მეორეთ გადამწერის“ ისაკ ტერ-ხეჩატუროვის ხელით, 7 r. და სხვ,

მინაწერები: 1 rv. 2 rv, 3 r, 33 r, 69 v, 131 r. 151 v, 194 rv, 207 v, 212 v, 237 rv.

ანდერძები („თარგმანისა“ და გადამწერისა): 1. „ღმერთო, შეუნდნე ამის თარგმანს და დამწერს მელქუას სულსა. ამენ.“ 27 r.

2. „ღმერთო, შეუნდევ ამ წიგნის თარგმანს და პატრონს ავთანდილს სულს. ამინ დამწერს მელქუას. ამენ“. 33 r.

3. „გამაშიშვლეს ყაზახებმან ნათლის შესამოსისგანა.| რაცა მქონდა, სულ წამართვეს, ნაშოვნი ბერობისაგანა.| მოდი, მინახე ნაცემი, დაჭრილი მახვილისაგანა.| ცოცხალ-მკვდარი გორსა ვგდივარ, გაბასრული ცოდვისაგანა“. 131 v. ანალოგიური ანდერძებია: 36 v, 40 v. 48 r, 54 r, 69 v, 84 r.

4. „.... გორელი საწყალი ბერი და მელქუა დიაკვანი“. 89 r.

5. „რომ ყმარწვილსავით გიხსნასთ თქვენ ყოველნი დიდის საცთურისაგან, ვინც ესენი ამოიკითხოთ და თქვათ თუ: „ღმერთო! შეუნდევ ამის თარგმანს და დამწერის მელქუას სულს და ღმერთო, ადღეგრძელე ამ წიგნის პატრონი [ავთანდილა]. ამინ.“ 124 v.

6. ანდერძი „მეორე გადამწერის“ ისაკ ტერ ხეჩატუროვისა: „ქრისტევ, ღმერთო, შენ ულხინე და აცხონე ამის დამწერის დედმამის სული და თითონ დამწერი ადღეგრძელე. ისაკ ტერ ხაჩატუროვი.“ 7 r. (ანალოგიური ანდერძები: 11 r, 13 r, 18 r, 23 r, 102 v,111 v.)

1285

რუსულ-ქართული ლექსიკონი [1825 წ.]

204 ფ.; 21×16.5; ქაღალდი (ცისფერი); მუყაოს ყდა; მხედრული; 1825 წ. (204 v); გადამწერი სიონის სობოროს დიაკონი გრიგოლ ჩრელაევი (204 v.); ადგილი: ქ. თბილისი (204 v). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„А, союз. ხოლო, ა~დ და კავშირი. агнец—ტარიგი, კრავი. агнчий—კრავისა. адаматовый—ადამანტისაგანი...“ 1 r—204 v.

მინაწერები: ყდებზე და ყდის საცავფურცელზე, 204 v.

შენიშვნა: 1. ლექსიკონში მოცემულია 8000-დე რუსული სიტყვის ქართული შესატყვისი (თვითეულ გვერდზე 19 სიტყვა (19×2=38×207=7722).

2. შემჩნეულია მცდარი განმარტება: „глупею ვყრუვდები...“ 27 r).

ანდერძი (გადამწერის ხელის მსგავსი ხელით). „აღიწერა ლექსიკონი ესე ტფილისის ქალაქსა შინა. სიონის სობოროს დიაკონის გრიგოლ ჩრელაევისაგან, დეკემბრის 5, წელსა 1825“. 204 v.

1286

შვიდვეზირიანი [მე-19 ს.]

109 ფ.; 21.5×16,5: ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული, მე-19 ს.; გადამწერი: ისაკ მატიასძე წოვანოვი (109 v). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„თავი ა.—იყო და აღარ იყო ჰრომეთ ჴემწიფე. სახელი მისი მილულიე კაისერი. იმას ჰყვანდა ერთი კარგი ძრიელი სარდალი, რომე მრავალთ ქვეყნების ამღები და ჭკვიანი. სახელათ ეწოდებოდა ფანციანე. ძალიან შეეყვარდა მილულიე კაისერსა. ინება თავისი ქალი მისთვის მიცემა...“ 1 r—109 v.

მინაწერები: 1-ლ ყდაზე, შიგნით, 10 r.

ანდერძი: 1 „მამსმენო, ვინც წაიკითხავთ, ვინც მოისმენთ, მოქცესთ დღე დიდი და წყალობა ღ̃ვთისა. და მე ამის ამაგ დამდები და დამწერი, მე ისაკ მატიას ძე წოვანოვი“. 109 v.

2. „ესე იოთნი მასტასირი არს ნაკლულოვნებითი ლექსთა მიერ სომხურიდამ ქართულად თარგმნასა ზედან. ვინაჲდგან არა ყოფილა სრულ ზედმიწევნილი ქართულს ენასა ზედან. მაშასადამე ვითლა ძალუ(ძ)ს თარგმნად მისავე ახალი დაუმსხვრევია და ნაცვლად სპილე(ნ)ძისა დაუყურსებია და გარნა ამით მიეტევებისცა წამკითხველთა მიერ აღმწერელსა ამისსა ესე შეცდომილება წიგნისა ამისსა.“ 1 ყდა v.

1287

კრებული [1863 წ.]

94 ფ.; 22×17.; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული, (სხვადასხვა, სათაურები სინგურით): 1863—1864 წ. (8 v, 94 r.); ადგილი: ახალციხე (94 r). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „განსაწმედელის სულებზე მოთხრობა. პირველი მოთხრობა.—დასაჯამს მართალი მიცვალებული უღმრთოსა კაცსა და მრავალთა ამფერთა მაგალითთაგან წინ მოვიღო მხოლოდ ის, რომელსაც მოგვითხრობს თომა ქანთიფრელი...“ 1 r—8 v.

შენიშვნა: 1. „განსაწმედელის სულებზე მოთხრობა“ რიცხვით ხუთი არის.

2. ტექსტის ბოლოში: „წელსა 1864-სა მაისის 15-სა, დასრულდა მოთხრობა განსაწმედელის სულებისა“

2. [შვიდვეზირიანი] „წიგნი ისტორიისა კეისრის შვილ დეოკლეტიანესა ზედა წარმოთქმული.—ჰრომის ქალაქსა შინა იყო ერთი ჩინებული კეისარი, სახელათ მოზოლოს და ამასა ჰყავდა ერთი მხნე და ძლიერი სარდალი, გინა ნამესნიკი, სახელათ ფონციანე...“ 9 r—94 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოში „დასრულდა წიგნი ესე ისტორისა 1863-სა აპრილის 5-სა, ახალციხეში“ 94 r.

2. „შვიდვეზირიანის“ ტექსტის ბოლოს, v-ზე—ლექსი: „მსურს გიამბო საქმე, ომი სამხედრო...“ გამოხატავს რუსეთისადმი სიმპატიას 1853 წ. თურქეთთან ომის გამო. 94 v.

1288

შემოკრებული მოთხრობა საქართველოისა [1831 წ.]

94 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1831 წ. (94 r,); ერთი ფ. (ძველი პაგინაციით: 11—12 გვ.) ამოხეულია; I r—v. 94 v. დაუწერელია. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „მოწმობა წმიდათა შორის ქეთევანისა, კახთ დედოფლისა.—ოდეს ლუარსაბ მეორე, მეფე ქართლისა და მოწამე,ძჱ გიორგი მეათთერთმეტისა [!] ქართლის მეფისა, ლტოლვილი ლიხთ-იმერეთიდამ, გარდმოიყვანა შაჰბაზ პირველმან, სპარსთა მპყრობელმან, ოდეს შაჰბაზ მოვიდა თფილისს, მრავლის მხედრობითა სპარსთათა, დიდისა ძლიერებითად და ესრეთ მოტყუებული მეფე როდესაცა მრავლისა ღონისძიებითა და შუამდგომლობითა არწმუნა, რომელ არა რასამე ავნებდა მას და არცა სამეფოსა მისსა, არამედ განამტკიცებდა ყოველსა სამეფოსა ზედა ქართლისასა, მიიყვანა თჳსთანა და წარიყვანა სპარსეთად, წელსა ქრისტესით 1615-სა, მაშინ საქართველოჲთ წარსული, მივიდა მაზანდარანს შაჰბაზ...“ 2r—19 v.

2. „დიდისა მოურავისა გიორგი სააკაძისა სიკვდილი.—ოდეს შაჰბაზ ყენისა მიერ წარმოვლენილნი ყარჩიხან სარდარი. მოვიდა თფილისს დიდის ლაშქრითა, მოურავი და ზურაბ ერისთავი თან ახლდნენ...“ 20 r—27 v.

3. „[თეიმურაზ, მეფის გიორგი XII-ის ძე. „დიდებულისა ს˜დ საქართველოჲსა: ზემოჲსა ქართლისა, კახეთისა და სხ˜თა მეფის გიორგი მეათცამეტისა პირმშოსა ძესა და მემკჳვდრ⟨ე⟩სა საყდრისა მათისა სამეფოსასა მეფის ძეს დავითს, დავითიან ბაგრატოვანსა მამულსა შინა თჳსსა სადაც შეემთხვევიეს ბრძოლანი პირის-პირ მტერთა მიმართ მამულისა მათისასა და ძლევა-შემოსილებანი მიულიეს სიჭაბუკისა ასაკსა შინა მყოფსა, მეორედ უწყებაჲ მათთჳს. ა]. მხედრობა თურქთა ზედა.—განხორციელებითაგან ქრისტესსა წელსა 1789-სა, მკათათჳს, რომელ არს ივლისის თვე, 9-სა, ქორონიკოს მეათოთხმეტისა მოქცევისასა, ესე იგი 477-სა, დღესა სამშაბათსა, ქართლსა შინა, ადგილსა საციციანოსა, დაბასა ქარელს მოუხდეს მხედრობანი თურქთა...“ 28 r—93 v.

შენიშვნა: 1. სათაური „შემოკრებული მოთხრობა საქართველოისა“— ხელნაწერში არა გვაქვს; იგი (სათაური) გადმოღებულია მარი ბროსეს მიერ პარიზში, 1833 წ. ლიტოგრ. გამოცემულის კრებულის თავფურცელიდან.

2· 1288 ხელნაწერის მასალა მთელი თავისი მოცულობით გამოქვეყნებულია მ. ბროსეს მიერ ლიტოგრაფიულად, პარიზში, 1833 წ. „შემოკრებული მოთხრობა საქართველოისა. ნაწილი პირველი [და მეორე]. 1833.“

3. ხსენებულ ნაბეჭდ გამოცემაში ხელნაწერის მასალა შეტანილია ამგვარად: „მოწმობა წმიდათა შორის ქეთევანისა...“ და „დიდისა მოურავისა გიორგი სააკაძისა სიკვდილი“ (ჩვენი ხელნაწერის §§ 1 და 2. 2 r—27 v.) შესულია პირველ ნაწილში, ხოლო თეიმურაზ ბატონიშვილის „აღწერილი მოთხრობა“ დავით ბატონიშვილის „ბრძოლათა“, დამატებებით (აღა-მაჰმად—ხანის სიკვდილი, მეფის ირაკლის სიკვდილი, მეფის ძის დავითის სიკვდილი და მისივე საფლავის ეპიტაფია) გამოქვეყნებულია „შემოკრებული მოთხრობის“ მეორე ნაწილში.

4. „ქეთევანის „მოწმობისა“ და გიორგი სააკაძის სიკვდილის „მოთხრობათა“ ავტორები ტექსტში დასახელებული არ არიან. 1833 წ. პარიზის გამოცემისათვის წამძღვარებულ „შესავალში“ თეიმურაზი ამბობს: „...არცა ერთი სიტყვაჲ [ამ „მოთხრობათა“] მომატებულ არს გინა დაკლებულ ჩემ მიერ, არამედ ყოველივე გამომიკრებიეს დიდისა შრომითა უწინარესთა მდგომარისა ამის საუკუნოჲსა აღმწერელთაგან საქართველოჲსა ისტორიისათა. სხვათა და სხვათა. ყოველივე უცთომელ არს აღწერილი...“

5. ხსენებული „შესავალის“ ავტორი და მთელი ამ გამოცემის (კრებულის) რედაქტორი—გამომკრებელი ჩანს მეფის ძე თეიმურაზ, რომლის ინიციალები უზის ბოლოს „შესავალის“ ტექსტს: „მ. ძ. თ.“.

6. მეფის ძე თეიმურაზ, ჩვენი კრებულის I ნაწილის „გამომკრები“, ამავე კრებულის II ნაწილის **ავტორი** არის: როგორც ხელნაწერ, აგრეთვე ნაბეჭდ ტექსტშიაც, ირაკლი II-ს სიკვდილის აღწერის ბოლოს ვკითხულობთ: „და ვიყოფოდი მეცა, თჳთ აღმწერელი ამა მოთხრობათა, მეფის გ˝ის ძე, თეიმურაზ, ჯერეთ სიყრმისა ასაკსა მყოფი, მუნ...“

7. ამავე თეიმურაზს უნდა ეკუთვნოდეს საყურადღებო სქოლიოები, კრებულის I და II ნაწილის ტექსტისათვის დართული.

ანდერძი: (გადამწერისა): „სრულ იქმნა წელსა ქრისტესით **ჩყლა**, ქართულს ქორონიკოს, **იდ**-სა მოქცევისასა. **ფით**, თვესა მარიამობისსა, რომელ არს აგვისტო“, 94 r.

1289

კარაბადინი. [მე-19 ს.]

90 ფ. 19,5×15;7; ქაღალდი (ცისფერი); მუყაოს ყდა, მხედრული; თავ-ბოლო ნაკლული ფფ. 6—7 შუა ამოხეულია; მე-19 ს. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ. დაუწერელია: 1—3, 17—90,

„...ვისაც ან თავი უთრთოდეს, ან ხელი, კურდღლის ტვინი შეწვი და სამს დილას აჭამე...“ 6 r—16 r.

წყდება: „კოლინჯის წამალი: სოლინჯი [!] უნდა დანაყოთ, გასცრათ, კვერცხის გულსა და ცილაში გამოსრისოთ და თაფლში ერბოკვერცხათ მოსწვათ და სჭამოს და ცოცხალს კოლინჯს დაბადებს და მორჩება ღვთითა...“.

მინაწერები: 4 rv, 5 r (საყურადღებოა მზარეულისა, „კუჩერის“, „დვორნიკისა“ და სხვ. თვიური ულუფა). 83 v. (რუსული).

1290

კრებული [მე-19 ს.]

99 ფ.; 22×17.5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი, ნაკლული (აკლია 8 და 9 ფ. შუა და სხვ.); მხედრული; სხვადასხვა ხელით; მე—19 ს; ჭვირნიშანი: 1809 (31—33 ფ. ფ·); დაუწერელია: 94 v, 99 rv. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან. 1916 წ.

1. „წიგნი სიბრძნე სიცრუვისა, ნათქვამი სულხან ორბელიანისა, სიჭაბუკისა ჟამსა.—იყო ჴელმწიფ[ე] ერთი, რომლისა საქმენი არავისგან მოიგონებიან...“ 1 r—66 v.

წყდება: „ხვარბალი აღარ დ⟨ა⟩იხსნა. მოვიდა ვაჭრები და ხვარბალი მოუტანეს; თასი (!) სთხოვეს. მან შორს დაუჭირა: მე თასი ვინ მამცა! ჩვენს თემს მაგას ვთესავთ...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია: ა. 8 და 9 ფ. შუა: „დუკა და აზნაურის“ არაკი მთლიანად და „მეფე და მხატვარის“ არაკის პირველი 7 სტრიქონი (შეადრ. 938 წ. გამოცემის 20, 21—22 გვ.). ბ. წყდება: „ყაზან შაჰ და მისი ცოლის“ არაკზე. (შდრ. 1938 წ. გამოცემის გვ. 158).

2. [თეიმურაზ I. მაჯამა]

„—... სრულ შვენებისა ყვავილი უმზეობამან დალალა...“ 67 r—v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შეიცავს თეიმურაზ I-ლის მაჯამის „ტურფა ხარ მშვენიერებით“-ის—9, 10, 11, 12, 13 სტროფებს. (შდრ. 1934 წ. გამოცემის გვ. 115—116).

2. მე-9 სტროფს პირველი სტრიქონი აკლია.

3. [თეიმურაზ I. მაჯამა. გაბაასება ღვინისა და ბაგისა].

—„ღვინო ეტყოდა ბაგესა: „სიტყვითა დაგებასო და...“ 67 v—68 r.

შენიშვნა: „გაბაახება ღვინისა და ბაგისა“ სრულია, ოდნავი ვარიანტული განსხვავებით ტექსტში (შდრ. 1934 წ. გამოცემის. გვ. 117. 1—7 სტროფი).

4. [თეიმურაზ I. მაჯამა. მზესა შესწრფა მისგან შუქი].

„—შავმან მშვილდმან ისარი მკრა, გულსა ლახვრად დანასობი...“ 68 r—v.

შენიშვნა: ხელნაწერში გვაქვს „მზესა შესწრფა მისგან შუქი“ მაჯამის 3—7 სტროფი (შდრ. 1934 წ. გამოც. 118 გვ.).

5, [თეიმურაზ I. მაჯამა. „ბოლოსიტყვაობა“].—„არ მამეწყინა ლაყაფი ეს უსარგებლო სულისა...“ 68 v—69 r.

6. „აქა ჴელმწიფეს თეიმურაზს [!) გრემის სასახლეზედ ლექსები ეთქვა და ბაღის სასახლეზედ დაეწერა.

—ღმერთი არს თავი ყოველთა, იგ ვაქოთ, განავადიდოთო-..“ 69 r.

შენიშვნა: ტექსტში გვაქვს თეიმურაზ პირველის ლექსის „გრემის სასახლეზე“ მხოლოდ I სტროფი.

7. [თეიმურაზ II. თიმსარიანი] „კარი პირველი. დასაწყისი ინდოთა ჴელმწიფისა ამბავი მეფის ბატონის თეიმურაზისაგ⟨ან⟩ სპარსულთა წიგნისაგან ქართულად გარდმოთქმული.—იყო ერთი ჴელმწიფე ინდოეთის სამეფოსა. ნათესავად ჩინგთა, ძველთა გვართა ჴელმწიფეთა შვილი...“ 69v—94 r.

წყდება: „დიაცმან ეგრე უთხრა: ნუ გეშინიან! ადეგ, შეხლტი, ბარგთა შესაწყობელთა ჩუკუნათა შეწევი, ქვეშაგებელთა შიგან დაიმალე. მე იმას გავისტუმრებ და მერმე შენ მშვიდობით გაგგზავნი. მ...“

შენიშვნა: ტექსტი წყდება მეექვსე თიმსარზე. (შდრ. თეიმურაზ II. 1939 წ. გამოცემა. გვ. 164).

8. [რუსთაველი შოთა. ვეფხის-ტყაოსანი (ორი სტროფი)].

—„სისხლმან და ცრემლმან გარევით ლაწვი ქნის ლარად და ლარად...“ 95 r.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს „ვეფხის ტყაოსნის“ 714 და 715 სტროფს, (შდრ. 1937 წლის საიუბილეო გამოცემა).

9. „მოთხრობა პირველი ცოდვილისა და მართლისა სიკვდილისათვის. —იყო ვინმე ბერი წმინდა და ღ̃თ შემოსილი, სრულსა საზომსა მიწევნილი...“ 95 r—96 r.

10. „თხრობა შიშველთა შემოსისათვის.—ბერსა ვისმე აქ⟨ვ⟩ნდა ორი სამოსელი: ერთი ახალი და ერთი ძველი. და მივიდა მისა გლახაკი ვინმე...“ 96 r.

11. „თხრობა გლახაკთ მიმცემის მრავალწილად მიღებისათვინ.—იყო ვინმე დედაკაცი ქრისტიანე, რომელსა ჰყვა ქმარი წარმართი...“ 96 r—97 v.

12. „გიგონებ, ლალო, ლამაზო, ვინ გიშრით ბროლსა დაღობავ!
ჩემო იავ და სუნბულო, ჩემო ვარდისა ბაღობავ.
წამს შვებ[ა]ო, წამსვე მამკვლელო, წამს მწყრომ[ო], წამს ნასაღობავ.
სიამევ, ნებიერობავ, სიხარულო და ლაღობავ...“ 97 v—98 v.

წყდება (?): „შენთვის ხელთა მკურნალობა გჩანს აუგად, ქალო, ნურად.
მიაქიმე ეშხით მოწყლულს, რაზომ გეძლოს ხელოვნურად.
გე[ვედრ]ები, ნუ გამიხდი მე სიცოცხლეს სანანურად.
რად არ გინდა ვცოცხლო, ვიყო, გმსახურებდე მონა-ყმურად?“

შენიშვნა: ლექსი 15 სტროფისგან შედგება.

1291

ცხოვრება ფრანჩისკესი [1825 წ.]

III+56 ფ.; 22×17; ქაღალდი; ცალი (I) ყდა, მუყაოსი; მხედრული; 1825 წ. (1 r); გადამწერი: ა. ჩიქოანი (56 v); დაუწერელია I—III. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„თავი ა. შობა, აღზრდა და მოქცევა წ˝ა მამა ჶრანჩისკოსი.—რაჟამს დამწყსიდა წ˝ა ეკკლესიასა პაპა ლუციო მესამე ამ სახელისა და ალექსიო ქომნენო მთავრობდა აღმოსავლეთის კაისრობასა და ფრიდერიკო პირჳელი სუფევდა დასავლეთის კაისრობასა, იშობა წმიდა მამა ჶრანჩისკე ასიზს საჴელგანთქმულ ქალაქსა უმბრისასა...“ 2 r—54 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის თავფურცელი: „ცხოვრება წმიდა მამა ჶრანჩისკესი. წელსა 1825-სა, სეკტემბრის 13-სა დღესა“. 1 r.

2. დართული აქვს ფრანჩისკეს ხსენების დღის საგალობლები: „გალობა 17 ენკენისთჳსა, დაკოდილებათა წმიდა მამა ჶრანჩისკესი. ცისკარსა.—ჶრანჩისკე, მლოცჳელ მაღლისა კლდის ქჳეშე...“ 54 v—56 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „დასრულდა ცხოვრება წ˝ა მამა ჶრანჩისკესი ა. ჩიქოანის მიერ მხოლოდ გარდაწერითა და გიხმსთ, ჴელმწიფენო და ჴელმწიფანო, რათა მომიტევებდეთ თხზვასა ზედა, რამეთუ პატრისა მიერ იყო თხზვა ესე, რადგანც მშობელი ენა არა არს [!] და მე სიჩქარისა გამო ვერ ძალმედვა განსწორებად თხზვისა, ამისთჳს რომელ სამს დღეს და მეოთხე შუადღემდისინ სრულებით გარდმოვსწერე ცხოვრება ესე წ˝ა ჶრანჩისკესი, რამეთუ პატრონს ეშურებოდა.“ 56 v.

1292

კრებული [მე-19 ს.]

26 ფ.; 19.5×17.; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს.; ჭვირნიშანი; 1815 (20—26 ფ); გადამწერი: იოსებ ფოცხვეროვი (25 r); 21—26 ფ. ფ. ამოვარდნილია; დაუწერელია: 25 v. 26 r—v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1816 წ.

1. ანტონ I [საქართველოს მოკლე ისტორია]. „სიტყუა პირჳელი.—პირჳელად, ვიდრემე მამა ქართლისა და ყოველთა მათ ქართჳელთა, ესე იგი: ქართჳელთა, იმერთა, კახთა და ჯავახთა, რომელთაცა ყოველთა მათ ეწოდების ქართჳელი, იყო ქართლოს...“ 1 r—18 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: „მისსა მაღალმსვლელობას ღენერალ—მაიორს ივან ლეოვიჩს, ყიზლარის კამენდატს ჶროუნდროჶს. მე უღირსი ანტონი კათოლიკოსი სრულიად საქართჳელოჲსა მოვახსენებ, მათგან ბრძანებულისამებრ თხოვისა, რომელიცა დაღათუ მრავალ-განსაცდელ შემთხჳევისაგან დავიწყებით სახელნი მეფეთა საქართჳელოჲსათანი თჳთო-ოჳთოდ არღარა მახსოვან, მაგრა სახელოვანთა მეფეთა სახელნი, ანუ გარდაცვალებანი მეფეთანი და გჳართა და ანუ განყოფანი ნათესავთანი სამ სამეფოდ, ესენი არიან, რომელნიცა ძჳელთა შინა მატიანეთა საქართჳელოჲსათა წარმიკითხავნნ.“ 1 r.

2. მოკლე ისტორია დაყოფილია თექვსმეტ „სიტყჳად“.

2. „მე, უმცირესი ვინმე, ძე ალექსისა და თელავის ქალაქის სემინარიის რექტორი დავით მოვახსენებ, მებრ თხოვისა მათისა და რომელთამე საქართჳელოჲსა მეზობელთა მჴარეთა ადგილთა ამის უკჳე წერილითა აღჳწერ თქჳენსა ღეოღრაფიურებრ, რომელ არს ინსტრუქცია. აღწერა ახალციხისა.—ახალციხისა ქვეყანა, რომელიცა არის ქართლისა ქვეყანისა ნაწილი ერთი, რომელიც უჭირავს ახლა ხვანთქარსა ძალითა და არიან გამახმა-

დიანებულნი და ადგილ-ადგილ მცირედნი ქრისტეანენიცა იპოებიან და ჰქვიან ადგილთა ამათ საათაბაგო...“ 18 v—25 r.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს აღწერას: ახალციხის, ყარსის, ბაიაზეთის, ერევნის, განჯის, ხამსის, ყუბის, კუმუხის, შაქის, ალისულტანისა,- „ჭარელთი და იმ ძირობისა“, ხუნ(ძ)ახისა, დიდო-ქისტისა, ლი(ლ)ღვისა, ძურძუკისა, თუშ—ფშავ—ხევსურისა და ჴევისა და აღწერას ქერიმხანის საქმეებისა.

ბოლოში (სხვა ხელით?): „მრავალ განსაცდელ შემთხვევისა გამო არღარა იპოვებოდა ისტორიანი მშობელსა შინა ჩემსა სახლსა და ესე ისტორია მოგიძღვანე მშობელთა ჩემთა, ყოველთა მონაზონთა უნარჩევესმან, სულით გლახაკმან ხუცეს-მონაზონმან გაბრიელ მაყაშვილმან, ძემან თქვენმან. წელსა 1823-სა იანვრის 25-სა დღესა.“ 25 r.

1293

კონდაკი [მე-18 ს.]

60 ფ.; 20,5×15. 5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტვიფრული; დაზიანებული, დაშლილი (59—60—ამოვარდნილი, ნაკლული, აკლია: გ რვეულს 2 ფ; დ-ს—2 ფ.; ე და ვ. რვეული მთლიანად; ია რვეულს—6 ფ.) ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]; **გადამწერი:** სიონის დეკანოზის შვილი ამბროსი (59 r); ადგილი: [თბილისი] (59 r). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ლოცვანი სამწუხარონი ყოველთა კვირიაკეთა და დღესასწაულთა. ოდეს ცისკრად სახარებაჲ აქუს, მღდელმან „კურთხეულ არს ღმერთი ჩვენი“, ეფისკოპოზმან ანუ წინამძ̃ღრმან „მოვედით თაყ̃ნისვცეთ...“ 1 r—60 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ამის მჩხაბაჲვი სიონის დეკანოზის შჳლი ამბროსი“. 59 r.

1294

ორბელიანი ნიკოლოზ. მროველის სამწყსოს დავთარი [1715 წ.]

III, 49 ფ.; 20,6×14,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა, ტყავგადაკრული, ტვიფრული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1715 წ. (1 r); ავტოგრაფი (1 r); დაუწერელია I v, II v, III r, 47—49 ფ. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916. წ.

„არადეთს: ქ. იშხნელიშვილი ფირან. საწირავი აძეს...“ 2 r—46 v.

შენიშვნა: 1. მროველის სამწყსოს დავთარი დაწვრილებით აღწერილია და მისი ტექსტი მთლიანად გამოქვეყნებულია ე. თაყაიშვილის მიერ (არქეოლოგიური მოგზაურობანი. დავთარი რუისის სამწყსოისა. გვ. 126—207 თბ. 1907.).

2. ეს დავთარი, როგორც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დემოგრაფიული ძეგლი, განხილული აქვს აკადემ. ივ. ჯავახიშვილს (საქართველოს ეკონომიური ისტორია. I. ტფ. 1930. 10—14 გვ. § 2· სამროვლოს 1715 წ. დავთარი).

3. ნ. ორბელიანის ანდერძის ტექსტის ჩვენი წაკითხვა, ე. თაყაიშვილის მიერ გამოქვეყნებულ ტექსტთან შედარებით, რამდენიმე შემთხვევაში განსხვავებას წარმოადგენს (იხ. ანდერძი).

4. ნ. ორბელიანის ანდერძის ტექსტის 1 გვ. მეტად გადასულია.

5. ტექსტის დასაწყისი (პირველი 5 სტრიქონი) სინგურით შემოხაზული რომბის შიგნით არის ჩაწერილი.

მინაწერები: 21 v. 26 r. 38 r, 40 v. 41 r. 46 v.

ანდერძი: ნიკოლოზ ორბელიანისა: „ქრისტეს აქეთ ჩ ღ ი ე წელსა. |აპრილსა ერთსა, თვით სა|ფლ[ავით] აღდგომასა უ|ფლისა ჩვენისა იესო |ქრისტესა|. ქართველთა მეფეთ მეფისა დიდისა გიორგისსა და |ძმისა მათისა იმერთა [და] კახთ მეფისა არჩილისა და ძმისა მა|თისა სრულიად სპარსეთის მოსამართლეთ უხუცესის [ბატონის] |ლე-

ვანისა, ამა მეფეთა დედის ძმისწულისა.... ძის საქართველოს მოსამარ | თლეთ უხუცესის ორბელი|ს ძესა ნიკოლოზს [მამულის მფლობელად ?] ამის........| სამწყსო ჩემი [და] აღვწერე ჴელითა ჩემითა..... და მამული და სადაც ვის [......]| [მო] საჴსენებელი როგორ [სძ]ეს... და სადაც და რასაც კაცსა... ერთის მღდელის, მათისა სახუცოთა..... |უფლისა წესსა. [და] აწ ამას გევედრებით ყოველთა....|წმიდა საყდარსა ამას ზედა, რომლისა მიერ....|..,... ვიდრე ესე... სამწყსო და.... |დ იეს[ო] ქრისტეს მცნებისათვის, რომელი ბრძანებს ჴმა მაღალ მოციქულის პავლეს პირითა: ურთიერას სიმძიმე იტვირთეთ და სჯული იგი ქრისტესი აღასრულეთო. ჩემ ცოდვილისაგან, რაც შეიძლებოდა ან დამცალდა, აშენებითა, ყმისა დი მამულის შემატებითა და რაც ღმერთმან შემაძლებინა, მისი მატიანე ბოლოს დამიწერია და დღეის წაღმა უფალმან განაგოს. თქვენც ჩემი სიმძიმე იტვირთეთ, ჩემ ცოდვილისათვის. თქვენის წმიდის წირვითა და ლოცვით ვიჴსენებოდე, უფლისა ღ̃თისა ჩვენისაგან, ვედრებითა თქვენითა ვპოო ლხინება სულისა ჩვენისა და სახიერმან ღმერთმან მოგმადლოსთ კეთილი მწყემსობა და სულიერი კეთილცხოვრება. ხოლო უკეთუ სათნო იჩინოთ ჩემ მიერ განწესებული ესე გარიგება, თქვენცა ესრეთ ყავთ. და უკეთუ არა გთნდესთ, თქვენ, რომელი ინებოთ, იგი ქმენით და მე უკანონო ვიყო. ერთს ამასაც ვიხვეწები: ამ სამწყსოს დავთარს მეფის მოსაქმეს ნურავის აჩვენებთ: კოდის პურსა და საურზე ქვეყანას გარჯიან და მე არ მიჯობს. მე დრამისათვის ავწერე. საყდარს მოსავლის ანგარიში არ დაეკარგოს, ღ̃თის სიყვარულისათვის, ამ სამწყსოს მატიანეს ნურას მეფის მოსაქმეს ნუ აჩვენებთ, თუ ქრისტე გწამსთ. ამას გარდა ამ საყდრის მამული და ყმა სულ დამიწერია: თარხანი ვინ არის და თარხნობით რა სამსახური აქეს და მობეგრე ვინ არის და რა ბეგარა აქეს. და თქვენ, რომელიც გინდოდესთ, ვიცი იმას იქთ და მე კი ნუ დამწყევთ. რაც მე შემიმატებია, ის, როგორც მე მინდოდა, ისე გამიბეგრავს და ნურც მოუშლით და რაც თქვენ შეიმატოთ, ის, როგორც გენებოსთ, ისე გაარიგეთ [ძველის] მემკვიდრებისა, ჩემს უწინდელის მროვლების გარიგებ[ული], როგორც ყოფილა, მე არ მომიშლია რა. ამას იქით თქვენ იცით....“ 1 r—v.

ანდერძი (შემკაზმავისა): „მე, წინამძღვრის შვილმა მროველ მიტროპოლიტმა გერმანემ შევაკვრევინე წიგნი ესე. ყაფლანისშვილის მროვლისაგან დაწერილი იყო. წამჴდარიყო და გავაკეთებინე ქ̃კს უნა [1763 წ.]“. III v.

1295

ჩარ—დავრიშიანი. შვიდ კარად [მე-19 ს.]

146 ფ.; 21×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები და საყურადღებო ადგილები სინგურით); მე-19 ს. შემოწირულია [ილია] ოქრომჭედლიშვილისაგან 1916 წ.

„კოსტანტინეპოლის ჴელმწიფის უშვილობის მოთხრობა, თუ ვითარ შეწუხებული იყო.--იყო ჴელმწიფე ერთი კოსტანტინეპოლის შინა, მორჭმული და გამდიდრებული, ყოველს ქვეყანას სახელ-განთქმული....“ 1 r—146 v.

1296

სწავლანი სულიერნი [1826]

300 გვ. 21×17; ქაღალდი; მაგარი ხის ყდა, ტყავგადაკრული, ტვიფრული; მხედრული; 1826 წ. (299 გვ.); მთარგმნელნი (ბერძნულიდან ქართულად): პაპუწაშვილი იოანე მიხაილის ძე „ქსიფილიონი“ და „ქართულსა ჴმასა ზედა შემწყობი ოსეს ძე მღუ̃დელი იოანე“; გადამწერი: „სიონის სობოროს დიაკონი გრიგოლ ჩრელაევი.“ (299 გვ.); ადგილი: თბილისი (299 გვ.); შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„სწავლანი სულიერნი, გამოკრებულნი წ̃თაგან, წიგნისაგან მარგარიტისა და დაბადებისაგან ღ̃თისა.—„დასაბამად ქმნა ღმერთმან ცაჲ და ქვეყანა ესე

იყო უხილავ და განუმზადებელ".—ესე იგი არს საიდუმლო უცნაური კორცშესხმა ქალწულისაგან. „ბნელი იყო ზედა უფსკრულთა".—ცთომა არის ადამისი. „სული ღ̃თისა იქცეოდა ზედა წყალთა". — ნათლისღება არის წარმართთა. „თქუა ღმერთმან—იყავ ნათელი." — კორცითა შესხმა არის ქრისტესი..." 1—26 გვ.

შინაარსი: ა ბიბლიური კოსმოგონიისა და ახალი აღთქმის (ქრისტეს განხორციელებისა და ამ ქვეყნიური ცხოვრების ამბების) სიმბოლური დაკავშირების ცდა. 1 გვ.

ბ „მარტსა **ია** შექმნა ღმერთმან ცაჲ და ქვეყანა; **ივ**— სამყარო და საყდარნი..." 1—3, 9, 26—27 გვ.

შენიშვნა: აქ მოცემულია ქვეყნის შექმნის სხვადასხვა მომენტის, იესოს ქრისტეს ცხოვრებასთან დაკავშირებული ამბების და იოანე ნათლისმცემლის მოღვაწეობის თარიღები და სხვ. ქრონოლოგიური ცნობები.

გ. „კითხუა.—წმიდაო ღმერთო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უკვდავო, შეგვიწყალენ ჩვენ. მიგება: ოდეს ღმერთმან სამაელ და სატანა ზეცით ქვეყანად გარდამოყარნა, მიქაელ მთავარანგელოზმან ბრძანა: წმიდაო ღმერთო..." 2—4, 27—28 გვ.

შენიშვნა:: 1 „წმიდაო ღმერთოს" ტექსტის ასახსნელად გამოყენებულია აპოკრიფული ამბები ღვთისაგან ზეცით ქვეყნად სატანისა და სხვ. გადმოყრისა და სხვა ლეგენდები.

2. აქ მოთავსებულ „კითხვა-მიგებაში", სხვათა შორის, ვკითხულობთ: „რა ჴელოვნება დაბადა ღმერთმან... უწინარეს? მიგება... კერვა... ოდეს ადამ და ევა... მოიკერეს ფურცელი ლეღვისა და დაფარეს სიშიშვლე თავისი." 3 გვ.

3. ზოგიერთი კითხვა გამოცანის ყაიდაზე არის ჩამოყალიბებული: „კითხვა: მკუდარი ცოცხალსა ეძებს. მიგება: მკუდარი მარიამ, ცოცხალი ქრისტე..." 3 გვ.

დ. „აწ მოციქულთა სახელები ვიწყოთ: პეტრე, პავლე..." 4—9, 12—20 გვ.

შენიშვნა: მოციქულთა სახელების ნუსხის ქვემოთ მოთავსებულია ცნობები: ღვთისმშობლის მიცვალებისა, ზოგიერთი მოციქულის მკვდრეთით აღდგომისა, ცნობები ზოგიერთი წმინდანის და ბიბლიური პერსონაჟის გენეალოგიიდან და მრავალი სხვადასხვა კითხვა-მიგებანი.

ე. „მოგუნი, რომელთა წარმოგზავნეს მთავართა მეფეთაჲ მათ დიდთა, ესე არს სახელები მათი..." 9—10 გვ.

ვ. „შესხმა და სახელები წ̃ისა ღ̃თისმშობლისა: მარიამ დედოფალი..." 10—11 გვ.

ზ. „უკეთუ გინდეს ნათესავნი რაოდენნი არიან ქვეყანასა ზედა.—ინდოეთი, გუთიეთნი..." 11—12 გვ.

შენიშვნა: 25 ეროვნებათა შორის დასახელებულია: „აფხაზნი, სუანნი, მეგრელნი, დვალნი..." 11 გვ.

ე. „სახელები შვიდთა ცათა: ა ანდამატი... 12 გვ.

ვ. „ვითარ ჯარარს მღვდელი, რომელი დგეს წინაშე წმიდისა მის საკურთხევლისა. — აჰა, ესერა გამოისახა ჯვარცმა ქრისტესი..." 20—24 გვ.

შენიშვნა: მოცემულია მღვდელთმსახურების სხვადასხვა წესის განმარტება.

ზ. „სახისათჳს მონაზონებისა. გ̃კურთხენ, მამაო.—ხოლო წესი და სახე მონაზონთა მსგავსი არს და მობაძავ უდაბნოს მოქალაქისა მას იოანე ნათლისმცემლისა..." 24—28 გვ.

შენიშვნა: აქაც, როგორც წინა პარაგრაფში, განმარტებულია მონაზონთა ცხოვრების და მონაზნური შესამოსელის ყოველი ნაწილის საკრალური აზრი და მნიშვნელობა.

ჱ. „ამას წიგნსა ეწოდების ხნოლონოფრი (sic). სიტყუა მეორედ მოსვლისათჳს და აღსასრულისათჳს [და ანტექრისტესათვის].— ოდეს იგი მოეახლოს აღსასრული ჟამთა და დღეთა მათ უკანასკნელთა, გამოვიდენ ბარბაროზნი ესე იგი არს თურქნი...“ 28—49 გვ.

თ. „აქა დიდებით მეორედ მოსვლა უფლისა და მკუდართა აღდგომა. აღდგომისათჳს მკუდართასა, თქმული იოვანე დამასკელისა.— გურწამს უკუჱ აღდგომაცა კუდართა...“ 49—51 გვ.

ი. „გოდება იაკობ მონაზონისა, რომელი წინასწარმეტყუელებით თქუა.—განილჳძე, იერემია...“ 51—53 გვ.

ია. „სიტყჳს-გება ბერისა ეფთჳმე გძელისა, სოსთენის მიმართ, სომეხთ მოძღურისა.—ჟამთა უკუჱ ღ˜თის მსახურისა მეფისა ბაგრატისთა, იქმნა კ˜დ კრებჲ...“ 53—67 გვ.

იბ. „სოლომონის კითხვა-მიგება. ზირაქ.— კითხუა: მიბრძანე, ჵ, მეფეო, ღმერთმან რომელსა დღესა შექმნა ცაჲ და ქვეყანა...“ 67—70 გვ.

იგ. „სიტყვა დაბადებისა [სოფლისა] ამი˜თჳს და სამოთხისა შუენიერებისათჳს.— დასაბამად შექმნა ღმერთმან ცაჲ და ქვეყანა...“ 70—86 გვ.

შენიშვნა: ამავე ტექსტში ჩართულია შემდეგი დასათაურებანი: „შესაქმისი წ˜სა[?] და ქვეყანისა წიგნისა ევჶრატსა[!] სწერია“ (73 გვ.). „ცათა მოხილვაშიგან ჰწერია დაბადება ანგელოზთა“ (74 გვ..). „თქმული წ˜სა დიონოსი არიოპაგელისა. სიტყუა დაბადებისა სამოთხისა.“ (75 გვ.). და სხვ.

იდ. „წიგნსა მარგალიტსა შიგან სწერია საქმე ესე სულისა.—აწ ესეცა ვთქვათ...“ 86—103 გვ.

შენიშვნა: 1 ტექსტში საუბარია ცოდვათა მონანიებისათვის, სულის ხორცითგან გასვლისათვის, მართალთა და ცოდვილთათვის.

2. ჩართულია იგავები.

იე. „სწავლა[ნი] წ˜სა მამისა ჩვენისა მაქსიმე აღმასრულებელისა.—კეთილ არს აღსარება...“ 103—107 გვ.

ივ. „სწავლანი წ˜ისა იოანე ოქროპირისანი [ფიცისათვის, მოწყალებისათვის, „თუ ვითარ ადიდებდეს ღმერთსა“, „ქადილისათჳს სიწმიდისა“, „ლოცვისათჳს“, „სარწმუნოებისათჳს“, „მართლისა და კოდვილისა“, „სიკუდილის ჟამს სინანულისათჳს“, „ოთხშაბათ-პარასკევთა შერევისათჳს“, „კჳრიაკისა კრძალვისათჳს“. 108—130 გვ.

შენიშვნა: იოანე ოქროპირის „სწავლან“-ში ჩართულია:

1. „თქმული... ეფრემ ასურისა.—თანა აცს სულსა, რათა ჰხედვიდეს შინაგანითა თუალითა...“ 118—119 გვ.

2. „თქმული... გრიგორი ნოსელისა ეკლესიას მისვლისათვის და ლოცვისათჳს.—ჯერ არს ჩვენდა...“ 126—127 გვ.

იზ. „მცნება წ˜ისა ბასილისა მღვდელთა მიმართ, თარგმნილი არსენისი.—ჰრიდე თავსა შენსა, ჵი, ხუცესო...“ 130—132.

იჱ. „სწავლა წ˜ისა ი˜ე ოქროპირისა და სხუათა ფილასოფოსთა. მეორედ მოსვლისათვის და შუენიერი[!].—ვითარმე ვიყუნეთ მაშინ...“ 132—138 გვ.

ით. „სწავლანი საერონი, გამოკრებულნი თითო სახეთა წიგნთაგანი. კითხვა: ვინ უწინ შეასხა ღ̃თაებასა „წმიდაო ღმერთო...“ 138—143 გვ.

კ. „იგავ[ნ]ი ლევიტელთა [და სხვ.].—აცხობდეს ათნი დედანი თორნესა ერთსა პურსა...“ 143—161 გვ.

კა. „სახის მეტყუელებით სიტყჳს გება წმიდათა მღუდელთ-მოძღუართა ბასილისი და გრიგორისი.— მაუწყე მე: ყოველთა დაბადებულთა უწინარეს თუ რომელი დაჰბადნა ღმერთმან...“ 161—182.

შენიშვნა: 168 გვერდიდან „კითხვა-მიგება წმიდისა ბასილისი და გრიგოლისი (172 გვერდამდე). „კითხვა-მიგება წმიდისა ბასილისი გრიგოლის მიმართ.“ (172—180 გვ.). „კითხვა-მიგება გრიგოლი ღ̃თისმეტყველისა ანგელოზის მიერ.“ (180—182.).

კბ. „ათანასე ალექსანდრიელისა თქმული.—კითხვა: რომლისა ლოცვისაგან უფრო ეშინის სულთა უკეთურთა...“ 182—202 გვ.

კგ. „სიტყუანი წმიდათა მამათანი. იგავი ა.—კაცი ვინმე გარდამოვიდოდა იერუსალემით იერიქოდ და ავაზაკნი დაესხეს...“ 202—235 გვ.

შენიშვნა: 1. ტექსტი ბიბლიურ იგავთა თარგმანებას წარმოადგენს.

2. გარდა იგავთა თარგმანებისა აქ გვაქვს „კითხვა-მიგებანი“: ოთხთა სახარებათათვის, ღვთაების თვისებებისათვის, ქრისტეს ჯვარისათვის, ათი მცნებისათვის და სხვ. მრავალი. 210—235 გვ.

კდ. „უწყება პეტროზ მკაწვრელისათვის და ალაჯასათვის და ალაჯორი მარხვისა.—იყო პატრიაქი კაცი წმინდა...“ 235—245 გვ.

კე. „თარგმანება სომეხთა წვალებათათვის და თუ რომელითა პირითა შეიჩვენებიან კომეხნნი [!].—ა ვითარმედ ვითარცა უხრწნელ არა მგონებელნი...“ 245—253 გვ.

კვ. „პეტრე თქვა: მრავალნი მოსწრაფე არიან გვამთა მათთა დამარხვად ეკლესიასა შინა...“ 255—256 გვ.

შენიშვნა: 1. „სწავლათა სულიერთა“ ტექსტს დართული აქვს „ქორწინებისა თავისათჳს მატთესი სჯა.—ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიდრემე იწოდებიან ხარისხად, ~რ ვითარ იგი კიბეთა ზედა აღვლენ ხარისხად...“ 257—297 გვ.—ხსენებული ტექსტი სჯა—ტ% (16) თავს შეიცავს და დართული აქვს ნათესაობის სქემა (რა ფარგლებშიაც აკრძალულია ქორწინება). 277—297 გვ.

2. ხელნაწერის დაწვრილებითი აწერილობა და დახასიათება იხ. ე. თაყაიშვილი. „Заметки о двух рукописях апокрифического характера“, С. М. О. М. Пл. К. 24. Тифлис. 1898. გვ. 72—84. და კორნელი კეკელიძე. ქართული ლიტერატურის ისტორია. ტ. I. 413—416 გვ. თბ. 1941.

მინაწერები: 254, 298, 300 გვ.

ანდერძი (მთარგმნელისა): 1 „იამბიკო.

—ითარგმნა ესე წიგნი წინამდებარე
ოდენ ბერძულით ნათესავით ბერძნისაგან.
ამასთანაჳჱ შრომითა და თან ლჳწითა
ნათხზად ქართულებრ ოსეს ძის მღუდლისაგან. ხოლო
ერთნი კიდურთა შეგასწაონ სახელნი.
(კიდურწერილობაში იკითხება იოანე და ბოლოსტრიქონიდანაც იოანე).

2. „ესე წიგნი წინამდებარე ბერძულისაგან გარდმოითარგმნა ბერძნის იოანესაგან, მიხაილის ძის პაპუწის შვლის ქსიფილიონისაგან. თუჱსა ოკდომბერსა, დღესა 17, წელსა 1785. ქალაქსა ტფილისს. ხოლო ქართულსა ჴმასა ზედა შეწყობით ოსეს ძის მღუდლის იოანესგან.“ 299 გვ.

ანდერძი (გადამწერისა): „დასასრული. აღიწერა წიგნი ესე ტფილისის ქალაქსა შინა, სიონის სობოროს დიაკვნის გრიგოლ ჩრელაევისაგან. განსრულდა ივლისის 20-ს დღესა, 1826-სა წელსა.“ 299 გვ.

1297

ორბელიანი სულხან-საბა. ლექსიკონი [მე-19 ს.]

VI+250; 21×16,5; ქაღალდი, ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული; მე-19 ს.; გადამწერი: ზაალ ზურაბის ძე ზაალოვი (II r, 248 r.); დაუწერელია: I r—v. 248 v. 249 r—250 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ა. ანი არს პირველი ასო ჴმიანი და ართრონი. მრავალ რიგად და თავად მოვალს ყოველთა სიტყვათასა და ბოლოდცა, ვითარცა ზეით დამიწერია...“ VI rv, 1 r—241 r.

შენიშვნა: 1. ლექსიკონს წინ უძღვის: „ანდერძნამაგი ამის მუშაკისა, ფრიად დამაშურალისა მოსწავლეთათჳს, გარნა მრავალნი მოსწავლენი მგმობარ და მოკიცხარე იქმნებიან შრომისათვის და არა სარეწავად მისცემენ ლოცჳასა.—ჰე, სულხან ორბელიანსა, ჭაბუკობისა ჟამსა და სიყრმესა ფრიადი შრომა დამიძს ამა წიგნზედა...“ (III r—V r).

2. ხელნაწერში 66—67 ფ. შუა ჩადებულია ცალკე ფ. (18.3×16) „თამაშობა“—სიტყვის განმარტებით, (გადამწერის) შენიშვნით: „ეს თამაშობა არ დამეწერა და ესეც ცალკე დავსწერე და ამა წიგნში შთავდე“. 66. II. r.

3. დართული აქვს: ა. [სამოხელეო სახელების შედარება ქართულად და თათრულად].—„თათრული აბდარი. ქართული წყალთა მნე. აზამ ვეზირი—ეპარხოზი...“ 241 v.—242 v. ბ [დამატება] „აბრაჰამ, მამა მრავალთა: მამა მაღალი, მამა ნათესავთა...“ 243 v—244 r გ. [Curriculum vitae]: „საბა-სულხან ორბელიანი, მეფის არჩილის დ: მეფის გიორგის და ბატონიშვილის ლეონის დედის ძმის წული, საქართველოს მსაჯულის პატრონის ორბელის ძე დაიბადა წელსა 1668 ქრ´კს ტმვ-ს ოქტომბრის კ´დ-ს...“ 245 v. დ. ანდერძი (ლექსიკონის ავტორი ა?): „ამ წიგნის მომღვაწებელსა სულხან საბა ორბელიანსა [შენდობით] მოიხსენებდით, რამეთუ დამშვრალ არს ამის პოვნისა და შეწყობისა რამეთუ თჳთოეულნი ლექსნი სამღრთოთა და საეროთა წიგნთაგან ნუხსით ამოულია და აქა დაუსხამს და დაუდვია, დიდით გულს მოდგინებითა დამშვრალა. შრომისა მის ნაცვალსაგებლად შევავედრებთ ღ´თსა და ვეტყვით: ღ´თნ შეიწყალოს საბა სულხან ორბელიანის ძე.“ 245 v. ე. „მეფის ვახტანგის ნათქვამი „—სიყრმითგან იყო მუდამად სიბრძნისა სწავლის მსახველი...“ (2 სტროფი. 245 v.) ვ. „საბას ნათქვამი.—ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმან დამიწუნოთა...“ 245 v. (2 სტროფი). ზ. [დამატება] „სირი 10, 29 მატთ. ახლად შებუნბულებული ჩიტი...“ 246 r—247 v. თ. „საბა სწერს.—ამ წიგნსა შინა რაოდენთამე ადგილთა ბერძული სიტყჳა სწერია...“ 247 v. ი. [ქართულისა და ბერძნული ქორონიკონისათვის]:—„დასაბამითგან ქ´ეს მოსვლამდე ქართულის რიცხვით წელნი ხუთი ათას ას ორმოცდა ათ თვრამეტი 5158...“ 247 v.—248 r.

ანდერძი: (გადამწერისა): „ლექსიკონი გარმოვსწერე შრომა. ვსწიე არა მცირე.
დიდის ღვაწლით ძვილ ვიძიე, კნინ მახვილი განვიგმირე;
აღმოკითხვით მით დავსტკბები, სოფელშიგან დავყო ვირე.
მე ზაალი ზურაბის ძე ზაალოვი ყოველთ მცირე.
ნუ მიწუნებთ ამა ლექს[ს]ა რომ არ არის პეტრიწულად,
უსწავლელის კაცისაგან შეირაცხვის რიტორულად.
ჯორჯის ძაღლის კურდღლის განდრკას მიაწერენ კეთილ მკულად,
ნურვინ დამგმობს ამისთვისა, რადგანც ეს არს ჩემგან თხზულად.
ზაალ ზურაბის ძე ზაალოვი.“ II r, 248 r.

1298

ანტონ I. კატიღორია [1813 წ.]

II+119 ფ.; 22×18; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ჴის ყდა; მჴედრული (სათაურები სინგურით, ასომთავრულით); ჭვირნიშანი: 1813 (92, 98, 103 და სხვა ფფ.); გადამწერი: ნიკოლოზ (96 v.); დაუწერელია: I r-v, II v, 1 v, 3 v, 99 r—116 v; ამოვარდნილია 117 ფ; თავკაზმულობა: 2 r; ბოლოკაზმულობა 3 r; ნახაზი: 25 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა კატიღორიათა არისტოტელითთადა შეყუანილება. § 1.—საჭირო ვიდრემე არს სიბრძნისმოყჳარებისადა მოწაფე-ქმნილთა ცნობა, რაოდენ გჳარობს ზედმიწევნილებაჲ კაცობრივი...“ 4 r—96 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის ა. თავფურცელი: „სადიდებელად ცხოველს მყოფელისა თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისა...“ (იხ. „აღწერილობა“ I, 259, სადაც ეს ტექსტი მთლიანად არის მოტანილი). ბ. „წინა-სიტყჳაობა წინა-მდებარისა წიგნისა, ხუთ-ტაეპოვანთა სტიხთა, ანუ დასდებელთა ზედა, ცხრა რიცხჳთა ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიანისა.—არ სილაღითმან კადრმან გუათანადა ჩუჱნ ახლად ქელჰყოფად ქუჱ-თქმულობანი ძუჱლნი...“ 2 r—3r.

2. დართული აქვს: ა. „პინაქს-სიტყჳაობა ჩუჱნ მიერ თანშეყუანილებათა კატიღორიათა სიმეტნეთა და რომელთამე ჰსჯითა ჩუჱნ მიერ ქართულსა ალჶავიტასა ზედა“ (ბოლონაკლული). წყდება: „...აღმოჩინება, რ´ლ მტკიცე დამტკიცება არსებისაგან ნივთისა ჯერ არს ყოფად“. 97 r—98 v. ბ. „კვინკლოსი“ გამოყენების წესის აღწერით („სწავლა“). 117 r-v. გ. „ათორმეტნი თვენი, საჩინონი საცნობელად ⟨დ⟩ღესასწაულნი საუფლოთა და წმიდათანი“ (ჩაწერილია სწორკუთხედებში). 118 r—119 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქება, კურთხევა, გალობა, მადლობა და თაყუანის-ცემა შენდამი, ღ´სა ჩემისა, ცხოველს-მყოფელისა სულისა, რომელიცა სამობითსა რიცხჳსა თანა-არსს შენსა გჳამთასა, ერთ-ღ´თაებითსა შინა არსებასა აღავსებ. მით რ´ შენ მიერ არს ყოველთავე ნიჭთა, შენ მიერ დაჩუჱნ-შორისებულთა, მოქმედებისა წარმართებაჲ. ნიკოლოზ“. 96 v.

1299

სახარება (გამოკრებილი) [მე-15 ს.]

III, 282 ფ.; 19×14,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; ამოვარდნილია: 156, 163, 173, 174, 179, 180, 227, 234, 243 ფ.; ამომწვარია 2, 3, 100 ფ.; კიდემოხეულია (ტექსტის დაზიანებით) 142 ფ.; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-15 ს.]; გადამწერი: [ვაცაძე, ბართლომე] 103 v.; დაუწერელია: I—III ფ. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„წმიდასა და დიდებულსა კჳრიაკესა აღვსებისასა სამხრად. სახარებაჲ ი´ეს თავი. ა.—პირველითგან იყო სიტყუ´ჲ და სიტყ´ჲ იგი იყო ღ´თისაჲ თანა და ღმერთი იყო სიტყ´ჲ იგი...“ 1 r—281 r.

შენიშვნა: 1. სახარების საკითხავების პირველი ციკლი იწყება აღდგომის კვირის („დიდებულსა კჳრიაკესა აღვსებისასა“) საკითხავებით და თავდება დიდმარხვის დიდშაბათის („წმიდასა და დიდსა შაბათსა“) საკითხავებით. ამ საკითხავთა წრეში შედის „შაბათ-კჳრიაკეთა“ საკითხავები, რომლებსაც ერთგან ასეთი სათაური აქვს: „სხუანი სახარებანი ამისვე მერვისა შჳდეულისანი სამარადისოთა სახარებაჲთა საწელიწდოთა დასაბაჲმნი: შაბათ-კჳრიაკენი ამათ ზედა მიითუალვიან. ხოლო ესე ზემო დაწერილნი მარტჳლიისა მსგეფსისანი არიან კიდეგნად“. (41 r.) 1 r—223 v.

2. საკითხავების მეორე ციკლი განაწილებულია წელიწადის თვეთა მიხედვით, სექტემბრის პირველიდან აგვისტოს 31-დე („თვესა სეკდემბერსა ა დაწყებაჲ ინდიკტიონისა და ჴსენებაჲ წმიდისა სჳმეონ მესუჱტისა და წმიდათა მ დედათაჲ. სახარებაჲ ლუკაჲ-[სი], თავი იჱ“). 123 v—180 r.

3. ტექსტის ბოლოს: „სახარებანი სატფურებისნი“ და „მსგეფსისა სახარებანი“. 180 r—181 r.

ანდერძი (მთარგმნელისა და გადამწერისა? მეოთხე კვირიაკის სახარების ტექსტის ბოლოს):

I. „აქა დასრულდეს სახარებანი ყოველთა დღეთა[ნი] და აწ კუალად შაბათ-კჳრიაკეთა იწყების“. 148 r.

II. „უკ̃თუ კულა ვინ გამოეძიებდეს მიზეზსა, არცაღა დარჩომილ-არს ოთხთავსა შინა დაუწერელი სახარებაჲ, რომელი ანუ ამათ სამარადისოთა სახარებაჲთა შინა არა გამოკრებულ არს ანუ შაბათ-კჳრიაკეთა, ანუ მარხვათა, ანუ თუეთა“. 148 rv.

III. (სინგურით) „ლოცვაყავთ გლახაკისა გიორგის თჳს, რომელმან წმიდაჲ ესე სახარებაჲ ვთარგმანე“ 148 v.

IV. (სინგურით) „დიდსა პარასკევსა სახარებანი ჟამთანი დიდსა სჳნაქსარსა სხუაებრ სწერიან“. 202 v.

V. 24 ივნისის საკითხავის, ლუკას სახარების ტექსტის დასაწყისისათვის („რ̃ მრავალთა ჴელი შეყვეს აღწერად და მოთხრობად...“), მარცხენა არშიაზე: „ზოგი. იტყჳს: „ვინათგან უკუჱ მრავალთა ჴელყვეს“—აქა ასრე ეწერაჲ“. 268 v.

ანდერძ—მინაწერები (გადამწერისა):

1. „ღმერთო, უშუჱლე მელანსა და კალამსა“. 5 r.
2. „ღმერთო და წმიდაო მარინე, აკეთე ნაწერი ჩემი“. 13 r.
3. „ღმერთო, უშუჱლე მელანსა და კალა“... 37 r.
4. „ვაჲ, ავო ქაღალდო!“ 53 r. მარჯვენა არშიაზე.
5. „ვაჲი [!] ქაღალდისაგან [შეწყენილისა?]“. 53 v.
6. „ოთხთავო, პირო ღ̃თისაო, შეიწყალე ვაცაძე ბართლომე!“ 103 v.
7. „ქრისტე, შეიწყალე გაბრიელ“. 115 (სინგურით, ქვემო არშიაზე).
8. „ოთხთავო, პირო ღ̃თისაო, შეიწყალე ამისი მჩხრეკელი. ავად ვიყავ. ურიგოდ წერას ნუ დამწყევლით“. 281 r.

მინაწერებში (მე-15—16 ს. მხედრულით) იხსენიებიან: ნათლისა (108 v.), რაფიელი (109 v.), აბიმელიქი, ასტანდარი (110 r.), ჯამჰპი (110 v.), ზაალი და ჯირასან (110 v.), მართა (111 r.), ნიქაბაძე ანანია, მისი მეუღლე მარინე (258 v.), მაკრინე (281 r.).

(სხვა ხელით, 16—17 ს. მხედრ.) გიორგი (109 r.).

(მე-15—16 ს. ნუსხურით) „სულსა ჩაისარსა ჯიმშერს
შეუნდოს ღმერთმან და თანამეცხედრესა
მისსა ლესტანჯარს შეუნდოს ღ̃ნ“. 181 v.

(მე-XV—XVI ს. ნუსხურით, სხვა ხელით, მოსახსენებელში):

დასონაშვილი ფარნაოს, ძე მისი მახარებელი და მეუღლე მისი ელგანდი, მჭედლის ძე საბა, მისი მეუღლე გულფაიკ, მათი ძე გრიგოლ, მისი მეუღლე გულქან, დები გულქან და ელენე. 282 r.

1300

ბერძნული ხელნაწერი—Gr.

1301

კრებული [1849 წ.]

46 ფ.; 20×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მეორე ფურცელი დახეულია; მხედრული; 1849 წ. (1 v.); გადამწერი სერგო სანთრუსას ძე [შაჰნაზაროვი] (1 v.); დაუწერელია 45 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. [ლოცვები და ათი მცნება]—ა. „საუფლო ლოცჳა, ყოველდღე სათქმელი.—სახელითა მამისათა...“, „დიდება შენდა ღმერთო ჩვენო...“, „წმინდაო ღმერთო...“, „ყოვლად წმინდაო სამებაო...“, „მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა...“, „მიწყალე მე ღმერთო...“ და სხჳ... 2 r—4 r, 5 v—9 r. ათი მცნება 11 v—12 r.; „გმადლობ შენ, უფალო, ყოვლითა გულითა ჩემითა [ლოცუა ძილისაგან აღდგომისა] 12 v; „ლოცუა განთიად და მწუხრისა სათქმელი, წმიდისა იოანე დამასკვნელისა.—დიდება შენდა, ღმერთო, დამბადებელო და აღმგებელო ყოველთაო...“ 13 v—14 v; „ლოცუა პირველ სადილისა.—თვალნი ყოველთანი შენდამი ესუჱნ, უფალო...“ და „ლოცუა შემდგომ სადილისა.—გმადლობ შენ, ღმერთო ჩემო, რამეთუ განმაძღე მე...“ 15 r.

2. „ჩყმთ წელსა, ენკენისთვის ჱ-სა დღესა აქა დაიწერება სერგო (!) ანბანის ასოთი სათვალავი ცხრა ასოთი. კარი პირველი. ა. ერთი. ბ. ორი...“ 4 v—5 r.

შენიშვნა: 1. 9 ჯგუფად—„კარად“—ჩამოწერილია ქართული ანბანი ა-დან ჵ-დე, ყოველი ასოს გვერდით რიცხვობრივი მნიშვნელობის მიწერით.

2. თითოეული ჯგუფის ქვეშ შეჯამებულია ჯგუფის რიცხვობრივი მნიშვნელობა: „ჯამი....ორმოცდახუთი...“.

3. „ე—ერთი ფული, ი—ორი ფული. კ—ერთი ბისტი. ლ—ექვსი ფული. მ—ორი ბისტი. ნ—ერთი შაური“. 9 v—10 r.

შენიშვნა: ეს არის 7 სვეტად ჩამოწერილი ნუსხა XIX ს. I ნახევარის საქართველოს ქართულ-რუსული ფულის ნიშნების სახელებისა, ყოველი სვეტის ბოლოს შეჯამებული.

4. გამრავლების ტაბულა, ქართული ასოებით და არაბული ციფრებით. 10 v—11 r.

5. „ჩყმთ-სა წელსა, მაისის ა-ს, პირველსა დღესა, ტფილისის ქალაქსა შინა, ავიღე ვალად მე ამისა ქვემორე ჴელისა მომწერელმან სახელმწიფო ყმა[მ], გარეთ ავლაბარში მცხოვრებელმა მიკირტუმ არაქილოვმა, თქვენ, ტფილისის მოქალაქე გეურქ შადინოვისაგან სამოცი თუმანი...“ 13 r.

შენიშვნა: საბუთის ტექსტი თამასუქის პირს [?] წარმოადგენს.

6. „აბრამიანი.—აბრამ იყო ღვთის მლოცავი, მაგრამ ძენი ენატრების, საქონელი ბევრი ჰქონდა, არვინ იცის ვის დარჩების...“ 15 v—17 v.

7. „ქვეყანასა აქვს ოთხი კარი: აღმოსავლეთი, დასავლეთი, სამხრეთი და ჩრდილოეთი. ყოველ წელიწადს აქვს თორმეტი თვენი...“ 18 r.

შენიშვნა: ტექსტი კალენდარულ ცნობებს წარმოადგენს.

8. „სახარება ლუკასი.—მათ დღეთა შინა აღდგა მარიამ და წარვიდა მთად კერძო, მსწრაფლ ქალაქად იუდასსა და შევიდა სახლსა ზაქარიასსა და მოიკითხა ელისაბედ...“ 18 v—19 r.

შენიშვნა: ტექსტი ლუკას თავის სახარების 1, მ. 39—49, 56-ს შეიცავს.

9. „სიკვდილი აბელისა კაენისაგან.—ესე იყო დასწავლა და დარიგება ადამისა, რომ და[ა]რიგა შვილნი თავისნი და უთხრა თუ: როცა გამოველი სამოთხიდან და ჩამოვარდი ქვეყანაში ბნელში, კიდევ შემიბრალა ღმერთმან და გამიყვანა ნათელს ადგილსა...“ 19 v—25 r.

10. „**ჩყნ**-სა წელსა, აპრილის იე-სა დღესა. შევიყარენით ამხანაკათ ჩვენ, ამისა ქვემორე ხელის მამწერელთა: პეტრუს ავაქოვი და სარქის გასპაროვი, რომელ კაცის თავს სათავნო გვაქვს თანასწორ...“ 25 v.

შენიშვნა: ტექსტი „საამხანაკოდ“ თავნის შეტანისა, ვაჭრობისა და მოგების თანასწორ გაყოფის გარიგების წიგნს წარმოადგენს.

11. „1 კოპეიკი ორი გროშია. 2 კოპეიკი ოთხი გროშია...“ 26 v—27 r.

შენიშვნა: ჩამოწერილია რუსული მონეტების სახელები 1 კოპეიკიდან 31 კოპეიკამდე, ქართული შესატყვისი ტერმინების მიწერით.

12. „ხარება ანგელოზისაგან სეთას შობისა და აშენება ნოესაგან კიდობნისა და [მოს]ვლა წარღვნისა.—სახიერი ღმერთი მუდამ მოწყალე არის კაცისა...“ 27 v—28 r.

13. „101, 102, 103...“ 28 v—29 r.

შენიშვნა: ჩამოწერილია არაბული ციფრების ნუსხა 101—142-დე.

14. [ბეჟანიანის ნაწყვეტი]. „...და გივი მივიდა. ტიროდა: დავკარგე საყვარელი. აქა ქაიხოსროვისაგან ჯამში ჩახედვა და ბეჟანის ნახვა...“ 29 v—34 r.

წყდება: „გივმან დალოცა ამა ბძანება მიხვდა ნების თავი. გაგზავნა ყოველგნით ბეჟანის საძებარი არშოვანს [!] და ჩინამჩინს. ამა ყოველგნით მაღნელი [!] ხოსროვ წავიდა, ილოცა [მარბელისა] მღვარელითა [!]...“

15. „ანბავი ქალისა და ვაჟისა.—ერთი კაცი იყო დიახ მდიდარი. ჰქონდა მ[ო]ხელობა დიდისა ქალაქისა და ჰქონდა უანგარიშო ხაზინა...“ 34 v—44 r.

წყდება: „...ღმერთმან იცი[ს] არცა მაქუს და არც [მგონიეს[?] თუ თქვენ ბძანდებით, თორემა თქვენს [სასაყანდრისა ჩეუბილ] არ დავამზადებო ქალმა...“

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს დართულია: ა. სომხური ტექსტი ქართული ასოებით, ფანქრით ნაწერი (44 v.) ბ. ქართული ასოებით ჩამოწერილი ნუსხა: „წელსა ჩღჟა“ (1791-დან—1851 წლამდე).

2. ტექსტის ენა მეტად გაუმართავია და ვულგარული (ქალაქური).

მინაწერი: 17 v, 26 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ჯვარო, შენ შეეწიო მოსწავლესა ქრისტიან სომეხს სერგო სანთრუსას ძე შაიოვსა [!] ამინ. $18\frac{8}{15}49$. დასაბამი სიბრძნისა არის შიში უფლისა და სიყვარული მოყვისისა. ვისა უყვარს სწავლა, უყვარს სული თჳსი. ღმერთო, შენ მოეც შენი მადლი, რომელ სრულ სწეროს ტრიქონი სწორ, უკლებრივ, ასონი შვენიერ და წესიერ ლექსნი. ამინ. **ჩყმთ**-სა, ალუს ი˝ე“ (1 v).

1302

კრებული [1865 წ.]

28 ფ.; 22×17; ქაღალდი; უყდო (რვეულად); დალაქებულ-დაზიანებული (ფფ. გახეულია); მხედრული (სხვადასხვა); 1865 წ, (1 r. 15 v); გადამწერი პირველი 15 ფ-ლისა ალექსი გიორგისძე გელაძე (15 v); ადგილი; სოფ. ვაყა (15 v.). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. დაწყება მცირისა სერობისა.—დიდება შენდა, ღმერთო ჩვენო, დიდება შენდა...“ 2 r—6 v.

2. „საეტლო ვაჟისა, მართალი და დაცდილი.—თვესა მარტსა ვერძსა ზედა რომელი იშვას, შეიქმნას ტანად და პირად კარგი...“ 7 r—13 v.

3. „ლოცვა ძუძუს ტკივილისა.—სახელითა მღთისათა, მამისა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. მოვიდოდა ორბის ტილი [ქ]ამსა შუაღამისასა...“ 14 r—15 v, 20 v.

შენიშვნა: აქვე მოთავსებულია შელოცვები: „თვალყბისა, ჟამისა და უჟმურისა“, „თვალ-აღებულისა“, „მუცლის ტეხისა“ და „ალ-დაცემულისა“.

4. „ა—ერთი, ბ—ორი...“ 16 r.

შენიშვნა: მოცემულია ქართული ასოების რიცხვობრივი მნიშვნელობის განმარტება.

5. [„მიწყალე მე ღმერთო...“ თავნაკლული]...[უმეტეს თოვ]ლისა განვსპეტაკნე. მასმინო მე გალობა და სიხარული და იხარებდენ ძუალნი დამდაბლებულნი...“ 17 r.

6. „სულ-ხორცის გაყრა ვიფიქროთ, ნახე, რა საზარელია...“ 17 r—18 r.

7. „მიკვირს, ასრე რათ გამწირა სოფელმა.—ცხარის ცრემლით ამატირა სოფელმან...“ 18 rv.

8. „ლექსი.—ახალ მოდნის ფარანი, შიგ სამთელი არ არი...“ 19 v.

9. „ახ, ნინო, ნინო! უცნობო ნინო! გთხოვთ შენის ნახვით, რომ მოგვილხინო...“ 20 r.

10. „ღმერთი როგორ მოტყუვდება!
მეუფეზე სამსახური არაოდენს [!] არ წახდება...“ 21 r.

შენიშვნა: გადმოცემულია ისააკის მსხვერპლად შეწირვის ბიბლიური ამბავი, აპოკრიფული, გალექსილი, დაწერილი ლექსის ფორმის დაუცველად.

11. „სიმღერა.—რაც რო იცვამ, სულ გიხდება, გენაცვა!
ნუღარ მყოფ ცეცხლითა დება [!] გენაცვა...“ 21 r.

12. „მოისვენე, შვილო ჩემო, საყვარელო, ტკბილის ძილით დ⟨ა⟩იძინე, გულს ნათელი დაიფინე ნანინა, ნანა...“ 21 v.

შენიშვნა: დაწერილია ლექსის ფორმის დაუცველად. „ნანინა“ სასულიერო შინაარსის ლექსია: „ნანას“ უმღერის ღთისმშობელი იესოს.

13. „აბრამ იყო ღთის მლოცველი, მაგრამ შვილი ენატრება.
ღმერთსა სთხოვდა: შვილი მომეც! შენთვის სამხდოთ გამეზდება...“ 21 v.

შენიშვნა: აბრაამისთვის ღვთისაგან შვილის მიცემის ბიბლიური სიუჟეტი, აპოკრიფულად დამუშავებული, ლექსად. დაწერილია ლექსის ფორმის დაუცველად.

14. „[ჭავჭავაძე ილია].—გახსოვს ტურფავ, ჩვენ დიდ ბაღში
მე და შენ რომ ერთათ ვრბოდით?
ნეტა იმ დროს! სიყვარულის
მეტს არაფერს ჩვენ არ ვგრძნობდით...“ 22 rv.

შენიშვნა: ილია ჭავჭავაძის „გახსოვს ტურფავ“-სა და აკაკი წერეთლის „საიდუმლო ბარათის“ (§§ 14—15) ტექსტის წინ: „სასიმღერო ლექსები ალბომში“.

15. [წერეთელი აკაკი].—„საიდუმლო ბარათო, მითხრეს [!]: ექმენ მარადო, სიხარულის მომნიჭედ და სევდისა ფარადო...“ 22 v.

შენიშვნა: ლექსი ბოლონაკლულია: წყდება: „ცრემლსა ვით ვღვრი მდუღარეს“.

16. [სამთვარიო. თავნაკლული] „...ხმიანი იყოს სიზმარი ცრუ, მთვარისა ცხრასა დღესა კეთილი არის...“ 23 r—25 r.

17. „უკანასკნელი წამი გარდაცვალებისა ეკატირინისა თავადისა ლუარსაბ ჩოლოყვისა ასული კნეინა ჭავჭავაძისა.—შვიდს იანვარსა, საღამოს თვისა, კატო მოირთო სობრანისთვისა...“ 25 r—28 r.

შენიშვნა: 1. დაწერილია ლექსის ფორმის დაუცველად, მეტად ვულგარული ქართულით: „ორთავ ცოლქმარი ყმა ყოფილება იყ[ვ]ნენ!“ და სხვ...

2. ეკატერინა ჭავჭავაძის გარდაცვალების ამბავის ტექსტის ბოლოს, ლექსი (სხვა ფორმით) მიცვალებულის დატირება: „ტუჩები გაქს შაქრით სველი, მინასავით ვარ[დ]ზე ხალი, გამო მზეო, გამიგონე...“ 28 r-v.

1303

ჩუბინაშვილი დავით. თეიმურაზ II-ის „სარკე თქმულთა“-ს ლექსიკონი
[მე-19 ს.]

34 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [მე-19 ს.]; დაუწერელია: ყოველი ფურცლის v მხარე და ფფ.: 7, 12, 15, 17, 31, 34. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„არესი და (8) ალმსთობა (17)—ადრე ასწრაფება...“ 2 r—33 r.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე: „თეიმურაზ მეორის ლექსიკონი. ეს ლექსიკონი შედგენილია დავით იესეს ძის ჩუბინაშვილის მიერ და შეიცავს ზოგიერთი სიტყვების ახსნას „ღამის და დღის გაბაასებიდან (—ანუ „სარკე თქმულთა“) თეიმურაზ მეორისა. ე. თაყაიშვილი“. 1 r.

2. ლექსიკონი ასოცდათხუტმეტიოდე სიტყვას შეიცავს. მათგან ზოგი დატოვებულია განუმარტავად და კითხვითი ნიშანი უზის.

1304

კრებული (მე-19 ს.)

23 ფ.; 20×16,7; ქაღალდი; უყდო (რვეულად შეკერილი); მხედრული (არის აგრეთვე რუსული და ფრანგული ტექსტი); მე-19 ს; დაუწერელია: 1 v. 2 rv. 19 rv. 21 r—22 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „ბედი ქართლისა. პოემა ნ. ბარათაშვილისა. კახთა მიმართ.
—ძმანო კახელნო, ნამდვილ ქართველნო, მოლხინე სულით...“ 4 r—16 v.

შენიშვნა: ტექსტის დეფექტები შესწორებულ-შევსებულია სხვა ხელით.

2. „Roujet de L'ysle—Marseillaise
Allonš! enfants de la patrie...“ 17 r—18 r.

3. „Памяти Добролюбова.—Вечный враг всего живого,
Тупоумен, дик и зол,
Нашу жизнь за мысль и слово
Топчет произвол!..“ 18 v.

შენიშვნა: ლექსი მიმართულია მეფის მთავრობის თვითნებობის წინააღმდეგ, რომელიც მტრულად უცქეროდა ყოველივე ახალს და ფეხ-ქვეშ სთელავდა დიდებული კრიტიკოსის დობროლჲუბოვის აზრსა და სიტყვას.

4. „Quodeumque sorte accedit, usura est. Vous devez vous dire...“ 20 r—20 v.

წყდება: „En sorte qu'au bout de cent ans, la famille...“

შენიშვნა: ტექსტში დაპირისპირებულია მშრომელის განუწყვეტელი ბრძოლა ლუკმა-პურისათვის და რანტიეს მუქთახორული განცხრომა.

5. „История последних $3^1/_2$ ст. называется новою историею не потому только, что эти века ближе к нам, но потому, что в это время развилось много совершенно новых и неизвестных в средние века явлений в жизни народов...“ 23 r—23 v.

შენიშვნა: ავტორი „ახალი საუკუნეების“ მოკლე დახასიათებას იძლევა.

1305

ლოცვები სინანულისა [მე-19 ს.]

8 ფ.; 21×16; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო რვეული; დახეულ-დაცვეთილი; მხედრული ჭვირნიშანი: 1809 (2, 5 ფ.); 4 v. 7 v. 8 rv—დაუწერელია. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„სარწმუნოებით აღგიარებ და თაყუანის-გცემ შენ [მამაო] და ძეო და სულო-წმიდაო! უქმნელო და უკუ̂დაო ბუნებათო [!], შემოქმედო ანგელოსთა და კაცთა და ყოველთა ქმნილთაო, შეიწყალე შენი დაბადებულნი და მე, მრავლის მცოდუჱლი...“ 1 r—4 r, 5 r—7 r.

შენიშვნა: 8 v-ზე მინაწერი: „ტერ ამინაკალი სომხური, ქართულად ნათარგმნი“. (ტექსტის ხელისაგან განსხვავებული ხელით).

1306

თეიმურაზ I. ლეილ-მაჯნუნიანი [1864 წ.]

28 ფ.; 18×22; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული; 1864 წ. (28 v); გადამწერი: ირემაშვილი სიდონია (28 v.). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ბრძანებითა ღლვთისათა. კარი პირველი ლელისა [!] მიჯნურისა ყაისისა, სპარსულად ნათქვამი, ქართულად გადაოარგმული [!], ბატონის თეიმურაზისაგან ლექსად ნაბძანები. სუფევამცა აქვს და კურთხევა სულსა მისსა. — ღმერთო, რომელი თვით სიბრძნით ხარ, სიბრძნის მომცემელობით...“ 1r-28v.

შენიშვნა: 1. „ლეილ-მაჯნუნიანის“ ეს ტექსტი მრავალ შეცდომას შეიცავს.

2. ტექსტს აკლია სტროფები: 84—89, 114—125, 229—247, 250—251, 254—262, 267—270. (შდრ. თეიმურაზ I. თხზულებათა სრული კრებული. ალ. ბარამიძისა და გ. ჯაკობიას რედაქციით. ტფ. 1934).

ანდერძი (გადამწერისა): „წიგნი ესე ლეილიანი დავსწერე ირემაშვილი პავლე მღვდლის ქალმა, ნიკოლოზ მღვდლის მდივანოვის ფოფოდია სიდონიამა. სრულ იქმნა მარტის თორმეტსა, დღესა ხუთშაბათსა, წელსა ჩყჲდ-ს“ 28 v.

1307

კრებული [1828 წ.]

26 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული (მეტად ჭუჭყიანი, დალაქებული); 1828 წ. (16 r.). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „[ალექსიანი].—ქ. სტანბოლში შინა [!] ერთი კაცი იყო დიდებული და მქონიარე თვალისა და მარგალიტისა და ოქროს პატრონი...“ 1 r—10 r.

2. „[იობის ლექსი].—ქ. ცის გახსნაზე დაიბადა, დღეს დაესწრ[!] ახსარებისა. პირველ მისცა მტკიცე რჯული ლოცვისა და თაყვანისა...“ 10 v—12 v.

შენიშვნა: ტექსტი დაწერილია ლექსის ფორმის დაუცველად.

3. „ქ. სასუნებელათ ფერსო საკლმისა, შენ ნარგიზი ხარ ტურფა კვალისა, ვარდი წითელი იმ ედემისა, იქედგან ჭურჭელი მარგალიტისა...“ 12 v—16 r.

შენიშვნა: 1. ლექსი ღვთისმშობლის შესხმას წარმოადგენს, რაც გარკვევით ჩანს შემდეგ ნაწყვეტში: „დავრჩი მოვალე მე შენის ძისა, არსით არა მაქვს მე ღონე ხსნისა, შენის მეტი, დედაო მღვთისა...“ (14 rv).

2. ტექსტი დაწერილია ლექსის ფორმის დაუცველად.

3. ლექსის ავტორად შესაძლოა ვიგულისხმოთ ტექსტის ბოლოს მოხსენებული მაია: „...მეც შემიბრალეთ საწყალი სურამის დეკანოზის ტერ თომას ქალი მაია. ვინც წაიკითხოს, მე შენდობა მიბძანეთ, დამწერს დღ(ე)გძელობა. ამენ“. 14 v.

4. „იგავნი სახმარი, რომელნიც მამსმენი იქმნების. **ა.** კაცსა ერთსა ერთი მარილის ქვა აეკიდნა და ერთს აღმართში, რაოდენსაც დაშორდა, დაიღალა...“ 16 r—20 r. **ბ.** „კაცმან ერთმან ოცის თუმნის ოქრო მიაბარა მეორეს...“ 20 r—21 v.

შენიშვნა: 1. ორი იგავი ზნეობრივ-სარწმუნოებრივი, დამმოძღვრებელი შინაარსისა.

2. ტექსტს წინ უძღვის გრძელი „დიდება“ ღვთისა, რომლის მეორე ნახევარი იკითხება: „...მხსნელო იესო ქრისტევ! შეწევნითა შენითა .. გამოთარგმანება [!] წერილი ესე ქრისტეს წვალებისა [!] და გოდებისა [!] ეკლესიას შინა ავეტიქ გორგიჯანოვისა, ავლაბარსა. მოქმედულობითა ტირაცო ავეტიქასაგან. მამანო და ძმანო, დედანო, რაოდენსაც შეგემთხვათ წერილი ესე წასაკითხავათ, მომიხსენეთ ცოდვილი, რათა მოგიხსენიოთ თქვენა ღმერთმა, როდეს მოვიდეს ღრუბლითა და სურფევითა [!] თავისითა, ნაკლებთა და შეცდომილთა შეცოდებულთა. შეგვინდევით, რამეთუ ჩვენი შეძლება ეს იყო. აღიწერა წელსა **ჩყკჱ**, მარტის ი ამდონს დღესა“. 15 v—16 r.

5. „ქ. მოისვენე, მოისვენე, შვილო ჩემო, საყვარელო! ტკბილის ძილით დაიძინე, გულს ნათელი დაიფინე! ნანნი, ნანი ნა...“ 22 r—24 r.

შენიშვნა: 1. ლექსი სასულიერო შინაარსის „ნანინას“ წარმოადგენს: ღვთის მშობელი ნანას უმღერის ჩვილ იესოს: „...შენ ხარ მტრედი ზეცით მოფრენილი, ...სული წმინდისა მიდგომილი...“ და სხვ.

2. ტექსტში ლექსის ფორმა არ არის დაცული.

6. „ქ. ავიღე მე, ამისი ქვემორე ჴელის მომწერელმა, კუკიაში მცხოვრებელი[!] კიკოლაშვილი[!] სასაკამ[!], შენ, არუთინ კარაპეტოვ(ი)საგან ათი თუმანი ფული...“ 24 r-v.

შენიშვნა: 1, ტექსტი თამასუქს წარმოადგენს.

2. თარიღად უზის **ჩყლბ** წელი.

7. „ქ. ფრიადის ღვაწლით მოჭირნახულევ, მოწყალებელ(ო) მამავ! მორჩილებით, პატივისცემითა მწყალობელს ხელზედ კოცნას მოგახსენებთ...“ 24 v.

წყდება: „ამ წერილის ჟამად კარგად და მშვიდობიანად გახლავართ“.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს შვილისაგან მამისადმი მიწერილის მოკითხვის ბარათის ნაწყვეტს.

8. „...რა მოვიდნენ მაღალ ნერგთან, შეშას მისცეს ცეცხლკიდება.
ცეცხლი ასეთი აენთო, ალი ზეცას ავარდება...“ 25 r—26 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი აბრამისაგან ისაკის მსხვერპლად შეწირვის ბიბლიური ამბავის გალექსილ დამუშავებას წარმოადგენს.

2. ლექსი თავნაკლულია.

1308

ხერხეულიძე ომან, მდივან-ბეგი. მეფობა ირაკლი მეორისა [მე-19 ს.]

22 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო (რვეულად შეკერილი); მხედრული; თავბოლონაკლული; ბოლო ფურცლები დალაქებული, უკანასკნელი სტრიქონები გადასული; მე-19 ს.

„...სვე მკვიდრობდე ქართლსაო. ხოლო მეფემან წარუვლინა ძმა თვისი იასე და მისვლისავე თანა იასესა წარმოემართა ყარსით ჯარით და დადგა შამბიონს. [და კვალად მეფემან] მიაგება ძე თვისი ბაქარ და მუნით მოვიდა სარასკირი...“ 1 r—22 v.

წყდება: „...მოიწია სამეფოსა პალატსა ზედა ქართლოსიანთასა არამცირედი [უბედურება]. მით, რ̃უ გარდაიცვალა უგანათლებულესი ძე მეფის ირაკლისა, სახელოვანი ჭაბუკი ლეონ, სოფელსა შინა გურჯაანს, წელსა **ჩღპბ**, რომლისათჳსცა უმეტეს მოხარულ იქმნა სულეიმან და სთქვა ესრეთ: „ერთი ფრთა აქუნდა მეფესა, რომლითცა ჰფარვიდა სამეფოსა თჳსსაო და აწ იგი მიელო მოხუცებისა ჟამსა და რაჲთა ძალუძსო! ამად უმეტეს განი[გულა] ოხრება საქართველოჲსა. ხოლო არა მრავალთა ჟამთა ამათ შემდგომად წარმოავლინა უდიდებულესმან იმპერატრიცა ეკატერინამან მეფის ირაკლისა თანა პოლკოვნიკი ბურნაშოვი, ორის ბატალიონით. მეფესა ეს... განჯა და ეჯდა მას შინა თავად განმგებლად მისისა მისთჳს ყ̃დ... მას ყოველნივე მტერნი ქრისტიანეთა ზედა გარემოთა სამძღუართაგან ჰყუჩს... რ̃ მათ ფაშითურთ დინ ისლიბი [!] შეითქვნენ და მიუხდეს განჯას გამაძე... იგი მეფესო და დასვეს მემკვიდრედ განჯას ჯავათხან. მოუწოდა... ხანს, რომელმანც შეიკრიბა ჯარები, ვიდრე ოცი ათასამდე. . . . თჳსით და მოვიდა ალაზნის პირს, მოიმედე მჴედრო... ირაკლი განემზადა...“

შენიშვნა; ხელნაწერის ტექსტი შესამჩნევ ვარიანტულ განსხვავებას წარმოადგენს 1854 წ. გამოქვეყნებულ ტექსტთან შედარებით (შდრ. ქართლის ცხოვრება. ნაწილი მეორე. გამოცემული ჩუბინოვისაგან: სანკტპეტერბურღს, 1854. „მეფობა ირაკლი მეორისა მეფის თეიმურაზის ძისა“ გვ. 476—498).

1309

ვახუშტი. საქართველოს ისტორია (ნაწყვეტი) [მე-19 ს.]

71 ფ.; 21,6×17,7; ქაღალდი; უყდო, რვეულად შეკერილი, მხედრული (ორი სხვადასხვა ხელით); თავ-ბოლო ნაკლული; მე-19 ს.; დაუწერელია: 24 v. 25 r.v. 26 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„...[იძლივნენ გირგისანნი და მოისრნენ ყოვე]ლნი, რომელთა არა ენებათ მშვიდობა. მოუდგა კეისარი და მოაოხრნა ქვეყანანი. კვალად იწყეს ზავი, რამეთუ შიში აქვნდა კეისარსა განდგომილებისა ბერძენთათა. ხოლო მისცა გიორგი მეფემან მძევლად ძე თვისი ბაგრატ კეისარსა...“ 1 r—71 v.

წყდება: ბერქა ყეენის გამოსვლაზე: „...ჟამსა ამას გამოვიდა ბერქა ყეენი დარუბანდის გზით. მცნობმან აბაღა ყეენმან შემოიკრიბნა სპათა თჳსთა სიმრავლე. შეკრა მტკვრის პირი და არაზისა მცხეთამდე. მოვიდა ბერქა. მოაოჴრა მოვაკანი და ერეთი ტფილისამდე. არამედ თჳთ დადგა მთასა ზედა გარესჯისასა. მაშინ შეიწყალა ღმერ[თმან ქვეყანა ესე და მოკვდა ბერქა ყაენი]...“

შენიშვნა: 1. ტექსტი ვახუშტის „საქართველოს ისტორიის“ ნაკვეთს წარმოადგენს (შდრ. ვახუშტი. ტფილისის 1885 წ. გამოცემა დ. ბაქრაძის რედაქციით, 147—248 გვ.).

2. ტექსტში სქოლიოებია: 7 r, 13 r, 15 v, 28 v, 40 v, 44 v, 44 v, 52 v, 53 v, 55 v, 58 v, 59 v 65 r, 66 r, 71 v,

3. ტექსტში ჩართულია: „ლექსი თქმული თამარ მეფეზე კათალიკოზ პატრიარქის მეფის ძის ანტონ [I]ისაგან.—ამისსა ბროლსა ნათელსა აყიყი შუა რეოდა...“ (49 v—50 r)

1310

ათასერთი ღამე (ფრაგმენტი) [მე-19 ს.]

6 ფ. (ძვ. პაგინაციით 98—110 გვ.); 35×22,5; ქაღალდი (უყდო, დაშლილი, დახეული: პირველი და მეორე ფ.—თავბოლო მოხეული); მხედრული; [მე-19 ს.]. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„...უთხრეს: შენ ეხლავ.....ლს შადი და გვერდით... შენ ასე უთხარ და დაარწმუ[ნე]... ქმარი და სულთანმა მე მომცა... ცოლათა და ის კუზიანი მეჯინიბე მასხარაობის გულისათვის მოიგონა სულთანმა...“ 1 r—6 v.

წყდება: „დიდს ზალაში შავიდა, სადაც იგი კუზიანი იდგა ყირაზედა და ნახა რომ...“

შენიშვნა: 1. თავბოლონაკლული ტექსტი იწყება ასმეხუთე ღამით და წყდება ასმერვე ღამეზე.

2. თარგმნილია (რუსულიდან?) მეტად ვულგარული სტილით: „ხმერთი“ (ღმერთი), „მეფიროჟგი“ (пирожник), „ზალა“ და სხვ.

1311

ისაკ მცირე. ბრძოლა ძლიერი კატისა თაგუთა მიმართ [1819 წ.]

8 ფ.; 22×17; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო, ქაღალდისავე კანით; მხედრული (სხვადასხვა); 1819 წ. გადამწერი: ალექსანდრე ჩიქოანი (8 v). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ბრძოლა ძლიერი კატისა თაგჳსა მიმართ და თაგუთა სამთა სხჳათა გჳართა ცხოველთა თანაშეწევნითა კატისა მიმართ, რომელი იქმნა მეფობასა სპარსთა შორის ძლიერისა მეფედ მეფისა შაჰუნ შაჰსსა, რომელსა ნადირშაობითცა უწმობენ კაცნი სპარსეთისანი: თქმული შაირად ისაკ მცირისა მიერ, რომელმან დალექსა პირისპირ მოთხრობანი ჰამბავთა მისთანი.

—1) ყოველს მგრძნობელს ცხოველს შუა, წინ წარმოდგა ნაზად კატა...“ 1 r—8 v.

შენიშვნა: სტროფების სათვალავით აღნიშნულია 76 ოთხსტრიქონიანი სტროფი.

1312

პარაკლისები [1800 წ.]

I—III+146 ფ.; 18,7×11,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა (107—108 ფფ. ამოვარდნილი; სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები ასომთავრულით); 1800 წ. (144 r.). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„გალობა სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღ̃ის მშობელისა, რომელი ითქმის ყოვლისა ვნებისათჳს სოჳლიერისა და ჴორციელისა. თქმოჳლი თეოქტისტე მონაზონისა.—მღვდელმან: „კურთხეულარსი“, გუნდმან: „ამინ! დიდება შენდა, ღმერთო...“ 2 r—143 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს შემდეგი პარაკლისების კრებულს:
ა. „ღვთისმშობლისა“ (ორი) 2 r—38 r.
ბ. „ჯუარისა“ 39 r—52 v.
გ. „აღდგომის (პასექისა)“ 53 r—57 v.
დ. „ანგელოზთა“ 58 r—67 r.
ე. „შუშანიკისი“ 67 v—81 r.
ვ. „წინასწარმეტყუელთა“ 82 r—92 r.
ზ. „მოციქულთა“ 93 r—104 r.
ჱ. „მღუდელმთავართა“ 105 r—113 v.
თ. „ღმერთშემოსილთა მამათა“ 114 r—125 r.
ი. „იესუ ტკბილისა“ 126 v—138 r.

2. ყდის საკავ ფურცლებზე, სხვა ხელით, მიწერილია: ა. სამიჯნურო ბარათი (I ყდის 1 rv); ბ. ზოგადი გეოგრაფ. ცნობები (რუსულად) II rv. გ. ვლადიმერ მონომახის შესახებ (III, 146 rv.—რუსულად და ქართული თარგმანი).

მინაწერები: 1 rv..144 v. 145 rv.

1313

წმინდათა ცხოვრება [მე-19 ს.]

II. 77 ფ.; 16,6×10,5; ქაღალდი (ცისფერი); მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს. ჭვირნიშანი 1834 (71, 72 ფ.); დაუწერელია: 59 v, 60 rv, 72 v, 77 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „თვესა ფებერვალსა ი. ცხოვრება და მოქალაქობა წ̃ისა მამისა ჩუ̂ენისა მაკარი რომაელისა, რომელი იპოვა მახლობელად სამოთხისა ოც მილიონსა. მამაო, გჳ̃ხნ.—გევედრებით ჩუ̂ენ, გლახაკნი და მდაბალნი, მარტოდ მყოფნი თეოფილე და სერგის და ევგენი ყოველთა მამათა ჩუენთა და ძმათა, რათა ისმინოთ ცხოვრება მაკარის ნეტარისა...“ 2 r—22 v.

შენიშვნა: გამოცემულია კ. კეკელიძის მიერ. იხ. „ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან.“ II, 50—63.

2. „ცხოვრება წ̃ისა მამისა ჩუ̂ენისა ონოფრე განშორებულისა და სხუათა მეუდაბნოეთა, რომელნი იხილნ[ა] მამამან პაფნოტი. გვაკურთხენ, მამაო.

—ცხოვრება საღთოჲ და სანატრელი და საქმენი სარგებელნი სულისანი, ისმინენით, საყვარელნო ძმანო, რომელსა ღირს ვიქმენ მე, გლახაკი პაფნოტი, ხილვად...“ 23 r—38 v.

3. ცხოვრება ქალწულისა კანონიკესი, რომელი იყო ასული მთავრისა ერთისა კოსტანტინეპოლელისა და იქმნა მძოვარ.—იყო ვინმე ერთი მამათაგანი, რომელსა ერქვა სილოვანე და სჯდა იგი ქვაბსა შინა მონასტერსა ფარასასა, მახლობელად იერუსალიმსა. უთხრობდა ძმათა და ჰრქვა, ვითარმედ: იყო ვინმე კაცი მძოვარი...“ 39 r—44 r.

4. „ცხოვრება და მოქალაქობა ევფემიანესი და ძისა მისსა ალექსი, კაცისა ღ̃ისა.—იყო ვინმე ჰრომს ქალაქსა შინა კაცი მორწმუნე და მართალი და მდიდარი ფრიად და სახელი მისი ევფემიანე...“ 44 v—51 v.

შენიშვნა: 1. შდრ. კ. კეკელიძე „კიმენი“, I, 161—165.
2. სქოლიოებში, სინგურით, არშიებზე—ძნელოვან სიტყვათა განმარტება.

5. „თთვესა ოკდონბერსა წამება წმინდისა ყოვლად ქებულისა ქალწულისა პარასკევასი.—ესე ასული იყო ალათანიკოსი, რომისა სტრატილატისა და მეუღლისა მისსა პოლიტასი, მორწმუნეთა მშობელთა...“ 52 r—59 r.

6. „თვესა ფებერვალსა ი̃ე. ცხოვრება და სიმხნე წ̃ისა დიდისა ევფროსინესი და მოქალაქობა მამისა მისისა პაფნოტისა.—იყო ვინმე ალექსანდრეას კაცი აზნაური. სახელი მისი პაფნოტიოს. ესე იყო მოსწრაფე მცნებათა ღ̃ისათა...“ 61 r—72 r.

მინაწერი: II v, 1 r.-v.

1314

კრებული [1799 წ.]

141 ფ.; 16×10; ქაღალდი; მუყაოს ყდა, ტყავგადაკრული, ტვიფრული, ნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1799 (28 v. 135 r), გადამწერი: დავითის ძე გიორგი. 135 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „გამოცხადება იოანე მოციქულისა. თავი პირველი. ა.—გამოცხადება იესუ ქრისტესი, რომელი იგი მოსცა მას ღმერთმან ჩუჳნებად მონათა მისთა...“ 1 r—8 v.

წყდება: „...და მე ვტიროდე ფრიად, რამეთუ არავინ იპოვა ღირსი, რათამცა განეღო წიგნი იგი და წარ...“

2. „საჴელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. ამინ.—პირველსა ადგილსა ამას ქრისტეს გაასამართლებენ ჯვარს საცმელად. თაყვანსა გცემთ და სხვ. კეისრის შიშისათვის იერუსალემის უშჯულო მოსამართლე პილატემან და ღ̃თის რისხვის მოხელემან, რათგან შენი ჯვარცმის საიდუმლო ესე თვითან არ იცოდა, ამ პირველს ადგილს სასიკვდილო გაგასამართლა შენ...“ 9 r—16 r.

შენიშვნა: ჩამოთვლილია თორმეტი ადგილი ქრისტეს ვნებისა და მოკლედ მოთხრობილია ვნებისა და ჯვარცმის ამბები.

3. „ჟამის ლოცვა ვნების კვირისა წ̃ა შაფათისა განთიადისა ჩუმათ უნდა თქვას ერთი „მამაო ჩვენო“, ერთი „გიხაროდენ“ და ერთი „მრწამსი“ სახუმილაჳსა „მშვიდობით, „მას ზედა დავწვე და დავიძინო“.

შენიშვნა: 1. ტექსტი მოტანილია მთლიანად.

2. დართული აქვს მარტის თვის დღეების კალენდარულად (კვირის 7 დღეებში) განაწილების ტაბულა.

4. „საქრისტიანო მოძღვარება. წინა თქმულება.—სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. ამენ. ო[სტატი]: „ვინ დაგბადა შენ?“ შ[აგირდი]: „ღმერთმან...“ 17 r—19 r. 20 rv.

წყდება: „ო[სტატი]: „ერთი დიდი წინამძღვარისავით [!] ჯოჯოხეთში როგორ არის?“ შ[ეგირდი]: „ერთი ძლიერი მოსამართლესავით, რადგან...“

შენიშვნა: 24 rv მოთავსებული კითხვა-მიგებითი „მოძღვრება“ მოცემულია სათაურით: „ა. ცისა და ქვეყნის დაბადებისათვის. თავი ა კ[ითხვა]: „ვინ გააჩინა ცაჲ და ქვეყანაჲ?“ მ[იგება]: ღმერთმან...“

5. „წიგნი შობისა იესო ქრისტესი, ძისა დავითისა, ძისა აბრაჰმისა...“ 21rv.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს მათეს სახარების 1. მმ. 1—18, ვულგარული მართლწერით.

6. „ლუკასი. თავი ა.—აღსდგა მარიამ მათ დღეთა შინა და წარვიდა მთად კერძო მსწრაფლ ქალაქად იუდასა...“ 22 r-v.

შენიშვნა: ტექსტი—ლუკას 1 თავის მხ. 39—56-ს წარმოადგენს.

7. „რკდ. რმზ. როჲ. რჟდ. სოზ...“ 23 rv, 24 v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგენს ანბანის სასწავლო სავარჯიშოს, დაწყებულს 23 rv-ზე (გრძელდება 24 v-ზე: „ტნე, ტჲ, ტოთ...“)

8. „პარაკლისი, სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღ̃თისა მშობლისა, ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩვენთა.—უფალო იესო ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, შეგვიწყალენ ჩვენ...“ 25 rv—26 r.

9. „მოისვენე, მოისვენე, შვილო ჩემო საყვარელო! ტკბილის ძილით დაიძინე, გულ⟨ს⟩ ნათელი დაიფინე, ნანი, ნანი...“ 27 r—28 r.

10. „ძლის პირნი და ღ̃თის მშობლისანი.—უცხონი აღდგნეს ჩემ ზედა და ძლიერთა იძიეს სული ჩემი...“ 28 v—70 r, 75 v—129 v.

შენიშვნა: 1. აქვე ჩართულია „რვა ჴმათაგან პარაკლიტონისა კვირიაკესა, დასდებელნი აღდგომისანი“ 59 r—68 r. „სხუანი დასდებელნი აღმოსავლურნი“—პატიოსანსა ჯვარსა შენსა თაყვანის ვცემთ...“ 68 r.

2. საგალობლებში ჩართულია სახარება-სამოციქულოსა და ფსალმუნის ტექსტების ნაწყვეტები.

3. 70 v-ზე: შვიდსტრიქონიანი ნაწყვეტი. „—ანბავი ჯუმჯუმ ხემწიფისა გაცოცხლებისა. წმ. გრიგოლმან გაიარა ჭალისა პირსა...“

4. 70 v-ზევე სომხური ტექსტი, ქართული ტრანსკრიფციით: „ქ: ვტაკ მწი ურფათო სუქნ იბან არაქილუნვურასე ვტაკ იტმაჰუნ ასტატუნუ...“ შინაარსი: „დიდი პარასკევის ლოცვა“. 70 v—74 v.

11. „დიონოსიოს არიოპაგელი, ტიტე და არფოზია და სიმრავლე მორწმუნეთა მათთანა ერთობით პირად პირადად გალობდეს...“ 129 v—130 v.

12. „ნეტარ თქუენ, პირველ მოსრულთა და კურთხევითა მისითა აღავსეთა. ხოლო ვ͞ა ჩემდა აწლა მოსრულსა სიხარულისაგან ცარიელსა, მწუხარებითა და გლოვითა სავსესა წარსულისათჳს დედოფლისა ჩვენისა...“ 131 r—135 r.

შენიშვნა: გადმოცემულია ღვთისმშობლის გარდაცვალების ამბავი.

13. „ჯვარისის გზა, გინა ჯვარი, აზიდული ქრისტეს მგზავრობის კაპპეტით გოლგოთამდის, საფიქრებელნი ათ(ო)თხმეტნი წესისამებრ ადგილთა მათ წმიდათა იერუსალემისათა... საჴელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ...“ 136 r—141 r.

შენიშვნა: 1. შედგება საგალობლებისაგან.

2. მთელი კრებული მოწაფურად, უსისტემოდ, უწიგნურად არის შესრულებული.

ანდერძი: (გადამწერისა): „აღიწერა ესე წიგნი თებერვლის: კბ: ქორანიკონს უპზ· ხელითა ხ..... [ამოფხეკილია] დავითის ძის [გიორგისითა]. მასწავლებლობითა ჩემის ოსტატის რაფიელის ჭელქვეშითა“. 135 r.

1315

ჟამნი [მე-18 ს.]

102 ფ.; 16×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა, ჭიისაგან ძალზე დაზიანებული მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-18 ს.—ჭვირნიშანი 1785 (91 ფ.). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ჟამნი ძალითა ღ͞თისათა.—რა ჟამს აღდგე ძილისაგან, განეშორე სარეცელსა და ბრძანე: ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩვენთათა, უფალო [ი]ესო ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, შეგვიწყალენ ჩვენ. ამინ...“ 2 r—102 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის („ჟამნის“) ტექსტი არსებითად 1899 წ. თბილისის „ჟამნის“ ტექსტს იმეორებს, ცვლილებებით მასალის განაწილებაში და, ალაგ, მასალის შეკუმშვით (თვენი).

1316

მსოფლიო გეოგრაფია [მე-18 ს.]

69 ფ.; 16,4×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (ჭიისაგან მეტად დაზიანებული); 1, 6, 59 ფფ. ნაწილი მოხეულია, თვით ფფ. მეტად დალაქებული; თავბოლონაკლული; მხედრული (სათაურები ზოგან სინგურით); მე-18 ს. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„...აერისათვის, მრავალ გამომღებ ნაყოფთათვის მიწისა და სიმდიდ... პურისათვის და ყოვლისა საზ[რდო]სა კაცთათვის და პირუტყვთ[ად]. შემკულ არს ეგოდენითა პატი...ითა, მდინარითა, ტბებ[ითა], [ყო]ველითა წყაროებითა, [არა] თ[უ] სასმელად, არამედ საკურნებელადცა მრავალ რიგ სალმობათა კაცთათვის...“ 1 r—69 v.

წყდება: „ესე მოკლეთ აღწერა გვიქმნია, გარნა შეწევნობად ესეთებისათვის, რომელნიცა მომდომნე არიან გაგებად განსაზღურებისათვის ქვეყანისა, სიმრგულისათვის და ნაწილებისა და საბატონოებისა, მას შიგან მპყრობელ მქონებელთათვის. არამედ ესოდენი დრო, გინა მოცალეობა სარჯელთა თვისთა წოდე...“

შენიშვნა: გეოგრაფიის ტექსტი მოკლედ განიხილავს: I. ევროპის ქვეყნებს: 1. [„ღიშპანია“-ს] 1 r—7 r.; 2. „სახელმწიფოთა ფრანცუზთა“ 7 r—9 v; 3. „იტალიას“ 9 v—12 v; 4. „სახელმწიფოთა კეისრისათა, რომელსაცა საფრანგეთად ანუ გერმანიად [!] ეწოდება“ 12 v—16 v. 5. „ნიდერლანდიასა“ 16 v—18 v. 6. „სამეფოთა დათცკისათა...“ 19 r—21 v; 7. „სახელმწიფოთა შვეთისათა“ 21 v—24 r; 8. „სამეფოსა ლიტვისათა“ 24 r—26 v; 9. „სახელმწიფოთა ინგლიზისათა“ 26 v—28 v; 10. „სამეფოთა ვენგერიისათა“ 28 v—29 v. 11. „თათართა ყირიმისათა“ [შედარებით ვრცლად] 29 v—34 r.

II. აზიის ქვეყნებს. ზოგადად: „გვიქმნია აღწერა ევროპისათვის. მოვადგებით აწ აღწერად მეორესა ნაწილსა ასიისასა“—34 r—36 v; 1. „სახელმწიფოთა ურუმისათა“. 36 v—39 v; 2. „სამეფოთა ყიზილბაშისათა“ 39 v—41 r; 3. „ხალხთა ბიაბანისათა“ 41 v—43 r; 4. „სამეფოთა ჩინეთისათა“ 43 r—46 v; 5. „სახელმწიფოთა ინდოეთისათა“ 46 v—49 v; 6. „კუნძულისა ინდოეთისათა“ 49 v—54 v.

III. 7. „მესამედის ნაწილისა აფრიკისა“ 54 r—55 r; 8. „მჴარეთა ვარვარისათა, რომელ არს მისრეთი“ 55 r—57 r; 9. „ეგვიპტისა სამეფოსი“ 57 r—58 r 10. „ეთიოპიისა“ 58 r—61 v.

IV. „აღწერა ქვეყნისა მეოთხედის ნაწილისა ამერიკისათა“ 62 r—63 v; 1. „ღიშპანისა ახლისა“ 63 v—64 v; 2. „მხარეთა პერუანისათა“ 64 v; 3 „მხარეთა ხილისათა“ 65v; 4. „მხარეთა ბრაზილისათა“ 66 r—67 v.

V. „აღწერა მეხუთისა ნაწილისა ქვეყანისა“ [ავსტრალიისათვის]—ბოლონაკლული 68 r—69 v.

1317

სწავლანი სულიერნი [მე-18 ს.]

119 ფ.; 18×11; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა ხისა; თავნაკლული (1 ფ. ნახევრად მოხეული); მხედრული (ალაგ სინგურით); დაუწერელია: 10 v, 11 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„...და სავსე უბრალო სიტყვითა, ამისთვის რ̃ ალგიმლვრევენ მშვიდობასა სვინიდი[სი]სასა და ჩაგაგდებენ მრავალს ეჭვსა და [ც]თომასა შინა, რ̃ თუ განდობაში და მეტადრე [გ] ‖ დბაში შესანდობელი ცოდვებისა გაგრძელდები [!], მრავალ და უსაჭირო სიტყვითა და უფრო გინდა მოსვენება შენის გულის ტანჯვისა შენის შრომითა, ვირემც მდაბალი ნდობითა ღთისა მიმართ, მარადის დაბნელებული დარჩები...“ 1 r—116 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს „საძიებელი“ (116 v—119 v).

2. ტექსტში ავტორებად დასახელებული არიან წ. ბერნარდე (19 r), ჰენრიკო სუსო (25 r) და სხვ.

3. ტექსტს ახასიათებს მეტად თავისებური ენობრივი მოვლენები (სტილისტური და ლექსიკური): „შიგნაური ლაპარაკი“, „შიგნაური განახლება“ და სხვა.

4. ტექსტი ნათარგმნი უნდა იყოს სომხების წრიდან გამოსული ქართველი კათოლიკეს მიერ, ქართველ კათოლიკეთათვის.

1318

კარაბადინი [1790 წ.]

II, 83 ფ. (166 გვ.); 15.8×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული, ტვიფრული ყდა ხისა, დაზიანებული: 54—62 ფფ. დახეული, 55, 62 ფფ. ნახევარი ღა არის, 80 ფ. ამოვარდნილია; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1790 წ. (83 v.) I v. და II v-ზე წითელი ლუქის ბეჭედი, ლეგენდით:

„ნიკოლოზ გამრეკელოვი“. 83 v.—ბეჭედი, ლეგენდით: „არქიმა(ნ)დრიტი გამალიელი“ 83v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„კარაბადინი, ბრძენთაგან და ჶილოსოჶოსთა მკურნალთაგან თქმული. კარი მაჯის გასინჯვისა გამცნებს თუ როგორ გიამბობსთ, ეს გასინჯე და შეიტყე.—კაცსა სნეულსა მაჯის ძარღუცბი რომ უნახოთ, ასე უნდა რომ ოთხი თითი მიიტანოთ და მაჯაზე დასდუათ და ჴელი არც მწუცდ მოუჭიროთ და არც სუსტად დაიჭირო...“ 1 r—80 v.

წყდება: „...სოკოსა და ყუანისათჳს ატმის ფოთოლი მოხარშე და წმიდად გამოწურე და იმისი ფაფა შექენ. ძუც...“

შენიშვნა: 1. კარაბადინის ტექსტს დართული აქვს „ზანდუკი“ 82 r—83 v.

2. ტექსტი **ნზ** (57) კარისაგან შედგება.

3. პირველი ორი (აბ) კარი და კარი **ლზ** (37) დიაგნოსტიკას წარმოადგენს.

4. პირველ კარში (ა) ჩართულია წამლად სახმარებელ ბოსტნეულ-მცენარეთა ნუსხა, განმარტებებით (ლექსიკონი, სულ 11 სიტყვა), რომელსაც ბოლოში წამლის აწონისათვის საჭირო წონის ერთეულების აღმნიშვნელი ტერმინების განმარტება ახლავს: „წიწაკა შინაური ზაფრანა [!] მწარე...“ „ოცდაათი ქრთილის მარცუალი ერთი ყრათია, რომელ არს კერატი. სამი კერატი ერთი დანგია...“ 2 r-v.

5. **გ—კე** (3—25)—**ლჱ, ლთ, მა** კარი განიხილავს ნაირ-ნაირი სნეულების ნიშნებს და იძლევა სათანადო დარიგებას მკურნალობა-წამლობისათვის.

6. **კვ—ლგ** კარი განკუთვნილია საკვები მასალის (პური, ხორცი, კვერცხი, თევზი, ერბო, რძე, ყველი, ხორბალი, ბრინჯი) „ხასიათის“—დიეტური თვისებების გარკვევისათვის.

7 **ლდ—ლვ** კარი ადამიანის ანატომიურ აგებულებას („ძარღუცებისა და ასოთახასიათს“) არკვევს.

8. **მ** (40) კარი სამკურნალო მცენარეთა (მელის-კუდა, კამის თესლი, ვანათის თესლი და სხვ.) „ხასიათს“ ეხება.

9. **მვ—ნზ** კარი იძლევა სამკურნალოდა და საკვებად (დიეტურად) სახმარ ნივთიერებათა და ხილთა „ხასიათის“ ანალიზს (შაქრის, თაფლის, ლელვის, ყურძნის, ღვინის, ძმრის, ტკბილის ბროწეულის, ნუშის, ვაშლის, სხლის, ბიის, ატმის).

10. ცალკე არის განხილული შხამიანისაგან (გველი, მორიელი) ნაკბენის მკურნალობა.

11. ტექსტს ბოლოში აკლია „კარი შირიმის სნეულებისა“.

12. ტექსტში მრავალ ადგილას იხმარება მახვილის ნიშანი.

თარიღი: „წელსა 1790. ქკ´ს 478: მარტის 5, დღესა სამშაბათსა. 5, 263 12 1411 ჳსასა [!]“. 83 v.

1319

კონდაკი [მე-19 ს.]

142 ფ.; 15,7×9,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; 7 ფ. ამოვარდნილი; მხედრული (ალაგ სინგურით); მე-19 ს.; ჭვირნიშანი 1813 (136—137 ფფ.); გადამწერი: „ღვდელ-მონაზონი გრიგოლ“ (95 r. 110 r); ილუსტრაციები (რუსული ნაბეჭდი გამოცემებიდან): 36 v. 65 v. 95 v; დაუწერელია: 2 rv. 35 r—36 r, 64 v—65 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„განგება მ⟨წ⟩უხრისა.—იტყვის მღვდელი „კურთხეულარსსა“ და მკითხველმან „მოვედით თაყუან...“ და ფსალმუნი რიგისა, „აკურთხევსი“. ხოლო მღვდელი დასდგების წინაშე წმინდისა კარისა ქუდმოკდით და წარიკითხავს ლოცვა-

სა მწუხრისასა. ლოცვა ა. — უფალო სახიერო, სულგრძელო და მრავალმოწყალეო, ყურად იღე ლოცვა ჩვენი...“ 3 r — 141 v.

შენიშვნა: 1 ხელნაწერის ტექსტი (კონდაკი) შედგება შემდეგი ნაწილებისაგან: ა. „განგება მწუხრისა“. ბ. „განგება ცისკრისა“. გ. „განგება წირვისა“. დ. სამღთო მსახურება... იოანე ოქროპირისა“, ე. „სამღთო მსახურება... დიდისა ვასილისა“, ვ. „სამღთო მსახურება პირველ განწმენდილისა“ (ალაგ: „პირველ შეწირულისა“), ზ. „ჩამოლოცვანი დღესასწაულთანი [და] შვიდეულისა“. ჱ. „კვირიაკესა: შემდგომად სამებიანისა ლოცვა... „ყოვლისა შემძლებელო და ცხოველსმყოფელო სამებაო, წმინდაო...“, თ. „ლოცვა გმადლობსი“. ი. თვენი (მოკლე, სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დე).

2. ხელნაწერის „განგებანი“ ვახტანგის სტამბის (ტფ. 1710 წ.) „კონდაკისა“ და თბილისის 1899 წ. კონდაკის „განგებათა“ ტექსტებთან შედარებით, შემოკლებული ჩანს.

მინაწერები: 1 rv, 7 v, 38 rv, 142 rv. და II ყდის შიგნით.

ანდერძი (გადამწერისა): „წმინდაო მღვდელთ-მთავარო ვასილი, მეოხ მეყავ წინაშე ღ̃თისა ღვდელ-მონაზონს გრიგოლს.“ 95 r.

1320

დაუჯდომელი ღვთის მშობლისა [1832 წ.]

108 ფ.; 11×8.5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; 1832 წ. (47 r. 99 v. 107 r); დაუწერელია: 1 v, 107 v — 108 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„იბაკონი და იკოსნი წმინდისა ღვთისმშობელისანი. ხმა ჱ. — ზესთა მბრძოლისა ჩემისათვის და მოღვაწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ ხსნილნი განსაცდელთაგან, სამადლობელსა შევსწირავ, ღ̃თის მშობელო...“ 2 r — 107 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის შედგენილობა:

1. „დაუჯდომელი“ 2 r — 47 v.
2. „პარაკლისი, სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღუთისმშობელისა“ 47 v — 95 r.
3. „სიმვოლო სარწმუნოებისა“. 95 v — 99 r.
4. „ათორმეტნი თვენი, საცნობელნი დღეთა და ჟამთა ღამე-დღეთასა და საჩინოთა დღეთა და დღესასწაულთა საუფლოთა და წმიდათა“. 100 r — 107 r.

2. I ყდის შიგნიდან გაკრულია XVI—XVII წვრილი ნუსხურით ნაწერი ფურცელი საგალობლებისა.

ანდერძი: „სრულ იქმნა სადიდებელად ღვთისა და უთესლოდ მშობელისა ქალწულისა მარიამისა, ივნისის კბ. წელსა **ჩყლბ**“. 107 r.

ანალოგიური ანდერძები: 99 v. 47 r.

1321

ოთხთავი [მე-18—19 ს.]

121 ფ.; 23×17; ქაღალდი; უყდო; ბოლონაკლული; მხედრული (121 ფ. დახეული); [მე-18—19 ს.]; ფერადებით ნაწერი ილუსტრაციები, შემკულობანი და მახარებელთა პორტრეტები: 1 r, 34 v, 35 r, 36 r, 58 r, 59 v, 60 r, 96 v, 97 v, 98 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„წიგნი შობისა იესო ქრისტესი, ძისა დავითისა, ძისა აბრაჰამისი...“ 1 r — 121 v.

წყდება: „ნუ უკუჱ შენცა მოწაფეთა მისთაგანი ხარ! ხოლო მან...“ (იოანე, თავი 18, მხ. 25).

შენიშვნა: იოანეს სახარების ტექსტს წინ უძღვის: 1. „შესხმა იოვანე მახარებელისი, თქმული დოროთეოს მოწამისა, სინოპრელისა ეპისკოპოზისა მიერ". 97 r.

2. „შესხმა წმიდისა მახარებელისა [იოვანესი], თქმული სოფრონის მიერ"- 97 rv.

1322

კრებული [მე-19 ს.]

132 ფ.; 23×17; ქაღალდი (სხვადასხვა); უყდო, ტყავგადაკრულ ხის ყდაში ჩადებული; დაშლილი, ჭუჭყიანი, დახეული (27, 39, 45, 114, 115, 132 ფფ.); ნაკლული; მხედრული (სხვადასხვა); [მე-19 ს.] შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „სახარება იოვანესი.—მას ჟამსა შინა დგეს ჯვარსა მას თანა იესოსადა დედა მისი და და დედისა მისისა მარიამ კლეოპასი, და მარიამ მაგდანელენისა..." (იოანე. 19. მხ. 25) 1 r—42 r.

შენიშვნა: თავნაკლული ტექსტი სახარების გამოკრეფილ საკითხავებს წარმოადგენს.

2. [დავთარი, სადაც აღნიშნულია ახალ-შობილთა დაბადებისა და მონათვლის თარიღები და მონათლულთა სახელი და გვარი 1830—1841 წწ. დავთარი სომხურად არის დაწერილი]. 43 r—44 v.

3. „Evengelio per la Domenica XX. dopo le Pentecoste. 36. შემდგომნი სიტყვანი წმიდისა სახარებისამებრ იოანესი.—მას ჟამსა შინა იყო ვინმე სამეუფოთ მორთული კაცი, რომლისა ძე სნეულ იყო კაპერნაუმს..." 46 r—117 v.

4. „[ლოცვები და საგალობლები].—სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. ამინ. ღმერთო: შეწევნად ჩვენდა მოხედენ. უფალო, შეწევნად ჩვენდა ისწრაფე· დიდება მამასა და ძესა..." 118 r—132 v.

წყდება: „მეოხ მეყავნ ჩვენ, წმიდაო ღთის მშობელო, რათა ღირს..." ...-ხმობილო ანგელოზისგან..."

შენიშვნა: 1. სახარებისა, ლოცვათა და საგალობელთა ტექსტებში მრავალ სიტყვას ზემოდან წარწერილი აქვს ლათინური შესატყვისი (48 r, 54 v, 58 r-v და სხვ. მრავალი.).

2- შემჩნეულია თავისებური გამოთქმანი: „შაშინელო", „ლუსმარი". „ჩემი უმედი შენ ხარ, უფალო," „გვევედრები, ამოიღო ჩემი გულიდამ ქვეყნის სიყვარული, რომ ამ ფერათ ჩავისტამფო [!] მარტო შენი სიყვარული." 121 v.

მინაწერები: I და II ყდის შიგნით, 42 v. თურქული ტექსტი სომხური ტრანსკრიფციით 126 r.

1323

რჯულის კანონნი [მე-19 ს.]

30 ფ.: 16.5×10: ლურჯი ქაღალდი; თხელი მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-19 ს.—ჭვირნიშანი: [18] 34—30 ფ.; გადამწერი: ბერი ნიკოლაოზ; ადგილი: დავით გარესჯის მონასტერი (30 r). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „კანონ(ნ)ი შეცოდებულთანი, განწესებულნი ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე მმარხველისა მიერ, კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა.—უკეთუ ვის შეემთხვვნენ ბუნებითნი ცოდვანი, ესე იგი არს სიძვანი დედათა თანა გინა თუ ქურივთა, ანუ მკევალთა, ანუ მეძავთა, წესითა მით ბუნებითისა ცოდვისათა და დაეყოვნოს საქმესა მას შინა მრავალჟამ..." 2 r—26 r.

2. „კანონნი დღითი დღეთა ცთომათანი, ვითარცა წ~ნ ვასილი განაწესნა.—პირველი მოსლვა გულის სიტყჳსა, რომელი მოუქდეს და გონებამან მსწრაფლ განიოტოს, რომელსა ეწოდების ბერძულებრ (პროსა-ვოლინ), უცოდველი არს...“ 26 r—29 v.

მინაწერი: 1 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა დავით გარესჯისა მონასტერსა შინა, ღირსისა მიერ ბერისა ნიკოლაოზისა“. 30 r.

1324

საგალობელნი [მე-19 ს.]

16 ფ: 16×10; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; 1 და 16 ფურცელი გახეული; მხედრული (სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები ნუსხურით); [მე-19 ს.]. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ანტიფონი ა, რომელ არს აღსავალი· ჴმაჲ ა.—ჭირსა ჩემსა შეისმინე სალმობათა ჩემთა და მიხსენ მათგან, ჵ, მრავალმოწყალეო, უფალო, გვევედრები...“ 1 r—9 v.

თავდება. „წარდგომა ხმა Ⴡ.—სუფევს უფალი უკუნისამდე, ღმერთი შენი სიონ, თესლითი თესლამდე. მუხლი: „აქებს სული ჩემი უფალსა“.

შენიშვნა: 1. ტექსტში სინგურით დაწერილია სათაურები საგალობელთა: „აღსავალნი ანტიფონი“ (სულ „ჴმა“ Ⴡ [8]); „წარდგომა“ (სულ „ჴმა“ Ⴡ [8!]).

2. დართული აქვს: „საღმთოსა ლიტურღიასა „ღირს არსისა“ წილ, რომელი ითქ~ის სრულიად წელიწადსა შინა, ქვემო აღიწერება, შეწევნითა ღვთისათა. თვ~სითა ტიბიკონითა. რომელი აღმოიკითხვიდეს, გულისხმა ყავნ. თვესა სეკდემბერსა Ⴡ, შობასა ყ~დ წ~ისა ღ~თის მშობლისასა.—„მოვედით, თაყვანის ვსცეთ“ ითქ~ს...“ (სექტემბერიდან აგვისტომდე) 10 v—16 v.

მინაწერი: 15 v.

1325

წირვის გალობა [მე-19 ს.]

7 ფ. 17×10; ქაღალდი; რბილი მუყაოს ყდა; მხედრული; მე-19 ს.; ჭვირნიშანი: 183 (6,7 ფ.). დაზიანებულია: 7 ფ. (შუაში ამოხეული); გადამწერი: ილია ნათიძე (7 r.). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„წირვის გალობა წმ~სა იოვანე ოქროპირის ლიტურღიასა ზედა.—გალობა დიდისა მშვიდობიანისა 1. ამინ, 2 ღ. პ. [„ღოსპოდი პომილუჲ“]... 1 r—7 r.

შენიშვნა: 1. 1 r-ზე ვერტიკალურად ჩამოწერილია; „ღ[ოსპოდი] პ[ომილუჲ] (თორმეტჯერ). თავსა და ბოლოში: „ამინ“, ხოლო ბოლონდელი „ამინის“ წინ „ტ[ებე], ღ]ოსპოდი]“.

2. მთელი ხელნაწერი იძლევა იოანე ოქროპირის წირვის საგალობლების რუსულ ტექსტებს, ქართული ტრანსკრიფციით: „სლავა ოტცუ ი სინუ...“, „სვიატი ბოჟე...“ და სხვა ლოცვებისა და „მრწამსისა“ [„ვერუიუ ვო ედინაღო ბოღა ოტცა...“]
მინაწერები: I და II ყდის შიგნით.

1326

სახარება მათესი (ფრაგმენტი) [მე-10 ს.]

2 ფ.; 23×18; ეტრატი; უყდო; ასომთავრული [მე-10 ს.]; მე-2 ფურცელს მარჯვენა არშია მოჭრილი აქვს. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„[მოჳრავიდა იესო ადგილთა მათ კესარია-ფილიპპესთა, ჰკითხვდა მოწაფეთა თჳსთა და ჰრქუა: რა ჰსთქჳან ჩემთვის] კაცთა ძისა კაცისა ყოფაჲ? ხოლო მათ ჰრქ´ეს: რომელთამე იოვანე ნათლისმცემელი, რომელთამე ელია და სხოჳათა იერემია, გინა ერთი წ´ნწტ´ყლთაგანი...“ (მათე, 16, 13—25) 1 rv.

წყდება: „ოჳკოჳეთოჳ ვისმე [უნდეს სული თჳსი განრინებად]...“

„[კაცსა თუ ვისმე ედგას ასი ცხოვარი და შესცთეს ერთი მათგანი, არამედ დაუტევნეს] ოთხმეოცდა ცხრამეტნი იგი მთათა შინა და წარვიდეს და მოიძიოს შეცთომილი იგი...“ (მათე. 18, მხ. 12—22) 2rv.

წყდება: „ჰრქ´ა მას ი´ჳ: არა გეტყჳ—შენ, ვიდრე შჳდ [გზისადმდე]...“

შენიშვნა: პირველი ორი გვერდის ტექსტის ქვემოთ ნაჩვენებია პარალელური ადგილები ოთხთავთაგან („სიმფონია“). 1 rv.

1327

კონდაკი [მე-15 ს.]

გრაგნილი (3 კრეფა) 93.5×23; ეტრატი; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [×v] ნაკლული, გადასული: v მხარეზე ძნელად იკითხება; შემკულია ფერადებით ნაწერი ა ასოთი (1 r). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

[იოვანე ოქროპირი. საღმრთო წირვა] „... და გამოუცხადოს მათ სახარებაჲ [სი]მართლისა და შეაერთნეს წმიდასა მისსა კათოლიკე და სამოციქულოსა ეკლესიასა“...

წყდება: „...და მოიჴსენე ყოველნი დაძინებულნი [სასოებითა] აღდგომისა და ცხორებისა საუკუ[ნოჲსაჲთა]...

შენიშვნა: იოანე ოქროპირის წირვის ტექსტში ჩართულია: „კათაკმეველთა. თავნი თ´ქნნი ო´სა მოუდრიკეთ“. მღდმნლოცვაჲ: „ო´ო ღ´ო ჩ´ნო...“ და „კონდაკისათვის“ დამახასიათებელი წესების სხვა ტექსტები (შედარებულია ვახტანგის სტამბის კონდაკის გვ. პ´ჳ—რბ. ტფილისი 1710 წ.)

1328

„საკჳრაოი“ [მე-15 ს.]

გრაგნილი; 325×19; ეტრატი; ნუსხური; [მე-15 ს.]. დაზიანებული: დასაწყისი წახეული; ხუთი კეფა (ძაფით გაკერილი); გადამწერი: აბრაჰამ სავანი (ანდერძი); ორი კეფის verso დაუწერელია. სვანეთიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„... ვ´რ თჳთ ჴელითა მისითა წმიდითა დაწერილი წიგნი. გ[არდა]მოჳვლინა მოციქული და უფროსი და უზეშთაესი პირველთა მათ მოციქულთასა ჰრომს ქალაქსა წმიდასა [უფლი]-სსა. ფრიად საკჳრველი და სასწაული მცნებაჲ ესე ქრისტესი, რომელი უფროჲს იყო გონებათა და ზე იყო, რომელი არა სწთუებოდა არცა ცასა და არცა ქ´ყანასა. წერილი იყო იგი ფიცართა ზედა

მყინვარისათა და დაუკჳრდა ყოველთა...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი აპოკრიფულია: „ჰრომის“ პატრიარქის ათანასეს და საქრისტიანო კულტის სხვა მრავალრიცხოვან მსახურთა (მღვდელ-დიაკვანთა) კრებულს ქ. რომში, 48000 მორწმუნის თანადასწრებით, მოევლინებათ ყინულის ფიცრებზე ქრისტეს საკუთარი ხელით დაწერილი მცნებანი. ერთი საათით მზის დაბნელებისა და სხვ. დამაშინებელი ზომების შემდეგ ყინულის „წიგნი“ გადაეცემა მორწმუნეთ, „სულთქმით გარდათარგმნილი“ „ასთხუთმეტ ქორონიკონს“ დაწერილიო, ამბობს ავტორი: „აწ მომივლენია ქორონიკონსა ორას და ოთხსა“. ქრისტე მოუწოდებს ერს, რათა მოიქცენ, „რომელნი ზრახვენ მღ̃დელთათვის — პატივისცემით მოეპყრან სამღვდელოებას, ვინაიდან მღვდელნი არიან „მარილნი სოფლისანი“. იგივე წიგნი მოუწოდებს მორწმუნეთ, რათა შესწირონ ეკლესიას „მონაგებისაგან თჳსისა“. ასეთ შემთხვევაში ქრისტე ჰპირდება გადახდას ზეცას და „აწცა საწუთოჲ“-ს, „ნაცვლად ერთისა წილ ოცდაათი, სამოცისა წილ—ასი“. და თუ ვინმე თავის „ვეცხლს“ ნათესავს მისცემს, ღვთის რისხვას დაიმსახურებს. „წიგნში“ არის აგრეთვე მოწოდება ობოლთა, ქვრივთა, დავრდომილთა და გლახაკთა განკითხვისათვის. განსაკუთრებით სასტიკ სასჯელს ემუქრება. „წიგნი“ **კვირა დღის** დაუცველობისათვის: „დაიმარხეთ დღე, რომელსა ეწოდების კჳრიაკე, დღე აღდგომისა ჩემისა და წმიდად პარასკევი [+ოთხშაბათი]“-ო. წინააღმდეგ შემთხვევაში იმუქრება სისხლის ღვრის, ქვის სეტყვის, მკალისა და მუმლის მივლენას. „წიგნი“ ჰგმობს აგრეთვე იმათ, „ვინც განიშოროს ცოლი თჳსი და სხვაჲ შეირთოს“. ამათ თავზე მდუღარე წყლის დადენას ემუქრება.

„ეკლესიათა კიდექცევისათვის“ მორწმუნეთ წარღვნის განმეორება მოელის. განსაკუთრებით დაჟინებით იხსენიება „წიგნში“ **კვირის** დამარხვის მოთხოვნა — „შაბათის ცხრაჲ ჟამითგან ვიდრე ორშაბათ მზისა აღმოსლვამდე“. ტექსტში სხვადასხვა ადგილას ვხვდებით ქრისტეს „საკუთარი ხელით“ ყინულზე დაწერილი წიგნის ნამდვილობის მტკიცებას. ტექსტის ბოლოს მოთავსებულია ანდერძი, რომელშიაც ჩვენს ძეგლს ეწოდება საკჳრიაოჲ. საინვენტარო დავთარში ე. თაყაიშვილის ხელით ჩაწერილია ხელნაწერის მოკლე აწერილობა: „აპოკრითული მოთხრობანი, ეტრატზე, გრაგნილად, ხუცური. სვანეთიდან“. „ექვთიმე თაყაიშვილისაგან“. (ს.ს.ს. მუზეუმის ხელნაწერი წიგნების დავთარი. II, 64 გვ.).

ანდერძი: „ეს წიგნი რომით მოვიდა. დაუკლებელად დაგჳწერია. კრებულნო ღთისანო, მამანო! ესე საკჳრიაოჲ მე აბრაჰამ სავანმან გარდამოვწერე. კარგი დედოჲ ამისი წიგნი ვნახე და მეკეთა. ვინცა შენდობაჲ სთქუათ, თქნცა შეგინდოს ღ̃თმან. ამინ. დაიწერა ქრონიკონსა ოცდა ოთხსა [!], მეფობას ღთივ გჳრგჳნოსნისა კოსტანტინესსა.“

ახალი აბზაცით, უფრო სუფთა ხელით მიწერილია: „ზენაარ [!] ! შეინახეთ! რა მ.... მული არა შეიქმნას დიაკონ.... [უ] მეცარსა კაცსა, რომე წიგნისა პატივ(ი) არ იცოდეს, მათიმცა ჴელი ნუ შე(ე)ხების“.

1329

პარაკლიტონი [მე-14—15 ს.]

51 ფ.; 16×12,5; ეტრატი (პალიმფსესტი); უყდო; დაშლილი; ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-14—15 ს.]. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

[პარაკლიტონი]“...და სული და ჴორცნი ჩემნი და გონებაჲ გულსა თანა შენდა მომართ აღმიპყრია, ღ̃თისა დედაო...“ 1 r—51 v.

წყდება: „ღ̃ის მშობელო, ქალწულო! შენგან შობილისა მიერ ჴორციელ ჯოჯოხეთი წარმოტყუენა ადამ“.

შენიშვნა: ა. IV რვეულის გარეკანზე წარწერილია: „NB 28 გამორჩენილია“. ბ. პარაკლიტონში ამოკითხულია სინგურით ნაწერი სათაურები:

1. „დასდებელნი ბზობისანი...„ 12 v.

2. „დიდსა ხუთშაბათსა დასდებელნი უფალო ღაღადყავსა“ 19 v.
3. „მეექუსესა ხუთშაბათსა ამაღლებაჲ უფლისა ჩ~ნისა იესუ ქრისტესი...“ 27 v.
4. „ფერისცვალ~ებასა...“ 31 v.
5. „... ლობასა უფალო ღაღადყავსა...“ 35 v.
6. „სეკდენბერსა იდ ამაღლებაჲ პატიოსნისა ჯ~ისა...“ 41 r.

გ. ძველი (გადარეცხილი) ტექსტი დაწერილია საშუალო ზომის მრგვლოვანით.

დ. ძველი პაგინაციით ფრაგმენტში 52 ფურცელია, იმის გამო რომ რიცხვი 28 ჩაგდებულია (იხ. IV რვეულის შენიშვნა გარეკანზე).

მინაწერი: 1 r. 4 v.

1330

იოანე ოქროპირი. ჟამის წირვა [მე-16 ს.]

35 ფ.; 15.5×11; ეტრატი; ცალი ყდა, ხისა; დაზიანებული (1—9, 12—14 ფფ. მარჯვენა კიდეები თაგვისაგან დახრული); ნუსხური (სათაურები სინგურით); გადამწერი: ზურაბა ბარალ~იანი (31 r); [მე-16 ს.]; დაუწერელია: 1 r, 31 v, 35 v, შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„საღ~თო ჟამის წირვ~ჲ წ~ისა ი~ე ოქროპირისა. — შერავიდეს მღ~დელი სამღ~დელოსა, დიაკონი სადიაკუნოსა შინა და შეიმოსოს სტიხარი და ოლარი თჳსი და აღიღოს სეფე და ჯუარი დასწეროს. ამის შემდგომად აღიღოს ლახუარი, აღმოკუეთოს მიო~თხივითად[!] და ⟨ა⟩ღმოკუეთდეს რაჲ, იტყოდეს ესრეთ: „დაიკლვის ტარ~გი ღმ~თისაჲ, ძე მამისა, ამხუმელ⟨ი ცო⟩დვათა სოფლისათა. ვითა ც⟨ხ⟩ვარი კლვად მიგუარა და ვითა ტარიგი წინაშე მრისუველისა თ~ისისა უჴმობელი, ესრეთ არა აღაღებს პირსა თჳსსა სიმდაბლითა მისითა...“ 1 v—31 r.

თავდება: „მღდელმან ლოცვაჲ: „ძალითი ძლად მოსრულნი ჩ~ნ, ცოდვილნი და ულირსნი მონანი შენნი უგალობით [!] მეუფებაჲსა შენისა[!]: ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, და აღსრულთ საღმთო~თა მსახურებაჲ და სა⟨ი⟩დუმლო და მოსრულნი მეორესა ამას ტრაპეზსა შენსა, შენდა დიდებაჲსა და მადლობასა, თაყ~ანისცემასა აღვავლენთა, თანადაუსაბაჲმოთ მამითა შენითა, ყოვლად წ~ისა სახიერით და ცხოველის მყოფელითთურთ სულით შენით აწ და მარადის უკუნისამდე. ამინ“.

შენიშვნა: 1. დართული აქვს „ლოცვა ზვარაკისა. — უფალო იესუ...“ 32 r—35 r.

2. შედარებულია ვახტანგის სტამბის „კონდაკის“ (ტფ. 1710) იოანე ოქროპირის ჟამის წირვის ტექსტთან, რომლისაგანაც განსხვავდება (იე—რდ. გვ.).

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „ამის მწერელსა ზურაბჲს ბარალიანისა [!] შეუნდვენ“ 31 r.

2. „ამის მჩხრეკელსა შ~ნ, ღმერთმან, ამინ. უფალო ღმერთო! მის დედა-მამათა შ~ნ ღ~ნ. ა~ნ.“ 35 r,

1331

კრებული [მე-14—15 ს.].

70 ფ.; 11,5×105; ეტრატი, ტყავგადაკრული ხის ყდა, მოცილებული, გატეხილი, მარჯვენა ყდისა ნახევარია დარჩენილი; ნაკლული; [მე-14-15 ს.]; ნუსხური (სათაურები სინგურით); ფერადი თავკაზმულობა: 1 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

1. „სახარება იოვანესი. პირველი. —პირველითგან იყო სიტყუაჲ და სიტყუაჲ იგი იყო ღ~ისა თანა და ღმერთი იყო სიტყუაჲ იგი...“

შენიშვნა: 1. იოანეს სახარების 1, 1—17 მ.ხ.

2. სათაურის წინ, ფერადი თავკაზმულობის თაღის ქვეშ: „უფალო ღმერთო, წარმართე სა...“

2. „სახარებაჲ მათესი.—მას ჟამსა შინა მოვიდა სახლსა პეტრესსა და იხილა სიდედრი მისი დავრდომილი მჴურვალებაჲთა და შეახო ჴელსა მისსა და დაუტევა იგი მჴურვალებამან...“ 3 r—4 v.

შენიშვნა: მათეს თავის სახარების 8: 14—23.

3. „სახარება მარკოზისი.—მას ჟამსა შინა იყო კაცი ვინმე შესაკრებელსა მას შინა ჰურიათასა, რომლისა თანა იყო სული არა წმიდაჲ. ღაღადყო და ჰრქუა...“ 4 v—5 r.

შენიშვნა: მარკოზის სახარების I. 23—28.

4. „სახარება ლუკასი.—მას ჟამსა შინა შევიდა იესუ კაპერნაუმს და ასისთავისა ვისმე მონა სნეულ იყო...“ 5 r—6 v:

შენიშვნა: ლუკას სახარების 7:1—10.

5. „ებისტოლე ავგაროზისი. რ̃ა მიუწერა ავგაროზ იესუს, მეუფესა. —ავგაროზ, მთავარი ქალაქისა ედესიისა, იესუ მაცხოვრისა სახიერისა გამოჩინებულისა ქალაქსა იჱრუსალიმსა გახარებ...“ 6 v—8 r.

6. „პასუხი მიწერილი ავგაროზის მიერ მთავრისა.—ჯერ არს ჩემდა პირველად აღსრულ(ე)ბად განგებლ̃ბისა ამის, რომლისათჳს მოვლინებულვარ მომავლინებლისგან ჩემისა...“ 8 r—17 v.

შენიშვნა: ავგაროზის პასუხის ტექსტში ჩართულია: „ბეჭდები“ და „თარგმანებაჲ ძალისა თჳთეულისა ბეჭდისა“. 10 v—11 v.

7. „ლოცვაჲ წმიდისა კჳპრიანესი, მაოტებლად ეშმაკთა.—ვითარ იგი წმიდა იქმნა საწუთროსა ამას შინა და ითხოვა უფლ̃ისა იესუსაგან და მოიღო რაჲ იგი, ითხოვა ღვთისაგან და თქუა: გიგალობ შენ, უფალო, ღმერთო, მეუფეო ცათა და ქუჱყანისაო...“ 17 v—25 v.

8. „ლოცვაჲ წმიდისა ბასილისი, მაოტებლად ეშმაკთა.—გხადით შენ, უფალო ღმერთო, მეუფეო, ყოვლისა მპყრობელო, მაღალო, გარეშეუწერელო, მეუფჱო მშჳდობისაო, გხადით შენ, შემოქმედო ცათა...“ 25 v—31 r.

9. „ლოცვაჲ ი̃ე ოქროპირისა, კაცსა ზედა ჭირვეულსა.—საღთოსა წმიდასა და დიდებულსა საშინელსა და შესაძრწუნებელსა და წინადაუდგრომელსა წოდებასა ვყოფ შერისხვისა შენისათჳს, ეშმაკო...“ 31 r—35 v.

10. „ლოცვაჲ კაცსა ზედა ცხროალსა.—კურთხეულ ხარ შენ, უფალო, ღმერთო, კეთილო მკურნალო სულთა და ჴორცთა ჩ̃ნთაო...“ 35 v—37 r.

11. „ლოცვაჲ წმიდისა გრიგოლისი.—ღმერთო ცათა და ქ̃ყნისაო და ყოველთა დაბადებულთაო! რომელმან შერისხენ ლეგეონნი ეშმ(ა)კთასა, შერისხენ ამისთჳსცა· არაწმიდათა სულთა...“ 37 rv.

12. „ლოცვაჲ წ̃ისა ი̃ე მამრხველისაჲ[!]—სახელითა მამისაჲთა, ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა. მჴეცნი აქებნ მამასა, ძესა და წმიდასა სულსა, რომელი იყო უწინარეს საუკუნეთა...“ 38 r—43 r.

შენიშვნა: ლოცვაში: „აწ შევიპყრობ ძალსა ლომთასა, გულსა დევთასა... გაფუცებ, შენ რკინა ხარ—მე ცეცხლი ვარ, შენ ცეცხლი ხარ—მე წყალი ვარ. შენ წყალი ხარ—მე დევი ვარ, შენ დევი ხარ, მე—მეხი ვარ, შენ მეხი ხარ, მე კჳროზ ანგელოზი ვარ... ესე ლოცვაჲ პირველითგან იყო... ესე მაშინ იყო, ოდეს ცაჲ არ იყო. ბნელი იყო. წყალნი

იყუნეს. წყალთა ზედა ნავი იყო, ნავსა ზედა საყდარი იყო..."

13. „ლოცვაჲ ეშმაკთა განსხმისა.—სხდეს წმიდანი დედანი პირსა იორდანისსა, აღმოსლვასა ოდენ მზისსა იქმოდეს წამალსა თავისასა, თუალისასა, ტანისასა, სენისასა, სნეულებისასა, ქარისასა, გურემისასა..." 43 r—46 v.

შენიშვნა: 41—42; 43—44 ფ. ფ: არეული თუ ნაკლულია.

14. „ლოცვაჲ წმიდისა გრიგოლისაჲ, მაოტებლად ეშმაკთა. — აჰა, ესერა გაფუცებ..." 45 v.

შენიშვნა: დანარჩენი ტექსტი ხელნაწერს აკლია,

15. „...ვანა ცხენი შავი. აუდვა ლაგამი შავი. დადგა უნაგირი შავი. აჭირა საჭირობელი შავი. შეჯდა კაცი შავი. გაემართა შავსა გზასა..." 47 rv.

16. „ლოცვა მძრომისა მჯდომისა. — იესუ ქალაქით ქალაქად ვიდოდა. ჰკურნებდა ჯერკუალსა ქარ-ჯერკუალსა, ნაცემსა ეშმაკისსა, ქუჯელ ჴნვიდა ყანასა. გუჱლნი ებნეს ულელსა. ცუდ იყო შრომაჲ მისი და ულელი იგი იყო ცეცხლისა..." 47 v.—48 v.

17. „ლოცვაჲ მტერდაცემულისა.—რ̃ჲ დაეცეს, ცერნი შეუკრენ ესქუჯითა და ათისავე თითისა ფრჩხილნი მოსჭრენ. ლორჯსა მჩუარსა შეუხუვენ და თავსა ჯუარედინად თმა მოკუჱცე..." 49 r—51 r.

შენიშვნა: აქვე ჩართულია შელოცვა: „ესე შეულოცე ...გამოვიდა შავი კაცი შავით ტყით და შავითა კლდით. ერთი თითი ცეცხლისა ედგა, ერთი—წყლისა..." 50 r—51 r.

18. „სხუაჲ ლოცუაჲ სახლ-მტერ-დაცემულისავე ეშმაკისა და ქაჯისა. —სახელითა ღ̃თისაჲთა, მამისაჲფა და ძისათა და სულისა წმიდისაჲთა. გამოვიდა შავი კაცი..." 51 r—56 v.

19. „სხ̃ჲ ლოცვაჲ მისვე, მაოტჳბლად ეშმაკთა.—თქ̃ნ გეტყჳ, მტერნო ი̃ჳ ნაზარეველისანო, რ̃მან მოგცა საყოფელად, რაჲსა იკადრებთ..." 57 r—67 r.

20. „ლოცვაჲ წ̃ისა გრიგოლი ღ̃ის მეტყჳჱლისა. — აჰა, ესერა გაფუცებ თქ̃ნ, ყოველთა მავნებელთა სულთა უკეთურთა, ძალსა ღ̃ისა ცხოველისასა..." 67 v—70 v.

წუდება: ნუ ჴელგეწიფების მიჰხლებად მისსა, ანუ ხარ მავნებელი მზისა აღმოსლვისა ანუ სამხრისა, ანუ ჩრ [დილისა]."

1332

კრებული [მე-14—15 ს.]

33 ფ.: 11.5×8,5 (სხვადასხვა ზომის); ეტრატი (პალიმფსესტი); უყდო; დაშლილი; დაზიანებული (ფფ—ბი: 17, 18, 19 20, 21 უკუღმა ჩაკერებულია; 28, 29, 30 კიდეებ მოგლეჯილია); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-14—15 ს.]. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1816 წ.

1. [კურთხევანიდან]... „ეგრეთცა აღდგომასა მას მისსა ვიყუნეთ, ესე უწყოდეთ, რამეთუ ძლიერელი[!] იგი კაცი ჩ̃ნი მისთანა ჯუარს ეცუა..." 1 r—30 v.

2, „... ეფუდისა.—ა [მთვარი]სასა ეფუდი — დღე ყოველი იკითხე. ბ. ნუ იკითხავ..." 30 v—31 v.

წუდება: „... და ანუ გზასა წარვიდეს".

შენიშვნა: ტექსტები სამკითხაო შინაარსისა არის.

3. „... ზ...სა უქმი... კ̃ე მესამედ პოვნა თ̃ვისა. უქმი ჴსნილი...“ 33 rv.

მინაწერი: 1 r-ზე.

1333

თთვენი [მე-18 ს.]

335 ფ.; 33×21; ქაღალდი (მოლურჯო); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, ნახევრად მოცილებული; ამოვარდნილია: 156, 163, 170—172 ფფ.; მოცილებულია 284—335 ფფ.; დაზიანებულია: 327—335; მხედრული (სათაურები სინგურით, მთავრულით); მე-18 ს. (1788—ჭვირნიშანი—156, 160, 163, 164 ფ.); დაუწერელი ფურცლები: 287 v, 288—291. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„თთუჱსა დეკემბერსა აქუს დღე **ლა**. პირუჱლსა დღესა წმიდისა წინასწარ-მეტყუჱლისა ნაომისი. ტროპარი. ჴმა **ბ**. — წინასწარ-მეტყუჱლისა შენისა, უფალო, ნაომის საჴსენებელსა ვდღესასწაულობთ. მისითა მეოხებითა, ქრისტე, ღმერთო, აცხოვნენ სულნი ჩუჱნნი...“ 1 r—334 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი შეიცავს „თვენს“ დეკემბრის 1-დან მაისის 25-მდე.

მინაწერი: 335 r, v.

1334

ამვროსი ნეკრესელი. ბარათების წიგნი [მე-18 ს.]

439 ფ.; ზომა ძირითადი რვეულებისა: 34,5×21,5; ყდა ფიცრის, ტყავგადაკრული, ტვიფრული; ფურცლები მეტად დაზიანებული. ხელნაწერში ჩაკინძულია სხვადასხვა ზომის რვეულები; ზოგიერთი მათგანი ძლიერ არის დაზიანებული, ფურცლებსა და ფურცლებს შუა ყრია ქაღალდის ნაგლეჯები, რომელთა აღდგენა ან მიკუთვნება ამა თუ იმ ფურცლისადმი შეუძლებელია; მხედრული (ალაგ—წვრილი, გაკრული, ძირითადად — კალიგრაფიული); მე-18 ს. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„ქ. მაგათის ყოვლის სიკეთით და ღ̃თის მოყვარებით სრულქმნილისა და ჴელმწიფეთაგან კეთილპატივით ცნობილი⟨სა⟩ და ჩვენთვის დიდად ღთის წყალობად სასიქადულოს, ჩვენს ფრიად მოწყალეს ძმასა და მძახალსა მილახვარს ბატონს...“ 1 v—439 v.

წინ უძღვის: „ზანდუკი, რ-ლ არს პინაკსი ბარათების წიგნისა.

ა. ქ. მეგობართან, მამასთან, ბიძასთან, მოყვასთან, ძმასთან და შვილთან.

ბ. ქ. დედოფალთან, ასულთან, დარბაისლის ცოლთან, დედასთან, დასთან, მეუღლესთან და სხვასთან კი შეარცხვინა [?].

გ. ქ. სამძიმარი: უმაღლესთან, უმდაბლესთან. ერთობით ნახე თჳსიანთან, არ თჳსთან.

დ. ქ. პატრიარქთან, ეპისკოპოსთან, მღუდელთან, დიაკონთან.

ე. ქ. რისაც შეწირულობისა, თავდაჴსნილობისა ანუ წყალობისა, ან ნასყიდობისა, ან შვილობისა, ფიცისა, ანდერძისა და ანდერძი მწერლისა ან დიდებულთა და მეფეთაგან შერისხვისა.

ვ. ქ. მაღალს თავადთან, ანუ მდაბალთან.

ზ. ქ. მეფესთან, მეფისძესთან, იმპერატორთან, ყეენთან და ხვანთქართან.

ჱ. ქ. ქებათა შესხმა ანუ ძაგება, ანუ კურთხევა, ანუ წყევა, ანუ მილოცვა.

თ. ქ. არზა. საჩივარი და სათხოვარი.

[ი] [ქ. ა] მი[ერი]თგან იწყე შეყრილი ნუსხა, შემოკლებული თავები, ან რიტო......ტაეპი.

[ია]. [ახლად შობი]ლის დღის აღწერა და საფლავზე დაწერა, ვინათგან ში[შველი] [მოვალს], შიშველი განვალს (ამის ქვემოთ პირველი ფურცელი მთლად დაცრეცილ-გახრწნილია და აღარ იკითხება).

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი წარმოადგენს ბარათებისა ანუ სამდივნო წიგნს, რომელშიც მოცემულია ნიმუშები საეკლესიო, სამოქალაქო და კერძო ხასიათის მიმოწერისა და საბუთებისა. ალაგ, ეტყობა, ნამდვილი წერილების და საბუთების პირებია ჩართული. განსაკუთრებით საინტერესოა ისტორიულ პირთა: ვახტანგ VI-ის, ერეკლე II-ის, ბატონიშვილების, გიორგი XII-ის, მზეჭაბუკ ორბელიანის და სხვათა წერილები და საბუთები.

2. ხელის მიხედვით კრებულის შემდგენელი, რედაქტორი და დიდი ნაწილის გადამწერი ამბროსი ნეკრესელი უნდა იყოს (იხ. ბ. წერეთელი—„ზაქარია ხუცესის ვინაობა“. გამოუქვეყნებელი შრომა).

3. ხელნაწერში, სხვა მრავალ ლიტერატურულ ნაწარმოებთან ერთად, ჩართულია იუმორისტული ხასიათის დიალოგი იესე ოსეს ძისა ვინმე ხუცესთან.

1335

წამება კვირიკესი [მე-14—15 ს.]

21 ფ.; 20×13; ქაღალდი (ბოლოფურცელი—ეტრატი); უყდო, დაზიანებული (ნაპირები შემოჭრილი, 1,2, 20 ფ. ფ. დახეული, არეულად აკინძული); თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური; ილუსტრაციები: ა) ლაზარეს აღდგინება: 16×10. (1 v). ბ) იესო ქრისტე: 12×9 (3v); [მე-14—15 ს.]. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1916 წ.

„...თქ͠ან ტკბილი მწარედ და მ[წარე..]ს͠ქა კარანმან: ნავღელო!... ო თავო! შენ ხარ, რომელსა ეგე განშორება ეგე შენდა სიკუდილ არს...“ 1r—20v.

წყდება: „...ამის სიტყისადა იყოს. გიწოდის შენ კარანმან და გკითხოს ...ნებ ვყავ და ნურასა შეუ...“

შენიშვნა: ხელნაწერის ბოლო ფურცელი (ეტრატი) წარმოადგენს „ლოცვანის“ და „საკითხავების“ სარჩევის ნაწყვეტს (29 თავიდან) [X—XI] ასომთავრულითა და ნუსხურით, რომელიც მთავრდება გადამწერის ანდერძით: „ქრონიკონი: ქ. მრავალთა საჴმარ[თა] ლოცვათა რიცხვი არა მიქმნია. უკუ[ეთუ] ეძიებდე, მეხნი ჰპოვნეთ. საყვარულნო ძმანო, ვინ იმსახურებდეთ, ნუ დამივიწყებთ წმიდასა ლოცვასა თქ͠ნსა, არამედ ლოცვაჲ ყავთ: ღმერთმან წყალობა ყოს თქ͠ნთჳს. ამინ. [დას]აბამითგან წელნი არიან ყოველნი ვ͠ე ხარებამდე ჳ ფ. ხარებითგან ვიდრე ჯვარცმამდე ლდ...“ 21v.

1336

მეტაფრასი [1669 წ.]

190 ფ.; 40×27; ქაღალდი; უყდო; მეტად დაზიანებული (დაშლილი, დაფურცლული, დალაქებული; ზოგიერთი ფ-ის კიდე მოგლეჯილია და ზოგან ფ-ი ამოგლეჯილი: 16, 19, 22, 27, 28, 36, 67, 185); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1669 წ. (.130v); დამკვეთი—დედოფალთ დედოფალი ელენე (35 r, 73 v, 130 v); გადამწერი: ზებედე დილმის დეკანოზ-ყოფილი (73 v, 130 v); დაუწერელია: 35 v. შიო-მღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. [იოანეს ცხოვრება] „..არს და სიტ҇ყთა ამათ ზედა იქმნა ძრვაჲ დიდი და დუღილი ქ҇ყნისა და დაეცნეს სიმრავლისა მისგან ორასი კაცი...“ 1 r—21 r.

2. „გამოცხადებაჲ წმიდისა იოანე მახარ҇ბლისა და ღ҇ის მეტყ҇ლისა, რომელი გამოუცხადა მას ღმერთმან.—გამოცხადებაჲ იესუ ქრისტესი, რომელი იგი მოსცა მას ღმერთმან ჩუჱნებად მონათა მისთა...“ 21 r—35 r.

3. „საკითხავი განცხადებისათ҇ს.—ხოლო ჩ҇ნ განცხადებისა მის და ნათლისღებისა უფლისაჲ სიტყჲ ვისმინოთ...“ 36 r—47 v.

4. „საკითხავი ჯ҇რ ცმისა.—ხოლო ოდეს იგი ღაღადყო ჴმითა დიდითა იესუ და განუტევა სული, რამეთუ მიიდრიკა თავი...“ 48 r—58 r.

5. „მიცვალებისათ҇ს საკითხავი.—ხოლო აწ მიცვალებისა მისისათ҇ს და ამიერ სოფლით საუკუნოდ მიწევნისათ҇ს, რამეთუ სიხარული არს და განათლებაჲ სულთა...“ 58 r—65 v.

6. „სარტყლის დადებისათ҇ს საკითხავი.—ჟამთა მათ ლეონ დიდისა მეფისა მის მორწმუნისა ბერძენთასა, რომელი იგი შემდგომად მარკიანეს მეფობდა...“ 65 v—73 v.

7. [ც]ხ҇რბაჲ და მოქალაქეობაჲ ნეტარისა მამისა ჩ҇ნისა საბაჲსი. გ. მ.—არარაჲ არს ესოდენ შეუსწორებელ აღმძრველ-ყოფად სულისა გულის თქუმად სათნოებისა, ვითარ ცხორებაჲ კაცთა სათნოთა...“ 74 r—130 v.

8. „შესხმაჲ წმიდისა და საკჳრველთ-მოქმედისა ნიკოლოზის მთავარებისკოპოზისსაჲ მირონ ქალაქისა, თქმული წ҇სა მამისა ჩნისა ანდრეა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისაჲ.—კაცო ღ҇თისაო, სარწმუნო და მნეო ქრისტეს საიდუმლოთაო და საუნჯეო მადლთა მათ სულისა წმიდისათაო, შეიწირე სიტყუაჲ ესე...“ 131 r—154 v.

9. „ც҇ხრებაჲ წმიდისა მამისა ჩ҇ნისა ონოფრესი, რომელი განეშორა სოფლისაგან და უკანასკნელ ვითარ იხილა ნეტარმან.— ცხორებაჲ საღთოჲ და სანატრელი და საქმენი სარგებელნი სულისანი, ისმინეთ საყუარელნო ძმანო, რლ҇სა ღირს ვიქმენ ხილვად მე გლახაკი პაფნოტი...“ 154 v—161 r.

10. „ცხ҇რბაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ღირსისა დევნოსიოს არიოპაგელისა. გ. მ..—გჳთხრობდა თავისა თჳსისათ҇ს ნეტარი დეონოსიოს და თ҇ქა, ვითარმედ მე, ძმანო, ვიყავ ძე მთავრისა სოკრატისი...“ 161 r—164 v.

11. „ცხ҇რბაჲ და მოქალაქობაჲ ღირსისა მამისა ჩ҇ნისა შიოსი და ევაგრესი. გ. მ..—ხოლო ნეტარი ესე და ღ҇თივ განბრძნობილი მამაჲ ჩ҇ნი წმიდაჲ შიო მოვიდა წინაძღრობითა სულისა წმიდისათა და დაემკჳდრა დასავალით კერძო დედა ქალაქსა მცხეთისასა...“ 164 v—171 v.

12. ცხ҇რბაჲ და მოქალაქობაჲ ღირსისა მამისა ჩ҇ნისა დავით გარეჯელისა. გ. მ.—ხოლო ესე წმიდაჲ მამაჲ ჩ҇ნი დავით წარვიდა ადგილთა უდაბნოჲთა და ურწყულთა სჯად თავისა თ҇სისა...“ 171 v—179 r.

13. „წამებაჲ ყოვლად ქებულისა მთავარ მოწამისა თეოდორესი. გ. მ.—ვითარცა მზე განანათლებს მხილველთა მისთა, ეგრეთვე თხრობაჲ მოწამეთა წამებისაჲ...“ 179 r—182 v.

14. „თ˜ა დეკენბერსა დ. წამებაჲ წმიდისა და ნეტარისა ბარბარაჲსი. გ. მ..—იყო შათ ჟამთა მეფე, რომელსა ერქუა მაქსიმიანოს და ჴელმწიფე იყო აღმოსავალით კერძო კაცი, რომელსა ერქუა მარკიანე...“ 182 v—190 v.

ანდერძი: 1. „აქა სრულ იქმნეს ცხ˜რბაჲ წმიდისა ი˜ე მახარებლისა და გამოცხადებაჲ მისვე, რომელი გამოუცხადა მას ღმერთმან, ბრძანებითა პატრონისა ჩ˜ნისა დედოფალთ-დედოფლისა ელენესითა. ქრისტე, მპყრობელო ყოველთაო! ადიდე ორსავე ცხ˜რბასა შინა სული ბრწყინვალე მყოფელი ელენე დედოფალი და ძეთა მისთა წარუმართე მეფობაჲ მათი“ 35 v.

2. „აქა სრულ იქმნეს შესხმა ყოვლად წმიდისა ღ˜ისმშობელისა. ბრძანებითა პატრონისა ჩ˜ნისა დედოფალთ-დედოფლისა ელენესითა და ჴელითა ფრიად ცოდვილისა და უსწავლელის დიღმის წმიდის გიორგის დეკანოზ ყოფილის ზებედესითა. აჴმარნეს ღმერთმან ძეთა მისთა დღეთა სიგრძესა შინა, წარუმართოს ღმერთმან მეფობაჲ მათი და დაუმორჩილნეს ღმერთმან მათ მტერნი და მბრძოლნი მათნი და საუკუნომც იყოს ჴსენებაჲ და კურთხევაჲ მათი“ 73 v. მარცხენა არშიაზე, დასწვრივ.

3. „აქა სრულ იქმნეს ცხ˜რბაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ˜ნისა საბასი, ბრძანებითა დედოფალთა-დედოფლისა ელენესითა. აჴმარნეს ღმერთმან დღეთა-სიგრძესა და ჟამთა სიმშჳდესა შინა. საუკუნო იყოს ჴსენებაჲ და კურთხევაჲ მისი.“

„ღმერთმან უწყის, ბევრი ჭირი ვნახე ამის უწყბაჲდ [!] ჩხრეკაშია და თუ რამ დამეშავებინოს, ნუ მწყევთ, ღთის მადლსა ლოცვა ჰყავთ ცოდვილის ზებედეს˜თ. აღიწერა ცხ˜რბაჲ ესე თ˜ჳსა ფებრვალსა **ივ**, დღესა სამშაბათსა, ქორნიკონსა **ტნზ**“ 130 v.

4. „ძმანო და მამანო! ღმერთმან იცის, მწუჱდ მოვიჭირვეთ სიკეთესა, რაც ჩ˜ნის ცოდვილის პირითა და ჴელით იქნებოდა და თუ რამ დაგუჱშ[ა]ვებინოს, წყევას ნუ ჰყოფთ, ღ˜ის სიყრულსა“ 190 v.

მინაწერები: 190 v.

1337

პროკლე დიადოხოსი. კავშირნი. (ი. პეტრიწის თარგმანი, ვრცელი განმარტებებით) [მე-12—13 ს.]

103 ფ.; 34×25; ქაღალდი; მუყაოს ყდა, სადა, ყავისფერი ტყავით შემოსილი (დაზიანებული: ყდის კუთხე-ნაპირები და ხელნაწერის არშიები შემოცვეთილ-შემოხეულია: 1—7, 94—103 ფფ.); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-12—13 ს.]. შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917.

„პროკლე დიადოხოსი. პლატონურისა ფილოსოფოსისაჲ კავშირნი ღ˜თის მეტ˜ყლბითნი. თავნი ორას და ათ ერთნი.—ა. ყოველი სიმრავლე ეზიარების რაჲთავე ერთსა...“ 3 r—95 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: იოანე პეტრიწის [„წინა-სიტყუაჲ“].—„გუარსა თანა გუაც ცნობაჲდ დიდთასა ღ˜ის მეტყუჱლთა შორის ხედვისასა“...

2. წინასიტყვაობის ტექსტის დასაწყისი (1 r-v) დაკლებული ფურცლის ნაგვიანევ [XVII—XVIII ს.?] რესტავრაციას წარმოადგენს.

3. ტექსტის ყოველ თავს მისდევს ტექსტშივე ჩართული, ცალკე აბზაცებად გამოყოფილი და აგრეთვე არშიებზე ასო ი-თ [იოანე] აღნიშნული, იოანე პეტრიწის განმარ-

ტებანი (პროკლე დიადოხოსის ტექსტს კი უზის არშიაზე ასო პ [პროკლე]. 3 r—95 v.

3. ტექსტს ბოლოში დართული აქვს ი. პეტრიწის [„ბოლო-სიტყუაჲ“]: „ჩ[უე]ნ შორისიმე მიდმო სიტყუაჲ, რომელსა გულის შორისად მბჭობლად ვიტყჳთ...“ 95 v—102 r, რომლის ნაკლული ტექსტი მერმინდელი ნუსხურით (99 r—102 r) არის შევსებული.

4. იოანე პეტრიწის თარგმანისა და განმარტებათა ამ უძველესი ნუსხის აწერილობა, ს. გორგაძის მიერ შესრულებული, გამოქვეყნებულია (იხ. ს. ყაუხჩიშვილი. იოანე პეტრიწის შრომები. ტ. I, LXX—LXXII გვ.).

5. იოანე პეტრიწის მიერ თარგმნილი პროკლე დიადოხოსის „კავშირნი“ და თვით პეტრიწის „განმარტებაჲ“ გამოქვეყნებულია (ს. ყაუხჩიშვილი. იოანე პეტრიწის შრომები ტ. I. თბ. 1940. ტ. II. ს. ყაუხჩიშვილისა და შ. ნუცუბიძის გამოცემა, ტფ. 1937).

6. იოანე პეტრიწის შრომათა ეს ქრონოლოგიურად უძველესი ხელნაწერი, ეტყობა, წარმოადგენს ნუსხას, რომლისაგანაც მომდინარეობს ს. ყაუხჩიშვილის მიერ გამოყენებული (და აღწერილი) A 69 და სხვ. ხელნაწერები. ამას, სხვათა შორის, მოწმობს 3 r მარჯვენა არშიის მინაწერი: „შეისწავე, რამეთუ ესე წიგნი, კიმენ-სხოლიოდ აღნაწერი, ამისთჳს თანაჩართჳთ დავწერეთ...“ და 99 v-ს ტექსტის დეფექტი, რომელიც A 69-ს და სხვა ხელნაწერებსაც ახასიათებს. (შდრ. იოანე პეტრიწის შრომები. I. LXIX—LXX, 11—219 გვ.).

მინაწერები: 2 r, 27 v, 28 v, 30 v, 35 v, 65 r, 94 r. (სომხური).

1338

იოანე ოქროპირი. მათეს სახარების თარგმანება [მე-11 ს.]

396 ფ.; 33,5×28; ეტრატი (პალიმფსესტი); ტილოგადაკრული მუყაოს ყდა; თავბოლონაკლული, ფურცლებ-ამოვარდნილი (243, 250, 363), დაზიანებული (1, 353, 354), შეკერილია ერთად 387—388; ტექსტის დასაწყისი (353 r—357 v) ჩაკინძულია ბოლო ფურცლებში; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-11 ს]; მთარგმნელი: ექვთიმე მთაწმინდელი (53 r, 330 r); გადამწერი: კვირიკე ქადაგისძე (72 r, 234 v, 325 v, 395 r). დაუწერელია: 3 v, 4 r, 96 v, 128 v, 131 v, 147 v, 152 v, 164 v, 172 v, 181 v, 182 r, 192 v, 205 v, 206 r, 213 v, 214 r, 221 v, 222 r, 231 v, 237 v, 238 v, 239 r, 240 r, 244 v, 246 v, 247 r, 249 r, 250 r, 251 v, 252 r, 253 v, 254 r, 255 v, 256 r, 257 v, 258 r, 261 v, 262 v, 263 r, 264 r, 269 v, 270 v, 271 r, 272 r, 286 v, 287 r, 293 v, 294 v, 295 r, 300 v, 321 v, 322 r, 326 v, 327 r, 334 v, 336 v, 337 r, 344 v, 345 r, 347 v, 349 v, 350 r, 352 v, 358 v, 359 r, 360 r, 361 v, 362 r, 363 r, 376 v, 377 r, 378 v, 381 v, 382 v, 383 v, 384 v, 391 v, 392 r, 396 v. აღნუსხულ დაუწერელ გვერდებზე ნათლად სჩანს პალიმფსესტის თავდაპირველი, მრგვლოვანი ხელით ნაწერი ტექსტი. შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„[წ̃დსა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა ი̃ვნე ოქროპირისაჲ კოსტანტ̃ნელ მთავარ ებისკოპოსისაჲ თარგმანებაჲ სახარებისაჲ მათეს თავისაჲ]...
... პირითა. და სიხენეშემან სულისამან ყვნის იგინი საძულელ ყოველთა მიერ და საწყინო. გულის ჳმა ყავ ვითარ სირცხჳილეულ რაჲ იქმნის სული, რომლისათჳსვე საქმისა მეყსეულად განაწითის პირი და კუალად ურცხჳინო თუ არნ სული, გლისპ არნ პირიცა...“ 353 r—357 v+1 r—352 v+358 r—396 r.

წყდება: „...იხილენ მოწაფენიცა საფასეთანი ვინ არიან: აქაბ. იეზაბელ, ვეზი, იუდა, კაიაფა, ნერონ. ჰხედავა ვინ არიან იგინი და ვინ ესენი.“

შენიშვნა: 1. სათაური: A 89 ხელნაწერიდან (გვ. 1).

2. წინამდებარე დასაწყისი ტექსტისა იოანე ოქროპირის მათეს სახარების თარგმანების **ლდ** თავის „სწავლას“ ეკუთვნის.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წყდება მათეს სახარების თარგმანების ჟ თავის ბოლო ნაწილზე.

2. ხელნაწერი შეიცავს **ლე—ჟ** თავებს.

3. **ლვ** თავიდან მოყოლებული **ჟ** თავამდე ტექსტი სრული ჩანს.

4. ჩვენი ხელნაწერის ტექსტი შედარებულია ყოფ. საეკლ. მუზ. (A ფონდი) № 89 ხელნაწერის (იოანე ოქროპირი. მათეს სახარების თარგმანება) ტექსტთან.

5. დადგენილია, რომ ჩვენი ხელნაწერი წარმოადგენს A № 89 ხელნაწერის გაგრძელებას. ამას მოწმობს: ა. შემადგენლობა — A-89 **ა-ლგ** თავია; ჩვენი თავნაკლული ხელნაწერი კი **ლდ-ჟ** თავი. **ბ.** ხელი: ორივე ხელნაწერი დაწერილია ერთი და იმავე კვირიკე ქადაგისძის ხელით. **გ.** ორივე ხელნაწერის ეტრატი პალიმსესტს წარმოადგენს. **დ.** ხსენებული ხელნაწერები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან მხოლოდ ფორმატით.

მინაწერები: 37 v, 76 v, 142 v, 145 v, 167 v, 184 r, 188 v, 195 r, 218 r, 228 r, 229 r, 235 r, 239 v, 244 v, 245 v, 257 r, 275 v, 278 v, 284 r, 290 r, 314 v, 317 r, 329 r, 354 v—355 r, 366 v, 374 r.

ანდერძი (მთარგმნელისა და გადამწერისა):

1. „წმიდაო იოვანე ოქროპირო, მეოხ გუეყავ წინაშე უფლისა და ღირს მყავ უღირსი ესე აღსრულებად სწავლათა ამათ შენთა საქმითცა და აღწერითაცა ენასა ამას ქართულსა, რათა მადლითა შენითა განათლდეს ქ͞ყნაჲ იგი."

2. „ესე სიტყუაჲ მამისა ეფთჳმესი არს. დიდებულმცა არს სული მისი წინაშე ღ͞ისა და ჩ͞ნდა მეოხ." 53 r.

3. „დიდებაჲ შენდა, სამებაო წმიდაო, ერთღთაებაო და ერთარსებაო, სრულმყოფელო ყოველთა კეთილთაო, რომელმან ღირს მყავ სრულ ყოფად თარგმანებასა წმიდისა ამის სახარებისასა. წმიდანო მახარ͞ბელნო და წმიდაო იოვანე ოქროპირო, მეოხ ეყვენით წინაშე საყდართა ქრისტესთა მამასა იოვანეს და მამასა ეფთჳმეს, მუშაკთა სულიერისა ვენაჴისათა."

4. „ესე ანდერძი მამისა ეფთჳმესი არს. ღ͞ნ ღირს ყვენ წმიდათა მისთა თანა." 330 r-v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე საკითხავი დიდსა პარასკევსა იკითხეთ. კარგი არს და შუენიერი, და კჳრიკეს ქადაგისძესა ულოცეთ. ღმერთმან გარწმუნოს." 325 v.

1339

თვენი [მე-18 ს.]

597 ფ.; 32,5×21; ქაღალდი (თეთრი და ლურჯი); ტყავგადაკრული ხის ყდა (5,597 ფ. ამოვარდნილია); მხედრული (სათაურები სინგურით); მე-18 ს. (ჭვირნიშანი 1781—544. 551 ფფ.); დაუწერელია: 1, 596 v, 597 ფფ. შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„თთუ̂ჱსა სეკდემბერსა აქუ̂ს დღე **ლ.** პირველსა დღესა დაწყება ინდიკტიონისა, ესე იგი არს ახლისა წელიწდისა და ჴსენება ღირსისა მამისა ჩვენისა სიმეონ მესუ̂ჱტისა არხიმანდრიტისა და დედისა მისისა მართასი და კრება ყოვლად წმიდისა ღ͞თისმშობელისა, რომელი იყო მასიანეს და წმიდისა მოწამისა აითალასი და წმიდათა მოწამეთა **მ** დედათა და წმიდისა ამმონა დიაკონისა და მოძღუ̂რისა მათისა და წმიდათა მოწამეთა კალისტე, ევვოდო და ერმოგენისი და მოყუ̂ასთა მათთა და ჴსენება მართლისა ისოსი, ძისა ნავესი. მწუ̂ხრად „ნეტარ არს კაცი." **ა** აღსავალი. ხოლო უკეთუ არს შაბათი, წარვიკითხავთ კანონსა სრულიად

„უფალო, ღაღადვჰყავსა“ ზედა, აღვიღებთ მუჴლთა ი და ვჰგალობთ დასდებელსა ინდიკტიონისასა **გ**. ჴმა **ა**. „ზეცისა განწესებულთა“.—თავადისა ქრისტეს ღ̃ისა მოძღურებისა მიერ ლოცუა გჳსწავიეს ჩვენ, ყოველთა დღეთა ესრეთ მისა მიმართ ჴმობად: „მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა...“ 6 r—596 r.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი შეიცავს „თთვენს“ სექტემბრის 1-დან თებერვლის 29-დე.

2. ტექსტში თავიდან ბოლომდე ნახმარი არის მახვილის ნიშნები.

3. წინ უძღვის ანტონ კათალიკოსის ეპისტოლე: „ყოელთა ეკკლესიათა ზემოჲსა და ქუემოჲსა საქართუელოჲსათა და სამეგრელოსათა უფლისა მიერ გიხაროდენ.—კმა იყო ჩვენ ყოველთადა წმიდათა მამათა მიერ თარგმანთა ჩვენთა გარდამოღებული ჩვენსა ზედა ენასა წერილნი აკოლოთიითნი...“ 2 r—6 v. (აღნიშნული ტექსტი გამოქვეყნებული აქვს აკად. კ. კეკელიძეს. ანტონ კათოლიკოზის სალიტურლიკო მოღვაწეობიდან. ტფ. 1914).

4. ერთი და იმავე ხელისა, შინაარსის და ზომის, აგრეთვე ჭვირნიშანის წლების (1781, 1786) მიხედვით წინამდებარე ხელნაწერი H 1340 ხელნაწერის ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს.

1340

• თვენი [1788 წ.]

336 ფ.; 32,3×20,5; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1788 წ. 333 v; დაუწერელი ფურცლები: 1, 318 v, 325 v, 334, 335, 336. შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„თთუესა მარტსა აქუს დღე **ლა**. პირუელსა დღესა წმიდისა ღირსისა მოწამისა ევდუკიასი. უკეთუ იყოს მ[არხვა], ვჰგალობთ ალილუიასა, ხოლო უკეთუ არა, ტროპარსა. ტროპარი ჴმა ჱ.—სიწრფოებითა გონებისათა სიყუარული იგი ქრისტესი აღეგზნა გულსა შინა შენსა და განხრწნადთა მათ შუენიერებათაგან იჯმენ საწუთოსა დავიწყებითა, ვითარცა სიტყჳსა ღ̃ისა მოწამემან...“ 2 r—333 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი შეიცავს „თთვენს“ მარტის 1-დან აგვისტოს 31-მდე.

2. შინაარსის, ერთი და იმავე ხელისა და ჭვირნიშანის (1781, 1786) მიხედვით წინამდებარე ხელნაწერი H 1339 ხელნაწერის გაგრძელებას და დასასრულს უნდა წარმოადგენდეს.

მინაწერი (ტექსტის ხელით): „სრულ იქმნა წელსა 1788, ქ̃კს 476. იულისს 14. დღესა პარასკე(ვ)სა. 3141315312315.“ (333 v).

1341

იოანე ოქროპირი. მათეს სახარების თარგმანება [მე-18 ს.]

494 ფ.; 30×19; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული [ამვროსი ნეკრესელის ხელით]; (სათაურები სინგურით); მე-18 ს.; დაუწერელი ფურცლები: 492 v, 493 r, 494 v. შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ი҃ნე ოქროჲპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა. თარგმანება წმიდისა სახარებისა. მათეს თავისა. პირველი თავი. ჴსენება წმიდისა მათე მახარებელისა. დაწყება სიტყჳსა. გვაკურთხენ უფალო.—ჯერ იყო ჩუენდა, ძმანო, რათამცა არა გჳცქმარებოდა წერილთა მიერი შეწევნა, არამედ ესე ვითარიმცა გჳაქუნდა მოქალაქობა…“ 2 r—488 v.

შენიშვნა: 1. 2 r-ზე, მარცხენა მხარეს, ზემო არშიის კუთხეში, ტექსტის ხელით სწერია: „ქ҃კს უჟა.

2. ხელნაწერის ტექსტს დართული აქვს: „**ზანდუკი სწავლათა ამათ ჟ.**“ 490 v—492 r.

3. ზანდუკის ტექსტი იწყება 490 v-ზე, გადადის 491 v-ზე, აქედან 491 r-ზე, 491 r-დან 492 r-ზე.

ანდერძი: (ძველი დედნისა): „დიდებაჲ შენდა, სამებაო წმიდაო, ერთარსებაო და ერთღვთაებაო, სრულმყოფელო ყოველთა კეთილთაო; რომელმან ღირსმყავ სრულყოფად თარგმანებასა წმიდისა ამის სახარებისასა.“

„წმიდანო მახარებელნო და წმიდაო იოანე ოქროპირო! მეოხეყვენით წინაშე საყდართა ქრისტესთა მამასა ი҃ოანეს და მამასა ეფთჳმის, მუშაკთა სულიერისა ვენაჴისათა. ამინ.“ 488 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე ანდერძი მამისა ეფთჳმისა არს. ღმერთმან ღირს ყავნ წმიდათა მისთა თანა ყოველთა თანა შემწეთა.“

ანდერძი (იოანე მთაწმინდელსა): „რომელი იგი იყო პირველითგან ღ҃ჲ თ҃ა სიტყუა ღ҃თისაჲ, თანა მოსაყდრე მამისა და სულისა წმიდისა, ყოველივე მის მიერ იქმნა, ვითარცა იტყჳს იოანე ღ҃თის მეტყველი და თჳნიერ მისა არცა ერთი რა იქმნა, რაოდენი რა იქმნა. და ნეტარი პავლე ღაღადებს, ვითარმედ მის მიერ დაებადა ყოველი ცათა შინა და ქ҃ყანასა ზედა ხილულნი და არახილულნი, ანუ თუ საყდარნი, ანუ თუ უფლებანი, გინა თუ მთავრობანი და ჴელმწიფებანი. ყოველი მის მიერ და მისა მიმართ დაებადა და იგი თავადი არს ყოველთა წინა და ყოველივე მის მიერ დამტკიცნა. რამეთუ მრავალითა მით სახიერებითა თჳსითა ყოველივე არარაჲსაგან სიბრძნით დაბადა და ხილულსა ამას სოფელსა ზედა გარდაართხა სამყარო ცისა, ვითარცა კამარა და მას შინა განაწესნა მნათობნი, რათა ბრწყინვიდენ ქუ҃ყანასა ზედა და შეეწეოდინ კაცთა საქმესა. ხოლო კაცი შექმნა ხატად თჳსად და მსგავსებად და დაადგინნა იგი სამოთხესა მას საშვებელისასა თჳთმფლობითა პატივცემულყო და მისცა მას მცნება ნივთად და საქმედ თჳთმფლობელობისა მისისა, ვითარცა წერილარს. ხოლო მან შურითა ეშმაკისათა და ცთომითა დედაკაცისათა, დაივიწყა მცნება იგი მოცემული მისა და იძლია ჭამად ხისა მისგან და ამისთჳს გამოვარდა სამოთხით და ექსორია იქმნა სოფელსა ამას შინა. და მიერითგან სუფევდა სიკვდილი და განმრავლდა ცოდვა ნათესავსა ზედა კაცთასა და ყოველივე სოფელი დაიპყრა უსჯულოვებამან. ხოლო უკანასკნელთა ჟამთა ჯერ იჩინა მხოლოდშობილმან ძემან და სიტყუამან ღთისაჲმან ცხოვრება კაცთა: განზრახვითა მამისათა გარდამოჴდა ზეცით და ჴორცნი შეისხნა სულისაგან წ҃ისა და მარიამისგან ქალწულისა და კაცი იქმნა, ყოველთურთ მსგავს ჩ҃ნდა, თჳნიერ ცოდვისა და იჴსნნა ნათესავი კაცთა საჯელისა მისგან პირველისა და მოგჳყიდნა ჩ҃ნ პატიოსნითა სისხლითა თჳსითა და შეგვიმზადა მეორე სამყარო სულიერი, რომელ არს წმიდაჲ ეკკლესია, ფრიად უმჯობესი ხილულისა მის. და განაწესნა მას შინა მნათობნი ბრწყინვალენი, მოციქულნი, წინასწარმეტყ[҃]ლნი, მღ҃დელთმოძღუარნი, მოწამენი და მამანი, რომელთა მიერ განანათლებს ნათესავსა კაცთასა და გონებათა მათთა გულისჴმისყოფად წ҃დისა სამებისა აღიყვანებს წინამძღ҃რებითა თჳსისა მადლისათა და რომელნი შეუდგენ მას, შვილ ღ҃თისაჲ ჰყოფს მათ და მკვიდრ ნათელსა მას მიუაჩრდილებელსა და ხილული ესე სამყაროჲ ცისა, ვითარცა წერილი იტყჳს, წარიგრაგნოს, ვითარცა წიგნი დღესა მას მეორედ მოსლვისასა, და ვარსკლავნი, ვითარცა ფურცელნი დაცჳვენო[!]. ხოლო სულიერი ესე ცაჲ, რომელი გან-

კაცებითა თვისითა ქრისტემან შეკვიმზადა, მაშინ უმეტეს გამოაბრწყინვოს მან, თავადმან და მნათობნი იგი მისნი გამოაჩინნეს ფრიად უბრწყინვალეს მზისა. ამის სულიერისა სამყაროჲსათჳს იტყოდა დავით წინასწარმეტყ´ლი სულითა—ვითარმედ „ცანი უთხრობენ დიდებაჲსა ღმრთისაჲსა და დაბადებულსა ქმნულსა ჴელთა მისთასა—სამყაროჲ. რამეთუ ჭეშმარიტად იქმნა ესე. ვინათგან შემდგომად აღდგომისა უბრძან(ა) უფალმან ჩ´ნმან იესო ქრისტემან წმიდათა მოციქულთა, ვითარმედ „წარვედით და მოიმოწაფენით ყოველნი წარმართნი და ნათელსცემდით მათ სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა და ასწავებდით დამარხვად ყოველი, რაოდენი გამცენ თქვენ.“ და მერმე დღესა მას მეერგასესა მოუვლინა სული წმიდაჲ და აღავსნა იგინი მადლითა და შემოსნა მათ ძალი მაღლით გამო. განვიდეს, მოიმოწაფნეს ყოველნი წარმართნი და მიუთხრობდეს დიდებასა ღმრთისაჲსა და საქმეთა მათ მიუთხრობელისა განგებულებისა მისისათა. ხოლო(არა) სიტყვით ოდენ აღასრულეს ქადაგება, არამედ, მადლითა სულისა წმიდისათა, წერილიცა დაგვიტევეს საიდუმლოჲ ცხოვრებისა ჩ´ნისა, რამეთუ აღწერეს წმიდაჲ სახარება ყოვლად ქებულთა მათ მახარებელთა, რომელთაცა უბრძანა სულმან წმიდამან აღწერად და გვასწავლნნეს დიდებულნი იგი საკვირველებანი, რომელნი აღასრულნა უფალმან ჩ´ნმან იესო ქრისტე სოფელსა შინა, რა იქცეოდა კაცთა თანა და ყოველივე რა იგი ცხოვრებისათჳს ჩ´ნისა თავს იდვა ჯვარცმა, დაფლვა და აღდგომა და ზეცად ამაღლება დიდებით და დაჯდომა მარჯვენით მამისა და დიდებული იგი მეორედ მოსლვა მისი. და ამას წმიდასა წიგნსა უწოდეს სახარება, რამეთუ ყ´ლისავე კეთილი სახარება წერილ არს მას შინა, ვითარცა წმიდაჲ იოანე ოქროპირი იტყვის. მერმე კვალად ნეტარმან პავლე და სხვათა მოციქულთა ეპისტოლებითა განამტკიცნნეს მორწმუნენი და ყოველი სწავლა ღ´თისმსახურებისა მოგვცეს. ხოლო ვინათგან აღწერილსა მას შინა მახარებელთა და მოციქულთასა მრავალი იყო ძნიად საცნაურ და ვიეთნიმე უსწავლელნი და დაუმტკიცებელნი გარდააქცევდეს, მსგავსად მათისა წარწყმედისა, ვითარცა მოციქული პავლე იტყვის კათოლიკეთა შინა, ამისთჳს, შემდგომად მოციქულთა, გამოაჩინნა უფალმან სხვანი მნათობნი სამყაროსა მას ეკკლესიისასა, წმი´დანი მღ´დელთმოძღ´არნი, მართლმადიდებელნი და მართლგამომეტყ´ლნი სიტყვასა მას ჭეშმარიტებისასა, რომელთა, მსგავსად მოცემულისა მათა მადლისა, განგვიმარტეს ყოველივე ძნიად გულისჴმის საყოფელი წერილთა და გარდამაქცეველნი იგი ჭეშმარიტებისანი, მწვალებელნი შეაჩვენნეს და სირცხვილეულნი განიოტნნეს ეკკლესიისაგან და განანათლეს ერი მორწმუნეთა. ხოლო უფროჲს ყოველთა მიეცა მადლი სწავლისა და გამოთარგმანება წერილთა წმიდასა და ღ´თშემოსილსა ი´ნე ოქროპირსა, რომელი იგი იყო მთავარ ეპისკოპოსი კონსტანტინეპოლისა, რამეთუ პირველ მისაცა იყ´ნნეს მნათობნი დიდნი: წმიდაჲ ათანასი ალექსანდრიელი და წმიდაჲ გრიგორი საკვირველთმოქმედი, ნეოკესარიელი და წმიდაჲ ბასილი, კესარია-კაპადუკიელი და წმიდაჲ გრიგორი ღ´თის მეტყ´ელი და წმიდაჲ გრიგორი ნოსელი და სხვანი მსგავსნი მათნი. გარნა, ვინათგან მათთა დღეთა ზე ფრიად იყო საცთური კერპთ მსახურთა და მწვალებელთა არიოს და ევნომიოს, საბელიოს და მაკედონიოს და აპოლინარი და სხვანი მრავალნი და წმიდანი იგი მამანი, მათსა ბრძოლასა და წინააღდგომასა შექცეულიყ´ნეს და მრავლითა ღვაწლითა და შრომითა დაამტკიცეს მართალი სარწმუნოება, რამეთუ მეფეთაცა მწვალებელთა მიმართ იყო წყობა მათი. ამისთჳს არა მოცალე იყ´ნეს იგინი თარგმანებად წიგნთა, არამედ ყოველი აღწერა მათი მართლისა სარწმუნოებისათჳს იყო და წინააღდგომაჲ მწვალებელთა, თჳნიერ წმიდამან ბასილი რაოდენნიმე თარგმანებაჲცა წერილთა და სწავლანი მრავალნი აღწერნა, სავსენი სიბრძნითა სულიერითა და განმანათლებელნი მორწმუნეთანი. ხოლო ვინათგან მადლითა ღმრთისაჲთა მათ ნეტართა მამათა მოღვაწებითა არმური იგი მწვალებელთა განქარდა და მეფენი მართლმადიდებელნი მეფობდეს და ეკლესია დაემტკიცა მართლმადიდებლობასა ზედა და ქადაგებასა მოციქულთასა, მაშინ გამოაჩინა ღმერთმან სხვა მნათობი დიდი ეკლესიისა—წმიდაჲ ი´ნე ოქროპირი და აღავსო სოფელი სწავლითა სამ´ღთოთა და ყო´ელნი წერილნი თარგმანებითა თჳსითა განგვიმარტნა და ძალი სიტყვათა მათ გვასწავა. ეგრეთვე წმიდაჲ სახარებაჲ ჴელყო თარგმანებად, მადლითა სულისა წმი-

დისათჳ, რამეთუ ესრეთ წერილ არს—ვითარმედ დღეთა მათ დიდისა მეფისა თევდოსისთა, ოდეს იგი წმიდაჲ გრიგორი ღ҃თისმეტყ҃ლი იყო კოსტანტინეპოლეს, ევედრა თევდოსი მეფე, რათა აღწეროს თარგმანება წმიდისა სახარებისა, რამეთუ ჰხედვიდა მეფე წყაროსა მას სიბრძნისა და გულისჴმისყოფისასა, რომელი აღმოდიოდა პირისაგან მისისა. ერჩდა უ҃კჱ ნეტარი გრიგოლი ვედრებასა მას მეფისასა და ენება ჴელყოფად თარგმანებასა მას სახარებისასა. ხოლო დადგა ღამესა ერთსა ლოცვად, რათა გამოუცხადოს ღმერთმან, უკეთუ ჰნებავს საქმე იგი, რამეთუ ღმერთშემოსილნი, თჳნიერ ლოცვისა, არას იქმოდეს. და ვითარცა ილოცვიდა, ესმა ჴმა, რომელი ეტყოდა: „გრიგოლი, გრიგოლი! თარგმანება სახარებისა იოანესდა ბრძანებულ არს ანტიოქელისა.“ რამეთუ მათ დღეთა, ოდეს გრიგოლი მთავარ ეპისკოპოსი იყო კოსტანტინეპოლის, წმიდაჲ იოანე ოქროპირი მთავარ დიაკონი იყო ანტიოქიას. ხოლო ვითარცა ესმა ჴმა ესე ნეტარსა მას, მიუთხრა ჩვენება იგი მეფესა და არღარა ჴელყო თარგმანებად. ხოლო შემდგომად მცირედისა ჟამისა სავედრებელი რაჲმე ჰქონდა ერსა მას ანტიოქიისასა მეფისა მიმართ თევდოსისა და დაწერა იგი ნეტარმან იოანე და მიიწია რა წიგნი იგი წინაშე მეფისა, დაუკვირდა მეფესა აღწერილისა მის სიბრძნე და უჩვენა წიგნი იგი წმიდასა გრიგოლის. ხოლო მან, ვითარცა წარიკითხა, სცნა სულითა და ჰრქუა მეფესა: „რომელსა ესე წიგნი დაუწერია, მეფეო, იგი არს, რომლისა მაუწყა ღმერთმან, ვითარმედ ბრძანებულ არს მისდა თარგმანება სახარებისა,“ და ესე წინასწარმეტყ҃ლება მისი აღესრულა. რამეთუ ჭეშმარიტად აღწერა თარგმანება წმიდისა სახარებისა ღმერთშემოსილმან წმიდამან იოანე ოქროპირმან, მათეს თავისა და იოანეს თავისა და ამათ შინა შემოკრიბნა უმრავლესი მარკოზის თავისა და ლუკას მიერ აღწერილი და დასხნა ეკლესიასა შინა საუნჯენი დიდ ძალნი, სავსენი მადლითა და სიმდიდრითა სულიერითა და წყაროni წყლისა ცხოველისანი, რომელთაგან დღითიდღე ირწყვიან სულნი მორწმუნეთანი და გამოიღებენ ნაყოფსა სათნოებისასა. ხოლო ენასა ამას ჩ҃ნსა ქართულსა არავინ სადა პოვნილიყო აქამომდე, რათამცა გამოეხ҃ნეს წმიდანი ესე წიგნნი, თარგმანებანი წმიდისა სახარებისანი. არამედ საბერძნეთისა ესე ეკლესიანი და ჰრომისანი სავსე იყნნეს ამათგან. ხოლო ჩ҃ნისა მის ქვეყანისანი—ნაკლულევან. და არა ესოდენ წიგნნი აკლდეს ენასა ჩვენსა, არამედ სხვანიცა მრავალნი. ამისთ҃ს მე, გლახაკი ესე და ნარჩევი ყოველთა მონაზონთა, ი҃ნე მწუხარე ვიყავ ამის საქმისათჳს, რომელ ესრეთ ნაკლულევან იყო ქ҃ყანა ქართლისა წიგნთაგან და დიდი ხარკება და მოღვაწება ვაჩვენე და შვილი ჩემი ევთჳმე გავსწავლე სწავლითა ბერძულითა სრულად და გამოთარგმანებად წარვმართე წიგნთა ბერძულისაგან ქართულად. და აღიწერნნეს ჩ҃ნ მიერ, სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ძლიერებითა ცხოველსმყოფელისა პატიოსნისა ჯ҃ვრისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა ღ҃თისმშობელისათა და ყოველთა წმიდათათა, წიგნნი, რაოდენნიცა ვუძლეთ წერად:

პირველად თარგმანება იო҃ნეს თავის სახარებისა. **ა.**
მერმე სწავლანი წმიდისა მამისა ჩ҃ნისა ბასილისნი. თავი **ლ. ბ.**
მისივე თარგმანება ფსალმუნთა. თავი **იბ. გ.**
წიგნი იო҃ნესი, რომელ არს კლემაქსი **ლ. დ.**
წიგნი მაკარისი სრულიად. **ე.**
მიმოსლვა და ქადაგებანი წმიდისა ანდრია მოციქულისანი. **ვ.**
წიგნი წმიდისა ისაკისი და სხჳათა მამათა გამორჩეულნი სწავლანი. **ზ.**
წიგნი წმიდისა დოროთესი. **ჱ.**
წამება და სასწაულნი წმიდისა მოწამისა დიმიტრისნი **თ.**
ცხოვრება და წამება წმიდისა სტეფანე ახლისა. **ი.**
ცხოვრება და წამება წმიდისა კლიმინტოს ჰრომთა პაპისა. **ია.**
წამება წმიდისა კლიმი ანკვირიელისა. **იბ.**
ცხოვრება წმიდისა გრიგოლი ღთ҃ისმეტყველისა და თქმულნი მისნი. **იგ.**
ცხოვრება წმიდისა ბასილი კესარიელისა. **იდ.**
ცხოვრება წმიდისა ბაგრატისი. **იე.**
წამებაჲ წმიდათა სამთა ყრმათა: ალფიოს, ფილადელფოს და კჳრინესი. **ივ.**

ცხოვრება წმიდისა ონოფრესი. იზ.
ცხოვრება წმიდისა მარიამ მეგვიპტელისა სრულიად. იჱ.
სწავლანი წმიდისა ზოსიმესნი და წმიდისა ეფრემისნი. ით.
სვინაქსარი ბერძული, რომელ არიან კრებანი. კ.
მიმოსლვანი და ქადაგებანი წმიდისა იოანე მახარებლისნი. კა.
თარგმანება გალატელთა და თესალონიკელთა და ჰრომაელთა ეპისტოლისა კბ.
დასდებელნი მარხჳათანი, სრულიად და სხჳათა წმიდათა გალობაები. კგ.
წამება წმიდისა მოწამისა პროკოპისი. კდ.

ხოლო აწ, ჟამსა სიბერისასა და უძლურებისა ჩემისასა, ბრძანებითა ღმერთშემოსილისა მამათმთავრისა ილარიონისითა, წარვმართე შვილი ჩემი ეფთჳმე და ვიხარკე, რათა თარგმანებაჲცა მათეს თავისა წმიდისა სახარებისა დაწეროს ენასა ჩვენსა, რომელი იგი, სიმრავლისათჳს შრომისა, აქამომდე არა დაგვეწერა, რამეთუ, ვითარცა ხედავთ, დიდი წიგნი არს და ძნელი გამოსათარგმანებელად ბერძულისაგან. გარნა შეწევნამან ღ~თისაჲმან და მეოხებამან წმიდისა ღ~თისმშობელისამან, წმიდათა მოციქულთა და მღ~დელთმოძღვართა და ყოველთა წმიდათამან და ლოცვამან ღირსისა მის მამათმთავრისა ილარიონისმან, ყო განმარჯვება და აღესრულა დაუკლებელად წმიდაჲ ესე წიგნი, რომელი უშვენიერეს არს ყოველთა წიგნთა, რამეთუ სავსე არს ყოველი მოძღვრებითა სამღთოთა და ყოველითა სწავლითა სულიერითა და არა არს იგი კეთილი საქმე, რომელი ამას შინა არა იპოების, რამეთუ, ჭეშმარიტად, სული წმიდაჲ იყო მეტყველი პირითა წმიდისა მის და ღმერთ-შემოსილისა იოანე ოქროპირისათა. აწ გევედრები ყოველთა, რომელთად მოიწიოს წმიდაჲ ესე წიგნი, რომელთაცა აღწეროთ, რომელნიცა იკითხვიდეთ, რომელნიცა ისმენდეთ, ჴსენებულმცა ვართ ლოცვათა შინა თქვენთა გლახაკი ესე ი~ნე, შვლისა ჩემისა ეფთჳმესთანა, რათა ლოცვითა თქვენითა შეგვიწყალნნეს ჩვენ უფალმან, რამეთუ ჯერმჩინებელი წყალობისა არს, რათა თქვენცა სასყიდელი მიიღოთ ღ~ჲგან, ჴსენებისათჳს ჩ~ნისა. ჰე. გევედრები, ლოცჳთა მოგვიჴსენენით. ხოლო ვინათგან წმიდასა მას მამასა ჩვენსა ი~ნე ოქროპირსა ჰქონდა ჩვეულება, რათამცა წარმოთქვა თარგმანება სახარებისა მყოვარ ჟამ და მერმესა აღსასრულსა ზედა სწავლასა წარმოიტყოდა. ამისთვის ძალი თითოეულისა სწავლისა აქა დავგიწერიეს, რათა რომელსა ვინ ეძებდეს, ადჳილად პოვოს, რამეთუ ესრეთ არს ბერძულსაცა წიგნსა შინა.

ა. სწავლა კრძალულებით სმენისათჳს სამ~ღთოთა სიტყჳათა.

ბ. გულს მოდგინედ წჳრთილისათჳს წერილთასა.

გ. სიმდაბლისათჳს.

დ. ვითარმე უჴმს ქრისტეანესა საქმეთა კეთილთა მოგება.

ე. ვითარმედ არა ჯერ არს სხვათა სათნოებასა მინდობა, არამედ თავით თ~სით მოღვაწება და მოვაჴშეთათჳს.

ვ. ვითარმედ კეთილარს სამღრთო იგი გლოვა და ბოროტარს სიცილი და ფრიად მავნებელარს ხედვა თეატრონთა და სახიობათა:

ზ. კრძალულებით ზიარებისათჳს წმიდათა საიდუმლოთასა და მოწყალებისათჳს და სივლტოლისათჳს თეატრონთასა.

ჱ. ცხოვრებისათჳს მონაზონთასა.

თ. ვეცხლის მოყვარებისათჳს.

ი. სინანულისათჳს ცოდჳათასა და ლოცჳსა.

ია. საუკუნოსა მის სასჯელისათჳს.

იბ. ვითარმედ ქრისტეანემან, უკეთუ არა აჩვენოს მოქალაქობა სათნოჲ, უმეტესად იტანჯოს.

იგ. რათა არა პირსა მეტყ~ლთასა ვხედვიდეთ, არამედ სიტყჳათა მათთა გულისჴმავყოფდეთ. და სასუფეველისათჳს და სატანჯველთა მათთჳს მერმეთა.

იდ. ვითარმედ ჯერარს მარადის ჴსენებად ცოდვათა ჩვენთა და ვედრება ღმრთისაჲ, რათა შეგვინდოს და საუკუნოსა მისთჳს სასჯელისა.

იე. სათნოდ ღ~ჲ მოქალაქობისათჳს.

ივ. რათა მოსწრაფე ვიყვნნეთ დამარხვად მცნებათა ქრისტესათა.

იზ. ფიცისათჳს.

იჱ. რათა მსწრაფლ დავევებვოდით და შეუნდობდეთ ურთიერთას ყოველთა ბრალსა.

ით. ძჳრ-უჴსენებელობისათჳს და წესიერად დგომისა ეკკლესიასა შინა.

კ. ვეცხლის მოყვარებისათჳს.

კა. მოწყალებისათჳს.

კბ. რათა სურვიელ ვიყვნნეთ კეთილთა საქმეთა მიმართ და მოუწყინებელად ვევედრებოდეთ ღმერთსა პოვნად წყალობისა.

კგ. ვითარმედ უმძიმეს ჯოჯოხეთისა არს გამოვრდომა სასუფეველისაგან და ვითარმედ კეთილნი საქმენი უაღრესად ბრწყინვალე ჰყოფენ კაცსა, ვიდრეღა დიდება სოფლისა.

კდ. ვითარმედ მოქმედი სათნოებისა მარადის უშიშ არს. ხოლო ცოდვასა შინა მყოფსა ყოვლისაგან ეშინის.

კე. ვითარმედ ჯერ არს მარადის მადლობა ღ´თისაჲ.

კვ. ვითარმედ არა უჴმს მდგომარესა, ვიდრე აღსასრულამდე, მინდობა თავისა თ´სისა, არცა რომელი დაეცეს, უჴმს სასოწარკვეთილება.

კზ. ვითარმედ ცოდვასა შინა მყოფნი არაჲთ განყოფილარიან მკ´დართაგან.

კჱ. ვითარმედ კაცი უფლებული ცოდვისაგან არარაჲთ განყოფილარს ეშმაკეულისაგან.

კთ. ვითარმედ სიმშვიდით ჯერარს მხილებაჲ ცოდვილთა და არა რისხვით.

ლ. წ´იდათა მოციქულთა და მოწამეთათჳს.

ლა. ვითარმედ არა ჯერ არს უზომოდ გლოვა მიცვალებულთათვის, არამედ ლოცვა მათთჳს და ჟამის წირუა.

ლბ. ვითარმედ აწცა წესი მოციქულთა უპყრიეს წინამძღვართა ეკკლესიისათა და სათნოებაჲ უაღრეს არს სასწაულთა.

ლგ. მოთმინებისათჳს განსაცდელთასა და სახიობისაგან.

ლდ. ვითარმედ ჯეროვნად განგებულარს ხრწნილება ესე გვამთა ჩვენთა, რამეთუ უკეთუმცა ესე არა ესრეთ იყო, ძრავალიმცა უჯეროება იქმნა სოფელსა შინა.

ლე. მოწყალებისათჳს.

ლვ. სიმშვიდისათჳს და რათა მოსწრაფე ვიყ´ნნეთ ძლევად ვნებათა.

ლზ. რათა გვეშინოდეს საუკუნოსა სასჯელისაგან.

ლჱ. ვითარმედ უღელი სიმართლისა სუბუქ არს და მცირე, ხოლო ცოდვისა—მძიმე და ბოროტ.

ლთ. ვითარმედ ესე არს ჭეშმარიტი დღესასწაულობა—განშორება ბოროტთაგან და ქმნა სათნოებისა.

მ. შურისათჳს.

მა. ჴსენებისათჳს ცოდვათა ჩვენთასა და სინანულისათჳს.

მბ. რათა ვიღვაწოთ არა ვნებად, არცა ძვირის ზრახვად მოყუასთა, არამედ თავთა თ´სთა განვიკითხევდეთ.

მგ. შიშისათჳს საუკუნეთა სატანჯველთასა.

მდ. რათა მოსწრაფე ვიყვნეთ ყოველთა სათნოებათა მოგებად და სივლტოლად შვებისაგან.

მე. ვითარმედ ქველის საქმე და ჭირვეულთა წყალობა ქ´ა მიიწევის.

მვ. ვითარმედ სათნოება უაღრეს არს ყოველთა, რამეთუ უმეტეს მისგან განბრწყინდეს წმიდანი.

მზ. გულისჴმის ყოფისათჳს წერილთასა და სათნოებისა.

მჱ. პატიოსნისა მის თავისათჳს ნათლისმცემელისა და რათა ვილტოდით მემღერთაგან და მსახიობელთა.

მთ. რათა სულიერნი საქმენი გვაქ´ნდენ შინაგანად და ჴორციელნი გარეწარად.

ნ. წმიდათა საიდუმლოთათჳს და მოწყალებისათჳს.

ნა. თუ ვითარ შეიგინების სული, ანუ ვითარ განწმდების და ვითარმედ დიდისა სასყიდლისა მომატყუებელ გვექმნებიან მაჭირვებელნი ჩვენნი.

ნბ. მოწყალებისათჳს.

ნგ. ვითარმედ არაჯერარს შიში შეცვალებისა საქმეთა ამის ცხოვრებისათა, არამედ ესე ხოლო შეკრძალვა, რათა სათნოებაჲ შეუცვალებელად გვაქ´ნდეს.

ნდ. რათა ვიქადოდეთ ჯვარცმისათჳს ქრისტესისა და სასოდ ჩვენდა გვაქ´ნდეს ჯ´რი წმიდაჲ მისი და სახიერებისათჳს უფლისაჲ.

ნე. ქება მონაზონთა, რომელნი მარადის გალობასა შინა არიან და ჴსენებასა საუკუნოსა სასჯელისასა.

ნვ. მეორედ მოსლვისათჳს და ვაჴშისათჳს.

ნზ. მარხვისათჳს და ლოცვისა.

ნჱ. ამპარტავანებისათჳს.

ნთ. ვითარმედ ჯერარს ფრიად მოღუაწება ცხოვრებისათჳს ძმათასა.

ჲ. სიყვარულისათჳს ჭეშმარიტისა.

ჲა. ძჳრის ჴსენებისათჳს.

ჲბ. უმანკოებისათჳს და ძჳრიუჴსენებელობისათჳს.

ჲგ. ვეცხლის მოყვარებისათჳს.

ჲდ. ვითარმედ ჯერარს ჩვენდა ყოველთავე სათნოებათა მოგება.

ჲე. სიმდაბლისათჳს და ამპარტავანებისა.

ჲვ. სამღ´თოსა მოქალაქობისათჳს.

ჲზ. სინანულისათჳს.

ჲჱ. ცხოვრებისათჳს მონაზონთასა, ვითარმედ პატიოსან არს და უმჯობეს სოფლიოსა ამის წარმავალისა.

ჲთ. მერმისა მისთჳს სასჯელისა და რათა მოვიგოთ ზრუნვა სულთა ჩ´ნთა.

ო. ცხოვრებისათჳს მონაზონთასა და მათისა მის მჴედრობისათჳს.

ოა. ზვაობისა და მაჩვენებლობისათჳს.

ობ. სიმდაბლისათჳს და ცხოვრებისათჳს მონაზონთასა.

ოგ. ბრალობა მათი, რომელნი ამკობენ გვამთა მათთა და სულსა უგულებელსყოფენ და რათა არა განვიცდიდეთ ქმნულკეთილობასა პირთასა.

ოდ. რათა ვისწრაფოთ აქავე კურნებად წყლულებასა სულთა ჩვენთასა.

ოე. მათდა მიმართ, რომელნი იტყვიან თუ შობასა კაცისასა ანუ ვარსკ´ლავთა ქცევასა შეუდგან საქმენი სოფლიოანი.

ოვ. დღისა მისთჳს საშინელისა და ვითარმედ მრავალნი მცირედისა და უნდოჲსა შრომისათჳს დააკლდებიან კეთილთა მათ საუკუნეთა.

ოზ. მოწყალებისათჳს და ძმათმოყვარებისა.

ოჱ. სიყვარულისათჳს და სიმშვიდისა.

ოთ. საშინელისა მისთჳს სასჯელისა.

პ. ვეცხლისმოყვარებისათჳს და ძჳრის ჴსენებისა.

პა. ძჳრიუჴსენებელობისათჳს.

პბ. ზიარებისათჳს წმიდათა საიდუმლოთასა. .

პგ. ანგარებისათჳს.

პდ. ძჳრ უჴსენებლობისათჳს.

პე. რათა ვბაძვიდეთ სიმშვიდეს და ძჳრუჴსენებელობასა ქრისტესსა და სიმშვიდესა, რომელმან ყოველივე დუმილით თავსიდვა.

პვ. რათა არა უგულებელსვყოფდეთ მცირეთა ცოდვათა, რამეთუ მარადის ეშმაკი მცირეთაგან იწყებს ბრძოლად ჩვენდა და ესრეთ დიდთა ცოდვათა შთაგვაგდებს.

პზ. რათა განვეშორნეთ ყოველისავე ბოროტისაგან და ვიქმოდეთ კეთილსა.

პჱ. მოწყალებისათჳს.

პთ. მადლობისათჳს ღ´ჲ და სიყვარულისათვის მისისა.

ჟ. სინანულისათჳს და კეთილად მოქალაქობისა და უპოვარებისათჳს.“ 488v—492r.

მინაწერები: „უგანათლებულესმა მეფის ძემ დავით, გიორგი მეფის ძემან, წმიდის შიო მღვიმის მონასტერს შესწირა ეს სახარების თარგმანი... წელთა 1809, მაისის დ. არხიმანდრიტი ნიკიფორე.“ 492 r. „საქართველოს მეფის ძის დავითისა.“ (2 r, სათაურის სინგურით ნაწერი ტექსტის ბოლოს).

მინაწერები ნ. აგრეთვე 493 v და 2 r-ს ზემო არშიაზე, შავი მელნით, წაშლილი სამი სტრიქონი (არ იკითხება).

1342

კრებული [მე-12—13 ს.]

157 ფ.; 31×25; ეტრატი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-12—13 ს.] ადგილი: შოროთა (157 v). შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. „[თავი **ია**]... კ˜ნლ ჰ˜ქა თავსა თ˜სსა: აჰა, ესერა ვითარმცა წარვედით ბ˜რისა და მრ˜ქ˜ა ჩ˜ნ: კეთილად მოხუცდ...“ 1 r—12 v.

2. „თავი **იბ**. ვითარმედ ჯერარს ჩ˜ნდა ყოვლადვე და მარადის მოძღურებაჲ და სიფრთხილე. გ. მ..—იტყოდა მამაჲ ანტონი, ვითარმედ: ვიხილენ მონაზონნი, რომელნი შემდგომად მრავალთა შრომათა დაეცნეს და ცნობასა მიჰჴდეს...“ 12 v--29 v.

3. „თავი **იგ**. ვითარმედ ჯერარს მოუკლებლად და მღჳძარედ ლოცვაჲ ყოვლადვე და ყოველსა ჟამსა. მ. გ..—მამასა ანტონის ჰკითხა ძმამან სიტყუაჲ ლევიტელთაგან...“ 29 v—35 r.

4. „თავი **იდ**. ვითარმედ გჳჴმს და თანაგუაც უცხოთ-მოყუარებაჲ და მოწყალებაჲ სიხარულით. მ. გ..—მამამან აპოლო თ˜ქა შეწყნარებისათ˜ს ძმათაჲსა, ვითარმედ: ჯერ არს მომავალთა ძმათა მოკითხვაჲ და თაყ˜ნისცემაჲ...“ 35 r—53 v.

5. „თავი **იე**. ვითარმედ ჯერარს სულიერთა მოძღ˜რებათა მოგებად მორჩილებასა შეუ[ო]რგულებელსა. მ. გ..—თ˜ქა მამამან ანტონი: მორჩილებაჲ მარხვითურთ დაიმორჩილებს მჴეცთა...“ 53 v—63 r.

6. „თავი **ივ**. სიმდაბლისათ˜ს კეთილისა და მას შინა განათლებულთათ˜ს წმიდათა მამათა. მ. გ..—მამამან ანტონი აჰხედნა ოდესმე განკითხვათა მიმართ და სასჯელთა ღ˜თისათა...“ 63 r—90 v.

7. „თავი **იზ**. ძჳრუჴსენებლობისათ˜ს, რომელი ესე მსგავსებაჲ არს ღ˜ჲ. მ. გ..—თ˜ქა მამამან ანტონი, რომელსა ჟამსა დავფარნეთ ცოდვანი ძმისანი, დაფარნეს ჩ˜ნიცა ღმერთმან...“ 90 v—95 r.

8. „თავი **იჱ**. სიყრლისა˜თს ღ˜ისა და მოყუსისა. მ. გ..—თ˜ქა მამამან ანტონი: მე არღარა მეშინის ღ˜თისა, არამედ მიყუარს იგი...“ 95 r—106 r.

9. „თავი **ით**. სულითა მხილველთათ˜ს წმიდათა მამათა. მ. გ..—მამასა ანტონის გამოეცხადა ოდესმე, იყო რაჲ უდაბნოს, ვითარმედ ქალაქსა შინა არს სწორი შენი მკურნალი ჴელოვნებით...“ 106 v--129 v.

10. „თავი კ. ნიშებ-შემოსილთა და სასწაულთა მოქმედთა წმიდათა მამათა. მ. გ..—იტყოდეს მამისა ჵმმონაჲსთ´ს, ვითარმედ ვასილიკოჲ მოაკუდინა, რამეთუ წარვიდა იგი უდაბნოდ ალმოვსებად წყლისა...“ 129 v—136 r.

11. „თავი კა. მოქალაქობისათ´ს სათნოებათა შინა წარმართებულთაჲ. მ. გ..—ილოცვიდა ოდესმე წმიდაჲ ანტონი სენაკსა შინა თ´სსა...“ 136 r—148 r.

12. „თავი კბ. მოთხრობაჲ სულიერი ათორმეტთა მათთ´ს განშორებულთა.—შეკრებს უკუჱ ერთად განშორებულნი წმიდანი ბრძენნი და სულიერნი, რიცხჳთ ვითარ ათორმეტნი...“ 148 r—149 v.

13. „თავი კგ. უწყებაჲ მოქალაქობის-თ´ს სათნოებითა შემკულთა მ. გ..—ბერმან თ´ქა, ვითარმედ: იყო ვინმე ბერი უშინაგანესსა უდაბნოსა დამკჳდრებული ჟამთა მრავალთა...“ 149 v—154 r.

14. „თავი კ[დ] მოკლე და სულ მცირე უწყებაჲ პ´ლისა´თს ილუსტრ´ლისა.—პირველ ვინმე, სახელით პატივითა იუსტინიანოსი(?), იყო კაცი მდიდარი და ესუა მას ცოლი...“ 154 r—155 v.

15. „თავი კე. უბნობაჲ და ზრახვაჲ სულიერი წმიდათა ბ´რთაჲ, კითხვა-მიგებით. მ. გ..—კითხვაჲ: ვითარ ჯერ არს მონაზონისა ყოფაჲ სენაკსა შინა?..“ 155 v—157 r.

შენიშვნა: თხზულება წარმოადგენს ასკეტიკურ კრებულს, რომელსაც ეწოდება ბერძნულად Ἀποφθέγματα ῖῶν ἁγίων γεροντῶν; გადმოთარგმნილია ქართულად თეოფილე ხუცესმონაზონის მიერ.

ანდერძი: 1. „ითარგმნა უკუჱ წიგნი ესე წმიდაჲ სამოთხე [წმიდათა მამათაჲ] აურაცხლთა (?) მიერ ||| |||ებათა და სულგრძელბითა ღ´ისთა, მეოხებითა ყოვლად წმიდისა ღ´თის მშობელისა დედისა ღ´ჲთა, მადლითა წმიდათა და ნეტართა მამათა ჩ´ნთა ეფთჳმისითა და გიორგისითა. ლოცვა ყავით [ჩვენს?] თ´სცა ცოდ.“ 157 r.

2. „სახელითა ღ´ჲთა და მეოხებითა წმიდისა ღ´თისმშობლისაჲთა და მეოხებითა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისაჲთა, წმიდათა ზეცის ძალთა, ანგელოზთა და მთავარანგელოზთაჲთა, შუვამდგომელობითა და მეოხებითა წმიდათა სერო[ფინთა და ქერობინთ]აჲთა და წმიდისა გიორგისი შოროთისაჲთა დავდევით წიგნი ესე მამათა ცხრ´ბაჲ წინაშე ხატისა ღთ´ებისა და წმიდ[ისა გიორგისა] ჩ´ნ, არ[ს]ლანის ძეთა, ჩ´ნისა გაზრდილისა ბაციკის ძისა გიგა[ჲ]სა თ´ის, მის მიერითა მონაგებითა, ჰალალითა საქოლნითა, გაუკუჱთეთ დღე მესამე შაბათი მარხვათაჲ სალოცავად. უწირვიდენ შჳდნი ხუცესნი დაუკლებლად და ვინცა დააკლოს, და ||| [უფალმან] კანონსა მა--თ ------ე, მცა ამის დაუსაბა || მოისა --- ისა---·------ || --- ლითა და ზღავსმცა ცოდ || ვათა და[ბრალ]თა წინაშე ღ´თისა -- || ----------სა [მღ]--- სათაჲსა ე || [რის კაცმან] გამოაჴუას ანუ დიდე || ბულმან ანუ ებისკოფოზმან [!] ანუ ა || ზნაურმან ანუ გლეხმან და რამანცა ადამიანმან, ანუ დალეწი || თა, ანუ პარვითა და ვისაცა || ჴ´ეტნსა კაცისა ჴელსა მოვიდეს, || ნუ ვინ გამოაჴუ[ჱ]ბს ხატსა ღთაებისასა და წმიდისა გიორგის შოროთისასა. და ღმერთმან თ´ქნცა მადლი მოგანიჭოს მოჭირვებისათ´ს“. 157 v.

მინაწერები: 1 v, 6 r, 7 v, 8 r, 9 r, 22 v,—23 r, 27 r, 29 v, 36 v, 47 r, 51 v, 75 v, 94 v—95 v, 98 r, 99 v, 101 r, 105 v, 111 v, 114 v, 121 v, 136 v, 137 v, 141 v, 143 v, 155 r, 157 r-v.

1343

ტიბიკონი [1783 წ.]

376 ფ.; 27,5×17,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1783 წ. (374 r); დაუწერელი ფურცლები: 3 v, 4 r, 53 v, 141 v, 142 r, 375 r, 376. შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„ტიბიკონი, რომელ არს ქცევა და წესი ეკლესიათა. განგება წმიდისა იჱრუსალიმისა ლავრისა ღირსისა და ღ´თ შემოსილისა მამისა ჩვენისა საბასი. ესრეთი განგება იქმნება და სხჳათა იჱრუსალიმის პატიოსანთა მონასტერთა მსგავსად და სხჳათა წ´თა ღ´ისა ეკკლესიათა. წესი მცირეს მწუხრისა.—პირველ მზის დასავლისა, დღესა შაბათსა, მივალს პარეკლისიარხი (რომელ არს სანთლისა აღმნთებელი) და უპირატესისა მიმართ ყოფს მეტანიასა. იუწყებს მისგან, თუ რომელსა ჟამსა იწყოს რეკა და მიიღებს კურთხევასა და შევალს სამრეკლოსა და რეკს მცირედ...“ 5 r—286 v.

შენიშვნა: 1. ტიბიკონი ანტონ I კათოლიკოზის რედაქციისაა.

2. ტექსტს წინ უძღვის სარჩევი: „თავი პირველი. განგება წმიდისა ამის წიგნისა. —წესი მცირისა მწუხრისა. თავი ა...“ 1 r—3 r.

3. ტექსტს დართული აქვს: ა. „მარხჳანი. ესე არს სამ საგალობელი წ´ითურთ მქონებელი, რომელსა შეგაჭვს მას შედგომილება კჳრიაკესა, რომელსა შინა იკითხჳს სამღუდელო და წმიდა სახარება, იგავი მეზუჱრისა და ფარისეველისა.—შაბათსა მცირეს მწუხრსა ზედა, დასდებელი აღდგომისა და ღ´ისმშობლისა ჩუჱულისაებრ დიდს მწუხრსა ზედა...“ 287 r—320 v.

ბ. „დასაწყისი სულისა წმიდისა, პენტიკოსტარია, რომელ არს ორმეოცდა ათი. იწყების წმიდასა და დიდსა კჳრიაკესა პასექისასა ცისკრად და აღესრულების ვიდრე კჳრიაკესა ყოველთა წმიდათასა და უცვალებელად იპყრობის ყოველი წესი ყოვლისა დღისა. ჟამსა ცისკრისასა პარაეკკლესიარხი მიიღებს კურთხევასა უპირატესისაგან, განვალს და რეკს დიდსა ზარსა გრძლად.—და შევალს ეკკლესიასა შინა, აღანთებს ყოველთა სანთელთა და კანდელთა, ხოლო მოამზადებს ორთა ჭურჭელთა და აღავსებს ნაკუჱრცხლითა...“ 321 r—345 r.

გ. „განსატევებელნი ტროპარნი აღდგომისა რჳა ჴმა, თავისის ღ´ის მშობლის მუჴლითა და იპაკო და კონდაკი და წარდგომა ცისკრისა წინათ სახარებისა და წირჳაზედ და ალილუიად...“ 345 r—348 r.

დ. „დაწყება აღდგომის გამოავლინესი და საცისკრო გერისა, რომელ არს გერის სახარებისა და ცისკრად უკუჱ გერი არს. თქმული მეფე ლეონ ბრძნისა. ხოლო გამოავლინე ძისა მისისა კოსტანტინე მეფისა. გამოავლინე ა. მოწაფეთა თანა მივიწივნეთ, ერნო, მთასა გალილეასასა...“ 348 r—350 v.

ე. განსატევებელნი ტროპარნი და განმანათლებელი დღისა წირჳასა ზედა...“ 350 v—353 v.

ვ. „ღ-ის მშობლისა და ჯუარ ღ´ის-მშობლისა განსატევებელნი...“ 353 v—356 v.

ზ. „წმიდა-არსისა გალობანი რჳა ჴმათა ზედა...“ 356 v—358 r.

ჱ. წარდგომა, სამოციქულო, ალ´ჲ, სახარება და განიცადე საზიარო წ´თა...“ 358 r—359 r.

თ. „წარდგომა, სამოციქულო, ა´ლჲ, სახარება და განიცადე ყოველსა საჭმარსა ზედა თჳთოეულად კურთხევასა ზედა ზეთისასა შჳდთა მღუდელთაგან...“ 359 r—361 r.

ი. ეკკლესიათა წმიდათა თჳს. სეკდემბრის თჳდგან ვიდრე კჳრიაკედმდე მეზუჱრისა და ფარისეველისა...“ 361 r—363 v.

ია. „განაჩენი ეკკლესიისათჳს წმიდათასა. დეკემბერს იჱ დღესა—სევასტიანესი...“ 363 v—364 v.

იბ. „ეკკლესიათა თჳს წმიდათასა. დამთხუჱჳსათჳს ქრისტეს შობისა და ვიდრე წარგზავნამდე მისა...“ 364 v—365 r.

იგ. „ეკკლესიათათჳს წ´თსა დამთხუჱვისათჳს კჳრიაკითგან მეზუჱრისა...“ 365 r—372 v.

იდ. ჩასართა[ვი] საუფლოსა დიდისა და ღ´ის მშობლისა დღესასწაულთა...“ 372 v—374 r.

იე. კრიპტოგრამა: (374 r) 7 2 4 7 4 2 5 1 2. ნ.
4 5 3 2 1 1783.

ივ. შვიდ მსოფლიო საეკლესიო კრებათა ცხრილი. 374 v.

4. ხელნაწერის სათაურში შემჩნეულია ანტონ კათალიკოსის მიერ შემოღებული ნიშანი „ჳ. „სცხუათა“ (5 r).

მინაწერი: 375 v.

1344

შიომღვიმის ოთხთავი [1304 წ.]

264 ფ.; 22×17; ეტრატი (თავსა და ბოლოში—ქაღალდის 2 რვეული); ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტვიფრული; ამოვარდნილია: 9, 35, 186, 257—264 ფფ.; ნუსხური (სათაურები სინგურით); ფერადებით ნაწერი კამარები და თავკაზმულობანი: 13 v, 14 rv, 15 rv, 16 r, 17 r, 20 r, 31 rv, 82 r, 84 r, 119 v, 123 r, 125 rv, 187 r, 233 r.; მახარობლების პორტრეტები: 19 v, 83 v, 122 v, 125 r, 186 v. [1304 წ.]; გადამწერი: გიორგი ხუცეს მონაზონი (121 v, 185 v, 254 rv, 255 r); ადგილი: შიო-მღვიმის მონასტერი 254 v. შიომღვიმიდან ჩამოტანილი. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ. დაუწერელია: 11 r, 12 v, 13 r, 19 r, 81 v, 83 r, 122 r, 186 r, 255 v, 256 r.

„პირველი თავი. სახარებაჲ მათეს თავისაჲ. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი.—აბრაჰამ შვა ისაკ; ისაკ შვა იაკობ; იაკობ შვა იუდა და ძმანი მისნი...“ 20 r—232 v.

შენიშვნა: 1. ოთხთავი გადაწერილია ქორონიკონსა **უე**-1185 წ., მაგრამ ეს სხვა მონაცემებს არ უდგება. დასაბამიდგან ჯუარცმამდე 5534, შემდგომად ჯუარცმისა მოაქამომდე—1270, სულ 6804; ამას გამოვაკლოთ 5500-1304; ამასვე იძლევა 1270+34=1304; ასე რომ ხელნაწერი გადაწერილია 1304 წ.

2. თვითოეული სახარების თავს წამძღვარებული აქვს: „ესე **თავები** არს...“ (თავების ნუსხა) 17 r—18 v, 82 rv, 119 v—121 v, 185 rv.

3. ოთხთავის ტექსტს წინ უძღვის: „ევსები კარპიანეს, საყუარელსა ძმასა, უფლისა მიერ გიკითხავ...“ 11 v—12 r. ბოლოში დართული აქვს ტექსტის ხელითვე ნაწერი „ზანდუკი საწელიწდოჲ გამოკრებულისა სახარებისაჲ, ესრე სახედ: სადაცა წითელი ჯ´არი ჯდეს... მუნ სახარებისა თავი არს და სადაც ჯ´არ-ვარსკლავნი სხდენ... მუნ დასასრული არს.“ 233 r—253 v.

4. ხელნაწერის თავსა და ბოლოში ჩაკინძული ორი რვეული (ქაღალდისა) XVI—XVII ს. ნუსხურით ორ სვეტად დაწერილს მათეს სახარების ტექსტის ნაწყვეტს შეიცავს—თავი: 7 (მჰ. 24—29) 8, 9, 10, 11, 12 (მხ. 1—46) 1—8, 257—264 ფფ.

5. ოთხთავის ძირითადი ტექსტის დაკლებული ფფ. რესტავრირებულია XVII ს. ნუსხურით დაწერილი ეტრატის ფფ-ით (35, 37, 40. 42).

6. 9 r-ზე (ქაღალდი), XVII ს. მხედრულით: „ქ: მიებარა იორამის შვილს ზაალს სახარების მოსაჭედელათ შვიდი მილანთული და ორი აბაზი.“

7. ირაკლი II მეფის წყალობის წიგნი და სიგელი შიო მღვიმელის საფლავის ყმას, მახარებლის შვილს იაკობს (მხედრული). 1795 წ. I, III. 9 r-v. 10 rv.

8. ბატონიშვილის აშოთანის (სახარების მომჭედელის) მხედრული მინაწერი. 9v. „ქ. ჩვენ, ბატონისშვილმან აშოთან, შეწევნითა შენითა, უდაბნოს განმაბრწყინვებელო და განმანათლებელო წმიდაო შიო მღვიმელო, მოგიჭედინე სულთა განმანათლებელი ესე სახარება და ტაძარსა შენსა დავსდევ, რათა შენცა მეოხ მექმნა დღესა მას საშინელსა...“

9. ყანჩაელი წინამძღვარის მელქისედეკის წ̃გნი შიო-მღვიმის მონასტრის საურის ამოკვეთისა (თარხნობისა) და ალაპისა; ტექსტის ბოლოს, თარიღი: 1658 წ. და ბეჭედი, წარწერით: „მელქისედეკ“ (მხედრ.) 16 v, 17 r-v (ქვემო არშიებზე); 18 r (ქვემო არშიაზე).

ანდერძი (გადამწერისა): I. „მადლი და დიდებაჲ ღ̃ა, მარადის დიდებულსა, მიზეზსა და სრულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა. განსრულდა წმიდაჲ ესე და ყოვლითურთ საწადელი სულთა განმანათლებელი წიგნი სახარებაჲ ოთხთავი. სრული ყოვლითა განგებითა, ხატითა და კამარითა, ზანდუკითა საწელიწდოჲთა განთჳსულისა სახარებისაჲთა და შეწამებითა კეთილად და მართლად შემოსით და შეჭედით, არა გულსმოდგინებისა მსგავსად, არამედ ძალისა. ესე წმიდაჲ და საწადელი სახარებაჲ მოვიგე და დავწერე ჴელითა ჩემითა მე, გიორგი, სულითა საწყალობელმან, სახითა ოდენ მონაზონხუცესმან, ხოლო უნარჩევესმან ყოველთა მორწმუნეთამან. პირველად სალოცველად სულისა ჩემისათჳს და სალოცველად სულისა მშობელთა ჩემთა და ძმისა ჩემისსა. დამცველად და მფარველად ჩ̃მდა საწუთოსა ამას შინა და მერმე მეოხად და წინამძღურად ჩემდა დღესა მას განკითხვისასა, ოდეს იგი მიაგებდეს კაცად კაცადსა საქმეთაებრ. აწ ვინცავინ შემდგომად ჩემსა იკითხვიდეთ და იმსახურებდეთ წმიდასა ამას ოთხთავსა, გევედრები, ღ̃თისაჲთჳს, რათა სთქუათ პირითა კურთხეულითა: ღმერთო, შეუნდვენ ყოველნი ცოდვანი გიორგის, ამის წმიდისა სახარებისა მწერალსა, ამინ. რათა უფალმან ღმერთმან თ̃ქენცა გიწოდოს საწადელი იგი ჴმაჲ: მოვედით, კურთხეულნო მამისა ჩემისანო და დაიმკჳდრეთ განმზადებული თ̃ქნთჳს სასუფეველი. დაიწერა წმიდაჲ ესე ოთხთავი დიდსა უდაბნოსა მღჳმისასა, საყოფელსა წმიდისა და ღ̃თ შემოსილისა მამისა შიოჲსსა. ხოლო ქრონიკონისა წელნი იყვნეს ჳე. წელნი, რომელ გარდასრულ არიან დასაბამითგან ვიდრე ჯუარცუმამდე უფლისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესა, ესრეთ იცნობების: **ჭ, ფ, ლდ.** ხოლო შემდგომად ჯუარცუმისა ვიდრე მოაქომამდე: **ჩ, ს, ო.** ერთ რიცხუად ყოველნი წელნი დასაბამითგან ვიდრე აქამომდე: **ხ, ყ, დ.**“ 254 r-v.

II. „სახელითა ღ̃თა, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისაჲთა და მეოხებითა წმიდისა დედოფლისა ჩ̃ნისა ღ̃თის მშობლისა მარადის ქალწულისა მარიამისითა და წმიდათა და ღ̃თ შემოსილთა მამათა ჩ̃ნთა ი̃ე, შიო და ევაგრესითა, მოვაჴსენენ და შევსწირენ წმიდა და ღმერთ შემოსილსა მამასა შიოს ოთხთავი სახარებაჲ, სრული ყოვლითა განგებითა, კამარითა და ხატითა, ზანდუკითა და შეჭედითა, არა გულსმოდგინებისა მსგავსად, არამედ ძალისა: ერთნი მარხვანი ეტრატსავე ზედა, ერთნი ხატიკნი ეტრატსავე ზედა—მე, გიორგი, სახითა ოდენ მონაზონ-ხუცესმან, ხოლო სულითა საწყალობელმან და უუნდოესმან ყოველთა მონათა ღ̃თისათამან. და შემიწყალეს წინამძღუა(რ)მან ზოსიმე და ბასილმან თავაურმან, მოძღურად წოდებულმან და სრულად კრებულმან მღჳმისამან. ალაპი გამიჩინეს საუკუნოდ ეკლესიას სეფისკ̃რითა, თესლითა და კუანჩხითა ღჳნოჲ წინა დღესა ხარებისასა, მოსაჴსენებლად სულისა ჩემისათჳს. აწ ვინცა დააკლოს სულსა ჩემსა, ღმერთმან იგი დააკლოს საუკუნეთა კეთილთა და ჩემთამცა ბრალთა და ცოდვათა მზღველი იგი არს და ანუ ესე წიგნნი სახარებაჲ დედად ვის მისცეს, ანუ მონასტრისა კარსა გარეთ რაჲსაცა მიზეზისა მოღებითა საციქულად ვის მისცეს, თჳნიერ კრებულისა და

ლიტანიისა და საფიცისა გარეშე, ჰრისხავსმცა მამაჲ, ძე და სული წმიდაჲ, წმიდაჲ ღ̃თის მშობელი და ყოველნი წმიდანი ღ̃თისანი და წმიდაჲ შიო და ევეგრე მოსაჯულნიმცა არიან სულისა მისისანი და ყოველთამცა ბრალთა ჩემთათჳს ჩემ წილ იგი მისცემს პასუხსა დღესა მას განკითხვისასა, ანუ ანდერძი ესე ჩემი შებ[ღ]ალოს, კრულმცა არს ამის სახარებისა მადლითა და ვინ მტკიცედ იპყრას, იგი ღმერთმან აკურთხოს და ნუ დააკლოს საუკუნეთა კეთილთა მისთა. ამენ.“ 255 r.

III. „ქრისტე, მფლობელო ყოველთა არსთაო! სულითა შეიწყალე გ[იორგ]ი, მწერალი ამის სახარებისაჲ, უცოდვილესი ყოველთა მოქმნეთა შენისა წყალობისათაჲ.“ 121 v.

IV. „ქრისტე, მფლობელო ყოველთა არსთაო! ნუ დასჯი დღესა განკითხვისასა უცოდვილესსა ყოველთა ცოდვილთასა გ[იორგ]ის, ამის წმიდისა სახარებისა მწერალსა. ამინ.“ 185 v. (სინგურით).

1345

ანდრია სალოსის ცხოვრება [მე-11—12 ს.]

202 ფ.; 19×13; ეტრატი; ტყავგადაკრული ყდა ხისა, ტვიფრული; თავ-ბოლონაკლული (პირველ ორ რვეულს—ა, ბ—აკლია 6 ფ., უკანასკნელს—3 ფ.—კზს.); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-11—12 ს.] ჩამოტანილია შიომღვიმიდან. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„ძმანო ჩემნო საყ̃რელნო და მონანო ღ̃თისნო! ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყო, რამეთუ არს საქმე ესე ტკბილი, ვითარცა თაფლი და საყნოსველად სულნელი და ამო. განამზადენით გულნი თქ̃ნ[ნ]ი სმენა [!], რათა მე უფროსღა გან[ვ]ძლიერდე და ვიწყო თხრობად კაცისა ამის საკუჱრველისა [!] მოწყალებათა და შრომასა.—მეუფობასა ქ̃ეს მო̃ყრისა დიდისა ლეონისა იყო კაცი ვინმე წარჩინებული ქალაქსა შინა კოსტანტინეპოლესა, სახელითა თეოღონოტოს...“ 1 r—201 r.

ანდერძი: I. „ხოლო მე, ნიკიფორე ხუცესმან დიდსა ეკლესიასა მე[!] თ̃ლითა ვიხილე და რომელი მომითხრა ნეტარმან ეპიფანე უტყუჱლითა პირითა, სადიდებელად ღ̃ისა ჩ̃ნისა ი̃უ ქ̃სა, რომელსა შუჱნის პატივი და თაყ̃ვანისცემაჲ, თანა მამით და სულით წმიდით, აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამინ“.

II. „ამა წიგნსა ეწოდების ბერძულად აპოკროფა, რომელ არს მოძღ̃რთა ხოლო კითხვაჲ და არა ყოვლისა ერისა სა[ა]ნჯმნოჳყოფად უცებთა და უმეცართა, არამედ მეცნიერთა, ვითარცა სჯულის კანონი. უწყის უფალმან, თუ მიხუდეს კაცი ბრძენი, გულის ჴმიარი [!], დედაჲ არს ყოველისა მეცნარობისა.“

III. „ღმერთმან უწყის, რაჲცა ჩემისა უმეცრებისაგან ეგებოდა, კარგად ქმნასა და სიმართლესა დია მოვიჭირვე, მ[ა]გრა დედაჲ ოდიშს დაწერილი იყო და სიტყ̃სა სცვ[ა]ლებდა. ხშირად ვსწერე, მ[ა]გრა ეტრატი ძჳრად მქონდა.“ 201 r-v.

მინაწერები: 1 r, 16 r, 18 r, 45 r, 53 r, 61 v, 62 v. 69 rv, 70 v, 77 v, 87 v, 88 r, 89 v, 91r, 92 v, 95 v, 101 r, 116 v, 117 rv, 118 r, 119 r, 127 r, 129 r, 130 v, 135 r, 149 r, 150 v, 156 v, 157 v—158 r, 159 v, 161 v, 162 r, 174 v, 180 v, 181 r, 182 v, 183 r, 186 r, 190 r, 200 v, 201 v, 202 r-v.

1346

კრებული [978 წ.]

210 ფ; 17,5×12,5; ეტრატი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა, მორღვეული; დაშლილი (ზოგიერთი ფურცელი ამოვარდნილი—1—6, 124, 125, 206, 2 ფ. გაცრეცილი, მე-9-ე სტრიქონის დაზიანებით—2 r); კუთხოვანი ნუსხური (სათაურები და დასაწყისი ასოები ასომთავრულით, ოქროს ვარაყით, მწვანით, ლურჯით და სინგურით); 978 წ. (210 r); ფერადებით ნაწერი მინიატიურა: 1 v, თავკაზმულობანი: 2 r და 60 r; დამკვეთნი: გრიგოლი და იოვანე (209 r); მთარგმნელი: ევთიმე (208 r); მწერალი: საბა კუტი (208 r); მმოსელი: იოვანე (208 r.); ადგილი—ოლიმბოს მთა, კრანიას ლავრა (209 v). შიომღვიმიდან ჩამოტანილია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. „გამოცხადებაჲ წმიდისა მახარებელისა და ღ~თის მეტყუელისა იოვანჱსი, რომელი გამოუცხადა მას ღმერთმან. წმიდაო მახარებელო, მეო[ხ ეყავ]ნ წინაშე უფლისა მონათა შენთა გრიგოლს, საბას და იოვანეს. ამინ.—გამოცხადებაჲ იესუ ქრისტესი, რომელ იგი მისცა მას ღმერთმან ჩუენებად მონათა მისთა, საქმეთა მათ, რომელთაჲ ჯერ არს ადრე აღსრულებაჲ...“ 2 r—59 v.

ანდერძი: „ქრისტე! შეიწყალე საბა, ამისა მწერალი. ამინ“. 59 v (სინგურით).

2. „წმიდისა მამისა ჩ~ნისა ანდრიაჲს მთავარ-ებისკოპოსისა კესარია-კაბადოკიელისაჲ, თარგმანებაჲ გამოცხადებისაჲ წმიდისა იოვანე მახარებელისაჲ, რომელი სთხოა ს~ხმან ებისკოპოსმან და ამან მიწერა ესე მისა: „უფალსა ჩემსა და ძმასა და ჩემთანა მღდელსა, უფლისა მიერ გახარებ.—მრავალთა მიერ მრავალგზის აღვიძულე, რომელთა იგი აქუნდა ჩემდა მომართ იჭჳ, უზეშთაესი ჩემისა ძალისაჲ...“ 60 r—208 r.

შენიშვნა: 119 ფ. ჩამატებულია, დაკლებული ტექსტის შევსებით.

ანდერძი (მთარგმნელისათვის): „ქრისტე, ადიდე სულითა ეფთიმე, ამისი თარგმანი. ამინ იყავნ“. 208 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქრისტე შეიწყალე საბა, ამისი მწერალი და იოვანე—მმოსელი. ამინ“.

„სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, მეოხებითა ყოვლად წმიდისა ღ~თის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისითა, ძლიერებითა ცხოველს მყოფელისა პატიოსნისა ჯ~რისაჲთა და წმიდათა და დიდებულთა ზეცისა ძალთა ანგელოზთ მთავართაჲთა, წმიდისა წინასწარმეტყ~ლისა, წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოვანესითა, წმიდათა და ყოვლად ქებულთა მოციქულთა და მოწამეთაჲთა, წმიდისა იოვანე ღ~თის მეტყუელისა, მოციქულისა და მახარებელისაჲთა და ყოველთა წმიდათაჲთა, რომელნი სათნო ეყვნეს უფალსა, ღირს ვიქმენ მე, უღირსი და ცოდვილი საბა კ⟨უ⟩ტი დაწერად ჴელითა ჩემითა წმიდასა ამას და ჭეშმარიტსა წიგნსა გამოცხადებისასა, შეწევნითა ღ~თისაჲთა და ბრძანებითა სულიერისა მოძღურისა ჩემისა გრიგოლისითა და ძმისა ჩემისა იოვანესითა და გულსმოდგინედ ვიხარჯე, რათა უცდომელად დავწერო და კუალად შევაწამე და სადაცა ვპოვე გინათუ დაკლებული, ანუ შემატებული, ვიდრე ასოდ ერთადმდე, ყოველივე გავჭმართე და ვჭგონებ თუ პირველსა უმჯობეს არს. აწ თქ~ნცა, რომელნი სწერდეთ, ეგრეთვე ყავთ, რათა უბრალო იქმნეთ და რომელნი იკითხვიდეთ ამას ჩ~ნსა დაწერილსა, ღმერთმან დაგაჯეროს: წმიდასა ლოცვასა თ~ქნსა მოგჳჴსენენით, რათა ლოცვითა თ~ქნითა და მეოხებითა ყოველთა წმიდათაჲთა, რომელნი ამას წიგნსა სწერიან, ერთობით, ღირს ვიქმნეთ შესლვად ზეცისა ქალაქსა იჱრუსალ~მსა, მადლითა და წყალობითა უფლისა ჩ~ნისა იესუ ქრისტესითა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ, უკუნითი უკუნისამდე. ამინ.

დაიწერა საბერძნეთს, მთასა წმიდასა ოლიმბოს, სხყოფელსა წმიდისა ღ˜თის მშობელისასა, ლავრასა შინა სახელით კრანიას. მეფობასა ბასილისსა და კოსტანტინესსა, პატრიაქობასა ანტონისსა და ფიცხლად განდგომილებასა ვარდა სკლიროსისა. ჭირსა დიდსა საბერძნეთისასა; ოკ˜ებასა გლახაკთასა და აწყუედასა ჭაბუკთასა უწყალოდ ურთიერთას მახჳლითა; ძმაჲ ძმასა ზედა და მამაჲ შვილსა ზედა. ესე ყოველი იქმნებოდა ამას რაჲ წიგნსა ვწერდი, ხოლო თუ ძლევაჲ ვის მიეცემოდა, არავინ უწყოდა, თჳნიერ ღ˜ისა. ყოველნივე ურთიერთას ეკუეთებოდეს, სიტყ˜თ და საქმით, მცირენი და დიდნი, ყო˜ლნი იბრძოდეს. დასაბამითგანნი წელნი იყვნეს ხფპბ, ქრონიკონი იყო რჟჱ.

მინაწერები: 1 r, 89 v, 90 r (ბერძნული), 97 r, 165 v, 204 r, 205 v, 206 r, 207 v, 210 r-v.

მინაწერები: 1. „სახელითა ღ˜ისათა. შევწირე წმინდაჲ ესე წიგნი გამოცხადებაჲ წმიდისა ი˜ე მახარებ˜ლისა და ღ˜ის მეტყ˜ლისა მე ცოდვილმან ტფილელ მთავარ ეპისკოპოსმან ბარნაბა ნიქოზს საყდარსა ხატისა ღ˜თეებისასა, სამკვიდრებელსა და სამარხოსა მამათა ჩ˜ნთასა, რომელი ესე მიბოძაჲ უფალმან ეპიჳანე ეპისკოპოსმან პატიოსნისა და ცხოველს მყოფელისა ჯვარისამან იჱრუსალიმელმან. ხოლო შენ, ხატო ღ˜თეებისაო, შეიწირე მცირე ესე მსახურებაჲ და ნაღუაწი ჩემი და ნაცვალ მაგე მადლი და ფარვა შენი. და ვინცა გამოაჴუას წმიდასა ტაძარსა შენსა, ჰრისხავმცა შენ, ღ˜თებაჲ, მამაჲ და ძე და სული წმიდაჲ, სამებით ცნობილი და ერთარსებით აღსარებული... ორსავე შინა ცხორებჲსა ამინ". 210 v. (შავი მელნით, ლამაზი ნუსხურით).

2. იოსებ ტფილელის მინაწერი; „ქრისტე, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი იოსებ სააკაძე" 206 v. (კალიგრაფიული მხედრულით).

3. არჩილ მეფის მინაწერი: „ქ. ამ იოსებ სააკაძემ მასწავლა წმინდა და საკვირველებითა სავსე წიგნი ესე სახელით ოდენ მეფესა არჩილს (ჩართულად), შენდობით მომიხ." 206 v (მხედრულით).

1347

კრებული--მეტაფრასი [მე-11—12 ს.]

527 ფ.; 45×32; ბომბიცინი; სქელი ყდა ხისა, ტყავგადაკრული (ყუაზე დაზიანებული; 2, 3, 4, 19, 20, 25, 26, 51, 58, 91, 98, 99, 147, 154, 439, 440, 447, 448, 455, 464, 470, 471, 472, 520, 526, 527 ფფ. ამოვარდნილია. დანარჩენები—მეტად დაზიანებული, განსაკუთრებით 368, 369—რესტავრირებულია თეთრი ქაღალდის დაწებებით); მსხვილი კლასიკური ნუსხურით, ორსვეტად (სათაურები სინგურით): [მე-11—12 ს.]; მთარგმნელი ზოგი სტატიისა: თეოფილე (99 r) და ექვთიმე მთაწმიდელი (125 r, 473 r); გადამწერი [არსენი იყალთოელი?] (72 r, 159 r). ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. „[სვიმეონ მესვეტის ცხოვრება]...გმადლობ შენ, უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩ˜ნო, რომელ ამათ ესოდენთა ამათ ღირს მყავ მე კეთილთა, რამეთუ ჴელითა შენითა მტკიცითა და ძლიერითა ძალითა შემმოსე მე..." 2 r—19 v.

2. „სეკდემბერსა: ჱ: თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ˜ნისა ანდრია იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა.—შობისათჳს დედოფლისა ჩ˜ნისა ღ˜ისმშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამისსა. მამაო, გუაკურთხენ.—დასაბამი უკუჱ ჩ˜ნთა დღესასწაულთა არს მოწევნული ესე დღესასწაული პირველი ესე შემდგომად ძველისა და აჩრდილისა..." 19 v—25 v.

3. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ˜ნისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ სიტყუაჲ შობისათჳს დედოფლისა ჩ˜ნისა ღ˜ის მშობე-

ლისა და მარადის ქალწულისა მარიამისსა. მამაო, გუაკურთხენ.—მოვედით ყოველნი წარმართნი, ყოველი ნათესავი კაცთაჲ, ყოველი ენაჲ და ყოველი პირი და ყოველი ჰასაკი ყოვლისავე თ῀ა პატივისა და მხიარულებით ვდღესასწაულობდეთ ყოვლისა სოფლისა სიხარულისა შობისა დღესა...“ 25 v—32 r.

4. „სეკდენბერსა: **იგ**: წმიდათა შორის მამისა ჩ῀ნისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ სიტყუაჲ სატფურებისათჳს იჱრუსალიმისა, ქრისტეს ღ῀ისა ჩნ῀ისა აღსადგომელისაჲ და ამაღლებისათჳს პატიოსნისა და ცხოველსმყოფლისა ჯუარისა. გუაკურთჴენ მამაო.—რაოდენნი ღ῀ის მოქალაქე ხართ მრჩობლთა ქალაქთაგანნი ამიერ დიდით და სახელგანთქმულით იჱრუსალიმით...“ 32 r—40 r.

5. „სეკდენბერსა: იდ: ნეტარისა ანდრეა იჱრუსალიმელისა კრიტელ მთავარებისკოპოსისა. სიტყუაჲ ყოვლად მსოფლიოჲსათჳს ამაღლებისა პატიოსნისა და ცხოველს მყოფელისა ჯუარისა, მამაო გუაკურთხენ.—ჯუარისა კრებასა აღვასრულებთ და ყოველივე ეკლესიისაჲ განბრწყინდების სავსებაჲ...“ 40 v—45 r.

6. „მისვე ცხოველს მყოფლისა ჯუარისათჳს სიტყუაჲ მეორე: მამაო გუაკურთხენ.—აღვძრნეთ დღეს, საყუარელნო, ბაგენი სახედ ბობღნისა! აღვიღოთ საფსალმუნე და ორღანოჲ! უგალობდეთ ღმერთსა! უგალობდეთ გულისჴმის ყოფით მეუფესა ჩ῀სა...“ 45 r—48 r.

7. „[დღესას]წაულსა ჯუართა აპყრობისასა. საკითხავი, თქმული [წმიდისა] და ნეტარისა მამისა ჩ῀ნისა იოანე ოქროპირისაჲ. გუაკურთხენ, მამაო.—[ყოველივ]ე უდარესითგან უმჯობესისა მიმართ შეცვალებაჲ ფრიადისა შუჱბისა და მხიარულების მომატყუჱბელ ექმნების ნათესავსა კაცთასა...“ 48 r—51 v.

8. „სეკდენბერსა: კ: წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა ევსტათისი და თეოფისტაჲსი და ორთა შვილთა მათთაჲ აღაპისი და თეოფისტისი. გუაკურთხენ, მამაო.—[ტრა]იანეს ჰრომთა სკიპტრისა მპყრობელობასა და კერპთა სიბორგილისა ყოველსა სოფელსა შორის მიმოგანფენილობასა, ევსტათი დიდი მთავრად მჴედართა ბანაკისა იცნობებოდა...“ 52 r.—69 v.

9. „სეკდენბერსა: **კვ**: მოსაჴსენებელი წმიდისა და დიდებულისა მოციქულისა ქრისტესისა და მახარებელისა იოანე ღ῀ისმეტყუჱლისა: გუაკურთხენ, მამაო.—რამეთუ არა ფრიად დააკლდა ანგელოზთაგან კაცი...“ 69 v—77 v.

10. „თ῀ა ოკდონბერსა: **ვ**: მოსაჴსენებელი წმიდისა მოციქულისა თომაჲსი. გუაკურთხენ, მამაო.—ოდეს იგი ძუჱლ სადმე ქ῀ყანასა ზედა მიმოვიდოდეს მოციქულნი და ზესთა ცათასა ხედვიდეს გონებითა, მაშინ უქადაგეს დამონებულთა მათ უღთოებისათა განთავისუფლებაჲ და აზნაურებაჲ...“ 77 v—82 r.

11. „თ῀ა ოკდონბერსა: **იჱ**: მოსაჴსენებელი წმიდისა მოციქულისა და მახარებელისა ლუკაჲსი. გუაკურთხენ, მამაო.—ოჳკ῀თუ საჴსენებელსა მართლისასა ს῀ლჲ ვინმე და ბრძენი კაცი საღ῀თოდ შჯულისმდებლობს და გუაწუჱვს ქებით აღსრულებად...“ 82 r—86 v.

12. „თ῀ა ოკტომბერსა: კგ: მოსაჴსენებელი იაკობ მოციქულისა, ძმისა ოჳფლისაჲ: გუაკურთხენ, მამაო.—არა რაჲ არს ესრეთ საწადელ სათნოების მოყუარეთა და არცა ერთითა სიმაძღრითა შემაშთობელ...“ 86 v—92 v.

13. „თ˜ა ოკტომბერსა: კვ: წამებაჲ წმიდისა დიდებულისა ქრისტეს მოწამისა დიმიტრისა. გუაკურთხენ, მამაო.—აქუნდა რაჲ სკიპტრაჲ ბერძენთა მეფობისაჲ მაქსიმიანე ერკულსა, ფრიად სასტიკებით მოქადულ იყო იგი ქრისტეანეთათჳს...“ 93 r—99 r.

14. „თ˜ა ნოემბერსა: ა: მოსაჴსენებელი წმიდათა უქრთამოთა მკურნალთა კოზმან და დამიანეთაჲ და დედისა მათისა თეოდოტისი: გუაკურთხენ, მამაო.—ოჳფლისა და მაცხოვრისა ჩ˜ნისა იესუ ქრისტეს სუფევითა ყოველი წარწყმედაჲ და ეშმაკთა მსახურებაჲ განქარდა...“ 99 r—104 r.

შენიშვნა: სინგურით ნაწერი სათაურის ტექსტის გასწვრივ, მარჯვენა არშიაზე, ჯვარედინად, ტექსტის ხელით მიწერილია: „თეოფილეს თარგმნილი“. 99 r.

15. „თ˜ა ნოემბერსა: ჲ: წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისაჲ იოანე მთავარეპისკოპოსისა კოსტანტინეპოვლელისა ოქროპირისაჲ. ომილიაჲ სერაფიმთათჳს: მამაო, გვაკურთხენ.—ძლიერა სადმე განვლეთ ოზიაჲს თ˜სი უფსკრული, ხოლო ძლით განვლეთ არა გზისა სივრცისათჳს, არამედ სწავლის მოყუარებისათჳს, თქ˜ნ, ჩ˜ნ თანა ნავით მავალთაჲსა...“ 104 r—109 r.

16. „[თ˜ა] ნოემბერსა: იგ: იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ. შესხმაჲ წმიდისა იოანე ოქროპირისაჲ. მამაო გუაკურთხენ.—ოჳჴმდა სადმე, უჴმდა, ჰოჲ, იოანე, ყოვლისაჲ ოქროო, შესხმათა შენთა შეხუბად მეცადინსა, ოქროჲსა ენასა, წილ-კეთილ ხუდომითა, აღმოთქუმით დინებაჲ სიტყუათა ოქრო-ნაკადულთაჲ...“ 109 r—113 v.

17. „თ˜ა ნოემბერსა: იდ: მოსაჴსენებელი წმიდისა და ყოვლად ქებულისა ფილიპპესი. მამაო, გვაკურთხენ.—ღ˜თისაგან ღ˜თი სიტყუაჲ მარადის მამისათანა იყო და უჟამო იყო...“ 113 v—117 r.

18. „თ˜ა ნოემბერსა: კა: გიორგისი, რომელი იყო კოსტანტინეპოლით წიგნის მკითხველი წმიდისა ღ˜ისა ეკლესიისაჲ. სიტყუაჲ ყოვლად წმიდისა ღ˜ისმშობლისათჳს, რაჟამს მიყვანებულ იქმნა სამისა წლისაჲ ტაძრად ოჳფლისა მშობელთა მიერ მისთა. მამაო, გუაკურთხენ.—კეთილთა მიზეზთა სიტყუად დაწყებისათა მიჩუჱნებს ჩ˜ნ მოწევნული ესე დღესასწაული...“ 117 v—125 r.

19. „წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა იოანე მმარხველისაჲ კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისაჲ. სიტყუაჲ ტაძრად მიყუანებისათჳს ყოვლად წმიდისა ღ˜ისმშობელისა, ოდეს იგი მშობელთა მისთა მიიყვანეს სამისა წლისაჲ. მამაო, გუაკურთხენ:—ბრწყინვალე არს და დიდებულ დღესისა ესე კრებაჲ და გონებასა დღესასწაულის მოყუარეთა მორწმუნეთასა გალობად წადიერ ჰყოფს...“ 125 r—133 r.

შენიშვნა: სინგურით ნაწერი სათაურის ტექსტის გასწვრივ, მარჯვენა არშიაზე, ჯვარედინად, ტექსტის ხელით მიწერილია: „ეფთჳმის თარგმნილი.“ 125 r.

20. „თ˜ა დეკენბერსა: დ: ღუაწლი წმიდისა დიდებულისა და კეთილად მძლისა დიდისა მოწამისა ღ˜თისა ბარბარაჲსი: მამა[ო], გუაკურთხენ.—მაქსიმიანე ბოროტად მსახურისა მეფისა საცთურისათ˜ს კერპთაჲსა მრავლისა მოსწრაფებისა შემოღებასა...“ 133 r—138 r.

21. „თ˜ა დეკენბერსა: ვ: ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ ღირსისა მამისა ჩ˜ნისა ნიკოლაოს მთავარეპისკოპოსისაჲ მირონ ლუკიისასა: მამაო, გუაკურთ-

ხენ.—ბრძენი რაჲმე საკმარ არს მხატვართა ჴელი და ძნელ ვიდრემე მათ მიერ მისამსგავსებელად ჭეშმარიტებაჲ...“ 138 r—154 r.

22. „თ̃ა დეკენბერსა: **თ**: საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა ეპიფანე კჳპრელ მთავარეპისკოპოსისაჲ. მუცლად ღებასათ̃ს ანნაჲსსა, რაჟამს ეხარა შობაჲ წმიდისა ღ̃ისმშობელისაჲ. მამაო, გუაკურთხენ.—რაჲ არს საიდუმლოჲ ესე ახალი და დიდებული, ღ̃თისა ქ̃ყნად გარდამოსლვაჲ...“ 154 r—159 r.

23. „თ̃ა დეკენბერსა: **იგ**: წამებაჲ წმიდათა და კეთილად მძლეთა მოწამეთა ქრისტესთაჲ ევსტრატისი, ავქსენტისი, ევგენისი, ორესტისი და მარდარისი. მამაო, გუაკურთხენ.—მეფობასა დიოკლიტიანესსა და მაქსიმიანესსა, რომელნი მეფობდეს ყოველსა ზედა სამეუფოსა ბერძენთასა, სავსე იყო ყოველი საბრძანებელი მათი...“ 159 v—173 r.

24. „თ̃ა დეკენბერ[სა]: **კე**: შობაჲ ოჳფლისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესი, წმიდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა გრიგოლი ღ̃ისმეტყველისაჲ. სიტყუაჲ შობისათვის მაცხოვრისა. მამაო, გუაკურთხენ.—ქრისტე იშვების! ადიდებდით! ქრისტე! ზეცით მიეგებვოდეთ! ქრისტე ქვეყანასა ზედა! ამაღლდით!..“ 173 r—179 v.

25. „ოჳწყებათაგან პირველთა, დიდითა გამოწულილვითა შეკრებული ნეტარისაგან იოანე ხუცისა დამასკელისაჲ. სიტყუაჲ ყოვლად ქებულისა შობისათჳს ოჳფლისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესა. მამაო, გუაკურთხენ.—რაჟამს ზაფხული მოიწიოს, ყოვლისა სოფლისა ნივთნი კუალად განახლებად მოიქცევიან...“ 179 v—188 r.

26. „წმიდისა გრიგოლი ნოსელისა ეპისკოპოსისაჲ. სიტყუაჲ შობისათვის ოჳფლისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესსა და ჩჩჳლთათჳს ბეთლემს მოწყუჱდილთა. მამაო, გუაკურთხენ.—დაჰბერეთ ახლის თჳს-თავთა ნესტჳთა!“ იტყჳს დავით ბრწყინვალესა დღესა დღესასწაულისა ჩ̃ნისასა...“ 188 r—198 r.

27. „თ̃ა დეკენბერსა: **კზ**: წმიდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა სოფრონ იჱრუსალიმისაჲ პატრიარჰისაჲ. შესხმაჲ წმიდისა სტეფანე პირველ მოწამისა, პირველ დიაკონისაჲ. მამაო, გუაკურთხენ.—მოვიდა ჩ̃ნდა სტეფანეცა, ყოველთა სათნოებათაჲ გჳრგჳნი ზედა მდებარე...“ 198 r—203 v.

28. „თ̃ა იანვარსა: **ა**: წმიდისა მამისა ჩ̃ნისა ამფილოქე იკონიელ ეპისკოპოსისაჲ. ცხორებისათჳს და საკვირველებათა წმინდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისაჲ კესარია კაბადოკიისაჲ. მამაო, გუაკურთხენ.—საყუარელნო, არა შეუგვანებელ იყო ერთგულთა შვილთა მიერ მჭმუნვარებაჲ მიცვალებასა ზედა მამისასა...“ 203 v—207 v.

შენიშვნა: 1. ქვემოთ ჩამოთვლილი სტატიები (ა—ი) შემადგენელი ნაწილი არის ამ თხზულებისა.

2. 203 v-ზე, ტექსტის პირველი სტრიქონების გასწვრივ, მარცხენა არშიაზე, მიწერილია (ტექსტის ხელით): „თარგმნილი ეფრემისი“.

ა. „ივლიანესთჳს განდგო[მილისა].—მათ ჟამთა შინა, ოდეს იგი ბ[ასილ]ისდა რწმუნებულ იყო განგებაჲ ეკლესიისაჲ, საძაგელმან ივლიანე მიიმძლავრა მეფობაჲ...“ 207 v—210 v.

ბ. „დიაკონისათჳს.—შესწირვიდა ოდესმე დიდი ბასილი მსხუჱრპლსა უსისხლოსა დღესა დღესასწაული[სასა]. ყოველი ერი გარემოა[დგეს] მას ფრიადითა შიშითა...“ 210 v—211 r.

გ. „ . . . ა სარწმუნოებად მო[ქცეულთ]ათჳს:— . . . . . . ესრეთ სამღდელ[ოჲსა] დიდისა ბასილის მიერ სრ[ულ] იქმნებოდეს ვიეთნიმე [ეს]რეთ საცთურსა შინა ელენოსასა დაშთომილნი მოუჴდეს მას და ჰრქუჱს...“ 211 r—212 r.

დ. „ნიკეას ქმნილისათჳს საკჳრველებისა დიდსა ეკლესიასა ზედა.—იტყჳს სღთოჲ ჴმაჲ: „რომელსა ჰრწმენეს ჩემი, მდინარენი მუცლისა მისისაგან დიოდიან წყლისა ცხოველისანი...“ 212 r—213 v.

ე. „თხრობაჲ ქ[ესარია]ჲს შინა კაბადოკიისასა ქმნილისათჳს საკჳრველებისა მღდელმთავართა შორის ღ̃ისათა საუკუნოდ მოჴსენებულისა მიერ ყოვლისა სოფლისა მნათობისა და განთქმულისა მწყემსისა კესარიელთაჲსა დიდისა ბასილისსა.—მღდელთ-მთავართა შორის ღ̃ისათა განთქმული, მარადის მოჴსენებული და დიდი მთიები სოფლისაჲ ბასილი, მეორე, შემდგომად მოციქულთა, მწყემსი და მოძღუარი...“ 213 v—220 r.

ვ. „წერით უვარისმყოფელისათჳს ქრისტესისა.—ელადიოს, ღირსებით საჴსენებელი, კაცი საკ̃რველი, თჳთმხილველ და მსახურქმნული წმიდისა მიერ აღსრულებულთა საკ̃რველებათაჲ და შემდგომად განსლვისა მისისასა მონაწილე ქმნული საყდრისა მისისაჲ, კაცი, ყოვლითა სათნოებითა შემკული, გჳთხრობდა ჩუჱნ....“ 220 r—223 r.

ზ. „ანასტასიოჲსათჳს ხუცისა და ცოლისათჳს მისისა.—მითხრობდა მე ამასცა პირველ-მოჴსენებული იგი საქებელი კაცი ელადი, ვითარმედ: „ერთსა დღესა საღთოდ გამობრწყინვებით აღიძრა ქალაქით ჩ̃ნით წმიდაჲ მამაჲ ჩ̃ნი დიდი ბასილი და არაჲ ვის ჰრქუა თუ სადა ეგულ̃ების წარსლვაჲ..-“ 223 r—224 v.

ჱ. „ ღირსისა მამისა ჩუჱნისა ეფრემისთჳს ასურისა.—მამანო, მინებს თქუჱნდა მიმართ ქმნად თხრობასა სარგებლისასა...“ 224 v—226 r.

თ. „ცოდვილისა დედაკაცისათჳს.—ჟამთა შინა დიდისა და ნეტარისა მთავარეპისკოპოსისა ბასილისთა მკჳდრისა მის ქრისტეს სასუფეველისა და ჭურისა რჩეულისათა, რომელსა იგი ზე აქუნდა სახელი ქრისტესი ტჳრთვით წინაშე მეფეთა და მთავართა ძეთა ისრაჱლისათა, მსგავსად დიდისა და ნეტარისა მოციქულისა...“ 226 r—227 v.

ი. იოსები[სათჳს . . . . .].—ხოლო წარსლვასა მას შინა დედაკაცისასა უდაბნოდ და მიერ უკმოქცევასა წმიდისა ეფრემისგან წარმოსრულისასა, ფრიადი ჟამი გარდაჴდა შორის, ოდეს იგი მკურნალი ვინმე იყო რჩეული, სახელით იოსებ, ებრაელი სჯულითა....“ 227 v—229 v.

29. „თ̃ა იანვარსა: **ვ**: წმიდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა გრიგოლი ღ̃თის მეტყ̃ლისაჲ. სიტყუაჲ ნათელთათჳს. მამაო, გუაკურთხენ.—კუალად იესუ ჩემი და კუალად საიდუმლოჲ საიდუმლოთაჲ, არა საცთურეანი, არცა უმკობელი, არცა საწარმართოსა საცთურისა და მთრვალობისაჲ, რამეთუ ესრეთ უწოდ მე მათ თანა მათ პატიოსანთა...“ 229 v—237 r.

30. „წმიდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა სოფრონ იჱრუსალიმელ პატრიარჰისაჲ. ნათლისღებისათჳს მაცხოვრისა და ზედა აღდგომისათჳს სარაკიანთაჲსა. მამაო, გუაკურთხენ.—კ̃ლად ნათელი გამოჩნდების და კ̃ლად მე განვნათლდები; კ̃ლად ქუჱყანაჲ განბრწყინდების, კ̃ლად მეცა განვბრწყინდები...“ 237 r—246 v.

31. „თ̃ა იანვარსა: კე: ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა გრიგოლი ღ̃ისმეტყველისა, კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისაჲ.—თანად ხდილგყოფს თქუჱნ, ჰოჲ, კაცნო, გრიგოლი, ყოვლად განთქმული, დიდი იგი მოსახელე ღ̃თის მეტყველებისაჲ...“ 246 v—258 v.

32. „თ̃ა ფებერვალსა: ბ: სოფრონ იჱრუსალიმელ პატრიარჰისაჲ. სიტყუაჲ მიგებებისათჳს ოჳფლისა და ღ̃ისა და მაცხოვრისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესსა: მამაო, გ̃კურთხენ.—სხ̃ა არს ესე საიდუმლოჲ ქრისტესი, სხ̃ა არს ესე დიდებულებაჲ მოქმედებისა ქრისტეს, ღ̃ისა ჩ̃ნისაჲ...“ 258 v—269 r.

შენიშვნა: 259 r-ზე ტექსტში სწერია—„ამიერ დასცხრა აკადიმიაჲ, ამიერ დადუმნა სტოვაჲ, ამის მიერ უქმ არს პერიპატოჲ, ამის მიერ მწოლარე არს ლუკიონ, ამის მიერ დათრგუნვილარს ათინაჲ...“—გასწვრივ, მარჯვენა არშიაზე, წვრილად, ტექსტის ხელით, მიწერილია: „შ[ეის]წ[ავე] რ̃ საფილასოფოსოთა სასწავლოთა სახელები არს ესე“.

33. „[წმიდათა] შორის მამისა ჩ̃ნისა ამფილოქე იკონიელისაჲ სიტყუაჲ მიგებებისათჳს ოჳფლისა ჩ̃ნისა [იესუ] ქრისტესსა: მამაო, გუაკურთხენ.—[მრავა]ლნი დიდთა მათ სახე[ლო]ვანთა კაცთაგანნი [საკვირვ]ელ ჰყოფენ ქალწულებასა, [ვით]არცაჲ ჭეშმარიტად საკვირველ, ვითარცა [თანა]ზიარი ანგელოზთა...“ 269 r—273 v.

34. „თ̃ა ფებერვალსა: კდ: წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა თეოდორე აღმსარებელისა სტჳდელთა წინამძღურისაჲ. სიტყუაჲ შესხმისაჲ პოვნასა პატიოსნისა თავისა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა ი̃ნესსა; მამაო, გუაკურთხენ.—მესამე არს წოდებაჲ ესე, რომელი მოაქუს ჩ̃ნდა ჴსენებისათჳს წინამორბედისა დღე̃ნდელსა ამას დღესა...“ 273 v—277 r.

35. „მარტსა: კე: წმიდათა შორის მამისასა ჩ̃ნისა იოანე ოქროპირისაჲ: სიტყუაჲ ხარებისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩ̃ნისა ღ̃თისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისსა: მამაო, გუაკურთხენ.—კ̃ლად სიხარულისა სახარებაჲ, კ̃ლად განთავისუფლებისა უწყებაჲ...“ 277 r—280 r.

36. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა ანდრია იჱრუსალიმელისაჲ კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუაჲ ხარებისათჳს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩ̃ნისა ღ̃ისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისსა: მამაო, გუაკურთხენ.—წარმოგჳდგა დღეს ყოველთა სიხარული დამჴსნელად პირველისა მის წყევისა...“ 280 r—289 v.

37. „თ̃ა აპრილსა: კგ: წამებაჲ [წმიდი]სა და დიდებულისა მთავარ[მო]წამისა გიორგისი: მამაო, გუაკურთხენ.—ოდეს იგი კერპთმსახურ[ებისა] წყუდიადსა მოეც[ვა] სოფელი ესე, არა ხოლო თ..... შენნი...“ 289 v—298 v.

38. „საკვირველებაჲ და სასწაული წმიდისა და დიდებულისა მთავარმოწამისა გიორგისი: გუაკურთხენ, მამაო.—ისმინეთ ძმანო, სხუაჲცა სასწაული სა-

კვირველი წმიდისა და დიდებულისა მთავარმოწამისა გიორგისი, რომელი იქმნა ჟამთა კეთილადმსახურისა მეფისა ჩ̃ნისა თევდოსისთა...“ 298 v—302 r.

39. „[სა]სწაული წმიდისა მთავარ მოწა[მისა] გიორგისი: მამაო, გუაკურთხენ.—[ისმი]ნეთ, ძმანო ჩემნო, საკვირველი [დი]დი და დიდებული, რომელი იქმნა წმიდისა და დიდებულისა და დიდისა მოწამისა გიორგის მიერ...“ 302 r—304 r.

40. „თ̃ა მაისსა: ია: წმიდათაშორის მამისა ჩ̃ნისა სოფრონ იჱრუსალიმელისა პატრიარჰისაჲ. შესხმაჲ წმიდისა იოანე ღთისმეტყველისაჲ: მამაო, გუაკურთხენ.—იოანე, ძე ქუხილისაჲ დასაბამად იყო სიტყუაჲ, ქუხს და ვის არა უკვირდეს სმენაჲ ესევითარისა ქუხილისა მისისაჲ!..“ 304 v—312 r.

41. „ივნისსა: კდ: წმიდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა იოანე ოქროპირისაჲ კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისაჲ. სიტყუაჲ შობისათჳს წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა: მამაო, გუაკურთხენ.—შუენიერ არს და კეთილ ჟამი ესე დღესასწაულისა ამის, ჩ̃ნდა მოწევნულისაჲ დღენდელსა ამას დღესა...“ 312 v—319 v.

42. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა სოფრონ იჱრუსალიმელ პატრიარჰისაჲ: სიტყუაჲ სადღესასწაულოჲ შობასა წმიდისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა ოჳფლისა და ღ̃ისა და მაცხოვრისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესსა. გუაკურთხენ, მამაო:—მომეც ჩ̃ნ, ჰოჲ, ჴმაო სიტყჳსაო, ჴმაჲ! მომეც ჩ̃ნ, ჰოჲ, ბაზმაკო ნათლისაო, ცისკროვანებაჲ!...“ 319 v—333 r.

43. „[თ̃ა] ივნისსა: კთ: თითო სახეთაგან და მიმოდაბნეულთა თხრობათა ერთად შეკრებული მოსაჴსენებელი წმიდათა და ყოვლად ქებულთა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი. გუაკურთხენ, მამაო.—და ჴელოვნებათაცა შინა არა ხოლო ძუელთა მამათასა მივითუალავთ მოპოვნებულსა, არცა მათსა ხოლო შევიტკბობთ საქმესა მოგონებულსა...“ 333 r—345 r.

44. „წმიდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა იო̃ნე ოქროპირისაჲ კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისაჲ. შესხმაჲ წმიდათა და თავთა მოციქულთაჲ პეტრესი და პავლესი. გუაკურთხენ, მამაო.—ცისა და ქუეყანისა ურთიერთას შესწორებისათჳს ჴდომასა ვხედავ დღეს მოწევნულსა ამას დღესასწაულსა ჴსენებასა წმიდათა მოციქულთასა...“ 345 r—348 v.

შენიშვნა: ტექსტის პირველი სტრიქონების გასწვრივ, 345 r-ზე, არშიაზე, მიწერილია ტექსტის ხელით, ჯვარედინად: „ეფრემ“.

45. „[თ̃ა ივლისსა: კ:] წმიდისა მამისა [ჩ̃ნისა იოანე ხუ]ცისა დამასკ[ელისაჲ. სი]ტყუაჲ ელიაჲს[თჳს წინასწარმეტყუე]ლისა და ელის[ესათჳს. გუა]კურთხენ მამაო:—...[შუე]ნიერ არს სიტყჳ....ისა მეცნიერებით....აჲ კეთილთა მიმართ...“ 349 r—359 r.

46. „თ̃ა აგვისტოსსა: ვ: საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა იო̃ნე ხუცეს მონაზონისა დამასკელისაჲ. ფერისცვალებისათჳს ოჳფლისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესსა: მამაო, გუაკურთხენ.—მოვედით, ვდღესასწაულობდეთ დღეს, ჰოჲ, ღ̃ის მოყუარეთა კრებულო...“ 359 v—371 v.

47. „წმიდათა შორის მამისა ჩ̃ნისა ეფრემ ასურისა. სიტყუაჲ ფერისცვალებისათჳს ოჳფლისა და ღ̃ისა და მაცხოვრისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესსა:

მამაო, გუაკურთხენ.—აგარაკისაგან მკაჲ სიხარულისაჲ, ხოლო ვენაჴისაგან ნაყოფნი სანოვაგეთანი...“ 372 r—377 r.

48. „[თ˜ა აგჳს]ტოსსა: იე: წმიდისა და ღმერთ შემოსილისა მამისა ჩ˜ნისა იო˜ნე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ. სიტყუაჲ შესხმისაჲ დაძინებასა უმეტესად კურთხეულისა წმიდისა ქალწულისა და ყოვლად უბიწოჲსა ღ˜ის მშობელისა მარიამისსა. მამაო, გუაკურთხენ.—ჴსენებაჲ მართლისაჲ ქებით იქმნების, იტყჳს ბრძენი სოლომან...“ 377 r—385 v.

49. „წმიდისა და ღ˜თივ განბრძნობილისა მამისა ჩ˜ნისა იო˜ნე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ: სიტყუაჲ შესხმისაჲ დაძინებასა წმიდათა უზეშთაესისა დედოფლისა ჩ˜ნისა ღ˜თისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამის. თავი: ბ: მამაო, გუაკურთხენ.—არს უკუჱ კაცთაგანი არცა ერთი, რომელმანმცა ღირსებით შემკობად უძლო დიდებულსა მიცვალებასა დედისა ღ˜თისსა...“ 385 v—398 r.

50. „წმიდისა და ღთივ განბრძნობილისა მამისა ჩ˜ნისა ი˜ნე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისაჲ. სიტყუაჲ შესხმისაჲ დაძინებასა ყოვლად დიდებულსა წმიდათა უზესთაესისა დედოფლისა ჩ˜ნისა ღ˜თისმშობელისა თავი: **გ**: მამაო, გუაკურთხენ.—ჩუჱულებაჲ არს ვისსამე მიმართ, მქონებელთა ტრფიალებისათაჲ, რათა მარადის ენასა ზედა მოაქუნდეს სასურველი იგი...“ 398 r—402 v.

51. „აგჳსტოსსა: კთ: წმიდათაშორის მამისა ჩ˜ნისა თეოდორე აღმსარებელისა სტუდელთა წინამძღურისა. სიტყუაჲ თავის კუჱთისათჳს წმიდისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესსა: მამაო, გუაკურთხენ.—ბრწყინვალე არს და ღთივ მონიჭებულ დღენდელი ესე დღესასწაული, ჰოჲ, ქრისტეს მოყუარენო...“ 402 v—408 v.

52. „წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა ანდრეა იჱრუსალიმელისა კრიტელ მთავარებისკ˜ოპოსისაჲ. სიტყუაჲ თავის კუჱთისათჳს დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესსა: მამაო, გუაკურთხენ:—ჰკრთების სიბერე, ვითარცა მრავალ სახედ მორთხმული ძალღუჱბითა გულსმოდგინებისაჲთა...“ 408 v—423 r.

53. „აგჳსტოსსა: **ლა**: წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა გერმანოს მთავარებისკოპოსისა კოსტანტინეპოლელისაჲ: სიტყუაჲ სატფურებისათჳს ტაძრისა ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩ˜ნისა ღ˜ისმშობელისა, რომელ არს ხალკოპრატიას და ეწოდების სორო: და მას შინა დადებისათჳს პატიოსნისა და წმიდისა სარტყლისა მისისა და ყოვლად სამსახურებელთა და თაყ˜ანის საცემელთა სახუჱველთა ოჳფლისა ჩ˜ნისა იესუ ქრისტესსაჲ: მამაო, გუაკურთხენ.—დიდებული ითქუა შენთჳს, ქალაქო ღ˜თისაო! საღთოჲთა სულითა აღძრული დავით მიღაღადებს ჩუჱნ...“ 423 r—427 r.

54. „თ˜ა დეკენბერსა: იე: წამებაჲ წმიდისა და ყოვლად ქებულისა მღ˜დელ მოწამისა ელევთერი ჰრომისაჲ: გუაკურთხენ, მამაო.—ანდრიანეს, რომელსა ელიაცა ეწოდა, ეპყრა ჟამთა მათ მეფობაჲ ჰრომაელთაჲ...“ 427 v—433 r.

55. „თ˜ა ნოენბერსა: კდ: წამებაჲ წმიდისა ეკატირინაჲსი, ასულისა კოსტა მეფისაჲ: მამაო, გუაკურთხენ.—წელსა ოცდამეათურამეტესა მეფობასა უს-

ჯულოჲსა და ულთოჲსა მეფისა მაქსინტიანესსა, შური დიდი იყო მსახურებისათჳს კერპთაჲსა...“ 433 v—439 r.

56. „თ̃ა დეკენბერსა: **კ**: წამებაჲ წმიდისა ეგნატი მამათმთავრისაჲ ღ̃თისა ქალაქისა ანტიოქისაჲ ტრაჲანე მეფისა ზე. გუაკურთხენ მამაო:—წელსა მეხუთესა მეფობასა ტრაჲანოს კეისრისასა და მეორესა წელსა მთავრობასა ათიკოჲსსა და სუბინესა და მარკელესსა, იყო წმიდაჲ ეგნატი ანტიოქიას, პატრიაქად წმიდასა ზედა ეკლესიასა ღ̃თისსა...“ 440 r—447 v.

57. „თ̃ა ფებერვალსა: **იზ**: წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა თეოდორესი და მისთანა წამებულთა წმიდათაჲ, რომელნი იწამნეს პერგი ქალაქსა, ქუეყანასა პანფილისასა. გუაკურთხენ.—მათ ჟამთა იყო ჰრომს მეფე ანტონინე. ხოლო ქუეყანასა ფრიგჳისსა ქალაქსა პერგეს, მთავრად დეოდორე ვინმე, კაცი უკეთური...“ 447 v—453 r.

58. „თ̃ა ნოენბერსა: **ლ**: შესხმაჲ წმიდისა და ყოვლად ქებულისა მოციქულისა ანდრიაჲსი, თხრობაჲ მიმოსლვითა ქადაგებითა და სასწაულთა მისთა და წამებაჲ, რომელი შეკრიბა პირველ წერილთამო მოჴსენებულთაგან ნიკიტა, ღირსმან მონაზონმან და ფილაფოზმან [!]. გუაკურთხენ, ოჳფალო.—ოპირატეს ათორმეტთა მოციქულთა წოდებულსა მას, ყოვლად ქებულსა ანდრეას შესხმად წადიერ ვარ...“ 453 r—473 r.

შენიშვნა: 1. სათაურის ტექსტის უკანასკნელი სტრიქონების გასწვრივ, მეორე სვეტის მარჯვენა არშიაზე [აღდგენილი? გაცხოველებული?] მინაწერი [ტექსტის ხელით?]: „წ̃ისა |მამისა|ევ̃თ|მი თარ|გმნ|ლი“ .

2. ტექსტის ბოლოს, ტექსტისავე ხელით, I სვეტში, ექვსსტრიქონიანი **ანდერძი** (მთარგმნელისათჳს): „ლოცვა ყავთ ნეტარისა ი̃ნესთჳს, წმიდისა მამისა ჩ̃ნისა ევფთჳმის მამისა და ძისა მისისა წმიდისა მამისა ჩ̃ნისა ევფთჳმისთჳს, რომელმან ესე წმიდაჲ საკითხავი წმიდისა ანდრიაჲსი თარგმნა“.

59. „ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა ი̃ნე ოქროპირისაჲ. გუაკურთხენ, მამაო!—და ყოველთავე საღთოდ ცხორებულთა ცხორებაჲ სარგებელ არს კეთილად მსახურთათჳს, არა ხოლო წესად და სახედ, არამედ ნუგეშინის საცემლადცა და აღმძრველად სათნოებისა მიმართ...“ 473 r—526 v.

წყდება: „ხოლო ჩემსა სიყუარულსა ლოცვათა შინა თქ̃ნთა მოიჴსენებდით და ვითარ იგინი, სიტყუათა ამათზედა მწუ[ხ]არებაჲმან აღავ[სნა] მიუთხრობელმან და ღღ...“

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს მე-18 ს. მხედრულით დაწერილი ზანდუკი 527 r.

2. ხელნაწერი, სხვათა შორის, შესანიშნავია თავისი მინაწერებით—ალის (სამცხეში) მთავარმოწამისადმი შეწირულების საბუთებით და აღაპებით (მინაწერების დიდი ნაწილი, რის ამოკითხვაც შესაძლებელი იყო, გადმოწერილია და დაცულია სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტში).

3. მინაწერებში მოხსენებული ზოგიერთი გეოგრაფიული ადგილები: ალი, ოპიზა, „ვალე ნაოჯარი“.

4. აღაპებში მოხსენებული ზოგიერთი საკუთარი სახელები: პატრონი ბოცო და ბეშქენ (10 r, 11 v, 90 r, 452 v. და სხვ.), ბექა (32 r—33 r), ბოცოს ძე ვადა (357 rv, 378 v—38 v), პატრონი შალვა (372 r, 374 v) პატრონი ყუარყუარე (374 v); გაბადის ძენი (78 v—80 r) შაქარაშვილნი (137 v—139 v) ბასილი ქელთანისძე (303 r), პატრონი [ხუდაბახი] და სხვ.

5. გვიანდელ მინაწერებში მოხსენებულ ზოგიერთ პირთა სახელი: ესტატე 7 v; ვარძოგულა 236 v; [სასატი] 244 v; გიორგი ჯუმათელი (დარჩია) 212 v, 228 და სხვ. ელია (30 r).

მინაწერების ორი ლექსი: ამათგან პირველი მიწერილია 51 v-ს ქვემო არშიაზე, შავი მელნით. [მე-13—14 ს.] სწორი მხედრულით, სტრიქონების დასაწყისი დაზიანებული აქვს:

„თეოფისტა მოგახსენებ, სპასალარო შუნიერო!
ესე მორჩნი შუნიერნი შვილნი შენნი არიანო.
[და-]ძმათ იცნეს ერთმანეროთი, მამულ დიდო, გუარიანო!
სიხარულით გაიხარენ! ჭირნი ჭირად კმარიანო.“

მეორე ლექსი მიწერილია 43? v-ს დაუწერელ არეზე, სხვა მინაწერთა შორის, მეტად გაუმართავი [მე-16—17 ს.] ნუსხურით, ლექსის ზომის დაუცველად (დავით აღმაშენებლის დახასიათებას უნდა წარმოადგენდეს): „ჭაკსა ზედა ვზი. თურქნი ვაოტენ. სჯანნი დავიპყრენ. [ო]ვსთა ვაყივლე „ვაჲ, ფახაჯანი.“ სპარსთა სუნდაქსი, ო[მთ]ა რაზმი ამით შევშალე. ყივჩაყდა [!] ჯარი ვერ [წა]მივიდის შელმა კურდღელი, დალმართსა—ჯიჯი, ვაკ-თხა, ვერ [ც]ა კანჯარი. და აქ ზედა მჯდომსა, ომად შესრულსა, დავითს არ მინდის ტანსა აბჯარნი.“

ანდერძ-მინაწერები (ტექსტის ხელით):

1. „ვაჲ, ქალალდო, გაგსუარე! ეგრევე ღჳძლსა მე გარდამკრვია გესტი [!]. შენცა იჭირვოდი.“

(67 r-ზე, მარჯვენა არშიაზე, დასწვრივ, წვრილად).

2. „ეკრძალე, მკითხველო! იყალთელსა ჰლოცვიდი.“ (72 r-ზე, მარჯვენა არშიაზე, ასწვრივ, წვრილად).

3. „დედაო ღ´ისაო! შემიწყალე მე ცოდვილი [ესე]“ (159 r ქვემო არშიაზე, გასწვრივ).

4. „წმიდაო ღ´ის მშობელო, რომელი [დაბადებულხარ] იოვაკიმ და ანნაჲსაგან! მეოხ მეყავ წინაშე ძისა შენისა ფრიად ცოდვილსა არსენის, დღესა მას საშინელსა სასჯელისასა.“ (ერთ სტრიქონად, 159 r-ს მარჯვენა არშიაზე, ასწვრივ, წვრილად).

5. „წმიდაო პირველ-დიაკონო სტეფანე და აწ პირველო მოწამეთა შორის: მეოხ მეყავ წინაშე ღ´თისა ფრიად ცოდვილსა არსენის.“ (203 r II სვეტის ქვეშ, წვრილად).

მინაწერები: 1rv, 3—9 v, 10 rv, 11 rv, 14 r—17 r, 19 v—27 r, 30 r, 32 r—33 r, 38r, 42 r, 57 v, 52 v, 67 r, 70 v, 78v—80 r, 86 v, 90 r, 97 r, 99 r, 132 v—137 r, 137 r v, 138 rv, 139 rv, 140 rv, 159 r, 180 v, 203 r, 212 v, 228 r, 229 v, 235 r, 236 v, 244 v, 259 r, 260 v, 277 v, 289 v, 299 r, 303 r, 304 r, 334 r, 371 v, 372 r—374 v, 375 r, 375 v, 378 v—380 v, 382 r, 392 rv, 398 v, 400 v, 407 v, 408 v, 427 r, 438 r, 439 v, 452 v—553 rv, 508 r, 519 r, 521 r, 527 rv.

1348

სახარება და სამოციქულო გამოკრებილი [1546 წ.]

274 ფ.; 26×19,5; ეტრატი; ტვიფრული, ტყავგადაკრული ყდა ხისა—დაზიანებული (აკლია II ყდის ფიცარი); დაშლილი (მე-4-ე ფ. მარჯვენა, ქვემო კუთხე მოხეული; (157, 174, 187, 191, 196, 228, 231, 265 ფფ.—ამოვარდნილი; 272 ფ. ნახევარზე მეტი ამოჭრილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით); „ქრისტეს ჯვარცმითგან ათას ხუთას მ:ვ: [1546] წელსა“ (271 v) გადამწერი „ოჯ´იძე დიმიტრი, ხუცეს-მღვდელი;“ ადგილი: გოლგოთა (271v). მიღებულია დარიის მონასტრიდან 1917 წ.

„[გამოკრებილი და წართული სრული სამოციქულოჲ და სრული სახარებაჲ].—წმიდასა და დიდებულსა კჳრიაკესა აღვსებისასა სამხრად: ფსალმუნი.

დავითისი: „ესე არს დღე, რომელ...“ დასდებელი: „აუვარებდით თ´ა;“ საქმეთაგან წმიდათა მოციქულთაჲ საკითხავი: პირველი ესე სიტყვაჲ ვყავ ყოველთათჳს, ჵ, ღ´ის მოყუარენო...“ 2 r—271 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტში დიდშაბათის მეათე (იოანეს) სახარების საკითხავის შემდეგ, 195 r. ჩართულია: **ა.** მოკლე თვენი—„თვესა სეკდენბერსა აქუს დღე **ლ**, დღეთა აქუს ჟამი **იბ** და ღამეთა ჟამი **იბ.** დაწყებაჲ ინდიკტიონისაჲ და ხსენებაჲ წმიდისა სჳმონ ჰალ(ა)ბელისაჲ. ფსალმუნი „დიდარს ღმერთი.“ დასდებელი „აქებდით უფალსა, ´რ კეთილ რ: კორინთელთა: „ძმანო, შეიმოსეთ“ 195 r—248 v. „თვენი“ თავდება აგვისტოს 31-თ (248 v). **ბ.** „სახარებანი სატფურებისანი.“ 267 r. **გ.** „მომიჴსენენი „რვა ჴმათა“ 267 r — 271 r.

2. თარიღები: „დასაბამითგან შჳდიათას ხუ´თს [!] **მ:ვ:** წელსა“ და „ქრისტეს ჯვარცმითგან ათას ხუთ[ა]ს **მ:ვ:** წელსა—ერმანეთს არ ემთხვევა. ხელის მიხედვით ხელნაწერი მე-16 ს. ფარგლებში რჩება.

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „დიდებაჲ ღმერთსა, მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა, სამებით და ერთ არსებით დიდებულსა, მიზეზსა და სრულმყოფელსა ყოველთა კეთილთასა. გასრულდა წმიდაჲ ესე გამოკრებილი და წართული, სრული სამოციქულოჲ და სრული სახარებაჲ, სამკაული წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისა. დაიწერა წმიდასა და დიდებულსა ცამდი გამაღლებულ´სა და ცათა მობაძავსა იესუს ქრისტეს წმიდითა სისხლითა და წყლითა მორწყულსა ადგილსა გოლგოთასა შინა, ფრიად ცოდვილთა უცოდვილესისა, საწყალთ უსაწყალობლესისა და ქუჱდაკუჱთებულისა მონისა ღ´თისა ხუცესმღდლისა ო[რ]ჯ[ონ]იკ[ი] ძისა დიმიტრის ჴელით. რომელნიცა მიემთხჳნეთ და იკითხვიდეთ, შენდობასა ყოფდით ჩ´ნთჳს და ჩ´ნთა დედაჲ მამათათჳს, თქ´ნისა ღ´ის სიყუარულისათჳს... და ღმერთმან თქ´ნცა შეგინდვნეს ცოდვანი თ´ქნნი. ამინ. უფალო! შეიწყალენ ო[რ]ჯ[ონი]კ[ის]ძენი, ყოვლითავე ცოცხლითა და მიცვალებულითა. ცოდვანი მათნი შეუნდვნეს ღმერთმან. ამინ. დაიწერა დასაბამითგან შჳდიათას ხუ´თს **მ ვ** (sic) წელსა იესუს ქრისტეს ჯვარცმითგან ათას ხუთას **მ: ვ:** [!] წელსა.“ 271 v.

2. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი დიმიტრი.“ 172 v. (სინგურით, სათაურის ტექსტის ბოლოში).

3. „გოლგოთა! შეიწყალე ცოდვი[ლი] მონაჲ შენი დიმიტრი.“ 251 v. (სინგურით, სათაურის ტექსტის ბოლოში).

მინაწერები: I. ყდის საცავის r, 1 r-v, 69 r, 196 v, 197 r, 271 v 272 rv. 273 rv, 274 rv.

თეიმურაზის მოსახსენებელი: „ქ. ჴელმწიფისა თეიმურაზისა მრავალმცა არიან დღენი ცხოვრებისა მისისანი. სამებაო საშინელო! დაიფარე საფარველსა ქვეშე შენსა და გარდამოუვლინე უხვად შენი და [!] და წყალობა ამინ. უფალო! დაიფარე, ნუ მისდრეკ სა[ვსე]ბისაგან შენისა. დაამტკიცე მეფობასა შინა მისსა მართალმადიდებლობა სოფელსა შინა და ესე მშვიდობით დაიცევ, სახიერო და კაცთ-მოყვარეო ღმერთო! ამინ. ამინ. კირიალეისონ.“ (დაწერილია 1-ლი, ოდესღაც სუფთად დატოვებული, ფ-ის r-ზე, მე-17 ს. ლამაზი მხედრულით).

1349

ტიბიკონი საეკლესიო [მე-13 ს.]

146 ფ.; 26,5×20,5; ეტრატი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა (ახალი, მოშლილი; ფფ. 12, 52—53, 136—ამოვარდნილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით; ფფ.: 143, 144, 145—სხვა ხელნაწერებიდან; 145 ფ. IX, X საუკუნის მრგვლოვანით); მე-13—14 ს.]; გადამწერი: გიორგი მონაზონ-ხუცესი. 129 v. [შიო-მღვიმის მონასტრიდან]. 1917 წ.

ამ ხელნაწერის აღწერილობა მოცემულია კ. კეკელიძის შრომაში—Литургические грузинские памятники в отечественных книгохранилищах и их научное значение. Тбилиси 1908 г. გვ. 313—347.

„ტჳფიკონი საეკკლესიოჲსა წესისაჲ, კეთილ განგებულისა წ҃ისა და ღმეთ-შემოსილისა მამისა ჩ҃ნისა საბაჲს ლავრისაჲ. რომელი ესე ესრეთვე იქმნების სხუათაცა ყოველთა მონასტერთა შინა პალესტინისათა. განგებაჲ ღამის თევისაჲ.—შემდგომად მზის დასლვისა მცირედ, წარვიდეს კანდელაკი და თაყ҃ნისცეს წინამძღუარსა. ამისა შემდგომად აღქდეს და იწყოს რეკად მძიმესა ნელიად...“ 13 r—142 v.

შენიშვნა: 1. ტიბიკონის ტექსტს წინ უძღვის: ა. „ყველიერისა ხუთშაბათსა ჴსენებაჲ საკჳრველთ მოქმედისა წ҃ისა მამისა შიოჲსი.—ესე იყო [თესლითა] ასური, ქალაქისაგან ანტიოქიაჲსა, რომელ არს შუამდინარ[ისაჲ]...“ (2 r-v—შიოს ცხოვრების ამ სვინაქსარული ვარიანტის ტექსტი გამოქვეყნებულია: თ. ჟორდანია. ისტ. საბ. შიო-მღვიმის მონასტრისა. თბ. 1896. გვ. 70—71). ბ...თ҃სა იანვარსა ი҃დ: წ҃ისა მოციქულისა ნინოჲსი.—„მჴნეო ნი[ნო].“ ჴმაჲ დ. სიტყჳსა ღ҃თისა მსახურსა, მოციქულთა დიდებასა, ებანსა სულიერსა, ეკლესიისასა ორღანოსა, ჴმატკბილად მძნობსა და ქნარსა პირმეტყუჱლსა. ვარსკულავსა დაუვალსა და მთიებსა ბრწყინვალესა, მზეებრ მნათობსა ნინოს უგალობდეთ...“ 3 r—4 r. გ. „ქ[ართლისა] კ҃თლიკოზი არსენი. გალობაჲ ჲ҃ა. [წმ. მოციქულისა ნინოჲსი]. თავნი იტყჳან: „ქებით უგალობ სასოსა ჩემსა ნინოს. არსენი.“—სასწაულითა, ქრისტე, აღახუჱნ ძნობად ბაგენი ქალწულისა მოციქულისა და ქადაგისა შენისა ნინოჲს შესხმად. განმინათლე გონებაჲ, რათა მიუზღო ღირსსა მას ღირსნი სიტყუათა ყუავილითა. ენაჲ, რომელი არა იცოდა, ესჳა...“ 4 v—6 r. დ „სხ҃ანი გალობანი წ҃ისა ნინოჲსნი.—„ზღ҃ჲ უვალი, რომელი,“ „განმინათლენ ცნობანი, ყოველთა განმანათლებელო...“ 6 r—9 v. ე. „...ჴორციელად კაცად მხილველნი შენნი, განკჳრვებით მდგომარენი, ვღაღადებთ შენდა მიმართ: გვაკურთხენ, რომლისა მიერ უდაბნონი ქალაქ იქმნნეს...“ 10 r—14 r. (ტექსტი შეიცავს შიოს თავნაკლულ საგალობლებს). ვ. „დიდებასა ზედა: უფალო, ღაღადყავსა და სტიქარონჲა ზედა; ვიეთთჳსცა გიჴმდეს მამათათჳს. „—ედემი, სიმრავლე მონაზონთაჲ, ანტონი, წინამძღუარად აღგიარებს...“ 12 r-v.

2. **საკუთრად ტიბიკონის შედგენილობა:** ა. „ტჳფიკონი საეკკლესიოჲსა წესისაჲ.“ 13 r—16 v. ბ. „განსაზღვრებაჲ ღამისთევათა ყოვლისა წელიწდისათა.“ 16 v. გ. „მოთხრობაჲ შემოკლებული საეკლესიოჲსა განწესებისაჲ მონასტერთა ჲერუსალიმისთაჲ.“ 16 v—22 v. დ. სჳნაქსარი ათორმეტთა თუჱთა წელიწდისათაჲ, რომელი დაიწყებს სეკდენბერით თჳთ, ვიდრე დასასრულამდე აგჳსტოსისა.“ 22 v—76 v. ე. „განგებაჲ წმიდათა და დიდთა მარხვათაჲ.“ 76 v—110 v. ვ. „თანამდები ღ҃თისა მიმართ წლითი-წლადი მადლობაჲ, რომელსა დღესა მიიღო ეკლჳსიამან ღ҃თისამან გამოსაჩინებელი კეთილმსახურებისა შჯულთათაჲ და დაქცევაჲ სიბოროტისა ბოროტად მსახურებათაჲ.“ 110 v—116 v.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს „მართლმადიდებელთა“ საუკუნო მოსახსენებლებს და მწვალებელ-განდგომილთა შეჩვენებას, რომელშიაც რამდენიმე ადგილას საყურადღებო დამატებებია შეტანილი—ზოგან ადგილის გადაფხეკით ჩაწერილი: სახსენებელი წმ. ნინოსი, იოანე ზედაზადნელისა, შიოსი და ევაგრესი (114 r.—); ქვემოთ, „ქყ҃ნისა მეფეთა“ და „კეთილმსახურთა დედოფალთა“ ბიზანტ. ეკლესიისეულ სიაში ჩამატებულია: „წმიდათა მეფეთა ჩ҃ნთა: ბაგრატისი, გიორგისი, ბაგრატისი, გიორგისი.“ „დიდისა დავითისი, წმიდისა ამის ეკლესიის ამშენებელისაჲ, დიმიტრისი, გიორგისი, თამარისი, გიორგისი, რუსუდანისი, ელენესი, გურანდუხტისი, თამარისი, ბორენაჲსი, ელენისი [!], რუსუდანისი, ბურდუხანისი და რუსუდანისი.“ 116 r. და „წმიდისა მამამთავრისა ჩვენისა ქ[ართლისა] კათოლიკოზისა (სახელითა) მრავალმცა არიან წელნი,“ იხსენებიან: ოქროპირი, სჳმონი, მელქიზედეკ, იოანე, დიმიტრი, ბასილი, იოვანე, სჳმონი, საბა, ნიკოლაო-

ზი, მიქელ, თ´ე, ბასილი, იოვანე, ეპიფანე, არსენი, გიორგი. აქვე, მარცხენა არშიაზე, ტექსტის ხელით მიწერილია: „არსენი, ყოვლად განთქმულისა, სალ´თოთა წიგნთა თარგმანისაჲ და საქართველოთა [!] ეკლესიათა მნათობისაჲ, საუკუნო იყავნ ჴსენებაჲ.“ 116 v.

„მოსახსენებელთა“ და „შეჩვენებათა“ ტექსტის ბოლოს, II სვეტში, 18 სტრიქონად, ქართული ტრანსკრიპციით ჩაწერილია ბერძნული ტექსტი: „ოქსია, პროსოქსიან, ვარიე, ვარიე კათისტე...“ (116 v) (იხ. კ. კეკელიძე. ქართ. ლიტ. ისტ. I. თბ. 1941. გვ. 553).

„მოსახსენებელთა“ და „შეჩვენებათა“ მთელს ტექსტში შემჩნეულია სინგურით გაკეთებული ნიშნები [მახვილის? ხმის ამაღლება-დადაბლების?].

ბერძნული ტექსტის ქვემოთ, სინგურით, ტექსტის ხელით, მთავრული დამწერლობით: 1 .„ქრისტე! შეიწყალე ლუკა:. ჩ´ტს : ჩრ´ნი:

2. ქრონიკონი იყო: ტ´ჟბ:.

3. წლწდნ[ი]: ხ´ქპ: 116 v).

„გამოავლინენი თუჱთანი, [„ყოველთა წმიდათანი“, „ღთისმშობლისანი“ „მარხვათანი“] სრულად.“ (სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დე) 117 r—127 r.

ტიბიკონის დამატებანი:

ა. „ქრონიკონი შერწყული, სათუალავითა და წელთა დასაბამითგანთა თანა მოქცევი მთოვარისაჲ და მზისაჲ. მცხრალი და ზედა ნადები და ნაკი.“ [ხ´კპ წლიდან—ხლლბ—წლამდე=1076—1128] 127 v—128 v.

ბ. „ვინცა ეძიებდეთ ამის ცხრილისა კართა, ესრე ჰპოვოთ: მოქცევი მთვარისაჲ და თუ[ჱ]ნი აღვსებისანი, მარტ-აპრილნი და მცხრალი ცამეტ-ორისაჲ, ესე დამართებ სწერია და სხენან ცხრამეტ კარად. და მზისა სათუალავნი მოშლით დამართებით არიან. აწ დახედე ზედანადებსა და მცხრალსა და დაიჭირე პოე[ბ სა]თუალავთა საწელიწდოთაჲცა ესე [ე]რთკარ შე[ჰ]კრებ მუნ, ს[ადა] აღვსებაჲ [ეგე]ოდენსა იყ[ოს] თჳსასა:—ესე ზემო[ჲ] ნაწერი ||| აქაჲთ დ[აი]წერა, სა[თვა]ლავით[ა წ]ელიწად[თა]ჲთა. ოდე[ს და]ასრულო, მუნვე მ[ოი]ქცევის.“ (129 r)

ასეთი სათაურით არის მოცემული „შერწყმული ქრონიკონის“ ცხრილის **საძიებელი**, შესრულებული სინგურითა და შავი მელნით. ეს საძიებელი წააგავს აბუსერიძე-ტბელის კრებულში ჩართულ „ასურული კინკლოსის“ საძიებელს (შდრ. A 85-ხელნაწ.)

გ „თ´სა სეკდენბერსა ა—წმიდისა სჳმეონისი.“ (მოკლე სადღესასწაულო თვენი სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დე) 130 r—142 r.

დ. „ღამის თევისა შემდგომად „ნეტარარიანთასა“ (საგალობლები, კვერექსნი) 142 r—144 v.—ორი უკანასკნელი ფფ 143 r—144 v სხვა (უფრო ძველი) ხელნაწერიდან, სხვა ხელით, სხვა მელნით ნაწერი არის.

ე. „|| მან დიდებულმან [ისი? ბერი, დ ||| ლთ: [ბერო] და [ნ]ოჲ წარხოჳალ სინად. ხოლო ბერმან არა შეიწყნარა სიტყ´აჲ მისი, არამედ რ´ქა მას: „ვერ შესაძლებელ არს ჩემდა. თუმცა არა წარვედ სინად.“ ხოლო მან, ვითა ესმა ესე ბერისაგან, დაუტევა და წარვიდა...“ (145 r) „[გვით]ხრობდა ჩვენ ამბა ლეონტი, რომელი იყო მონასტრისაჲ წმიდისა [თეო?] დორისი. რ´ შემდგომად განსხმისა მწვალებელ[თაჲ]სა...“ 145 v.

4. ხელნაწერის უკანასკნელი ფურცელი—145 rv—X—XI ს. მრგვლოვანი ხელით დაწერილი, რომელიღაც კრებულის ფრაგმენტს წარმოადგენს. ტექსტი გადასულ-დაზიანებულია და ძნელად იკითხება.

5. „საეკლესიო ტიბიკონის“ ძირითად ტექსტს (13 r—127 r) თან სდევს არშიებზე, ტექსტის ხელით, უმეტესად სინგურით მიწერილი **შენიშვნები**, რომელთა ტექსტიც თითქმის მუდამ იწყება სიტყვებით—„ხოლო ჩვენ...“ და გამოწვლილვით აღნიშნავს ქართული ეკლესიის სამღვდელმსახურო პრაქტიკის ყოველ განსხვავებას და თავისებურებას („ბერძულ“ წესებთან შედარებით): 13 r, 14 r, 15 r-v, 16 v, 25 v, 26 r, 27 v, 31 v, 32 v, 33 v, 34 v, 35 r, 36 r, 37 r, 38 v, 40 r, 41 r, 43 r, 47 v, 54 r, 55 r, 56 r, 61 r, 68 v, 69 v, 71 r-v, 74 v, 75 v, 76 v, 77 v, 79 r, 86 v, 87 r, 89 v, 90 r-v, 92 r-v, 97 r-v, 98 v, 101 rv, 103 v, 105 r-v, 107 r-v, 108 r-v, 116 v.

ანდერძი: (გადამწერისა): „სახელითა ღ´ისა, ყო´ლისა მპყრობელისაჲთა, რომლისა ჴელთა შინა არს სული ყოველთაჲ, რომლისა სახელი კურთხეულ უ´კე. მე, გიორგი, სა-

ხითა ოდენ მონაზონ-ხუცესი, ხოლო სხჳთა ყოვლითა აღსავსე ცოდვითა, ღირს ვიქმენ აღწერად ამის წიგნისა და შემდგომად აღსრულებისა აღმზრდელისა ჩემისა, დავდევ ეკლესიასა მღჳმისასა, საჴსენებელად სულისა მისისა და ჩემისაჲცა. წმიდანო მამანო! ლოცვაყავთ ლუკაჲსთჳს, რათა უფალმან ღმერთმან თქ͠ცა სასყიდელი მოგანიჭოს. აწ ვინცა იკადროს და გამოაჴუას ეკლესიასა მღჳმისასა, მოსაჯულმცა არს წმიდაჲ შიო წინაშე ღ͠ისა დღესა მას განსჯისა და განკითხვისასა". 129 v.

მინაწერები: 1 v. („1270 წლისა (თ. ჟორდანია) იხ. სახარება და გუჯარი სინოდ[ის] კანტორისა N."). 2 v, 3 r, 9 v, 12 v, 13 r, 60 v, 63 r, 93 v, 94 r, 100 v, 120 r, 129 v, 145 r-v.

1350

საწელიწდო საწინასწარმეტყველო [1085 წ.]

77 ფ.; 24,6×17; ეტრატი; უყდო; დაშლილი, მეტად ნაკლული; ნუსხური (დასაწყისი ასოები და სათაურები სინგურით); 1085 წ. (77 v); მთარგმნელი — გიორგი მთაწმინდელი; დამკვეთი — ეგნატი; (77r); გადამწერი — მოსე ხუცესი (77 v). დავით-გარესჯის მონასტრიდან 1917 წ.

„...ნაცვალად სიხარულისა—მწუხარებაჲ, ნაცვალად ქებისა—ბრალობაჲ მომატყუ მე, რამეთუ ვერღარა დაუთმო ამიერითგან ყუედრებასა კაცთასა..." 1 r—76 v.

შენიშვნა: 1. პირველი ფურცლის პირველი გვერდი გადასულია და ძნელად იკითხება.

2. ანდერძში: „დაიწერა მოსე ხუცისა ხანცთელისა ჴელითა" წაშლილია შემდეგდროინდელი მკრთალი მელნით.

ანდერძი: „დიდებაჲ ღმერთსა, სამებით დიდებულსა. დაესრულა საწელიწდოჲ საწინაჲსწარმეტყუელოჲ წესსა ზედა ბერძულსა, ახალ თარ͠გმნილი წმიდისა მამისა ჩ͠ნისა გ[იორგ]ი მთაწმიდელისაჲ, სრული ყოვლითურთ და უნაკლულოჲ.

მე, სულითა საწყალობელმან ეგნატი დავწერე წმიდაჲ ესე წიგნი საწინაჲსწარმეტყუელოჲ დიდებულისა ლავრისა შატბერდისათჳს, სალოცველად ღ͠თივ გჳრგჳნოსანთა მეფეთა ჩ͠ნთა გიორგი მეფეთა მეფისა და კესაროსისა და ძისა მათისა დავით მეფისა და სევასტოსისა. საუკუნომცა არს კეთილი საჴსენებელი მეფობისა მათისაჲ და კუალად სალოცველად ძმათა ჩემთა იოანე ჭყონდიდელ მთავარეპისკოპოსისა და სინგელოზისა, პეტრე ვესტისა და მწიგნობართა უხუცესისა და ჩემ ცოდვილისაცა ეგნატისთჳს ლოცვა ყავთ. ღმერთმან დაგაჯეროს. ქრონიკონი იყო ტ და ე.

დაიწერა მოსე ხუცისა ხანცთელისა ჴელითა." 77 r-v.

მინაწერები: 53 v, 76 v, 77 v.

1351

ოთხთავი (ფრაგმენტი) [მე-13—14 ს.]

69 ფ.; 21×15; ეტრატი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული (1, 2, 18 ფ. ზემო კიდეები დახრული); ნუსხური (დასაწყისი ასოები სინგურით); [მე-13—14 ს.] ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„... შევსძინე. ჰ͠ქა მას უფალმან მისმან: კეთილმონაო სახიერო და სარწმუნო! მცირედსა ზედა სარწმუნო იქმენ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ..." (მათე. 25,$_{21}$) 1 r—68 v.

წყდება: „ხოლო თავადმან შეჰრისხნა მათ და ამცნო, რათა არავ(ის უთხრან ესე)“... (ლუკა 9,$_{24}$).

შენიშვნა: მარკოზისა და ლუკას სახარების თავებს წინ უძღვის: „ესე თავები არს მარკოსის სახარებისაჲ“. 10 r-v. „ესე თავები ლუკაჲს სახარებისაჲ არს.“ 45r—46 v.

მინაწერები: 10 r, 18 r, 25 r.

1352

კურთხევანი [მე-17—18 ს.]

III+248 ფ.; 21×14; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (შიგნით აბრეშუმის ქსოვილით შემოსილი); (II ფ. დახეულია, 34 და 233 ფფ. ამოვარდნილია); ნუსხური (სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით); [მე-17—18 ს.]; დამკვეთი ნიკოლოზ დიდია (1 r); დაუწერელია: I r, II, III, 225 ფფ. 244 v, 246 v, 247 r. ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„განგებაჲ შესუჱნებულსა ებისკოპოს(ს)ა ზედა, გინაჲ მღდ´ლსა.—მოვიდ(ნ)ენ შჳდნი მღდ´ლნი. შეიმოსნე(ნ) და თქ(უ)ან: „წმიდაო ღმერთო, მამაო ჩ´ნო.“ მღ´დელმან ლოცვაჲ წართქ´ას საკუმეველსა ზედა საიდუმლოდ: „უფლისაჲ მიმართ ვილოცოთ.“ რომელი არს ხარ, უწინარეს ყოველთა არსთასა არს ხარ...“ 2 r—244 r.

შენიშვნა: I. კურთხევანის შედგენილობა: 1. „განგებაჲ შესუჱნებულსა ებისკოპო(ზ)სა ზედა გინაჲ მღდ´ლსა...“ 2 r—28 r. სამოციქულო-სახარება-საწინასწარმეტყველო საკითხავების გარდა შეიცავს: „ლოცვა შემდგომად სახარებისა—მაცხოვარო ყოველთა დაბადებულთაო...“ 10 r.

2. „ლოცვა აღბეჭდვასა ყრმისსა, ოდეს მიიღებდეს სახ[ე]ლსა დღესა მერვესა შობისა მისისასა.—დიაკონმა „უფლისაჲ მიმართ ვილოცთ,“ მღ´ნ; ლოცვა ა. „უფალო, ღმერთო ჩ´ნო, შენ გევედრებით! გამოაჩინე ნათელი პირისა შენისა მონასა ამას შენსა ზედა...“ 28 r—29 r.

3. „ლოცვაჲ შესლვასა დედაკაცისა ეკლესიად, შემდგომად შობისა, დღესა მეორმეოცესა.—მეუფჱო, უფალო, ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო, მამაო უფლისაჲ და ღ´ისა და მც´ხრისა ჩ´ნისა იესუ ქრისტესო, რომელმან ყოველივე ბუნებაჲ პირ-მეტყუჱლი და პირუტყჳ სიტყჳსა მიერ შენისა დაჰბადე და ყოველივე არა არსისაგან არსად მოიყვანე! შენ აწცა მეუფეო, აცხოვნე და წმიდაჲ ყავ მხევალი ესე შენი...“ 29 r.

4. „ლოცვა, რაჟამს ეკლესიად შეჰყვანდეს ყრმა დედასა დღესა მეორმეოცესა.—უფლისა მიმართ ვილოცვოთ! ღმერთო და მამაო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან ჴმაჲმაღლისა წინასწარმეტყველისა ესაიას მიერ წინასწარვე აღმითქჳ ჩ´ნ ქალწულისაგან შობაჲ მხოლოდშობილისა ძისა შენისა და ღ´ისა ჩნისა იესუ ქრისტესი, რომელი იგი უკანასკნელთა დღეთა ნებითა შენითა და თანაშეწევნითა წმიდისა შენისა სულისათა ჩ´ნ კაცთა ცხოვრებისათჳს გამოუთქმელითა მოწყალებითა მისგან ჩჩჳლად გამოჩინებაჲ სათნო იყო...“ 29 r—30 r.

5. „ლოცვა, ოდეს კათაკუმევლად დაადგ´ნდენ.—სარტყელი შეჰხსნას და ფერხსა განხადნეს და დაადგინოს და ჯ´რი დასწეროს შუბლსა მისსა და პირსა და მკერდსაჲ და თ´ქს: „უფლისა მიმართ... სახელითა შენითა უფალო ღმერთო ჭეშმარიტებისაო და მხოლოდ შობილისა ძისა შენისა და წმიდისა შენისა სულისათა დავსდებ ჴელსა ჩემსა მონასა ამას შენსა...“ (აქვე ჩართულია „შეფუცებანი“ ეშმაკისა)...“ 30 r—31 v.

6. ლოცვა შემდგომად კათაკმეველთა დაადგნეს, ოდეს ეგულებოდეს მონათლვა.—უფლის მიმართ ვილოცოთ! რომელი ეგე ხარ მეუფჱ, უფალი, რომელმან შეჰქმენ კაცი

ხატად და მსგავსად შენდა და მიეც მას ჴელმწიფებაჲ ცხ~რებისა სამარადისოსა...“ 31 v—35 v.

7. „ლოცვაჲ განბანასა ახალ ნათელ-ღებულისა და კუნკულისა, დღესა მერვესა. —უფლისა მიმართ ვილოცოთ. რომელმან გამოჴსნაჲ ცოდვათაგან წმიდისა შენისა ნათლის-ღებითა მიერ მონათა შენთა მოანიჭე და განახლება ცხოვრებისა მ~თ მომადლე...“ 35 v—36 r

8. „ლოცვა პირ~ლ ალკუჱცასა ყრმისასა.—... შენ გევედრებით, უფალო, ღმერთო ცხოვრებისა ჩ~ნისაო, რომელმან სავსებისაგან ემბაზისა შენითა სახარებითა აკურთხე ჩჩჳლი ესე...“ (აქვე: „წყალთ-კურთხევა გამოცხადებისა“. 36 r-v) 36 r—40 v.

9. „განგებაჲ წინდობისაჲ.—მოიღოს მღდელმან ბეჭედი ოქროსა და რკინისა და დასხნეს ფეშხუმითა კანკელსა ზედა...“ 40 v—41 r.

10. „განგებაჲ გჳრგჳნთა კურთხევისა.—მოვიდენ სიძე-სძალნი ეკლესიად და წარდგენ წინაშე კართა საკურთხევლისათა და ძმანი უკანა უდგენ...“ 41 r—44 r.

11. „ლოცვა ახუმასა გჳრგჳნთასაჲ ახალ-ქორწინებულთაგან... ღმერთო, ღმერთო, რომელი მოხუჱდ კანას გალილეასასა და აკურთხე ქორწილი იგი...“ 4[illegible]-v.

12. წესი, რომელი აღესრულების დაფლვასა შესუჱნებულისსა. შეისუჱნოს რაჲ ძმამან, განწმიდონ იგი ღრუბლითაჲ და მოიყვანონ საკაცითა ეზოსა ეკლესი(ი)სასა, დაჰრეკონ ძელსა და შემოკრბენ ძმანი, ხოლო დეკანოზმან განუყოს სანთელი ძმათა...“ 44 v—58 r. (აქვე „გალობანი სულისანი“ 56 r—58 r).

13. „ლოცვანი შესუჱნებულთანი.—ლოცვაჲ ა. უფალო, რომელი მწუხარეთა სიხარული ხარ და მგლოვარეთა ნუგეშინის მცემელი ხარ და ყოველთა სულ მოკლეთა შემწე ხარ...“ (სულ შვიდი სხვადასხვა ლოცვა. ამათგან მეშვიდე „ლოცვა შემურკისა“ 59 r-v) 58 r—59 v.

14. „ლოცვა ჩ~ჩვილთა ზედა აღსრულებულთა.—უფალო, რომელი დაიცავ ჩჩვილთა საწუთოსა ამას შინა ცხოვრებასა, ხოლო მერმესა მას საუკუნოსა სახარებისა შენისა თ~ს განუმზადებ მათ სიწმიდისა მათისათ~ს...“ 59 v—60 r.

15. „ლოცვაჲ მღდელსა ზედა აღსრულებულსა“ ⟨და⟩ ლოცვაჲ მონაზონსა ზედა აღსრულებულსა.—მეუფეო, ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, რომელსა მხოლოსა გაქ~ს უკუდავებაჲ და ნათელსა შენსა მკჳდრ ხარ შეუტევებელსა, რომელი მოაკუდინებ და აცხ(ო)ვნებ შთაიყვანებ ჯოჯოხეთად და აღმოიყვანებ...“ 50 r—69 r-v.

16. „განგებაჲ, ოდეს ევლოგია შეიქმნებოდის წმიდათა ნაწილთაგან.—განწმიდონ მღდელმან და შთაასხას მისგან წმიდასა ბარძიმსა...“ 60 v—61 r.

17. „განგებაჲ შემთხუჱვასა წმიდათა ნაწილთასა.—შე~დგომად ცისკრის გამოლოცვისა დაუსუჱნონ წინა ნაწილნი და ესე ქუჱმოჲ წერილი კუჱრექსი და მერმე იწყოს რაჲ ა~ლჲსა თქმად...“ 61 r—6[illegible] v.

18. „ლოცვა შეგინებულისა მჭამელსა ზედა სხჳცა სწერია და ესე მეორეჲ. —მეუფჱო, გულთ-მეცნიერო, რომელმან უწყნი გამოუთქმელნი და მეცნიერ ხარ ყოვლისავე უწინარეს ქმნისა ძისისაჲ...“ 62 v.

19. „კურთხევაჲ ბაიასი.—შევიდეს მღდელი საკურთხეველად, ოდეს გალობათა გალობდენ და წართქას...“ 62 v—63 r.

20. „კურთხევა სალთოჲსა საკლვისა.—და ჩვენდა ღირსარს მადლობაჲ ღთაებისა შენისა ყოველთა თ~ს მადლითა სიტკბოებისა შენისათა, ვითარცა გთნდა და ერთგულ გექმნა აბელი აღთქმითა მით და სისხლითაჲ კრავისათა...“ 63 r-v.

21. „კურთხევა ს(უ)ლის საკლველისა.—ღმერთო, რომელმან მიწისგან დაბადე კაცი და შთაბერე მას სული ცხოველი და ყოველივე დაუმორჩილე ქვეშე ფე~ჴთა მისთა, ცხოვარი და ზროხა და ყოველივე ნადირნი ველის~ნი...“ 63 v.

22. „განგებანი და დასდებელნი („რვათა ჴმათა ზედა“) ზეთის კურთხევისნი — ჴმაჲ ბ. მოვედით, ერნო, უგალობდით გალობითა ქრისტესა, რომელმან სასწაულითა ერი თჳსი იჴსნაჲ...“ 63 v—75 v.

23. (ა) „განგებაჲ ე´ლასმონისა ესრეთ აღესრულების: დიდებაჲ მამასა და ძესაჲ და წმიდასა სულსა.—წმიდაო ღმერთო, მამაო ჩვენო, კს´ნი—გ.—დიდებაჲ აწ და მარადის, მო(ვე)დით, თაყვანისვსცეთ. 77r. 23 (ბ) „თქმული წმიდისაჲ ბასილი მთავარებისკოპოსისა. ლოცვანი ცთომილთანი და შეცოდებულთანი ზედა [!], რომელ არს ბერძულითა ენითა ელასმონის.—ყოველთა ცოდვათა განმწმედელი, ვისცა რაჲ შემთხუჱულ იყოს...“ 77 r—78r.

24. (ა) „თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისავე [!] ცთომილთა ზედა.—გმადლობთ შენ უფალო ღმერთო...“ 78 r—80 r.

24. (ბ) „ლოცვა მათ ზედა, რომელნი ეპიკოპოსისგან გინა თუ მღდლისგან შეკრულ იყ´ნენ ანუ თუ თვით თავნი თჳსნი კრულ ეყვნენ.—... მოწყალეო და ქველის მოქმედო ღმერთო, რომელმან წყალობითა მოავლინე მხოლოდ შობილი ძე შენი სოფლად, ჴორცთა შესხმად წმიდისაგან ღ´ის მშობლისა მარადის ქალწულისა მარიამისაგან...“ 80 r-v.

შენიშვნა: ამავე შინაარსის ლოცვა მოტანილია 147 r-ზე, სათაურით: „ლოცვა მათ ზედა, რომელნი ეპისკოპოსისა სიტყჳთა კრულ იყნენ ანუ თუ თვით თავნი თჳსნი შეჰკრან ფიცითა.“

25. „ლოცვა მას ზედა, რომელნი სარწმუნოებისაგან შესცთეს და კუალად მოიქცეს შეინანოს, ვითარცა რჯულის კანონმა მოსცეს ლოცვა: ღმერთო ცხო´რებისა ჩ´ნისაო, რომელმან წინასწარ-მეტყველისა შენისა ნათანის მიერ ამხილე დავითს და შეინ(ა)ნა შეცოდებაჲ მისი და მიჰმადლე მას შენდობაჲ...“ 80 v—81 r.

26. „ა. ლოცვაჲ წყალსა და ზეთსა ზედა.—ღმერთო, რომელმან მოგუხედენ წყალობითა შენითაჲ და მოგუმადლე ჩ´ნ სული მაცხო[ვა]რებისა შენისა...“ 81 r-v.

26. „ბ. ლოცვა მონაზონსა ზედა ცთომ(ი)ლსა და კუალად მოქცეულსა სოფლადვე თჳსად.—მხოლო(ო) მხოლოსგან(ო), ძეო მამისაგანო, ღმერთო ღისა´განო, რომელმან მარტოდმყოფობისა ცხოვრებაჲ, მიმსგავსებულად ანგელოზთა წესსა, დანერგე ქ´ყანასა ზედა, მო´ჰმადლე ნათესავსა კაცთასა...“ 81 v—82 r.

27. „კურთხევა (და) ლოცვა ზუარაკისა.—უფალო ი´ჳ ქრისტე, ძეო ღ´ჲ ცხოვლისაო, აკურთხე ზვარაკი ესე...“ 82 r—83 r.

28. „კურთხევა მარილისა.—უფალო, ყოველთა ზედა ჴელმწიფეო, კაცთ მოყვარეო, აკურთხე მარილი ესე, ვითარცა უფალმან ჩ´ნმან იესუ ქრისტემან აკურთხ´ა წყალი იგი...“ 83 r.

29. „კურთხევა ბჲიასი.—კურთხეულარს ღმერთი და მამა უფლისაჲ ჩ´ნისა იესუ ქრისტესი, რომელმან მკ´ხნა ყოვლითა კურთხევითა სულიერითა და ცათა შინა და ქ´ყანასა ზედა. გმადლობთ შენ, უფალო ღმერთო, რომელმან ჴსნისათჳს ჩ´ნისა მოავლინე სიტყჳ შენი...“ 83 r-v.

30. კურთხევა სულის საკლავისა.—შევიდე სახლსა შენსა მსხუჱრპლებითა და ღაღადებდით ღ·ისა ყოველი ქ´ყანა...“ 83 v—84 r.

31. „კურთხევაჲ ჯვარის საკლველისა.—[ფსალმუნის საგალობლები და სამოციქულოს საკითხავი]“. 84 r.

31. „ლოცვა სულის საკლავისა“... 84 r.

32. „ლოცვა ჯუარის ტაბლისა.—უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, რომელმან შემქმენ ჩვენ არა არსისაგან და განმაახლე ჯუარითა შენითა! ერი შენი იჴსნენ წყალობითა შენითა...“ 84 r.

33. „ლოცვა სნეულსა ზედა.—უფლისა მიმართ... მეუფეო, მკურნალო უძლურთაო, შენგან ძრწიან ეშმაკნი და ბრძანებითა შენითა განიდევნების ყოველი სალმობაჲ...“ 84 r-v.

34. „ლოცვა ყოველთა ზედა სახმარსა შეგინებულსა.—უფალო, ღმერთო ჩვენო, მხ´ლოჲ სახიერო და კაცთმოყვარეო, რომელი მხოლო წმიდაჲ ხარ და წმიდათა შინა განისუჱნებ...“ 84 v.

35 „ლოცვა ჭურჭელსა ზედა შეგინებულსა.—მეუფეო, გულთ-მეცნიერო, რომელმან უწყნი გამოუთქმელნი და მეცნიერ ხარ ყოველსავე...“ 84 v—85 r.

36. „ლოცვა შეგინებულისა მჭამელისა.—მეუფეო, უფალო, ღმერთო ჩვენო, რო-

მელი მაღალთა შინა მკჳდრ ხარ და მდაბალთა ხედავ, რომელი წმიდაჲ ხარ და წმიდათა თანა განისუჱნებ...“ 85 r.

37. „ლოცვა სახლსა ზედა შეგრძნებულსა ანუ სხჳთა რათმე სახითა ეშმაკისათა მოცულსაჲ.—...უფალო, ღმერთო ცხოვრებისა ჩუენისაო, ძეო ღ´ჲ ცხოვლისაო, რომელი მჯდომარე ხარ ქერობინთა ზედა და დიდებული სეროპინთა მიერ, რომელი უმაღლეს ხარ და უზეშთაეს ყოველთა მთავრობათა და ჴელმწიფებათა...“ 85 r-v.

38. „ლოცვა სეტყჳსა.—...ჯუარსა ვსწერ ჯუარითა ქრისტესითა, ვბეჭდავ ბეჭდითა ქრისტესითა, მოს´ეს კუჱრთხითა, სოლომონის ბეჭდით...“ 85 v—90 r.

39. „ლოცვა სულთა ბრძოლისა.—მეუფეო, უფალო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელსა ყოველთა კაცთაჲ გნებავს ცხოვრებაჲ, მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვა, რომელსა არა გნებავს სიკ´დილი...“ 90 r.

40. „ლოცვა თვალცემულისა.—მთავარ ანგელოზისა მიქელის მოსლვასა მთასა ზედა სისინე დგა ლოცვად, მოვიდოდა დიდი გრძნეული, ცეცხლის ფერად ალგზებული თვალნი და ჴელნი რკინისნი, თმანი აქლემისნი...“ 90 r-v.

41. „ლოცვა დედაკაცსა ზედა, რაჟამს შობდეს˝ ძნელად.—...მეუფეო, უფალო ღმერთო ჩუენო, ყოვლისა მპყრობელო, მამაო უფლისაჲ ღ´ჲ მცხ´რისა ჩუენისა ი´ჳს ქ´სო, შემოქმედო და მოწყალეო კაცთა ნათესავისაო, რომელმან მიეც კურთხევა შენი, სული და ცხოვრებაჲ...“ 90 v.

42. „უკეთუ თაგჳ ავნებდეს ნაშრომთაჲ.—ოთხთავე კიდეთა ყანისათა ჯუარის სახედ ესე ლოცვა წართქვას:ჰე, ჰე—ნატჳლოთ. [!] საბაოჲთ...“ 90 v.

43. „შელოცვა ბოსტნისა.—უცხო პეპელი მოვიდა, უცხო უცხოსა ფერიოჲ...“ 90-v.

44. „განგებაჲ პანაშჳდისა მიცვალებულისათჳს.—და უკეთუ ყოველთა სულთაჲ იყოს და მრავალთათჳს, ითქმის დიაკონისაგან კუჱრექსი, მღდლისაგან ლოცვაჲ, ვითარმედ მწუხრისა ლოცვისა...“ 91 r—93 v.

45. „გალობანი სულისანი მიცვალებულსა ზედა და პანაშჳდსა.—ჴმაჲ ბ. გ´ი. რომელმან დაჰფარა... რომელმან სიკუდილი სიკუდილისა მიერ შენისა სახიერ, ღ´თებრ მოაკუდინე და მძლედ მისსა გამოაჩინე ძლეული ბუნებაჲ ჩ´ნი...“ 93 v—97 v.

46.„უკუეთუ არაწმიდათაგანი შთავარდნილ იყოს ზეთსა ანუ ღჳნოსა, ჯერ არს ამოღებაჲ და განგება...“ 97 v.

47. „ლოცვა რაცა პირველ ნაყოფი შემოვიდე´ს, პირველსა ნაყოთა [!] შემწირველი.—მეუფეო, უფალო, ღმერთო ჩუენო, რომელმან შენმიერისგან შეწირვად შენდობაჲ წადიერებით თითოეულსა უბრძანე და საუკუნეთა შენთა კეთილთა მოსაგებელი მიანიჭე...“ 98 r.

48. „ლოცვა რაჟამს ტარიგსა შესწირვიდენ ეკლესიას შინა.—...უფალო, ღმერთო, მამათა ჩ´ნთაო, რომელმან შეიწირე აბრაჰმის საკუჱრთხი [!] ისაკის წილ, ძისა მისისა, შენვე, მეუფეო, შეიწირე შესაწირვიცა ესე ტარიგისა ამის...“ 98 r.

49. „ლოცვა მსხუჱრპლსა ზედა პიროუტყუთასა.—უფალო, ღმერთო ჩ´ნო, რომელი შეიწირავ მსხუჱრპლსა წმიდისაგან და შეუგინებელისა გონებისა, რომელმან მ´მცენ ჩ´ნ სახსარი ესე შეწირვად შენდა...“ 98 r.

50. „ლოცვა ყურძნისა ეკლესიასა, რაჟამს ეგულებოდეს ჭამაჲ.—აკურთხე, უფალო, ახალი ესე ნაყოფი ქ´ყნისა, რომელი კეთილად შეზავებითა ჰაერთათა და მყუდროებითა ჟამთათა და ცუართაგან წჳმისათა ჯერიჩინე... 98 r-v.

51. „ლოცვა აღ´შენებ(ა)სა ახლისა სახლისასა.—...ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან შეჰქმენ ცანი მეცნიერებითა შენითა, რომელმან დააფუძნე ქ´ყანა სიმტკიცესა ზედა...“ 98 v.

(აქვე: „კურთხევა ახლის სახლის“ და „ლოცვა შესლვასა ახლისა სახლისასა“.)

52. „ლოცჳა წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა ტურიფონისი, ყოვლისავე თ´ს ყანისა, ვენახისაჲ და ბოსტნის, ჭია ავნებდეს.—... ვიყავ რჲ კამფსადო დაბჲსა და ვიღუწიდი ღრიედთა და ვაძოებდი, რისხვაჲ გ(ა)რდამოხდა ღ´ისგან, ყოვლისა მპყრობელისა...“ 99 r—100 r.

53. „ლოცვა[ნი] ნუგეშინის ცემ[ისანი] „მეუფეო მეუფეთაო და უფალო უფლებჲთაო...“ და მიცვალებულსა ზედა: საკითხავი.—კურთხეულ არს ღმერთი, ისმინეთ, საყვარელნო, სიტყჲ ნუგეშინის ცემისა, მოწევნულისა ამისა და თ´ა წარსულისა ამის დღისა, რომელი მოაწია ღმერთმან ჩ´ნ ზედა...“ 100 r—103 v.

54. „ლოცვაჲ საფლავის კურთხევისა.—ღმერთო, ძლიერო და საშინელო, რომელმან არაარსისაგან ყოველივე არსად შეჰქმენ, რათა უფლებდეს ქმნილსა ჴელთა შენთასა, მიიღე მიწაჲ ქყნით...“ [აქვე: „განგებაჲ მონაზონისა;“ „კურთხევა მონაზონისა, ბერძულად თქმული წმიდისა ბასილი მთავარებისკოპოსისა“] 104 r—111 v.

55. „წესი და განგება წმიდისა და ანგელოზებრივისა სქემისა [შეცთომით „საქმისა“] თქმული წმიდისა დიდისა ბასილისი.—მწუხრითგან დადვიან სამოსელი ძმისა მის, რომელი იკურთხვოდის...“ 111 r-v.

56. „უგალობდითსა აკრასტიხონნი ნეტარისა ევსების თქმულნი.—ეტლთა სიმრავლე...“ 111 v—121 v.

57. „ლოცვაჲ აჴდასა კუნკულისასა მეშვიდესა დღესა.—...მრავალ მოწყალეო, მოეც მონასა ამას შენსა (სახელსდვას მოღებითა წმიდისა სქემაისათა) კუნკული ჩაფხუტად...“ 121 v.

58. „კურთხევა ტრედისა.—...ვითარცა იგი რაჟამს ნოე გამოვიდა კიდობნით, მიი(რ)ქუა ტრედი და გურიტი აკურთხნა, განწმიდენ და შეწირინ იგინი მსხუერპლად სულიერად, ეგრეთვე, მსგავსად მისსა...“ 121 v—122 r.

59. „კურთხევა მირქმა-მიგებებისა.—უფალო, რომელმან მოადრიკენ ცანი და გ(ა)რდამოხედ ქ´ყნად ცხორებისათ´ს ნათესავისაჲ კაცთასა, რომელსა წინათვე გჳწინასწარმეტყველობდეს წინასწარმეტყველნი მოსლვასა შენსაჲ...“ 122 r.

60. „ლოცვა ვნებულთა ზედა, რომლითა სალმობითა.—სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. გარდამოხდეს შჳდნი ანგელოზნი მთით პატიოსნით და უბრძანებდა მათ იესუ: წარვედით და ნახეთ კაცი იგი. თუ მამაკაცი იყოს, ჭაბუკი, თუ დედაკაცი იყოს, მჴევალი...“ 122 r—122 v.

61. „განგებაჲ მუჴლთ დრეკისა წმიდისა მარტჳლიჲს, თქმული წმ. ბასილი კესარიელ მთავრებისკოპოსისა: ვითა ცხრა ჟამ იყოს...“ 122 v—128 r.

62. „ლოცვა ჴელდასჴმას წიგნის მკითხველისასა და მგალობლისაჲ.—შემდგომად აღკუეცისა, რომელთა ესუას ჴელთა დასხმად და წიგნის მკითხველად ანუ თუ მგალობლად, მოიყვანონ წინაშე ეპისკოსისა [!] და დასდვას ჴელი თავსა მისსა...“ 128 r.

63. „ლოცვა ჴელ დასხმ(ა)სა კერძო დიაკონისა.—ვითარცა შევიდეს ეპისკოპოზი სადიაკვნედ და დადგეს წინაშე წმიდისა ტრაპეზისა, მოიყვანონ ჴელთა დასხმად...“ 128 r.

64. „ლოცვა ჴელ-დასხმასა კერძო დიაკონისაჲ..“ 128 r-v.

65. „ლოცვა ჴელთ დასხმასა მთავარ-დიაკონისაჲ.—პირველად შეწირვისა წმიდისა მსხუერპლისა და განღებისა კართასა პირველ დიაკონისა თქმადმდე...“ 128 v—129 v; 130 v—131 v.

66. „ლოცვა ჴელთ-დასხმასა მღდლისასაჲ.—შემდგომად შემოყვანებისა წმიდისა მსხუერპლისა, დადგებისა წმიდასა ტრაპეზსა და ასრულებისა სიწმიდისა შემოყვანებისა...“ 129 v—130 v.

67. „ლოცვა ჴელთ-დასხმასა წინამძღრისასა.—მოიყვანონ, რომელსა ეგულებოდეს ჴელთ-დასხმა და მუნ იყვნენ ყოველნი მონაზონნი, რომელთა გამოერჩიოს იგი...“ 131 v—132 r.

68. „ლოცვაჲ მოკუეცასა თმათასა.—...ყოვლად უხრწნელო მაცხოვარო, რომელმან ყოვლისა შემოქმედითა ძალითა და მიუწდომელითაჲ სიბრძნითა არაარსისაგან ყოველივე არსად მოიყვანე...“ 132 r-v.

69. „ლოცვააჲ კუეცასა წუერთასა.—...განგებულებითა შენითა ჩ´ნ ცოდვილნი ესე მსახურებჲსა ამას მადლობისა შენისასა გამოგჳჩინენ, რამეთუ ჩემ მიერ ერი შენ გმსახურებდეს სიწმიდით...“ 132 v.

70. „ლოცვა ეკლესიისა საფუძვლის დადებისა [და] განგებაჲ, რთმელი აღესრულე-

ბის კურთხევჳსა ეკლესიისასა და მას შინა საკურთხეველისა.—უფალო, ღმერთო ჩ~ნო, რომელმან ჯერიჩინე და ამასცა კლდესა ზედა აღგებჲ ეკლესიისა…“ 132 v—136 v.

71. „წესი, რომელი აღესრულების სატფურებასა პირველ კურთხეულისა ტაძრისა…“ 136 v—137 v.

72. „ლოცვა წმიდასა ზედა ტრაპეზსა დაცემულსა გინა დარღუჱულსა.—ესრეთ ჯერ არს, რათა განახლდის და მერმე ესე ლოცვა: „გმადლობთ შენ, უფალო ღმერთო…“ 137 v.

73. „კურთხევა ოდიკისაჲ.—ხოლო ამისი შესწავებჲ სახმარ არს, ვითარმედ ოდიკნი პირველვე წმიდაყოფისა გამოიკუჱთებიან და შეიკერვიან და განი[illegible]ებიან…,“ 137 v—139 r.

74. „თუ ვითარ ჯერ არს შეწყნარებჲ, რომელი ჰურიათაგან სარწმუნოებჲსა ქრისტეანეთასა მოუხდებოდეს.—აღსარებჲ უჴმს მას და განქიქებჲ…“ 139 r—140 r.

75. „აღწერა უსრულესირე თუ ვითარ ჯერ არს შეწყნარებაჲ, რომელი ჰურიათაგან სარწმუნოებჲსა ქრისტეანეთასა მოუჴდებოდეს.—აღსარებჲ უჴმს მას პირველად და განქიქებჲ ყოვლისა ცნობისა ჰურიაებრივისა და წესისა და ქცევისა…“ 140 r—142 r,

76. „წესი, რომელი იქმნების მოქცეულსა ზედა სარკინოზთაგან წმიდისა მომართ და ჭეშმარიტისა სარწმუნოებისა ჩ~ნ ქრისტეანეთასა.—პირველად უკუჱ, რომელი იგი მოუჴდებოდის მართალსა სარწმუნოებასაჲ, იმარხავს ორსაჲ შჳდეულსა…“ 142 r—146 v.

77. „ლოცვა წმიდათა მესუკეველთაჲ.—წყალობჲ ყავ, უფალო, ქ~ყნისა ამისთჳს დიდითა შენითა წყალობითა…“ 146 v—147 r.

78. „ლოცვა მოგზაურთა ზედა.—…რომელი ყოველთა ზედა ხარ და ყოველთა საცხორებლად გამოსჩნდები, რომელნი ესვენ სახელსა შენსავე, უფალო, საყვარელსა ძმასა ჩ~ნსა…“ 147 r-v.

79. „ლოცვა, ოდეს მღდელი სახლად შევიდეს.—…ღმერთო, რომელმან სართულსა ქუჱშე მონისა შენისასა ჯერ იჩინე დატევნა ჴელით ქმნილსა კარავსა…“ 147 v.

80. „ლოცვა ყრმათა ზედა, მოყვანებულთა ჴ[ე]ლის დადებად.—…უფალო, ღმერთო ჩ~ნო, წყაროო კურთხევისაოო [!]…“ 147 v—148 r.

81. „ლოცვა წყუჱდასა კაცთასა.—მ⟨ა⟩რთალ ხარ შენ, უფალო, ყოვლითა სიტყჳთა შენითა და წმიდაჲ ხარ ყოვლითა საქმითა შენითა! განმაყენენ ცოდვანი ჩნ~გან…“ 148 r;

82. „კურთხევა თესლისა.—უფალო, იესუ ქრისტე, ძეო ღ~ჲ ცხოველისა, ესე რაჲ შენდა შევსწირავთ თესლსა, ღჳნოსა და საცხებელსა…“ 148 r-v.

83. „ეკლესიისა რაჲ სამსახურებელსა ჭურჭელსა, გინა რასაც ვინ შესწირავდეს. [განგება].“ 148 v—149 r.

84. „მღდელი რაჟამს სნეულსა ულოცვიდეს [განგება]“. 149 r-v.

85. „ლოცვა ჰაერთა დაწყნარებისათჳს და ნაყოფთა კეთილად ბოძებისათჳს. —…უფალო, რომელმან მოსცი წჳმა ქყ~ანასა და მოავლინი წყალი ცასა ქუჱშე და ყოველთა მრავალფერად და ჯეროვნად უხუჱბით ს⟨ა⟩კჳრველებჲსა იქმ…“ 149 v—150 r.

86. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ~ნისა მეთოდი კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისა, თუ ვითარ ჯერ არს შეწყნარებჲ თითოეულსა ჰასაკსა შინა უარისყოფისა ბრალსა შინა შთავრდომილთა და კვალად ქრისტეანობად მოქცეულთა. უკუეთუ ყრმა შეპყრობილი იქნეს და უარ ყოს შიშისაგან ანუ უმეცრებისა…“ 150 r—152 v.

87. „ლოცვა ლხინებისათჳს, რომელნი უარისყოფისაგან მოქცეულ იყუნენ ქრისტეანობად და დიდსა ე შაბათსა: „მართალხარ შენ, უფალო და წრფელ არიან განკითხვანი შენნი…“ 152 v—153 v.

88. „თუ ვითარ ჯერ არს პირველი წერილი შეჩუჱნებაჲ წ~დად ღ~თისა ეკლესიად მოჰავალთა მიერ მანიქეველთა წვალებისაგან“ 153 v—154 r.

89. „ლოცვა ნავსა ზედა, რაჟამს ზღუად შთაგდებჲ ეგულებოდის.—პირველად ესე ფსალმუნი თ~ქას: აღვიხილენ თ~ლნი ჩმ~ნი მთათა, ვინა მოვიდეს შეწევნა ჩემი…“ 154 r—155 r.

90. „კურთხევაჲ ემბაზსა ზედა და საბანელსა და ჯურღმულსაჲ და ოდესცა საჴ҃მარ იქმნას წყლისათჳს.“ 155 r-v.

91. „ლოცვა ურთიერთას დაგებისათ҃ს.—...უფალო, ღმერთო ჩ҃ნო, სი҃ყრულისა დამნერგველო და მშჳდობისა მუშაკო და ერთობისა მომცემელო! მოანიჭე აწცა მონათა ამათ შენთა რომელნი ესე განყოფილ იყუნეს...“ 155 v—156 r.

92. „კბილთა ტკივილისათჳს. ესე წ҃ისა ანტიპას მუჴლი და სამოციქულო და სახარებაჲ წარიკითხოს. ეპისკოპოსი პერღამოსა იყო.—თთუესა აპრილსა ია, წ҃ისა მღდელ-მოწამისა ანტიპასი. ჴმაჲ ბ. ზეცისა ანგელოზთა მდგომარე ხარ წინაშე საყდართა...“ 156 r-v.

93. „განგება, რომელი აღესრულების უწჳმოებისათჳს. განგება უწჳმრობისაჲ.—ჴმაჲ დ. ზღვაჲ უვალი...“ 156 v—160 r.

94. „ლოცვა შეზავებისთჳს ჰაერთასა.—...რომელმან მოსცი წჳმა ქყ҃ანასა და მოავლინი წყალი ცასა ქუეშე და ყოველსა მრავალ-ფერად და ჯეროვნად...“ 160 r—161 v. (იგივე ლოცვა, რომელიც § 85-ში.)

95. „ლოცვა დანერგვასა ვენახისასა—...შენ ხარ, ქრისტე, ვენახი ჭეშმარიტი და მამა შენი მოქმედი არს და შენვე მოციქულთა რტოდ უწოდე და ვაზად შენვე...“ 161 v.

96. „ლოცვა სთლობასა ყურძნისასა.—...ღმერთო, მაცხოვარო ჩ҃ნო, რომელმან სათნო იყავ ვენახად წოდება მხოლოდ შობილისა ძისა შენისა...“ 161 v.

97. „ლოცვაჲ და კურთხევა ბადისა.—რომელმან ხუთითა პურითა და ორითა თევზითა ხუთ ათასნი განაძღენ და ნეშტისა სიმრავლე მათგან გ(ა)ნამრავლე, შენ, მეუფეო ყოვლად ძლიერო, წინა მდებარეცა ესე ბადე აკურთხე...“ 161 v—162 r. [ამავე შინაარსის არის „ლოცვა ბადესა თევზისსა. 240 v].

98. „ლოცვა გზასა წარმ[ა]ვალსა ზედა.—...უფალო, ღმერთო ჩ҃ნო, რომელი თანამოგზაურ ექმენ მონასა შენსა იაკობს და თანამავალ უცხოებასა მსახურებასა შენისა იოსებს და თანა უვიდოდე ლუკას და კლეოპას...“ 162 r.

99. „ლოცვა სამკალსა ზედა.—...რომელმან მრავლითა წყალობითა შენითა მომიყვანენ ჩ҃ნ ჟამსა ამას და აკურთხე მოქცევა წელიწადისა ამისა...“ 162 r.

100. „ლოცვა ბრძოლასა მტერისასა.—...უფალო, ღმერთო ცხ҃რბისა ჩემისაო, ნუ მიმცემ მე გ(ა)ნცხრომასა თუალთასა და გულისთქმა ბოროტი განმაშორე ჩემგან...“ 162 r-v.

101. „ლოცვა წმიდისა ი҃ოანე ოქროპირისა წიგნის კითხვისათ҃ს.—უფალო, იესუ ქრისტე, განახუენ თუალნი და ყურნი გულისა ჩი҃სნი სმენად სიტყ҃ათა და გულის ჴმის ყოფად ნებისა შენისა...“ 262 v.

102. „ლოცვა წძიდისა და დიდებულისა მამაისი—ყოვლისავე სნებისა პირუტყთასაჲ.—...გხადით შენ, ღმერთო, მამაო, ყოვლისა მპყრობელო, მეუფეო საუკუნეთაო და შენ, სიტყუაო მამისაოჲ, უფალო იესუ ქრისტე, შემოქმედო ცათა და ქყ҃ნისა...“ 162 v—163 r.

103. „ლოცვა ცხროვანსა ზედა.—...კურთხეულხარ შენ, ღმერთო, კ(ე)თილო. მკურნალო სულთა და ჴორცთა ჩ҃ნთაო, რომელი სნეულებათა ჩ҃ნთა უშრომელად იტჳრთავ...“ 163 r—163 v.

104. „წესი და განგება მათ ზედა რომელნი წვალებისაგან მართლმადიდებლობად მოიქცენ. 163 v—165 r.

105. „ლოცვა წმიდისა ბასილისი, მაოტებელად ყოველსავე არაწმიდათა სულთა.—...გხადით შენ, მეუფეო, ყოვლისაჲ მპყრობელო, გარე შემოუწერელო...“ 165 v—166 v.

106. „მისვე [წმ. ბასილისი] ფუცება ღელვა-გუემულსა ზედა სულთა მიერ არა წმიდათა.—ღმერთო ღთ҃თაო და უფალო უფლებათაო! რომელი ცეცხლის ფერთა გუნდთა შემოქმედი ხარ და უნივთოთა ძალთა დამბადებელი...“ 166 v—168 v.

107. „ლოცვა წმიდისა ი҃ნე ოქროპირისა სულთათჳს არა წმიდათა.—საღთოსა და წმიდასა და დიდებულსა საშინელსა და შესაძრწუნებელსა და წინა-დაუდგრომელსა

წოდებჲსა ეგრეთვე და სახელისა დებჲსა ჰყოფ შერისხვისა შენისათჳს, ეშმაკო! შეგრისხენ შენ უფალმან, ეშმაკო...“ 168 v—169 v.

108. „განგებჲ წმიდისა ბასილისი მ´ღდელთა მიმართ, თარგმნილი.—ჰრიდე თავსა შენსა, ჰოი, ხუცეს...“ 169 v—170 v.

109. „განგებჲ ძმობილობისა.—მოიღოს მღდელმან წმიდაჲ სახარებაჲ...“ 170 v—171 r.

110. „ლოცვა ოდეს იშვილებდეს ვინ.—უფლისაჲ მიმართ მოუ,ლებელო და უფროსად სახიერო ღმერთო და შემოქმედო ყოველსავე, რომელი ყოვლისა მპყრობლითა ძალითა შენითა ყოველსავე იქმ...“ 171 r.

111. „ლოცვანი ფსალმუნისნი საკჳრაონი, მწ⟨უ⟩ხრისა და ოდესცა შეიმოსონ და ოდესცა ღამისთევა იქმნებოდის.—უფალო, სახიერო და მოწყალეოჲ, სულოგრძელო. და მრავალ—მოწყალეო, ყურადიღე ლოცვა ჩ´ნი და მოხედენ...“ 171 r—180 r. [აქ დართულია: „უკეთუ ვისმე დაცემა შეემთხჳოს ძილსა შინა... „ჟამნის“ მასალა, პარაკლისი მგზავრობის“—185 r.

112. „ლოცვა ჭ⟨ე⟩ლ დასჯმასა ეპისკოპოსისს´ა.—შემდგომად წმიდაო ღ´ოსა“ რა—ჟამს შთამოვიდენ მგალობელნი საფსალმუნეთგან, დადგეს მთავარეპისკოპოსი წინაშე წმიდისა საკურთხეველსაჲ და მისცენ მას ქარტა...“ 185 v—186 v.

113. „წესი, რომელ იქმნების კურთხევასა ეკლესიისასა და დამყარებაჲსა მას შინა მდგომარისა წ´სა ტრაპეზისსა“. 186 v—194 v.

114. „ჯმნა და შედგომა, რომელი იქმნების მღდელთ-მოძღვრისა მიერ წმიდასა დიდსა პარასკევსა ვნებისასა [და] წმიდასა ხუთშაბჲთსა ცისკრად ..“ 194 v—198 r.

115. „ლოცვა ღამის თევისა ალვსებისასა.—...ღმერთო, რომელსა გეგულებოდა ჴელთ-გდებჲ დიდისა მის ვეშაპისა და მწყემსი იგი სიტყჳერთა ცხოვართა ჯოჯოხეთით აღდგინებად მწუხრსა ამას...“ 198 r-v.

116. „ძეგლის წერაჲ სარწმუნოებისა, რომელი აღწერეს წმიდათა მამათა, კოსტანტინეპოლეს შეკრებილთა, წმიდათა ხატთაჲ თაყვანის ცემისათჳს, რომელი ესე წარიკითხვის სოფია წმიდასა პირველსა კვირიაკესაჲ მარხვათასა...“ 198 v—204 v.

117. „ერის განტევებჲ სიწმიდის განახლებისჲ [და] ლოცვანი ერის გ⟨ა⟩ნტებისნი [!] სამარადისონი.—...მეუფეო, უფალო იესუ ქრისტე, მ´ცხრო ჩ´ნო, რომელმან ღირს მ´ყვენ ჩ´ჱ დიდებისა შენისა ზიარ-ყოფად და წმიდათა და ცხოველს მყოფელთა საიდუმლოთა შენთა მოღებითაჲ...“ 204 v—206 r.

118. „ლოცვა[ნი] ერის განტევებისანი დიდებულთა დღესასწაულთანი. ერის განტევებჲ წმიდისა ღ´ის მშობლისა მიცვალებისა [შობისა და სხვა დღესასწაულთა]. —...ქრისტე, ღმერთო ჩ´ნო, რომელმან უხრწნელი დედა შენი სიკუდილისა მიერ საწუთოსა ამის ცხორებისგან მისცვალე და დარაჲეფლჲ სამარესაჲ...“ 206 r—216 v.

119. „განგებაჲ წყლის კურთხევისა.—ყ´თა თ´ს თვეთა და დღესასწაულთა, შემდგომად ცისკრის ლოცვასა, შეიმოსოს მღ´დელი და დიაკონი და მოიღოს ემბაზი, გინა ფეშხუმნი...“ აქვე ჩართულია: „პანაშვიდი ცოცხლისა,“ ლოცვებითა და საგალობლებითურთ. 220 v—225 v. 217 r—225 v.

120. „კურთხევა ახლისა სარეკლისა, დღესა კჳრიაკესა.—რაჟამს რეკისა ჟამი იყოს, სარეკელი წით´ა წყლითა განრცხას მღდელმან, ეკლესიად შეიღოს და აღსავალსა საკურთხევლისასა აღმართოს...“ 227 r-v.

121. „ებისტოლე ავგაროს მთავრისა ქალაქსა ედესიასა, რომელი მიუწერა უფალსა ღმერთსა ჩვენსა იესუ ქრისტესა და წარსცაჲ ანანიას მიერ მოციქულისა იერუსალჱმს...“ 227 v—230 r.

122. „ლოცვა წმიდისა კჳპრიანესი, მაოტებელად ყოვლისა არაწმიდისა სულისაჲ.—ვითარ იგი წმიდაჲ იქმნა საწუთოსა ამის და ითხოვა უფლისაჲ ჩ´ნისა იესუს ქრისტესაგან და მოიღო რ´ჲიგი ითხოვა ღი´სგან და თ´ქა; „გიგალობ შენ, მეუფეო ცათა და ქ´ყნისაო...“ 230 r—232 v.

123. „ლოცვა წმიდისა ბასილისი, მაოტებელად არაწმიდათა სულთა.

—გხადით შენ, უფალო ღმერთო ჩ´ნო, მეუფეო, ყოვლისა მპყრობელო, მაღალო, გარეშეუწერელო, მფ´ო მშჳდობისაო...“ 232 v—235 r.

124. „ლოცვა წმიდისა ი´ე ოქროპირისა მაოტებელად სულთა არაწმიდათა. —საღთოსა წმიდასა და დიდებულსა და საშინელსაჲ და შე[სა]ძრწუნებელსა და წინადაუდგრომელსა წოდებჲსა და ეგრეთვე სახელის დე¤ასა ვყოფთ...“ 235 r—236 r.

125. „ლოცვა[ნი] წმიდის გრიგოლისი, მაოტებელად სულთა არაწმიდათა. —აჰა, ესე რა გაჳუცებ ღმერთსა აბრაჰამისსა, ისაკისსა და იაკობისა, მამასა და მომავლინებელსა უფლისაჲ ჩ´ნისა იესუს ქრისტესა, რომელმან შეჰრისხნა ლეგეონსა მას...“ 236 r—239 r.

126. „ლოცვაჲ წყალსა ზედა სნეულისსაჲ.—ღმერთო, დიდებულო და სახელ-დიდო. რომელი დიდთა საკჳრველებათა მხოლოდ დიდებულთა და განსაკჳრვებელთა, რომელთა არა არს რიცხჳ...“ 239 r-v.

127. „ლოცვა ცხროსათჳს.—კურთხეულ ხარ შენ ღმერთო სახიერო, მკურნალო სულთა და ჴორცთაჲ ჩ´ნთაო, რომელი სნეულობჲთა ჩ´ნთა უშრომელად იტჳრთავ...“ 239 v—240 r.

128. „ლოცვა ოდეს ამხედრდე სლვად გზათა.—უფალო ღმერთო, იესუ ქრისტე, რომელმან წმიდანი და ყოვლად ქებულნი მოწამენი შენნი განაწესენ მჴედრად ყოვლსა ზედა სოფელსა, ხოლო მათ აქუნდა შენ მიერ ძალი და სიმჴნე...“ 240 r-v.

129. „[ლოცვანი] ჩაცმასა ავჯრისასა [!] [და] შეტევებასა [მტრისასა]“ 240 r-v.

130. „[ოხითანი:] ღთ´ისმშობლისა, ხარებისა, ქრისტეშობისა, წმ. სჳმეონისა განტევებისა, ფერისცვალებისა და სხვ. 240 r—242 v.

130. „ლოცვა დაცვისა თ´ს ყოვლისა ბოროტისა.—წმიდანო მ(ო)წამენო, რომელთა კეთილ დ ილვაწეთ და გჳრგჳნოსან იქმნენით, უფალსა ევედრენით ცხორებისა თ´ს სულთა ჩ´ნთასა...“ 242 v—243 r.

131. „ლოცვა ნადირობისა.—მაღალო მეუფეო და უფალო დიდებისაო, ყოვლისა სახიერებისა მომნიჭებელო და ყოვლისა დაბადებულისა შემოქმედო...“ 243 r-v.

132. „ლოცვა ელევთერისა.—გმადლობ შენ, მეუფეო, უფალო ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო...“ 243 v.

133. „ლოცვა ჰომისა.—ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელი დიდ ხარ ზრახვასა შ; ნსა და საკჳრველ საქმეთა შინა, რომელი ყოველთაგან ხარ და ყოველსავე აღავსებ...“ 243 v—244 r.

II. ტექსტს დართული] აქვს: ზანდუკი: „ა. კურთხევა ყრმის ნათლვისა...“ 245 r—246 r.

ანდერძი: (დამკვეთისა, ტექსტის ხელით): „ჰოი, მამაო, ძითურთ და სულით ცხოველსმყოფელით! მპყრობელო ცათა და ქ´ყნისაო, რომელსა გარე მოგადგან ათასეულნი და ბევრეულნი გუნდნი ანგელოზთანი, რომ; ლი ჰზი ზედა ქ´რბინთა და ხედავ უფსკრულთა, რომლისა მიხედვად სერ´ბინნი ვერ შემძლებელ (ა)რ´ნ! განმზომელო ცისა და ქყნისაო! აღმწონელო მთათა და ბორცუთაო! ძლიერო, ცხოველო, სულგრძე ლო, ტკბილო, მოწყალეო, რომელმან დაჰქსჳ სიმრგუალე ცისა, რომელმან მოწყალებით განჴორციელებაჲ ჯერიჩინე, რომელსა გენებჲ ჯოჯოხეთ ისა ჴელითგან გამოჴსნა ადამიანთა! მეცა, ნათესავი ადამიანთა, დაკნინებული ცოდვითა, მოუძლურებული უბადრუკებითა, რომელმან ძველსაჲ მწიჴნელსა ჩვენსა და დიდად მოქადულსა მტერსა არცხჳნე და ადამ, მყოფი ქ´ესკნელთა შინა, ჯოჯოხეთსა მოსტაცე და ბეჭთა ზედა იტჳრთე და პირველსავე დიდებჲსა ღირს ყავ, ვითარ ტკბილ და ძჳრ-უჴსენებელ ხარ! გევედრები მე, ნიკოლოზ დიდია! შენითა შეწევნითა დავაწერინე წმიდაჲ ესე და სულთა განმანათლებელი, შენდა მიმაახლებელი, სნეულთა მკურნალი, ცოდვილთა მეოხი და უძლურთა ძ(ა)ლ მცე, ყოვლითა კურთხევითა შემკული, სრული და უნაკლულო კურთხევანი, ცოდვათა ჩემთა საოხად და სულისა ჩემისა სახსრად მიი´თლე, რომლისა ძლიერებითა და მოწყალებითა სავსე [არს] ცა და ქ´ყანა. ქმნილსა ჴელთა შენთასა ნუ უგულ´ბელს მყოფ და შემიწყალე და აწ უფალნო და პატრონ(ნ)ო და შემწ ნო ჩემნო და მოღ(უ)აწენო ქრისტეანობისანო, ვინაცა ვინ

ჰელყოფდეთ შლად და ჴმარებჲდ, ნუ დაიდუმებთ და შენდობჲსა ჰყოფდით ჩემ ცოდვილისა ნიკოლოზისა თ҃ს. ვინცა ჩ҃ნ҃თს შენდობჲ ბრძანოთ, თქ҃ნცა შეგინდოს ღმერთმან.“ 1 r-v.

მინაწერები: I v, 247 v.

1353

კურთხევანი [მე-17 ს.]

146 ფ.; 21×15; ქაღალდი; ხის მეორე ყდა (გატეხილი); თავნაკლული (1—6 ფ. მოცილებული; 45, 84, 117 ფფ-ის აშიები მოჭრილია, 138 ფ. ამოვარდნილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით); მე-17 ს. ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„... და ლხინებისა მისისაჲთჳს უფლისა. რათა უფალმან ღმერთმან და(ა)წესოს სული მისი ადგილსა ნათლისასა, სადაჲ იგი მართალნი განისუჱნებენ უფლისაჲ...“ 1 r—132 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს: „ესე ქკ҃ონი დაიწერა [სახითა] იჱრუსალიმისათა სრული და უცვალებელი. „ა. ფბ. კვ...“ (1314—1844 წწ.)—ისტორიული მინაწერებით (1363—1752 წ.) 133 r—146 r.

2. 103 r, მარჯვენა კუთხეში, ტექსტის ხელით „ნათანელ“ [გადამწერის სახელი?].

მინაწერები: 40 v, 101 v, 103 r, 131 v, 135 v, 136 r, 138 v, 139 r-v. 140 r-v. 141 r-v, 142 r, 143 v, 144 r, 145 v, 146 v.

1354

იოანე სინელი. კლემაქსი [1774 წ.]

I—III+222 ფ.; 19,5×15; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1774 წ.; გადამწერი: ანჩისხატის დეკანოზი გიორგი; ადგილი [თბილისი] (221 r); მთარგმნელი—ეფთჳმე (1 r); დაუწერელი ფურცლები: I—III, 221 v, 222. ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„⟨სწავლანი⟩ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ҃ნისა იოანე სინელ მამასახლისისანი, რომელნი მიუძღუანნა მამასა იოანეს, რაითელ მამასახლისსა, რამეთუ ითხოვა მისგან, რათა აღსწერნეს სწავლანი მონაზონთა მიმართ. პირველი თავი. გამოსჳლისათჳს სოფლით.—შეწევნითა სახიერისა და კაცთ-მოყუარისა და მოწყალისა ღ҃ისა და მეუფისა ჩვენისათა ვიწყოთ სიტყუად, რამეთუ კეთილ-არს რ҃ა ღ҃ი ვჰყოთ დასაბამად სიტყჳსა მონათა მიმართ ღ҃ისათა, რამეთუ ყოველნივე, რომელნიცა დაჰბადნა სახიერმან და დიდებულმან ღმერთმან სიტყჳერნი და თჳთ მფლობელობითა პატივჰსცა...“ 11 r—206 r.

შენიშვნა: I. ტექსტს წინ უძღვის: 1. „კიბე სათნოებათა, ცად აღმყუანებელი, თქმული დანიილ მონაზონისა რაითელისა, წიგნისა ამის҃თს სულთა განმანათლებელისა, რომელსა ეწოდების კლემაქსი, რომელ არს კიბე.“ 1 v—2 v.

2. ზანდუკი. 2 r-v.

3. „ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე სინელ მამასახლისისა, მოძღურებითა განთქმულისა, სულთა განმანათლებელისა და ჭეშმარიტად სანატრელისა, რომელი ესე აღწერა დანიილ მონაზონმან რაითელმან.“ 3 r—7 v.

4. „ებისტოლე წმიდისა მამისა იოანე რაითელ მამასახლისისა, ნეტარისა იოანეს მიმართ სინელ მამასახლისისა.“ 8 r-v.

5. „ებისტოლე წმიდისა და ნეტარისა მამისა იოანე სინელ მამასახლისისა, იოანეს მიმართ რაითელ მამასახლისისა, რომელსა ზედა წერილი ესე არს: „ფიცარნი სულიერნი. იოანე იოანეს აბარებს.“ 9 r—10 r.

II. ტექსტს დართული აქვს:

1. „კიბე სათნოებათა“ („სათნოებათა ნუსხა).“ 206 v—207 r.

2. „თქმული მისივე ნეტარისა მამისა ჩ˜ნისა ი˜ნე სინელ მამასახლისისა, მწყემსისა და წინამძღურისა მიმართ, რომელი ესე მისცა სხჳ˜თა ამათ პირველ-თქმულთა თ˜ვთა თ˜ა ი˜ნეს, რაითელ მამასახლისსა, რომელსა ეთხოვა მისგან, რათა დაუწერნეს სწავლანი მონაზ˜ნბის˜ნი“ 207 v—220 v.

III. გადამწერი ტექსტში თავიდან ბოლომდის ხმარობს მახვილის ნიშნებს.

ანდერძი (მთარგმნელის ექვთიმე მთაწმინდელის): „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რომელნი იკითჳდეთ ანუ ჰსწერდეთ წ˜ა ამას წიგნსა, წმიდანო ღ˜სანო, ვითარმედ ნეტარსა მას მამასა, რომელსა ესე სულთა განმანათლებელი წიგნი უთქუამს, არა თუ კლემაქსი ეწოდების, ნუ იყოფინ! არამედ იოანე არს სახელი მისი, ხოლო კლემაქსი წიგნსა ეწოდების და არს კლემაქსი ბერძულითა ენითა, ვითარმედ კიბეო.

ხოლო ამისთჳს ეწოდების წიგნსა ამას კიბე, რამეთუ ვითარცა კიბე სათნოებათა შექმნა წიგნი ესე და მდაბალთა საქმეთაგან იწყებს და თ˜ა მაღალთა მამართ აღუალს, ვითარცა თჳთ აღსასრულსა წიგნისასა ჰპოოთ გამოსახული კიბე სათნოებათა.

ხოლო რომელსა იგი გამოკრებული მცირედი პირველ ეთარგმნა, კლემაქსი ეთქუა მის წმიდისა და აწ, უკეთუ ვინმე წიგნისა სახელსა იტყოდის, თქუნ კლემაქსი, რომელ არს კიბე; ხოლო უკეთუ წმიდისა მის სახელსა იტყოდის, თქუნ იოანე.

ვინათგან უკუჱ პირველსა მას თარგმანსა მრავალი მდუმრიად დაეწერა და მრავალი დაეგდო, ამისთჳს, მე, გლახაკმან ეფთჳმე, ბრძანებითა წმიდისა მამისა ჩემისა იოანესითა, ვჰსთარგმნე ესე, ვითა თჳთ მას წ˜ა ეთქუა ბერძულად, რამეთუ ბერძენი იყო იგი ნათესავით. აწ უკუჱ რომელნიცა იკითხჳდეთ წმიდასა ამას წიგნსა, ლოცვაჲ ჰყავთ წმიდისა მამისა ჩემისა იოანესთ˜ის და ჩემთ˜ის, ცოდჳლისა ევთჳმესაა და რომელნი ჰსწერდით, ვითა აქა ჰპოოთ, ეგრეთ დაწერეთ და თავნი, ვითა აქა იყუნენ, ეგრე დასხენით, რამეთუ მე ვითა მიპოვნიან, ეგრეთ დამისხამნ, ყოველნი წითლითა. და ამათცა სიტყჳ˜თა ნუ ვინ დააგდებთ, არამედ დაჰსწერდით, ღისათ˜ის და ჩემსაცა ცოდვილისასა სახელსა.“ 1 r-v.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღვსწერე კლემაქსი ესე, ყოვლად უღირსმან მღუდელმან ანჩისხატის დეკანოზმა გიორგიმ. რომელნიცა იხილვიდეთ, შენდობას ჰყოფდეთ. **ივნისს ია. წელსა ჩღოდ,** ქკ˜ონს **ოჲბ.**“ 221 r.

1355

ლოცვანი [მე-17—18 ს.]

174 ფ.; 19×14.; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (I და II ყდის შიგნითა არეზე მიკრულია XVIII ს. ნუსხური ხელით ნაწერი „კურთხევანის“ ფურცლები); ნუსხური (სათაურები სინგურით); მე-17—18 ს. ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„ლოცვანი შუაღამისანი, თქმული იოსებ გამომე˜ტყულისა **მიერ.** —ლოცვთა წმიდათა მამათა ჩ˜ნთა. „წმიდაო ღმერთო,“ „მამაო ჩ˜ნო“ „კ˜ნი,“ **იბ.** „მოვედით თ˜ყნ.“ „უფალი ნათელ ჩმ˜და და მაცხ˜რჲ ჩემდა, ვისა მეშინოდის?...“ 1 r—174 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი ზედმიწევნით მისდევს ვახტანგის სტამბის „ლოცვანის“ ტექსტს (ტფილისი. 1710 წ.).

1356

ჟამნგულანი (ფრაგმენტი) [მე-16—17 ს.]

8 ფ.; 22×16; ქაღალდი; უყდო, წვრილი ნუსხურით (სათაურები—სინგურით), მე-16—17 ს. ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„...მიუწდომელად. რომელსა ევედრე, ყოვლად წმიდაო, ცხ˜ორებად სულთა ჩ˜ნთაჲ თ˜ს...“ 1 r—4 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი რომ ჟამნ-გულანის ტექსტის ფრაგმენტს წარმოადგენს, ამას მოწმობს რვეულებრივი სათვალავი „კბ“—1 r-ს თავში.

2. „ჟამნ-გულანის“ ნაწყვეტი საცისკრო სახარებათა და „გამოავლინეთა“ ტექსტებს შეიცავს.

3. ტექსტს დართული აქვს სინგურითა და შავი მელნით ნაწერი ცხრილი: „ესე ქრონიკონი სრული, სახითა იჱრუსალიმისთა, უცდომელად დაწერილი, სახელითა უფლისაჲთა“ (1313—1586 წწ); რამდენიმე მინაწერით).

მინაწერები: 7 r—8 r.

1357

მარხვანი (ფრაგმენტი) [მე-14—15 ს.]

2 ფ.; 28×21; ეტრატი; უყდო; მსხვილი ნუსხურით, (სათაურები სინგურით); [მე-14—15 ს.] ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„...[ხოლო თანაწარმავალნი იგი ჰგმობდეს მას ....და იტყოდეს: რომელი დაჰჴსნი ტაძარსა მას და მესამესა დღესა აღ]შენებად, იჴსენ თავი შენი; უკთ˜თუ ძე ხარ ღ˜საჲ, გარდამოჰჴედინ ჯ˜რით. ეგრეთვე მღდელთ-მოძღრ˜ნი იგი ემღერდეს მწიგნობართა მათ [თანა] და იტყოდეს...“ 1 r—2 v.

წყდება: „სიღრმე სიბრძნისა. აღსთქუამ არა ქმნად სჳმონ-პეტრე მისსა, რომელ მსწრაფლ...“.

შენიშვნა: ტექსტი „მარხვათა და ზატიკთა“ საკითხავებს წარმოადგენს. 2 r-ზე მოთავსებულია სინგურით ნაწერი სათაური: „დიდსა პარასკევსა ხუჱდრნი სა˜მ ფსნ˜ნი“.

1358

ხრონოგრაფი (ფრაგმენტი) [მე-18—19 ს.]

5 ფ.; 30,5×20; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული [მე-18—19 ს.]; [არჩილ II და

ბაგრატ სოლოღაშვილის თარგმანი]. ჩამოტანილია დავით-გარესჯის მონასტრიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1917 წ.

„ხრონოღრაფი.—სათნო̃ უჩნდა სიბრძნით შემოქმედსა მას ღ̃თსა და უფალსა ჩუ̃ჱნსა, რათა შეჰქმნას სოფელი ესე მრავლითა სიბრძნითა მისითა და აურაცხელითა სახიერებითა თჳსითა...“ 1 r—5 v.

წუდება: „გარნა ვინათგან ბრძენლა იყო იგი, ა̃დ წარეტაცა გონება და სიბრძნე იგი მისი დიდებულებისა და ღმერთ-ყოფისა მისთჳს, რომელიცა აღუთქვა ეშმაკმან მას“.

1359

ხერხეულიძე ომან-მდივანი. ცხოვრება საქართველოს მეფის ირაკლისა [1848 წ.]

16 ფ.; 21,8×17,2; ქაღალდი; ქაღალდის კანი; მხედრული, (კანზე—ასომთავრული); 1848 წ. დაუწერელი ფურცლები: 15, 16. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„შემოკლებული ისტორია მოქმედებათათვის საქართველოს მეფის ირაკლი ბ-სათა.—წელსა ჩ ღ კ ბ-ს დაჯდა ყაენად ძე შაჰსულთან ჰუსეინისა შაჰთამაზ. და ამჟამად იჯდა ქართლში მეფედ ვახტანგ ლეონის ძე და კახეთში იჯდა მეფედ კოსტანტინე ირაკლის ძე, რომელსაცა ეწოდა სახელად მახმად-ყულიხან, თათრობის გამო. გარნა ეს ორნი მეფენი იყუნენ სიყუარულსა და ერთობასა ზედა ურთიერთისადმი...“ 1r—14 v.

შენიშვნა: 1. ომან მდივანის ხერხეულიძის „შემოკლებული ისტორია“ მისდევს „ქართლის ცხოვრების“ მეორე ნაწილში მოთავსებულ ტექსტს (შდრ. ქართლის ცხოვრება. ნაწილი მეორე. გ-ლი ჩუბინოვისაგან. სანკტპეტერბურღს. 1854 წ. გვ. 475—500).

2. თავფურცელზე: „ცხოვრება ანუ სამხედრო მოქმედებანი საქართველოს მეფის ირაკლისა.“

3. ხელნაწერის ტექსტის ბოლოში, ნაბეჭდი ტექსტის მასალის დამატებით, არის შემდეგი ქრონოლოგიური ცნობები: „აღნიშნული ყაჯარი აღა-მამად-ხან მოვიდა თბილისს და მოაოხრა იგი **ია** სეკდენბერს, **ჩღჟე**-ს წელსა. ხოლო ქორონიკონსა უპგ.“

„მეფე ირაკლი **ბ** გარდაიცვალა ქ. თელავს, სამეფოს პალატში, **ია** იანვარს **ჩღჟჱ**-ს, საიდამაც წაიღეს და დაფლეს მცხეთას და მის წილ გამეფდა ძე მისი გიორგი **იგ**, მასვე ჟამსა. ხოლო საქართველო შევიდა მფარველობასა ქჟ̃ჱშე რუსეთის ჴელმწიფე იმპერატორისასა **ჩყა** წელში, რომელისა შემდგომ არის ვიდრე **ჩყმჱ**-ს წლამდი **მჱ** წელი“.

ანდერძი: „ნამდვილისა გადმოწერილ იქნა **ჩყმჱ**-ს წელსა, ოკდონბრის **იბ**-ს დღესა. თ. ნ. წ.“

მინაწერები: 1 v, 4 v, 6 r, 9 v, 12 v, 13 v, 14 v.

1360

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი [1879 წ.]

43 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული; 1879 წ. (1 r, 42 r); გადამწერი ივანე ოქროპირის ძე გოგსაძე (1 r, 42 r); დაუწერელი ფურცლები: 1 v, 42 v, 43. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„მყოჳისა, უმყოფისა, არსისა, დაუარსისა დამაარსისა მქები, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მონებელი, უდებად მქონე ვპოვნელ [!] ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დღითი დღე მრეველნი ჴელთა მარგალიტთა შინა და ჰპოვებენ ვძივთი [!] რათამე და უხილველობისათვის აღიღებენ და შთადებენ საუნჯედ პატიოსანთა შემჰკობით, უპატიოსნედ მარგალიტთა ყოფენ...“ 5 r—36 v.

შენიშვნა: ტექსტს დართული აქვს: „საძიებელი [მუხლობრივი] წიგნისა ამის სასამართლოჲსა.“ 37 r—41 v.

ანდერძი (გადამწერისა); „წიგნი ესე სასამართლოისა, კუთვნილ არს სოფლის სკანდის მთავარ-ანგელოსის ეკკლესიის პრიჩეტნიკის ივანე ოქროპირის ძის გოგსაძის მიერ [!] და თითონვე მის მიერ გადმოწერილი და გთხოვთ, აღმომკითხველნო და გამშინჯველნო, უკანონოთ ნუ დაბღალავდ[!] და კრულ ის ღ´ისგან, ვინც ამაშიდ უკანონოდ ჩაწეროს და ჩაურთოს რაჲმე. პ. ი. ო. გოგსაძე. 1879 წ. 13 Августо.“ 1 r. (მსგავსი ანდერძები იხ. აგრეთვე II და III—36 v, 42 r.).

1361

კრებული [მე-19 ს.]

26 ფ.; 21×17; ქაღალდი (ლურჯი); მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით, ზოგ შემთხვევაში ასომთავრული); მე-19 ს. დაუწერელია—19 v; ბოლოკაზმულობა 20 r. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. [ანტონ I კათალიკოსი. მოკლე ისტორია საქართველოსი.] „საქართუჱლოსა მეფეთა შთამომავლობათთჳს. სიტყუა პირველი.—პირველად ვიდრემე მამა ქართლისა და ყოველთა მათ ქართუჱლთა, ესე იგი: ქართუჱლთა, იმერთა, კახთა, და ჯავახთა, რომელთაცა ყოველთა მათ ეწოდების ქართველი, იყო ქართლოს. ხოლო სწერენ წერილთ-მწერალნი სომეხთა და ქართველთანი...“ 1 r—19 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „მისს მაღალ მსჳლელობას ღერანალ მაიორს ივან ლეოიჩს, ყიზლარის კომენდატს, ფრ-უხდროფს. მე, უღირსი ანტონი, კათოლიკოსი სრულიად საქართველოჲსა, მოვახსენებ მათგან ბრძანებულისამებრ თხოვისა, რომელიცა დაღათუ მრავალ განსაცდელ შემთხუჱვისაგან დავიწყებით სახელნი მეფეთა საქართუჱლოისათჳნი, თვითო-თჳთოდ არღარა მახსოვან, მაგრა სახელოვანთა მეფეთა სახელნი, ანუ გარდაცჳალებანი მეფეთად გჳართანი და ანუ განყოფანი ხათესავთანი სამ სამეფო[დ], ესენი არიან, რომელნიცა ძუჱლთა მატიანეთა საქართუჱლოჲსათა წარმიკითხავნნ“. 1 r.

2. „ისტორია“ დაყოფილია 16 „სიტყუად.“

2. „მე, უმცირესი ვინმე, ძე ალექსისა და თელავის სემენარიის რეკტორი დავით, მოვახსენებ, მებრ თხოვისა მათისა და რომელიამე საქართველოჲსა მეზობელთა მჴარეთა ამის უკუჱ წერილითა აღვსწერ თქუჱნსა ღეოღრაფიურებრ, რომელ არს ინსტრუქცი [!]. აღწერა ახალციხისა.—ახალ ციხისა ქუჱყანა, რომელიცა არის ქართლისა ქუჱყანისა ნაწილი ერთი, რომელიცა უჭირავს ახლა ხვანთქარსა ძალითა და არიან გამაჰხმადიანებულნი და ადგილ მცირენი ქრისტიანენიცა...“ 20 r—26 r.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს აღწერას: ახალციხის, ყარსის, ბაიაზეთის, ერევნის განჯის, ხამსის, ყუბის, კუმუხის შაქის, ალი სულტანის, „ჭარელთ და იმ ძირობისა,“ ხუნძახის, დიდო-ქრისტისა, ღლიღვისა, ძურძუკის, თუშ-ფშავის, ჴევსურის, ჴევის და აღწერას „ქირიმხანის“ საქმეებისას.

1362

კრებული [მე-19 ს.]

98 ფ.; 20,8×16; ქაღალდი (ლურჯი); მუყაოს ყდა; პირველი ფურცელი დაზიანებულია (ერთი ქვედა სტრიქონი r-v-ზე მოხეულია); [მე-19 ს.] (ჭვირნიშანი 1811, 9, 13 და სხვ. ფფ); გადამწერი: გრიგოლ ქიტოშვილი (75 v, 76 r). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917წ.

1. „[ჩარ-დარვიშიანი] კოსტანტინისპოლის ჴელმწიფ[ის] ანბავი. უშვილობისათჳს როგორ შეწუხებული იყო.—იყო ხემწიფე კოსტანტინეპოლის ქვეყანასა მორჭმული, გამდიდრებული, ყოველს ქვეყანას სახელ-განთქმული. არა იყო გულსა მისსა შეჭირვება. ლხინობდის და ასპარეზობდის, გასცემდის, შეექცეოდის...“ 1 r—59 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ამის ასე დაწერისათვის ნუ მწყევთ! ახალი მოსწავლე ვიყავ.“ 59 v (ბოლო სტრიქონებში).

2. „არაკი.—ერთს ქრისტიანს კაცს ერთის თათრის თეთრი ემართა, ამუშავებდა. გამოვიდა დრო, ეს თეთრი შეჭამა ქრისტიანმა. მოვიდა ის თათარი და თხოვნა დაუწყო. მერმე ქრისტიანმა ასე უთხრა: მოგცემო, თუ შენი თეთრი მოგეც ხომ ის არის და თუ არა ხორცს მოვი...“ 59 v.

შენიშვნა: ტექსტი გადმოწერილია მთლიანად.

3. [ომაინიანი]. ნაწყვეტი.—„...მოითმინოს. თუ გულის მდომა რამე შეგსვლია, ღ´თისაგან მოიმედე ვარ, მისთანავე ვედრებით მსწრაფლ აღგისრულო და თუ სამკურნალო რამე გჭირს, მკურნალთა მოვასხავ და მეც შენთან მოვალ. რა ომაინ ხემწიფის მამის ბრძანება მოისმინა, ზე ადგა და იგი თავადნი დიდის პატივით დაიწვივნა და გვერდს დაისხა...“ 60 r—66 r.

წყდება: „...სამასი უდიდესი ინდოელნი თავადნი თან გაატანა და ესრეთ გამარჯვებულნი და გახარებულნი თავის ქვეყანას გაუშვა...“ 66 r.

შენიშვნა: შდრ. „ომაინიანი.“ 1937 წ. „აქა სარიდან ხელმწიფე ერთის დღის სავალს დადგა და თავის შვილთან ორი დიდებული თავადი გაგზავნა მისის ამბის საცნობელად“ (გვ. 23—33).

4. [ქილილა და დამანა] ნაწყვეტი—„...არაკი ერთი კაკაბმან თქვა: ერთ კაცს მოსამართლობას აძლევდა და ის კაცი ტიროდა. ერთმან კაცმან ნახა და თქვა: სიხარულს რა ტირილი მართებსო? ახლა უნდა გაიხაროს და იმან უთხრა: ჩემის წაწყმენდის ჟამს შევესწარ, რა გამახარებსო...“

წყდება: „...კაის ქმრის სახლში ავის დიაცის ნახვა მისთვის ჯოჯოხეთია. კითხა: დიაცი. [რამდენის] წლისა უნდა შეირთოს კაცმან? მან უთხრა: ყმაწვილი უნდა იყოს, თურფა [!] რომ ქმარმან (sic) მისთან შექცევით იყოს...“ 94 v—98 r, 67 r—94 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი არეულად არის დაწერილი: იწყება 94 v—98 r-მდე, გრძელდება 67 r—94 r-მდე. (შდრ. „ქილილა და დამანა," სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები მეფისა ვახტანგისაგან. 1886 წ. გვ. 299—376).

2. ჩვენი ხელნაწერის „ქილილა და დამანას" ტექსტი შესამჩნევად განსხვავდება 1886 წ. გამოქვეყნებული ნაბეჭდი ტექსტისაგან. პროფ. ალ. ბარამიძის აზრით, წინამდებარე ტექსტი ვახტანგის თარგმანის წინა—ა რედაქციის ნაწყვეტს წარმოადგენს.

5. „ეჰა, თქვენ, გონებისა ჩემისაგან მწყივ და მარად მიურვებლად საგონებელნო და ჩემის თვალის სინათლის მამატებელნო..." 98 r-v.

შენიშვნა: ტექსტი წერილის ნაწყვეტს წარმოადგენს.

მინაწერები: „მეფის ირაკლის ქორონიკონი. ქორონიკონს **ტოზ** დედოფალი ელენე[ს] ძენი კოსტანტინე კათოლიკოზი და სამი ძე: იოანე, ვახტან[გ] მეფე რომ ისპაანს წაბძანდა მაისის **ა**..." 66 r-v.

წყდება: „...თაბორს დიდი ზარბაზანი ესროლეს და მერმე მოქალაქებმა ერიში მიიტანეს და თაბორი დაიჭირეს. **იდ** ციხის თათარი მოკლეს და ექვსი აბდულაბეგის კაცი მოკლეს და ორი თათარი და ერთი..." 66 v.

მინაწერები: აგრეთვე 75 v, 76 r: „ქიტოშვილო, კარგა დაწერე ეს შენი წიგნი" „გრიგოლ ქიტოშვილი, ზაქარიას ნაცვლის-ძე."

1363

ორბელიანი სულხან-საბა. სიბრძნე-სიცრუის წიგნი [მე-18—19 ს.]

68 ფ.; 20,3×15,6; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; (საყურადღებო ადგილები სინგურით); თავ-ბოლონაკლული; [მე-18—19 ს.] (ბოლო ფურცლების 65—68 ჭვირნიშანი: 1826). შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„...უბრძანა მეფემან: რასათჳს ძნიად გიჩნს ყოფა ჩემთანა?..." 1 r—64 v.
წყდება: „...მან ვაჭარმან ეს ყველა უთხრა. თქვა: მამის ბრძანებას ვერ გარდავჴდებიო და ესოდენი ვის ექნება ეს ერთის რიგის ფასით იყიდოსო?— მან ბურსელმა..."

შენიშვნა: 1. ტექსტს აკლია: ა. თავში—დასაწყისიდან „ბერისა და ყრმის არაკის" მეთორმეტე სტრიქონამდე (1938 წ. ნაბეჭდი გამოცემის 3—19 გვ.) ბ. ბოლოში—„ბურსელი დიდ-ვაჭარის და მტრედის" არაკის მე-14-ე სტრიქონიდან ბოლომდის. (შდრ. იმავე გამოცემის 164—170 გვ.)

2. 17 r—18 r ქაღალდი და ხელი სხვაა.

3. „სიბრძნე სიცრუის" ტექსტს ბოლოში დართული აქვს თეიმურაზ I ანბანთქებას: „აღახვენ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, საქებით ქებულო..."-ს ტექსტი, რომლის ზოგიერთი სტროფი ვარიანტულად განსხვავდება 1934 წლის გამოცემის ამავე ტექსტისაგან (შდრ. 149—154 გვ.).

მინაწერი: 46 r. „წიგნი მიხეილ ნინოწმიდლისა არის."

1364

ზაქარია გაბაონი. თხოვაჲ ღ̃ისა მიმართ [მე-19 ს.]

77 ფ.; 10,5×8; ლურჯი ქაღალდი; მუყაოს ყდა (დაზიანებული); მხედრული; (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] (ჭვირნიშანი 3, 14, 17 და სხვ. ფფ. 1809); გადამწერი: თავადი დიმიტრი

მაღალოვი (მეორე ყდის შიგნით); დაუწერელი ფურცლები— II, 65, 73, 74. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„თხოვაჲ ღ̃ისა მიმართ. გლოვა არს მჭმუნვარება სულისა ღმობასა შინა გულისა მოწლყობისასა (sic) მარადის საწყურველისაზედ დადგრომით მეძიებელი. განზრახვა ა.—ნუ თავმოყვარეობით და ხორცის ნებიერობით გასინჯავ და განსჩხრეკ თავსა შენსა...“ 1 r—63 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შედგება 6 განზრახვისაგან: ა) მაძიებელის (5), ბ) სიკვდილის—(6), გ) ჯვარცმის—(6), დ) სასუფევლის (7), ე) ჯოჯოხეთის (8), ვ) მეორეთმოსვლის (5).

2. ტექსტს დართული აქვს: ა. „სახარება მათესი“ (28, 16—20) „სახარება მარკოზისა“ (3, 13—19), „სახარება ლუკასი“ (10.$_{22}$) 64 r—65 v.) ბ. „ამასვე დღეს ცხოვრება და სინანული ნეტარის ტასიას მეგვიპტელისა, რომელი იმყოფებოდა მეძავ და იქმნა ჭურ რჩეულ“ (66 r—72 v).

ანდერძი: ა. (ავტორისა): „ზაქარიამან, ყოვლად უღირსმან, სქესით ვიდრემე გაბაოანმან, ხუცეს-მოძღვარმან უფერადოთა ლექსთა მიერ მდაბიურთა ენათა აღვსწერე ექვს ნაწილედად თხოვაჲ ესე ღ̃ისა მიმართ (1 r ტექსტის წინ).

ბ. (გადამწერისა): „ჩყკჱ წელსა, თებერვლის ა დღესა, უმდაბლესი ძე თქვენი, თავადი დიმიტრი მაღალოვი, კრძალვით ვიკადნიერებ კნინსა ნაშრომსა ჩემსა შეწირვად თქუნდა, დედაო კნეინავ თეოქთისტე, რომელიცა დარწმუნებულ ვარ კეთილსულობასა თქვენსა ზედა, რომელ არა დამიტევებთ მოუხსენებელად მხურვალესა ლოცვასა შინა თქვენსა“ (მეორე ყდის შიგნით).

1365

კრებული.[1806 წ.]

58 ფ.; 15,2×10,2; ქაღალდი (თეთრი და ლურჯი); ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით, ასომთავრული); 1806 წ. (58 v); დაუწერელი ფურცლები: 17, 18. შემოწირულია კორნელი კეკელიძისაგან 1917 წ.

1. „განგება ეკკლესიისათჳს ოდეს იკურთხების ანუ ოდეს არა იკურთხების. ჯერ არს ცნობა ჟამისი.—ოდესმე იქმნების კურთხევა ეკკლესიისა დღეთა შინა კვირიაკისათა და ოდესმე არა იქმნების. რაჟამს დაემთხჳოს დღესასწაული წ̃ისა სიმეონისი დღესა კვირიაკესა...“ 1 r—12 v.

2. „ კურთხევა ახლადშექმნილისა ბარძიმ-ფეშხუმისა.—იტყჳს მღუდელთ-მთავარი: „კურთხეულ-არს ღმერთი ჩ̃ნი ყ̃დვე აწ და მარადის და უკუნითი-უკუნისამდე ამინ.“ იწყებს დიაკონი „მშვიდობით უფლისა მიმართ ვ[ი]ლოცოთ. ზეგარდამომშვიდობისა, წ̃ისა ამის ეკკლესიისათჳს, უწმიდესისა და უნეტარესისა პატრიარხისა ჩვენისა...“ 13 r—16 v.

3. „[აღსარება კეთილთა საქმეთა, წინააღმდგომთა ცოდვისათა]. ნაწილი I. სარწმუნოების ნაყოფთა კეთილთა საქმეთა წინააღმდგომთა ცოდუათა აღსარება.—წინა-აღდგომა ჭეშმარიტისა კეთილ-მსახურისა აღმოსავლისა ეკკლესიისა სარწმუნოებისა, რომელითაცა გუარითა იჭჳ ზემო-თქმულისა მის სარწმუნოებისა მიმართ...“ 19 r—32 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შედგება 7 ნაწილისაგან.

2. გადმოთარგმნილი არის ბერძნულიდან იოანე ქსიფილონის—პაპუწისშვილის მიერ 1785 წელს, იოანე ოსეს ძეს მონაწილეობით (იხ. კ. კეკელიძის ქართული ლიტერატურის ისტორია, I ტომი, 363 გვ. 1941).

4. „ქორწინებისა თავთათჳს.—მატთესი. ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიდრემე იწოდებიან ხარისხად, რამეთუ ვითარ იგი კიბეთა ზედა აღულენ ხარისხად და ჰშთამოვლენ, ეგრეთუე არს ნათესაობაჲცა ხარისხად...“ 35r—58 v (იხ. კ. კეკელიძე, I, გვ. 363—4)

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა) მიძღვნა „უნეტარესსა და უწმინდესსა პატრიარხსა ყოვლისა საქართჳელოჲსასა მეფის ძეს ანტონის, ჩლენსა უწმიდესისა სინოდისასა, უმონებრესი მოხსენება:

უწმიდესო მეუფეო!

I. ზე აღმავლობა ალისა მასწავებდინ
და მიმართება კენტროჲსადმი ნივთთა
შემომიკრებდინ კმათა რათმე მიზეზთა
ძღჳნის-მრთმელობისა წინამდებარისათა,
რომლისა კადრი წარმოებს სურვილისაგან.

2. ვისწავებდით ჩ´ნ ჰსჯულისაგან, რათამცა
ყოველი პირმშო შევსწიროთ უფლისადმი.
შესრულმან სახლსა გულისა ჩემისასა
ვერა რა ვჰპოვე ღირსი მოძღჳანებისა,
მხოლოდ ოდენღა წიგნი წინამდებარე,

3. რომლისათვისცა მივიღე ბრძანებაჲ
უწმიდესისა მეუფებისგან თქ´ნის
და მინდობილმან თქჳენისავე კურთხევის,
გარდამოვიღე ბერძულით ქართულადრე,
თანა-შრომითა ქჳემო ჰხსენებულისათ.

4. რომელსა შინა არნნ ჰხსენებულ სახენი
და განყოფანი ნათესაობათანი
ხუთად რიცხჳედად და დანაკეთებულცა
ადჳლ საგულ-ხმოდ, კნინღა არა ბრძენთაცა,
რომელ არიან მოჴსენებულნი ესე:

5. ნათესაობა ვ´ა ნათესავი
ხუთთა რათამე რტოთ განირთხამს სახეებრ:
პირველ—სისხლითსა, მეორედ—მძახლობითსა,
ხოლო მჱსამედ—სამ ნათესაობითსა,
რომელისა შორის გერობითიცა ნახსენ.

6. მეოთხედ—შჳლად სახელ-დებულებითსა
და მეხუთედრე—ნათელ ღებულებითსა,
რომელთა შორის აღმოიჩინებიან
რავდენთა შორის თავთა ჯერ-არს შეუღლჳა
და რაოდენთა შ´ა დაიყენების.

7. ამას, ვითა პირმშოსა რასმე ნაყოფს
და დასაბამსა ჩუენგან მსახურებისა,
შენ ძლით და შენგან მდიდრად განკაზმილისა
სძლისა შენისა, ქართჳელთ ეკკლესიისას
შევსწირავთ შენდა, ვითა მეუფისა.

8. და მოგიძღუანებთ თჳთ სიხარულევანსა
და განათლებულსა შენსა დღესასწაულსა
და შევრდომილნი მფარუჱლობათა შენთა
ვჰსწადნოჲთ მარად მსახურებად შენდამი.
უგლახაკესნი მონანი ქუჱ-წერილნი:

უღირსი ხუცესი
იოანე ოსეს ძე:

ბერძენი იოანე
მიხაილი[ს] ძე პაპუწის
შვილი, ქსიფილონი.

ოკდომბერსა თთუჱსა, დღესა 17, წელსა 1785. ტფილისს. 33 r—34 v.

ბ) ანდერძი (მთარგმნელთა):

ითარგმნა ესე წიგნი წინა-მდებარ **ე**
ოდენ ბერძულით ნათესავით ბერძნისგა **ნ**
ამასთანავე შრომითა და თან-ღუწით **ა**
ნათხზად ქართულებრ ოსეს ძის მღუდლისგან-ხოლ **ო**
ერთნი კიდურთა შეგასწაონ სახელ **ი.**

(აკროსტიხური ანდერძის ბოლოასოებში იკითხება ლექსის ორივე კიდურზე „იოანე")
მთარგმნელთა ანდერძის ტექსტის ქვეშ მოთავსებულია ორსტრიქონიანი კრიპტოგრამა (ციფრობრივი).

2. ტექსტს დართული აქვს ა) მაგალითნი „ქორწინებისანი," სათაურით: „აჰა, მაგალითნიცა ქორწინებისანი, რომელნიცა დასხნა უბრძნესმან და უსიტყჳერესმან დიდმან ხარტოფილაქსმან (ესე იგი წიგნთა მცუჱლმან) უწმიდესისა ქ̃ეს დიდისა ეკლესიისა კოსტანტინუპოლისამან, იერო-დიაკონთა შორის უფალმან, მანუილ ქსანთიოს." 50 r—58 v.
ბ) ანდერძი (გადამწერის): „განსრულდა. დიდება ღ̃ა. იყავნ სადიდებელად, შენდა, სიტყუაო მამისაო, უკუნითი უკუნისამდე ამინ: აღუსწერე მოპარვით, რომელნიცა ოცდა შვიდ მეტს საათს სრულვჰყავ. ცთომისათვის ნუ მყოფთ უმადლოებისა ქვემდ[ებარეთ] წელსა 1806. აპრილის იბ."
მინაწერი: პირველი ყდის საცავი ფურცლის r, მეორე ყდის შიგნით, 58 v.

1366

იოანე ოქროპირი. მათეს სახარების თარგმანება [მე-11 ს.]

299 ფ.; 32×24; ეტრატი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (დაზიანებული); ნაკლული; პირველი 5 ფურცელი არევით არის აკინძული—1 და 4 ფ. ბოლოში უნდა ყოფილიყო, 2 და 3 ფ.—მე-5 ფურცლის შემდეგ. რვეულების სათვალავის მიხედვით, ხელნაწერს თავში აკლია—7 რვეული (56 ფ.—3 ფ.-53 ფ.); ტექსტი შიგნითაც ნაკლულია: 10 [ი] რვეულს აკლია 1 ფ.; 17[იზ]—1 ფ.; 21 [კა]—1 ფ.; 24 [კდ] რვეულში ამოჭრილია 2 ფ.; 28 [კჱ] ამოჭრილია 2 ფ.; 42 [მბ]—1 ფ.; 44 [მდ]—1 ფ.; 45 [მე]—1 ფ.; ნუსხური [სათაურები სინგურით]; [მე-11 ს.]. ჩამოტანილია სამთავისიდან სოლომონ ჩოლოყაშვილის მიერ 1917 წ.

[წ̃დისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა იოვანე ოქროპირისაჲ, კოსტანტინელ მთავარებისკოპოსისაჲ. თარგმანებაჲ სახარებისაჲ მათეს თავისაჲ]... „სწავლაჲ კზ: ვითარმედ—ცოდვასა შინა მყოფნი არა რაჲთ განყოფილ არიან მკუდართაგან.—ხოლო უ̃კთუ ესოდენისაცა ჟამისა, რაოდენ არს დაფლვაჲ,

მამისაჲ, არა ჯერ არს სულიერთა და საღმრთოთა საქმეთაგან დაკლებაჲ, გულისჴმავყოთ თუ რაჲმე ყოფად არს ჩ̃ნდა...“ 5 r—299 v, 1 r-v, 4 r-v.

წყდება: „...არა ჯერ არს შენდა ქორწინებად ცოლი ფილიპეს, ძმისა შენისაჲ.“ [ნ̃ჱ სწავლა?].

შენიშვნა: სათაური აღდგენილია A: 89 ხელნაწერის ტექსტის მიხედვით (შდრ. აგრეთვე H: 1338).

ანდერძი: 1. „ქრისტე, შ̃ე ფოკას ებისკოპოსი“ (2 r).

2. „ქრისტე, შეიწყალე მწერალი. ა̃ნ“ (34 v).

3. „ქრისტე, შეიწყალე ეფთჳმე და არკატი, ამის წიგნისა მ̃ღწნი. ამინ“ (59 v, 286 v).

4. „ქრისტე, შეიწყალე ეფთჳმე—ეფთჳმჱ“ (93 r, 117 v, 207 v, 221 r, 255 r).

5. „ქრისტე, შეიწყალე ეფთჳმე თევდორაკნეული“ (147 v).

6. „ესე სახარებისა თარგმანი დაიწერა ფოკასის საფასოითა. ქრისტე, შ̃ე“. „ქრისტე, შ̃ე ფოკას.“ (96 v, 199 v).

7. „შეიწყალე ქრისტე, ზაქარია.“ (163 r, 278 v).

მინაწერები: 23 v, 35 v, 50 r, 176 v, 281 r, 283 v.

1367

სჳნაქსარი [მე-13—14 ს.]

227 ფ.; 29×23, 5; ეტრატი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (შიგნით ქსოვილით შემოსილი, მეორე ყდაზე ტყავი აღარა აქვს, პირველზე—დაზიანებულია); დაშლილი (1—5 ფ.ფ. დაფურცვლილია, 2, 3, 5, 216 ფფ. დაზიანებული, 220—227 ფფ. მეტად დაზიანებული, 97, 118, 172 ფ.ფ.—აშიები მოჭრილია); ნუსხური (სათაურები სინგურით); თავკაზმულობა: 1 r; [მე—13 14 ს.]; გადამწერი მღვდელი ფილიპე (227 v); დამკვეთი: ჭარმაულის ასული სჱვდაოზ (227 v). ჩამოტანილია სამთავისიდან სოლომონ ჩოლოყაშვილის მიერ 1917 წ.

„უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩვენო, შეგჳწყალენ ჩვენ. ამინ. სჳნაქსარი, რომელსა შინა წერილ არიან ცხორებანი და წამებანი დღითი დღედთა წმიდათანი, სულ მცირედ და შემოკრებულად, რათა არა ფრიადი სიმრავლე წერილისაჲ იქმ̃ნს.

—თვესა სეკდენბერსა ა̃ქს დღე **ლ**, დღეთა ა̃ქს ჟამი **იბ** და ღამეთა ჟამი **იბ**.

თვესა სეკდენბერსა **ა.**—გჳრგჳნი წელიწდისაჲ, დაწყებაჲ ინდიკტიონისაჲ და ჴსენებაჲ წმიდისა ღთ̃ის მშობელისაჲ...“ 1 r—185 r.

შენიშვნა: სჳნაქსარის ტექსტს დართული აქვს: 1. „კონდაკნი საწელიწდონი საჩინოთა წმიდათანი, რომელნი იწყებიან სეკდემბერითგან ვიდრე ავღუსტოსისა აღსრულებადმდე. ჴმაჲ ბ. სეკტემბერსა ა. წმიდისა სჳმეონისი...“ 185 v—222 r.

2. „საკითხავი აღდგომისა თ̃ს უფლისა და ჯოჯოხეთისა წარმოტყუჱნვისა...“ 222 r—227 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „სახელითა ღ̃თისაჲთა: მამისა, ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა. მეოხებითა ყოვლად წმიდისა დედუფლისა ჩუენისა ღ̃თის მშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამისითა და შეწევნითა წმიდისა გიორგი ლომისისაჲთა და

წმიდისა ი̃ე ნათლის მცემელისაჲთა, სრულ იქმნა წმიდაჲ ესე სჳნაქსარი, განმანათლებელი ეკლესიათაჲ და წინამძღუარი და მოძღუარი ყოვლისა სოფლისაჲ ბრძანებითა ჭარმაულისა ასულისა სჯულკარგისა და ..რისა და მღდელთა და წიგნთ-მოყუარისა პატრონისა სევდაოზისითა. [ქელითა] თა[ბ]აურ ყოფილისა სე.... შვილისა მღდელის ფილიპესითა. ძმანო, მამანო, ვინც იკითხვიდეთ წმიდასა ამას სჳნაქსარსა, ლოცვა-კურთხევით მოიხსენებდით, რათა თ̃ქნ მიერითა ლოცვითა ვიჴსნენით სატანჯველ[ი]სა [მის ჯოჯოხეთისაჲსა] ⟨და⟩ თქუენცა მოგანიჭოს ქრისტემან ღმერთმან სასუფეველი დაუსრულებელი. უკუნითი უკუნისამდე ამინ.

დიდებაჲ ღმერთსა, სრულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა და მომნიჭებელსა სარწმუნოებით მავედრებელთა ვედრებისა მათისასა. ღირს მყო წყალობამან ღ̃თისამან და მადლმან სულისა წმიდისამან უნდოჲ და არა ღირსი ესე სევდაოზ, სამლოცველოდ და ცოდვილისა სულისა ჩუენისა საშენდობლოდ და ბატონისა ვარამის საგამარჯუებოდ წ̃ა ნა...... ვინცა მიემთხ(ჳვ)ნეთ წმიდასა ამას სჳნაქსარსა, შენდობით მო[იჴსენე]ნით...“ (დანარჩენი ნაწილი ანდერძისა, დაახლოებით 25 სტრიქონიანი ბოლო აბზაცი II სვეტში მთლად გაფუჭებულია და აღარ იკითხება). 227 v.

მინაწერები: 4$\frac{1}{2}$v, 5 r-v, 9 r, 21 r, 22 r, 76 r, 87 v, 107 r, 140 v, 144 r, 152 r (ტექსტის ხელით), 161 r, 187 v, 193 v, 207 r (ტექსტის ხელით), 218 r (ტექსტის ხელით), 226 v, 227 r-v.

1368

თვენი [მე-19 ს.]

I+176 ფ.; 33×21,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] (ჭვირნიშანი: 1804—1, 175]; დაუწერელი ფურცლები: 19, 20, 27 v, 176 r. გადმოცემულია დარიას მონასტრიდან 1917 წ.

„თთუესა დეკემბერსა ე. ღირსისა და ღმერთ-შემოსილისა მამისა ჩუენისა საბა განწმედილისა. მცირესა მწუხრსა ზედა დასდებელი **დ**, ჴმა **ა**.—ყოვლად ქებულნო მოწამენო! მხილველ იქმენ გონებითა ძლიერი, საცნობელითა ვითარცა მუშაკი სამღთო სიტყჳსა...“ 1 r—175 v.

წყდება: (იანვრის 30-ია) „თქვენ ხართ ნათელნი სოფლისანი. დასასრული სასუფეველსა ცათასა. განიცადე: იხარებდით მართალნი...“ 175 v.

მინაწერები: I r, პირველ ყდაზე და 176 v.

1369

იოანე სინელი. კლემაქსი [1768 წ.]

283 ფ., 21×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; 1—16 ფ. ამოვარდნილი და დაფურცვლილია; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1768 წ. (263 v); გადამწერი—სიონის დეკანოზი ნიკოლოზ (263 v); დაუწერელი ფურცლები: 1, 283.

„სწავლანი წ̃ისა და ნეტარისა მამისა ჩ̃ნისა ი̃ნე სინელ მამასახლისისანი, რომელნი მიუძღუანა მამასა ი̃ნეს, რაითელ მამასახლისსა, რამეთუ ითხოვა მისგან, რათა აღწერნეს სწავლანი მონაზონთა მიმართ.

პ˜ლი თავი. გამოსლვისათჳს სოფლით.—შეწევნითა სახიერისა და კაცთმოყვარისა და მოწყალისა ღ˜ისა და მჱ˜ფისა ჩ˜ნისათა, ვიწყოთ სიტყუად, ˜რ კეთილარს, რ˜ა ღმერთი ვყოთ დასაბამად სიტჳსა მონათა მიმართ ღ˜ისათა, რ˜ ყოველნივე, რ˜ნიცა დაბადნა სახიერმან და დიდებულმან ღმერთმან სიტყჳერნი და თჳთ-მფლობელობითა პატივსცა..." 14 v—263 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „კიბე სათნოებათა, ცად აღმყუანებელი, თქმული დანიელ მონაზონისა რაითელისა, წიგნისა ამისთ˜ს სულთა განმანათლებელისა, რომელსა ეწოდების კლემაქსი, რომელ არს კიბე." 3 v—4 r. ბ. ზანდუკი. 4 r—5 r. გ. „ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ი˜ნე სინელ მამასახლისისა, მოძღვრებითა განთქმულისა, სულთა განმანათლებელისა და ჭეშმარიტად სანატრელისა, რომელი ესე აღწერა დანიელ მონაზონმან რაითელმან. კის˜ნ." 5 v—11 v. დ. „ეპისტოლე წმიდისა მამისა ჩვენისა ი˜ნე რაითელ ძამასახლისისა, ნეტარისა ი˜ნეს მიმართ სინელ მამასახლისისა." 11 v—13 r. ე. „ეპისტოლე წმიდისა და ნეტარისა ი˜ნე სინელ მამასახლისისა, ი˜ნეს მიმართ, რაითელ მამასახლისისა. რომელსა ზედა წერილი ესე არს ფიცარნი სულიერნი: ი˜ნე ი˜ნეს ახარებს." 13 r—14 v.

2. ტექსტს დართული აქვს: ა: „კიბე სათნოებათა" („სათნოებათა" ნუსხა) 264 r-v ბ: „თქმული მისივე ნეტ˜რისა მამისა ჩ˜ნისა ინ˜ე სინელ მამასახლისისა, მწ˜ყმსისა და წინამძღ˜რისა მიმართ, რომელი ესე მისცა სხუათა ამ˜თ პირველ-თქმულთა თვ˜თა თ˜ა ი˜ნეს რაითელ მამასახლისსა, რომელსა ეთხოვა მისგან, რათა დაუწერნეს სწავლანი მონაზონების˜ნი." 265 r—282 r.

3. თავკაზმულობანი: (5 v) ვახტანგის სტამბის (1709—1722) წიგნების შემკულობის ერთ-ერთი ორნამენტის მსგავსი სახე (ხელით ნაკეთები).

ანდერძი მთარგმნელის—ექვთიმე მთაწმიდელისა: „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რომელნი იკითხვიდეთ, ანუ სწერდეთ წ˜ა ამას წიგნსა... (იხ. აღწერილობა № H 1354 სადაც ეს ანდერძი მთლიანად არის გადმოწერილი)". 3 r—v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ღირსმან მღდელმან ნიკოლაოზ, სიონის დეკანოზმა, აღვწერე ჩღჲჱ." 263 v.

მინაწერები: 2 v.

1370

წმიდათ ცხოვრება [1871—1884 წ.]

302 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები წითლით); 1871—1884 წ. (2 r, 299 v); გადამწერი და შემდგენელი მღუდელმონაზონი თეოდოსე 22 r-16 v 299 v; მრავალმთის იოანე ნათლისმცემლის მონასტერი (16 v); ხირსის მონასტერი (250 v); დაუწერელი ფურცლები: 1, 5, 6, 7, 8, 63, 110. 192, 257, 300, 301, 302. გადმოცემულია დარიას მონასტრიდან 1917 წ.

1. „პარაკლისი სავედრებელი წმიდისა დიდებულისა და ძლევა-შემოსილისა მთავარ მოწამისა გიორგისა.—მღუდელმან „კურთხეულ-არსი" მკითხველმან—„მეუფე-ზეცათაო," „წმიდაო ღმერთო," „მამაო ჩუჱნო..." 9 r—16 v.

2. „თთუჱსა სეკდემბერსა ცამეტსა წამება ყოვლად დიდებულისა ქეთევანისა, რომელი იწამა სპარსთა მეფისა შაჰბას უსჯულოსა [მიერ] ქალაქსა შირაზისასა.—საქმისა რაჲსამე კეთილისა დამწყებელსა, გონებაცა კეთილი უჴმს და ფრიადითა სიბრძნითა აღსავსე..." 17 r—32 r.

შენიშვნა: ქეთევანის წამების ეს რედაქცია, რომელსაც პირველად ტრ. რუხაძემ მიაქცია ყურადღება, დღემდის უცნობი იყო.

3. „თთუჱსა სეკნდემბერსა ივ-სა წამება წმიდისა ყოვლად ქებულისა მოწამისა ევფემიასი.—მეფობასა უღთოსა და უსჯულოსა დეოკლიტიანესსა და მთავრობასა პრისკოსსა, რომელი იყო შემდგომი მისი, ქალაქსა შინა ქალკიდონისასა, იყო რიცხვი დიდი ქრისტიანეთა...“ 33 r—38 v.

4. „თთუესა ოკდომბერსა იდ-ს რიცხვსა წამება წმიდისა და ყოვლად ქებულისა ქალწულ-მოწამისა პარასკევასი.—ესე ასული იყო აღათონიკე ჰრომის სტრატილატისა და მეუღლისა მისისა პოლიტასი, მორწმუნეთა მშობელთა...“ 39 r—42 v.

5. „თთუესა სეკდემბერსა კე ცხოვრება და სიმხნე წმიდისა დედისა ჩუჱნისა ევფროსინასი და მოქალაქობა მამისა მისისა პაფნოტისი.—იყო ვინმე ალექსანდრიას კაცი აზნაური და სახელი მისი პაფნოტი. ესე იყო მოსწრაფე მცნებათა ღი´სათა...“ 43 r—48 v.

6. „ცხოვრება ქალწულისა კანონიკესი, რომელი იყო ასული მთავრისა ერთისა კოსტანტინეპოლელისა და იქმნა მძოვარ.—იყო ვინმე ერთი მამათაგანი, რომელსა ერქუა სილოვანე, და დაჰჯდა იგი ქუაბსა შინა მონასტრისასა, ფაჰრასსა, მახლობელად იერუსალიმს...“ 49 r—52 r.

7. „თთუესა სეკდემბერსა ით-ს შესხმა წმიდათა მოწამეთა და დიდთა მთავართა: ბიძინასი, შალვასი და ელისბარისა.—მოწამეთა სიმრავლემან გარემომიცვეს ჩვენ მრავლითა რათმე ბრწყინვალებითა და გარდამეტებულითა ჰაერომვნებითა და ჰნებავს ჩვენ მიერი რაჲმე შესხმაჲ დიდებულთა ღვაწლთა მათთჳს...“ 53 r—62 v.

8. თთუჱსა ოკდონბერსა ბ-ს წამება და ღუაწლი წმიდათა და დიდებულთა დავით და კოსტანტინესი, რომელნი იწამნეს ქვეყანასა ჩრდილოეთისასა, სანახებსა არგუჱთისასა, საბრძანებელსა ქართველთასა, შემდგომად დიდისა და მაღლისა მეფისა მიცვალებისა ვახტანგ გორგასლისა, რომელმან მეფობა ყოვლისა ქვეყანისა განაგო.—მეფობასა ბერძენთა ზედა ღი´სა მსახურისა ჰერეკლესსა, ოდეს იგი განაგებდა საბრძანებელსა თჳსსა კჳ´რთხითა მეფობისა თჳსისაჲთაჲ, განილაშქრა სპარსთა მეფემან ხუასრო ქალაქსა მას ზედა ღ´თივ დაცულსა...“ 64 r—70 r. შდრ. საბინინი. გვ. 323—330.

9. „თთუჱსა მარტსა ძ-სა წამება წმიდისა მოწამისა მეფისა საქართველოჲსა ლუარსაბისა.—წმიდა ნეტარი მეფე ჩვენი ლუარსაბ აღმოსცენდა ქვეყანით ქართლით, მშობელთა ღუთის-მსახურთაგან და მორწმუნეთა მართლ-მადიდებელთა მეფეთაგან...“ 70 v—71 v.

შენიშვნა: ტექსტი საბინინის (გვ. 580—82) რედაქციას მისდევს, ზოგიერთი ვარიანტული განსხვავებით.

10. „თთუჱსა მარტსა კ-სა წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა არჩილისი, რომელი იყო მეფე ქართლისა.—და ვითარ გარდაჴდეს წელიწადნი ორმოცდა ათნი, კ´დ მოვიდა ჰიჭუმ, ნათესავი მოჰმედისი. მოაოხრნა და შემუსრნა ყოვლად შენებული ქართლისა...“ 72 r—73 r.

შენიშვნა: მცირედი განსხვავებით მისდევს საბინინის რედაქციას (331—2.)

11. „თთუესა ოკდომბერსა ჱ ცხოვრება და მოქალაქობა პელაღია ღირსისა ანტიოქელისა.—დედობრივისა სათნოებისა, რომელი არარაჲთ ნაკლულევან იყოს მამათაგან, ყ⟨ოვე⟩ლთავე მოთხრობა სარგებელ არს და ყოვლად სათნოჲ...“ 74 r—79 v.

12. „ამასვე დღესა ცხოვრება და სინანული ნეტარისა ტასია მეგჳპტელისა, რომელი იყო პირველად მეძავი და იქმნა ჭურ ჰრჩეულ.—ძმანო ჩემნო საყუარელნო, მეგულების მითხრობად თქვენდა სასურველი და ბრწყინვალე სინანული, რომელი აღესრულა და იდიდა...“ 80 r—81 v.

13. „თთუესა ნოჲენბერსა, კდ-სა რიცხვსა, წამება წმიდისა ეკატერინასი, რომელი იყო ასული კოსტა მეფისა.—წელსა ოცდამეათთვრამეტესა მეფობასა უსჯულოსა და უღთოსა მაქსენტისსა, შური დიდი იყო კერპთ-მსახურებისათჳს, რომლისათჳს დასჯდა მეფე მაქსენტი...“ 82 r—91 v.

14. „თთუესა დეკე⟨მ⟩ბერსა დ, წამება წმიდისა და ღუაწლით შემოსილისა ვარვარისა.—იყო მათ ჟამთა მეფე, რომელსა სახელი ერქუა მაქსიმიანოს და ჴელმწიფე იყო აღმოსავლით კერძო...“ 92 r—99 v.

15. „თთუესა დეკენბერსა კბ-სა, წამებაჲ წმიდისა ანასტასიასი.—ჟამთა მიმართ დეოკლიტიანე მეფისათა და მისთანა მჯდომელისა ლებრიანოჲსა იყო დევნულებაჲ დიდი ქრისტიანეთაჲ...“ 100 r—105 v.

16. წამებაჲ წმიდისა და ქალწულმოწამისა ევგენიასი.—მეფობასა ვალენტინიანესსა და ღალინოსისა აღსდგეს ქრისტიანეთა ზედა სიმრავლე წარმართ⟨თ⟩აჲ ჰრომსა შინა და იდრტჳნეს წინაშე მეფეთასა...“ 106 r—109 v.

17. „თთუესა იანვარსა ჱ-ს წამებაჲ წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა ქრისტესი ჰაბოსი, რომელი იწამა ქართლსა შინა, ქალაქსა ტფილისს, ჴელითაჲ სარკინოზთათა.—რამეთუ იყო ჟამი, ოდეს ერის მთავარი იგი ქართლისა ნერსე, ძე ადარნესე კურაპალატისა და ერისთავისაჲ, მიწოდებულ იქმნა ქვეყანად ბაბილოვნისა, მფლობელისა მისგან...“ 111 r—120 v.

18. „თთუესა ნოჲენბერსა ი-სა ცხოვრება და წამებაჲ წმიდისა მოწამისა კოსტანტისი ქართველისა, რომელი იწამა ბაბილოვნელთა მეფისა ჯაფარის მიერ.—საყუარელნო! განცხადებულ არს ყოველთა თჳს, ვითარმედ არა ვინა იყო აღწერა იგი წიგნთა, გარნა მადლითა სულისა წმიდისათა...“ 121 r—125 r.

თავდება: „და ესე მრავლისაგანი მცირედი აღიწერა სიმხნეთაგანი წმიდისა კოსტანტისი, რათა იყოს თქმული ესე შემოკლებულ და სრულ. რათა არა იყოს შემაწუხებელ ნაკლულევანებითა, არცა ნამეტნავ განგრძობითა, სადიდებელად მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა, აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე ამინ.“

შენიშვნა: ტექსტი მისდევს საბინინის რედაქციას 368 გვერდამდე. დანარჩენი ნაწილი არ არის.

19. „თვესა ფე[ბე]რვალსა 8-სა. ცხოვრება წმიდისა თეოდორესი.—ესე იშვა ახლოს ამის ქალაქისა, რომელ რა ჯერეთ ძუძუ მწოვარი ყრმავე იყო, მოუკვდა დედა, ხოლო მამამან მისმან, რომელი იყო კეთილ-მსახური ქრისტიანე, აღზარდა იგი მოხარშულის მარცვალის პურის ჭმევითა...“ 126 r—129 v.

20. „ცხოვრება წმიდისა თეოდორე ჯართ-მთავრისა. — წმიდაცა ესე იმიერვე თეოდორესავით იყო სოფლისაგან იევქაიდისა, აგრეთვე დისწულიცა მისივე, და იყო ძე ქრისტიანეთა მშობელთა, რომელ ვინათგან იყო ღუთის მსახურებით და სიბრძნით გაწურთვნილი...“ 130 r—133 r.

21. „თთუჱსა აპრილსა **ა.** ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა მარიამ მეგვიპტელისა, აღწერილი სოფრონისა მიერ იერუსალიმელ მთავარეპისკოპოსისა.—საიდუმლოთა მეფისათა დაფარვა კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღ͠თისათა საკჳრველთა ქადაგება დიდებულ არს...“ 134 r—149 v.

22. „თთუჱსა მაისსა **ვ.** წმიდისა და დიდებულისა ქალწულ-მოწამისა ირინასი.—პირველ წარსულთა მათ ჟამთა იყო ვინმე მეფე, სახელით ლიკინოს და ესვა მას ასული მხოლოდშობილი და სახელი მისი პელენოპე. ხოლო იყო მკვირცხლ ყრმა იგი, ფრიად შუჱნიერ...“ 150 r—167 r.

23. „თთუჱსა ივნისსა **თ**-სა წამებაჲ და სიმჴნით მოთმინებაჲ ნეტარისა დედოფლისა გულანდუხტისი.“—სპარსეთსა შინა იქმნა ღუ[ა]წლისა ძლევაჲ წმიდისა და სამგზის სანატრელისა გულანდუხტისი...“ 168 r—177 v.

24. „თთუჱსა ივნისსა **კე,** წამებაჲ წმიდისა ქალწულისა ფებრონიასი.—იყო დღეთა მათ დეოკლიტიანე მეფისათა ანთიმოს მთავარი და იყო უძლურ ჴორცთაგან. და იდვა ცხედრსა ზედა და მოუწოდა სელენოზს, ძმასა თჳსსა...“ 178 r—191 r.

25. „თთუჱსა ივლისსა **ზ.** სარტყლისათჳს ყოვლად წმიდისა ღუთისმშობლისა.—ხოლო ვითარ დიდსა მას ქალაქსა კოსტანტინუპოლს მოსცა წმიდამან ღ͠ის მშობელმან უხრწნელი იგი სამოსელი თჳსი, ნაწილად საწადელად, თუ ვითარ სახედ მოიწია ნიჭი ესე...“ 193 r—199 r.

26. „თთუჱსა ოკდომბერსა **კთ**-სა. თქმული წმიდისა ეფრემისი აბრაამ მონაზონისათჳს და ძმისწულისა მისისა მარიამისათჳს.—მნებავს, საყვარელო ჩემნო, თქვენსა მაგას ერთობასა სმენად, დიდებული იგი საქმე აბრაამისი, რომელი ჰქმნა ჟამსა მას სიბერისა მისისასა...“ 199 v—203 v.

27. „მიმომგზავრობა ტიმოთეს მიერ ქარ[თლისა]—ოდესცა მოვედით მონასტერსა დიდებულსა ვათოპეს, რომელი აღაშენა მეფემან ბერძენთამან არკადი, სახელსა ზედა ხარებისა ყოვლად წმიდისასა, მივიწიენით სხვასა მონასტერსა დიდებულისა ვათოპეს...“ 204 r—207 v.

შენიშვნა: ტიმოთეს მოგზაურობის ეს ნაწყვეტები მისდევს პლ. იოსელიანის მიერ 1852 წ. გამოქვეყნებულ ტექსტს (ტფილისი. გვ. 61—72, 76—77).

28. „თთუჱსა ივლის(ს)ა **კვ** წამებაჲ წმიდისა მოწამისა ქრისტინასი.—ანდრია[ნე] მეფის ზე იყო ვინმე ქალი ერთი სახელით ქრისტინა. წმიდა იყო იგი და ღირს ქალაქსა მას შინა და ეგულვებოდა მას ქალწულებით დადგომაჲ...“ 208 r—216 v.

29. „თთუჱსა ივლისსა **იზ.** წამება წმიდისა ყოვლად ქებულისა ქალწულისა მარინასი.—შემდგომად აღდგომისა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესსა და დიდებით ამაღლებისა მამისა მისისა თანა ზეცად, ნეტართა მისთა მოციქულთა აღასრულეს ყოველი მცნება მოძღვრისა მათისა...“ 217 r—227 r.

30. „წამება წმიდისა მოწამისა შუშანიკ დედოფლისა, თუჱსა აგვისტოს

კც.—და აწ დამტკიცებულად მიგითხრა თქვენ აღსასრული წმიდისა და სანატრელისა შუშანიკისა, მერვესა წელსა მიერ (sic) სპარსთა მეფისასა კარად სამეფოდ წარემართა ვასქენ პიტიახში...“ 228 r—237 v.

შენიშვნა: ტექსტი მისდევს ილ. აბულაძის მიერ გამოცემულს ტექსტს (იხ. იაკობ ცურტაველი. მარტვილობაჲ შუშანიკისი. გვ. 3—47. თბ. 1938.

31. „ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა და ღმერთ-შემოსილისა მამისა ჩვენისა პალადისა.—კაცი ვინმე იყო დიდი ვაჭარი ქალაქსა შინა ანტიოქიის ასურეთისსა. ამან, ჩვეულებისად თჳსისა, შეემზადა სავაჭრო თჳსი და აღავსო მითა ნავი თჳსი, რომელი იყო დიდ ფრიად...“ 238 r—250 v.

32. „თაყუანის ცემა პატიოსანთა ჯაჭვთა წმიდა პეტრე მოციქულისა[თა] და უწყება თუ ვითარ მოიწინეს რომით კოსტანტინეპოლად, და მუნ ქმნილისა მისთვის საკვირველებისა. გვაკურთხენ, მამაო.—ჟამთა პირველთა იპოვნა ძველი წიგნი კლემენტოსის თანა, ფრიად მოხუცებულისა ფილოსოფოსისა, რომელი იყო ასკეტი...“ 251 r—256 v.

33. თთუესა აგვისტოსა **იე**, მიცვალება ყოვლად წმიდისა ღუთის-მშობელისა, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ვასილი კესარიელისა.—რაჟამს იგი სულისაგან წმიდისა ეუწყა ღუთის-მშობელსა ჟამი განსვლისა თჳსისა ამიერ სოფლით, მაშინ მხიარულ-იქნა სიბრძნითა სამღთოთა...“ 258 r—283 v.

34. „თთვესა დეკემბერსა **იე**. წამება წმიდისა მოწამისა სუსანასი და მოქალაქობა.—წმიდა მოწამე სუსანა იყო პალესტინეს მაქსიმიანეს ზე მეფისა მამისა წარმართისაჲ და დედისა ურიისაჲ...“ 284 r-v.

35. „ხილვა წმიდისა საჰკისი, წმიდისა გრიგოლის შვილის-შვილისა, რომელი იხილა წინასწარმეტყველებით სომხეთისათვის.—ოდეს ვიყავ მჯდომარე მახლობელად საკურთხეველსა ღ҃ისასა, წმიდასა შინა კათოლიკე ეკლესიასა ქალაქსა, და აჰა ესერა მეყვსეულად განეხვნეს სამყარონი ცათანი...“ 285 r—289 r.

36. „სწავლანი სულიერნი წმიდისა იოანე ოქროპირისანი მარხვისა, ლოცვსა და მომთვრალეთათჳს.—მარხვა და ლოცვა და მორჩილებაჲ მცნებითა ღ҃სათა კაცსა ანგელოს ყოფენ...“ 289 v—291 v.

37. „სიტყვა სულიერისა სარგებელისათვის, თქმული წმიდათა მამათა სკიტელთაჲ.—კაცო, ყოველივე მოგილებიეს ღთისაგან: მეცნიერებაჲ და განზრახვა, გონება და ხელოვნება და ყო(ვე)ლივე დამორჩილ[ებულ] შენდა არიან...“ 291 v—292 r.

38. „თვესა აგვისტოსა კზ-ს. წამება წმიდისა ანდრიანესი და ნატალია, მეუღლისა მისისა. გვაკურთხენ, მამაო.—მეფობასა უღმრთოისა და უსჯულოჲსა მაქსიმიანესსა, ქ. შინა ნიკომიდიას დაიდვა ბრძანება...“ 292 v—299 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის სარჩევი. 2 r—3 v.

2. თავფურცელი: „წიგნსა ამას ეწოდების წმიდათ ცხოვრება. გადმოწერილ არს მამათ-ცხოვრებისაგან ხელითა ულირსის მღუდელ მონაზონის თეოდოსესგან. 1871-სა წელში, 12-ს აგვისტოს თვეში შეკრულ არს ერთად.“

ანდერძი: (გადამწერისა): „შედგენილ იქმნა პარაკლისი ესე მრავალ მთის იოანე ნათლის მცემლის მონასტერში, იერომონახის რიზნიჩის თეოდოსესაგან. მცირედ შრომისათვის მომიხსენე, ოდეს მოხვიდე, ცოდვილი მონა ღმრთისა, დიდო მთავარმოწამეო გიორგი. 1873 ოკდომ. 24.“ (16 v).

სხვა ანდერძები: 91 v, 250/299 v.

1371

ცხოვრება წმიდისა შიოჲსი [მე-17—18]

II+118 ფ., 19×14.5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; ბოლონაკლული; კალიგრაფიული მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-17—18 ს.]. გადმოცემულია დარიას მონასტრიდან 1917 წ.

„ცხოვრება და საკვირველებანი წმიდისა და ნეტარისა შიოჲსნი, რ̃ლი იყო ანტიოქიათ შუამდინარისათ ასურეთისა. ხოლო მოიწია ქუეყანად ქართლისა და დაემკვიდრა სარკინისა მღვიმესა, რომელი ესე აღწერა ღირსმან მარტვირი, რომელსა ეწოდა პირველად იოანე, რომელი იყო მოწაფეთაგანი წმიდისა იოანესთა კოსტანტინეპოლით. გვაკურთხენ, მამაო.—ჴსენებითა წმიდათათა ოდესმცა სადა იქმნა განძლომა ცნობის მქონებელთაგან, არა თუ ვინმე წარტყუენულ იყოს გონებითა ეშმაკისა მიერ...“ 1 r—118 v.

წყდება: „...თვითოეულსა გვიბრძანა, ვითარმედ მიუტევა ღმერთმან სარმიანე კათოლიკოზსა ბრალნი მისი და აწ შეუორგულებელად მიიყუანეთ მწყემსი თქუენი...“

მინაწერები I r, I v, II r.

1372

ზრახვანი და გაშინჯვანი დღესასწაულთანი ორწილად [მე-18 ს.]

I+247 ფ.; 15,3×11; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; შიგნით ფურცლებნაკლული; მხედრული (სათაურები და მნიშვნელოვანი ადგილები სინგურით); [მე-18 ს.]; დაუწერელი ფურცლები: 33, 42, 47, 52, 57, 62, 67, 91, 122, 146, 157, 205 v, 217 r, 222 r, 234 r, 241 r, 247. გადმოცემულია დარიას მონასტრიდან 1917 წ.

„წინა-ზრახვა, შინჯვა, ჭურეტა და თან-ზრახვა სამი მოქმედებანი სულისანი არიან. შინჯვითა გულისყური შინჯავს საიდუმლოსა. ჭვრეტით გულის ჴმა საიდუმლოს წარმართებს თავისი ცხოვრების გაჩალხვისათვის. თან ზრახვითა ნება ნატრობს პოვებად ღთიულ შეწევნისა რიდებად ბოროტისა, გინა ყოფად რაჲ კეთილისა. ცხრა დღის დამზადება. შობისთჳს იესო ქრისტესი—ა დღის. ცნობისათვის თავსა თჳსისა და სიმდაბლისათჳს. შინჯვა.—შინჯე კაცობრივ ტომი, ვ̃ა ერთი კაცი, ხოლო კაცი ეგე დაბადებულ არს ხატისა და მსგავსებისაებრ ღ̃თისა...“ 1 r—246 r.

შენიშვნა: ტექსტი შედგება ორი ნაწილისაგან:

I. „ა წილი შობითვე სული წ̃დის მოსვლის ორშაბათადმდე.“ 1 r—128 v. დართული აქვს „წიგნის სიტყვანი გლეხურად თარგმანებული.“ 128 v.

II. „ბ წილი სულიწმიდის მოსვლის ორშაბათიდამ“ 130 r—146 r. დართული აქვს საძიებელი. „ორშაბათს სული წ̃დის მოსვლისა ფურცელი“... 245 v—246 r.

მინაწერები: პირველი ყდის შიგნით, 246 v.

1373

სჯულის კანონი [1758 წ.]

248 ფ.; 32,4×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა, ხისა; ნუსხური (სათაურები ასომთავრული, სინგურით); 1758 წ. (248 v); გადამწერი: ქალაქის ჯვრის საყდრის დეკანოზი იოანე (248 v). შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

„შეკრება კანონთა საეკლესიოთა, განყოფილი ათურმეტ ნაწილად. კანონნი წ̃თა მოციქულთანი: ეპისკოპოსნი ხელდასხმით იქმნებოდენ ეპისკოპოსთა მიერ ორთა ანუ სამთა...“ 41 r—248 r.

შედგენილობა:

1. „კანონნი წ̃თა მოციქულთანი“. 41 r—47 r.
2. „კანონნი სამას ათრვამეტთა წ̃თა მამათა, ნიკიას შეკრებულთანი.“ 47 v—51 r.
3. „კანონნი ანკვირიას შეკრებულთა ნეტართა მამათანი“. (51 v—53 v).
4. „კანონნი ნეოკესარიას შეკრებულთა წ̃თა მამათანი“. 54 r—55 r.
5. „კანონნი ღანგრას შეკრებულთა წ̃თა მამათანი.“ 55 r—57 v.
6. „კანონნი ანტიოქიას შეკრებულთა წ̃თა მამათანი.“ 57 v—62 r.
7. „კანონნი ლაოდიკიას ფრიგვისასა შეკრებულთა ნეტართა მამათანი.“ 62 r—65 r.
8. „კანონნი წ̃თა მამათა კოსტანტინეპოლის შეკრებულთანი“. 65 r—67 v.
9. „კანონნი ორასთა წ̃თა მამათა, ეფესოს შეკრებულთანი“. 67 v—70 v.
10. კანონნი ექუსას ოცდა ათთა წ̃თა მამათა ხალკიდონს შეკრებულთანი.“ 70 v—76 r.
11. „კანონნი სარდიკიას შეკრებულთა წ̃თა მამათანი.“ 76 r—81 v.
12. „კანონნი კართაგენს შეკრებულთა ორას ათშვიდმეტთა ნეტართა მამათანი.“ 81 v—127 v.
13. „[კანონნი] კოსტანტინეპოლის შინა კრებისა.“ 127 v—129 r.
14. „კანონნი კოსტანტინეპოლის გუმბადსა შინა სამეუფოსა პალატისასა შეკრებულთა წმიდათა მამათანი, იუსტინიანეს ზე მეფისა“ (129 r—158 v).
15. „კანონნი მეორედ ნიკეას შეკრებულთა წ̃თა მამათანი, დასაბამითგანთა წელთა ექუსათას ორას ოთხმეოც და ათექუსმეტთა.“ 159 r—168 v.
16. „კანონნი, დასხმულნი წ̃დისაგან და დიდისა პირველად და მეორედ კოსტანტინეპოლის... შინა კრებისა.“ 169 r—174 v.
17. „კანონნი, დასხმულნი წ̃სა მის კრებისა, რომელი შემოკრბაჲ შინა ტაძარსა ღ̃თის მე̃ტყლისასა, რომელმან დაამტკიცა მეშვდე მსოფლიო კრებაჲ.“ 174 v—177 v.
18. „კანონნი წ-ი̃სა პეტრე ალექსანდრიელისა.“ 177 v—183 r.

19. „ეპისტოლე კანონიანი წ˜ისა გრიგოლი ეპისკოპოსისა ნეოკესარიელისა [და]ათანასისი. ამმონის მიმართ, მონაზონისა.“ 183 r—187 v.

20. „წმიდისა ვასილი ეპისკოპოსისა კესარია-კაპადუკიელისა ამფილოქეს მიმართ [და სხვათა] კანონთა თჳს ეპისტოლენი.“ 188 r—208 r.

21. „ეპისტოლე კანონიანი წმიდისა გრიგოლი... ნოსელისაჲ.“ 208 r—214 v.

22. „წ˜ისა გრიგოლი ღ˜თის მეტყ˜ლისაჲ განზომილთაგან სიტყ˜ჲთა მისთაჲ.“ 214 v—215 r.

23. „წ˜სა ამფილოქი ეპისკოპოსისა, იკონიელთა ქალაქისა საეპისკოპოსთა მიმართთა იამბიკოთაგან.“ 215 r—216 r.

24. „მიგება კანონებრივი ტიმოთე წმდი˜სა ეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ“. 216 r—217 v.

25. „თეოფილე... ალექსანდრიელისა „სიტყ˜ჲ რა ჟამს იგი დაემთხვია ღ˜ისა გამოჩინებაჲ კჳრიაკესა დღესა.“ 218 r—219 v.

26. „[კანონნი] წმიდისა კირილე მთავარეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ.“ 219 v—221 v.

27. „ებისტოლე გენადი კოსტანტინეპოლელისა და მისთანა კოსტანტინეს ქალაქსა შემოკრებილის წმიდისა კრებისა.“ 221 v—224 v.

28. „ეპისტოლე, დაწერილი კოსტანტინეპოლით მარტჳრი ეპისკოპოსისა ანტიოქელისაჲ.“ 224 v—225 r.

29. „წ-ისა ათანასი ალექსანდრიელ მთავარ-ეპისკოპოსისა ეპისტოლე.“ 225 v—226 r.

30. „წ-ისა ვასილის კანონთაგან.“ 226 r—227 r.

31. „თუ ვითარ ჯერარს შეწყნარებაჲ, რომელი ჰურიათაგან სარწმუნოებაჲსა ქრისტეანეთაჲსა მოუჴდებოდის.“ 228 r—231 v.

32. „წესი, რომელი იქმნების მოქცეულსა ზედა სარკინოზთაგან.“ 231 v—234 v.

33. „შეჩუენებანი იაკობიტთა და ყოველთა ერთბუნებიანთანი.“ 234 v—236 v.

34. „საცხოვრებლისათჳს ვნებისა ქრისტესისა.“ 236 v—239 v.

35. „ღსარებაჲ და უწყებაჲ მართლისა სარწმუნოებისა და წმიდათა კრებათათჳს.“ 240 r—246 r.

36. „განჩინებაჲ სარწმუნოებისაჲ, დადებულისა ღ˜თისა მიერ [და] გამოცხადებულისა გრიგოლის მიმართ.“ 246 r—246 v.

37. „ლოცვაჲ ლხინებისაჲ მათთჳს, რომელნი უარისყოფისაგან მოქცეულ იყჳნენ ქრისტეანობად.“ 246 v—247 r.

38. „ჴორციელად მოსლვად განგებულებისათჳს უფლისა ღ˜ისაჲ ჩ˜ნისა ი˜ჳ ქს˜სა ადამისაგან.“ 247 v—248 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს 14 ტიტლოვან სჯულის კანონს.

2. წინ უძღვის: შესავალი (2 r—3 v) და ვრცელი ზანდუკი (7 v—40 r), რომლის შედგენისა და სარგებლობის წესები ახსნილია სპეციალურ თავში: „შესავალი ზანდუკისა თავთაჲსა.“ 4 r—7 r.

3. აშიებზე მიწერილია „შეისწავენი“ და შენიშვნები.

1374

ტრიოდიონი [მე-18 ს.]

379 ფ.; 28,5×19; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ბოლონაკლული. (მრავალი ფურცელი რესტავრირებულია); მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]. გადამწერი: [ტრიფილე] (358 v). შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

,,ტრიოდიონ ესე იგი არს სამ-საგალობელი წმიდათა ღის̃ათა, მპყრობელი შემსგავსებულისა შედეგისა თჳსისა.

—კჳრიაკესა, რომელსა შინა იკითხების სამღუდელო და წმიდა სახარება, იგავი მეზუერისა და ფარისეველისა. შაბათსა მწუხრად, შემდგომად პირველ დაწყებულისა ფსალმუნისა, ვჰგალობთ ნეტარ-არს კაცსა. **ა** კანონსა სრულად ,,უფალო ღაღადვჰყავსსა'' ზედა; აღვიღებთ მუჴლთა **ი** და ვგალობთ რჳა ჴმათაგან, მუჴლსა აღდგომისასა **გ** და აღმოსავლჳრსა **დ** და მარხჳნისა თჳთ-ჴმოვანსა ორსა, განმაორებელნი პირველისა მუჴლისანი: ჴმა ა ,,ეჰა, დიდებული.'' ნუმცა ვილოცავთ ფარისეველებრ, ჵ ძმანო, რამეთუ რომელმან აღიმაღლოს თავი თჳსი, დამდაბლდეს...'' 1 r—349 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს „ტიპიკონი მარკოსის თავთაგან. თუ ვითარ ჰგალობს მარხჳანი წმიდასა და დიდსა მარხჳასა შინა ერთბამად წმიდათა თანა და ხარებისა თანა ყოვლად წმიდისა ღ̃ის-მშობელისასა, ოდეს იგი დაემთხჳოს რომელსამე დღესა შინა.—უწყება ჯერარს, უკეთუ დაემთხჳოს სამთა მღუდელ მთავართა: ვასილი დიდისა, გრიგორი ღ̃ის მეტყუელისა და იოანე ოქროპირისა, კჳრიაკესა მეზუერისა ანუ უძღებისა და ანუ ჴორციელისასა...“ 350 r—376 v.

წყდება: ...„ალილუია. სახარება. პირველ დღესასწაულისა და შემდგომად დღისა განიცადე დღესასწაულისა და აღესრულების საღმრთო ლიტურღია...“ 376 v.

2. ხელნაწერის ტექსტი ემთხვევა ნაბეჭდი „ტრიოდიონის“ (1793 წ.) ტექსტს, იმ განსხვავებით, რომ ნაბეჭდ ტექსტში ერეკლე II-ის კარის მღვდელის ქრისტეფორე კეჟერაშვილის მიერ შეტანილია „თავნი და საგალობელი ნათლისმცემელისა, ორმეოცთა ხარების წინა დღის თვით ხარების წარგზავნისა, მთავარ ანგელოსის საგალობელითურთ...“ რომელიც ხელნაწერში არ არის (შდრ. „ტრიოდიონი“. 1793 წ. გამოცემა. თბილისი, გვ. 1—513. 1—20. ნაბეჭდ ტექსტში ზედმეტი არის გვ. 613—648).

3. აშიებზე არის შენიშვნები ტექსტის ხელით: 25 r, 70 r, 76 r-v, 83 r, 102 v, 108 r. 133 v, 146 v, 158 r-v, 166 r-v, 168 r, 175 r, 183 r, 191 r, 252 r, 256 r.

მინაწერები: 377 v, 378 r-v, 379 r.

1375

აპოკრიფული კრებული [1826 წ.]

74 ფ.; 22,3×17,3; სქელი ქაღალდი; თხელი მუყაოს ყდა; მხედრული; (6 ილუსტრაცია, ნაბეჭდი წიგნიდან ამოჭრილი); 1826 წ. (74 r); გადამწერი: სტეფან მატინოვი; დაუწერელი ფურცლები: 23, 28 r, 37, 48 v, 52, 58, 71, 74 v. შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

1. „ქ. ხარება იოაკიმ და ანნასი და შობა ყოვლად წმიდისა მარიამისა. თავი **იზ.**—მშობელნი ღვთისა დედისანი იოაკიმ და ანნა მოხუცებულნი იყვნენ და შვილი არა ჰყვანდათ...“ 2 r—6 r.

2. „ხარება მარიამისა გაბრიელისაგან. თავი **იჱ**.—იოსებ რომ წავიდა სხვაგან, მარიამ იყო ცალკე ოთახში და საქმობდა თავის ხელის საქმესა..." 7 r—12 r.

3. „ქ. მიცვალება დედისა ღვთისასა. თავი **ლზ**.—მართებულია აქ აღწერად მიცვალება ყოვლად წმიდისა ღვთის-მშობლისა მარიამისა..." 13 r—22 v.

4. „ფიქრი პირველი.—დღესა ამას მოიგონე დასაწყისი შენი სიკვდილისა, ვითარცა იტყვის წმინდა იოვანე: არაფერია იმისთანა შემძლები, რომ კაცმან თავი თვისი ცოდვისაგან შეინახოს, როგორც ფიქრი..." 24 r—27 v.

5. „ქ. წმინდა დიდებული მკვდრეთით აღდგომა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი. თავი **ლა**.—კვირას, შუაღამისას, ადრე მოვიდა მარიამ მაგდანინელი საფლავზედ და ის დრო იყო რომ ანგელოზმან ლოდი კარისა გარდააგორა და დაჯდა ზედა; შეიხედა საფლავში, ნახა რომ ცარიელია, რამეთუ აღარ იყო ტანი იესოსი..." 29 r—34 r.

6. „ქ. ამაღლება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი. რიცხვი **ლდ**.—აღდგომას უკან ოცსა დღეს იარა კიდევ და ბევრს ადგილს ეჩვენა მოწაფეთა..." 35 r—36 v.

7. „ქ. სულის წმინდის მოფენა მოციქულთა ზედა. რიცხვი **ლე**.—უფალი ჩვენი რომ მიდიოდა ზეცასა მამასთანა, და(ა)რიგა მოწაფენი და უთხრა: იერუსალემით ქალაქსა ნუ გაშორდებით, სანამდისინ სული წმინდა რომ დამპირდა, სანამ არ მოვიდესო..." 38 r—40 v.

8. „ქ. ფერის-ცვალება იესო ქრისტეს[ი]. რიცხვი **ლვ**—ერთხელ მარტო, ხალვათს ადგილს, ილოცვიდა იესო შაგირდებით და, როცა ლოცვა გაათავეს, კითხა იესომ მოწაფეთა თჳსთა..." 42 r—43 r.

9. „ქ. დღესასწაული ჯვარის ამაღლებისა. თავი **ლჱ**.—წმინდა ჯვარის პოვნას უკან ელენეს დედოფლის ბრძანებითა, რომ იყო დედა კოსტანტინე მეფისა, ალაშენა საყდარი ქრისტეს საფლავზედა..." 44 r—48 r.

10. „ქ. სიტყვა მელქისედეკზედა, თუ ვინ იყო. რიცხვი თავი **თ**.—ერთი ხემწიფე იყო იერუსალემს, სახელი სალიმ, და ეყოლა იმას ერთი შვილი, სახელი სალა..." 49 r—51 v.

11. „ქ. ხარება იოვანე წინამორბედისა და ნათლის მცემელისა. რიცხვი **ით**.—მშობელნი იოვანე ნათლის მცემელისა დაბერებულნი იყვნენ..." 53 r—57 v.

12. „ქ. გამოცდა მარიამისა ხუცესებისაგან. რიცხვი **კ**.—ექვს თვეს უკან მოვიდა იოსებ შინა და შევიდა და დაჯდა და მოვიდა მარიამ ფეხის დასაბანათ და დაბანა ფეხი..." 59 r—61 r.

13. „ქ. საცთურის წყლის დალევინება მარიამისა თავი **კა**.—როცა რომ გაიგონეს ხუცესებმა, თუ იოსები შინ მოსულაო, გაუგზავნეს ერთი დიაკვანი, რომ შეატყობინოს და მოემზადოს საქორწილოთა..." 62 r—64 r.

14. „ქ. შობა იესო ქრისტესი ბეთლემს, ქვაბსა შინა. თავი **კ.ბ.**—ა დამის სამოთხიდგან გამოსვლას უკან გაიარა ხუთიათას და ას წელიწადმა და ორასმან... 65 r—70 v.

15. „ქ. დაბეზღება ქრისტესი იუდა ისკაროტელისაგან. თავი **კზ**.—ბზობის ორშაფათი რომ გათენდა, გამოიარა იესომ ერთს ადგილსა და გზაზედ

ერთი ლეღვის ხე იდგა და შიოდა იესოს და მივიდა იმ ხესთან და ნახა რომ არა ესხარა და დასწყევლა...“ 72 r—73 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტის 1, 3, 5, 8, 9, 11 თავები დაბოლოებული არის ლექსებით.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქრისტე ღმერთო! შენი დიდის უშოვნელის თავ-დაბლობით და საცხოვნებელის დაბეჯლებით [!] დაიხსენ ყოვლის განსაცდელისაგან ამ წიგნის პატრონი! ესე წიგნი დავწერე ჩემის სიყმითა სტეფა მატოვი [!], რომელმანც ურიგოთ ხელი ახლოს, მოვალე იყოს ქრისტეს წინაშე. ამინ **ჩყკვ** წელსა, ქრისტეშობის თვის ი დაიწერა ესე წიგნი. სტეფან მატინოვი. ქკს **ფიდ.**“ 73 v—74 r.

სხვა ანდერძები: 12 v, 22 v, 48 r, 57 v, 70 v.

მინაწერები: 1 r.

1376

კრებული—1825

59 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; 1825 წ. (35 r, 49 v); გადამწერი სტეფან მატინაშვილი“ (49 v); დაუწერელი ფურცლები: 35 v, 36 r-v. 50—59 ფ.ფ. შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

1. [ყარამანიანი. ფრაგმენტი] „ანბავი ყარამანისა, თურქთა ენისაგან ქართულს ენასა ზედა თირგმნილი ორბელიანის სარდლის ქეშაკეჩიბაში დავითისაგან.—პირველ ჟამად სპარსთაგან იყო ხემწიფე დიდი, რომელსა ეწოდა ხუმარეთ[!]. ესე იყო მორჭმული და ალმატებული...“ 2 v—35 r.

წყდება: „...ბრძანა: იმ ქვეყნის კაცთა იყლიმთა მპყრობელო! თეთრი ზღვის ერთი იქით ცეცხლის...“ 35 r.

შენიშვნა: ტექსტი მისდევს „ყარამანიანის“ 1875 წ. გამოცემის 1 კარს (შდრ. „ყარამანიანი“ სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმნი სალთხუცის და სარდლის თავ. დავით ორბელიანისაგან, საამოთ სასმენელი. 1875 წ. გამოცემა, გვ. 1—19).

2. წინ უძღვის ნაწყვეტი: „ქ. აქა ორთა ძმათა ჭიდილობა და თამაშობა. ჭიდულება—ბრძოლა ბესარიონისა და ყარამანისა.—ყარამანს ერტყა ძველი ქამარი, ოქროს დაფერილი...“ 1 r—2 v.

ანდერძი (მთარგმნელისა): „თუმცა არა რიტორითა ენითა შეწყობილ არს, მაგრამ ამისთვის დავშურე [!] თარგმასა [!] ამას ზედა, მინათგან [!] წიგნი ყარამანისა ქართულს ენასა ზედა აქამდე არ იპოებოდა. აწ, ვისაც უკეთ გაკეთება გნებავსთ, თქვენ გამართეთ.“ 2 v.

2. [ქალ-ვაჟიანი] „ქ. ამბავი ქალისა და ვაჟისა.—ერთი კაცი იყო დიახ მდიდარი. ჰქონდა მოხელობა დიდის ქალაქისა და ჰქონდა უანგარიშო ხაზინა ოქრო-ვერცხლი, თვალი და მარგალიტი...“ 37 r—49 v.

შენიშვნა: ტექსტი მისდევს „ქალ-ვაჟიანს,“ გამოცემულს 1901 წ. იგი უწიგნურად არის დაწერილი.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქ. ესე წიგნი ქალვაჟიანი სტეფან მატინაშვილისა აღიწერა მაისის 10, ჩყკე-სა, ქ˝კს ფიგ.“ 49 v.

მინაწერები: 1, 35 r.

1377

მოქცევა მირიან მეფისა და ყოვლისა ქართლისა [1826 წ.]

42 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი, მუყაოს ყდა; მხედრული, 1826 წ. (40 r); გადამწერი: სტეფან მატინოვი (40 r); დაუწერელი ფურცლები: 1 v, 40 v, 41, 42. შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

„ქ. მოქცევა მირიან მეფისა და მისთანა ყოვლისა ქართლისა წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩუენისა ნინა მოციქულისა მიერ. პირველად უკვე ვახსენოთ ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩუენისა და ყოვლისა ქართლისა განმანათლებელისა ნინა მოციქულისა, რომელი ესე თჳთ მანვე ნეტარმან მოგვითხრა ჟამსა ახსრულებისა[!]თჳსისასა, რომელი აღწერა მორწმუნემან დედოფალმან სალომე უჯარმოელმან, ძის ცოლმან მირიან მეფისამან, და ასულმან თრდატ, სომეხთ მეფისამან, რომელი ესე იკითხების იანვრის იდ. გვაკურთხენ მამაო.—და იყო მათ ჟამთა შინა, ოდეს წმიდა გიორგი კაბადუკელი იწამა ქრისტესთვით[!] კაბადუკიათ ქალაქით, კაცი ვინმე მთავართა შესაბამი, მონა ღვთისა, სახელით ზაბილონ...“ 2 r—40 r.

წყდება: „...ხოლო მე, სიდონია, მღვიძარე ვიყავ და იგი დგა ხელ-განპყრობით. აჰა, ესერა მოადგა ჭაბუკი ერთი ნეტარსა მას, ყოვლად ნათლითა შემკობილი, შებლარდნილი ცეცხლისა ზეწარითა და ჰრქუნა რამე სიტყუანი. ხოლო იგი დაეცა პირთა ზედა თჳსთა...“ 40 r.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი მისდევს „ქართლის ცხოვრების“ პირველ ნაწილში მოთავსებულს „მოქცევაჲ ქართლისაჲ“-ს ტექსტს. (შდრ. „ქართლის ცხოვრება დასაბამითგან მეათცხრამეტე საუკუნემდის“. თარგმნილი და გამოცემული ღვაწლითა უ. ბროსე. 1849 წ. სანკტ პეტერბურღი. გვ. 64—90).

ანდერძი (გადამწერისა): „ქ. ეს წიგნი დავწერე მე სტეფან მატინოვმა წმინდა ნინოსი განქრისტანობისა ჩყკვ-ს წელსა, თიბათვის ია დღესა, ქორონიკონს ფიდ. კერპთა ცხეთასა შინა შენი წმინდის ჯვარით. შეიწყალე ჩვენი ცოდვილი სული.“ (40 r).

მინაწერი: 1 r.

1378

დაბადების აპოკრიფული მოთხრობანი [1823 წ.]

24 ფ.; 21,5×17; ლურჯი ქაღალდი; უყდო; (ამოვარდნილია 1, 4 ფ]. ფრაგმენტი; მხედრული; 1823 წ. (18 r); გადამწერი სტეფანა [მატინოვი]. (22 v). შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

„...იქნა სალ⟨ა⟩მო, იქნა დილა, დღე მე⟨ე⟩ქვსე პარასკევი, ხოლო შესრულდა ცა და ყველა მოსაკმაზი მისი და შეასრულა ღმერთმა დღე მე⟨ე⟩ქვსე და გაისვენა დღესა მეშვიდესა, რომ [!] არის შაფათი...“ 1 r—24 v.

წყდება: „გაიხარა აბრაჰამმან, რომ კიდეც მადლობდა და წავიდა სიხარულითა შინა და უანბო მამასა ეს საკვირველი საქმე და მამამ უთხრა: თუ ეგ

ჩვენის კერპის სიძრიელით იქნაო, რომ ჩვენ კურქი ბევრი გაქვს, იმიტომ ჩვენ არა შეჭამე ეს რაო სხვათა [!] რომ...“ 24 v.

ტექსტის შედგენილობა:

1. „წიგნი გაჩენისა ცისა და ქვეყანისა“ 1 r—2 r.

2. „ქადაგობა, თარგმანი დაბადებისა, თუ როგორ გარდმოვიდა კაცი სამოთხიდგან.“ 2 r—22 r.

3. „სწავლა და ქადაგობა მესტუმრობაზედა მგზავრისა და გლახის შეწყნარებაზედ“ (ბოლონაკლული). 23 r—24 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ქრისტემ ღმერთმან იმისთანა ულმერთობისაგან ჩვენ და თქვენ ამიერით უკუნისამდინ [!] ღმერთო, აცოცხლე ამისი თარგმანს დამწერს სტეფანას. ამენ. ამიერით უკუნისამდინ. ამინ.“ 22 v.

მინაწერი: 18 r.

1379

კრებული [1885 წ.]

8 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; (სათაურები სინგურით); 1885 წ. (7 r). დაუწერელი ფურცლები: I, 7 v. შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

1. „თუჱსა ოკდომბერსა ჱ-ს—ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა დედისა პელაგია ანტიოქელისა. — დედობრივისა სათნოებისა, რომელი არა რაჲ ნაკლულევან იყო მამათაგან ყოვლადვე, მოთხრობა სარგებელ არს და ყოფად სათნოჲ...“ 1 r—4 v.

2. „ცხოვრება ქალწულისა კანონიკესი, რომელი იყო ასული მთავრისა ერთისა კოსტანტინეპოლელისა, რომელ იქმნა მძოვარ.—იყო ვინმე ერთი მამათაგანი, რომელსა ერქვა სილოვანე და დაჰჯდა იგი ქვაბსა 'შინა მონასტრისასა ფჰარასა, მახლობელად იერუსალიმს. უთხრობდა ძმათა: იყო კაცი ვინმე მძოვარი...“ 5 r—7 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე ცხოვრებანი ღირსისა დედისა პელაგიასი და კანონიკესი გადმოწერილ-არს მამათ ცხოვრებისაგან, სულისა სამეოხოდ. მცირედი შრომანი [ჴელითა (?) მღვდელ-მონაზვნისა თეოდოსესი]. მეოხებითა მათითა შეგვიწყალენით. 1885 წ. ივნისის **იდ**.“

1380

ამვროსი წილკნელი. წიგნი ალსარებისა [1789 წ.]

12 ფ.; 15,6×10; ქაღალდი; მუყაოს ყდა (მოცილებული); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1789 წ. (12 r); ავტოგრაფი (12 r); ადგილი [წილკანი]. შემოწირულია კირიონ კათალიკოსისაგან 1917 წ.

„წიგნი აღსარებისა, მცირედი გამოძიება. მოძღვარმან სიტკბოებით და კეთილის სწავლით მიიყვანოს მოწაფე და თქვას: „კურთხეულ არს ღმერთი

ჩვენი." „მეუფეო ზეცათაო", „წმიდაო ღმერთო," „ყოვლად წმიდაო", „მამაო ჩვენო..." 1 r—12 r.

ანდერძი (ავტორისა): „მცირედ შრომილი, და აღწერილი მცირედი გამოძიება აღსარებისა ვიდავწე ჩემთა სამწყსოთათვის წილკნელმან ამვროსიმ. რომელთა არა უწყოდენ, მათთვის საკმარ არს. 1789. უსკამოდ დავსჯდარვე, მუხლზე აღწერით. რა ვყო! უბინაო მწერალმა განიღა ჩვენი ცხოვრებ..." 12 r.

1381

ვახუშტი. ცხოვრება ქართლისა [1819 წ.]

177 ფ.; 33,5×21; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული. (სათაურები სინგურით); 1819 წ. (174 r); გადამწერი: დიაკონი ზაქარია—ეფრემ მღვდლის შვილი (174 r); დაუწერელი ფურცლები: 1, 176, 177. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„ტომობა და ჩამომავლობა ქართჳელთა და ცხოვრებაჲ მათი, რომელ ეწოდების წიგნსა ამას ცხოვრება ქართლისა, ნოეს ძისა იაფეთის თესლისაგან, ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთამდე და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთანი.—აწ ზნეთათვის ვიწყოთ ძველთაგან ახლათამდე საქართჳელოთა ზნეთა, ჩჳეულებათა და წესთა..." 2 r—173 v.

წყდება: „...ხოლო ესე განიხარა შაჰნადირ და მოსცა მეფესა თეიმურაზს ქართლი და ძესა მისსა ირაკლის კახეთი. მერე მოვიდა მეფე თეიმურაზ ტფილისს, ქორონიკონს ჩღმდ. ქართულ ულბ..."

შენიშვნა: 1. ტექსტი წყდება ქართლის სამეფოს ისტორიის ბოლოზე. (შდრ. „ქართლის ცხოვრება" მეორე ნაწილი. ჩუბინაშვილის გამოცემა. 1854 წ. სანკტპეტერბურგი. გვ. 94).

2. „ქართლის ცხოვრების" ტექსტში ჩართული არის: ა) „აღწერა სამეფოსა საქართჳელოსა" (9 r—11 v), ბ. „აღწერა აწინდელისა ქართლისა საზღვრით, მთით, მდინარით ადგილთა და მას შინა შენებულებათა." 102 r—125 v. (შდრ. ვახუშტი. „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა." გვ. 28—32, 33—85, 1941 წ. გამოცემა).

3. ქართლის ახალი ისტორიის ტექსტში ორ ადგილას არის ჩანამატი: ა) „მეფობა ოთხმოცდა მეაცამეტე მეფე იესე. ამან იმეფა ოთხი წელი"—ჩამატებულია 6 სტრიქონი „ხოლო იყო მხნე, ახოვანი, ჰაეროვანი, მოწყალე, უხვი..." 164 r-v. ბ). ტექსტის ბოლოშიაც 23 ზედმეტი სტრიქონი არის „...და ამასვე წელსა აგვისტოსა მოკუდა კათალიკოზი ნიკოლოზ ხერხეულიძე..." 173 v—174 r.

4. ტექსტს დართული აქვს საქართველოს მეფეთა ქრონოლოგიური ნუსხა: მეფეთა ყოვლისა ივერისათა ანუ საქართველოსათა, ანუ გიორგიისათა, რომელთა ესე სამნი სახელნი ერთად სახელად ეწოდა ქ(ვე)ყანასა ამას ყოველთა საქართველოთა და ვინცა პირველთგანვე მეფენი იყვნენ, აწ ამას ქვევით აღიწერება. რიცხვით ვითარ რავდენი წელნი იმეფეს და იცხოვრნეს ქვეყანასა ამას.—პირველი მეფე ფარნავაზ. ამან სამოცი წელი იმეფა..." მთავრდება ვახტანგ VI-ის მეფობით. 174 v—175 v.

5. ხელნაწერის ტექსტი უდგება H: 1011 ხელნაწერის ტექსტს.

ანდერძი: „ხოლო ესე ქართლის ცხოვრება პირველად მეფეს ვახტანგს თვით ეწერა და ეკეთებინა ქართლ[ს] მყოფობასა და მერმე რუსეთს ძველათ გუჯრებთა და ცხოვრებათა და მოხუცებულ მახსოვარ მეცნიერთათა საქართველო[ს] კაცთაგან დიდის გამოკვლევით და გამოძიებით გულ-მოდგინედ ეკეთებინა, რომ საქართველოს ცხოვრება ნოეს ძის იაფეთისა ქართლოსიდამ აქამომდე, როგორ ყოფილა. ბატონის შვილის ვახუ-

შტის თანხმობით ეკეთებინა და აღარ დასცლოდა, თანამდებობისაგან სიკვდილისა. მერმე რომ მეფე აშტრახანს გარდაცვალებულ იყო, ბატონის შვილს ვახუშტის შე[ე]სრულებინა და აქ არს, მეფის ირაკლისამდე და ამას იქით რაც იქმნას ქ̃ყნასა ამას საქართველოსა შინა, მატიანეთ მწერალთ აღწერონ. ამინ.“ 174 r.

ანდერძი: (გადამწერისა): „აღიწერა ეს ქართლის ცხოვრება ჴელითა დიაკონის ზაქარია, ეფრემ ღვდლის შვილისათა. ეს მცირე ნაჩხაბი, ღ̃თის გულისათვის, ნუ მწყევთ. დიახ მსურდა ამის ვითარება და ამისთვის მეც ფრიად დავშვერ. ფებერ̃ლის კე, წელსა **ჩყით.** ქართულსა **ფზ.**“ 174 r.

მინაწერი: 174 r.

1382

ვოლტერი. ალზირა ანუ ამერიკელნი [1814 წ.]

25 ფ.; 35,6×23,5; ქაღალდი, მუყაოს ყდა (მოხატული); მხედრული; 1814 წ. (24 v); გადამწერი—რექტორი დავით (24 v); დაუწერელი ფურცლები: 1, 25. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„ალზირა ანუ ამერიკელნი.—ტრაღედია. მოქმედება პირუჱლი. გამოცხადება **ა.** ალვარ და გუსმან. ალვარ. მადრიტისა [!] უზენაესსა მმართებელობასა აწ ჰრწმუნებიეს შენდა მოადგილეობაჲ ჩემი, საყუარელო შვლო, დაუმორჩილებ მდიდარი კერძო ახლისა ამის ქუჱყანისა მეფესა და ღმერთსა ჩუჱნსა...“ 2 r—24 v.

ანდერძი: (კალიგრაფიული ხელით, დიდი, ჩართული ასოებით): „კეთილ-შობილი ალექსის ძე, რექტორი დავით. თთუჱსა ფებერუარსა 23, წელსა 1814.“ 24 v.

1383

ხერხეულიძე ომან, მდივან-ბეგი. შემოკლებული ისტორია მეფის თეიმურაზისა და ირაკლი მეორისა [1835 წ.]

31 ფ.; 34×21,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; 1—7 ფ. ამოვარდნილია; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1835 წ. (29 r); გადამწერი—ნიკოლოზ ბაღინოვი (29 r); დაუწერელი ფურცლები: 24, 30 r, 31 v. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„ქ. შემოკლებული ისტორია ცხებულის მეფის თემურაზისა [!] და ძისა მისისა მეფის ირაკლი მეორისა, თუ ვითარითა შრომითა, ღვაწლითა და მხნურითა მორბედობითა მოიღო მეფობა ქართლოსიანთა ზედა გულოვანმან ირაკლი თემურაზის [!] ძემან.—დაჯდა ყეენად ძე შაჰ-სულთან-ჰუსეინისა, შაჰთამაზ, წელსა **ჩლკბ**, რომელსა რიცხვსა შინა იჯდა მეფედ ქართლსა ვახტანგ, ძე ლეონისა, ხოლო კახეთს—მეფობდა კოსტანდინე...“ 1 r—23 v.

შენიშვნა: 1. „შემოკლებული ისტორიის“ ხელნაწერის ტექსტი მისდევს „ქართლის ცხოვრების“ II ნაწილში მოთავსებულ ომან მდივან-ბეგ ხერხეულიძის შემოკლებული ისტორიის ტექსტს (შდრ. „ქართლის ცხოვრება,“ ნაწილი მეორე. ჩუბინოვის გამოცემა. 1854 წ. სანკტპეტერბურღი. გვ. 475—500).

2. ტექსტს დართული აქვს ქართველ მეფეთა სია (დასაბამიდან—გიორგი XIII-მდე): შემდგომად წყლის რღუნისა ნოეს ძის იაფეტისაგან იყო მესამე თაობა თარგამოს—ამას ეხსნეს [!] რუსანი ძენი, რომელთაცა რუსასა ნაწილსა მათსა ქუეყანასა ეწოდა სახელებითა თვითოთა...“ 25 r—29 r.

ანდერძი (გადაწერისა): სახელითა ღთისათა, გათავდა ესე ისტორის [!] მეფის ირაკლისა. აღიწერა ჴელითა ტიტულარნის სოვეტნიკი ნიკოლოზ მოსეს ძე ბალინოვისა, ოკტომბრის **იბ**-სა დღესა, **ჩყლე** წელსა.“ 29 r.

მინაწერი: 29 v. 31 r.

1384

მეორეთ მოსვლა (მოთხრობა) [მე-19 ს.]

24 ფ.; 19,5×14,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [მე-19 ს.]; დაუწერელი ფურცლები 1, 24. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„მეორეთ მოსვლა.—ღამდებოდა ქალაქსა ბოლონიას, როდესაც ერთს ვიწროს ქუჩაში მოვიდოდა დაწყნარებით ახალგაზრდა კაცი...“ 3 r—23 r.

1385

ცხოვრება ესოპესი [მე-18 ს.]

38 ფ.; 20,8×16,8; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [მე-18 ს.]; ჭვირნიშანი: 1791—18, 19, 26, 27, 30 ფფ. 1792—38 ფ. დაუწერელი ფურცელი: 38. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„ქ. ცხოვრება მიდგომითა მახვილისა ესოპესნი.—მოდგომა იგი საქმეთა, რომელ არიან კაცთა შორის, ყოველნივე გამოვსცადენ და სხვანიცა რამე მრავალნი და მივეცი მისთვის განზრახვასა თვისსა და ვგონებ მე ამას, ვითარმედ ესოპე არა იყო ბრძენი ბუნებითა, არამედ განგებულებითა ღთისათა სიბრძნისათა...“ 1 r—37 v.

მინაწერი: „ჩემო სასურველო ძმაო, წერეთლის ძეო გრიგოლ! ეს ესოპეს წიგნი შენთვის მომირთმევია. ოკდომბრის **ით**, წელსა **ჩყე**. ვიცი: სწყალობ სიბრძნესა. შენი **და** ქეთეონ. მომიგონე ხოლმე. ცარევნა ქეთევან.“ 37 v.

1386

კრებული [მე-19 ს.]

6 ფ.; 20,8×17; ქაღალდი (ლურჯი) უყდო; მხედრული; [მე-19 ს.]—ჭვირნიშანი: 1814—1,2 ფ. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

1. „ეპისტოლე, მიწერილი შენანებისა ნაპოლეონ ბონაპარტესაგან უწმინდესისა პაპისა მიმართ, პიოს მეშვიდისა. რუსულის გაზეთისაგან ქართულს ენასა ზედა ნათარგმნი.—უწმიდესო მამაო! თქუენ აწ უკუე თავის უფალ-ხართ. მე არა თუ ოდენ ძლეულ-ვარ, არემედ ვარ ექსორიობასა შინა...“ 1 r—3 v.

შენიშვნა: ქვემო აშიებზე დართული აქვს სქოლიოები.

2. პასუხის-გება უწმინდესისა პაპისა პიოს მეშჳდისა.—წყალობითა ღ̃ისათა, პაპა პიოს მეშჳდე, მონა მონათა ღ̃ისათა ნაპოლეონს, ბონაპარტეს, ყოფილსა იმპერატორსა ფრანციისასა და მეფედ იტალიისასა, ჩუ̂ჱნი სამოციქულო ახსნა. ეკკლესია ქრისტესი ძუ̂ჱლითგანვე იდევნებოდა მჰსგავსთა მიერ შენთა ივლიანეთა და მედღესასწაულე ნიადაგ ყოველთავე ძალის ხმევათა ზედა ჯოჯოხეთისათა და საძაგელთა წარმოშობილთა მისთასა, ჰხედვიდა მათ დათრგუნვილთა, მისუე მტუ̂ჱრსა შინა არა რამეობისასა, რომელნიცა იგინი ამაღლდებოდნენ ჭელისა ბრმისა ბედნიერებისად...“ 4 r—6 v.

1387

ქართლ-კახეთის აზნაურთა სია [მე-19 ს.]

4 ფ.; 21×17; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო; დაშლილი; [მე-19 ს.]; დაუწერელია 4 r. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„ერეკლე. ივნისის **კე**, წელსა **ჩღპგ**. თავადის ერისთვიშვილის აზნაურნი: ქ. აზნაური კორინთელი, ქ. აზნაური ლოლაძე, ქ. აზნაური თულაშვილი...“ 1 r—3 v.

შენიშვნა: ქართლ-კახეთის თავად-აზნაურთა გვარების ნუსხა, ირაკლი II ხელმოწერით: „ივნისის კჱ, **ჩღპგ** წლის თარიღით—წარმოადგენს ეკატერინე II და ერეკლე II შორის 1783 წ. დადებული „გეორგიევსკის ხელშეკრულების“ დამატების თავნაკლულ პირს.

მინაწერი: 4 v.

1388

მიტროპოლიტი პლატონი. შესხმანი [მე-19 ს.]

12 ფ.; 21×17; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო, დაშლილ-დაფურცლული; მხედრული; [მე-19 ს.]; ჭვირნიშანი 1803—1,2 ფ.; დაუწერელია 11 ფ. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„შესხმა მოსლუ̂ასა ზედა მისის იმპერატორებითის დიდებულებისასა სამეფოდ ქალაქად, მოსკოვად, ჟამსა მისის დიდებულების შესლჳსასა ღ̃ის-მშობლის დაძინების სობოროსა შინა.—სული წმიდა გჳბრძანებს და გჳჭმობს ჩუ̂ჱნ: „აღახუ̂ჱნით ბჭენი, თავადნო, თქუ̂ჱნნი და აღეხუ̂ჱნით ბჭენი საუკუნონი...“ 2 r—11 r.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტს წინ უძღვის თავფურცელი: „შესხმანი მისისა იმპერატორებითის დიდებულებისადმი, უკეთილ-მსახურესისა ჴელმწიფისა იმპერატორისა ალექსანდრე პავლეს ძისა, თჳთ-მპყრობელისა ყოვლისა როსიისა. უსახარულევანესთა შემთხუ̂ჱვათა ზე დღესასწაულობითისა მისის იმპერატორებითის დიდებულების მოსლ-

ჳსათა სამეუფოდ ქალაქად მოსკოვად და აღსრულებისაზე ავგუსტესისა გჳრგჳნოსნებისა და საღთოჲსა მირონ-ცხებისა. თქმულნი ყოვლად სამღუდელოს მოსკოვის მიტროპოლიტის პლატონის მიერ 1801 წელსა. ნება-ჰრთვთა უწმიდესისა მმართებელისა სინოდისათა". 1 r-v.

1389

ზღაპრების ისტორია (ფრაგმენტი) [მე-19 ს.]

8 ფ.; 20,8×17; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო; მხედრული; (სათაურები სინგურით); ბოლონაკლული; [მე-19 ს.]; ჭვირნიშანი: 1808—1, 5,6 ფ.

„ზღაპრებისა ისტორიისა ნაწილი ა. თჳს ციურთა ღმერთთა. ციურად ღუთად აღიარებოდენ: იუპიტერ, აპოლონ, მარს, მერკური, ბახუს; ხოლო მდედრად ღუთად ციურად აღიარებოდნენ: იუნონა, ვესტა, ლატონა, ბელონა, ხოლო ჩუენ ვიწყოთ მეფეთაგან, ვითარცა ღმერთთაგან, ეგრეთუე მდედრ ღმერთთათჳს, რომელნიცა არიან. წარმოდგინება იუპიტერისა.—მიხედე ადგილსა ამას შენ, სადა ადვილად ჰსცნობ ნიუთებითა მით რაიცა თჳს ეყჳს მას..." 1 r—8 v.

წყდება: „...შენ, მამაო ღ~თა და კაცთაო, განდევნე მტერი ესე ჩვენ გან, წაართვი შიში რომაელთა და სასიცო..." 8 v.

1390

თან-მესაუბრე მ[ო]ყუ[ა]რულთა როსსიელთა ლექსისათა [1814 წ.]

24 ფ.; 21×17; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; მხედრული; 1814 წ. (21 v); დაუწერელი ფურცლები: 1, 22, 23, 24. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„ზღაპარი კოლოჲსა.— საამურება ჰაერისა მძაფრად შეიცვალა..." 2 v—20 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის თავფურცელი; „თან-მესაუბრე მ[ო]ყუ[ა]რულთა როსსიელთა ლექსისათა, მპყრობელი პირად-პირადთა თხზულებათა სტიხებად და მარცულედად, რომელთამე მწერალთა როსიისათა. ნაწილი XV. სანკტპეტერბურღსა შინა წარსაგებელითა საიმპერატოროჲსა აკადემიისა ჰსწავლულთათა. 1784 წელთა." 2 r.

2. ხელნაწერის ტექსტი ცნობილი რეაქციონერის შიშკოვის (1754—1841) გამოცემის „Беседа любителей русского слова"-ს XV ნაწილის ქართული თარგმანია.

1391

„მატიანეთაგან" [მე-19 ს.]

6 ფ.; 20,8×17; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო, დაშლილი; მხედრული; [მე-19 ს.]. დაუწერელია 6v. შემოწირულია ალექსანდრე ჯაბადარისაგან 1917 წ.

„მატიანეთაგან.—შესაქმე. თავი ვ. ნოე, მქონებელი წელთა ფ შობს: სემს, ქამს და იაფეთს; ვინამენი [!] მოგვითხრობენ, ~რ ნოემ ცოლისაგან თიჲეისა შუნა ძენი ოცდაათნი..." 2 r—6 r.

წყდება: „...ას სამოცდა-ათი ენათა განყოფილებანი ეგრეთ, ˝რ ერთისა ებრაულისა სამოცდაათნი ენანი იშობებოდენ, რომლისაგან უუცხადესნი, თჳნიერ ებრაულისა, არიან ესენი: ბერძული, ლათინური, ნემეცური, ქალდეური, ასურული და არაბული...“ 6 r.

შენიშვნა: პირველი ფურცლის rv-ზე დაწერილია სხვა ხელით და მელნით ნაპოლეონ I-ის მიმართვა [ალექსანდრე I სადმი] და ალექსანდრე I პასუხი: „რუსულის გაზეთიდამ **ჩყე**-სა წელს. რესპუბლიკამან ფრანციისაშან გვცნა **სარწმუნო** რა მნებისა და მწე მქებარეობისაგან მამულისა კეისრად თჳსად...“ 1r-v.

1392

საწელიწდო საკითხავები [მე-13—14 ს.]

31 ფ.; 25,5×20; ეტრატი; უყდო; დაშლილი; მეტად ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-13—14 ს.]; ფერადი თავკაზმულობა. 1 r. შეძენილია 1917 წ.

„თ̃ა სეკდენბერსა **ა**, დაწყებაჲ წელიწადისაჲ. წინადღით, მწუხრსა საკითხავნი: **ა**: საკითხავი სიბრძნისაგან სოლომონისა.—მართალთა სულნი ჴელთა შინა ღ̃თისათა და არა შეეხოს მათ ტანჯვაჲ. საგონებელ იყვნედ თ̃ლთა წინაშე უგუნურთასა მომკუდრად...“ 1 r—31 v.

წყდება: „...იგავთა საკითხავი: შვილო. უკეთუ შეიწყნარნე სულისა ჩ̃ისა თქ...“ 31 v.

შენიშვნა: 1. საწელიწდო საკითხავების უდიდესი ნაწილი „დაბადების“ ტექსტებიდან არის ამოკრეფილი.

2. ტექსტში არის აგრეთვე საკითხავი სამოციქულოდან: „წი̃სა ი̃ნე მახარებ̃ლისა: საკითხავი ი̃ნე მოციქულისაჲ კათოლიკე: საყუარელნო. .“

3. ხელნაწერის თავში მიღებული წესი—საკითხავების განლაგება თვეებისა და ყოველი თვის დღეების მიხედვით—დარღვეულია 24 v—25 r-ზე, სადაც ვკითხულობთ: „ყველიერისა პარასკევსა: ოხითაჲ..“ და 26 r-ზე. „ორშაბათსა პირ-მარხვისასა, შუადღ ოხითაჲ...“

1393

საგალობლები [მე-13—14 ს.]

70 ფ.; 26,5×19,5; ეტრატი; უყდო, დაშლილ-დაფურცვლილი, კიდეებ-შემოცვეთილი ფფ. 46—70 სინესტისაგან გაფუჭებულია, განსაკუთრებით 69—70 ფ.; მეტად ნაკლულოვანი; ნუსხური; [მე-13—14 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„ბოროტთა შეარყიეს. არამედ შენ, ქალწულო, მეოხებითა შენითა, ვითა ქრისტეს ღ̃ისა მშობელმან, დამამტკიცე მე. მხოლომან, რომელი იშვა შენგან, მოგცა შენ მორწმუნეთა მცველად ზღუდედ და მფარველად...“ 1 r—70 v.

წყდება: „სეხნა სახელისა და წოდებისა თქ̃ნისა ჴელმწიფებანი ჰგიეთ ჴელმწიფებას ზედა...“ 70 v.

შენიშვნა: საგალობლების სათაურებად (სინგურით) ტექსტში შემჩნეულია: „კჳრიაკესა ცისკრად გალობანი“. 2 v; „ღაღად ყავსა,“ „დღე ორშაბათი მთავარ ანგე-

ლოზისა და სინანულისაჲ, უფალო ღაღადყავსა.“ 6 r. „ორშაბათსა ცისკრად გალობანი“ 9 v. „დასდებელნი აღდგომისანი, რ´ ღღ´ყა“. 29 v.

2. მრავალი საგალობელი აღნიშნულია აგრეთვე სათაურით: „გნძა.“

მინაწერები: 8 v, 9 r, 15 v, 16 v, 17 r, 36 v, 37 v-r, 38 r-v, 39 r-v, 41 v, 62 v.

1394

საგალობლები (ფრაგმენტი) [მე-11—12 ს.]

10 ფ.; 24,5×17,5; ეტრატი; უყდო (დაშლილი, დააფრაკ ბული, გამურული, სინესტისაგან გაფუჭებული—2, 7 ფფ.—); ნუსხური (სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით), მე-11—12 ს.,. შეძენილია 1917 წ.

„თვესა დეკ´ბრსა: იდ: წინა დღე ქ´ე შობისაჲ: ო´ო ღ´ღყ´სა ჴ´ჲ ბ. გ´ი ანგელოზთა დღეს წინაუვიდოდეთ ძალ ||| ბეთლემისათა. განჰმზადეთ ბაგაჲ, რ´ სიბრძნე [ზე]ცით გამოვალს სჲტყჳ´ჲ განჴორციელდების…“ 1 r—10 v.

წყდება: „…დიდებულებაჲ შენი, ღი´სა დედაო, ამაღლდა ზეშთა ბუნებისა საზღუართა: შევ რაჲ მპყრობელი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ…“

შენიშვნა: საგალობლების ტექსტთან ერთად აქ გვაქვს „განგებანიც“: „ქრისტე შობისა წინა დღისა განგებაჲ ესრეთ იქმნას: უკუეთუ მარხვისა დღესა დახუდეს, დაწყებასა მესამისა ჟამისასა, დაჰრეკონ და ილოცონ მხისაჲ და სამჟამისაჲ, ჟამი მხისაჲ, ფსალმუნი ე. სიტყუთა ჩემთა: ვ´ე „გჳრგჳნოსან მყავნ ჩ-ნ“… და იწყონ ამათ დასდებელთა თქმად…“

1395

სახარება (ფრაგმენტები) [მე-13—14 ს.]

3 ფ.; 20×17; ეტრატი—პალიმფსესტი (ძველი ტექსტი მე-11 ს.); ფრაგმენტები; დაშლილ-დაფურცლული; ნუსხური; [მე-13—14 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„…(ბოროტმან კაცმან ბოროტისა)გან საუნჯისა გამოიღის ბოროტი. ხოლო გეტ´ყჳ თ´ქნ, რამეთუ ყოველი სიტ´ყჲ ცუდი, რომელი თქ´ან კც´თა, მისცენ მისთს სიტ´ყჲ დღესა მას საშჯელისსა…“ 1 r—3 v.

წყდება: „…ჰ´ქს მოწაფეთა თ´სთა: უკთუ ესეოდენი ბრალი არს კაცისჲ დედაკაცისა თ´ა, არა შეჰგვს ქორწინებჲ. ჰ´ქა მათ ი´ჳ: არა ყ´თა დაიტიონ სიტ…“ 3 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი შეიცავს მათეს სახარებას: 12 თავის 35 მუხლიდან—13 თავის 25 მუხლამდე, 18 თავის 26 მუხლიდან—19 თავის 11 მუხლამდე.

1396

სახარება (ფრაგმენტები) [მე-13—14 ს.]

4 ფ.; 21,5×18,5; ეტრატი—პალიმფსესტი (ძველი ტიტსტი მე-10—11 საუკ.); უყდო ფრაგმენტები; დაშლილ-დაფურცლული, 1—3 ფ. დახეული, ნუსხური; [მე-13—14 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...(და თქჳენ ემსგავსენით კაც)თა მათ, რომელნი მოელიედ უფალსა თ҃სსა და ოდეს მოვიდეს ქორწილისაგან, რათა რაჟამს მოვიდეს და ირეკოს და მეყსეულად განუღონ მას კარი...“ 1 r—4 v.

წყდება: „...და გარდამოჴდა წჳმაჲ[!], მოვიდეს მდინარენი, ქროდეს ქარნი და დაეკუეთნეს სახლსა მას და იყო და არა დაეცა...“ 4 v.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს: ლუკას სახარების მე-12 თავის 36—52 მხ., მე-14 თავს 28 მუხლიდან ბოლომდის და მე-15 თავს მე-9 მუხლამდე; მათეს სახარების მე-6 თავის 2—17 მუხლს და მე-7 თავის 12—25 მუხლს.

1397

სადღესასწაულო [მე-14—15 ს.]

29 ფ.; 20×16; ეტრატი—პალიმფსესტი; უყდო; (მეტად ნაკლული და დაზიანებული: დაშლილ-დაფურცლილი, ჭუჭყიანი, დახეული; 11 r—14 v (ამოჭმული); 15—17, 26, 28—29); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-14—15 ს.]; თავკაზმულობა: 20 v. შეძენილია 1917 წ.

[სადღესასწაულო]... „...ლები და დაადგრა მარიამ მისთანა სამ თვე და წარვიდა სახედ თჳსა...“ (1 r—29 v).

შედგენილობა: 1. სადღესასწაულოს ფრაგმენტის ტექსტი იწყება ლუკას სახარების 1, 56-ით, რომელსაც მისდევს „იოანეს თავისკუეთისაჲ, სახარებაჲ ცისკრად,“ მათესი (14, 1—13), სამხრად, „სახარებაჲ, ჟამის წირვისაჲ,“ მარკოზისი (6,14—30). სინგურით ნაწერ სათაურებში გვაქვს აგრეთვე: „თ҃ა სეკდენბერსა, ჱ შობაჲ ღედისა ღ҃ისა“—ღვთისმშობლობის „განგება“—; „ტაძრად მიყვანებისა;“ „თვესა [დეკენ]ბერსა დ წ҃ისა ბარბარაჲსი“; [თვესა დეკენბერსა ვ. წ҃ისა ნიკოლოზისა;“ [ამავე თვის] თ „ანნაჲს მუცლად ღებაჲ;“ „იანვარსა ა წ҃ისა ბასილისა“, „ია[ნ]ვარსა ვ განცხადებისა ფსალმუნი...“; „თვესა მაისსა ზ ჯვარისა გამოჩინება;“ „მაისსა ჱ იოანე ღ҃ის მეტყველისაჲ;“; „გალობანი აღდგომისანი: უფალო ღაღადყავსა“ და „აღსავალნი.“ 22 r—29 v.

შენიშვნა: პალიმფსესტის ძველი ტექსტისათვის საინვენტარო დავთარში ვკითხულობთ: „ძირითადი ტექსტი წარმოადგენს ფსალმუნს. ა[კაკი] შ[ანიძე].“

მინაწერები: 2 v—4 v, 8 v, 11 v, 19 v, 24 r, 25 v, 27 v—28 r, 28 v.

1398

ჟამნი [მე-16—17 ს.]

64 ფ.; 15×10,5; ქაღალდი (სხვადასხვა); უყდო (დაშლილი); ნაკლული, მეტად დაზიანებული (55—64 ფ. მოცილებულია, 1 ფ. დახეული); ნუსხური (სხვადასხვა ხელი, სათაურები სინგურით); [მე-16—17 ს.] თავკაზმულობა: 40 r, 44 v. შეძენილია 1917 წ.

„...(შენ ამცნენ მცნებათა შენთა) დამარხვად ფრიად წართუმცამართებელ იყვნენ გზანი ჩემნი დაცვად სიმართლეთა შენთა...“ 1 r—64 v.

წყდება: „...ჰრქუა მას მერმეცა მეორედ, ჰე, ო҃, შენ იცი რ҃ მიყუარ. კ҃დ ჰ҃ქ მას ი҃ჳ მესამედ: „გიყუარ (მეა)?...“

შენიშვნა: 1. ჟამნის ტექსტი მეტად ნაკლულია.

2. ჟამნის „შედგენილობა: ა. [ჟამნი შუაღამისანი] 1 r—18 v. (აქვე: „ლოცვა წმიდისა ეფრემისი: უფალო და მეუფეო ცხორებისა ჩემისაო...“ და „ლოცვა მრდათ҃ისა [!]: მეუფეო, ღმერთო, მამაო, ყოვლისა მპყრობელო...“). ბ. „სამთვარიო მართალი და ჭეშმარიტი.“ 19 r—37 v. (დაწერილია სხვა ქაღალდზე—10×8—სხვა ხელით (მოწაფური,

მსხვილი, გაუმართავი ნუსხურით) გ. ლუკას სახარების საკითხავი—38 r—39 v. დ. „კვირიაკესა ცისკრად“ 40 r—44v. და „ჟამნი ცისკრისანი ბერძულად.“ 44 v—64 v.

1399

კურთხევანი [მე-15—16 ს.]

35 ფ.; 15,5×10,5; ქაღალდი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული (დაშლილ-დაფურცლული, დაზიანებული, მეტად დასვრილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-15—16 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...[დი]დებითა საშინელისა და უხრწნელისა [სა]ხელისა შენისა..... პატიოსნისა და ცხოველს [მყოფელისა ჯუარი]სა [შე]ნისათა აკურთხე ს̃ჯ̃მ.. ესე და სხ̃ე ყოვლისაგან უკეთურისა...“ 1 r—35 v.

წყდება: „...და აკურთხე ღუჳნო [!] ესე და ზეთი შენითა მადლითა და კაცთ-მოყ̃რებითა წყალისა ამის მ̃რ წმიდისა, სახელითა შენითა განწმედილისა, კურთხევითა და პკურებითა და ყოველივე შეგი...“

შენიშვნა: 1. კურთხევანის ტექსტი მეტად ნაკლულია.

2. კურთხევანის **შედგენილობა:** ა. ლოცვაჲ გზად წარსლვასა ზედა 1 v—2 r. ბ. ლოცვა პირველთა ნაყოფთა შემწირველთა ზედა. 2 r-v. გ. ლოცვაჲ თესლსა ზედა. 2 v—4 r. დ. ლოცვაჲ მსხუჳრპლსა ზედა პირტყუთასა. 4 r-v. ე. კურთხევაჲ საკლველთა ზედა ყ̃თა 4 v—5 v. ვ. კურთხევაჲ მარილისაჲ. 5 v. ზ. ლოცვაჲ ბჲდესა ზედა სათევზესა. 5 v—6 r. თ. ლოცვაჲ აღშენებჲსა სახლისასა. 6 r—7 r. ი. ლოცვაჲ სახლად შესლვისა. 7 r. ია. ლოცვაჲ ახლისა სახლისა. 7 r—8 v. იბ. ლოცვაჲ სამკალსა ზედა. 8 v—9 r. იგ. ლოცვა დანერგვისა ვენაჴისასა. 9 r-v. იდ. ლოცვა სთლობჲსა ყურძნისასა 9—10 r. იე. ფუცებაჲ ზეთსა ზედა გესლიანისსა ნაკბენისსა. 10 r—11 r. ივ. ლოცვა განცოფებულისა ნაკბენისა ზედა. 11 r-v. იზ. ლოცვა ბრძოლასა მტერისასა. 11 v—12 r. იჱ. ლოცვაჲ საჴლსა ზედა შეჴრძნებულსა. 12 r—14 r. ით. ლოცვაჲ ვნებულ̃ა ზედა მტერისაგან. 14 v—15 r. კ. ლოცვა წმიდისა ტჳრიფონისი—ყოველთათჳს ვენაჴისა, ყანისა და ბოსტნისა. 15 r—19r. კა. პანაშვიდი ცოცხალთა. 19 r—26 r. კბ. განგება წყლის კურთხევისა. 26 r—35 r. კგ. განგებაჲ, რომელი ჯერ არს აღსრულებჲდ, უკეთუ შეგინებული რამე და არა წმიდაჲ შთავარდეს ახლად ჭურჭელსა შინა ზეთისასა ანუ ღ̃ჳნისასა. 35 r-v.

1400

კურთხევანი [მე-16—17 ს.]

37 ფ.; 18×14; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-16—17 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...[უ]ხრწნელთა შენთა და უკუდავთა საიდუმლოთა, რამეთუ კურთხეულ არს სახელი შენი წმიდაჲ და დიდებული მამისა, ძისა და წმიდისა სულისა, აწ დაჲ მარადის.

განგებაჲ წყაროსა ანუ ჯურღმულსა.—ჯერ არს არაწმიდისა მის აღმოღებაჲ და აღმოსხმად წყლისაგან ორმოცი საწყაული და განთხევაჲდ და მერმე მოიღონ მღდელმან ორი კეროვანი და აღანთონ იმიერ და ამიერ და აკმიონ ჯ̃ის სახედ...“ 1 r—37 v.

კურნება ჴორცთა ჩემთა...“ 1 r—37 v (შდრ. ვახტანგისეული ჟამნი. ტფ. 1710. გვ. 45_{9}).

წყდება: „...[მ]ოწყალებისა კარი განგვიღე ჩ.“

1404

ჟამნი [მე-15—16 ს.]

8 ფ.; 12 × 10; ეტრატი; უყდო; ნაკლული; ნუსხური; [მე-15—16 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...ნეტარ არს კაცი, რომლისა შეწევნა მისი შენგან არს...“ 1 r—8 v.

წყდება: „მომიხსენენ ჩვენ, უფალო, ოდეს მოხვიდე სუფ.“

1405

ჟამნი [მე-15—16 ს.]

11 ფ.; 11,5×10; ეტრატი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული (1 და 2 ფ.ფ. შუა 2 ფ. ამოგლეჯილია; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-15—16 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...სა შენსა შეცოდებას მაჩუჱნე ძლიერებაჲ შენი...“ 1 r—11 r.

წყდება: „...ჩ̃ნ ყოველნი მოგჳჴსენენ. რათა ვიჴსენენით უსჯულოებაჲთაჲ ჩ̃ნთაგან... მოცემული არს მად.“

1406

იბაკონი [მე-14—15 ს.]

8 ფ.; 11×10,5; ეტრატი; უყდო; დაზიანებულია; ნაკლული (აკლია 1 და 2 ფ. შუა 1 ფ.) ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-14—15 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...არა ივლ... მოწყალსა. იბაკოჲ. ბ. აღსდეგ საფლავით, მაცხოვარ, ყოვლად ძლიერო...“ 1 v—8 r.

წყდება: „...რამეთუ შენ ხარ ღმერთი ჩ̃ნი მრავალმოწყალე“.

1407

პარაკლიტონი (ფრაგმენტი) [მე-13—14 ს.]

32 ფ.; 10×8,5; ეტრატი; უყდო; დაშლილი; ძალზე დაზიანებული (1—19 ფფ. გახრწნილია, ტექსტი გადასულია და არ იკითხება); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); ე-13—14 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...და შემიწყალე ...მრავალმოწყალე ...არე. მამისაგან...“ 3 v—32 r.

წყდება: „...რამეთუ ისწავლნეს გამოუთქუმელნი ზეცისანი და მოსცნეს ქ̃ყნისათა ლხინებანი და აჩრდილნი ხოლო მათნი ვნებათაგან...“

1408

– ჟამნი (ფრაგმენტი) [მე-15—16 ს.]

9 ფ. 11×9,5; ეტრატი; უყდო; დაზიანებული (დალაქებულია და ტექსტი არ იკითხება, 1 ფ. მოცილებულია); ნუსხური; [მე-15—16 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...უფალმან ზეცასა განუმზადა საყდარი მისი...“ 1 r—9 v.

წყდება: „...მთანი და ყოველნი ბორცუნი, ხენი ნაყოფიერნი.“

1409

იოანეს სახარება (ფრაგმენტი) [მე-11—12 ს.]

2 ფ.; [29]×14; ეტრატი; უყდო; დაზიანებული (ორივე ფურცლის ზედა ნაწილი მოგლეჯილია და დაკარგული); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-11—12 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...[დ]ა დადგრეს მათ თანა და დაადგრა მუნ ორ დღე...“ (იოანე. 4, $_{40}$). 1 r—2 v.

წყდება: „...ჰკითხვიდეს უკუე მას ჰურიანი იგი და ჰრქუეს: ვინ არს.“ (იოანე, 5, $_{12}$).

შენიშვნა: თითოეული გვერდის ბოლოს, ქვედა აშიაზე, დართულია სიმფონია.

1410

სინანულის ლოცვა (ფრაგმენტი) [მე-14—15 ს.]

1 ფ.; 16×12; ეტრატი (პალიმფსესტი); უყდო; ნაკლული; ნუსხური; [მე-14—15 ს.]. შეძენილია 1917 წ.

„...ისაკისო, იაკობისო, არა ვითარცა მკუდართა, არამედ ცხოველთა...“ 1 r-v.

წყდება: „...და შენი არს სუფევაჲ, ძალი და დიდებაჲ მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა.“

1411

კონდაკი (ფრაგმენტი) [მე-14—15 ს.]

გრაგნილი (ეტრატი); 63×17,5; ნაკლული; დაზიანებული (ძნელად იკითხება); ნუსხური (სათაური სინგურით); [მე-14—15 ს.]. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„...კართა საკურთხევლისათა მიდგეს მღდელი, საკმეველი აკმიოს და თქ͠სა: „კურთხეულ არს...“ 1 r-v.

წყდება: „...განსუენებულთა თ͠ს სულთა [მამათა მამათმთავართა] [წინასწარმეტ]ყველთა, მოციქულთა.“

1412

თთვეთა მეტყველება [მე-15—16 ს.]

3 კეფი (გრაგნილი—ეტრატი); 70×5,7; ნაკლული; ნუსხური (ასომთავრულები სინგურით)); [მე-15—16 ს.]. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„...ბასა უქმი წმიდისა ნიკ[ოლ]აოზის, უქმი **თ** წმიდისა ანაჲსა მუცლადღებაჲ...“ 1 r-v.

წყდება „...თ̃ა მაისსა აქუს დღე **ლა.** დღეთა აქუს ჟამი **იბ.** და ღამეთა ჟამი **იბ. ზ.** ჯუარისა გამოჩინება უქმი ჱ. წმიდისა იოანე მა[ხარებელისა].“

შენიშვნა: ტექსტი თთვეთა მეტყველებისა იწყება 6 დეკემბრიდან და წყდება 8 მაისით.

1413

გიორგი ხუცეს-მონაზონი. ცხოვრება იოანესი და ევთიმესი [1788 წ.]

46 ფ.; 21×15,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; ნუსხური (სათაური სინგურით); თავკაზმულობა 2 r; 1788 წ. (45 r); გადამწერი: ზაქარია მოძღვრის ძე იოანე, იღუმენი (45 r); დაუწერელია: 1 r-v, 45 v—46 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„ც̃ხრბა წმიდისა მამისა ჩ̃ნისა იოანესი და ევთიმისი და უწყება ღირსისა მის მოქალაქობისა მათისა, აღწერილი გლახაკისა გიორგის მიერ, ხუცეს-მონაზონისა. მ. გ..—კურთხეულ არს ღმერთი, რომელსა ყოველთა კაცთა ჰნებავს ც̃ხრბა და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვა...“ 2 r—45 r.

მინაწერი: 6 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა მოთხრობა ესე ქართველთა მნათობთა მამათა ჩემ უღირსისა ზაქარია მოძღვრის ძის იოანე იღუმენისათა, რომელი მრავლის შრომით ვიძიე და ვპოვე დედანი საკათოლიკოზო წიგნთა საუნჯესა შინა, ფრიად მართალი და ჭეშმარიტი ყოველთა მხილველთა მიერ. **ქ-კს. ჩღპჱ.** და ვინათგან მართლ-მორწმუნესა ძესა ქსნის ერისთავისასა ელისბარს სმენოდა ნათესაობა ამათ ზემოხსენებულთა ღირსთა მამათა, ფრიადი სურვილი აქუნდა ამა მოთხრობისა და ამის ძლით უფრო გულს-მოდგინედ ვიძიე და აღუწერე თქმულისა მისებრ: „მეძიებელი საძიებლს მიემთხუჱვაო.“ 45r.

1414

კრებული [მე-19 ს.]

120 ფ.; 20×12,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს]; დაუწერელია: 12 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. „ა. ლოცუანი დილისანი“.—რაჟამს აღჰსდგე ძილისაგან, პირველადვე, ვიდრემდის სხუასა რასამე საქმესა შეუდგებოდე, დასდეგ კრძალვით, წარიდგინე თავი შენი წინაშე ყოველთა მხილველისა ღუთისა, გამოისახე პირსა ზედა

ნიში ჯვარისა და სთქვი: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ...“ 2 r—59 r.

შენიშვნა: ლოცვების დიდ ნაწილს სათაურთან მიწერილი აქვს: „თარგმანი რუსულითგან.“

2. „ტროპარნი, კონდაკნი და მუხლნი მარხჳანისა და ზადიკისაგან. მარხჳანთაგან. კჳრიაკესა მეზუჱრისა და ფარისეველისასა. ცისკარზედ, შემდეგ სახარებისა, ტროპარი.—მსწრაფლ განუხუჱნ სინანულისა ბჭენი სულსა ჩემსა, ცხოვრების მომცემელო, ცისკარს ამას, მდგომარესა ტაძარსა შინა...“ 59 v—115 v.

3. „რომელნიმე ფსალმუნნი, გამომხატუჱლნი გრძნობათა მორწმუნისათა. დიდებით დიდება ღჳმრთისა საქმეთათჳს ქმნილებისა და განგებულებისათა და განსაკუთრებით კეთილმოქმედებათათჳს, მიფენილთა კაცთა ზედა. ფსალმუნი: **რბ.**—აკურთხევს სული ჩემი უფალსა (წაიკითხე დავითნში)...“ 116 r—119 r.

შენიშვნა: დართული აქვს: „ვედრება ყოვლად წმიდისა ღუთის მშობლისა მიმართ პარაკლისად.—ღუთიმშობელსა ლმობიერად შეუვრდეთ ჩუჱნ, ცოდჳლნი ესე და გლახაკნი, მხურვალითა ცრემლითა ღაღადვჰყოთ...“ 119 v—120 v.

მინაწერები: I ყდის v, 1 r-v; და II ყდის r-ზე.

1415

შემოკლებული ლოცვანი [მე-19 ს.]

103 ფ.; 20,5×14; ქაღალდი; უყდო; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] დაუწერელია: 1 v, 2 v, 7 v, 8 v, 15 r-v, 20 r-v, 21 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. „ლოცჳანი დილისანი.—რაჟამს აღსდგე ძილისაგან, პირველადვე, ვიდრემდის სხჳსა რასამე საქმესა შეუდგებოდე, დასდეგ კრძალვითა, წარიდგინე თავი შენი წინაშე ყოველთა მხილველისა ღჳთისა, გამოისახე პირსა ზედა ნიში ჯვარისა და სთქვი: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. ამინ...“ 3 r—32 v.

2. „ტროპარნი, კონდაკნი, ლოცუანი და მუხლნი მარხუანთა და ზადიკთანი. მარხუათა განსამზადებელთა კჳრიაკეთა, წმიდისა მარხუა ორმეოცისადმი. კჳრიაკესა მეზუჱრისა და ფარისეველისასა ცისკარზედ, შემდეგ სახარებისა. —მსწრაფლ განუხუჱნ სინანულისა ბჭენი სულსა ჩემსა, ცხოვრების მომცემელო, ცისკარს ამას მდგომარესა ტაძარსა შინა...“ 33 r—46 v.

3. „ზადიკისა, ანუ წმიდისა მეერგასისა დღისაგან დიდსა და წმიდასა კჳრიაკესა პასექისასა თჳთ ჭმოვანი ლიტონიის შემოვლაზედ ეკკლესიის გარეშემო ცისკრის წინათ.—აღდგომასა შენსა, ქრისტე მაცხოვარ, ანგელოსნი უგალობენ ცათა შინა...“ 47 r—61 r.

4. „ტროპარნი, კონდაკნი და გადიდებნი საუფლოთა დღესაწაულთა, სამღუთისმშობლოთა, დიდთა წმიდათა და ეგრეთვე ადგილისა წმიდათა და სხუათა რომელთამე, წესისაებრ ეკლესიის წლისა, რომელიც იწყობის სეკტემბრის თჳდგან. თუჱსა სეკტემბერსა ჱ-ს შობა უფროსად დიდებულისა ჩუჱნისა

ღუთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. ტროპარი.—შობამან შენმან, ღუთისმშობელო ქალწულო, სიხარული აუწყა ყოველსა სოფელსა...“ 61 v—90 v.

შენიშვნა: ტექსტში შეტანილია ქართველ წმიდათა მოსახსენებელი, საგალობლებით: ა) ქეთევან დედოფლისა; ბ) წმიდათა მოწამეთა: ბიძინა, ელისბარ და შალვასი; გ) „სუჱტისა და ცხოველს მყოფელისა საუფლოჲს კუართისა“; დ) არგვეთის მთავართა: დავით და კოსტანტინესი; ე) გრიგოლი ხანძთელისა; ვ) კოსტანტი ქართუჱლისა; ზ) მოწამე გობრონისა; ჱ) ილარიონ ქართველისა; თ) აბიბოს ნეკრესელის; ი) ისე წილკნელისა; ია) დავით ალმაშენებელისა, იბ) იოანე ზედაძნელისა; იგ) არჩილ და ლუარსაბისა; იდ) გიორგი მთაწმიდელისა; იე) ევსტატი მცხეთელისა; ივ) დედოფლის შუშანიკისა.

5. „რომელნიმე ფსალმუნნი, გამომხატუჱლნი გრძნობათა მორწმუნისათა. დიდებით დიდება ღუთისა საქმეთათჳს ქმნილებისა და განგებულებისათა და განსაკუთრებით კეთილმოქმედებათათჳს, მიფენილთა კაცსა ზედა. ფსალმუნი **რბ.**—აკურთხევს სული ჩემი უფალსა და ყოველი გონება ჩემი სახელსა წმიდასა მისსა!..“ 90 v—103 r.

შენიშვნა: 1. ლოცვათა კრებული თავისი შინაარსით შეიცავს ჟამნის მასალას, თავისებურად განლაგებულს.

2. წინ უძღვის შემდგენელის განცხადება: „შემოკლებული ლოცუანი, შედგენილნი ერისკაცთა თჳს, მაგალითისამებრ სლავიანურს ენაზედ შედგენილის შემოკლებულის ლოცუანისა, იმ განსხუავებით, რომელ სლავიანურ ლოცუანში მოქცეულია ლიტურღიაცა შემოკლებული, გარნა ამ ქართულ ლოცუანის შემადგენელმა უმჯობესად დაინახა, რათა ლიტურგია ვრცლად ცალკე წიგნათ გამოიცეს. ლოცუჱბი, რომლებიც ამ წიგნის შემდგენელმა ვერ იპოვა ქართულთ საღუთო წერილთა შორის, არიან ნათარგმნი.“ 1 r.

3. „შემოკლებული ლოცუანი. მოუკლებლად ილოცევდით, ყოველსა შინა ჰმადლობდით, რამეთუ ესე არს ნება ღუთისა ქრისტე იესოს თქუჱნდა მიმართ. პირველი თესალონიკელთა ე იზ და იჱ.“ 2 r.

4. კრებულში შეტანილი მრავალი ლოცვის სათაურს ფრჩხილებში დართული აქვს: „თარგმნილი რუსულითგან.“

1416

კრებული [მე-19 ს.]

74 ფ.; 19×13; ქაღალდი; უყდო; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.]; დაუწერელია: 1 v. 6 v, 74 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

1. „[საღუთო ლიტურღია]. „დიაკონი დასდგების გარეთ საკურთხეველსა ამბიონსა ზედა, კრეტსაბმელი გადიჴსნების წმიდათა აღსავლის კართაგან და დიაკონი იტყჳს:—გუაკურთხე მეუფეო. მღუდელმან—ასამაღლებელი: კურთხეულ არს მეუფება მამისა და...“ 7 r—64 r.

2. „თვესა იანვარსა, კზ-სა დღესა, მოთხრობა წარმოსვენებისათჳს პატიოსანთა ნაწილთა წმიდათა შორის მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისათა კომანით სამეუფო ქალაქად. თარგმანი სლავიანურის ენითგან ქართულს ენაზე

უპირატესის ბლალოჩინის სამურზაყანოს და აფხაზეთის ეკკლესიათა დეკანოზის დავით მაჭავარიანის მიერ.—შემდგომად გარდაცვალებისა მსოფლიოსა დიდისა მოძღვრისა, სამეუფეო ქალაქის პატრიარქისა, წმიდისა იოანე ოქროპირისა კომონსა შინა, განვლო რა უმეტეს ოცდა ათის წლისა ჟამმან, უწმიდესმან პატრიარქმან პროკლემ, მოწაფედ ყოფილმან მისმან და შემდგომ საყრდისა მისისა მოადგილემან, ჟამსა წლიურისა მოჴსენებისა მისისა დიდსა სამეუფოსა ქალაქის ეკკლესიასა შინა, სთქვა სიტყვა...“ 64 v—74 r.

შენიშვნა: კრებულს წინ უძღვის: ა. „საღუთო ლიტურგია. მოუკლებელად ილოცევდით, ყოველსა შინა ჰმადლობდით, რამეთუ ესე არს ნება ღუთისა, ქრისტე იესოს მიერ თქუჱნდა მიმართ. ა თესალონიკელთა ე, ზ და იჱ. 1 r.

ბ. „ოდეს გესმას ეკლესიის ზარის რეკაჲ, მომწოდებელი შენი დიდების მეტყუჱლებასა ზედა ღუთისასა, შენ, აღვსებულმან სულიერითა სიხარულითა, გამოისახე პირსა ზედა ნიში ჯვარისა, რომელიცა არს პირველი ბეჭედი ჩუჱნის განწმენდისა და წარსთქჳ: ვიხარე, რომელთა მრქუჱს მე: სახლსა უფლისასა შევიდეთ...“ 2 r—5 v.

გ. „საღმრთოჲ ლიტურგია წმიდათა შორის მამისა ჩუჱნისა იოანე ოქროპირისა.—წირვის წესიდგან გამორიცხულ არიან აქ მღუდლისა მიერ საიდუმლოდ წარსაკითხავნი ლოცუანი, გარნა დამატებულ არიან ცნობანი, ვითარც უნდა მოიქცენ ერნი და რა ჟამსა რა ლოცუა უნდა სთქონ საიდუმლოდ ლიტურგიის აღსრულებაზედ. ესე ცნობანი, ანუ გულისხმაყოფანი, არიან შეკრებილნი რუსულს ენაზედ კოლლეჟსკის ასსესორის ივანე დიმიტრიევსკისა მიერ და ქართულ ენაზედ ნათარგმანი გარდაცუალებულის უკუჱ დეკანოზის გრიგოლ ცამციშვილის მიერ.“ 6 r.

1417

მანანა [მე-18 ს.]

150 ფ.; 14,7×9,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); თავკაზმულობა: 3 r; გადამწერი [დიმიტრი], 150 v; [მე-18 ს.]; დაუწერელია: 1 r—2 v. შემოწირულია ექვთიმე თაყაიშვილისაგან 1917 წ.

„ღ˜თიოჲ-დიდებულთა წმიდათათჳს შესხმანი, სულისა დამატკბობელნი, რომელსა ეწოდების მანანა. შესხმა ა. ღ˜თიჳ ბრწყინჳალისა და ყოვლად დიდებულისა დედოფლისა ჩჳჱნისა, ღ˜ის მშობელისა.—აღსდეგ, უფალო, განჰსასჳჱნებელად შენდა შენდა კიდობანი სიწმიდისა შენისა... 3 r—148 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს სარჩევი (149 r—150 v).

2. ხელნაწერის ტექსტი გამოქვეყნებულია: „სულისა დამატკბობელი მანანაჲ ანუ შესხმანი ღვთივ-დიდებულთა წმიდათათვის, თანადართვითა მოკლეთა მოძღვრებათა ქრისტეანეთადმი.“ ტფილისი. მსწრაფლ-მბეჭდავი ა. ქუთათელაძისა. 1904. გვ. 196.

1418

ყოვლად საზოგადო ისტორია [1813 წ.]

124 ფ.; 19×16; ქაღალდი (სხვადასხვა ფერის); მუყაოს ყდა; მხედრული; 1813 წ. (1 r); მთარგმნელი (რუსულიდან) გრ. წერეთლის დაკვეთით იესე გარსევანოვი (1 r); დაუწერელია: 124 r-v. შეძენილია 1917 წ.

„ყოვლად საზოგადოჲ ისტორია. ნაწილი მეორე. ისტორია შემდგომად ქრისტეს შობისა. პირუჱლი პერიოდი. ქრისტე იესოსით ვიდრე თეოდოსისამდე და დიდისა დაშენებისა ერთასა, ანუ დაფუძნებით ქრისტეს ეკკლესიისა ვიდრე განწუალებამდე ჰრომთა იმპერიისა, ვიდრე დაცემადმდე მისსა დასავლეთის ქუეყანათა შინა და დაწყებამდე ახალთა სამფლობელოთასა. 1—400-ითგან წელთა შემდგომად შობისა ქრისტესსა. დასაბამი ქრისტეს სარწმუნოებისა—ოდესცა ჰრომთა იმპერია განსჳენებით [!] ერჩოდისყე სამპყრობელოსა ავგისტოსს, ჰსწავლანი მას შინა მისწუთებოდიან კნინლა სისრულედმდე...“ 1 r—123 v.

შენიშვნა: 1. „ყოვლად საზოგადო“ ისტორიის მეორე ნაწილი დაყოფილია 6 პერიოდად: იწყება რომის ისტორიით ქრისტეს წინა საუკუნიდან და მოდის 1801—1802 წლამდე.

2. „ისტორია“ განიხილავს ევროპის სახელმწიფოების და რუსეთის პოლიტიკურ ამბებს ალექსანდრე I-ლის მეფობამდე.

3. თარგმანის [რუსულიდან] ენა მეტად მძიმეა.

მინაწერი: 64 v.

ანდერძი: „ჩჴიგ-სა წელს, მარტის თვეშიდ ვათარგმნინე იესე გარსევანოვს. თ. გრიგოლ წერეთელი.“ 1 r.

1419

ჰომეროსი. ოდისეა [1815 წ.]

199 ფ.; 21×17; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო (დაშლილი); მხედრული; 1815 წ. (79 r) [მთარგმნელი და გადამწერი] იასე გარსევანოვი (79 v); დაუწერელია: 80 r—86 v. შეძენილია 1917 წ.

„ომერის ოდისსესი გალობა პირუჱლი. ალფა.—ღმერთნი რჩევასა ჰყოფენ უკმოქცევისას ოდისესა კალიპსას ჭალაკით ითაკსა შინა. შემდგომად რჩევათა სრულყოფისა, ათინა სახითა მენტისათა, რომელიცა იყო მეფე ტაფიისა, მოვალს ტელემაქის მიმართ ითაკად, სადაცა მქონებელმან მისთანა საუბრობისამან, მოჰზიდნა იგი საძებნელად მამისა, წარსვლად პილოსად შინა, ნესტორისა მიმართ და სპარტეს შინა მენელაოსის მიმართ; შემდგომად ამისა ტელემაქისაგან წარვალს, მიმცემელი ნიშნისა, რომელ იგი ღმერთა არს. სასიძონი ნადიმობენ.—მუზნო, მარქვთ მე მრავალ გონიერისა მამრისა ოდისესათჳს...“ 1 r—199 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი ნასწორებია—1 r—10 r.

2. მეორე ნაწილის წინ თავფურცელი: „ოდისსესი მამაცებრი ქმნულება ომირისი. ნაწილი მეორე. თარგმნული ელლინურ-ბერძულისა ენითგან რუსულად; ხოლო რუსულით-ქართულად. დაბეჭდულ არს მოსკოვს, სასენატოსა სტამბასა შინა, წარსაგებელითა ანდრეა სვეტუშკიიისათა. წელსა ჩღპჱ.“ 87 r.

3. I ნაწილის ბოლოს დართულია მთარგმნელის მიძღვნა გრ. წერეთლისადმი.

„ძვლად და წინდად ამის მწყე ვარსებ კვალად მარადისე:
სულითა და გულით მქისე, ფუძედცა ვეგო სხუმისე.
გრიგორის ჩემ ძლით მკობობა, ზედას-ზედაჲთ წმდებისე.
და მისი ქებაცა მენერგჳს, ჩინებულთადმიც მკადრისე.
უმრწემესი გ: იასე.“ 79 v.

4. თხზულებაში მოცემულია „ოდისეას“ ტექსტის I და II ნაწილის თარგმანი.

1420

კრებული [1799 წ.]

121 ფ.; 21,5×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ცალი ყდა (მოცილებული, დაზიანებული); ნაკლული (აკლია თავში პირველი 3 ფ. ტექსტითურთ, და 1 ფ. მე-3 და მე-4 ფ.ფ. შუა—117 და 118 ფ.ფ. შუა ამოჭრილია 1 ფ); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1799 წ. (115 r). დაუწერელია: 119 v, 120 r, 121 r. შეძენილია 1917 წ.

1. [მატიანე არგონავტელთა ლაშქრობისა და ტროადის ომისა]. „...სიჭაბუკისასა და იყო [იაზონ] კაცი ფრიად მჴნე, ძლიერ, კადნიერ და გულოვან და ეგ სახედ ჰაეროვნებითა ჰასაკისა შუჱნიერებისათა გარდაემატებოდა ჰასაკითა თანასწორთა თვისთა და უმეტეს ბრწყჳნვიდა სიმართლითა...“ 2 r—114 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტში—1 r—12 r—იაზონისა ლაშქრობის მედეასი და საერთოდ ოქროს მატყლოვანი ვერძის მოტაცების (არგონავტების ლაშქრობის) ამბებია; ხოლო 12r—115r ტროელთა და ბერძენთა შორის უთანხმოების წარმოშობისა და 10 წლოვანი ბრძოლების ამბები (იწყება შეტაკების საბაბით და თავდება „ულისეს სიკვდილისათვის“ ამბვით).

2. ტექსტს დართული აქვს: „სახელნი მეფეთა და მთავართანი, თუ ვინ ვისგან მოკუდა: ლექტორმან მოკლა მეფე პროტეზილ,...“ 114 r—115 r.

3. ბიბლიური ქრონიკები: „ადამიდან დუნია სუდან ზაიოლინჯე ადაქ—2259...“ 115 v.

4. ხელნაწერის პირველი ფ. v-ზე, სხვა ხელით:

„ვაქებ დიდსულობასა პრიამოსისასა,
ვეტრფი ყოვლად საწადელსა კაცსა ღირს(ს)ა ხსოვნისასა ლექტორს,
ვადიდებ სიმხნესა საზოგადოთ ტროადელთასა,
და მძულს ყოვლად საძაგელი ქცევა ალხილლესისა.
ვრაცხ შობილსა მშობელთათანა პირრუს;
ვ წყევ და შევაჩუჱნებ უსვინდისოთა ენეის და ანტენორს,
არ საყვარელ არს ჩემდა უწყალება საზოგადოთ ბერძენთა.
ესრეთ განმსჯვი დასასრულებ მატიანესა ამას—ნიკოლაჲ დადიანოვი.“ 1 v.

2. ბატონიშვილი გოგია. ა. „ანბანთ ქება. ყოველი ანბანი, გამოყუანილი დაჭერისათვის, თქმული გოგია ბატონიშვილის მიერ:

ავმა ბედმა გული დამწყლა, ელდად ვაგლახ ზარებითა...“ 116 r.

ბ. „ლექსად თქმული მის მიერვე.
ჵი, რა ვიწყო, ტირილი ვიწყო, ჭირი დამერთო ავის ბედითა!
ჵი, მე, მტერმა ფინთმა და მტვერმა მეფე შემრისხა ფინთ ენყბედითა...“ 116 r—117 r.

გ. „იამბიკოდ თქმული.
—არსთა მზადისა მანღნინტო, ანგელოსებრივ მოქალაქეო
და დაბეჭდულო ნიშითა სამებისათა, შარავანდ მფენო...“ 117 r.

დ. „კუალად იამბიკო.
—მესმა ჴმა სანატრელი, ურანოსა შინა ნათლითა გამომჴმობარე...“ 117 v.

ე. „უბედო ბედმან ჩემმან ჩემთჳს ესრეთ ინება:
წარწყმიდა სიყრმე ჩემი და ფრიადი ლხინება.

მტერთა შვება მიეცათ და მარადის ლხინება.
მოყვასნო, გებრალებოდეთ, ცრემლთა ქმენით დინება.“ 117 v.

შენიშვნა: ეს ოთხსტრიქონიანი სტროფი მიწერილია გოგია ბატონიშვილის ლექსების ქვემორე, სხვა [გრიგოლ წერეთლის?] ხელითა და მელნით.

4. „თქმული ვახტანგ ორბელიანისგან იმერეთის დედოფალს თამარ, პირველის მეფის სოლომონის დედაზე თქმული [!], რომელი იყო აბაშიძის ლეონის ქალი.
—აჰა, ამბათ აღვამაღლოთ აწ ალვისა ანაგობა...“ 118 r—119 r.

მინაწერები: 112 v, 113 r, 115 v, 120 v.
ანდერძი: „აღესრულა თვესა დეკემბერსა კ. ქ-კს უპზ.“ 115 r.

1421

კრებული [1833 წ.]

171 ფ.; 21×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული; 1833 წ. (I ყდის v, 1 r); გადამწერი: გრიგოლ წერეთელი (I ყდის v, 3 v, 165 r) ადგილი: ქ. ტფილისი (I ყდის v, 1 r); 1833 წ. დაუწერელია: 1 v, 97 v, 165 v—171 v. შეძენილია 1917 წ.

1. „ნაკუწთნი ცხოვრებისაგან ჴელ-მწიფე იმპერატორისა ალექსანდრე I-ლისა“. „...შემდგომად დატევებისა როსსის სპათაგან მოსკოვისა, თავადმან კუტუზოვმან წარავლინა სანკტპეტრებურხად მოხსენებითა ამა სამწუხაროჲსა შემთხუჳევისათა ღრაფი ნ. ნ...“ 2 r-v.

წყდება „...აწ უკვე სპამან მიიღო ყოველი დანიშნული თჳსდა შეწევ...“

შენიშვნა: წინ უძღვის: „წინასიტყუაობა: იწყლა გონებაჲ ჩემი თქუენთჳს, თანამენათესავენო ჩემნო, ვინაჲდგან ჩუენურსა ენასა არასადამე იპოებოდამცა მცირე ესე ნაკუწთჲი ცხოვრებისაგან დიდსულისა ალექსანდრესი და რათა არა იყოსმცა საბუნებოჲ ენაჲ ჩ˜ნი გამორიცხულ სხვათა ენათაგან მით, რომელ პირად-პირადთა ზედა ენათა არიან ესე თხზულებანი. მეცა ამისთჳს ჴელ-ვყავ გარდმოღებად როსსიულით ქართულად. უმეტის იმედითა ამით, რომელ წერილთ მოყვარენი ნათესავნი ჩ˜ნნი, უკეთუმცა ჰპოებთ ამაჲ შინა ვიეთთამე შეცდომათა, მომიტევებთ, საყვარელნო მკითხველნო, მისთჳს, ვინაჲდგან პირველი იყო წინამდებარე ესე შრომაჲ და მასთანავე ჯერეთ არა კმადცა ჴელოვანვიყავ. დავით დადიან. ა. მემკვიდრე სამეგრელოჲსა. ჩყლგ-სა წელს, ივნისის იდ-სა დღესა, ტფილის ქალაქს.“ 1 r.

2. აბბატი ლონნი. დანაკუწთება მითოლოღიისა.—„ნაწილი პირუელი. უმთავრესთა წარმართთა ღვთაებათათჳს. ურანი და ტიტეა.—ვინ იწოდების უძველესად ღმერთთაგანად? ურანი, რომელიცა ეგრეთვე ბერძენთა შორის სახელიდების ცელოსად...“ 14 r—165 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის—ა. თავფურცელი: „დანაკუწთება მითოლოღიისა, ზედადართჳთურთ ასოთხმოცთა გამოხატულებათათ, გამოცემული სარგოდ სიჭაბუკისა ორისავე სქესისა, უფლის აბბატის მიერ ლონნისა, მთავარმთავრისა სასწავლოჲსა, რომელა პანს[იონ]ედ. ხოლო თარგმანებული ფრანცუსით როსსთა ენად, პანსიონედ, საიმპერატოროჲსა

მოსკოვის უნივერსიტეტისათანა მზარდულთა მიერ. მოსკოვი. სანებსითოსა სტამბასა შინა ა. რეშეტნიკოვისასა. ჩღჟბ-ს წელს.

კეთილშობილსა სიჭაბუკესა უგულისმოდგინესადრე შეეწირვის თარგმანებაჲ ესე." 3 r-v.

ბ. „შეყუანილება მითოლოღიად.—რაჲ არს მითოლოღია? მითოლოღია არს ჰსწავლა, ანუ განმარტება ზღაპარ-სიტყვავობისა..." 4 r—13 v.

მინაწერები: I ყდის v, II ყდის r.

ანდერძი: 1. „ჩყმბ-სა წელსა, ფებერვალსა და მარტში, გადმოვიწერე ტფილისში მიჶოლოღია ესე. კნიაზი გრიგოლი წერეთელი." 3 v.

2. „დღეს ქრისტე, მეუფე ჩ´ნი, დახსნის მრავალ-მღვთაებასა კერპთასა. თავადი გრიგოლი წერეთელი." 165 r (ტექსტის ბოლოს).

1422

პლუტარხოსი. ცხოვრების აღწერანი დიდებულთა მამრთანი. ტ. I [მე-19 ს.]

117 ფ.; 20×17; ქაღალდი; ქსოვილ-გადაკრული ხის ყდა, დაზიანებული (დაშლილი, ფურცლები ამოვარდნილი); მხედრული; (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.] (ჭვირნიშანი: 1828. 7—8; 21—22; 29—30...); მთარგმნელი და გადამწერი: გარსევანოვი იესე (2 v). შეძენილია 1917 წ.

პლუტარხოსი. „ალეზილაოს და პომპეოს.—ალეზილაოს, არხიდამოს, ძემან ზევსიდამოსისმან, ლაკედემონელთა ზედა დიდებულად მმეფობელმან, დაუტევნა შემდგომად თჳსსა ორნი ძენი,..." 3 r—117 v.

შენიშვნა: ტექსტში მოცემულია: ა. დახასიათება და შედარებანი ალეზილაოსისა და პომპეოსის, ალკივიადესი და კორიოლანისა.

ბ. თავფურცელი: „პლუტარხოსისნი შემდარებლობითნი ცხოვრების აღწერანი დიდებულთა მამრთანი. თარგმანება ბერძულით როსსთა ენად და მუნით ქართულად. ტომი პირუჱლი. დაიბეჭდა უმაღლესითა ბრძანებითა. სანკტ პეტერბურღს, სტამბასა შინა შნორისსა. **ჩყი**-სა წელსა. მისს დიდებულებას იმპერატორსა და თჳთმპყრობელსა ყოვლისა როსსიისასა ალექსანდრე პავლეს ძესა კეთილ-მოწიწებით ჰსძღუნის ჴელნახებთა შრომათა თჳსთასა. სარწმუნო უმეყმეესი სპირიდონ დესტუნისი." 1 r-v.

გ. მთარგმნელის მიმართვა: „თქუჱნო ბრწყინუალებავ, გრიგორი ზაქარიასო! საწუჱვითომან ჴმამან თქუჱნისა ბრწყინვალებისამან ძნიად სადამე აღჰყუანებულ მყო მე ზესაჩინოჲსა ამის მსახურებისად თაიმემამულეთასა, რათა სრულ ვჰყო წინამდებარეობა ამის ზოგადისა საგანისა უმჯობესადრე არა ჩვენურით ჩუჱნურსა ზედა ჴმასა გარდმომღემან, ვინაჲცა შესაძლოობისებრივ მმსახურებელი ჩუჱნისად, ჴელხებასა ამას ვჰმეტრფოი, რათა ორკერძოვე ჩემსა და თქუჱნსა მმეცადინეობასა შევჰსმენდე უჴამსსა, თუმცალა არამედ არავ განყენებულსა სრულ სარგოობით მომჭარკეობასა, რომელი იქმნამცა მყარ ზღუდედ საერთოჲსა სიყვარულისა ჩუჱნ შორისებულისა. უმწუჱრვალესსა კავშირსა შევარდნილი უგულმოდგინესობისა თქჱნისა ბრწყინვალებისასა და სარწმუნო მლოცუჱლი მდაბალი მღუდელი იესე გარსევანოვი. ქ. გ." 2 r-v.

მინაწერები: I ყდის v, II ყდის r, 71 r, 117 v.

1423

მეგზავრობანი პითაღორისნი (ნაწ. I) [1815 წ.]

136 ფ.; 21×17,5; ქაღალდი (ცისფერი); ხის ყდა; დაზიანებული (125—128.ფ. გახეულია); მხედრული; 1815 წ. (4 v); დამკვეთი: წერეთელი გრიგოლ (4 v); მთარგმნელი და გადამწერი: იესე გარსევანოვი (4 v); დაუწერელია: 1 v, 41 v—42 v, 132 v—135 r. შეძენილია 1917 წ.

„მეგზავობანი პითაღორისნი. ა. საგანი და საზღუარი ყოვლისა მეთხზეობისა.—მჯდომარე სპილოს სავარძელსა ზედა წინა ბჭესა განსაწმედლისა მუზთასა, ახლად აღმართებულისა კროტონელთა მიერ, პითაღორ, უპატივცემულესითა წუწრითა, განსპეტაკებულ თმოსანი, თოვლ-ნამსგავს შესამოსოვანი, ესრეთ ამცნებდა აღრჩეულთა მათ მოწაფეთა თჳსთა...“ 5 r—130 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „მეგზავობანი პითაღორისნი, ჩინებულისა სამოსელისა ფილოზოფოსისა, ანუ სურათი ძუწლთა უდიდებულესთა ერთა, გამომხატუწლი გამომავალობათა მათთა, ჩუწულებათა ღმრთის-მსახურებისა, საიდუმლოებათა და ღირს-სახსოვრობათა. სურათსა ამას შინა განცხოველებულ არიედ ყოველნივე უძძიმესნი გამომავალობანი ძუწლთა დროთანი. თარგმნული ფრანციულითგან რუსულით ქართულად. ნაწილი პირუელი. მოსკოვი. ჩ̃დ. საუნივერსიტეტოსა შინა სტამბასა ლუბიოსისა შორის ღარიოსისა და პოპოვისა, შეწყნარებითა საცენზუროჲსა კომიტეტისათა, განწესებულისა საიმგრგულისოდ საიმპერატოროჲსა მოსკოვის უნივერსიტეტისა.“ 2 r-v.

ბ. „პინაქსი პირუწლისა ნაწილისა მეგხავობათა პითაღორისთა...“ 3 r—4 v.

დართული აქვს ა. „ცხრანი სჯულნი გონიერებისანი.—მოსხი—ჰსჯულის მომცემი, პერედზიენელი სამწყოჲსა დაბისა იმიერ ლიბანისა, მდებარისა ზემოთისა ფინიკიისა შონა.“ 130 v—131 r.

ბ. აკროსტიხი: „ჰსაჯე გონით ბრძენო ტომისო.“ 131 v—132 r.

მინაწერი: 1 r, 5 r, 135 v, 136 r. I ყდის r-v.

ანდერძი: „ვათარგმანებინე ჩ̃ნსა ზედა როსიულით იესეს გარსევანის შვილსა, ძესა იაკობ მღვდლისასა, სახსოვრად ჩემდა, ჩყიე-სა წელს, იანვარშიდ ეს ძვირფასი წიგნი. იმერეთის თავადთაგანი გრიგოლ წერეთელი.“ 4 v.

1424

მონტესკიე. სჯულთათჳს (ნაწილი X—XVIII) [1840 წ.]

192 ფ.; 33,3×21; ქაღალდი; ხის ყდა; ნაკლული; მხედრული; 1840 წ. (5 r, 184 r) მთარგმნელი: მეფის ძე დავით (184 r); გადამწერი: წერეთელი გრიგოლ (184 r); ადგილი: საჩხერე (184 r); დაუწერელია: 1 r—4 v, 184 v, 188 r—192 r. შეძენილია 1917 წ.

მონტესკიე. „ნაწილი ბ. წიგნი მეათე. სჯულთათჳს ნაცვალგებებასა შინა, ვითარიცა აქვსთ ძალისა თანა ზედა-დასხმისა. თავი პირველი. ძალისათჳს ზედა დასხმისა.– ძალი ზედა დამსხმელი დაწესებულ არს კანონთამებრ ერთა სამართლისათა...“ 5 r—184 r.

შენიშვნა: ა. სქოლიოებში, ავტორის შენიშვნებთან ერთად, მთარგმნელის (დავით ბატონიშვილი) შენიშვნებიც არის (158 r და სხვ.).

ბ. დართულია: „ჰ ზრი უფლისა მარდვინოვისა.—უკეთუ ემბელის წყალთა თევზთ სანადიროთათჳს, რომელნიცა სანადირონი ჰბოძებიეს ღრაფ ქუთაისოვს, განისჯების ერთითა ოდენ მით სახითა, რაიცა შეეხების თჳთმპყრობელობითსა ჴელმწიფებასა, მაშინ ფრიად მსუბუქ შესაძლო არს გარდაწყვეტა საქმისა ამის...“ 185 r—187 v.

გ. „რუსეთის სახელმწიფოს რჩევის ჩლენი არს უფალი მარდვინოვი. მე ვგონებ, ღირსი კაცი, ბრძენი. ესე უნდა იყოს შთამოებისაგან ძველთა რომაელთა ცენზურთასა და კათედრა ამისი იყოს დაუფასებელ ყოვლისა იმპერიისათჳს ყოვლის სოფლისა. კნიაზ გრიგოლ წერეთელი.“ 184 v.

მინაწერი: I ყდის r, 5 r, 192 v, II ყდის r-v.

ანდერძი: „ღმერთმა განუსვენოს საქართველოს მეფის ძეს დავით გიორგისას, რომელსა ეთარგმნა ფრანციცულიდამ და მე თჳთ მისის უგანათლებულესისობის ხელის ნაშრომის ნანდვილიდამ გადმოვწერე. იქმნება გამოგადგესთ დედნად და მე განვიქარვე წერასა შინა უქმობა, ხოლო უცთომელობა ღ˜თისადმი არის, ძმანო. **ჩყმ წელს, აპრილის ით** სა, საჩხერეს. პოლკოვნიკი კნიაზ გრიგოლ წერეთელი.“ 184 r.

1425

მეტაფრასი [1815 წ.]

140 ფ.; 32×22; ქაღალდი (ცისფერი); ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); თავ-ბოლოკაზმულობა: 3 r, 5 v. 1815 წ. (2 v); გადამწერი: ოსე, ძე ზაქარიასი, გაბაონი (2 v, 11 v, 16 v, 26 v, 47 v, 62 r, 79 r, 92 r, 96 r, 116 r, 139 v); ადგილი: საჩხერე (II ყდის r); დაუწერელია: 31 v, 48 r, 49 r-v, 96 v—97 v. შეძენილია 1917 წ.

1. „თ˜ა სეკდენბერსა ჱ. თქმული წ˜ისა და ნეტარისა მამისა ჩ˜ნისა ანდრია იერუსალიმელისა, კ[რ]იტელ მთავარ ეპისკოპოსისა. შობისათჳს დედოფლისა ჩუენისა ღ˜ის მშობელისა მარადის ქალწულისა მარიამისა. გ. მ..—დასაბამი უკუჱ ჩუენთა დღესასწაულთა არს მოწევნული ესე დღესასწაული...“ 3 r—11 v.

2. „სეკდენბერსა .იდ. ნეტარისა ანდრია იჱრუსალიმელისა კრიტელ მთავარ-ეპისკოპოსისა სიტყუაჲ ყოვლად მსოფლიოსა ამაღლებისა პატიოსნისა და ცხოველს მყოფელის ჯ˜ისა. მ.. გ..—ალვძ˜ნეთ დღეს, საყუარელნო, ბაგენი ჩ˜ნნი, სახედ ბობღნისა, აღჳლოთ საფსალმუნე და ოროდანო. უგალობდეთ ღმერთსა...“ 12 r—16 v.

3. „თთუჱსა ნნოენბერსა .კა. თქმული წ˜ისა მამისა ჩ˜ნისა გიორგი ნიკომიდელისა რიტორისა. ტაძრად მიყუანებისათ˜ს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღ˜ის მშობლისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. მ. გ..—ბრწყინუალე არს მიზეზი ამის კრებისა, რომლისა მიერ მიუწთომელისა მის ნათლისა მიმართ აღიწევიან აქა შემოკრებულნი ესე...“ 17 r—26 v.

4. „თა დეკენბერსა .ვ. ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა და საკჳრველთ-მოქმედისა მამისა ჩ˜ნისა ნიკოლაოს მირონ ლუკიისა მთავარ ეპისკოპოსისა. მ. გ..—ცხოვრებანი და მოქალაქობანი ღმერთ-შემოსილთა და წმიდათა მამათანი მსგავს არიან მაგალითსა მხატვართასა...“ 32 r—47 v.

5. „თ˜ა დეკენბერსა .კე. უწყებათაგან პ˜ლთა, გამოწლჳლჳთ შეკრებული ნეტარისა იოანესგან, ხუცისა და მონაზონისა დამასკელისა. შობისათ˜ს უფლისა ჩ˜ნისა იესუ ქრისტესისა. მ. გ..—რაჟამს ზაფხული მოიწიოს, ყოვლისა სოფლისა ნივთნი კ˜დ განახლებად მოიქცევიან...“ 50 r—62 r.

6. „თ˜ა იანვარსა .ა. გრიგორი ღ˜ისმეტყუჱლისა ეპიტაფიად ვასილისსა, სტიხოსნი იროიკონი პარაფრასნი ნიკიტა ფილოსოფოსისანი.—ეჰა, ქრისტეს მოყუარეო და მსახურო და მონაო მისო, ერთგულო ვასილი! ვგონებდი თუ ნუ უკუჱ და ჴორცნიცა თჳნიერ სულისა ჰსცხონდენ, ვიდრეღა მე თჳნიერ შენსა...“ 62 r—68 r.

7. „თ˜ა იანვარსა .ვ. წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა გრიგორი ღ˜ისმეტყუჱლისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა. ნათლის ღებისათ˜ს უფლისაჲ ჩ˜ნისა იესუ ქრისტესისა მ. გ..—კ˜დ იესუ მაცხოვარი ჩ˜ი და კ˜დ საიდუმლო არა საცთურიანი, არცა უმკობელი, არცა საწარმართოჲისა მის ცთომილებისა და მთრვალობისა, რამეთუ ესრეთ უწეს მე მათთა მიმართ საქებელთა. არა ხოლო მე, არამედ ყოველნივე გონიერნი და სულიერნი…“ 68 r—79 r.

8. „თ˜ა ფებერვალსა .ბ. თქმული წ˜იდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა ამფილოქესი იკონელისა. მიგებებისათ˜ს უფლისა ჩ˜ნისა იესუ ქრისტესსა. მ. გ..—მრავალნი დიდთა მათ სახელოვანთა კაცთაგანნი საკჳრველ ჰყოფენ ქალწულებასა და არსცა ჭეშმარიტად საკჳრველ, ვითარცა თანაზიარი ანგელოსთა…“ 79 v—85 v.

9. „თ˜ა მარტსა. .თ. წამება წმიდათა ორმეოცთა სევასტიას წამებულთა, რომელთა სახელები ესე არს. გ. მ..—დომენტიანოს, კჳრილე, ვალენტი, ევტუქი, ევლიკოს, ვალენტიანოს…“ 85 v—92 r.

10. „თ˜ა მარტსა .კე. წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა იოანე ოქროპირისა სიტყუაჲ ხარებისათ˜ს ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩ˜ნისა ღ˜ის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. მ. გ.—კ˜დ სიხარულისა ხარებაჲ, კ˜დ განთავისუფლებისა უწყებაჲ, კ˜დ აღმოწოდებაჲ, კ˜დ აღმოსლუაჲ, კ˜დ მხიარულებისა ჴმაჲ…“ 92 r—96 r.

11. „თ˜ა აპრილსა .კგ. წამება წ˜დისა მთავარ მოწამისა გიორგისა. მ. გ..—რაჟამს იგი დაეპყრა კერპთმსახურებასა საეშმაკოსა ყოველი სოფელი, იყო მათ ჟამთა ზედა მეფე, რომელსა ეწოდა დეოკლიტიანე…“ 99 r– 107 v.

12. „თ˜ა ივნისსა .კდ. წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა. შობისათჳს იოანე ნათლისმცემლისა. მ. გ..—შუჱნიერ არს და კეთილ ჟამი ესე დღესასწაულისა ამის…“ 108 r—116 r.

13. „თ˜ა ივნისსა .კთ. წ˜თა შორის მამისა ჩ˜ნისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა. შესხმა წმიდათა და ყოვლად ქებულთა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი. მ. გ..—ცასა და ქ˜ყნასა ურთიერთარს შესწორებისათ˜ს ჴდომასა ვხედავ დღეს, მოწევნულსა ამას დღესასწაულსა ჴსენებასა წმიდათა მოციქულთასა…“ 116 v—119 v.

14. „თ˜ა აგჳსტოსა .ვ. თქმული ღირსისა მამისა ჩ˜ნისა ეფრემ ასურისა სიტყუაჲ ფერისცუალებისა˜თს უფლისაჲ და მაცხოვარიისა ჩ˜ნისა იესუ ქრისტესი. მ. გ..—აგარაკისაგან—მკაჲ სიხარულისა, ხოლო ვენახისაგან—ნაყოფნი სანოვაგეთანი და წერილთაგან სწავლანი ცხოველს-მყოფელნი. აგარაკსა ერთი ჟამი აქუს მკისა და ეგრეთვე ვენახსა კრებისა, ხოლო წერილი ყოვლადვე აღმოაცენებს სწავლათა ცხოველს მყოფელთა…“ 120 r—123 v.

15. „თ˜ა აგჳსტოსა .იე. მიცუალება ყოვლად წმიდისა ღ˜ის მშობელისა ქ˜ყნით ზეცად, თქმული წმიდათა შორის მამისა ჩ˜ნისა კესარიელისა ვასილისი. გ. მ..—წინაშე უფლისა და მაცხოვრისა, რომელმან საიდუმლო საკჳრველი აღასრულა ცასა ქუჱშე და ქ˜ყნსა ღ˜ისაჲ მიერ დედისათ˜ს…“ 124 r—139 v.

შენიშვნა: ტექსტში ჩართულია: ა. მოწოდება კელენიკოს, კოსტანტინეპოლის პატრიარქისა თავისი სამწყსოს მიმართ და მოწოდება თვით ამ პატრიარქის მიმართ— ცეცხლით განადგურებული იერუსალიმის ეკლესიის აღსადგენად შეწირულების გაღებისათვის. 27 r—31 r. ბ. იოანე ოქროპირის „თქმულის“ განმარტება: „ცოდვილი ცხოვლად მკვდარ არს, იტყჳს ოქროპირი. მრავალნი არიან კაცნი, რომელნი თავთა თჳსთა ცხოვლად ჰრაცხუენ შორის მისსა, ოდესცა იგინი არარაჲთამე სხუაობენ მკვდართა...“ 48 v.

მინაწერები: I r, 2 r, 98 r-v, 140 v, II ყდის r.

ანდერძი (დამკვეთისა): „ჩყიე-სა წელსა აღვაწერინე მეტაფრასი ესე სადღესასწაულო გაბაონს, ოსე მღვდელს, ჩემთჳს და მივეც სასყიდლად .ბ. თუმანი. ვინც ხელთ იპყრათ, ლოცვასა ჰყოფდით ჩემ ცოდვილისათჳსცა, ღთისათჳს. იმერეთის თავადი გრიგოლ წერეთელი.“ 2 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღვსწერე წმიდაჲ ესე მეტაფრასი ნოენბრის .კგ. მეზაქარია მოძღურის ძემან, გაბაონმან ოსე, დეკანოსმან და ვითხოვ შენდობასა, აღმომკითხველნო და ჩემ თანა-წარმავალნო.“ 139 v.

1426

რუსული სამართლის წიგნები [1760 წ.]

284 ფ.; 31×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნაკლული (აკლია 231 და 232 შუა); მხედრული (სათაურები სინგურით); 1760 წ. (10 v, 283 v, 284 v); დამკვეთი მეფე ერეკლე (10 r, 283 v, 284 v); მთარგმნელნი: 1. იოანე ხუცეს მონაზონი და 2. ისაკ მცირე 10 v, 283 v. გადამწერი: არქიმანდრიტი კირილე (284 v); ადგილი: ალავერდის ეკლესია (284 v) დაუწერელია: 11 r—14 v. შეძენილია 1917 წ.

1. „თავი პირველი. და არიან მას შინა სასჯენნი ცხრანი ღ̃თის მგმობართათვის.—იყუნენ თუ ვინმე ურწმუნოთაგანნი რომლისამე სხვისა სარწმუნოებისა, გინა თუ ვინმე ქრისტიანეთაგანნი... “15 r—231 v.

წყდება: „...მვ. და რომელიც საადგილოვე მიწები იდვას ოხრად.“

შენიშვნა: წინ უძღვის თავფურცელი: „სამართალი ანუ|||||| რომლითაცა განსჯა და განსამართლება ყოველთა შინა საქმეთა რუსეთისა საჴემწიფოთა შინა განიგების, განწესებული და დაბეჭდილი მისის დიდებულების ჴელმწიფისა მეფისა და დიდის მთავრისა ალექსი მიხაილის ძისა, სრულიად რუსეთისა თჳთმპყრობელისა. წელთა სოფლის დასაბამითგან შჳდათას ას ორმოცდა მეთექსმეტესა, გამოღებულ იქმნა მეორითა დაბეჭდვითა იმპერატორის აკადიმიის სასწავლოთა შინა. ჩღლზ წელსა.“ 1 r.

2. „მისის იმპერატორობის დიდებულობის საცხადო განწესება, რომლითაცა საჴელმწიფონი კოლე[გ]იანი, რომელ არს სასამართლონი, აგრეთვე და ყოველი მათდა სათანამდებონი მათნი კანცელარიები, რომელ არს სამწერლოები და კანტორის მსახურები არა თუ საგარეშეოთა მხოლოდ და საშინაოთა დაწესებათა, არამედ და განსაგებელთა თავისისა ხარისხისათა უუმონებრითესად სლვა აქვსთ.—ვინათგან მისმა იმპერატორობის დიდებულებამ, ყოვლად მოწყალემ ჩვენმა ჴელმწიფემ, სახედ სხვათა ქრისტიანეთა მფლობელთა, ყოვლად მოწყალებრივი განბჭობა მიღება ჯერიჩინა თავისის ჴელმწიფებრივის წარმართებულის განმგებელობის საქმეთათვის წარმართებულისა განწესებისა... 232 r —282 v.

შენიშვნა: 1. „სამართლის წიგნების“ ტექსტს წინ უძღვის: ა. წინასიტყვაობა: „წელთა ||| . ვ. ივლისს .ივ. დღესა, ჴელმწიფემ, მეფემ და დიდმან მთავარმან ალექსი მიხაილის ძეჲან, სრულიად რუსეთისა თვით მპრობელმან, მეოცესა წელსა ჰასაკისა მისისასა და მესამესა წელსა ღ́თივ დაცულისა მპყრობელობისა მისისასა, განიზრახა მამისა თანა თვისისა და მლოცველისა უწმინდესისა იოსებ პატრიარქისა თანა მოსკოვისა, და სრულიად რუსეთისა და მიტროპოლიტთა და არქიეფისკოპოზთა და ეფისკოპოზთა და ყოველთა სამღვდელოთა კრებულთა თანა და თქვა თავის საჴელმწიფოს მთავართა და გარემოთა, მახლობელთა და განმზრახთა კაცთა თანა, რომელნიცა კანუნნი, წესნი თუ სასვენნი აღწერილ იყვნენ...“ 1 v—5 r. (გადმოცემულია სამართლის წიგნების შედგენის ისტორია, ამ საქმის მონაწილე პირთა დასახელებით).

ბ. ქართული თარგმანის წინასიტყვაობა: „კეთილ მეცნიერისა აღმომკითხველისა უწყება მოხსენებითი. ვინათგან სამართალი არს სიტყვა და სამართლისათვის სასიტყუ დალათუ არა სამართალ უსრულოთაგან სრულთ საქმეთა ჴელ ყოფად
ა პ́ე, ბ იგ, სიტყვად, გარნა სამოციქულოსა უკვე იქმნა აქაცა მაიძულებელ ჴმა მორჩილება
რომ·: იგ ა. და სიტყობად ჱე, უნებლიედ.. თუმცაღა მრიდები მიმდემ ვეყენებოდი ფრიად მცნობი უძლურებისა თვისის უსწავლელობის, მაგრა მაღალი მბრძანებელი მაღალ-
საზღვარი· თავე არს მბრძანებ და ამისთვის სიტყვა. ვინათგან სამართალი არს საქმე ბჭობა-განმართლებული, დალათუ სხვაებრცა ითქმის, ვითარმედ სამართალი არს მოგება სათნოებათა კეთილობითთა და კვალად სხვაებრცა: სამართალი არს ბრძენყოფა, სიტყვიერთა სრულებისა წვრთილებით. გარნა სიტყვა ჩემი პირველისათვისვე არს, ვითარცა ვთქუ: სამართალი არს საქმე ბჭობა—განმართლებული და ესე სამართალი არს საქმე[კიდე სიყვარულისა და შურისა მყოფი], ბჭობა განმართლებული და სამართალი არს სიმართლე და სიმართლე არს თქმული სასუფეველად და სასუფეველი არს კეთილობა სამარადისო. ხოლო კეთილობა უკვე პირველი ყოველთ მაკეთილები, განტბაებული ზოგად, რომლისა მიერ ყოველნი იკეთილებიან მისა მიმართ აღსურვებითა, რომლისაგანცა იბუნებებიან ზოგად, ყოველთ კეთილობანი ხატის შეუბღალველთა და რაჟამს კეთილობა იგი პირველი არს სიმართლე და სიმართლე არს სასუფეველი და ესე სასუფეველი, თქმული სიმართლედ, არს კეთილობა და სიმართლე სასუფეველად თქმული — კეთილობა, ხომ არს სამართალი, მაშა უკუჱ არს სამართალი კეთილობა და ოდეს სამართალი არს კეთილობა და კეთილობა ესე მის პირველისაგან არს კეთილობისა, რომელი ნათესავ არს ბუნებათა მკეთილებელთა, განმტბაებით მაკეთილებელი. მაშა სამართალი არს ბუნებითი კეთილობა და ბუნებითად მიბუნებებული კეთილობა არს საჭირო ყოველთად და სამართალი მიბუნებებული კეთილობა. მაშასადამე სამართალი არს საჭირო, რომელიცა ითქვა, ვითარმედ სამართალი არს საქმე ბჭობა-განმართლებული, რომლისა კიდე არა შესაძლ არს მთავრობა და თუ არა შესაძლ მთავრობა, ვითარღა სადამე შესაძლ მეფობა, რომლისა კიდე არცაღა ღმერთი არს ღმერთ
მესამე მეფე- და ვინათგან არა შესაძლ მეფობა, ამისთვის მოითხოვა სიბრძნე სიბრძნესა შინა
თა. თავი გ. თ. უფრიადესმან—სოლომონს ვიტყვი, მზე-გონებასა საკვირველსა—რათა განვაგებდეთ
სიბრძნე თ. სოფელსა [ტყვის] სიმართლით და სიმართლით განგება კიდე სამართლისა არა
და დ. შესაძლ, ვითარცა ვთქუ ზემოცა, ამად მისვე კურთხეულთა სქესთაგან გამორჩევითა ცხებულთა დავით და სოლომონით, პანკრატოანმან შთამოსლვით ირაკლი, ძემან მრჩობლთ მეფეთამან და თვით მეფემან კახთა და საქართველოსა მემკვიდრემან, მიმხედმან თვისისა პირველისა მამისა კეთილსათხოვრისამან და თანად მომწონებმანცა, აღიშურვა აღბაძვით და ინება მეფეთ წესობით და მე, უნდოსა მონახს, მიბძანა ქრისტეს მოყვარეობით და კეთილთ მწადეობით, კეთილად მცნობმან, რომელ ნეხვთაგ ნცა იქმნებისო ნაყოფ-მრთმეობისა მსახურება. ხოლო ესე აღშურვება იქმნა მის კეთილ-მსახურისა და ბუნებით კეთილთ-მოყვარისა და უფროსღა ღ́თის მოყვარისა ჩემსა, მას ვიტყვი თემიაბით, უმემკვიდრესსა

ირაკლი მეფესა, რომელსაცა მარადის ესმის, თქმული იგი ღ҃თის სიბრძნისაგან
იგავი: ჱ: იე მეტყველისა, ვითარმედ ჩემ მიერ მეფენი მეფობენ და ძლიერნი წერენ სიმართლესა
და კვალად ნუ იქადინო ბრძენი მხოლოდ სიბრძნითა და ძლიერი ძალითა
და მდიდარი სიმდიდრითა, არამედ ამაზედა იქადოდენ, რომელ იქადოდესო
გულის-ჴმის ყოფასა და ცნობასა უფლისასა ყოფად სასჯელსა და სამართალსა
პ҃ლი მეფეთა შორის ქვეყანისა და კვალად სოფლად მოსრულისაგან ნათლისა, ნუ სჯით თვალალებით,
თავი ბ. ი, იე, არამედ მართალი სამართალი საჯეთო და კვალად გამოიძიეთ სამართალი
ზ, კდ. და ყავთო სიმართლე და სხვანი მრავალნი. და კვალად ამისთვის, რომელ სამნი
ჰქონან ღმერთსა ღმერთობისა შესაბამნი, ვიტყვი უკვე დაუსაბამოებასა და დაუსრულებელობასა
და მიუწთომელობასა, რომლისათვისცა ეწოდების ღმერთ და არს ჭეშმარიტ
და მსგავსივე თვისისა ღმერთობისა მოსცნა სამნი ესე ნიჭნი მომადლებითა
მეფეთა, რათა მეფედ იწოდებოდეს და აქვნდეს სამართალი და გჳრგვინი და საკუთარებისა
წარჩინებულებისათვის სხვათა კაცთა შორის, ვითარცა ღ҃თისა შორის
იხილვების. და უკეთუ მეფესა არა აქვს სამართალი, არა არს მეფე, ვითარცა უკვე
უკეთუ ღმერთი არა იყოს დაუსაბამო და მიუწთომელ, არა იყოს ღმერთ. გარნა
ვინათგან არს დაუსაბამოცა და მიუწთომელცა ყოვლად, ამისთვის არს ღმერთ,
ყოველთ განმგებელი სამართლით და სიმართლით, ვითარცა შეჰგავს მეფეთაცა
ესაია ი, ა, ბ. და ამისთვის გამოიძია და განიზრახა და განზრახული იგი სულითა ძლიერებისათა
ინება და ალიშურვა სულითა ღ҃თის მსახურებისათა, ითნო და ალესწრაფა
სულითა, შიშითა ღ҃თისათა და თნებული ესე შეიყვარა შვიდრიცხვედისა სულითა
მორთხმულმან ალკაზმით, ხოლო შეყვარებულსა ეტრფო და ალიმსთო მისა მიმართ
და პირველად ჩვენსავე ენასა დაწესებულნი ნეტარად ხსენებულთა მეფეთანი გამოიძივნა
საქმენი სამართალნი და სჯულდებანი სამოქალაქონი, ღ҃თის შიშისა მიმდგომმან
და შემდგომ სხვათა ენისაგანაცა ჯერიჩინა, რომლისა მიერ მეცა მებრძანა
ჴელყოფა რუსთა ენისაგან სამართლის წიგნისა გარდმოლება, რომლისა ბრძანება
იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იქმნა საქმე და ესე საქმე ჩემ უნდოსა მიერ ჴელყოფილი,
რომლისა ალსრულების მადლი ღ҃თისა არს, ხოლო წიგნისა ამის
როგორობა თვითვე ამის გარდმონალებისა წიგნისა პირველსა წინარესა სიტყვასა
განიხილე, ცნობისა მნებებელო. ხოლო მე ჩემისა მის ღ҃თის მოყვარისა მეფისა
განვაცხადო ნება უცნობიერესადრე, თუ რად იქმნა გამოძიება და გამოძიებულისა
გარდმოთარგმნა სხვათა ენისაგან სამართლის წიგნისა და კადრება
უსწავლელის ბერის საქმისა.

სიბრძნე. ია, პირველად უკვე ამისთვის, რომელ ღ҃ირსა შორის არს სამართალი, რომლისა
იე ძლით ღმერთი მართალი ეწოდების და ღ҃თისა სრულება არს სამართალი
და ვინათგან ღ҃თისა არს და ჩვენ ხატებანი ვართ ღ҃თისა და ხატებასა ჰშვენის
ხატისა ხატყოფა, ამად ჰგავს ბუნებით ყოფა და ხატისა ბუნებითნი ყოველნი
გამოსლვათა კეთილობანი არიან, ვითარცა ხატებისა ხატისა შორის. ხოლო მეორედ სჯულდებულარს
კა : ა. ღთისაგან სინასა დაწერითა და მსგავსვე ღ҃თისა მსგავსთა კაცთაგანცა,
რომელ სამართალი არს ზოგად ყოველთა, ყოველთა შინა საქმეთა კაცთასა, არა
თუ საკმარ, ან თუ სათანადო არა, არამედ საჭირო და თანა წარუჴდომელ, და
უკეთუ ყოველთა კაცთა არს საჭირო, რაზომლა მეფეთა, რომლისა კიდე მეფობა
არა ეგების. ამისთვის გამოძიებულნი ესე და ცნობილნი ესრეთ საქმედ წარმოდგა
და კვალად უვრცელეს ადრე საცნობ შესაყვარებლად, რომელ მეფენი კერპმსახურნი
იყვნენ ყოვლად სამართლისა მოყვარე, რომელთა არა შეჰგვანდა სამართლის
მოყვარედ ყოფა, მაგრა სამართლის მოყვარე იყვნენ, ტრფიალნი ფრიად
ესთერ: ა. ა. ბუნებით წესობისათვის, ვითარცა დიდი მეფე არტარქსერეს და კვიროზ, დიდი
ბ. ნეშტთა, მეფე სპარსთა, რჩეული ღ҃თისაგან და დიდი ალექსანდრე, მპყრობელი ყოვლისა
ლ. ზ. კბ. სოფლისა, ვითარცა მოგვითხრობს წიგნი პირველი მაკაბელთა და მსგავსვე დიდნი
ა. მაკაბ: ა. კეისარნი რომთანი, ვითარცა იტყვის ლუკა. და ესენი სამართლის მოყვარებისათვის
ლუკა. გ. ა. ამაღლდენ მხოლოდ და განდიდნენ ფრიად, ხოლო ისრაელთა შორის

ღ̃თის მცნობთა და ქრისტიანეთა შორის ასალსა ამას შინა მადლსა თუ რაოდენნი იყვნენ მეფენი ყოვლად უსამართლონი და ფრიად მოძულენიცა სამართლისა, რომელთა დაემჴო აღრე მეფობა, ვითარცა მოგვითხრობს ვრცელად ხრონოღრაფი ბრძენთა. ამისთვის ესე ყოვლად საჭირო და ნანდვილ საჭირო, სამართალსა ვიტყვი, ღ̃თისაგან გარდამოსრულსა და კაცთა ბუნებითსა და უფროსად ესე მეფედ ღირს-მყოფელსა კაცთასა და მამეფებელსა, რომელი ჰგავს ყოვლითურთ მზესა. და ვითარცა უმზეოდ არა განეგების ქვეყანა, არამედ მის მიერ, რომლისა ძლით განვნათლდებით, ვცხოველობთ, ვორძთ და მშვიდობობთ, ეგრეთვე სამართლისა პყრობით, სიმართლისაგან შობილით, ვმფლობელობთ, მშვიდობობთ, ღმერთვსათნოებთ და სასუფეველად წარვიმართვით და ამისათვის ჴმაჲ სამღთოჲ: სიბრძნე: ა. ა. შეიყვარეთო სიმართლე მსაჯულთა ქვეყანისათა, ღაღადებს პირით სოლომონით და კვალად ბ სჯული დ: იდ: პირით მოსესით, რათა ჰყოთო სამართალი და მსჯავრი ქვეყანასა ზედა. და კვალად ესაია ნ ვა, პირით ესაიასით; დაიცვევითო მსჯავრი და ყავთ სიმართლე, რომელ არს სამართალი და ესეოდენ იკმაებოდეს წამება და ამისთვის უკანასკნელ იქმნეს ესრეთ განცხადებულ: ესე შეყვარება სამართლისა იქმნა, ვითარცა ვთქუთ, ზემო ღ̃თის მოყვარისაგან მეფისა, ხოლო სამართლის შეყვარება ესგვარისა სამართლისა დაიწესა, რომელ საშუალ იყოს მსგავსად სამეუფოსა გზასა, არცა მარჯულ, რომელ არს სიყვარულით, რომლისა მიერ მრავალნი დაეცნენ—და არცა მარცხლ, რომელ არს შურით, რომლისაგანცა დასაბამსაცა იქმნა კაცის კლვა და მრჩობლ, არამედ სიმართლით და ღ̃თის-სახეობით და კეთილმოყვარეობით, სადა დავითისგან ვყოთ დასასრული, რომელი ეტყვის უფალსა ესრეთ: წყალობასა და ფსალმუნი რ: ა: სამართალსა შინა გაქებდეო საუკუნოდ. ამინ.

ხოლო ამის შეყვარებულისა ღ̃თისაგანცა და ღ̃თის მსახურის მეფისაგანცა საქმის მსახურ-ყოფა მე ჴელთ მედვა და ძალისაებრცა დავშვერ სიმართლით გარდამოღებასა, ვითარცა შევნოდაცა სამართალსა სიმართლისა ქონება და უფროსღა მართლისა მეფის შვილისაგან გადმოსაღებად ბოძებულსა, რომელიცა გარდმოვიღე და მოვართვი ძღვნად ძალისაებრად მამულისა ჩემისა უმემკვიდრესსა მეპატრონესა, კახთა მეფესა და საქართველოსა მემკვიდრეს ირაკლის, ძესა მეფისა თეიმურაზისსა, ვითარცა მტილსა შინა შესრულმან გლახაკმან მწვანვილთა და ყვავილთა მთხოვარად და დანაშთთა მშოვნელმან კალთასა შთადებით და აღკიდებით ზურგთა ზედა მოუძ[ღ]ვანე გლახაკმან იოანე დიმიტრი ყოფილმან, ულირსმან ხუცესმონაზონმან. წელთა .ჩღჲ. თვესა ივნისსა .იგ. დღესა პარასკევსა.

ხოლო დასასრულს ყოველთაგან შენდობისა მთხოველი მხილველთა და აღმომკითხველთა და მეცნიერებით განმხილველთა ზოგად თაყვანისვცემ ყოველთა.“ 5 v—10 v.

გ. სამართლის წიგნების ტექსტის ბოლოში: „ნამდვილ ჭეშმარიტი მისის იმპერატორობის დიდებულებისა განწესება, საკუთრად მისის დიდებულების ჴელის ჩართვითა.

დაიბეჭდა ბრძანებითა მისის იმპერატორობის დიდებულებისათა, მესამითა დაბეჭვდითა სანკტიპეტერბურღს, მისის იმპერატორობის აკადემიის სასწავლოთა შინა. ათას შჳდას ოცდა მეთხუთმეტესა წელსა.“ 283 r-v.

მინაწერი: 1 r, 282 v.

ანდერძი: (მთარგმნელისა). „ბრძანებითა კეთილმსახურისა საქართველოსა მემკვიდრისა და კახთ მეფისა ირაკლი თეიმურაზის ძისათა, ზეგარდამოთა ბრძანებათა მორჩილებისათვის და უუგანკრძალულესისა თხემად ზედა დგომისა მეურნეობისათვის. ხოლო გარდმოითარგმანა გლახაკისა და უნდოსა ხუცეს მონაზონისა დიმიტრი ყოფილი იოანეს მიერ, რუსულისაგან, ჩვენ, ქართველთა [ე]ნასა ზედა, ქართველთა ენათა [!]. თანშეწევნითა მცირისა ისაკისათა. წელსა .ჩღჲ.“ 283 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთო, ადიდე კეთილმსახური მეფე კახეთისა ერეკლე, რომელმან მიბრძანა მე, მდაბლად სახელ-დებულსა, ცოდვილს არქიმანდრიტ კირილეს გარდაწერად ამა სამართლის წიგნისა.

ხოლო წიგნისა ამის დასასრული ათიოდენი რვეული მუჴლზედ დავწერე ეკლესიასა შინა ალავერდისასა. თვესა დეკენბერსა .იდ. ქ~ს უმჱ. ქრისტეს აქათ .ჩღჲ.“ 284 v.

1427

მატიანე, რომელსა შინა წერილს არს დარღუევაი ქალაქისა ტროადისა [მე-19 ს.]

157 ფ.; 20,5×16; ქაღალდი (სხვადასხვა ფერის); ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-19 ს.]. ჭვირნიშანი 1808. 8—9. 20—21,...). დაუწერელია: 1 r—3 v, 152 r—157 v.

„მატიანე, რომელსა შინა წერილ არს დარღუევაი ქალაქისა ტროადისა, ფრიადი ვნება მისი და დიდნი ალმხედრებულნი ბრძოლანი, ვითარ მოადგნენ მეფენი და მთავარნი ქუეყანისანი და რაჲსათჳს დაემხო ესოდენ საჴელოვანი ქალაქი ტროიანელთა მფლობელთა და ნაოხარს მინდურად დაიდუა სიმდიდრე ვითარ დიდძალი და კ~დ რამდენნი მეფენი და რომელნი მთავარნი ებრძოლენ მას და რომელნიმე მათგანნი ბრძოლასა შინა მოსწყდენ და რავდენნი ჟამი იბრძოლეს და ვინ მათგანნი დაეცნეს ბრძოლასა შინა და ვითარისა საჭურველითა და ვისის კვეთებითა. ყოველნივე ესე აქა გამოწვლილვით აღწერილ არიან.—დაწერეს ესე პირუელად მემატიანეთა დიდბრძენმან და ფრიღი დარიამ, ჭეშმარიტთა მოწამეთა ტროიანთა ბრძოლისა, ამად, რომელ დამსწრენი იგი თჳთ იყუნეს ბრძოლათა შიგან...“ 4 r—150 v.

შენიშვნა: ტექსტს (სხვა ქაღალდზე) დართული აქვს: [არჩილ მეფე. ანბანთქება-ამიცანად სათაოგმანებელნი]. „ანბანზედ მოყოლება და გამოცანა ღვთივ-გვირგვინოსნის მეფის თეიმურაზის [!] ნათქვამი. სუფევითმცა ჰყოს უფალმან საუკუნითგან და უკუნისამდე ამინ.

ა. არსი ყოველთა დამაარსი, სხუა უარსო არსად არი.
არსი ჴამს შედარება, არს ყოველს ნივთთა არ სადარი.
არ არიან უ ისოდ, არ ღრუბელი, არსად არი...“ 151 r-v.

წყდება: „...დღეს მოვალს[ერთი საცნო ელად ძნელია, ხმა კი გვესმისა“]. (შდრ. არჩილიანი. ტ. I. ტფილისი. 1936. გვ. 274—278 გ)

1428

(გადატანილია ხელნაწერთა კოლექცია Lith-Mus. 1).

1429

ორბელიანი, სულხან-საბა. ლექსიკონი [1725 წ.]

254 ფ.; 29×18; ქაღალდი; მუყაოს ყდა—ყუა-მოგლეჯილი; დაზიანებული (1 და 2 ფ.ფ-ის მარჯვენა კიდეები შემოცვეთილია და არ იკითხება); მხედრული; 1725 წ. (252 r); გადამწერი: ზოსიმე, საბას. ძმა 252 r; ადგილი: ქვიშხეთი და მოსკოვი (252 r). შემოწირულია ნინო წულუკიძის ასულისაგან 1918 წ.

„სიტყჳს კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი. — ანი არს პირველი ასო და ჭმიანი და ართრონი... მრავალრიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყუათა ზედა, ვითარცა თავსა დაგვიწერია...“ 5 r—250 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: **ა.** „ანბანი პირველად სასწავლო ყრმათათჳს...“ 1 r. **ბ.** „ასონი სათვალავნი, თუ რომელნი რაოდენთა რიცხვთა იტყვიან. ნულა და ქართული რიცხვის სწავლა. 1 v—2 v. **გ.** „საქცევნი ხუთთა ჭმიანთა ასოთანი და სწავლა სხვათ ასოთა და თავბოლოთანი.“ 2 v—3 r. **დ.** ანდერძმაგი ავტორისა (3 v—4 r). **ე.** განწილვა, ქარაგმანი და სხვა ნიშნები (4 r-v).

2. დართული აქვს: **ა.** ავტორის ავტობიოგრაფია: „ამა წიგნისა მომღვაწებელსა სულხან-საბა ორბელიანს ლოცჳთ მოიჴსენებდეთ...“ 250 v—251 r.

წყდება: „ფრანციისის დესპანისას იდგა, მრავალ-კეთილ-ჴელშეწყობითა“.

ბ. „იესო ქრისტეს სამეოცდა თორმეტი მოწაფეთა სახელები და ვინ იყვნენ და სად ეპისკოპოზ იქმნეს...“ 252 r-v. **გ.** „ვახტანგ მეფის ნათქვამი.

—რადგან დაშურა ასრე საბა, ქება მმართებს აწყა მეცა...“ 253 r.

დ. „მისივე მეფისა.—სიყრმითგან იყო მუდამად სიბრძნის სწავლისა მსახველი...“ 253 r.

ე. „საბას ნათქვამი.

—ამ ლექსიკონის რიგები, თუ ბრძენმან დამიწუნოთა...“ 253 r.

ვ. „მოჴელენი, რომელნი არიან ქართულნი და რომელთამე არღარა ეწოდენ და დავიწყებიეს და სხვა თურქთა ენათაგან მოუღიეს, მისად ნაცვლად...“ 253 v—254 r.

ზ. „განჯაფისა და მისის თამაშობის სახელები...“ 254 r.

ჱ. ქორონიკონი: „დასაბამითგან ქრისტეს მოსლვადმდე ქართულის რიცხჳთა გარდაჴდა წელიწადი ხუთიათას ას ოთხმეოცდა თვრამეტი 5198...“ 254 r-v.

თ. უცხო სიტყვათა ახსნა: „გეომეტრი—ქვეყნის მზომელი...“ 254 v.

მინაწერი: 3 r, 11 r, 150 r, 151 r, 253 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ამა ზემო ჴსენებული უფლისა საბას ძმა, არა ღირსი ძმობისა, არამედ მონა მისი, ზოსიმე, შევრდომით ჳევედრები ყოველთა, რომელნი მიემთხჳვნეთ ამა ჩემსა მცირედ ნაშრომსა სიტყჳს კონა წიგნსა: გინების ღირსი, შენდობით მომიჴსენოთ და ღირსი ჩემი გინება მომიბოძოთ. გასრულდა ლექსიკონი ესე ქრისტეს აქათ. **ჩღკე.** აპრილს კჱ. მოსკოვს ქალაქში, ქ˝კს. **უიგ.** ამ წიგნის წერა ქჳშხეთს ქართლს დავიწყეთ და ძჳლ მოსკოვს გავათავე თეთრს რუსეთს. თუ არ გავირჯებოდით, ნუ შეგჳნდობთ. ეს ღ˝თით სამი სიტყჳს კონა წიგნი დამიწერია, რომელ არს ლექსიკონი.“ 252 r.

1430

კრებული [მე-19 ს.]

37 ფ.; 32,5×21; ქაღალდი; უყდო (დაშლილი); მხედრული; [მე-19 ს.]. შემოსულია 1918 წ.

1. „ბაბალეს თითის ტარი. თხზულება ალფრედ მიუსსეტისა. ფრანციცულიდგან ნათარგმნი დიმიტრი ყიფიანის მიერ.—ბეატრიჩე არაგონელი—ვენგერთ დედოფალი; გრაფი ულრიხი...“ 1 r—21 v.

შენიშვნა: ბოლოში. „14 სეკტემბერს, 1847. სოლტის აღება.“

2. „ყიფიანი დიმიტრი.—ქჳშხეთის მთაწმიდა.
—მაღალსა მთასა, ტევრით ბურულსა,
მდგარა ოდესმე, ბერი მლოცავი...“ 22 r—23 r.

შენიშვნა: ბოლოში: „დიმიტრი ყიფიანი. 24 აუგუსტო, 1847 წელსა, სოფელი ქჳშხეთი.“

3. „ყოვლად წმიდის ქება.
—ჯერისაებრ ქება შენი არვის ძალუძს ღ̃თისა სძალო!...“ 23 r.

4. „ხოლერის რეცეპტი.
—მოიღე გონება გრანი ვიდრე რვანი.
და ხუთი ლოტა სიკეთე გულისა...“ 23 v.

5. „მექრთამე სენატორის კაბინეტი.
—ჩემს კაბინეტსა შინა რჩევისათვის რისამე
ხშირად ვლიან მეძიებელნი და მეპასუხე...“ 23 v.

6. „ბედი ქართლისა. თქმული თავადის ნიკოლოზ მელიტონის ძის ბარათოვის მიერ.

კახთა მიმართ.
—ძმანო კახელნო, ნამდვლ ქართველნო, მოლხინე სულით!
თქუჱნში აღზრდილა პატარა კახი მეფედ და გმირად...“ 24 r—28 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „ნიკოლოზ ბარათოვი. 1847.“

7. „მზის დასულა.
—მზე დასავალად როს მისდრკებოდა
და შუქი მისი გვესალმებოდა...“ 28 v.

8. „მარტოსა მაშვსა შვენიან ისარნი ინდოთ მსჯავრისა...“ 28 v.

შენიშვნა: ბოლოში: „კო. დად.“

9. „ნამქრიანი ღამე.—ქუჱყანასა ნენაროდჳსასა ჰსცხოვრებდა კაცი კეთილი, სახელით გაბრიელ გაბრიელის ძე, რომელიცა იყო განთქმული მთელსა მას მხარესა შინა სტუმარო-მოყუარებითა და წრფელ-სულობითა...“ 29 r—34 v.

შენიშვნა: ბოლოში მიწერილია: „თარგმანი რუსულიდან გრ. ორჯონიკიძე.“

10. [თეიმურაზ ბატონიშვილი].
„ჰსჭვრეტს ორიონით ნათელ-მკრთოლინა, მთიებ შუქმფენი სპეტაკ-ბროლინა...“ 34 v.

11. „ვითარ საშიშო არს მეცნიერ ყოფად.—დროსა მას შინა, ოდეს ფრანცია შეუდგა უგუნურებით სისტემასა დავისასა...“ 35 r—36 v.

12. „ტიმოთე, გინა დამტკიცება, რომელ ჰსწავლათა განჭრყვნეს ზნენი.
—გუშინ ტიმოთემ მითხრა: მე ვმადლობ ღმერთსა, რომელ დავსწვი სრულიად წიგნები ჩემი; ნუ უკუჱ ყოველივე განურჩეველად...“ 36 v—37 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს: „თარგმნილი სოლომონ გივის ძის რაზმაძისაგან.“

1431

ლამარტინ. „სული ჩემი მოწყენილ არს ვიდრე სიკვდილადმდე“ [მე-19 ს.]

9 ფ.; 35×22; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული; [მე-19 ს.] შემოსულია 1918 წ.

„თხუზულება ლამარტინის მიერ. (სული ჩემი მოწყენილ არს, ვიდრე სიკვდილადმდე).
ზე-მოეფინვის სიბნელე სახლთა ჩუმნთა მოსაცუმლად.
ქამთა შორის უდიდესი ცათა ქუშმე წყვდიადება...“ 1 r—9 v.

შენიშვნა: სათაურის თავში, ზემოთ: „გარდმოღებული ფრანციზულის ენიდგან იოსებ გიორგის ძის ზ.|||.“

1432

კრებული [მე-17—18 ს.]

51 ფ.; 11×7,7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნაკლული (დასაწყისში ამოჭრილია ხუთმეტიოდე ფურცელი); დაზიანებული (პირველი ფურცლისა ქვედა ნაწილია დარჩენილი); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-17—18 ს.]; თავბოლოკაზმულობანი: 2 v, 3 v, 19 v, 27 v, 34 r;

1. „... ...ყოვლისა რამეთუ იყო ჴელ[მწიფე] მოწყალე და სიძვის მოყვარე. გარდაიცვალა ამერ სოფლით. იგი და ერთი მღდელი მივიდეს, სადა დგანან დიდნი ხიდნი საშინელნი, რომელისა ქუეშე დუღდა ფისი... ... ... გნიცა ეშმაკ[თა]მსგავსნი სამოთხით უკმობდეს კაცნი ვინმე შუენიერნი ორთა სულთა: ნუ გეშინიან, გადით. წარემართა მღდელი და ესრეთ განვლო, ვითარცა წყაროს გარდააბიჯდა. შევიდა სამოთხესა, ვითარცა თჳს სახლსა. უკმობდეს სულსაცა ამას, ვითარმედ შენცა ნუ გეშინინ. შედგა ხიდსა და მოვიდენ, შეყვირნეს ორთა ლომთა ქუეშე; ჩაიჭრა სული იგი, აღმოხდა შავნი ინდონი, დაეჭიდნეს წვივთა, მკლავთა. და მოვიდეს ზეცით ანგელოზნი. დაეჭიდნეს ორთავე ჴელთა. ჰქვეს ანგელოზთა ეშმაკთა: რაჲსათჳს დაეჭიდენით? ამისთჳს, რამეთუ სიძვა ვერ ჰქს...“ 1 r—2 r.

შენიშვნა: ფრაგმენტის გადარჩენილი ტექსტი გადმოწერილია მთლიანად.

2. [სამთვარიო] „ა. კეთილ არს ყოველივე, რომელსა ზედა სდგე...“ 2 v—3 v.

3. „წმიდის კჳრიაკის საკითხავი.—მჳნებაჲ·უფლისა ჩ~ნისა იესუ ქრისტესისა, რომელი მოიწია რომისა საკურთხეველსა ზედა სვეტი ნათლისა დგა მას ზედა...“ 3 v—27 v.

4. „სამოთხისა ამბავი და შუენიერება ბრწყინვალება.—განსვენება ანგელოზთა ლაღადისა სიამოვნე[!], ხეთა სიტურფე, ასე ვთქვათ, თვალმან არა იხილა და ყურსა არა ესმა...“ 27 v—34 r.

5. „ცათ მოხილვა წმიდისა ღირსმამისა, გამოცხადება სატანჯველთაგან. გ. მ..—ევულვებოდა რა წმიდა ღირსმამისა აღსლვა მთასა წმიდასა, ლოლადყო...“ 34 r—51 r.

შენიშვნა: შდრ. ძვ. ქართ. ლიტერატ. ქრესტომათია. I. ს. ყუბანეიშვილის შედგ. თბ. 1946. გვ. 14—15.

6. ,,თ҃ა ენკენისთვესა გ, გათენების ჟამსა, კვიმატია, კ҃დ კვირაძლობისა...“ 51 r-v.

წყდება: ,, კ გათენების ჟამსა...“

1433

მცირე პარაკლისი და ლიტურღიის განმარტება [1795 წ.]

101 ფ.; 9×6,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [1795 წ.]. (78 r); გადამწერი: იეროდიაკონი პორფირი (78 r); დაუწერელია: 1 r—16 v, 34 v, 78v—101 v. შემოწირულია ნიკოლოზ სარდიონის ძის ციციშვილისაგან 1919 წ.

1. ,,პარაკლისი სავედრებელი წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა.—მღუდელმან ,,კურთხეულ არსი“, ,,მოვედით თაყუანის ვსცეთ“. გალობა: ,,უფალო, შეისმინე“—სრულიად, დიდება, „აწდა“, ,,ალლილუია“... 17 r—34 r.

2. „მღჳდელ-მთავრისა ლიტურღიისა განმარტებაჲ სახის მეტყუჱლებითი, ვითარმედ ყოველსავე მღუდელ-მოქმედებასა მისსა საიდუმლობითი ძალი უპყრიეს.—ღვდელთ-მთავარო გონებაო, გამომაბრწყინვებელო ღვდელთ მთავრისა სიტყჳსაო და გამომავლინებელო ღვდელთ-მთავრისა სულისაო...“ 35 r—77 v.

მინაწერი: I r.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღვსწერე მცირე ესე პარაკლისი და ლიტურღიის განმარტებაჲ მორჩილებითა სულიერისა მამისა ჩ҃ისა გაბრიელისითა, ცოდჳლმან ˙იეროდიაკონმან პორფირი. ყოველთა მხილველთა მიერ შენდობას ვითხოვ. 29.12 (XII). 1795.“ 78 r.

1434

აპოკრიფები [1831 წ.]

51 ფ.; 22×16; ქაღალდი; უყდო; ნაკლული; დაზიანებული (1r ლაქების გამო ვერ იკითხება); მხედრული; [1831 წ.]. (36 v); გადამწერი: სალომე დავითაძის ასული (36 v). შემოსწირა მოწაფემ სარა ბებიაშვილმა 1919 წ.

1. [მოკლე ისტორია ახალი აღთქმისა—აპოკრიფული.]—„... ...მე ბერი კაცი ვარ და მყამს ვაჟიცა ... ...ქალები ჩემი რაღა მართებულია. ახლა უთხრეს ხუცებმა იოსებსა...“ 1 r-v—36 v.

2. [მანანიანი]—„ევა გარდახდა მცნებასა, ჭამა ურჩების ხილია;
წაიღო, ადამს მიართვა: ნახე როგორი ტკბილია...“ 37 r—46 r.

3. [ლოცვები ცისკრისა და სერობისა].

ა. „მიწყალე მე, ღმერთო, დიდითა წყალობითა შენითა და მრავლითა მოწყალებითა შენითა ახოცე უსჯულოებანი ჩემი...“ 46 r—47 r.

ბ. „ღმერთო, შეწევნასა ჩემსა მოხედენ! უფალო, შეწევნადა ჩემთა ი(ს)წრაფენ...“ 47 r—51 v.

ანდერძი (გადამწერისა) 1. „დასრულდა თებერვალსა ნახევარსა წელს **ჩყლ**, ხელითა დავითაძის ასული სალომესათან[!]. მე, უფალო, შემიწყალე და მაცხოვნე დამწერი და ეს ღვთისმშობლის თარგმანი სალომესი ვარ [!]. უფალო, შემიწყალე, უფალო, შემიწყალე.“ 36 v.

2. „დასრულდა ესე მანანიანი დავითაძის ასულის ხელითა სალომესაგანა. უფალო, შემიწყალე.“ 46 v.

1435

ავგაროზი [მე-18 ს.]

გრაგნილი, 212×7,4; ექვსი კეფა ქაღალდი; დაზიანებული (თავბოლო მოგლეჯილი) ნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); [მე-18 ს.]

„... და ქვიშასა ზღვისასა სჭამდი...“ 1 r-v.
წყდება: „...წარვედ მუნვე ზღვათა შინა. ქვასა ზღვისასა.“

შენიშვნა: ავგაროზში არის: **ა.** „ლოცვა მისივე [თვალცემულისა]...“ 1 r. **ბ.** ლოცვა თვალყბისა, ჟამისა და უჟმურისა...“ 1 r. **გ.** „ლოცვა თვალყბისა, ჟამისა და უჟმურისა...“ 1 r. **დ.** „ლოცვა ჟამისა და უჟმურისა...“ 1 r. **ე.** „ლოცვა უჟმურისა...“ 1 r; **ვ.** „ლოცვა ალდაცემულისა...“ 1 v. **ზ.** „ლოცვა ცივებისა და ცხელებისა...“ 1 v. **თ.** „ლოცვა თვალ-ყბისა...“ 1 v.

1436

კურთხევანი [მე-13—14 ს.]

12 ფ.; 15,5×14,5; ეტრატი (ფ.ფ. 6, 7, 8, 9, 10 პალიმფსესტია); ქსოვილგადაკრული ხის ყდა; დაზიანებული (1 ფ. უკუღმაა ჩაკინძული, ფფ. გაჭვარტლულია და მეტი ნაწილი არ იკითხება); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-13—14 ს.].

ხელნაწერი შეიცავს კურთხევანის შემდეგ ნაწილებს:
ა. „კურთხევა ბზისა და ბაჲასა“ 4 v.
ბ. „კურთხევაჲ მარილისაჲ“. 8 r.
გ. „კურთხევაჲ ცხვარისა და კრავისა.“ 8 v.
დ. „კურთხევა ჴარისა, უსხისა, გინა ჴბოსა. 9 v.
ე. „კურთხევა ახლისა სახლისა.“ 11 r.

1437

კურთხევანი (ფრაგმენტი) [მე-12—13 ს.]

64 ფ.; 14×11; ეტრატი; ხის ყდა; დაშლილი; გაჭვარტლული; მეტად ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-12—13 ს.].

„... ... ნიჭითა შენითა შ˜ნ. აწ˜ცა, მეუფეო, აკურთხე ზეთი ესე ძალითა და მოქმედებითა და დანერგვითა სულისა შენისა წმიდისაჲთა, რ˜ა იქმნეს ესე საცხებელ უხრწნელებისა...“ 1 r—64 v.

წყდება: „...სათნო ეყავ განკაცებითა ქრისტე, ძისა შენისაჲთა...“

შენიშვნა: ა. ტექსტში შემჩნეულია „კურთხევანის“ შემდეგი ნაწილები:

1. [კურთხევა ზეთისა] 1 r-v.
2. „ლოცვაჲ განახლებისა.“ 4 r—5 r.
3. „ლოცვაჲ მეორმოცესა დღესა ყრმასა ჩჳლსაზედა.“ 5 r-v.
4. „ლოცვაჲ აღპარსვასა ყმისასა.“ 5 v—6 r.
5. „ლოცვაჲ დედაკაცსა ზედა, შობითგან მეორმოცესა დღესა“ 6 r-v.
6. „განგებაჲ დაფლვასა შესუწნებულისა.“ 6 v—10 v.
7. „ფუცებაჲ ბ.—შეგრისხებს უფალი, ეშმაკო...“ 10v—11 v.
8. „განგებაჲ, რომელი ჯერ არს აღსრულებად, უკეთუ შეგინებული რამე და არაწმიდაჲ შთავარდეს ახლად ჭურჭელსა. შინა ზეთისასა.“ 12 v.
9. „განგებაჲ შეგინებულისა მჭამელისა.“ 14 r-v.
10. „განგებაჲ ჭურჭელსა ზედა შეგინებულსა.“ 14 v.
11. „ლოცვაჲ ახლისა სახლისა“. 31 v.
12. „ლოცვა შესლვასა ახლისა სახლისა.“ 32 r.
13. „განგებაჲ წინდობისაჲ“. 33 r.
14. „კურთხევაჲ წყლისაჲ გამ ||| ||| .“ 41 v.
15. „კურთხევა ბარისი.“ 55 r.
16. „ლოცვა მღდელსა ზედა აღსრულებულსა.“ 60 r.
17. „ლოცვა ეპისკოპოსსა ზედა [აღსრულებულსა]“ 61 v.
18. „ლოცვა მონაზონსა ზედა აღსრულებულსა.“ 62 r.
19. „ფუცებაჲ .გ.“ 64 r.
20. „ლოცვაჲ აღბეჭდვასა ყრმისასა.“ 64 v.

ბ. 30 ფ. წარმოადგენს სხვა ხელნაწერიდან დარჩენილის, XI ს. კალიგრაფიული ხელთნაწერი ფ. ნაშთს (ტექსტიდან, სხვათა შორის, იკითხება): „ხოლო შენ ო̃ო ო̃თ ყავ ჩემთანა, სახელისა შენისათჳს, რ̃ ტკბილ არს წინასწარმეტ̃ყლბაჲ შენი. მიჴსენ მე, რ̃უ გლახაკ და დავრდომილ ვარი მე, ხოლო გული ჩემი შეძრწუნებულ გუამსა ჩემსა...“.

1438

კონდაკი [მე-15—16 ს.]

45 ფ.; 12×8,5; ეტრატი; ტყავგადაკრული ხის ყდა დაზიანებული; ნაკლული; ნუსხური (სხვადასხვა ხელით); სათაურები სინგურით; თავკაზმულობა: 1 v; [მე-15—16 ს.]; გადამწერი: სჳმონ [მოძღვრის შვილი გ.] 35 r.

„სახელითა ღ̃თისაჲთა საღთოჲ ჟამის წირვაჲ წმიდისა იოანესა ოქროპირისაჲ.—შერავიდეს დიაკონი და შეიმოსოს სადიაკონესა შინა სტიხარი და ოლარი თჳსი და მოიღოს სეფე და ჯუარი დასწეროს მას...“ 1 v—45 v.

შენიშვნა: კონდაკი შეიცავს მხოლოდ იოანე ოქროპირის ჟამისწირვას.
მინაწერები: 2 v, 20 v, 21v, 36 v, 37 v, 38 r.

ანდერძი: „მოძღრის შვილსა გ ||| შ̃ნს ღმერთმან.“ 35 r.
„სჳმონს შ̃ნს ღმერთმან.“ 36 r.

1439

კურთხევანი (ფრაგმენტი) [მე-14—15 ს.]

27 ფ.; 14,5×9,6; ეტრატი (პალიმფსესტი); დაზიანებული ხის ყდა (გატეხილი, მოცილებული, შეუმოსავი ფფ.—ტყავის თასმებით აკინძული ; ნაკლული; მეტად დაზიანებული (ფურცლების კიდეები მოჭრილია, ზოგი ფ. ამოკარდნილი, მე-9 ფ. შუაში ამოგლეჯილია, ბევრგან, ლაქების გამო, ტექსტი არ იკითხება); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-14—15 ს.].

[კურთხევანი. წესი, რომელი აღესრულების ერის კაცსა ზედა შესვენებულსაჲ].— ...[ღმერთო სულთაო და ყოველთ]ა ჴორციელთაო, რომელმან სიკვდილი განაქარვე |და ეშმაკი დასთრგუნა [!] და ცხოვრებაჲ [სოფელსა მოანიჭ]ე. განუსონე სულსა [მონისა შენი]სასა ადგილსა განსა[სუენებელ]სა, სადა იგი არა არს მწუხარებაჲ..." 1 r—27 v.

წყდება: „...უქცეველად დაემკჳდრა საშოსა შენსა.

შენიშვნა: ა. იკითხება სინგურით ნაწერი შემდეგი სათაურები:

1. „გალობანი სულისანი..." (6 v).
2. „ამის შემდგომად სცხოს ზეთი და თქ͠ს: შეგჳწყალენ..." ს͠მ ფსალმუნი დავითისი (9 v).
3. „ მოიჴსენენი" (20 v).
4. „ლოცვაჲ დაფლვასა და საფლავად შთასონისა" (27 r).
5. „ლოცვაჲ ჩჩჳლთა ზედა აღსრულებულთა..." (27 v).

ბ. პალიმფსესტის ძველი (ძირითადი) ტექსტი (წვრილი X—XI ს. ნუსხური) ალაგ სრულიად გარკვევით იკითხება: „მოსრვაჲ ცოდვილთაჲ იხილო ||| უღმრთოჲ ამაღლებული და |||" (10 r);

„||| სა ო͠ი შეეწიოს მას ცხედარსა ზედა სალმობისა მისისასა" (11 r).

„||| ჩ͠ნ და მომხედენ ||| სცხვენოდენ და კდიმებოდენ თანად |||" (11v).

„ზრახვასა ჩემსა აღატყდა, ცეცხლი ||| [ვ]იტყოდე მე ენითა ჩემითა და ვთქუ ||| [მა]უწყე მე, უფალო, აღსასრული ჩემი |||" (13 r).

„დაადნვე, ვითა დედაზარდლისა ქს[ელი] სული მისი, რამეთუ |||" (13 v) და სხვ.

1440

კრებული [მე-16—17 ს.]

23 ფ.; 12,5×10; ეტრატი; ხის ყდა (მოცილებული, დაშლილი); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); კაზმულობანი: 3 r, 9 v; [მე-16—17 ს.] დაუწერელია: 8 v, 9 r, 23 v.

1. ... ...რსწყმედენ ...ნ ყოველმან, რომელმან ||| სიცრუვესა. კაცი მოსისხლე კ͠ვრ სძაგს უფალსა..." 2 r-v.

წყდება: „... მთათა შემდგომად."

შენიშვნა; 1 r-v ტექსტი არ იკითხება.

2. [კურთხევანი. ნაწყვ.]—„აკურთხე ჴარის, უსხისა, გინა ჴბოსა ზორაკსა, წმიდაო ღმერთო, მამაო ჩ͠ნო, აკურთხე..." 3 r—4 v.

3. [სამთვარიო. ნაწყვ.]—„... მას სზ͠მრ წაიმდი იქმ ევფტ ყოველი იკთხე..." 5 r—8 r.

4. [კონდაკი. იოანე ოქროპირი. საღმრთო წირვა]. „მ̃ღნ ლოცვაჲ. — უფალო ღმერთო ჩ̃ნო, რომელ[მან ზეცისა პური] საზრდელ ყოვლისა სოფლისა...“ 9 v—23 r.

შენიშვნა: I. ტექსტი შიგნით ნაკლულია.
2. დაწერილია გაუმართავი ხელით, უწიგნურად (მოწაფის ნაწერი?).

ანდერძი (გადამწერისა): 1. „ამის მწერალს. შდ̃ო[!]ღნ ა̃ნ.“ 4 v.
2. „ქცხ[!] შ̃ნ ღ̃ო.“ 5v.
3. „სულსა მამისა სავმე[!] ქცხჲ, [!] შ[ეუნდევე]ნ ღ̃ო სულსა დედის ყსრ[!] შ[ეუნდევე]ნ ღმერთო. სულსა ძმის ივა[!] ქცხ [!] შ[ეუნდევე]ნ ღ̃ო. სულსა ამის მსწერს [!] სოშჲ [!] ქცხს [!] შ[ეუნდევე]ნ ღმერთო.“ 8 r. „სულსა ამისა სჲშო ქცხ[!] შ[ეუნდევე]ნ ღმერთო.“ 23 r.

1441

სამთვარიო და კალანდაჲ [მე-14—15 ს.]

26 ფ.; 15×11; ეტრატი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (გატეხილი, მოცილებული); ნაწილი პალიმფსესტია: 1, 9, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 20, 23, 24; ნაკლული; დაზიანებული (22 და 23 ფფ. შუა ამოჭრილია 2 ფ.); ნუსხური (სათაურები სინგურით); თავკაზმულობა: 18 r; [მე-14—15 ს.].

1. [სამთვარიო] — „... ერთო... ...სა საქმისა თჳს მგზავრობა ბჲდნიერ ზღუასა და ჭმელსა. ამას დღესა ნუ გააძებ შენისა სახლისაგან ყმასა...“ 1 r—17 v.

წყდება: „...და აღსასრული ქუჱყნისაჲ ამას მთვარესა იყოს. ევფუდი არა იკითხვის.“

2. „შეტყუჱბაჲ ჟამთა წელიწდისათა ბრძენთა ფილოსოფოსთაგან გამოწულილვით გამოძებნით გამონახული.—ზედნადები უკჱთო იყოს თერთმეტი, მას წელ იყოს ზამთარი ცივი, თივაჲ ძჳრად, მთანი მარჯჱდ, ბარნი ზომად...“ 18 r—23 v.

3. „კალანდაჲ, რომელსა დღესა დადგეს: კჳრიაკესა დადგეს წელიწადი, იქცევის ვერძისა თ̃ვსა ზედა...“ 24 r.

4. „კალანდაჲ, თქმული ეზრა წინასწარმეტყველისაჲ.—უკეთუ დადგეს იანვარი დღესა კჳრიაკესა, ზამთარი იყოს ნოტიაჲ, ზაფხული ჭმელი, ნაყოფი კეთილ...“ 24 v—25 v.

5. „ძრვისა და ქუხილისა შეტყუჱბაჲ.—იანვარსა თუ იქუხნეს, იფქლისა და ღჳნისა სავსებაჲ იყოს...“ 25 v—26 v.

წყდება: „...აზიარებდა... გამოჩნდი ღელედ.“

ანდერძი: ...„ღმერთო, მთავარანგელოზო ...ბს ...[ყლდისაო] გაომარჯ მ̃ქს. ამენ· უფალო, ღმერთო. კ̃სნ. შეუნდევენ.“ (18 v).

1442

კურთხევანი [მე-13—14 ს.]

82 ფ.; 17×12,3 (სხვადასხვა ზომის); ეტრატი—პალიმფსესტი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (გატეხილი მოცილებული, დაზიანებული, ფურცლები დაშლილი, დაფურცვლილი და კიდეებშემოხეულია); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); თავკაზმულობანი: 1 v, 21 r, 31 r [მე-13—14 ს.]; დაუწერელია: 30 v.

[კურთხევანი]... „განგებაჲ ალბეჭდვასა ყრმისასა.— ოდეს მიიღებდეს ნათლისღებასა მ̃ღდლისგან და [სა]ხელსა ქრისტიანეთასა დღეს მერვესა შემდგომად შობისა მისისსა: „წმიდაო ღმერთო,“ „მამაო ჩ̃ნო, „ლოცვაჲ უფლისაღმი „უფალო ჩ̃ნო, შენ გევედრებით...“ 1 v—82 v.

წყდება: „...რამეთუ აღვალ მე მამისა ჩემისა ზეცათასა. ვერ ძალუც აღსლვად პ̃ლ ||| ჲდებისა. ოდეს დაჰბადა ღ̃ერთმან ადამი და“ (თავიდან: („ლ̃ცჲ ნუგეშინის ცემისა იოანე ოქროპირისა“).

შენიშვნა: მეტად ნაკლული კურთხევანი შეიცავს შემდეგ მასალას:

1. „განგებაჲ ალბეჭდვასა ყრმისასა.“ 1 v—20 r.
2. „ლ̃ცვანი ემბაზისა ზედა სანათლოსასა.“ 20 r—21 r.
3. „გა̃გებაჲ წინდობისა.“ 21 r—22 r.
4. „განგებაჲ გჳრგჳნთა კურთხევისა.“ 22 v—30 r.
5. „განგებაჲ წყლისა კურთხევისაჲ.“ 31 r—37 r.
6. „ლ̃ცჲ ჭურჭელსა ზედა შეგინებულ [სა].“ 37 r—44 r.
7. „წესი და განგებაჲ ||| ძულების დაფლვასა განსუჩნებულისსა.“ 44 v—63 v.
8. „ლ̃ცჲ ჩჳლსა ზედა აღსრულებულსა“ 63 v—64 r.
9. „ლ̃ცჲ მღდელსა გინა მონაზონსა ზედა აღსრულებულსა“ 64 r—67 r, 76 v—82 r.v
10. „ლ̃ცჲ პ̃ლ საფლავისა განკუჩთა[სა].“ 67 r-v.
11. „ლ̃ცჲ ნუგეშინის ცემისა, თქმული წმიდისა მამისა ჩ̃ნისა იოანე ოქროპირისა.“ 67 v—76v,82 r-v.

ანდერძი: „სული გლახ დავით ხერ|ა| ანისა...“ (46 v.)

მინაწერი: 1 r+50 r, 55 r, 64 r, 66 v, 74 v.

1443

კურთხევანი (ფრაგმენტი) [მე-16—17 ს.]

42 ფ.; 16×11; ეტრატი; უყდო; დაშლილი; დაზიანებული (ფფ. 34 და 42 ქვედა ნაწილი მოგლეჯილია, ფფ. 1, 2, 3 ლაქების გამო არ იკითხება); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-16—17 ს.] დაუწერელია: 1 r.

„...[შე]ძრწუნებულთა... ქრისტეს შენისათა რაჲთა მსგავსად მაცხოვარებათა შენთა მოქალაქობდეს...“ 2 r—42 v.

წყდება: „...ც̃ხრბაჲ სა̃კ̃ნუ დაიმკ̃დრო.“

1444

კურთხევანი (ფრაგმენტი) [მე-15—16 ს.]

16 ფ; 15×12; ეტრატი (უყდო. 2 დაშლილი რვეული—იდ—იე); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-15—16 ს].

„...შვილითი-შვილამდე გამოაჩინე. და ვისიცა ჯერიჩინოს მიცემა-დამკჳდრებაჲდ ყოვლად ბრძენმა მეცნიერებაჲმან შენმან, რამეთუ შენი არს სიმტკიცე.

კურთხევაჲ ახლისა სახლისა. „უფლისა მიმართ.“— ღმერთო, მაცხოვარო ჩვენო, რომელმან ჯერიჩინე სართულსა ქუ҇შე ზაქესსა შესლვად...“ 1 r—16 v.

შენიშვნა: მეტად ნაკლულ „კურთხევანში“ დარჩენილია შემდეგი ნაწილები:

1. „კურთხევაჲ ახლისა სახლისა...“ 1 r-v.
2. „ლოცვაჲ შესლვად ახლისა სახლისასა.“ 1 v.
3. „წესი და განგებაჲ მათ ზედა, რომელნი წვალებისაგან მართლმადიდებლობაჲდ მოიქცეოდიან.“ 1 v-4 v.
4. „ქრისტეანეთა, რომელსა [!] შეჰხუდეს ცთომაჲ სარწმუნოებისა საცთურთა, ანუ წინა დაეცჳთოს.“ 4 v—6 r.
5. „კურთხევაჲ გჳრგჳნთა და მიცემა შჳდთა დრა҇კნთაჲ.“ 6 r—14 r.
6. „ლოცვაჲ[ნი] გჳრგჳნთა ახუმისაჲ.“ 14 r—15 r.
7. „ლოცვაჲ მორედ ქორწინებულთა ზედა.“ 15 r.
8. „კ҇რქსი ფერჴთ-ბანისაჲ დიდსა ხუთშაბათსა.“ 15 v—16 v.

1445

ლუკას სახარების თავები [მე-12 ს.]

9 ფ.; 22,5×18,8 (სხვადასხვა ზომის); ეტრატი (1—3 ფ. პალიმფსესტი); უყდო; დაფურცლული; დაზიანებული (ფფ-ბი: 8, 9 ალაგ ლაქების გამო არ იკითხება, მე-7 ფ. სამგან გახეულია); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-12 ს].

I. ა. „მივედით და უთხარით მელსა მას...“ 1 r—2 v. (ლუკა, 13, 32. 14,34).
ბ. „... მათი ისმინონ. ხოლო მან ჰ҇ქა: არა, მამაო, აბრაჰამ...“ 3 r-v. (ლუკა, 16,29—17,21).

შენიშვნა: ხსენებული სამი ფურცელი პალიმფსესტს წარმოადგენს (1 r—3 v).

II. „აწ თ҇ქნ, ფარისეველნო, გარეშე სასუმელისაჲ და პინაკისაჲ განსწმედით...“ 4 r—6 v ს. (ლუკა: 11, 39—12,4; 12,48—13,31—32).

III. „... ვითარმედ ორნი კაცნი აღვიდოდეს ლოცვად ტაძარსა მას: ერთი— ფარისეველი...“ 7 r-v ლუკა. 18,10—18, 32—33).

IV. [„მიუგო სჯულის მეცნიერმან ვინმე და ჰრქუა მას: მოძღუარ!] მაგას რაჲ იტყჳ, ჩ҇ნცა გვაგინებ...“ 8 r—9 v. (ლუკა. 11,45—13,6).

1446

კრებული [მე-14—17 ს.]

12 ფ.; 12×10,6; ეტრატი (ფფ. 4—8 ქაღალდია); ტილოგადაკრული ხის ყდა (მოცილებული; დაშლილი; დაზიანებული—მე-5 და 6 შუა ამოკლეჯილია 1 ფ.; 3—12-დე ძალზე დალაქებული და დაგლეჯილი); ნუსხური (სხვადასხვა ხელით); [მე-14—17 ს.].

1. [კურთხევანი]—,,...წ´თა სახიერით და ცხოველს მყოფელით სულით შენით. დედაკაცი რაჟამს ეკლესიად შემოიყვანო მეორმეოცესა დღესა...“ 1 r—4 v.

წყდება: ,,...ეგრეთ´ვე, ო´, აკ´ხე“.

2. [კონდაკი]—„... წმიდაო ღმერთო, მ... აქებს...“ 5 r—8 r.

წყდება: „... ... აკურთხე... ერი შენი და ...სამ´კდრებელი...“

შენიშვნა: ტექსტი დაწერილია მეტად გაუმართავად და უწიგნურად (მოწაფის ვარჯიშობა?).

3. [საგალობლები]—,,ბრალთა შენდობაჲ და ცოდვათა მოტევებაჲ. ხოლო კარავმან აბრაჰამისმან დაიტია დაუტევნელი ღმერთი...“ 9 r—10 r.

წყდება: ,,...სარწმუნოებისა კუართად |||ოდ ღ´ის მეტ´ყლებისა.“

4. [საგალობლები: „სტიქარონი“, „გ´რსა“]—„... ...ისა მზე სიმართლის... გამოჩნდა მაცხოვ[ად]...“ 11 r—12 v.

წყდება: ,,...ვითარცა ბალამი იყვნეს მო´უნი მიწევნულ სიბრძნ...“

1447

კონდაკი [მე-15 ს.]

გრაგნილი (3 ცალი: ა,ბ,გ); 5 კეფა; 105×14; ეტრატი; დაზიანებული (ძალზე დაგლეჯილ-დაფლეთილი, განსაკუთრებით მე-3-4-5 კეფა); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-15 ს].

[კონდაკი]—ა. ,,მხილველმან იხილა, წამა და ჭეშმარიტ ...წამებაჲ მისი. ამისა შემდგომაჲ მიუ[კმიოს] საკუმეველი მ´ღდელსა, ხოლო მან დასწეროს [ჯუარი] და თ´ქას ლოცვა საკმევლისაჲ...“ 1 r-v.

წყდება: ,,...და დაამკვიდრენ შიშსა შინა შენსა ყოველნი ||| ცხოვრებაჲ ჩნი.“

ბ. ,,... ყოვლად წ´ისა, უხრწნელისა, უმეტეს კურთხეულისა დედოფლისა ჩ´ნისა ღ´თის მშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამის...“ 1 r-v.

წყდება: ,,... მოიჴსენე, უფალო, ქალაქისაჲ, რომელსა შინა ვმსხემობთ და ყოველთა ქალაქთა და სოფელთაჲ.“

გ· ,,... და ჭ̃ა სრულყოს შეემთხჳოს სახარებასა, თჳნიერ თაყუანის ცემისა...“ 1 r-v.

წ ყ დ ე ბ ა: ,,... და ააპყრას ორ... თითა მ̃რჯნითა ოლარი თ̃სი.“

მინაწერი: 1 r.

1448

კონდაკი [მე-16—17 ს.]

18 ფ.; 20,5×14; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (მეტად დაზიანებული); ნაკლული; დაშლილი; დაზიანებული (უკანასკნელი ფ. გახეულია); ნუსხური (სათაურები სინგურით): თავკაზმულობა: 1 r; [მე-16—17 ს.]; გადამწერი—მღვდელი სერაპიონ სანიკიძე (18 v).

„[შედეგი] სამ̃ლთო ჟამის წირვისა ი ო ა ნ ე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ა. ოდეს შევიდეს მ̃ღდელი საკურთხევლად და თქ̃ჲს, დაიბანნეს ჴელნი...“ 1 r—18 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „...კეთილსა ღირს იქმენ. გესმა გალობაჲ მღდლისა. იხილვაჲ.“

1449

კურთხევანი [მე-16—17 ს.]

210 ფ.; 15×11; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა (დაზიანებული: ფფ.: 6, 15, 22 ამოვარდნილია; 30 და 31 შუა ამოჭრილია 12-მდე ფ.); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-16—17 ს.]; დაუწერელია: 30 r-v.

„... ლოცვა საფლავის კუ̃თისა.—ღმერთო, ძლიერო და საშინელო, რომელმან არარასაგან ყოველივე არსად მოიყვანე...“ 1 r—210 v.

შენიშვნა: კურთხევანის მასალა 1826 წელს მოსკოვში დაბეჭდილ „კურთხევანთან“ შედარებით სხვაგვარადაა დალაგებული: იწყება საფლავის კვეთის წესით და თავდება ყრმის პირველ აღკვეცის ლოცვის ტექსტით.

მინაწერები: 1 r, 6 v, 78 r, 210 r-v.

1450

ჟამნი [მე-15—16 ს.]

138 ფ.; 14×10; ქაღალდი: ტყავგადაკრული ხის ყდა; ნაკლული; დაზიანებული (1 ფ. ამოვარდნილია); ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-15—16 ს.].

1. [ჟამნი]. „... ...ლსა ესრეთ წ̃ა შინა გეჩუ̃ნო, რათა ვიხილო მე ძალი ⟨და⟩ დიდებაჲ შენი...“ 1 r—78 v.

შენიშვნა: 1. ჟამნში ჩართული თვენი (67 r—78 v) მეტად მოკლეა.

2. ჟამნის ტექსტს დართული აქვს: ა. „შუქრის ვარსკ̃ლავთა საკითხავი. 78 v 80 r. ბ. „ძრვისა და ქუხილისა, ცისარტყელისა და მნათობთა დაბნელებჲსაჲ.“ 80 r—84 r. გ. „სამთვარიო ქალის განჴსნისა...“ 84 r—85 r;

დ. „სამთვარიო მართალი და ჭეშმარიტი.“ 85 r—95 v. ე. „ასოთა [სა]მღერელი მართალი; და ჭეშმარიტი“ 96 v—102 r; ვ “საეტლო მართალი და ჭეშმარიტი.“ 102 r—121 r. ზ. „კალანდა, თქმული ეზრა წ´წყლისა.“ 122 r—122 v. ჱ. „კურთხევაჲ ზუარაკისაჲ.“ 122 v—124 v.

3. [ღვთისმშობლის საგალობლები და საკითხავები სამოციქულოდან] „შენგან შობილსა ღმერთსა ღმერთად თ´ყნის ვსცემთ.“ 125 r—138 v.

წყდება: „აბრაჲმ, ლოთი, მოსე, დ´თ ბჲნაკები აღაოტნეს უკხო თე..“

1451

კონდაკი (ფრაგმენტი) [მე-14—15 ს.]

35 ფ.; 12×8,5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მეტად დაზიანებული (ფურცლების ნაპირები ტექსტითურთ შემოცვეთილია და ჭუჭყის გამო ზოგან არ იკითხება); ნაკლული; ნუსხური [მე-14—15 ს.].

„... ...ლისა სოფლისა უფალი ჩ´ნი ღმერთი იესუ ქრისტე მოავლი[ნე] მაცხოვნებელად და მჴსნელად...“ 1 r—35 v.

წყდება: „... ჴსნად ჩ´ნდა და ...[შე]გვიწყალენ.“

1452

ყანჩაეთის ჟამნ-გულანი [1674 წ.]

577+1[1ა]; 24,3×18,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა ხისა (მოშლილი, I ყდა დაღრეცილი, ყუაზე ტყავი დახეულ-დაზიანებული; ყდის შიგნითა არეებზე გაკრულია ძველი აბრეშუმის ქსოვილი; აბრეშუმის საფარი, სხვა, უფრო თხელი ქსოვილისა, დაკრულია ფერადებით ნახატი ილუსტრაციების დიდ ნაწილზე; 1 ფ. 1ა—ამოვარდნილია; 6, 576—577 ფ. დახეულია, 2—6 ფ. დახეული და კიდეებ-შემოცვეთილია); ნუსხური (სათაურები სინგურით, მინაწერები და ილუსტრაციების წარწერების უმეტესობა—მხედრული); გადამწერნი: ზაქარია (23 v), [ონოფრე მთიული] 202 r, 211 r. „მ´ღდელი საბაჲ“ 516 v; დამკვეთი: ურბნელი მთავარეფისკოპოზი ევდემოზ გლონის თავის ძე, რატის შვილი, ქსნის ერისთავთ-ერისთვის სახლის ძე (23 v, 35 r, 68 r, 81 v, 527 v, 576 v); ფერადებით ნაწერი ილუსტრაციები (მინიატჲურები, თავკაზმულობანი, ბოლო-კაზმულობანი): 1 ა.r, 6 r, 7 r, 8 r, 9 v, 10 r, 11 r, 12 r, 23 v, 24 r-v, 25 r, 163 r, 171 r, 178 v, 318 r, 319 v, 321 r, 3 4 r, 327 r, 350 v, 362 r, 368 v, 369 v, 374 r, 386 v. 392 r. 401 r, 410 v, 416 v, 417 v, 432 r, 437 v, 445 v, 450 v, 457 v, 461 r, 468 v, 474 r, 478 v, 487 r, 494 r, 500 v, 501 v, 502 r, 503 v, 504 r, 517 v, 522 r, 536 r, 540 r, 555 v.; დაუწერელია ყოველი მოხატული ფურცლის მეორე გვერდი. ჩამოტანილია ე. თაყაიშვილის მიერ ყანჩაეთის ეკლესიიდან 1916 წ.

1. „პარაკლისი, ახლად თარგმნილი ბერძულისა წესითა, სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღ´თის-მშობელისა, ვისთ´სცა გენებოს.—მღდელმან „კურთხეულარსი“, „მოვედით თაყ´ანისვცეთ:“ გ. „უფალო, შეისმინე,“ ს´დ, „დიდებაჲ,“ „აწჲ,“ „ალილუიაჲ“ :გ: „ღმერთი უფალი და გ´მო[გჳჩნდა ჩუენ] ს´დ, „ოხითა ჳმაჲ დ. „ღ´თის მშობელო, ყოვლად წმიდაო, რომელი მეოხი ხარ კადნიერად ვითა ,დედიჲ, წინაშე შენისა...“ 16 r—20 v.

შენიშვნა: „პარაკლისის“ ტექსტის წინ, 4 r—15 r-ზე მოთავსებულია შემდეგი მასალა, ნაწერი ტექსტის ხელით:

ა. „საკჳმატოჲ.—ია ვარსა: ბ, იდ; თებერვალსა: გ, ე..“ 4 r.

ბ. „ჴელის გაჴსნა თუ გინდოდეს.—ერთსა და ბ გაზურიანდების..“ (აქვეა—ძარღვის გახსნის, კოტოშების გაკეთების, წურბლის მიკიდებისა და სხვ. წესები, „მრავალთა მეცნიერთაგან გამოკრებული.“) 4 r—5 r.

გ. „ესე ოხითა შემდგომად ამაღლებისა სწორსა ზედა ვდღესასწაულობთ, ხუთშაბათსა მეშჳდესა, დავით-გარესჯასა წმიდისა მამისა დავითისასაჲ“ (დართული აქვს: „იანვარსა იდ, ოხითა“—წმ. ნინოს საგალობლები, რიცხვით 2). 13 r—14 r.

დ. „მონაჲ ღთ´ისაჲ ჭეშმარიტისა და მოღვაწე მსახურებისა მისისა სულიერი მამა და მოძღ´რი შენი, მთავარ-ეფისკოპოზი მოგანიჭებ ქრისტეს მიერსა შენდობასა...“ (ეს უკანასკნელი პარაგრაფი გამოქვეყნებულია ე. თაყაიშვილის მიერ (იხ. Канчаетский жам-гулани“ и исторические приписки его кинклоса Сб. М. О. М. Пл. К. В. 29. Тифлис. 1901 г. გვ. 119). ტექსტის ბოლოს—„ევდემან, მონაჲ ღჲ.“ 15 r.

ე. კრულობისაგან [წყევლის-გან] გახსნისა და შენდობის ლოცვა (მხედრ. ხელით) 2 r.

ვ. სამკურნალო ხასიათის დარიგებანი (მხედრული ხელით, 1 r).

2. [კურთხევანი. ნაწყვეტი].—„ესე უწყებულ იყავნ ყოველთა, ვისცა ენებოს კურთხევაჲ პურთა, ესრეთ ჯერ არს: კჳრიაკესა ანუ საუფლოთა დღესასწაულთა შეიმოსოს მღ´დელი და დიაკ´ნი. გამოვიდეს მ´ღდელი საკურთხევლად, დიაკ´ნი—აღსავალთა კართაჲ. თქ´ას დიაკ´ნმან: „გვაკურთხენ, მეუფეო.“ მგალობელთა თქ´ან: „მოვედით, თაყ´ნისვსცეთ...“ 21 r—23 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „უფალო, შეიწყალე ცოდვილი ზაქარია, რომელმან ესე ჟამ-გულანი, რაჲც უძლურებისა ჩემისა მეძლო, მოვიჭირვე კარგად გაკეთება, ბრძანებითა მთავარებისკოპოსისა რატიშვილის ევდემოზისაჲთა, რომლისა კურთხეულმცა არს საჴსენებელი მის[ი]. რამეთუ იყო ტკბილ სიტყჳთა, მშჳდ გულითა, და ესე საკჳრველ იქმნა: ებრძანებინა და ვეახელ. მას ღამესა, ჟამსა ცისკრისასა, მეძინა სენაკსა მცირესა გოდოლსა. მას თანა იყო ზღუდე გალავნისა, სიმაღლე წყრთაჲ ია. გამოვ[ე]ლ საჭმარისათჳს ჴორცთასა. გარდამიჴდა ფერჴი და ძირსა დავარდი მის გალავნისასა და კიდევ უზიანოთ მოვრჩი ღ´თისაჲ შეწევნითა და მეოხებითა წმიდისა მამისა დავითისითა. ღ´თის გულისათჳს, შენდობაჲ ყავთ, ვინ მიემთხჳვნ]ეთ ნაჩხაბსაჲ ამას ქ´სა: ტპი.

(23 v, ტექსტის ბოლოს, ვარდისფერ ფონზე, ოქროთი, ფირუზის ფერითა და შავით ნახატი როზეტის ფოთლებსა და ყვავილებს შუა, ტექსტის ხელით. შდრ. ე. თაყაიშვილი. Канчаетский „жам-гулани“ и исторические приписки его кинклоса. გვ. 117).

3. [ჟამნი] „აღსდგე რაჲ ძილისაგან, ესე ლოცვანი, სთქუ: „უწინარეს ჟამთასა,“ „უფალო იესუ ქრისტე,“ „დიდებაჲ შენდა, დამბადებელო,“ „მეუფეო, ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან ღირს მყავ მე, შეგინებული ესე და არაწმიდაჲ, აღდგომად ძილისაგან...“ 24 v—219 v.

ჟამნის შედგენილობა:

1. [ლოცვანი დილისანი]. 24 v.
2. „ჟამნი შუაღამისანი, ბერძულნი, ხუთთა დღეთანი.—ლოცვითა წმიდათა ღმერთ-შემოსილთა მამათა ჩ´ნთა, უფალო...“ 25 r—31 v.
3. „გალობანი შუაღამისანი. ჴმაჲ ბ გ´ი.—რომელმან დაფრ´აჲ სი“, „შემეწიე მე...“ 31 v—34 v.

4. „ლოცვა[ნი] შუალამჱს[ანი], სავედრებელ[ნ]ი, ა.—აწ აღმადგინო მე, უფალო...“ 35 r—40 v.

შენიშვნა: სხვა (ანონიმურ) ლოცვათა შორის: ბასილი კესარიელის „უფალო, ღმერთო ჩ´ნო, მრავალ-მოწყალეო...“ 37 r.

5. „ჟამნი შუალამისანი შაბათსა.—„მეუფეო ზეცათაო...“ 40 v—45 v.

შენიშვნა: სხვა ლოცვათა შორის „წმ. ევსტათისი.—დიდებით გადიდებ შენ, უფალო...“ 44 r.

6. „ჟამნი პირველ ცისკრისაჲ“—[დიდმარხვის წესები და შემდეგი ჟამთა: „პირველისა“ და „სამჟამისა“]. 45 v—73 r.

შენიშვნა: ა. სხვა ლოცვათა შორის წმ. სიმონის „მამაო, ღირსებით სასურველო...“ 54 r.

ბ. „კურთხევათა“ პირველი ნუსხის ტექსტის შემდეგ ვკითხულობთ; „ქართველნი ამას საქცევსა ზედა უქცევენ: „ადიდებს სული ჩ.“ ჴმაჲ ა. ნათესავნი ყოველნი შენ განატრით მხოლოსა ღ´თის მშობელსა... (ჩ მოწერილია ღვთისმშობლის საგალობელი, ხმა ა—დ, აგი, ბგი, გგი, დგ და ბოლოში ისევ „ადიდებს სული ჩი´.“ და ქვემოთ—„ხოლო ბერძენნი ესრე სახედ რჲ´ ზემოჲ მუჴლი ითქჳ´ს, ამისსა შემდგომად გაიმუჴლევის: „უპატიოსნესსა, „ს´დ.“ „ღ´თისმშობელსა გალობით ვ.“ რასაც მისდევს: „გალობაჲ[ნი] წ´სა ღ´ისმშობლისა[ნი].“ 60 v—63 v.

7. „შემდეგი ჟამთა პირველისა ჟამისა,“ „ჟამი სამჟამისაჲ (და „შემდეგი“ მისი), „ჟამი მეექუსე“ (შემდეგითურთ), „ჟამი ცხრა ჟამისაჲ“ (ლოცვებითა და „მომიჴსენენით“) 73 r—86 v, 99 v—102 v.

8. „სამგზეფსო პ´ლე სახარებაჲ დ´ღსა წმიდასა კჳრიაკესა“ (სამოციქულო-სახარებათა საკითხავებით) 86 v—97 v.

9. „[ჟამ-სმასთან დაკავშირებული ლოცვები და „კურთხევანი“] ა. „ესენი სამხრად ბრძანონ, უფალნო ჩემნო.—აღგამაღლო შენ, ღმერთო ჩემო, მეუფეო ჩემო...“ 97 v—98 r.

ბ. ლოცვაჲ და კურთხევაჲ რაჟამს პურად დასხდებოდენ.“ 98 r.

გ. „ლოცვაჲ ტაბლით აღდგომისა.“ 98 r-v.

დ. „კურთხევაჲ ტრაპეზისა.“ 98 v—99 v.

10. „განგებაჲ პირველსა კჳრიაკესა წმიდათა მარხვათასაჲ.—ჟამსა ჯეროვანსა წარვიდეს კანდელაკი“...“ 102 v—114 v.

შენიშვნა: აქვე არის: ა. საგალობლები და ლოცვები „დიდი სერობისაჲ“— 103 r—108 v. „მცირე სერობისაჲ“ 108 v—112 r.

ბ „ლოცვა წ´ისა... მაკარისი.—უხრწნელოჲ, უბიწოოჲ, ყოვლად მოწყალეო უფალო...“ 112 r—v.

გ. „ლოცვა წმინდისა... ი´ნე ოქროპირისაჲ.—კ´ლად შემი´ბრკუმა უბაჲდრუკსა გონებითა..“ 112 r—114 v.

11. „პარაკლისი მგზავრობისა."—ლოცვებით და სახარება-სამოციქულოს საკითხავებით, სხვათა შორის, „ლოცვაჲ... ი˜ნე ოქროპირისა.—ჰჱ, უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩვენო"... 117 r-v.

12. „ლოცვანი დღისანი" („პირველი ჟამისა"—„**იბ** ჟამისა) 117 v—120 v.

13. „ლოცვანი ღამისანი." (ა ჟამიდან—**იბ**-დე) 120 v—123 r.

14. „სხვა[ნი] ლოცვა[ნი]" (სხვათა შორის: „შემდგომად ძილად დაწოლისაჲ," „დღისაჲ [ყოველთა] ჟამთაჲ," „წმიდისა ეფრემისა.—ბოროტთა გულის სიტყვათა მიმართ.—წარვედ უკუნა ჩემსა სატანა..." 126r.—წმ. დანიელისა. „ბრძოლისა სიძვისასა სავედრებელად ღ˜თისაჲ.—შემწე იქმენ ჩემზედა, მეუფეო..." 126 r. „ი˜ონე დამასკელისა. ლოცვაჲ შუაღამე სათქმელი.—უფალო ღმერთო, მდიდარ ხარ წყალობითა..." 126 v.

15. „იბაკონი წ˜ისა ღ˜თისმშობლისანი, რომელ არს დაუჯდომელნი. ხოლო ბერძულაჲდ აკქ˜აისტო (sic) ეწოდების.—ზეშთა მბრძოლისა..." 127 v.—131 r.

16. „ლოცვა დღითი-დღე სათქუმელი ყოვლად-წმიდისა ღისმშობელისა მიმართ, უკეთუ გსურის ხილვა მისი ჟამსა სულისა შენისა განყოფისასა.—შეიწყნარე აწ, დიდებულო..." 131 r—132 v.

17. „ლოცვაჲ განთიად და მიმწუხრ სათქმელი, წმიდისა ი˜ე დამასკელისა.—დიდებაჲ შენდა, ღმერთო, დამბადებელო და ამგებელო ყოველთაო..." 132 v—133 r.

18. „ლოცვა წ˜ისა ღ˜ის შმობლისა მიმართ სავედრებელი სათქუმელი.—მრავალნი და დიდებულნი ნიჭნი მომეცნეს მე..." 133 r—134 v.

19. ლოცვანი ზიარებისა: ა. „ლოცვა ზიარებისა, თქუმული წმიდისა მამისა ჩ˜ნისა დიდისა ბ˜ჲსილისა.—გმადლობ შენ, უფალო..." 134 v—136 r.

ბ. „სხვაჲ ლოცვაჲ ზიარებისა, თქმული წ˜ჲ... ი˜ნე ოქროპირისა.—უფალო, არა ღირს ვარ..." 136 r—137 r.

შენიშვნა: აქვე არის იმავე ავტორის (იოანე ოქროპირის) „სხ˜ჲ ლოცვაჲ ზიარებისა.—მეუფეო, უფალო, არა ვარ ღირს..." 137 r.

20. ლოცვანი შემდგომად ზიარების:

ა. „გმადლობ შენ, უფალო ღმერთო ჩ˜ნო, ყოვლითვე..." 137 r-v.

ბ. „ლოცვაჲ თქმული იოსებისა, შემდგომად ზიარებისა.—გმადლობ შენ, კაცთმო˜ყვარეო..." 137 v.

გ. და სხვ. (ავტორთა დაუსახელობელად) 137 v—138 v.

21. „ლოცვა წმიდისა ს˜მონისი გულის სიტყთ˜ათჳს.—ჰოჲ, უფალო იესუ ქრისტე, სიტყუაჲო ღ˜ჲ უკ˜დავისო..." 138 v.

22. [კითხვა-მიგებანი]. „კითხვაჲ: ვინა [ჲ] მოვალს გულსა კაცისა გმობაჲ ღ˜ჲ მაღლისა..." 138 v—139 r.

შენიშვნა: ტექსტში განმარტებულია, რომ „ღვთის გმობა" და „გულის სიტყვანი" ამპარტავნებისა და ზვაობისაგან მომდინარეობენ.

23. „უჴორცონი: ცაჲ და ქუ˜ჲ, ნათელი და ბნელია..." 139 r.

შენიშვნა: ჩამოწერილია—რა თანამიმდევრობით „შექმნა ღმერთმა“ ქვეყანა 6 დღეში.

24. „სარტყელნი არიან ცისანი: სარტყელსა ზედა კრონოს, დიაჲ, არეაჲ, მზე, ეფროდიტი [!], ერმი, მთოვარე. ეფროდიტო ოდესმე საცისკროდ და ოდესმე სამწუხაროდ იხილვების. არეს გარეშემო—ეთერი და ეთერს ზემო—ცაჲ. რომელი იგი მიიტაცა სამ ცაჲმდე და ესმნეს ესევითარნი საიდუმლონი, რომლითა ცხრად თქმულთა მათ დასთაჲ სამად განჰყოფს და სამად განყოფილთა მათ თითოეულსა პატივსცემს სამობითითა შემკულობითა, რ˜ ესე არს ცხრათა სამად განყოფა...“ 139 r-v.

შენიშვნა: გარკვეულ კოსმოგონიურ წარმოდგენასთან დაკავშირებით აქ განვითარებულია დოგმატიკური მსჯელობა „სამობის“ შესახებ. „პირველი სამობაჲ არს საყდართა... მეორე—უფლებაჲთა და ძალთა და ჴელმწიფებათა... მ˜სამე... მთავრობაჲთა..“

25. [ოხითა იბაკონი საწელიწდონი].—„თვესა სეკდენბერსა აქ˜ს დღე **ლ.** დღეთა აქ˜ს ჟამი **იბ** და ღამეთა ჟამი **იბ.** თვესა სეკდენბერსა [ა] დაწყებაჲ ინდიქტიონისა...“ 139 v—182 v.

შენიშვნა: ივნისის ლ (30)-ს, სხვათა შორის ჩართულია: „ამასვე დღესა წმიდისა მამისა ჩვენისა გიორგი მთაწმიდელისა ქართველთა მონასტრისა, ლიტანიაჲ.—„ღმერთო მამათა ჩვენ[თაო].“ იბაკოჲ **ლ** გი. „არა დააკლდი.“ „ათორმეტთა მზეთა შორის მნათობთა მათ სოფლისათა, ვითა მთიები, ჰბრწყინავ ნათლითა ღ˜თის მეტყ˜ლებისითა, ბრძენო გეორგი...“ 176 r-v.

26. „ოხითა-იბაკონი მარხვათა და ზატიკთანი, მეზუერისა და ფარისეველისა კჳრიაკესა.—ოხითაჲ აღდგომისა ჴმისა, რომელიცა ხუდებოდეს, იბაკოჲ „არა დააკლდი.“ „ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო...“ 182 v—196 r.

შენიშვნა: აქვე გვაქვს საგალობლები „აღვსების“ დღიდან მოყოლებული „ყოველთა წმიდათა კვირიაკემდე.“

27. „გმადლობსი, თქმული მაკარისი, ოდესცა გინდეს.—გმადლობ შენ, უფალო ღმერთო ჩემო, ყოვლითა გულითა ჩემითა...“ 196 v—197 r.

28. ...„ლოცვაჲ[ნი] წ˜სა ი˜ნე ოქროპირისა.

ა. ლოცვა მონაზონისა.—გმადლობ შენ, უფალო ღმერთო ცხორებისაო...“ 197 r—198 v.

ბ. აღსარებისათჳს ცოდვათასა და სინანულისა.—ვაჲ, ჩემდა, რამეთუ ცოდვანი ჩემნი არიან უფროჲს ქვიშისა...“ 198 v—199 r.

29. „ლოცვაჲ წის˜ა ამონაჲსი.—უფალო ღმერთო ცხორებისა ჩემისაო, რომელმან წწ˜ყლისა შენისაჲ...“ 199 r.

29¹. „ლოცვაჲ ავაზაკისა ერთისაჲ, რომელი მავრიკ მეფემან მიიყვანა ღ˜თისაჲ.—რაჟამს დასწვებოდე სარეცელსა ზედა, წართქჳ...—ჰოჲ სახიერო, არას უცხოსა ვითხოვ...“ 199 r-v.

30. „ლოცვაჲ წმიდისა ეფრემისი.—ვცოდე და არა განვეშორე ცოდვასა... 199 v.

31. „ლოცვა ოდესცა გენებოს, თქმული წისა თეოფანესი...

—აღვიარებ შენ, მამაო, უფალო ცათა და ქ˜ყანისაო...“ 199v—202r.

32. „ორშაბათსა ლოცვაჲ აღსარებისა წ´თა მთავარ-ანგელოსთა მიმართ.—უფალო, უფალო, მრავალმოწყალეო! ამისთჳს მოვივლტი შენდაჲ...“ 202 r—204 r.

33. „ლოცვა აღსაარებისა წ´ისა ბაჲსილისი.—სულოჲ უბაჲდრუკოჲ! ვიდრემდის უზრუნველ ხარ!...“ 204 r—205 v.

34. „სამშაბათს... სავედრებელი წმიდისაჲ ი´ნე ნათლისმცემლისაჲ [და წმიდათა წ´წყლთა და...] მღ´დელთ-მოძ´ღრთ-მოწამეთა.—წ´წყლად და ანგელოზად გიცნობთ...“ 205 v—208 r.

35. „ლოცვაჲ ეფრემისი აღსაარებითი.—შეინანე, სულო ჩემო, შეინანე...“ 208 r-v.

36. „ოთხშაბათსა სავედრებელი წმიდისაჲ ღ´თისმშობლისაჲ, თქმული თეოფანესი.—ყოვლად დიდებულოჲ, ყოვლთა უმეტესოჲ...“ 208 v—211 r.

37. „ლოცვაჲ ოთხშაბაჲთსავე აღსაარებისა და სინანულისა.—შენ მხოლოსაჲ ძჳრ-უჴსენებელოჲ უფალო, აღგიარებ...“ 211 r—212 v.

38. „ხუთშაბაჲთსაჲ სავედრებელი წ´თა მოციქულთაჲ, თქმული თეოფანესი.—ყოველთა შემოქმედი ღმერთი იტყჳს...“ 212 v—215 v.

39. „ლოცვაჲ წმიდისაჲ დიდისაჲ ბასილისი.—უფალო ღმერთო, მილხინე მე ცოდვილსაჲ...“ 215 v—216 r.

40. „პარასკევსა ლოცვა აღსაარებითი წი´სა ი´ნე დამასკელისა.—უფალო, რომელი დიდ ხარ წყალობითა და მიუწდომელ მოწყალებითა...“ 216 r—217 r.

41. „შაბაჲთსაჲ ლოცვაჲ აღსარებით თქმული წ´ჲ მამისაჲ ჩ´ნისაჲ ი´ე ოქროპირისაჲ.—უფალო ღმერთო ჩ´ნოჲ, დიდოჲ და საშინელოჲ და დიდებულო...“ 217 r—219 r.

42. „დასდებელნი ყოვლად ბრწყინვალისა აღდგომისანი.—ჴმაჲ **ა.** სამწუხრონი ლოცვანი ჩვენნი შეიწირენ...“ 220 r—317 v.

შენიშვნა: სინგურით ნაწერი სათაურები ტექსტში:

ა. „გალობანი... სამებისანი და... ღ´თის მშობლისანი, წართულნი.“ 221 r—223 v.

ბ. „იბაკონი ყოვლად წმიდისა ღ´თისმშობლისანი ღამისთევად. ჴმაჲ ა. რომანოზ.—სასოო და შესავედრებელოჲ ქრისტიანეთაო...“ 223 v—227 r.

გ. „წარდგომანი აღდგომისანი“ 227 r—228 r.

დ. „აღსავალნი“ 228 r.

ე. „გალობაჲ[ნი] აღდგომისანი და... ღ´თის მშობლისანი წართულნი.“ 228 r—230 v, 232 v—237 r.

ვ. „ერთის კჳრის მსგეფსის საკითხავები.“ 231 v—232 v.

ზ. „კჳრიაკესა მწუხრი. დასდებელნი სინანულისანი.“ 237 r—238 r.

ჱ. „სერობისად გალობანი წმიდისა ღ´თის-მშობლისანი. 238 r—239 r.

თ. „ცისკრად: „ღმერთი უფალი“ და „ოხითა“ ანუ „ალილუიაჲ“ და „წმიდაჲ არსნი.“ „გალობაჲ სამებისა“. 239 r-v.

ი. წარდგომანი, გალობანი, დასდებელნი და სტიქარონნი: სინანულსანი, მთავარ-ანგელოზთანი, ნათლისმცემლისანი, ჯვარისანი, სამებისანი, სულისანი, მღვდელთ მოძღვართა, „აღვივსენით—ღთის-მშობლისანი,“ მოციქულთანი, „გამოავლინე სამარადისო,“ „გალობანი აღდგომისანი და ღ´თისმშობლისანი წართულნი,“ „აღსავალნი,“ „გალობანი აღდგომისანი და ღ´თისმშობელისანი წართულნი, ორნივე ერთად.“ 239 v—317 v.

შენიშვნა: ერთ-ერთი საგალობლის ავტორის სახელი მიწერილია მარცხენა არშიაზე, ტექსტის პირველი სტრიქონების გასწვრივ: „თეოფანე.—ჰოჲ, სასწაული! მ~ფჱბრ დამიწერე, მაცხოვარ...“ 272 v.

43. სახარებაჲნი საცისკრონი აღდგომისანი ათერთმეტნი. მათესი.—მას ჟამსა შინა. ხოლო ათერთმეტნი იგი მოწაფენი წარვიდეს გალილეას...“ 320 r—328 v.

44. „აქა იწყებიან ჴმაჲ—სახარებანი ყოველთა წმიდათა კჳრიაკესაჲ.

ა. კჳრიაკესა ჴმაჲ ჱ, ცისკრად, სახარებაჲ ა. პ~ვლე—ბ. სახარებაჲ მათესი ა.

ბ. კჳრიაკესაჲ—ჴმაჲ ა. ცისკრად: სახარებაჲ ბ, პვლ~ე, ჰრომთა—გ. სხ~რბჲ მ~თსი, ა.“ 329 r-v.

თავდება: „მა კკესა, ჴმაჲ ჱ, ცისკრად—სახარებაჲ ჱ, პავლე—კოლასელთა, მბ. სახარებაჲ ლუკასი, კე.

„ესრეთ მიჰყევ, ვიდრე ბზობადმდე. უცთომელია, ნებითა ღ~თისაჲთაჲ.“

45. „ესე ქრონიკონი დაიწერაჲ სახითა იჱრუსალიმისითა, სრული, უცთომელი.

—ა, ფბ. კვ, აპ. იგ. დღ. ვ. აპ. ე, ლ. ბ. ფბ, იჱ. აპ. ბ. დღ. გ. აპ. ზ ია... 330 r—339 v.

შენიშვნა: 1. სანახევროდ სინგურით ნაწერი (რიცხვობრივი მნიშვნელობის ასოები) ქრონიკონი იწყება 1313 წლით და თავდება 1854 წლით.

2. ქრონიკონის ცხრილ-ცხავების არშიებზე მიწერილია მრავალი ისტორიული მნიშვნელობის ცნობები: 1444 წ. 1679 წ.—ტექსტის ხელით. 1688 წ.—1732 წ.—სხვა ხელით (ზოგი—მხედრულით).

3. ქრონიკონის ისტორიული მინაწერები ამოკითხული, გადმოწერილი და გამოქვეყნებულია ე. თაყაიშვილის მიერ. იხ. Канчаетский „жам—гулани“ и исторические приписки его кинклоса.“ Сб. М. О. М. и Гл. Кавказа. 29. Тифлис. 1901. გვ. 115—137, ყოველი ცნობის სხვა ისტორიული წყაროების ცნობებთან შედარებით (სქოლიოებში).

46. „კითხვა თუ ქრონიკონი რაჲმდენჯერ ქცეულარს. ხოლო ქრონიკონი და შჯული [ა]თორმეტჯერ ქცეულარს დასაბაჲმითგან. და ესე ქრონიკონი და შჯული ქრისტეანეთა გამო[....]ბილი და გამოქანდაკებული, ყოველთა შჯულთა უთავადესი, ესე ახალი მეათცამეტედ დადგრომილ არს, არღარა, იცვალების სხვაჲ შჯული, არამედ ამას ზედა არს აღსასრული, იცოდი.—ცნობაჲ და მეცნიერობაჲ მზისა თუ გინდეს, თუ რაჲ სახე არს ანუ რაჲსა შიგა არს მჯდომარე: სახლსა ალისასა და ცეცხლისათა და სახლი იგი ურემთა ზედა დგას ცეცხლისათა და, აჰა, ვითა ვერძი, დამოკიდებულ არს ჴელთა ზედა ურემთასა. აღმოსავლეთით ვიდრე დასავლეთამდე სამი გარდაქცევა არს ურემთა მათ. ერთსა მას გარდაქცევასა მისსა გამოვლენ ათერთმეტნი ქარნი, რომელთა ჰრქჳან სახელები ესე: ზარილ, სურაკან, შურალ, ახაკან, სეჩხარ, კეკას, მეჭან, ღელაქ, შულან, ტოლინოლ, კეკონ. ამათ მსახურონ მზესა. მეორედ გარდაქცევასა გამოვლენ ათერთმეტნი ქარნი, რომელთა სახელები ესე არს: ღეთელ,

მალველ, მალკაწ, ჭაშვვი, ლოვს, არლონ, ჯერმაკი, ელის, თურაკამ, არბეკასინო. ამათ მსახურონ მზესა. მესამესა გარდაქცევასაჲ გამოვლენ სხუანივე ათერთმეტნი მსახურნი ქარნი, რომელთა ჰრქჳან სახელები ესე: დოტელ, რიკონ, ძარია, მერიონ, აპიას, კასონ და ბაჲნაკ, ორნასრიტ, ლევლიხს, ლიხკონ ტისტიორიონ. ამათ მსახურონ მზესა, ვიდრე დასავალადმდე. და ოდეს მზე ანუ მთოვარე დაბნელდენ, უწყოდი, რ̃ მოეგებჳის მას ღრუბელი ვეშაპის სახე, დაჰფარავს ბრწყინვალებაჲსა მათსა, დანთქამს იგი, ვითა არს ბრძანებაჲ ღთისაჲ. დიდებაჲ არიან სამნი ქარნი, რომელთა ჰქჳან ესე: სენიკ, ბენიკ და ივლისტოს. ამათ დააქციონ ღრუბელი იგი, ვეშაპის სახე, ბრძანებითა ღ̃თისაჲთა და გამოიყვანონ იგი ბნელისაგან. ესე არს მნათობთა დაბნელებაჲ. და არიან შჳდნი სარკმელნი, რომელთა ჰრქჳან სახელები ესე: ჰრატ: მზის თ[უ]ალი, ნათლის გჳრგჳნი ბრწყინვალე, მთვარე საჩინო და ნათლის მცემელი. და არიან შჳდნი სვეტნი ცისანი, ვითა იტყჳს სოლომონ: სიბრძნემან იშენა თავისა თჳსისა სახლი. არიან შჳდნი ცანი, რომელთა სახელები არს ყინელი." 340 r.

47. „პეტრიჭი. გალობანი ყოველთა წმიდათანი, წესსა ზედა ტჳბიკონისასა. თჳესა სეკდენბერსა აქ̃ს დღე ლ. დღეთა აქ̃ს ჟამი იბ და ღამეთა ჟამი იბ. ჴმაჲ **ბ გი**, უგ̃**ლბა** „ზ̃ღჲ მეწამული ჟამთა და წელთა ჴელმწიფებითა. ღმერთ-მთავრობითითა მოქმედო უფალო, სამგვამოვნებით დიდებულო, ხოლო ერთარსებით თაყ̃ნისცემულო, გ̃აცხოვნენ ქმნილნი შენნი, აწცა მოწევნულნი დასაბაჲმსა ჟამის მოქცევისასაჲ.

—ღირსი ს̃ნ—ყ̃ისა დიდებულ." „სუც̃ტ მოთ." „გხ̃ნ მიმ̃დ. ა. მამაჲ. „მოწამემან." ი̃ანე მმარხველი—„კანონად სარწმ̃ნ." ბ..." 342 r—349 r.

შენიშვნა: 1. ავტორის—იოანე პეტრიწის, სახელი მოცემულია სათაურისა და ტექსტის დასაწყისი სტრიქონების გასწვრივ, მარჯვენა მხარეს, თვეთა დღეების სათვალავის ვერტიკალურად ჩამოწერილი ნუსხის სვეტის თავში, ჯვარის სახით, უჩვეულო ფორმით: „პეტრიჭი."

2. თვის დღეების მიხედვით ჩამოწერილია წმიდათა სახელების ნუსხა და ყოველი სახელის გასწვრივ მიწერილია საგალობლების დასაწყისი სიტყვები (სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დე).

48. „თჳესა სეკდენბერსა ა დაწყებაჲ ინდიკტიონისა და გჳრგჳნი წელიწდისა და ჴსენებაჲ წმიდისა ს̃ნ ჰალაბელისა. ჴმაჲ ა. „ზეცისა განწეს". „თავადისა ქრისტეს ღ̃თისაჲ მოძღრებისა მიერ ლოცვა გჳსწავიეს, ყოველთა დღეთა ესრეთ მისა მიმართ ჴმობად: „ჰოი, მამაო, რომელი ხარ ცათა შინა..." 351 r—499 v.

შენიშვნა: ტექსტი „საუფლოთა დღესასწაულთა და „საჩინოთა წმიდათა" საწელიწდო საგალობლებსა და საკითხავებს შეიცავს (სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დე).

ანდერძი (გადამწერისა): „ღ̃თის გულისათჳს, ნუ მწყევთ! წინწილი დედასა ასრე ჰქონდა და მეც ასე ვწერე. უბრალო ვარ, ღმერთმან უწყის, უფალნო ჩემნო." 499 v. ტექსტის ბოლოს.

49. „წესი, რომელი აღესრულების წმიდასა დიდსა პარასკევსა.—მეორესა ჟამსა დღისასა ჰრეკონ და შეკრბენ ლოცვად და ილოცონ მზისა და სამჟამისა ამით წესითა და დაჰკიდონ კანკელსა წინაშე ხატი ჯ̃რცმისა და

ალანთნენ კელაპტარნი და იწყონ ლოცვად მზისა. ფსალმუნი ბ. „რა´ჲდ აღიძრნეს წარმართნი...“ 505 r—516 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „დაესრულა. სრულ იქმნაჲ ჟამი ცხრა ჟამისა. ღმერთო, შეიწყალე ამისი მწერალი ცოდვილი მღ´დელი საბაჲ. ამინ.“ 516 v. ტექსტის ბოლოს.

50.„ წმიდასა დიდსა შაბათსა მწუხრი. ვჰრეკთ მეათესა ჟამსა დღისასა და შეიმოსების მღდელი. ჴმაჲ ა. და უქცევთ ათთა მუჴლთა ზედა: „სამწუხრონი ლოცვანი ჩ´ნნი შეიწირენ...“ 518 r—556 r.

შედგენილობა: კონდაკნი, გალობანი, წარდგომანი, გამოავლინენი, „აქებდით“, „დიდებაჲ“, სტიქარონნი და დაბადება-სახარება-სამოციქულოთა საკითხავები, „ახალ კვირიდან“ „მეშვიდე კვირიაკემდე.“

51. „კჳრიაკესაჲ მეერგასესაჲ დღესაჲ მოსლვაჲ სულისაჲ წმიდისაჲ, წმიდათაჲ მოციქულთაჲ ზედა. „უფალო, ღაღადყავსაჲ,“ ჴმაჲ ა. ,,შენ, სიტ´ყაჲ დაუსაბამო.‘‘ ,,განახლდებიან ენანი...‘‘ 556 r—559 v.

52. „სხ´ჲნი გალობანი მისვე დღესასწაულისნი: იამბიკონი ხუთ-თავნი და ხუთსიტ´ყჲნი სწორნი ბერძულად. გალობაჲ ჴმაჲ გ.—საღ´თომან ნისლმან დაფარაჲ ენაჲ მძიმე...“ 559 v—561 v.

53. „განგებაჲ მუჴლთ-დრეკისაჲ, თქმული წმიდისაჲ ბასილი კესარიელ მთავარებისკოპოსისაჲ.—ვ´ა ცხრა ჟამ იყოს, დღე კჳრიაკე წმ. მარტჳლისაჲ, დარეკონ ჟამსა და შევიდნენ. მწუხრისასა ლოცვაჲ დაიწყონ და ვ´ა „უფალო, ღაღადყავსაჲ“ დასდებელთა იტყოდი, შევიდენ სადიაკვნესაჲ და შეიმოსოს ეპისკოპოსი...“ 561 v—566 v.

54. „განგებაჲ წყლის-კურთხევისაჲ [რომელ არს] აიაზმა.—შემდგომად ცისკრის ლოცვისა [შ]ეიმოსოს მღ´დელი და დია´კნი და მოიღო[ნ] ემბაზი გინა ფეშხუმი...“ 566 v—569 v.

შენიშვნა: იგივე ტექსტი [სხვა ხელით ნაწერი?] მოთავსებულია 570 r—573 v-ზე.

55. „ლოც´ჲნი მონანულთანი.—მოიყუანნეს მ´ღმან მონანულნი რაჲოდენიცა იყ´ნეს და დაადგინოს ეკლესიისა კართა...“ 574 r—575 r.

56. [ღვთისმშობლის ლოცვა].—„ჰოი, ყოვლად წმიდაო დედოფალო, ღთის-მშობელო, უმაღლესო წმიდათაჲ ანგელოზთა და მთავარანგელოზთა...“ 576 r-v.

ანდერძი: „წმიდაო ღ´თის მშობელო, შეიწყალე ცოდვილი მთავარეფისკოპოზი ევდემოზ და მიჴსენ მარცხენით რიცხვისაგან. მიოხე წინაშე ძისა შენისა და ღ´თისა ჩ´ნისა.“ (576 v ღვთისმშობლის ლოცვის ტექსტის ბოლოს, ტექსტის ხელით).

შენიშვნა: 1. ჟამნ-გულანის ზოგიერთ ილუსტრაციას არშიებზე კალიგრაფიული მხედრულით მიწერილი აქვს ევდემოზ ურბნელის ლექსები (სასულიერო შინაარსისა):

ა. 1. ა r-ზე, ევდემოზის ფერადებით შესრულებული პორტრეტის მარჯვენა მხარეს, ასწვრივ, ღვთისმშობლისადმი მიძღვნილი ლექსი, რომლის ორი უკანასკნელი სტრიქონის დასაწყისი სიტყვები ამჟამად მოხეულია:—„ქ: შენ ხარ სუნნელთა საუნჯე კჳპაროზ-ზურმუხტიანი...“

(შდრ. ე. თაყაიშვილი. „Канчаетский жам-гулани.“ გვ. 120—121, სადაც გამოქვეყნებულია ევდომოზის ლექსების ეს ტექსტები).

ბ. 11 r-ზე, ადამისა და ევას სამოთხის ნეტარების სურათის მარჯვენა არშიაზე, ასწვრივ, 8 სტრიქონიანი ლექსი, რომლის პირველი სტროფის თავი და უკანასკნელი სტრიქონი ამჟამად მეტად დაზიანებულია:—„ქ: ადამს და ევას გემდურვი, მღთისაგან შექმნილს მიწებსა...“

გ. 504 r-ზე, ჯვარცმის გამოხატულების მარჯვენა არშიაზე, ასწვრივ, ოთხსტრიქონიანი ლექსი:

—„ქ: ჩვენთვის მოკვდა და ეწამა მოწყალე, ტკბილი იესო...“

2. ევდემოზ ურბნელის რედაქტორობით გადაწერილი, კაბენის მონასტრისათვის შეწირული ჟამნ-გულანი 1724—25 წწ. მუხრანის ბატონის ერეკლეს ძის ბატონიშვილის მამუკას ხელში ყოფილა (იხ. მხედრული მინაწერები მუხრანის ბატონის შვილის მამუკასი 337 v. 1725 წლისა და 451 rv-ზე. შდრ. ე. თაყაიშვილის „Канчаетский жам-гулани.“ გვ. 134—136, სადაც მოტანილია ხსენებული მინაწერების ტექსტები).

3. ევდემოზ ურბნელის ანდერძი, მიწერილი 1 ა. r-ზე ამჟამად მეტად დაზიანებულია და გაბმით იკითხება მხოლოდ დასაწყისი: „ყოვლად წმიდისა ძისა ღ~თისა მვედრებელი უნდო და ულირსი, ყოველთა კაცთა [უნარჩევესი]...“ (ეს ანდერძი სრულად იხ. ე. თაყაიშვილის „Канчаетский жам-гулани“ გვ. 119).

ანდერძი და მინაწერები (ტექსტის ხელით):

1. „ქ: ელკადაჲ რომაულად იბ კერატი არის და ა კერატი იგ ტალანტი არის და ა ტალანტი იგ ლიტრა არს.“ (4 r-ს ქვემო არშიაზე, ნუსხურით).

2. „ილოცვიდით და იმარხვიდით, რათა არა შეხვიდეთ განსაცდელსა „სული გულსმოდგინე არს, ხოლო ჴორცნი უძლურ.“ მამკობელი ამისი მანგლელი ევდემოზ.“ (ფერადებით ნაწერი თავკაზმულობის ქვეშ, ოქროს დიდი, მრგვლოვანი ასოებით და ქვემოთ სინგურით, წვრილი, კალიგრაფიული მხედრულით 24 r).

3. „წმიდაო სამებაოჲ, ერთარსებაჲო, სრულო და მოუკლებელო და მრავალმოწყალეო! შეიწყალე ცოდვილი ურბნელ-მთავარებისოპოზი ევდემოზ, რომელმან ალვაწერინე ჟამ-გულანი ესე.“ (35 r მეტად წვრილი ნუსხურით, ქვემო არშიაზე).

4. „წინა უკუნ დავსწერე და ნუ დამწყევთ.“ (63 r. მარჯვენა არშიაზე).

5. „უფალო ღმერთო, აცხოვნე ურბნელ მთავარეფისკოპოზი ევდემოზ.“ (68 r. ზემო არშიაზე და ანალოგიური ანდერძი 81 v, 353 r).

6. ა. „ონოფრე მთიული“ (202 r. ქვემო არშიაზე, სინგურით).

ბ. „ცოდვილი ონოფრე“ (211 r).

7. „ქრისტე, ადიდე გლონის თავიძე, ქსნის ერისთავთ-ერისთვის სახლის ძე, ურბნელ მთავარებისკოპოზი ევდემოზ“ (220 r. ზემო არშიაზე, წვრილი ნუსხურით).

8. „უფალო ღმერთო! ადიდენ ორთავე შინა ცხორებაჲთა ურბნელ მთავარებისკოპოსი პატრონი ევდემოზ ამინ. ჩფ“ (272 v, არშიაზე, მეტად წვრილად).

9. ა. „ღმერთო! შეიწყალე ცოდვილი მთავარეფისკოპოზი, რომლისა ბრძანებითა ალიწერა ჟამ-გულანი ესე. პირველად ვიყავ ურბნელი, მერმე—მანგლელი და მერმე მთავარეფისკოპოზი ქართლისა. ქ~კსა **ტნიბ**. მე, ყოვლად ულირსმა მთავარებისკოპოზმა ევდემოზ შევსწირე საძუალესა ჩემსა კაბენის მონასტერსა გესამანიისაჲ ღ~თის მშობელსა. და შერისხდი შენ, ძეო ღთისაო, მხოლოდ-შობილო და წმიდაო ღ~თის მშობელო, ვინც გამოსწიროს და გამოაჴუვას ტაძარსა შენსა. ამინ. ჩფ.“ (339 v-ს მარცხენა არშიაზე, ქრონიკონის უკანასკნელ გვერდზე, დასწვრივ).

ბ. „ესე ჟამ-გულანი დამეკარგა. არაგვის ერისთვის შვილმა გრიგოლ იშოვნა. კაბენის გესაძანიის ღ˜თისმშობლის შეწირული იყო. მე, ყოვლად უღირსმა მთავარებისკოპოზმა ევდემოზ ფეშკაში მივართვი და ისრევ გესამანი[ი]სა ღთ˜ისმშობელს შევსწირე და ესე ალთქმა დაუდევ გრიგოლს—ხარებობას დღეს კაბენს წინამძღვარი ვინც იქნებოდეს და დეკანოზი ჟამსა სწირევდეს, გრიგოლის მამას, პაპუასა, მის მეუღლეს დარეჯანს, მათ შვილთა ზურაბს და ვამიყს და გრიგოლი ხარჭაშნელს მოიჴსენებდეს. თუ ეს დააკლონ, სასუფეველსა˜ც დააკლდებიან და ჩ˜ნთა ცოდვათა ნაცულად იგინიმც განიკითხვიან“ (339 v-ს ქვემო არშიაზე).

გ. „რომელმანც წინამძღუარმა და დეკანოზმა წელიწადში ერთი წირვა და ალაპი დააკლოს: ძ˜ს ტპვ:“ (340 r, ქვემო არშიაზე).

10 ა. უფალო ღმერთო! ადიდენ ორ˜თავე შინა ცხორებაჲთა გლონის თავის ძე, ქსნის ერისთავის ძე, ურბნელი ევდემოზ“.

ბ. „უფალო ღმერთო! მეცა შემიწყალე, ცოდვილი მწერალი. ამინ.“ (527 v, ქვემო არშიაზე, მეტად წვრილი ნუსხურით).

11. „სახლსა წუ˜თი წუ˜თდა, უნებურად დაეცა. ნუ მწყევ˜, გევედრებით, უფალნო ჩემნო!“ (406 v, პირველი სტრ˜ქონების გასწვრივ, სადაც დარჩენილია წვეთი˜ს კვალი).

12. „ღ˜თის გულისათჳს ნუ მწყევთ! წინწილი დედასა ასრე ჰქონდა და მეც ასე ვწერე. უბრალო ვარ, ღმერთმან უწყის, უფალნო ჩემნო.“ (499 v, აგვისტოს 29-ს იოანე ნათლისმცემელის თავისკვეთის განგების ტექსტის ბოლოს, ტექსტის ხელით).

1453

ყანჩაეთის ოთხთავი [მე-12—13 ს.]

259 ფ.; 23,5×18; ეტრატი, ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა (დაზიანებული, მოშლილი, 111 ფ. ამოვარდნილი, 120 ფ. მარჯვენა კიდის კუთხე მოხეული; ნაკლული: აკლია მარკოზის თავის მგ და მდ მუხლები—104 v—105 r-ს შუა და იდ რვეულის I-ლი ფ.); ნუსხური (სათაურები სინგურით, ტექსტი ალაგ გაცხოველებულია); [მე-12—13 ს.]; მახარობელთა ფერადი პორტრეტები—7 v, 75 v, 119 v, 190 v. ჩამოტანილია ყანჩაეთის ეკლესიიდან ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1916 წ.

„პ˜ლი თავი. სახარებაჲ მათეს თავისაჲ. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი.—აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 8 r—242 r.

შენიშვნა: 1. მათეს სახარებას წინ უძღვის: „ევსები კარპიანეს, საყუარელსა ძმასა, უფლისა მიერ გიკითხავ...“ 3 r—4 r.

2. ოთხთავის თვითოეულ ნაწილს წამძღვარებული აქვს თავების ნუსხა. 5 r—6 v, 74 r—75 r—116 r—118 v, 189 r-v.

3. ტექსტს დართული აქვს: „ზანდუკი სახარებისა საძიებელისაჲ საწელიწდოჲ.“ 243 r—259 r.

4. ხელნაწერის ვრცელი აწერილობა და მინაწერების ტექსტები გამოქვეყნებულია ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ (საისტორიო მასალანი, გვ. 61—74. წიგნაკი პირველი) იხ. აგრეთვე თ. ჟორდანია. ქრონიკები. II. გვ. 171—172.

5. მინაწერები კაბენის ეკლესიისადმი შეწირვის გუჯრებს წარმოადგენენ (იხ. ე. თაყაიშვილის ხსენებული ნაშრომები).

6. ხელნაწერი უთარიღოა; ხელის მიხედვით თ. ჟორდანია და ე. თაყაიშვილი მას მე-12—13 საუკუნით ათარიღებენ (იხ. მათი ხსენებული ნაშრომები).

7. 259 r-ზე მოთავსებული ანდერძი შემმოსავ-მომჭედავისა მე-13 ს. კლასიკური მხედრულით არის დაწერილი.

8. ხელნაწერში ჩადებულია პატარა ქაღალდის ნაჭერი 14×10—„ქ. მაცხოვრისა არის ქასოვრის: ბარძიმი ვერცხლისა ერთი...“ (ნივთებისა და წიგნების ნუსხა).

ანდერძი (შემმოსავ-მომჭედავისა).

„ქ. ოთხ-თავი ესე წმიდაი, განმანათლებელი ადამის ტომთაი, მე, ბასილი პ´მ´სმან შევმოსე და მოვჭედეცა. ლოცვაყავთ ჩემთ´ს ღ´ისათვის“.

მინაწერები: 1 rv, 2 r—3 r, 4 rv, 7 r, 8 v—11 v, 11 v—12 r, 73 v, 75 r, 115 v—117 r, 118 v—119 r, 188 v, 189 v—190 r, 259 rv.

1454

დავითნი [მე-12 ს.]

85 ფ.; 21,5×16,5; ეტრატი; უყდო—დაშლილი; მეტად დაზიანებული (ფფ-ბი 1—17 ამოხრულია, მე-18 შუაზე გახეულია, 74 ნახევარი ნაწილი მოგლეჯილია და დაკარგული; ალაგ ტექსტი გადასულია და არ იკითხება); ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [მე-12 ს.] ყანჩაეთის ეკლესიიდან.

„… ცანი უთხრ[ობენ დიდებასა ღუთისასა და ქმნულსა ჴელთა მისთასა მიუთხრობს სამყარო]…“ 1 r—85 v. (შდრ. დავითნი. ტფილისი 1873. გვ. 60, $_{18}$—295, $_{142}$).

წყდება: „… რამეთუ არა განმართლდეს შენ წინაშე ყოველი ცხოველი.“

მინაწერები: 10 v, 42 r, 64 r.

1455

გაბაშვილი, ბესარიონ. თხზულებანი [1912 წ.]

311 ფ.; 22×17,6; ქაღალდი; უყდო, დაფურცვლილი; მხედრული; 1912 წ. (თავფურც.); რედაქტორის ს. გორგაძის ხელით; ადგილი: ტფილისი (თავფურც.); დაუწერელია: 38, 49, 54. 58, 63, 69, 73, 77, 81, 86, 91, 95, 105, 109, 113, 116, 148, 193, 194, 212, 220, 225, 231, 236, 252, 261, 262, 267, 272, 276, 286, 296, 310 ფფ; 1—5, 7—11, 13—16, 20—21, 23—32, 34, 37, 39—40, 42—45, 47—48, 50—53, 55, 57, 59—62, 64, 66—68, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82—83. 85, 88—90, 92, 94, 96, 101—102, 106, 103, 110, 112, 114—115, 117, 122, 125—147, 149, 152—154, 156—160, 162—178, 183—192, 195—196, 198—211, 213—214, 216—219, 221, 223—224, 226, 228, 229—230, 232, 234—235, 238—249, 251, 254, 256, 258—263—264, 266, 268, 270, 271, 273—275—285, 289—291, 295, 297—298, 300—305, 307 rr.

„ბესარიონ გაბაშვილის [ბესიკის] თხზულებანი. ს. გორგაძის რედაქციით. ტფილისი. 1912. «ქართულ კაზმულ-სიტყვიერების ბიბლიოთეკა». № 1. გამოცემა «ქართულ სიტყვა-კაზმულ მწერლობის საზოგადოებისა». 1—309 ფ.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი წარმოადგენს თბილისში 1912 წ. ს. გორგაძის მიერ გამოცემულის „ბესიკი [ბესარიონ გაბაშვილი]“—ტექსტის დედანს.

2. 1912 წლის გამოცემის ტექსტთან შედარებით ჩვენს ხელნაწერს აკლია ნაბეჭდი ტექსტის 215—221 გვ. მასალა—„მამამან გფაროს“ და „შემსვი, ნუ ჰყოვნი შესმასა“ ლექსებს შუა (ხელნაწერის 294 r—295 r შუა).

3. ხელნაწერში გვაქვს 1912 წ. გამოცემაში არ შესული: ა. ლექსიკონის აუხსნელ სიტყვათა (39 სიტყვა) ნუსხა (298 r).' ბ. „ჭიჭინაძის წიგნიდან“ (9 ლექსის სათაური) 307 r. გ. „ბესარიონ გაბაშვილის ლექსები და პოემები. ანბანურად.“— ხელნაწერების №№-ისა და ნაბეჭდი გამოცემების მითითებით [ბიბლიოგრაფია]. 308—309 ფფ.

1456

ნემესიოს ემესელი. ბუნებისათჳს კაცისა I—II თავი [1913—1914 წ.]

346 ფ.; 22×17,8; ქაღალდი; უყდო—დაშლილი. (ფურცლებად); მხედრული; 1913—1914 (1 r, 2 r, 3 r); რედაქტორის ს. გორგაძის ხელით; ადგილი: ტფილისი (2 r, 3 r). დაუწერელია: (1 v—3 v, ყველა ფურცლის v და 344 r—346 v.

„ბუნებისა-თჳს კაცისა. თთ. I და II. ნეტარისა მამისა ჩუენისა ნემესიოს ემესელ მთავარებისკოპოსისაჲ. ბუნებისათჳს კაცისა, თავოანად თქმული. თავი I. ბუნებისათჳს კაცისა.—კაცისა სულისაგან გონიერისა და სხეულისა რჩეულად შემზადებაჲ და ესრეთ კეთილად, რომელ შეუწყნარებელ იყო სხუჱბრ უმჯობესად შექმნაჲ მისი...“ 72 r—180 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის წინ ს. გორგაძის ხელით სწერია: „ტექსტი და ვარიანტები I და II თავებისა.“ 71 r. მართლაც აქ გვაქვს: I და II თავის ტექსტი (78 r—180 r) და ვარიანტების მითითება (181 r—233 r);

2. ხელნაწერის დანარჩენი ნაწილები: „ლექსიკონი და სხვა (დამატებანი“ 235 r—343 r) ზედმიწევნით ემთხვევა ს. გორგაძის გამოცემის ნაბეჭდი ტექსტის „დამატებას“ (გვ. გვ. 177—240 „ნემესიოს ემესელი. ბუნებისათჳს კაცისა, ბერძნულითგან გადმოღებული იოვანე პეტრიწის მიერ. ქართული ტექსტი შეისწავლა, გამოსაცემად დაამზადა და ლექსიკონ საძიებლები დაურთო ს. რ. გორგაძემ. გამოცემა საეკლესიო მუზეუმისა № 17. ტფილისი. 1914“).

3. ხელნაწერის ტექსტის—ბუნებისათჳს კაცისა. I და II თავის—წინ მოთავსებული თავფურცელი (3 r) [წინასიტყვაობა] (4 r—5 r), „სარჩევი“ (6 r—9 r.), „ბეჭდვითი შეცდომანი“ (10 r.), „რედაქტორისაგან“ (11 r—70 v) იგივეა, რაც ხსენებული ნაბეჭდი გამოცემის ტექსტის წინ მოთავსებული მასალა.

1457

(გადატანილია ხელნაწერთა კოლექცია Arm.-ში № 31).

1458

(გადატანილია ხელნაწერთა კოლექცია Var.-Oc.-ში).

1459

კირიონ ეპისკოპოსი. წერილების კრებული [1905—6 წ.]

135 ფ.; 21×17; ქაღალდი (რვეული); მუყაოს ყდა; მხედრული; 1905—6 წ.; გადამწერი: მღვდელმონაზონი ტარასი კანდელაკი (47 v). დაუწერელია: 1 r-v, 132 v, 134 r—135 v.

„1902 წელი. № 1. მამაო წმინდაო! გზაში კარგათ ვიარე. რომელ ვაგონშიაც ჩავჯექ ბაქოში, იმავ ვაგონით მოველი პროსკუროვში. ბაქოში სერგომ ვახშმათ დამპატიჟა...“ 2 r—131 v.

შენიშვნა: ა. I რვეულში გვაქვს 82 წერილის პირი. ბ. ეპ. კირიონის ხსენებული წერილები მიმართულია [მღდ. იოსებ ჩიჯავაძისადმი]; გ. წერილები იძლევა მასალას კირიონის მოღვაწეობისა და ყოფაცხოვრების შესასწავლად. დ. წერილების საგანს შეადგენს საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის საკითხი. ე. ხელნაწერში ჩადებულია კირიონის ხელით ნაწერი წერილი [მისი სტიპენდიანტის] შიო იოსავას მიმართ, 1905, 4.XI-ის თარიღით, ფოსტის ქაღალდის 1 r-v.

1460

კირიონ ეპისკოპოსი. წერილების კრებული [1906 წ.]

122 ფ.; 21,8×17; ქაღალდი (რვეული, მუყაოს ყდით); მხედრული; [1906]; გადამწერი [მღვდელ-მონაზონი ტარასი კანდელაკი]. დაუწერელია: 1 r—2 v; 19 v—122 v.

„№ 83 ივნისის 10, 1906 წ. მამაო წმინდაო! კრება გუშინწინ ე. ი. 8-ს შესდგა. ფარდა აიხსნა, მოქმედება მეორე- იგივენი და ვოსტორგოვი...“ 3 r—19 r.

შენიშვნა: ა. II რვეულის წერილები (8 ცალი: №№ 83—90) მიმართულია [მღვდელი იოსებ ჩიჯავაძისადმი]; ბ. წერილები იძლევა მასალას კირიონის მოღვაწეობის შესასწავლად, კერძოდ, მისი პოზიციისა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის საკითხში.

1461

კირიონ ეპისკოპოსი. წერილების კრებული [1906—1908 წწ.]

99 ფ.; 21,8×17; ქაღალდი (რვეული); შავი ყდა; მხედრული; [1906—1908 წწ.]; გადამწერი: [მღვდელ-მონაზონი ტარასი კანდელაკი]. დაუწერელია: 1 r-v; 81 v, 84 r—99 v.

„№ 91. 1906 წ. გიორგობის 11 დ. მამაო წმინდაო!—ამ თვის 8-ს სოხუმის პოლკის დღესასწაული იყო—მთავარანგელოზობა. დარი კარგი დადგა და ხალხიც დიდძალი დაესწრო. პარაკლისის წინათ მოკლე სიტყვით მივმართე მსმენელთ...“ 2 r—81 r.

შენიშვნა: ა. მე-3 რვეულში გვაქვს 58 წერილი. ბ. № 113 (35 r—37 v) მოთავსებულია ეპიტაფიები პეტერბურგში დასაფლავებულ საქართველოს სამეფო სახლის წევრების საფლავებისა. გ. № 145-ში ჩართულია აკაკი წერეთლის ლექსი, მიძღვნილი ნ. ნ. დურნოვოსადმი:

„ცოლიც რუსი მყავს, შვილიც რუსი მყავს,
და მეც რუსეთში დავჭალარავდი...“ 76 r—77 r.

დ. რვეულში ჩადებულია ცალკე ფურცელზე (20,5×12,7—ფოსტის ქაღალდზე) დაწერილი წერილი, 1907 წ. 27 მარტის თარიღით მ. ნაზარისადმი [ნაზარი ლეჟავა, არქიმანდრიტი, შემდეგ ქუთათელი მიტროპოლიტი], კირიონის ხელით დაწერილი.

1462

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში—Ros. № 217).

1463

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში—Ros. № 218).

1464

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში—Ros. № 219).

1465

(გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში—Ros. № 220).

1466

ს. რ. გორგაძე. აკაკის [წერეთლის] ბიბლიოგრაფია [1915—1916 წ.]

328 ფ.; 35,5×22; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; 1915—1916 წწ. (1 r); ავტოგრაფი; ადგილი: ქ. თბილისი (1 r). დაუწერელია: 1 v, 262 v—265 v, 324v—328 v და ყველა v-ბი.

1. „ქრონოლოგიური სია. ა. ქართულნი: 1846 წ. 1. ყმაწვილობის შაირები: ა. ხაბაზს.—შენი გამომცხვარი პური ...“ 15 r—262 r.

შენიშვნა: 1. ბიბლიოგრაფია შედგება შემდეგი ნაწილებისაგან: ა. „ქრონოლოგიური სია ა. ქართულნი.“ 15 r—220 r.

ბ. „უთარიღო დაუბეჭდავი ნაწერები (ანბანურს რიგზე).“ 221 r—253 r+258 r—262 r.

გ. „ბ. რუსული ნაწერები (ნაბეჭდნი და ავტოგრაფები).“ 254 r—258 r.

2. ბიბლიოგრაფიის ტექსტი შევსებული და შესწორებულია ავტორის (ს. გორგაძის) მიერ წითელი მელნით.

3. აკაკი წერეთლის ბიბლიოგრაფიის ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „ს. რ. გორგაძე. აკაკის ბიბლიოგრაფია. გამოცემა საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებისა. თფილისი. 1915—1916.“ 1 r. ბ. „სარჩევი.“ 2 r-v. გ. „წინასიტყვაობა.—წინამდებარე ბიბლიოგრაფიის შედგენის დროს ხელთ გვქონდა შემდეგი ხელნაწერები და ნაბეჭდი გამოცემანი...“ 3 r—14 r.

4. ბოლოში დართულია: „ანბანური საძიებელი.“ 266 r—322 r.

5. ხელნაწერში ჩადებულია 2 ფ.—17,5×22— კ. ლორთქიფანიძის ხელით ნაწერი—განმარტებანი აკაკის ბიბლიოგრაფიის შესახებ. 323 r—324 r.

1467

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-20 ს.]

252 ფ.; 36×22,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [მე-19—20 ს.] ავტოგრაფი. დაუწერელია: 1 r—2 r, 13 r—16 v; 17 v—21 v; 32 r—101 v; 103 v—200 v; 202 v—252 v.

1. „კოჭაობა.—თვალის სისწორე, ხელის სიმარჯვე!
აი რა უნდა კოჭის თამაშსა!...“ 2 v—3 r.

შენიშვნა: ლექსი დაწერილია 1905 წ. ოქტომბერში, თბილისის I გიმნაზიის დარბევის გამო.

2. „გამოტეხილი სიტყვა.—ყველაზე პირველ მე ქართველი ვარ,
მერე, თუ გინდა, სხვა გვარი „ისტი“... 3 v.
3. „იუბილიარის გამოთხოვება.—მშვიდობით. შრომავ და ღვაწლო
ნახევარ საუკუნისა ...“ 3 v—4 r.
4. „რჩევა მოძრაობის დროს—ღვთის მადლსა რა დროს ეს არის!
ძმა ძმაზე ლესავს ხანჯალსა...!“ 4 r-v
5. „ლენტორ აბაშიძის საფლავზე (აკროსტიხი).
—ღმერთო, მაღალო! შენ განუსვენე
ერთგულსა შენსა, ქრისტეს მიმდევარს...“ 4 v.
6. „გამოფხიზლება.—ზეციური იდეალი
გადმომქონდა ქვეყნიურში...“ 4 v.
7. „ნაწყვეტი (დაბეჭდილია).
—რა უფლება აქვს ვისმეს გაჰყიდოს
სისხლი და ძვალი მამა-პაპური...“ 5 r.
8. „სიყვარული (დაიბეჭდა).
—პოეტები ერთნაირად
აგვიწერენ სიყვარულსა...“ 5 r-v.
9. „ორი ძაღლი (დაიბეჭდა).
—იმერელი აზნაური,
ულვაშ-გაწკიპინებული...“ 5 v—6 r.
10. „თავგადასავალი.
—მურვან-ყრუ, ჩინგის ყაენი,
ლანგ-თემურ, ჯალალ-მძვინვარე—
სუყველა წამკიდებია...“ 6 v.
11. „შვილის დამკარგავ ორსულ დედას (ნიცას).
—შევნიშნე ცრემლი ობოლი
წამწამზე გეკიდებოდა...“ 6 v.
12. „მე მას ვიცნობდი.
—მე მას ვიცნობდი სიყრმიდგანავე.
თითქმის ჩემ ხელში გამოზდილია...“ 7 r-v.
13. „ვინ არის?—გარეთ ჭრელი,
შიგნით მტრელი...“ 7 v.
14. „სიმართლე.—ყოლიფერი ტყუილია:
ერთგულება, შრომა, ღვაწლი!...“ 7 v.
15. „კალმახელიძის საჩივარი.
—ჩემისთანა უბედური
ვის სმენია?· ვის უნახავს?...“ 8 r.

16. „ხარაბუზა ღენერალს.
—იარანალ-ხარაბუზა,
სიტყვით სწორო, საქმით კუზა...“ 8 r—9 r.
17. ,,ისტორია.—იყო პატარა ქვეყანა,
სიკეთემიუწდომელი...“ 9 r—11 v.
18. ,,ჩემი თავგადასავალი.
—სიბერევ, გამომიჭედე
ფოლადად ლექსი წყობილი...“ 11 v—12 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს, ფანქრით, ს. გორგაძის ხელით: [ამ ლექსის დასასრული იხ. ავტორ. 7, 41].“

19. „თანამედროვე გმირი.
—დედას, სნეულს და ავადმყოფს
ერიდები, აშორებ თვალს!...“ 17 r.
20. ,,მოღვაწის სიტყვა კერძო კრებაზე.
—არც მიხნავს, არც მითესია,
ნამგალი დავატრიალე...“ 22 r-v.

შენიშვნა: შდრ. № 1479, 3.

21. ,,ჩახრუხაული (ორი შვილის დედა-ქვრივს).
—მოწმენდილ ცაზე, ლაჟვარდოვანზე,
გამოჩნდა მთვარე, პირმომცინარე...“ 22 v—23 r.
22. ,,მოძრაობის დროს ნატვრა.
—ასრულ[დ]ა თითქმის, რასაც ვნატრობდით
ჩვენ ამ ნახევარ საუკუნეში...“ 23 r-v.
23. ,,ბულბული და ბაღი.
—ბაღნარსა აყვავებულსა
ია, ვარდით და ზამბახით...“ 24 r.

შენიშვნა: ტექსტში „ბაღნარასა.“

24. ,,წყევა.—იყოს წყეული სოფელი
და მისი სიტკბო-სიამე...“ 24 r.
25. ,,ცის მახლობლად.
—ცის მახლობლად, მიწიდან შორს,
ეიფელდის მწვერვალზედა... 24 v.
26. ,,სიმართლე.
—შიგ პირდაპირ ჯოჯოხეთში
შევალ, თუ ის მომცემს მე ხელს!...“ 24 v.
27. ,,სატრფოს.
—ამაფრთოვანე უძრავი,
სული ჩამიდგი ცოცხალ-მკვდარს...“ 25 r.

28. ,,ძირს, ბატონო! (სიმღერა).
—ძირს, ბატონო უსამართლო!
ვეღარ ვიტანთ გასაჭირსო!...“ 25 r-v.

29. ,,გ. ტარსაიძის საფლავზე.
,,—შეიყვარეო მოყვასი შენი!“
ეს იყო ქვეყნად ქრისტეს მოძღვრება...“ 25 v.

30. ,,ბედნიერი მოხუცი.
—გულის სიმდიდრე, სულის სიმაღლე,
სულ ტყუილია... სიტყვის მასალა...“ 26 r.

31. ,, ჩაფიქრება.
—მეც მივდივარ, შენც მიდიხარ,
გეთხოები, საქართველო!...“ 26 v—27 r.

32. ,,ბულბული.
—ბულბულმა, ბუჩქში მიმჯდარმა,
დაცინვით ჩაიკაკანა:...“ 27 r.

33. ,,მშვიდობით.
—მშვიდობით შრომავ და ღვაწლო
ნახევარ საუკუნისა...“ 27 r-v.

შენიშვნა: შეადარე ამავე ხელნაწერის § 3—„იუბილიარის გამოთხოვება.“

34. ,,მოძრაობის დროს.
—ღარიბ დედ-მამამ სკოლაში,
შვილი რომ მიაბარესა...“ 27 v.

34 ა. ,,ახალგაზდა მოლექსეებს.
—ვინ არა სწერს ჩვენში ლექსებს?
ვის არ უნდა მოლექსობა?...“ 28 r.

35. ,,უცნაური შემთხვევა ნამდვილი (9 თიბათვეს).
—სუფრა არ მდგმია წინ სანოვაგით
აჭრელებული და მხიარული...“ 28 r-v.

36. ,,სახსოვარი. ეპიტაფია.
—ვიყავ და აღარა ვარ,
გავქრი სიზმარებრ ჩქარა...“ 28 v.

36. ა. ,,კომპოზიტორის ალბომში.
—სიყვარულის ნაშობია
მუზიკა და პოეზია...“ 29 r.

37. ,,ნაღველი.—ველი მაგრამ არსად არის!
აღარ უწევს ჩემსკენ გული!.- ...“ 29 r.

38. ,,საშა ბეჟანის ძის წერეთლის ეპიტაფია.
—მშობლების გულში აღმგზნები
გავხდი ცეცხლისა მწველისა:...“ 29 v.

39. ,,კ. უმანეცის ალბომში.-
—მოხუცი და ახალგაზდა,
როცა ერთად დავრჩით მარტო...“ 29 v.

40. ,,კმარა.—კმარა! კმარა!!
გავჩუმდები თვარა...“ 29 v—30 r.

41. ,,მახლას!

—დღეს მივხვდი, მაგრამ რაღა დროს?
სოფელი მატყუარია...“ 30 r.

42. ,,ქრისტე აღსდგას“ დამწერს ს. ფირცხალავას.
—,,თანასწორობა, სიყვარული
და ცოდვათა მიტევება.“... 30 v.

43. ,,მამა და შვილები. (მოძრაობის დროს).
—თვალი დაუდგეს ამ ყოფას,
ძნელი ყოფილა ჰაღარა!..“ 30 v—31 r.

44. ,,ჩემი სიმღერა.
—არ ვიცი, რისთვის ვუყვარდი?
ან შემიძულა რაღადა?.. 31 r-v.

45; ,,სიტყვა თქმული ქორწილში. — ბატონებო! ძველად დიდი კაცის შვილები, დიდებული თავადები, ე. ი. ისინი, ვინც თავში უდგენ მაშინდელ საზოგადო საქმეს, ერთმანეთს ემოყვრებოდენ ხოლმე,...“ 102 r.

46. ,,იასე რომანოსის ძის ფავლენიშვილის დამარხვის დროს თქმული. ,,დღენი ცხოვრებისა მისისანი სამეოცდა ათ წელ; უკეთუ ძლიერებასა შინა—ოთხმეოცო“ ბრძანებს დავით წინასწარმეტყველი ადამიანის შესახებ...“ 102 v—103 r.

47. ,,იმერეთის გადაწვა მოძრაობის დროს. —მიულოცავთ დიდებულ რუსეთს გამარჯვობას!..“ 201 r-v.

48. ,,სალომე იონას ასულს მეუნარგიას.
—როცა გათხოვდე, უთხარი შენ ქმარს...“ 202 r.

შენიშვნა: საინვენტარო დავთარში H: 1467 №-ის ქვეშ ს. გორგაძის ხელით წერია: „აკაკი წერეთლის ავტოგრაფები (სულ 50 ნაწარმოების ავტოგრაფია). აკაკის ავტოგრაფები ზოგი რვეულებადაა, ზოგიც ცალკე ფურცლებზეა გადაწერილი და კონვერტებში თავმოყრილი; ყოველ რვეულსა და კონვერტს თავისი ნომერი აზის; ხოლო დაწვრილებითი სია რვეულისა და კონვერტის შინაარსისა ცალკეა შედგენილი; ეს სია ქვემოთ მოთავსებულია № 1503-ის ქვეშ), დიდი ტანის „საკასო წიგნშია გადაწერილი, რომელსაც გარედან, ყდაზე რუსულად, ოქრო-ვარაყით აწერია: „Кассовая эксплоатации марганцевых залежей князя А. А. Церетели 1893—1894.“ [აკაკის ავტოგრაფებში ეს წიგნი აღნიშნულია პირველი ნომრით: № 1].“

1468

წერეთელი აკაკი. უბის წიგნი [1901 წ.]

254 ფ.; 15,5×9,4; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; 1901 წ. (I ყდის r და თავფურცელზე); ავტოგრაფი; დაწერილია: 37 r, 38 r 39 r, 40 r, 41 v, 42 r, 43 r, 44 r, 45 r, 46 v, 47 r, 48 r, 50 r—52 r, 65 v, 82 r, 91 v, 92 r, 111 v, 112 v, 113 r, 130 v, 131 r-v, 132 v, 133 r, 137 v, 188 r, 250 v, 252 r-v, 253 r-v, 254 r, დანარჩენი დაუწერელია; 13 r—36 v, 219 v, 220 v—250 r ნაბეჭდ ტექსტებს უჭირავს (რუსული).

1. ,,ზმირნა სპალანო,
დენიქსო ვრალო...“ 41 v.
2. ,,ექსპრომტი.
—მე რომ ვნახე, იმისთანა
არ ნახულა სანახავი...“ 42 r.
3. ,,ახირებული დასტური.
—ქალო, ნეტავი ჩვენი იყოს
შენი შავი თვალებიო...“ 44 r.

შენიშვნა: ამავე ლექსის ვარიანტი მოთავსებული 43 r.

4. ,,ჩემ თანამეკალმეს.
—მეც და შენც ჩვენს სამშობლოს
ერთად ვემსახურებით...“ 45 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი წარმოადგენს პატარა ტანის უბის წიგნს, წითელი, ტყავგადაკრული ყდით, რუსული წარწერით: „1901. Записная книга.“

2. ზემოთაღნიშნული მასალის გარდა აქ გვხვდება ყოველგვარი. ჩანაწერები 48 r, 50 r—52 r, 111 v, 130 v—131 v, 132 v, 133 r, 137 v, 250 v, 252 r—254 r და II საცავი ფურცლის r.

1469

აკაკი წერეთელი. კრებული [1911 წ.]

38 ფ.; 35×22; ქაღალდი; უყდო—დაშლილი, დაზიანებული: ყუა-შემოხრული; მხედრული; 1911 წ. (3 r); ავტოგრაფი № 3 (1 r, 3 r); ადგილი: ქუთაისი (3 r). დაუწერელია: 1 v—2 v, ყველა ფურცლის v და 26 r—38 v.

1. ,,მომაკვდავის ფიქრები,
—თუ ჩემს სამშობლოს გამოაღვიძებს
ჩემი სიკვდილი, აჰა, მეც მზად ვარ!..“ 4 r.

2. ,,ვარანცოვი. (პოემა დიალოგებად). I თავი. ვახტანგ ორბელიანი და მისი ძმა ალექსანდრე.

—ალექსანდრე. წაველ წმინდა სიონში,
რომ წირვა მომესმინა. ...“ 5 r—25 v.

შენიშვნა: **ა.** ს. გორგაძის ხელით: „აკაკის ავტოგრაფი. № 3 („ვარანცოვი“)“— 1 r—2 r;

ბ. **ის.** კვიცარიძის ხელით: „დაწერილია 1911 წელს ს. ბახტაძისას რომ იდგა აკაკი.“ 3 r.

„ამის კორექტურა გავასწორე თვით აკაკისთან ერთათ. ის. კვიცარიძე. 1911 წ. 7.XI.“ 25 v.

1470

წერეთელი აკაკი. ომი (პოემა) [1914 წ.]

7 ფ.; 36×22,5; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული; 1914 წ. (იხ. ბიბლიოგრაფია № 1188); ავტოგრაფი № 4.

[ომი].—„რკინას ცეცხლი აფოლადებს,
ადამიანს—განსაცდელი...“ 1 r—7 r.

1471

წერეთელი აკაკი. იგავ-არაკთა კრებული [მე-19—20 ს.]

90 ფ.; 21,4×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა—მოცილებული; მხედრული [მე-19—20 ს.]; ავტოგრაფი № 5 (90 v); დაუწერელია: 1 r-v; 33 r—34 v, 88 r—90 r.

1. „მეწისქვილე.—ერთი წისქვილის სათავე.
ცოტაოდნად გაიბზარა...“ 2 r—3 r.
2. „გლეხების საუბარი.
—გამარჯობა ივანე!—გაგიმარჯოს გოგილო!
როგორა ხარ? რასა იქ? ხომ კარგად ხარ ძმობილო?..“
3 r—4 r.
3. „ულმრთოები.—ძველად, როცა ქვეყანაზე
ერთ-ღმერთობა არვის ჰსწამდა...“ 4 v—6 r.
4. „შოშია.—ბარტყობისას შოშიას
დაესწავლა სიმღერა...“ 6 r—7 r.
5. „ღარიბი მდიდარი.
—ვინც მოხმარება არ იცის,
ნეტავ რათ უნდა ქონება?..“ 7 v—10 r.
6. „სოფლელი და მელა.
—მითხარი, მელა-კუდაო:
რათა ხარ ქათმის პარია?..“ 10 v—12 v.
7. „ცხვრები და ძაღლები.
—ერთხელ მეცხვარემ იფიქრა:
მგლები რომ შევაშინოო...“ 12 v—13 r.

8. ,,ქალბატონი და მოახლეები.
—იყო ერთი ქალბატონი
ბებერ-გამოყრუებული...“ 13 r—14 r.
9. ,,ტიტლაკანა.
—ერთი ვილაც სოფლის ბიჭი,
გათუთხნული, ტიტლაკანა...“ 14 v—15 r.
10. ,,სავარცხელი.—პატარა, ლამაზ ბიჭუნას,
ოქროს თმა-ხუჭუჭიანსა...“ 15 v—16 v.
11. ,,მგელი და მისი ლეკვი.
—მამა-პაპის ხელობას რომ
შეაჩვიოს შეასწავლოს,
მგელმა ლეკვი გააგზავნა
საზვერავად ახლო-მახლოს...“ 16 v—17 v.
12. ,,ფესვები და ფოთლები.
—ააფერადა ბუნება
თვალშვენიერმა მაისმა...“ 17 v—18 v.
13. ,,კვარტეტი,—პრანჭია მაიმუნი,
დათვი ფეხ-მოჩორთვილი,
თხა კიკინა და ვირი,
ყროყინა და ხმა წვრილი—
დამეგობრდენ. უნდოდათ...“ 19 r—20 v.
14. ,,ყვავი.—ყვავმა სთქვა: მგალობელი ვარ,
ჩემებური მაქვს ჰანგიო!..“ 21 r—22 r.
15. ,,ლლავი.—ერთ მდინარეში თევზები
სცხოვრებდენ სიამ-ტკბილობით...“ 22 v—23 v.
16. ,,მწყემსი.—სოფლის მწყემსსა გაბრიელს
ეკარგება ცხვრები ხშირად...“ 24 r-v.
17. ,,ყვავის ბახალა (ბარტყი).
—არწივი მაღლა მფრინავი,
თავზე დაეშვა ფარასა...“ 25 r—26 r.
18. ,,სვია.—ერთ ბაღში, ღობის მახლობლად,
თავი ამოყო სვიამა...“ 26 r—27 r.
19. ,,ქვაბი და ქოთანი.—ერთხელ ქვაბი და ქოთანი
დაძმობილდყნ, დამეგობრდენ...“ 27 v—28 r.
20. ,,ორი ბოჩკა.—ორი ბოჩკა მოგორავდა..“ 28 v—29 r.
21. ,,ბოჩკა.—მეზობლებში ნათხოვრობა
ჩვეულება არის ძველი...“ 29 r-v.
22. ,,კატის კნუტი და შოშია.
—ერთ ოჯახში შინ გაზდილი

გალიაში ზის შოშია...“ 30 r—31 r.
23. „გველი.—ერთხელ გველი გულმოკლული,
შეევედრა შემოქმედსა...“ 31 v—32 r.
24. „გველი და კრავი.—
ქვას ქვეშ გველი იკლაკვნოდა,
ქვეყანაზე გულ-მოსული...“ 32 v.
25. „პატარა მუხა.
—ერთ ტყეში პატარა მუხა
წამოიზარდა ნელ-ნელა...“ 35 r—37 v.
26. „ლომი.—ბატონი ლომი დაბერდა,
ტყავი დააჭკნა ძვალზედა...“ 37 v—38 v.
27. „ფოლადი.—უტარო და უქარქაშო
ხმალი ეგდო სალაროში...“ 39 r-v.
28. „კაპარჭინა (თევზია).
—ერთმა ვინმემ აუზებში
წვრილი თევზი გააჩინა:...“ 40 r-v.
29. „პეპელა.—ქალაღდის გველი ჰაერში
ბავშვებმაააფრიალეს...“ 40 v—41 r.
30. „გედი, კალმახი და კიბო.—
გედმა, კიბომ და კალმახმა
შეკრეს პირობა მისთანა...“ 41 r—42 r.
31. „სამართებელი.—სასტუმროში ამხანაგთან
გავათიე ერთხელ ღამე...“ 42 r—43 r.
32. „შევარდენი და მატლი.
—შევარდენმა, მაღლა მფრენმა,
ხის წვეროში მატლი ნახა...“ 43 r-v.
33. „თრითინა.—ბორბლებიან გალიაში
ჩაემწყდიათ თრითინა...“ 44 r—45 r.
34. „კურდღელი ნადირობაში.
—ერთხელ დათვზე სანადიროდ
გაემგზავრენ სხვა მხეცები...“ 45 r—46 r.
35. „მგელი და პატარა თაგვი.
—ერთხელ მგელმა, საძაგელმა,
მოიტაცა სადღაც ცხვარი...“ 46 r—47 r.
36. „ლომი არჩვი და მელა.
—გამოდგომოდა ლომი არჩვს,
მოსდევდა გამწარებული,...“ 47 r—48 r.
37. „მგელი და კატა.
—ტყიდან მგელი გამოიგდეს,
არის ყეფა და კიჟინი!...“ 48 r—49 r.

38. „ჩენჩქერი და ვერძა.
—მაღლიდან გადმომქუხარემ
ჩენჩქერმა უთხრა ვერძასა...“ 49 v—50 r.

39. „სამი გლეხი კაცი.
—პეტერბურგში სამუშაოდ
წასულიყო სამი გლეხი...“ 50 r—51 r.

40. „ყურყუმელაები.
—იყო ძველათ ხელმწიფე
ბუნებითად ჭკვიანი...“ 51 v—55 v.

41. „ქვა და მატლი.
—ერთ ყანაში დიდი ლოდი
იყო მისთვის მიგდებული...“ 55 v—56 v.

42. „მეფუტ[კ]რე დათვი.
—ერთხელ მხეცებმა დათვი
მეფუტკრედ დააყენეს!..“ 56 v—57 r.

43. „მგელი საძაღლეში.
—ერთი მგელი, ის კუდ-გრძელი,
ფარეხისკენ მიმავალი...“ 57 v—58 r.

44. „ღელე.—პატარა წყარო ანკარა
ღელეში მიწანწკარობ[დ]ა...“ 58 v—59 v.

45. „ალმასი და რიყის ქვა.
—ერთხელ ვაჭარმა მინდორში
იპოვნა დიდი ალმასი...“ 59 v—60 v.

46. „ღლავი და კატა.
—ხარაზი რომ მოინდომებს
ხაჭაპურის გამოცხობას...“ 61 r—62 r.

47. „ორი ბავშვი.
—ერთხელ თედომ უთხრა ილოს:
კლასში მისვლას კი მოვასწრებთ...“ 62 r-v.

48. „ავაზაკი და მეურმე.
—შარა-გზაზე გამვლელების
გაძარცვა რომ გაიძრახა...“ 63 r-v.

49. „ორი ძაღლი.
—ფანჯრის პირად დაცუცქულა
გოშია ყელ-მოღერებით...“ 63 v—64 v.

50. „თევზების ცეკვა.
—პირუტყვების ხელმწიფობა
ლომის არც თუ ზღაპარია...“ 64 v—66 v.

51. „მქადაგებელი.
—ვინც კი გვაქებს და გვადიდებს,
ჩვენც ის მოგვწონს და ის გვიყვარს...“ 66 v—67 r.

52. „შვლები.—მწყესმა შვლები შეიმწყვდია
ერთ დიდ გამოქვაბულში...“ 67 r—68 r.

53. „ბულბულები.
—მეჩიტე ბულბულს იჭერდა,
სადაც შეეყრებოდა...“ 68 r-v.

54. „ძუნწი.—მიწაში დამარხულ დიდ განძს
ეშმაკი დაეპატრონა...“ 69 r-v.

55. „თავთავი.—თბილ ოთახში, სარკმლის პირად,
ყვავილები ქოთნით იდგენ...“ 69 v—71 r.

56. „მახეში გაბმული დათვი.
—დათვი გაება მახეში.
აღარსად ჰქონდა სახსარი...“ 71 r—72 r.

57. „კაცი და გველი.
—გველმა ურჩია ერთხელ გლეხს:
მტერობა დავივიწყოთო...“ 72 r-v.

58. „გლეხი და გველი.
—გველი მიადგა კარზე გლეხს
და უთხრა: შემიხიზნეო...“ 72 v—73 v.

59. „გველი და გლეხი.
—დაუმეგობრდა გველი გლეხს,
შინა ჰყავს ერთი ხანია...“ 73 v—74 r.

60. „ნარჩიტა და ბუძგი.
—ნარჩიტამ მორთო ჭიკჭიკი
თავისთვის მყუდრო ადგილას...“ 74 r-v.

61. „ცეცხლი და ეწერი.
—მგზავრებს ეწერში, გზის პირად,
ცეცხლი დაენთოთ ზამთარში...“ 74 v—75 v.

62. „ცხენი და მხედარი.
—ისე გაწვრთნა და გახედნა
ერთმა კაცმა ბედაური...“ 76 r-v.

63. „სოფლის ყრილობა.
—მგელს უნდოდა დამდგარიყო
ერთხელ ცხვრების მოურავად...“ 77 r-v.

64. „ღორი მუხას ქვეშ.
—მუხას ქვეშ ღორი რკოებით
გამოძღა, მართლა ღორივით...“ 77 v—78 r.

65. „ფუტკარი და ობობა (დედა-ზარდლი).
—ვაჭარმა გამოიტანა
გასაყიდად დარაია...“ 78 v.

66. „მუშა და კვიცი.
—ერთხელ მუშა ქერს სთესავდა,
ხნულში აქეთ-იქით ჰყრიდა...“ 79 r-v.

67. „გლეხი გაჭირვებაში ჩავარდნილი.
—ერთ გლეხს ქურდი შეეპარა
სახლში, ღამე, რომ ეძინა...“ 79 v—81 r.

68. „ლხინი.—შიმშილობის დროს ბატონმა ლომმა
გამართა ლხინი და წვეულება...“ 81 r—82 r.

69. „ბეღლის პატრონი და თაგვები.
—თუ კი ვერ შეინახავ,
რას ვარგია შეძენა?..“ ... 82 r—83 r.

70. „დასაფლავება.
—ინდოელებს ძველ დროში
ჩვეულება ჰქონიათ ...“ 83 r—84 r.

71. „მაიმუნი.—სახნისს ეკიდა გლეხ-კაცი
და მიწას ჰხნავდა სიჩქარით...“ 84 r-v.

72. „გლეხი და ავაზაკი.
—მოინდომა დასახლება
ოჯახს მოეკიდა გლეხი...“ 85 r—86 r.

73. „ცნობის მოყვარე.—გამარჯობა შენი, ძმაო!
როგორა ხარ? სად იყავი?..“ 86 r-v.

74. „ყმაწვილი და ლანდი.
—ბავშმა ლანდის
მოინდომა დაჭერა...“ 87 r-v.

1472

წერეთელი აკაკი. ჩემი თავგადასავალი (II ნაწილიდან) [მე-19—20 ს.]

37 ფ.; 21,6×17; ქაღალდი; ყდიანი რვეული; მხედრული; ავტოგრაფი № 6 (I საცავი ფ-ის r); [მე-19—20 ს.]; დაუწერელია: 1 v, 32 r—37 v.

1. „ჩემი თავგადასავალი.—ყირიმის ომმა თვალი გამოახელია რუსეთს. პეტრე-დიდისაგან გამოჭრილი სარკმელი მაშინ აიხადა და, როგორც იქმნა, ძალაუნებურად შემოაშუქა განათლებამ რუსეთში...“ 1 r—31 v.

შენიშვნა: ა. 1 r და მის წინ ფერადი საცავი ფურცელი ჩაკერებულია სხვა რვეულიდან: ბ. 1 r-ზე მოთავსებული ტექსტი გადმოწერილია 2 r (განმეორებით) სათაურით „თავგადასავალი“; გ. 1 ნაწილის ტექსტი თავდება: „აი ამით თავდება ჩემი თავგადასავალი.“ (13 v) დ. მეორე ნაწილი იწყება: „ჩემგან ნანახი და გაგონილი.—აქ გავიხსენებ ჩვენს მოღვაწეებს ამ ორმოცდაათი წლის განმავლობაში ვინცა ყოფილან და ვისთანაც ასე თუ ისე, მეც მქონია პირადი დამოკიდებულება...“ 13 v—31 v.; ე. „ჩემგან ნანახსა და გაგონილში“ მოხსენებული არიან: ნ. ნიკოლაძე და მისი დები, ხელთუფლიშვილის ოჯახი, ჟურნ. „ცისკრის“ რედაქტორი ივანე კერესელიძე, ალ. ორბელიანი, ექვთიმე ხელაძე, ლავრენტი არდაზიანი, ანტონ ფურცელაძე (ქერელი ბექა); გიორგი წერეთელი

სერგი მესხი, ალექსანდრე ყაზბეგი, გრიგოლ ორბელიანი, დიმიტრი ყიფიანი. იხსენებიან აგრეთვე XIX ს. სხვა მწერალ-მოღვაწენი. ვ. ა. წერეთლის „ჩემი თავგადასავალი" აქ სრულად არ არის წარმოდგენილი: მას აკლია 1925 წ. გამოქვეყნებული ტექსტის მესამე ნაწილი„—დამატებანი." (შდრ. აკაკი წერეთელი. რჩეული ნაწერები. ტომი I. ს. გორგაძის და ს. აბაშელის რედაქციით. 1925. ტფილისი. გვ. 97—112).

1473

წერეთელი აკაკი. ლექსთა კრებული [მე-19—20 ს.]

68 ფ.; 19,5×14,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [მე-19—20 ს.] ავტოგრაფი № 7, I საცავი ფ-ის r). დაუწერელია: 41 v—68 v.

1. „ზარაზეა წაწერილი.
—ხმა ციური, ენა ეკკლესიისა,
ზარა ესე, სამკაული რამ მცირე,
ნიშნად ძმობის იმერთა და ამერთა,
ვითა წვლილი, უფალო, შეიწირე!
შემწირველი თ. კ. მუხრან-ბატონი." 1 r.

2. „ფრაკი (ექსპრონტი სცენიდან. ჰკითხეს აკაკის „რატომ ფრაკი არ გაცვიაო?").—ბატონო, ჩემი ფრაკი
ბარამოვს აქვს გირაოდ..." 1 r-v.

3. „ჩემი სიმღერა.
—ტიალმა წუთის სოფელმა
ნაღველი დამალევია..." 1 v—2 r.

4. „დ. ბაგრატიონის ხმალ[ზ]ე წაწერილი.
—სახარება გვირგვინად და
ტახტად „ვეფხის-ტყაოსანი"... 2 v.

5. „მოკანანახე (სუფლიორი).
—ეს სოფელი თეატრია!
ხალხს ვადარებ აქტიორებს..." 2 v—3 r.

6. "N-ის გულის პასუხი.
—გადამემტერა სოფელი გაუტანელი და ყბედი..." 3 r-v.

7. „მისივე N...ს.
—გული, ქვა-გული და სალი,
ამენთო როგორც აბედი!.." 3 v—4 r.

8. „ყვავმა დასძახა ყორანსა (ნათარგმნი [პუშკინით]).—
ყვავმა დასძახა ყორანსა:
„სადილს სადა ვსჭამთ დღესაო..." 4 r-v.

9. „ხალხი ცხვარია.
—ხალხი ცხვარია საკრეჭი
და ძაღლი— მამულის შვილი..." 4 v—5 r.

10. „ენა.—გესლ-ნაღვლიანი ენა
დადის და დატანტალობს..." 5 v.

11. „სიზმარი (სასიმღერო კუპლეტები).
—თუ არ გწყალობს ცხადად ბედი,
უნდა დასწვე და იძინო...“ 6 r-v.
12. „ქვეყნის ხმა.
—ერთმა ცხვარმა დაიბღავლა,
სხვებიც აჰყვენ, მისცეს ბანი...“ 7 r.
13. „პასუხად—მეგობარს.
—ნუთუ ცუდი კაცი ვარ,
რომ მყვედრი და მემდური?..“ 7 r—9 r.
14. „ეპიტაფია მეგობრებისაგან.
—შენი ცხოვრების ფიალი
სოფელმა ადრე დასცალა!..“ 9 v.
15. „N.—არ უყვარვარ! რომ ვუყვარდე
განა ასე გამიმეტებს?.. 9 v—10 r.
16. „არშიყის ეპიტაფია.
—მიწის შვილმა ზეციური
სიყვარული განვიძრახე...“ 10 r-v.
17. „ალბომში.
—როცა შევჰყურებთ მაღალ მთებს,
მიუდგომ-მიუწდომელსა...“ 10 v—11 r.
18. „ნაწყვეტი.
—თავს ნუ იწუხებ! ტყვილა ნუ სტირი,
შენ გენაცვალოს შენი გადია!..“ 11 r.
19. „ნინოს სიმღერა.
—ჩემი ვარსკვლავი მოსწყდა,
თან გაჰყვა ჩემი ბედი...“ 11 v—12 r.
20. „გამოთხოება.
თუ შენ მატკბობდი დღემდის ბედ-მწარსა
და განმიქარვე გულისა დარდი...“ 12 r-v.
21. „ტასო ბაგრატიონის ალბომში.
—ნინოს, თამარს და ქეთევანს
არ სცოდნიათ სკვითის ენა...“ 12 v—13 r.
22. „ერთ ქალს, ვარდი რომ ერჭო თმაში, ზედ პეპელათი.
—ვარდს პეპელა დაჯდომოდა,
დაჰფეთქდა და დასუნთქავდა...“ 13 r-v.
23. „პასუხი „პარასკევია, ვერ მოგართვიზედ.“
—მაგ ქალს, რომ არ ეკადრება,
იმისთანა ზნე ჰჩვევია:...“ 13 v—14 v.
24. „პასუხი ილია მამაცაშვილს.
—თავისუფლების იმედს რად ჰკარგავ, ჩემო ილია?
რად მოგვიწამლე ჩვენი იმედი, ახალი წელი?...“ 14 v.

25. „მღვდელი და ექიმი.
—მღვდელ[მ]ა უბრძანა დიაკვანს:
„ხომ ხედავ, ღმერთი სწყრებაო!...“ 15 r-v.
26. „ალბომში გ. მაგიერ.
—სულით და გულით მოძღვნილსა,
ვითა წვლილს, ამა ალბომსა...“ 16 r.
27. „სომხებს.—სომხური „აწა-პაწა“
ცუდი გასაგონია:...“ 16 v—17 r.
28. „პატარა მურია.—რას წუწკუნებს
ეგ პატარა მურია?...“ 17 r—18 r.
29. „საბრალო ჩვენი დრო.
—საბრალოა, ვისაც აქვს
ჭკუა, გრძნობა და გონება...“ 18 r-v.
30. „ქალარა.—ვერ მიპატივა ქალარამ,
გრძნობამ გულს ხელი დარია...“ 18 v—19 r.
31. „გამოტეხილი პასუხი.
—თვალისათვის სამოთხე ხარ,
—ჯოჯოხეთი სულისთვისა...“ 19 r-v.
32. „ქალაქის თავის არჩევანი.
—„რა“ და „ინჩე“ წაიჩხუბენ
და ერთმანეთს შავს უყრიან...“ 19 v—20 v.
33. „რედაქტორებს.
—სხვის თვალში ბეწვს ნუ დაეძებთ,
თვითონ თქვენ თუ გაქვსთ დვირეო...“ 20 v—21 r.
34. N...ს.—ის აღარ ვარ რაც ვიყავი!..
მაშ რაღა ვარ?—გამოცანა!.. ...“ 21 r-v.
35. „ექსპრონტი, რომ ჩამაცივდენ „სთქვი რამეო.“
—რას ჩამაცივდით? რა გინდათ ჩემგან?
რა უნდა გითხრათ სასიამოვნო?..“ 22 r-v.
36. „ექსპრონტი (ხუმრობა ვანოს არჩევნების დროს).
—სხვებს ვისმეებს რაღათ ეძებ,
როცა ცოლი გყავს მომხმარედ?..“ 23 r.
37. „სადღეგრძელო. ექსპრონტი როსის.
—ოცნებით ვკითხე შექსპირის აჩრდილს:
„შენ ხარ მთავარი, მგოსანთ უფროსი...“ 23 v.

შენიშვნა: ხელნაწერში ტექსტი აღრიცხულია 37 ა.-თი.

38. „დღეს სასიამოვნო და შემდეგშიაც სანეტარო სტუმარო ბატონო როსსი! მარტო ენის უცოდნელობას ნუ მიაწერთ, რომ მე დღეს ქართულად გიპირებთ შესხმითი-სიტყვის მოხსენებას!.. ...“ 24 r—25 v.

შენიშვნა: ტექსტი აღრიცხულია № 37 ბ.

39. „ჭეშმარიტება.
—ერთხელ მოწაფემ გასცა მოძღვარი
და გააასყიდატ შეახო ხელი,..“ 26 r-v.
40. „მომაკვდავის ფიქრები.
—თუ ჩემს სამშობლოს გამოაღვიძებს
ჩემი სიკვდილი, აჰა, მეც მზად ვარ!.. ...“ 27 r-v.
41. „გამოფხიზლება.
—ზეციური იდეალი
გადამქონდა ქვეყნიურში...“ 27 v—28 r.

შენიშვნა: შდრ. H: 1467, § 6.

42. „ნაწყვეტი.—მეც გამიტაცა ოცნებამ,
რომ შევწეოდი მხარესა...“ 28 r—29 r
43. „გამოთხოვება.—უანგარო მეგობრობა
და უბიწო სიყვარული...“ 29 r-v.
44. „პასუხი ლ. თარხნიშვილის ქალს.
—მომივიდა მე წერილი
შტემპელ შვეიცარიელი...“ 30 r.
45. „ნატვრა.—როდშილდის ქონება მე,
შექსპირის გონება მე...“ 30 v.
46. „რუსის ქალის ალბომში.
—აქ შემთხვევით გადმოფრენილს
უცხო ქვეყნის მიწის შვილსა...“ 31 r-v.
47. „ოცნება.—ბულბული რომ კოკობ ვარდზე
დაჭიკჭიკობს, დაფრთქიალებს...“ 31 v—32 r.
48. „ეპიტაფია.—სიყვარულითა და სათნოებით
ამ ქვეყანაში ვიყავი სრული...“ 32 r-v.
49. „შეხვედრა.—ვეჰ, გამოცვლილა ჩემ შესახებად [!],
იმას ვერ ვხედავ, ადრე რაც იყო!..“ 32 v—33 r.
50. „ქართველის საჩივარი.
—არ გამიდის მე ბატონთან
ერთგულება, სამსახური!..“ 33 v—34 r.
51. „ექსპრონტი.—ჩემი სცენაზე გამოსვლის,
ღმერთმანი, დრო აღარ არი!.. ...“ 34 r-v.
52. „კეკელას.—რად აღმითქვი სიყვარული,
თუ რომ ბოლოს ვერ გასტანდი?..“ 34 v—35 r.
53. „გაოცება.—მე რომ ვნახე, იმისთანა
არ ნახულა სანახავი:...“ 35 v.
54. „ახირებული დასტური.
—ვაჟი.—ქალო, ნეტავ ჩვენი იყოს
შენი შავი თვალებიო!.. ...“ 35 v—36 r.

55. „გამოთხოვება.
—ვისაც ვეტრფოდი, ვისაც ვმონებდი,
საკუთრად ვისთვისაც მიძგერდა გული...“ 36 r—37 r.
56. „გულის გამაგრება.
—ჩავიდა მზე მხოლოდ ჩემთვის,
რომ კვლავ სხვისთვის ამობრწყინდეს...“ 37 r-v.
57. ცვალებადია.—ვის შერჩენია ერთი დრო?
სოფელი ცვალებადია...“ 37 v—38 v.
58. „გამოთხოვება.—მე რომ მიყვარდი, ის სიყვარული
მომაკვდავთ ენით არ გამოითქმის!.. ...“ 38 v—39 v.
59. „სიმღერა.—კოშკი რამე ქვის ნათალი
გადმოჰყურებს მაღლით რიონს...“ 39 v—41 r.
60. „ეპიტაფია.—შური, სიხარბე და ბოროტება
ჩემგან შორს იყო, მიყვარდა ლხენა...“ 41 r.

1474

წერეთელი აკაკი. კრებული [მე-19 ს.]

114 ფ.; 21,5×18; ქაღალდი; ყდიანი რვეული; მხედრული; მე-19 ს.; ავტოგრაფი № 8 (1 r). დაუწერელია: 1 v—4 v, 13 r—49 v, 85 r—87 v, 103 v—114 r.

1. „წინასიტყვაობა.—„ჩემი თავგადასავალის“ ცალკე წიგნებად გამოცემა განვიძრახე და რადგანაც საკუთარი საფასურით არ მეხერხებოდა, ხელმოწერა გამოვაცხადე...“ 6 r—8 v.

2. „საზოგადოდ.—თეატრი უმაღლესი სასკოლო სარბიელია, საიდანაც სასიამო და სასარგებლო რამ, ხელოვნურად შეზავებული, მსმენელთა გრძნობა-გონებას ჰხიბლავს და ბრძმედში ატარებს...“ 9 r—11 v.

3. „ანგელოსი ხორც-შესხმული
მოგვევლინა, ვით კომეტა...“ 12 r (ტექსტი ხაზგადასმულია).

4. „შედარებით თუარა.—კაცი ყველა ერთია—
არც დიდი, არც პატარა...“ 12 r-v.

შენიშვნა: ტექსტი ნაწილობრივ ხაზგადასმულია.

5. „სცენა I-ლი. ორ სართულიანი კრამიტით შეხურული სახლის წინ იმერული წმინდა ეზო. შუაგულში უზარმაზარი ცაცხვის ხეებია. ხის ძირას ქვა-ხოჭეჭას სკამლოგინები. კიკოლა ჩამომჯდარია, ურმის გოგორასა სთლის და ნელის ხმით ურმულს დაჰღიღინებს:
„ალარრა ეხალისება ჭალარა შერთულ პერსაო,
ხელდახელ დათვის დამჭერსა, რომ ემუქროდა დევსაო...“ 50 r—81 v
+88 r—103 r.

შენიშვნა: უსათაურო ტექსტის თავში, წითელი ფანქრით, ს. გორგაძის ხელით: „პიესა“.

6. „ბერძნების წარმოდგენით სიბრძნე იყო დედა, რომელსაც ეყოლა სამი ასული: სარწმუნოება, სასოება და სიყვარული. უამათოდ, ამათ დაუხმარებლად ქვეყნიური შვება-ბედნიერება შეუძლებელი იყო...“ 82 r—84 v.

შენიშვნა: 1. ალაგ ტექსტი ფანქრით ნაწერია: 6 v—8 v, 9 v, 11 r, 50 r—61 v. 2—5 r-ზე, ჯვარედინი ხაზებით წაშლილი 8 სტრიქონიანი ტექსტის ქვეშ, 4 სტრიქონი უსათაურო პიესის ნაწყვეტს უნდა წარმოადგენდეს.

მინაწერი (აკაკი წერეთლის ხელით) 114 v.

1475

წერეთელი აკაკი. კრებული [მე-20 ს.]

77 ფ.; 22×17; ქაღალდი; რვეული ყდიანი; მხედრული; მე-20 ს. (იხ. ლექსი „იუბილეი“ —1907 წ. 37 v) ავტოგრაფი № 9 (1 r). დაუწერელია: 62 v, 63 v—74 v, 75 v—77 v.

1. „ვარანცოვი. პოემა დიალოგებად.—1 თავი (ვახტანგ ორბელიანი და და მისი ძმა ალექსანდრე, პუპლიად წოდებული).
პუპლია. წაველ წმინდა სიონში,
რომ წირვა მომესმინა...“ 1 v—28 v.

შენიშვნა: შეადარე 1469, 2.

2. „გლეხის საჩივარი.—დიდება შენდა, უფალო!
რასა გვთხოვს? რა მოუცია...“ 29 r-v.

3. „გამოცანა. (ლანდი).—აჩედევნა, არ მშორდება,
ყოლიფერში მევე მბაძავს...“ 29 v.

4. „მდიდარს.—შემომქმედს არ მოუცია
შენთვის ჭკუა და არც გრძნობა...“ 30 r-v.

5. ა. I გამოცანა (ბანი. ეხო).—ყრუ და მუნჯი, უცხო ვარ,
სადაც წახვალთ, წაგყვებით,
რასაც იტყვით, გიპასუხებთ
უკანასკნელი ხმებით.“ 30 v.

„ბ. 2. (კაცი)—თევზი არ ვარ, მაგრამ ვცურავ!
ფრთები არ მაქვს, მაგრამ ვფრინავ!...“ 30 v—31 r.

6. ,,ძალა ალმართ[ს] ჰხრავს.“—,,დათვმა სთქვა: არ მძულს ფუტკარი,
რომ მისი დღენი დავლიო...“ 31 r-v.

7. ,,მწერალი.—წერა მხოლოდ მაშინ უნდა,
წინ რომ გედგას იდეალი...“ 32 r-v.

8. ,,ტყვეს.—შენ ბორკილში ხარ, ჩემო ძმობილო,
მე თავისუფლად დავიარები!..“ 33 r—34 r.

9. ,,გამოცანები. (მდინარე). ა).—უფეხო ვარ, მივცუნცულობ,
უენო ვარ, მივიმღერი...“ 34 v.

შენიშვნა: სულ ოთხი გამოცანა ა, ბ, გ, დ (ახსნით).

10. ,,ბერიკაცის სიმღერა.—ერთხელ მეც ვიყავ!.. ჩემმა მზემ,
მეც მაფასებდენ კაცადა!..“ 35 r-v,

11. ,,გამოცანები.—თუ რომ კარგი ქართველი ხარ,
ჩემო ძმაო პავლეო...“ 35 v.

წყდება: „...ორი სიტყვა მისთანა სთქვი,
ერთი გამოვიდესო.“ 35 v.
12. ,,ამაოება.-—ეს ქვეყანა არაფრად ღირს,
მისი ფასი ბზეა—ჩალა!..“ 36 r-v.
13. „პარიზი.—რომ შევადარე პარიზი
იმ ჩემ სამშობლო მხარესა...“ 36 v—37 r.
14. „იუბილეი.—ეს ჩემ თავზე რა მოსულა? სადა ვარ?
სიზმარია? თუ სასიზმრო ზღაპარი?..“ 37 v—38 r.
15. „ლამაზს.—იას სინაზე მოჰპარე,
ვარდს-—ფეროვნება, ლამაზო!..“ 38 v.
16. „გ. ს. სუნდუკიანცს.—შენ სომეხი ხარ და მე ქართველი,
მაგრამ ძმები ვართ ერთმანეთისა...“ 39 r.
17. „ზხრი.—დავბერდი, სახე დამიჭკ[ნ]ა,
ჯან-ღონე გამომელია...“ 39 v.
18. „ანდერძი ჩემს შვილს.
—გულს ნუ გაიტეხ, იყავ მხნე,
რაც უნდა ჭირში ჩავარდე!..“ 40 r.
19. „ალბომში მარი ტუკას—მასილიონს.
—ნეტავ იმას,
ვინც შენ ტკბილ ხმას
სანუგეშოდ ისმენს მარად. ...“ 40 v.
20. „დოდო ნიკოლაძისა.—ნაპერწკლის მსროლელ თვალებით
ცეცხლს უჩენ სულსა და გულსა...“ 40 v.
21. „გორგ-ასლანი (ისტორიული ზღაპარი).
—ვახტანგ მეფე ღმერთს უყვარდა,
ციდან ჩამოესმა რეკა...“ 41 r—51 r.
22. „ქართველ ქალს.—თქმულა: „ელენეს შვენებამ
ტროადი დაარღვიაო..“ 51 v—53 r.
23. „ბულბულმა სთქვა.—ბულბულმა სთქვა: როცა ტბაში
ყიყინობენ ბაყაყები...“ 53 v---54 r.
24. „ტ.....ს. უცხოეთს მყოფსა, შენ გამო
გულში რომ ცეცხლი მეკიდა...“ 54 v.
25. „საგულისხმო: ა) ქათამი რომ მოკრუხდება საბუდარს არ შორდება...“
55 r-v.

შენიშვნა: „საგულისხმო“—5 სენტენციური სხარტულასაგან შედგება.

26. „1) საიდუმლო ბარათი“.—ეს ლექსია, რომელიც პირველად დაიბეჭდა ჩემი სახელითა და გვარით, მანამდი კი უსახელოდ ვბეჭდავდი. ვერც ამ ლექსზე ვბედავდი ვინაობის გამოცხადებას...“ 55 v—56 r.

შენიშვნა: პოეტი იძლევა აქ თავისი 1 დაბეჭდილი ლექსისათვის მეტად საყურადღებო ბიო-ბიბლიოგრაფიულ ცნობებს.

27. „2) მოხუცის მოგონება.“—პირველ ხანებში ძალიან გამიტაცა ოცნებამ და იმას ვსწერდი, რაც არ მეგრძნო...“ 56 r.

28. „ჩემს მოგვარეს.“—ერთი სტუდენტი დაბრუნდა პეტერბურგიდან და ჩამოიტანა ამბავი: ღუბერნიის წინამძღოლმა უმაღლესად მოახსენა, რომ ქართველი ყმაწვილები სტუდენტობის დროს აქ ფუჭდებიან...“ 56 v—57 v.

29. ,,პირუტყვების არჩევანი.“—ჯერ ახლაც რა არის ჩვენში მარშლის არჩევა, თორემ რა იქნებოდა მესამოცე წლებში?!—ერთ მაშინდელ არჩევანს მეც დავესწარი!..“ 57 v—58 r.

30. „რუსეთუმე.“—ეს ვრცელი პოემა იყო. აქ ახალთაობის ტიპად ჩემი თავი ⟨მ⟩ყავდა გამოხატული და ძველი თაობის ტიპად ჩემივე ოჯახი...“ 58 v.

31. ,,ფარისეველი.“—როცა ეს ლექ⟨ს⟩ი დავსწერე, რასაკვირველია, კერძოდ მხედველობაში არავინ მყოლია...“ 58 v—59 r.

შენიშვნა: §§ 26—31 შეიცავს მეტად საყურადღებო ბიო-ბიბლიოგრაფიულ ცნობებს.

32. ,,ნადირობა.—ერთი მეფე იყო. ორი შვილი ჰყავდა, ერთი გლახა და მეორე კარგი...“ 59 r—62 r.

33. ,,აღსდეგ, გმირთ-გმირო, ნუ გძინავს!
მტრები გეხვევა გარსაო.
რბილად გითხრიან სამარეს,
ტკბილად გიმღერენ ზარსაო...“ 63 r.

34. ,,ალბომში.—მსურდა შენი აღმა ფრენით
ამაღლება, ზე ატანა...“ 75 r.

შენიშვნა: ხელნაწერში ჩადებულია ერთ თაბახზე ორ სვეტად დაბეჭდილი ფელეტონი „ცხელ-ცხელი ამბები“ (პროზა და ლექსი) აკაკისა, რომელსაც ცენზორის ხელით აწერია: „Запрещено по определению комитета (въ) заседании 21 июня 1873 года За секретаря цензоръ [Коваленский].“

1476

წერეთელი აკაკი. კრებული [მე-20 ს.]

43 ფ.; 22,5×17,4; ქაღალდი; რვეული (მუყაოს ყდიანი); მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი № 10 (I ყდის r]; დაუწერელია: 29 r—30 v, 41 r—43 v; 1 r—15 v.—ძაფით შეკერილ ცალკე (უყდო) რვეულს წარმოადგენს.

1. ,,ლექციიდან: ,,ძველი ნაშთები“—,,მე ვამბობ იმ ძველ ლიტერატურულ ნაშთებზე, რომელნიც, რაღაც უცნაურობით, გადარჩენიან ისტორიულ ქარცეცხლს და მოუწევიათ ჩვენამდი...“ 2 v—4 v.

შენიშვნა: ტექსტის წინ: „ეს მშვენიერი ედემ ქვეყანა მოწამეთა სისხლით არის გაჟღენთილი და თავდადებულთა ძვლებით გაპოხიერებული...“ 1 r—2 r.—ხაზგადასმულია (ჯვარედინად).

2. ,,რეაქცია. (ოთხმოქმედებიანი კომედია).,. მოქმედება პირველი. სცენა. 1-ლი. ბუხრიანი ოთახი სოფელში. გამოსვლა 1.
ვახუშტი (ბუხარს უზის). დათია!..“ 4 v—28 v.

შენიშვნა: პიესას წინ უძღვის მომქმედი პირების ნუსხა. 4 v.

3. ,,პოემა გორგ-ასლანი“.

,,—ვახტანგ მეფე ღმერთს უყვარდა,
ციდან ჩამოესმა რეკა...“ 31 r—40 v.

შენიშვნა: ა. ტექსტის სათაური: „პოემა გორგ-ასლანი“ მიწერილია ს. გორგაძის ხელით, ტექსტის თავში (31 r.)

ბ. პოემა თავიდან ბოლომდე ხაზგადასმულია.

1477

წერეთელი აკაკი. კრებული [მე-20 ს.]

11 ფ.; 21,8×17,8; ქაღალდი; რვეული; მხედრული; [მე-20 ს.]. ავტოგრაფი № 11 (რვეულის გარეკანზე). დაუწერელია: 2 v—4 v; 10 v—11 v.

1. ,,უცხოელი ქალი. (ლექსი პროზად).—მორთულ-მოკაზმული, ფერნაცხები და სარკის წინ კოპწიობით დაქანცული გამოდის, რომ აქეთ-იქით ქსელი გააბას და ბეცი ბუზები დაიჭიროს. ვინ არიან ეს ბუზები?—მე... შენ... ის და ყველა!..“ 1 r-2 r.

2. ,,საუბარი მამა შვილს შუა.—მამა. მოდი, შვილო, ერთმანეთს გული გავუხსნათ. თუ ჩვენი ვერა გაგიგიათ რა, თქვენი მაინც გაგვაგებიეთ, რომ ჩატეხილი ხიდი აღარ იყოს ჩვენ შუა...“ 5 r—10 r.

1478

წერეთელი აკაკი. ძველი ნაშთები [1911 წ.]

8 ფ.; 22,5×17; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (ფფ. 1 და 8 დაჭმუჭნილ-ამოხეულია ხოლო დანარჩენი ძალზე გაცრეცილი); მხედრული; 1911 წ. 1 r; ავტოგრაფი № 12 (გარეკანის r, 1 r).

,,ძველი ნაშთები.—ერთმა. ვინმემ იკითხა: ადრე რომ ბედაურები იყო ჩვენში, სად არიან ახლა? რატომ აღარ სჩანანო? მეორემ უპასუხა: იმათზე ძველი კაცები შესხდენ, წავიდენ და ჯერ აღარ ბრუნდებიანო!..“ 2 r—7 v.

შენიშვნა: 1 r-ზე აღნიშნულია ნებართვა იმ ქალაქების (ტფილისი, ქუთაისი და სამტრედია) ადმინისტრაციისა, სადაც პოეტს ზემოხსენებული ლექცია წაუკითხავს.

1479

წერეთელი აკაკი. კრებული [მე-20 ს.].

35 ფ.; 35,5×22 ((სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; დაზიანებული (ზოგი გახეული: 21, 27 33, ამოვარდნილი—23 ფ.); მხედრული; ავტოგრაფი № 13 (გარეკანის r და 1 r). [მე-20ს] დაუწერელია: 1 v, 12 v, 14 r-v, 16 r-v, 24 v, 25 v—26 r-v, 28 v, 30 v, 32 v, 34 v, 34 r—35 v

1. ,,იონა ბრიხნიჩოვს.—(ჯოლიც რუსი მყავს, შვილიც რუსი მყავს
და მეც რუსეთში დავჭაღარავდი...“ 2 r—3 v.
2. ,,ჩემს პატარა მეგობარს თინა ჯაფარიძის ქალს.
—ჯერ პატარა ვარ, რომ გავიზდები
და შევიქმნები გასათხოვარი.
თქვენთან მექმნება მაშინ ყველასთან
ერთი გურწფელი რამ სათხოვარი!..“ 4 r-v.
3. ,,მოღვაწის სიტყვა კერძო კრებაზე.
—არც მიხნავს, არც მითესია,
ნამგალი დავატრიალე...“ 5 r—6 v.
4. ,,ექსპრომტი.—მე რომ ვნახე, იმისთანა
არ ნახულა სანახავი...“ 7 r.

შენიშვნა: შდრ. 1473, 53.

5. ,,ახირებული დასტური.
—ვაჟი. ქალო, ნეტავ ჩვენი იყოს
შენი შავი თვალებიო...“ 7 r-v.

შენიშვნა: შდრ. № 1473 § 54. და 1468, § 3.

6. ,,გამოთხოვება.—ვისაც ვეტრფოდი, ვისაც ვმონებდი,
საკუთრად ვისთვისც მიცემდა გული...“ 7 v—8 r.

შენიშვნა: შდრ. 1473, 55.

7. ,,გამოთხოვება (ექსპრონტად თქმული სალიტერატურო საღამოზე).
—მახსოვს, პირველად მე რომ წამოვდექ
აქ, თქვენ წინაშე, მოკანანახედ...“ 8 v.

შენიშვნა: ლექსის ტექსტი ხაზგადასმულია.

8. ,,ტ. ბაგრატიონის ალბომში.—ნინოს, თამარს და ქეთევანს
არ სცოდნიათ სკვითის ენა...“ 9 r-v.

შენიშვნა: შდრ. № 1473 § 21.

9- ,,სიზმარი. (სასიმღერო კუპლეტი).
—თუ არ გწყალობს ცხადად ბედი,
უნდა დასწვე და იძინო...“ 10 r-v.

შენიშვნა: შდრ. № 1473, § 11.

10. [ლექსიდან ,,ოცნება].—,,მდინარემ მითხრა ქვითინით.
სხვისა ჭირი—ღობეს ჩხირი...“ 11 r—12 r.
11. [კახეთში].—,,ორჯელ ვყოფილვარ კახეთში
მე მგზავრად ცოტა ხნობითა!..“ 13 r-v.
12. ,,მარჟორი ვარდროპის სახსოვარი.
—სახელ-განთქმულ ინგლისიდან
შემოფრინდა ჩვენში ობლად...“ 15 r-v.

13. ,,რაჭა-ლეჩხუმი.—რაჭა-ლეჩხუმში ავედი,
მინდოდა მათი გაცნობა!..“ 17 r—18 v.

14. „ქართველ ქალს.—თქმულა, ელენეს შვენებამ
ტროადი დაარღვიაო...“ 19 r-v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი თავიდან ბოლომდის ხაზგადასმულია.
2. შდრ. 1475. 22.

15. ,,კუხ, კუხ, კუხ! შორს არ წახვიდეთ.
კრუხი ეძახის წიწილებს...“ 20 r.

16. „რჩევა ახალგაზდა მწერლებს.“—განსვენებული დავით ერისთავი, დრამების გადამკეთებელი, მეტად გულწრფელი და კეთილი კაცი იყო...“ 20 v.

17. „სიმართლე.—ყოლიფერი ტყუილია:
ერთგულება, შრომა, ღვაწლი!..“ 21 r.

18. „რად აღმითქვი სიყვარული,
თუ რომ ბოლოს ვერ გასტანდი?..“ 22 r-v.

შენიშვნა: შდრ. 1473. 52.

19. „მე მას ვიცნობდი.—მე მას ვიცნობდი სიყრმიდგანავე,
თითქმის ჩემ ხელში გამოზდილია...“ 23 r-v.

შენიშვნა: შდრ. 1467, § 12.

20. ,,ალბომში.—აქ შემთხვევით გადმოფრენილს,
უცხო ქვეყნის მიწის შვილსა...“ 24 r.

შენიშვნა: შდრ. 1473, § 46.

21. ,,გამოთხოვება.—მე რომ მიყვარდი, ის სიყვარული,
მომაკვდავთ ენით არ გამოითქმის!.. ...“ 25 r.

22. ,,ფული.—ფულო, ეშმაკის ნაჭედო
მადანო ჯოჯოხეთისო!..“ 27 r-v.

23. ,,სიყვარული.—შორის ოხვრით, შორის ბნედით
მიყვარს! მიყვარს სულით! გულით!! ,..“ 28 r.

24. ,,წერილი პატარა მეგობრებს.—დათუნია, კაკუჩავ,
მაიავ და ელენე!
მე თქვენი სახე ხატად
ჩემს გულში ჩავისვენე...“ 29 r-v.

25. „სიტყვის უმეტნაკლებლობა ნიჭის სასწორ-საზომია. ნიჭიერება ორი-სამი სიტყვით გამოსთქვამს იმას, რასაც ძალდატანებული ნიჭი რამოდენიმე სტრიქონს მოანდომებს...“ 30 r.

26. ,,ეპიტაფია.—მშობლების გულში აღმგზნები
გავხდი ცეცხლისა მწველისა...“ 31 r.

27. [ნაწყვეტი].—„ხელთ აიღონ ნამგალ-ცელი,
გადამკონ და გადათიბონ
მინდორი, ტყე, მთა და ველი!..“ 32 r—33 r.

28. ,,ქუთაისი.—მშვენიერო ქუთაისო,
 სავარდო და სამაისო...“ 33 r.
29. „შეუცვლელი ხარ ყოველ დროს,
 საგულესა გაქვს გულიო...“ 34 r.

1480

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-19—20 ს.]

31 ფ.; 21×17,5; ქაღალდი (რვეული, ყდიანი); დაზიანებული (ფფ: 11, 12, 26—ამოვარდნილი); მხედრული; ავტოგრაფი № 14 (I საცავი ფ-ის r); [მე-19—20 ს.]; დაუწერელია: 16 r—24 v.

1. „ფიქრები: ა. [წოდებათა შესახებ].—ისე ჩვენი წარსულის გათვალისწინება არ შეგვიძლია, რომ წინ არ წარმოგვიდგეს მაშინდელი თავად-აზნაურობა...“ 1 r—2 v.

ბ. [რუსეთთან ურთიერთობის შესახებ].—ოცნებად ნუ ჩამომერთმევა ის, რომ დღესაც თაყვანს ვსცემ მამა-პაპათა სასაფლავოებს...“ 3 r—4 r.

2. „შენი ჭირიმე.—ამ დღეს ველოდი!.. მოვესწარ!
 ვიცინი!.. აღარ ვსტირი მე!..“ 4 v—5 r.
3. ,,სიმღერა.—მესმის! მესმის ჟღივილის ხმა,
 შეფრთქიალდენ ჩიტუნები...“ 5 v—6 r.
4. ,,[წმ. ნინო].—პატარა ნინო ბაბუას
 ეტიტინება ალერსით...“ 6 v—15 v.

შენიშვნა: ტექსტი თავიდან ბოლომდე ხაზგადასმულია (შავია?).

5. პასუხად სომხებს.—არავის ისე გულით არ ჰსურდა
 ძმობა ერთობა და სიყვარული...“ 25 r—27 v, 28 v, 29 v.

შენიშვნა: აღნიშნულ გვერდებზე მოთავსებული ტექსტების ნაწილი: 28 v, 29v —ხაზგადასმულია (შავებს წარმოადგენს ?) და განმეორებით არის დაწერილი უფრო სუფთად, წინა გვერდებზე.

6. „ნუ ეხუმრებით ქართულ მიწა-წყალს
 და ნუ ადგამთ ბიჯს ზედ წარა-მარად!..“ 28 r.
7. ,,(ხალხური თქმულება).—დათვი მიუწვა შინდის ხეს,
 ნაადრი ნახა ყვავილი...“ 30 v, 29 r.

შენიშვნა: ეს ხაზგადასმული ლექსი არეულად („შავი“ და „თეთრი“?) არის დაწერილი.

8. ,,დიდი ხანია ქართველი ანგრევს,
 არ თუ აკეთებს და აგებს რამეს...“ 31 r-v, 30 r.

შენიშვნა: ლექსი თავიდან ბოლომდე ხაზგადასმულია (შავად ნაწერი?).

1481

წერეთელი აკაკი. ლექსთა კრებული [მე-19—20 ს.]

20 ფ.; 22,5×17; ქაღალდი; ყდიანი რვეული; დაზიანებული (ამოვარდნილია ფფ.: 1, 20); მხედრული; [მე-19—20 ს.].; ავტოგრაფი № 15 (I გარეკანის v).

1. „სატრფოს.—ბროლის მკერდს რომ დავაკონე
გული, როგორც კვესს აბედი...“ 1 r.
2. „გლადიატორის სიმღერა.—აქ არ შობილა არწივი,
ნაზარდი მყინვარ-მთებისა...“ 1 r-v.
3. „ნავი.—საშუალ ზღვისა სცურავდა ნავი,
ყოლის მხრიდან ჰქროდა ნიავი...“ 1 v—2 v.
4. „ნინოობას.—იტირე, მიწავ, სამშობლოვ!
ზარი აუშვი ზეცაო!! ...“ 2 v—3 r.
5. „აკროსტიხი. ვითომ იუსტინე მაჭავარიანი, რომელსაც ერმილესაც ეძახდენ, მიუწერს საარშიყო წერილს აკროსტიხად ბარბალე კვირკელიასას.
—ბულბულის დამჩაგვრელო!
ანგებით მომხიბლავო...“ 3 r-v.
6. „წჸევა.—იყოს წყეული სოფელი
და მისი სიტკბო-სიამე...“ 3 v—4 r.
7. „ერ[თ] საუკუნეში დაკარგული ქრისტიანობა.
—კაცი რომ თავის თავს უზამს,
იმას ვერ უზამს მტერობა!..“ 4 r—6 v.
8. „პასუხი.—შენი გზა ალმა ფრენაა,
და მარტო ჩანგი—ხელობა...“ 6 v—7 r.
9. „ბულბული.—ბულბულმა, ბუჩქში მიმჯდარმა,
დაცინვით ჩაიკაკანა...“ 7 r—8 r.
10. „ჩანგი.—ლოცვა და ჩანგის ჟღერა
ორივ ტყუპის ცალია!..“ 8 r-v.
11. „მობენეფისეს ალსარება.
—დღეს რომ მეფე ვარ, ხვალ მწყემსი;
ხან გლახაკი ვარ, ხან გმირი...“ 8 v—9 v.
12. „არტისტის ალსარება.—თქვენის „ვაშით“ ოქვენის „ტაშით“
თავი მომწონს!.. მენატრება!..“ 9 v.
13. „სიმღერა. (ლამაზ ქალს).—ნეტაი მას, ვინც შენს ტკბილ ხმას
ერთხელ კიდევ გაიგონებს!..“ 10 r.
14. „ნათარგმნი ბულღარულიდან...“
—დეე, მდიოს სიღარიბემ,
დავდიოდე ფეხშიშველა...“ 10 v.
15. „გამოთხოვება.—ის გიყვარდეს, ვინც რომ გიყვარს!..
შეგაბეროს ღმერთმა იმას!!! ...“ 10 v—11 r.
16. „საგათა.—ერთ დროს რომ მკვდარი გვეგონა,
თურმე საგათიდ სძინავდა...“ 11 r-v.
17. „ქრისტე ალსდგა.—ქრისტე ალსდვა! გვეუბნები,
გიპასუხებთ: ჭეშმარიტად!..“ 11 v—12 r.
18. „უკანასკნელი პასუხი.—მესმის, ვხედავ, ახლა ვიცი!..
არც გიჟი ვარ, არც უგნური...“ 12 r—v.

19. „პასუხი ახალგაზრდას.—სად გაზაფხული შენი ფერადი
და სად გაცრცვნილი ჩემი ზამთარი?!. ...“
12 v—13 r.
20. „პასუხი მაცდურს.—ვიცი, სხვისთვის რომ იშლები
შენ, ცბიერო, სუნნელ-ვარდად...“ 13 v.
21. „დაბრუნებულს.—საყვარლისგან დაწუნება
გულს უფრო გვწყვეტს ღვთის რისხვაზე!..“ 14 r-v.
22. „მწერლების ფერხული.
—ვახტანგ ჰგოდებს, ჰკვნესს და მოთქვამს,
ჰკანანახობს მათ ილია...“ 13 v—14 r.
23. „ეპიტაფია ქ-სი.– სწავლით და ნიჭიერებით
შემკული გრძნობა-გონება...“ 14 v.
24. „ეპიტაფია.—იხარე ანგელოსთ გუნდში,
ვარსკვლავო მოსხივცისკარე...“ 15 r.
25. „თოფს. (ნათარგმნი ბულგარულიდან).
—ჩემო თოფო, დაჟანგულო,
ჩემო ძველო მეგობარო...“ 15 r-v.
26. დ. ყიფიანის სადღეგრძელოდ (ექსპრონტი).
—ვით დილის ნამი აბიბინებს.
უდროვოდ დამჭკნარ, ფერმიხდილ მდელოს...“ 15 v—16 r.
27. „ეპიტაფია ბეტა ჭიჭინაძეზე.
—ანგელოსი ხორც შესხმული
მოგვევლინა ვით კომეტა...“ 16 r-v.

შენიშვნა: შდრ. 1474, 3.

28. „ქალიშვილის ჩივილი.—ჭაბუკმა რომ მიხილა,
მითხრა: „გული შენია! ...“ 16 v—17 r.
29. „გ. ქართველიშვილს (ვერცხლის ჭიქა რომ გამოეგზავნა).
—ეგ თანაგრძნობა, ეგ სულის ძმობა,
უძლური მუშის გამხნევებელი...“ 17 r-v.
30. „ბაბილინას (ბერიძის მაგიერ).
—მშვენიერო ბაბილინა!
ვინც რომ ქვეყნად გაგაჩინა...“ 17 v—18 r.
31. „მრისხანეს.—მითხარ, ჩემზე რას მრისხანებ?
რა შეგცოდე, რომ მაწამე?..“ 18 r—19 r.
32. „მეჩანგურე.—ჰხედავთ, რა მაქვს? სულ თან დამაქვს,
ენატრება ყველასა...“ 19 r-v.
33. „პასუხი (წინააღმდეგ გუნდს, ქრთამის შემძლევს).
—მგოსანია გაჩენილი ცა და ქვეყნის შემამკობლად;
არც მიუდგეს, არც მი[ე]მხროს, თვისიანში დარჩეს ობლად... 19 v—20 r.

34. ,,ფელტმანის ალბომში.
—ვიცი, რომ არა ვიცი რა!
მატყუებს გრძნობა-გონება...‘‘ 20 r.
35. ,,ცრუ მგოსანს.—არ მინდა შენი „ნანინა,“
და შენი სძლისა პირები!..‘‘ 20 v.

1482

წერეთელი აკაკი. ის (მოთხრობა) [მე-19—20 ს.]

20 ფ.; 21,5×17; ქაღალდი; ყდიანი რვეული; მხედრული; [მე-19—20 ს.]; „ავტოგრაფი № 16 (საცავ ფ-ის r). დაუწერელია: 10 v—20 v.

„პატრუქს თუ ზეთი არ გამოელია, თოფს—წამალი და პოეტს—სიყვარული, ხანი ვერცერთს ვერას დააკლებს! მაგრამ ზეთს ყველა დაასხამს, თოფში ვინ არ ჩაჰყრის წამალს და ვინ არ გატენის? სიყვარული კი გულისა და სულის სიწმიდეს მოითხოვს, რაც იშვიათია!..‘‘ 1 r—10 r.

1483

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-20 ს.]

32 ფ.; 21, 8×16,5; ქაღალდი; ყდიანი რვეული; დაზიანებული (1, 2 ფ. დაჭმუჭნული და ამოვარდნილია, მე-2 ფ. დახეულია, უკანასკნელი თორმეტი ფ. ამოჭრილი); მხედრული; [მე-20 ს.]ავტოგრაფი № 17.

1. „ს...ბი და ჩვენ.“ 1 r—7 v.

2. „ორი სიხარული. როგორ დაარსდა ჩვენში ბანკები.—საზოგადოდ თავისთავად ცუდი სიბერე ადვილი ასატანია მაშინ, როცა წარსული გაჩაღებულ ბუხრად ედება წინ და მომავალის იმედი ტკბილად უბერავს...“ 8 r—19 v.

შენიშვნა: ტექსტი მთლიანად ხაზგადასმულია („შავად“ ნაწერი?).

3. „ტრაპიზონი.—ზღვიდან კარგი შესახედავია ტრაპიზონი. რომ იტყვიან: „შორიდან მტერს გაუხეთქს გულს და ახლოს მოყვარესო“—სწორედ ამაზედაა გამოჭრილი...“ 20 r—21 r.

4. „ნამდვილი ამბავი.—ამ სამი წლის წინეთ ბორჯომში ერთი გლახა დაიარებოდა. პირველ შეხედვისათანავე შეატყობდით, რომ ის ოდესმე კარგი შესახედავი უნდა ყოფილიყოს...“ 21 v—27 r.

5. ,,(არეული ფიქრები ქართველის ევროპაში).—გუშინ ქვესკნელში გავიარე რკინის გზით, დღეს სახლების თავებზე გადავიხრიგინე, ხვალ კი ენოქ და ილიასავით გავფრინდები ჰაერში...‘‘ 27 v—32 r.

6. ,,ერთმა ვინმემ იკითხა: ადრე რომ ბედაურები იყო ჩვენში სად არიან ახლა...‘‘ 32 v.

წყდება: ,,... ანუ გმირთა სავანე, რომელსაც მთლიანად საქართველო ეწოდება.‘‘

შენიშვნა: 1. ნაწყვეტი აკაკის ლექციისა „საქართველოს ძველი ნაშთები“ ნ. ავტოგრაფი № 28.

2. შდრ. აგრეთვე 1478 (ავტოგრაფი № 12).

1484

წერეთელი აკაკი. საბავშვო ლექსები [მე-19 ს.]

42 ფ.; 17×10, 6; ქაღალდი; რვეული (ყდიანი); დაზიანებული (ფფ. 25 და 26 ამოვარდნილია); მხედრული; [მე-19 ს.]; „ავტოგრაფი № 18; დაუწერელია 2 v—3 r, 5 v—6 r, 19 v, 36 v—37 r.

„საბავშვო ლექსები:

1. ლორი.—ეძებს და არ დაუკარგავს
ჰკვნესის და არა სტკივა რა...“ 1 r.
2. „მამალი.—ფეხებზე იკრავს დეზებსა
და თავზე იდგამს ჯილასა...“ 1 v“.
3. „კამბეჩი.—დადის და დაიზლაზნება
გადაჭრილ სიარულითა...“ 2 r—3 v.
4. „შოშია.—პატარა ჩიტი გავზარდე,
პირდაღებული შოშია...“ 4 r-v.
5. „ნასესხები.—ამოიძუა ზამთარმა,
ბოლო ელება, ეს არი!.. ...“ 5 r—6 v.
6. „მერცხალი და ბავშვები.
—მერცხალო! შენმა ჭიკჭიკმა
მთელი ზაფხული გვახარა!.. ...“ 7 r—8 r.
7. „მალაღურის ბუდე.
—მაღალ ხეზე, მუხის წვერზე
სამი ძაფით, ეშმაკურად,
მალაღურმა მისი ბუდე
გადმოჰკიდა საცეცხურად...“ 8 v—9 r.
8. „ინგლისურით.—პატარაობისას ქრისტემ
ბაღი რამე გააშენა...“ 9 v—10 r.
9. „თიკანი.—წუხელი ჩვენ თხას, დედილო,
თიკნები მოუგიაო!..“ 10 v—12 r.
10. „მელიას ეშმაკობა.—ჩვენ ქათმებს, შეჩვენებული,
შემოეჩვია მელია...“ 11 v—14 r.
11. „მონადირე.—კვეს-აბედი დაგვისველდა,
ვერ დავანთეთ ცეცხლი ტყეში...“ 14 v—16 r.
12. „გოჭები.—საღორეში შევიხედე,
ღორს გოჭები დაეყარა...“ 16 v—19 r.
13. „სიბერე და სიყმაწვილე.—გულგატეხილო სიბერევ!
სხვაა ყმაწვილის ბუნება...“ 20 r—21 r.

შენიშვნა: ტექსტის თავში, ზემო აშიაზე, ავტორის ხელით: „საყმაწვილო ლექსები.“

14. ,,ბრძენი.—ძველათ ერთი-ვინმე ბრძენი,
ვირზე მჯდარი, მარტო, ობლად...“ 21 v—24 r.
15. ,,საუნჯე.—ერთი ,,მაქვს“ სჯობს ათასს ,,მქონდას“,
ჭკუას უთქვამს, გულს უგრძვნია...“ 24 v—25 r.
16. ,,გადარჯულებული.—ნეტავ, ეს ქალი ვინ არის?
და რომელ ეროვნებისა...“ 25 v—26 r.
17. ,,მოხუცი და ახალგაზდა.—მოხუცო, რად ჰქექ ნაცარსა?
ცივი და დაფერფლილია!..“ 26 v—28 r.
18. ,.გლოვა.—სად არის კუბო თამარის,
ქვეყნისგან ნაამბორისა?..“ 28 v—29 r.
19. ,,ბაასი.—გული და კუჭი შეიბნენ
შეექნათ დიდი ბაასი...“ 29 v—31 r.
20. ,,საუნჯე.—ერთი ,,მაქვს“ სჯობს ათას ,,მქონდას“—
ჭკუას უთქვამს, გულს უგრძვნია..“ 31 v—32 r.

შენიშვნა: 1. ლექსის—„საუნჯეს“ ეს ტექსტი 24 v—35 r მოთავსებული ლექსის ტექსტის I-ლ ვარიანტს უნდა წარმოადგენდეს.

21. ,,გული.—გულის მსგავსი, პაწაწინა
ნივთი რამე ერთ კაცს ჰქონდა...“ 32 v—33 v.
22. ,,დედ-მამა.—ღარიბ დედ-მამამ სკოლაში
შვილი რომ მიაბარესა...“ 33 v—34 r.
23. ,,რამ გამოიწვია ვეფხისტყაოსანი? (ლეგენდა).—
შუქურ-ვარსკვლავის ჰირიმე,
რა მოკიაფე რამ არი?! ...“ 34 v—36 r.
24. ,.ურიული მოთქმითი ტირილი საქართველოში.
—ახალ ნარინჯო, ნარინჯო,
შე ბროწეულო! იაო...“ 37 v—39 r.
25. ,,ავადმყოფი.—საბძელმა უთხრა ქარსაო:
,,რას მომდგომიხარ კარსაო?..“ 39 r—42 r.

შენიშვნა: ტექსტი ხაზგადასმულია: §§ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14 (6 სტროფი) და 20.

1485

წერეთელი აკაკი. ლექსთა კრებული [მე-19 ს.]

18 ფ.; 21,8×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული (2 და 3 ფ.ფ. შუა ამოგლეჯილია 4 ფ., 4 და 5 შუა—3 ფ., ბოლოში—7 ფ..); მხედრული; [მე-19 ს.]; ავტოგრაფი **№ 19** (I საცავი ფ-ის r).

1. ,,ალბომში ახლანდელ ქალებს.
—ტკბილ სიტყვას ველარ ახერხებ,
ასეტყვებ აუგიანსა!.. ...“ 1 r-v.

2. ,,ძველი ანბავი. ქართველი უცხოეთში.
—ბევრჯელ შიმშილს და სიცივეს
ძალლივით ავუღრენივარ...‘‘ 1 v—2 v.
3. ,,გოგოლის სახეს.
—როდესაც უგნურებას,
გაბერილსა დიდებას...‘‘ 3 r—4 v.
4. ,,ხალხური.—კაცო, რა ღმერთი გიწყრება,
რომ დაგილია პირიო?...‘‘ 5 r-v.
5. ,,იმედი ებრაელთა.—ჩანგი მტირალი, სიმების კვნესით
თუმცა კი აწმყოს მოსთქვამს დაკარგულს...‘‘ 6 r-v.
6. ,,გლეხის და თავადის ბაასი.
—თავადმა სთქვა: სულ ჩემია
მინდორი, ტყე, მთა და ველი...‘‘ 6 v—7 v.
7. ,,ძველი ანბავი.—გულდადაღული, დამწვარი,
ჭირითა-ჭირის მნახველი...‘‘ 8 r—10 r.
8. ,,ჭაღარა.—ის აღარა ვარ რაც ვიყავ!..
ძნელი ყოფილა ჭაღარა...‘‘ 10 r—11 r.
9. ,,ახლანდელი სიმღერა.—ჰკარ! მოჰკალ! შეჰკარ! შეიპყარ.‘‘
იძახდენ ჩვენი ძველები...‘‘ 11 v.
10. „...—მოძმის ხორცს ჰსჭამს, მისვე სისხლს სვამს
ეგ კაენი, ეგ იუდა!..“ 12 r.
11. ,,სახსოვარი ბაქრაძის.—სამაგალითო ცოდნასთან შრომა
და სიყვარულით ავსილი გული...“ 12 v.
12. „გალობა ძველთა.—კავკაზიის ქედზედ იყო
ამირანი მიჯაჭვული...“
13. „ხალხური.—მინდვრათ ვნახე თეთრი ქვა,
დავჰკარ ხელი, თან ამყვა...“ 13 v—14 r.
14. „დედოფალას ღამის თევა.—ღონიერი, გონიერი
ფრთებიანი, მრავალ-თვალა...“ 14 r-v.
15. [,,მშვენიერო ქუთაისოდან‘‘].—„შიგ იაზონ, ელინებით,
ვერ შემრთველი სურვილ-ნებით...“ 15 r.
16. ,,ღამის მეხრე.—ღამის მეხრე ვარ! ბიჭი ვარ
ტოლებში გამორჩეული...‘‘ 15 v—16 r.
17. ,,მუშები.—ბიჭო, მამალმა იყივლა!
აპირებს გათენებასა...‘‘ 16 r-v.
18. ,,მუშის ნატვრა.—ვისაც რა უნდა უყვარდეს,
სულ სხვაა ჩემი ტრფიალი...‘‘ 16 v—17 v.
19. „ნათლიღება.—კურთხეული კიდით-კიდე
მადლით ჰღელავს იორდანე...‘‘ 17 v.
20. ...,,ნუ გაუგონებ იმათ, ვინც
სხვა გვარად გეუბნებიან...‘‘ 18 r.

21. ;,გინდათ, რომ გითხრათ რამე?
განა მაქვს მაგის ნება?..“ 18 v.

შენიშვნა: ყოველი ლექსის ტექსტი ფანქრით გადახაზულია.

მინაწერი: მეორე ყდის r.

1486

წერეთელი აკაკი. მოსწრებული სიტყვა-პასუხი [მე-19—20 ს.]

17 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (ზოგი ფ. გაცრეცილ-გახეულია, მე-15 მე-16—ამოვარდნილი); მხედრული; [მე-19—20 ს.]; ავტოგრაფი № 20 (გარეკანის r, 2 r). დაუწერელია: 1 r-v, 16 v, 17 r-v.

„აკაკის მოსწრებული სიტყვა-პასუხი 1. უცხოეთიდან ახლად დაბრუნებული აკაკი მიიწვიეს ერთს ლხინში, სადაც ჭირვეული თამადა სავსე ყანწით მივიდა იმასთან ,,ალლავერდიო‘‘...“ 2 v—16 r.

შენიშვნა: ა. ტექსტს წინ უძღვის შესავალი: „აკაკის მოსწრებული სიტყვა პასუხი. —ვინც ჩემ სიყმაწვილეს არ მოსწრებია, იმას ნურც ჩემი სიბერე აჩვენოს ღმერთმაო, უთქვამს მოლა ნასრადინას, და ეს თქმულებაც ზედ გამოჭრილია აკაკიზე...“ 2 r ბოლოში ხელს აწერს „გამომცემელი“ (აკაკი წერეთლის ხელით).

ბ. კრებული შეიცავს 62 მოსწრებულ სიტყვა-პასუხს. აქედან: §§ 1—55 (2 v—13 r)+§ 61 (15 v) ავტოგრაფებია.

გ. 13 r. აშიაზე ს. გორგაძის ხელით: „ეს §§ 56—60 იხ. „კრებული“ 1898 № 5—იანვარი“.

დ. ს. გორგაძის ხელითვე დაწერილია § 62 (16 r).

1487

წერეთელი აკაკი. რაჭა-ლეჩხუმი [მე-20 ს.]

10 ფ.; 35,5×22; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; ავტოგრაფი № 21 (გარეკანის r); დაუწერელია: 10 v.

,,რაჭა-ლეჩხუმი.—რაჭა ლეჩხუმში ავედი,
მინდოდა მათი გაცნობა...“ 1 r—10 r.

შენიშვნა: შდრ. 1479. 13.

1488

წერეთელი აკაკი. ლექსთა კრებული [მე-20 ს.]

38 ფ.; 22×17,6; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (მეორე ფურცლის ზედა ნაწილი გაცრეცილია, 1 ფ. ამოგლეჯილია—35—36 ფ.ფ. შუა); მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი № 22 (გარეკანის r და 2 r); დაუწერელია: 1 r-v, 36 v, 38 v.

1. ,,ტერშმოვაანთ კეკელა. (ასის წლის ამბავი).
—თორმეტი ენკენისთვე
შემოდგომის პირია...“ 2 r—4 v.
2. ,,დაკარგული ქრისტიანობა.—კაცი რომ თავისთავს უზამს
იმას ვერ უზამს მტერობა!..“ 4 v—7 v.
3. ,,პასუხი ტ...—მესმის, ვხედავ, ახლა ვიცი,
არც გიჟი ვარ, არც უგნური!..“ 7 v—8 r.
4. ,,წყევა.—იყოს წყეული სოფელი
და მისი სიტკბო-სიამე!..“ 8 r-v.
5. ,,სიმღერა.—ნეტავი მას, ვინც შენს ტკბილ ხმას
ერთხელ კიდევ გაიგონებს!..“ 9 r-v.
6. ,,მოთქმა.—უკუღმართო ბედის-წერავ!
რა სიბერე გადამკიდე?!. ...“ 9 v—10 r.
7. ,,ვინ არის?—გარეთ ჭრელი
შიგნით მტრელი...“ 10 r-v.
8. ,,სად არის კუბო თამარის,
ქვეყნისგან ნაამბორისა?..“ 11 r.
9. ,,სოფლის ახლანდელი პოლიტიკა.
—მოლამ, ყადმა და ახუნდამ
შეჰკრეს კავშირი ძლიერი...“ 11 v—12 v.
10. ,,ექსპრონტი—სცენიდან.
—მახსოვს, პირველად მე რომ წამო[ვ]დექ
აქ თქვენ წინაშე მოკანანახეთ...“ 12 v—13 r.
11. ,,სატრფოს.—ცხოვრებაში ყოველთვის,
ყველგან ნამეტანი ვარ!..“ 13 r-v.
12. ,,ავადმყოფი.—საბძელმა უთხრა ქარსაო:
რას მომდგომიხარ კარსაო?..“ 14 r—18 r.
13. ,,უიდიალო.—ოჰ, უიდიალო! ციურო ძალო!
სად გამიფრინდი? სად მიმეფარე?..“ 18 v—19 r.
14. ,,სიმღერა.—ბროლის მკერდს რომ დაგაკონე
გული, როგორც კვესს აბედი...“ 19 v.
15. ,,მაცდურს.—ახლა მეც მივხვდი, ყოფილხარ
დემონიური რამ ძალა!..“ 20 r.
16. ,,პასუხად ლ. თარხნიშვილის ქალს.—მომივიდა მე წერილი
შტემპელ-შვეიცარიელი...“ 20 r.
17. ,,არ გამტყუნებ! სად მე, სად ის?
ის ღირსია და მე არა!...“ 21 r.

18. ,,ივერიის“ თანამშრომლები: (ფირუზა, ლალი, მეველე, ნალი, ფარნაოზი, დიოგენი, მენავე, მეკობრე, მანუელიძე, პონტოელი, მეკალანდრე და განდეგილი).—ივერიამ აგვირია
ყველას გზა და კვალი!..“ 21 r—22 v.

19. ,,ხანჯალი.—შენი ჭირიმე, ხანჯალო,
რკინაო ხორასნისაო...“ 22 v—23 v.
20. ,,ქუთაისი.—მშვენიერი ქუთაისი
თვით სამოთხის სადარია...“ 23 v—24 v.
21. ,,მოხუცის აღსარება.—ჩვენ რომ გვინდა, ის თაობა
ჯერ ისევ კუკურშია!..“ 25 r—26 v.
22. ,,ჩემ საფლავის ქვაზე.—მიწიშვილმა ზეციური
სიყვარული განვიძრახე...“ 27 r.
23. ,,ჩემს მტანჯველს.—არ ვუყვარვარ! რომ ვუყვარდე,
განა ასე გამიმეტებს? ...“ 27 v—28 r.
24. „გოდება.—გულო, გლახგულო, დაგულო!
რად ერთ წერტილზე ჩერდები?..“ 28 v—29 v.
25. ,,ძველი ლექსი.—თვალი დაუდგეს ქართველ კაცს
ველიჩკოს მოტრფიალესა! ...“ 29 v—30 r.
26. ,,გამოცანა შავროვზე. (ფოთში რომ პორტს აშენებდა).
—ზღვაში ფულები ჩაჰყარა,
ქვები აჭამა მან ჭიას...“ 30 v.
27. ,,ეპიტაფია.—მაღლით ციურით
ამა ქვეყნად
იყო შემკული!..“ 31 r.
28. ,,ალბომში გიორგის მაგიერ.
—სულით და გულით მოძღვნილსა,
ვითა წვლილს ამა ალბომსა,
ნუ დაუწუნებ შენს ერთგულს...“ 31 v.
29. ,,(სხვა გამოეგზანა წერილი და ზედ სამი მერცხალი იყო).
მერცხლები.—გულს ნუ გავიტეხთ! წყალობით
ჩვენკ გადმოგვხედავს ღვთის თვალი...“ 32 r.
30. ,,ეპიტაფია ავალიშვილს.—გიგონებთ ამხანაგები
მეგობარს დაუვიწყარსა...“ 32 v.
31. ,,ახალგაზდა ქალს (სურათი რომ გავუგზავნე).
—აჰა, სახე მოღრუბლული,
უპირბადო, მსწორ-მხატველი...“ 33 r-v.
32. ,,მოსწავლე.—ანბობენ: გულის ყური მაქვს,
ყველას ვისწავლი მალეო...“ 33 v—34 r.
33. ,,ალბომში (რუსის ქალს).—ერთხელ თვითქოს მოჩვენებამ
წალკოტს შუა გაიარა...“ 34 v—35 r.
34. „ალბომში.—ნინოს, თამარს თუ ქეთევანს,
არ ვიცი—ვის შეგამსგავსო!.. 35 r—36 r.
35. ,,გამოცანები.—ჩამავალ მზესა გადარებ,
ამომავალსა მთვარესა!.. 36 r.

შენიშვნა: მთლიანად ხაზგადასმულია: §§ 1, 9, 13, 20, 21—ნაწილობრივ § 2.

1489 ა,ბ,გ.

წერეთელი აკაკი. ლექსთა კრებული [მე-20 ს.]

69 ფ.; 35×18,3 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (ზოგი ფ. გაცრეცილია, დახეული და ზოგიც ამოვარდნილი (6, 24—25, 30, 36, 37, 38, 44, 47, 48, 49, 51, 54, 56, 57, 58, 59, 62); მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი № 23 (გარეკანის r, 1 r). დაუწერელია 1 v, 3 v, 5 v, 8 v, 11 v, 16 v, 19 v, 21 v, 22 v, 23 v, 25 v, 34 v, 35 r-v, 36 v, 38 v, 40 v—41 v, 52 v—53 r, 54v—55 r, 60 v, 63 v, 65 v—66 v, 67 v—68 v.

I. [ა. (1—27—) დამთავრებული ლექსები]

1. ,,ოცნება (ჩახრუხაული).—მოწმენდილ ცაზე, ლაჟვარდოვანზე,
გამოჩნდა მთვარე პირ-მომღიმარე...“ 2 r—3 r.
2. ,,ვაშა! დეპუტატს.—ნეტავ დარჩა ჩვენში კიდევ
იმისთანა ერთი-ორი...“ 4 r—5 r.
3. ,,გამოთხოვება.—ვისაც-ვეტრფოდი, ვისაც ვმონებდი,
საკუთრად ვისთვისც მიცემდა გული...“ 6 r.
3ბ. ,,ვიცით და არა ვიცით რა!
ვართ და სულ არაფერიო!..“ 6 v.
4. ,,ნინო.—ცაში ვარსკვლავი ვარსკვლავზე
ღვთისაგან დანათესია...“ 7 r-v.
5. ,,მოღვაწე.—ცოცხალი რომ ვარ, მდევნიან,
მასმევენ ძმარს და ნაღველსა!..“ 8 r.
6. ,,მუშის ნატვრა.—ვისაც რა უნდა უყვარდეს,
სულ სხვაა ჩემი ტრფიალი...“ 9 r-v.
7. ,,მუშური.—ბიჭო, მამალმა იყივლა,
აპირებს გათენებასა...“ 9 v—10 r.
8. ,,ერთი რამე შემინიშნავს,
მაგრამ ჩუმად გეტყვი ყურში...“ 10 r.
9. ,,წყევლა.—მთელ ქვეყანაზე და კაცთა შორის
იყოს წყეული!.. ის იყოს კრული...“ 10 v.
10. ,,პოეტი.—ხან უგნური ვარ, ხან ბრძენი,
ხან არც ისა ვარ, არც ისა...“ 11 r.
11. ,,პოეტს.—ღმერთმა მტერსაც ააშოროს
მეგობარი შენისთანა...“ 12 r.

შენიშვნა: ამ ლექსს დართული აქვს „აღსარება“: „საზოგადოდ ბუნებაში არის ორი ძალა...“ (12 v—14 v.)—ქალისა და ვაჟის ბუნების სხვადასხვაობისათვის.

12. ,,რუსთველის სურათზე.—სულმნათო, მადლი შენს გამჩენს!
დიდება ერსა, შენს მშობელს...“ 15 r-v.
13. ,,გამოცანა.—მამად მზე მყავს, დედად—მთვარე,
ვარსკვლავები—წვრილ და-ძმადა!..“ 15 v—16 r.
14. ,,ძირს მთავრობა.—ძირს, მთავრობავ, უსამართლო!
ველარ ვიტანთ გასაჭირსა...“ 17 r-v.

14ა. „ძირს მთავრობავ (სიმღერა).—ძირს მთავრობავ, უსამართლო!
ვეღარ ვიტანთ გასაჭირსა!..“ 18 r-v.

შენიშვნა: §§ 14 და 14ა ერთსა და იმავე ტექსტს შეიცავს, მცირეოდენი ვარიაციით.

15. „თვალი დაუდგეს ამ ყოფას!
ძნელი ყოფილა ჭალარა...“ 19 r.

16. „ახალი „გოგონა“.—ლალი!.. ლალი!
თარილული, ლალი!!“ ... 20 r—21 r.

17. „საიდუმლო ტრფიალება
ლოცვაა და აღსარება!..“ 22 r.

18. „ალბომში.—ვარსკვლავად, გზის მაჩვენებლად
ამომიბრწყინდი, ლამაზო!..“ 23 r.

19. „მტირალი ანგელოსი.—ნათლის სვეტზე, სხივის კიბით,
ციურ მადლით მომღიმარე...“ 24 r-v.

20. „შეყვარებული დემონი.—თუ არ მაცდუნებს ოცნების სიტკბო
და რაც მგონია, ის მართალია...“ 25 r.

21. „ჩანგი.—ლოცვა და ჩანგის ჟღერა
ორივ ტყუპის ცალია!..“ 26 r.

შენიშვნა: 26 v-ზე მოთავსებულია რუსული თარგმანი ლექსისა „ჩანგი“, სათაური თ „Лира.“

22. „სანამ ვიყავ ახალგაზდა
და სიამით სძგერდა გული...“ 27 r—28 v.

წყდება: „...თქმულა: ღმერთი არ გასწირავს.
კაცს, ბედისგან გაწირულსა.“

23. „ჩემი სიმღერა.—არ ვიცი, რისთვის ვუყვარდი?
ან შემიძულა რაღადა?..“ 29 r-v.

24. „ურიული მოთქმით.—ახა, ნარინჯო, ნარინჯო, შე ბროწეულო, იაო!
აღარა ჰყვავი ვარდივით, რა ფერი დაგდებიაო?..“ 30 r.

25. „ანდერძი. –მეც მივდივარ, შენც მიდიხარ,
გეთხოვები, საქართველო...“ 30 r-v.

შენიშვნა: შეადარე 1467, 31 „ჩაფიქრება.“

26. „ბულბული.—ბულბულმა ბუჩქში მიმჯდარმა
დაცინვით ჩაიკაკანა...“ 31 r.

შენიშვნა: ქვემოთ ამავე ლექსის რუსული თარგმანი სათაურით: „Соловей.“ 31 v.

27ა. „ვუძღვნი ბეჟანს.—ადრე რომ მე გაურბოდი,
დღეს ისინი გამირბიან!..“ 32 r-v.

27ბ. „ვუძღვნი ბეჟანს.—ადრე რომ მე გაურბოდი,
დღეს ისინი გამირბიან?..“ 33 r-v.

შენიშვნა: §§ 27ა, 27ბ ერთი ლექსის ოდნავ განსხვავებულ ორ ვარიანტს წარმოადგენს.

II. [ბ. (28—42)—ბოლონაკლული ლექსები].

28. ,,ზეციურო სტუმარო,
ქვეყნის გამოცანაო...“ 36 r.
29. ,,გ. ტარსაიძის საფლავი.—,,შეიყვარეო მოყვასი შენი‘‘
ეს იყო ქვეყნად ქრისტეს მოძღვრება...‘‘ 37 r-v.
30. ,,დიდება მაღალთა შინა‘‘—[არც] მყვარებია, არც მიყვარს,
არ მდომებია, არც მინდა...‘‘ 38 r.
31. ,,ჩემ თავზე.—ზამთარი მაშინ კარგია,
თუ ჯირკი ამკობს კერასა!..‘‘ 39 r-v.
32. ,,იონა ბრიხნიჩოვს.—ცოლიც რუსი მყავს, შვილიც რუსი მყავს,
და მეც რუსეთში დავჭაღარავდი...‘‘ 40 r.

შენიშვნა: შდრ. 1479, 1.

33. ,,საციმბირო.!—ტრახ-ტარა-რახ! რახ-ტარა-ტრახ,
ჩუ! რა ხმა არის ეს ხმა უჟმური?.. 42 r—43 v.
34. ,,შამილის სიზმარი.—შუაღამეა. გავსილი მთვარე
დედა-მიწაზე სხივებს უხვად ჰფენს...‘‘ 44 r—45 v.
35. ,,პასუხი მეგობარს.—ქალო, შენი წერილი
მემახვილ-მეისარა!..‘‘ 46 r-v.
36. ,,ანგელოსის ნანინა.—უცხო სტუმარი, მოულოდნელი,
დედის ნუგეში, ცუცუნ-პატარა...“ 47 r—48 v.
37. „ვისი მადლობა? რისი მადლობა?..
ნეტავ, რა არის სამადლობელი...“ 49 r.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით ქვემო არშიაზე: „(იხ. „ივერია“ 1906 წ. № 5).“

38. ,,მაღალ კოშკზე, ცის მახლობლად,
ეიფელდის მწვერვალზედა...“ 50 r-v.
39. ,,პატრიოტი.—ჩემისთანა პატრიოტი
განა არის სადმე კიდე?..“ 51 r-v.
40. „ყმაწვილი სჯობდი მოხუცსა!
მოხუცი სჯობხარ ყმაწვილებს...‘‘ 51 v.
41ა. ,,სახსოვარი.—ამ სოფლის ნორჩი ყვავილი
და მზისა დასთა დასული...‘‘ 52 r.
ბ). ,,სოფრომ ცერცვაძის მეუღლე
ასული [მაკარიძისა]...‘‘ 52 r.
გ). ,,აქ განისვენებს სოფრომ ცერცვაძე,
მოადგა მასაც უწყალო ჯერი...‘‘ 53 v.

შენიშვნა: 52 r, 53 v-ზე მოთავსებულია ფანქრით ნაწერი ეპიტაფიები (3), მიძღვნილი სოფრომ ცერცვაძისა და მისი ოჯახის წევრებისათვის.

42. ,,მეც გამიტაცა ოცნებამ
რომ შევწევოდი მხარესა...‘‘ 54 r.

III. [გ (43—52)-თავნაკლული ლექსები].

43. ,,...ბატონყმობა გადააგდეს,
ვითომ, მაგრა[მ] თვალთმაქცურად...‘‘ 56 r—57 v.
44. ,,...იუდა კანალიას
ნახასვარს და ნაკახპარს
ფეხით ათელინებენ
ნინოს საფლავსა და ჯვარს...“ 58 r-v.
45. ,,...და რაც საჯაროდ წარმიკითხავს,
თქვენი წერილი დღეს სულ სხვას ამბობს...“ 59 r.
46. „...თვალად, ტანად, გვარტომობით
ჩინებულო, მშვენიერო!... 59 v.
47. „..გარეგნობით ისე კარგი
არ ხარ, როგორც შინაგანათ...‘‘ 60 r.
48. „[ლორის მელიქოვზე?]“ ...ედავება, ხელიდან გლეჯს...
ოფლით ნაშოვნ ლუკმა-პურსა...“ 61 r—62 v.

შენიშვნა: 1. სათაური „(ლორის მელიქოვზე?)“ ს. გორგაძის ხელით.
2. ლექსი მართლაც ლორის მელიქოვზე უნდა იყოს დაწერილი: „მიხაკ“ „ტარიელის“ძე.

49. „...სად მე და სად ეს? მაგრამ, ეჰ,
სად არის სამართალიო?...“ 63 r.
50. ,,...ცისკრის ვარსკვლავი, დილის რიჟრაჟი,
ამომავალი და ჩამავალი...“ 64 r-v.
51. ,,სიცოცხლეში მინდა ვიყო
კმაყოფილი, ბედნიერი...“ 65 r.
52. ,,ძუძულა (დაფიქრებული ზის ჩრდილში).
—მზეცა და მთვარეც აქ ჩვენებურს ჰგავს!..
ვარსკვლავებიც კი ჩვენებურია!..‘‘ 67 r.

1490

წერეთელი აკაკი. სიყვარული (პიესა) [მე-20 ს.]

13 ფ.; 35,5×22,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი № 24 (გარეკანის r, 1 r); დაუწერელია: 2 v.

„სიყვარული. სცენა პირველი.—ფარდა აიხდება. ისმის ხანგრძლივი რეკა. განის კარებში გამოდის ვარდისახარ, გაივლის სცენას და შუა კარებს აღებს. შემოდის ესტატე. გამოსვლა 1-ლი. ესტატე და ვარდისახარ.

ესტატე. ოოო! გამარჯობა, ჩემო ვარდისახარ!

ვარდისახარ. ღმერთმა ნუ მოგიშალოს გამარჯობა, ჩემო დიდო ბატონო! ...“ 1 r—13 v.

1491

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-20 ს.]

8 ფ.; 35,4×27 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი № 25 (გარეკანის r, 1 r). დაუწერელია: 1 v, 8 r v.

1. „ოთხი შემთხვევა.—ჩემს ხანგრძლივ სიცოცხლეში ბევრი სიმწარე გამომიცდია, ერთი ათასად მეტი სიტკბოზე. მაგრამ გამომიცდია ნეტარი წამებიც და ოთხი მათგანი მომაქვს აქ, რომ მკითხველებს გავუზიარო: 1.—ამ რამოდენიმე წლის წინად ავად გავხდი ტფილისში. სასიკვდილოდ ვიყავ გადადებული...“ 2 r—3 v.

2. ,,მოგონება.—ჩემ სიცოცხლეში, ცხადად თუ სიზმრად, ერთი რამ უფრო მაფრთხობდა ყველაზე და საფლავშიაც ქარცეცხლად მიმყვება. მე ვამბობ ,,ცენზურაზე“ ... 4 r—7 v.

წ ყ დ. ე ბ ა: „...მეც საზღვარგარეთიდან დაბრუნებულ ახალგაზდა ალექსანდრე სარაჯიშვილზე მიუთითე...“

1492

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-20 ს.]

23 ფ.; 35,5×22 (სხვადასხვა ზომის) ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (გაცრეცილი; ბოლო და კიდე მოგლეჯილი: 7, 14); მხედრული; [მე-20 ს]; ავტოგრაფი № 26 (გარეკანის r). დაუწერელია: 1 r-v 23 r-v.

1. ,,რჩევა ახალგაზდა მწერლებს. — განსვენებული დავით ერისთავი, დრამების გიდამკეთებელი, მეტად გულწრფელი და კეთილი კაცი იყო...“ 2r.

შენიშვნა: შდრ. 1479,16

2. „ენების გასამართლება.“—გ. მუხრან-ბატონმა გამოსცა წიგნი სხვადასხვა ერების გაერთიანეჩაზე. იმ წიგნაკში ის აზრი იყო გატარებული, რომ პატარა ერებს უფლება არა აქვთ თვითარსებობის...“ 3 r.

3. ,,პატრიოტის აღსარება.“—1870 წელს ჩამობრძანდა ხელმწიფე საქართველოში. ხალხს უნდა მიერთმია ადრესი და გაეცხადებია, სათხოვარიც თუ რამ ექნებოდა—აირჩიეს კომისია ადრესის შესადგენად...“ 4 r.

4. ,,ქუთაისში სათავად-აზნაურო ბანკის გახსნამ იმ უსტავით, რომელიც არსებობს დღეს, ორად გაყო ახალთაობა. უკმაყოფილო დარჩენ ,,დრო[ე]ბის“ თანამშრომლები და გაიმართა წერა...“ 5 r.

5. ,,სხვადასხვა ერი.“—აქ ბევრი სხვა ერებიც იყვენ მოხსენებული, მაგალითად: ისპანიელები, თათრები, სომხები, რუსები...“ 6 r.

6. ,,... [რაც] იმ ტოტლებენმა ჩაიდინა, ის ხომ ყველამ იცის? სხვა რომ არა იყოს რა, მარტო ასპინძის ომიც კმარა, სადაც ამ მხედართ-მთავარმა გახურებული ბრძოლის დროს უღალატა ერეკლეს...“ 7 r—9 v.

შენიშვნა: § 6, რომელიც სამი ორივე გვერდზე დაწერილი ფურცლისგან შედგება, ს. გორგაძის ხელით აღნიშნულია, როგორც ა (7 v.), ბ (8 r.) გ (9 r-v). მაგრამ ა. წერეთლის ეს თავ-ბოლონაკლული ნაწარმოები მთლიანი სჩანს და არა ერთისა და იმავე თხზულების სამი ვარიანტი. ფურცლების თანამიმდევრობა აქ ასეთი უნდა იყოს: მე-7-ე ფ-ს მისდევს მე-9-ე, ხოლო მე-8-ე სულ ბოლოს უნდა მოთავსდეს.

7. [ვანო მაჩაბელზე].—,,გული წმინდა დაბადე ჩემთანა, ღმერთო, და სული წრფელი განმიახლე გვამსა ჩემსაო“, გვირჩევს ძველი აღთქმა...“ 10 r—11 r.

8. [პოლიტიკური პარტიები საქართველოში].—,,ას წელიწადზე მეტია რაც საქართველო ძილმა წაიღო და დღესაც კიდევ ბურანშია...“ 12 r—13 r.

შენიშვნა: 1. უკანასკნელი 7 სტრიქონი ხაზგადასმულია.
2. ქვემოთ, § 10 აწერილი ნაწყვეტიც § 8-ს გაგრძელება სჩანს.
3. ს. გორგაძის ხელით, წითელი ფანქრით დაწერილი სათაური „საქართველოს აწმყოზე“—შევცვალეთ სათაურით „პოლიტიკური პარტიები საქართველოში“, ვინაიდან ეს უკანასკნელი უფრო შეეფერება ბოლონაკლული ტექსტის შინაარსს.

9. „არიან ჩვენში დღეს ქართველები, რომელნიც მხოლოდ თავისს საკუთარ პირადობაზე ზრუნავენ...“ 14 r.

შენიშვნა: ტექსტი ქართველთა და სომეხთა ურთიერთობას ეხება.

10. ,,მესამე დასელებიც, სადუკეველებისა არ იყოს, მართალი არიან, როცა პირდაპირ ჰგმობენ ფარისევლობას და მეზვერობას...“ 15 r.

შენიშვნა: ნ. შენიშვნა 8 §-სა.

11. ,,ძვირად მინახავს მისთანა ქართველი, რომ ნიჭიერი და რაიმე ღირსებით შემკული არ იყოს!..“ 16 r.

შენიშვნა: ეს 16 სტრიქონიანი ტექსტი მიცვალებულის (უცნობი ქალის) ცხედრის წინაშე წარმოთქმულ სიტყვას წარმოადგენს.

12. [მუნჯურ მეთოდზე].—,,ახირებული კაცია ჩვენი იაკობ აღმზრდელი: დაუჟინია, რომ ,,მუნჯური მეთოდი“ პედაგოგიის ასეთივე ღვიძლი შვილია, როგორც ინკვიზიცია წმინდა სახარებისო...“ 17 r—19 v.

13. ,,ნინოს, თამარს თუ ქეთევანს—
არ ვიცი, ვის მივამსგავსო! ...“ 19 v.

შენიშვნა: ლექსი ფანქრით არის დაწერილი და ხაზგადასმულია.

14. ,,ზღაპარი.—გადასულ ერებში, ყველაზე უფრო ურიები მომწონს. სიტყვა ,,ურია“ ნიშნავს დიდს... და მართლაც რომ ძველად ოდესმე დიადი ყოფილა ურიაობა...“ 20 r.

15. [ნაწყვეტი: ,,ჭუჭყია და პუწკია“].—,,გადაიცვალა და აალაპარაკა ქვეყანა: ,,რა წმიდა, რა უბიწო, რა პატიოსანი და რა დიდი კაცი მიიცვალაო“, შემოიკრეს თავში ხელი, იგლოვეს და ძეგლიც აუგეს...“ 21 r—22 r.

1493

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-19—20 ს.]

93 ფ.; 35,5×22,5 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; დაზიანებული (გაცრეცილი, დაგლეჯილი: 30, 31 და სხვ., ამოვარდნილი 63—93 ფ.); მხედრული; [მე-19—20 ს.]; ავტოგრაფი № 27 (გარეკანის r, 1 r). დაუწერელია: 1 r-v, 5 v—6 v, 9 v, 12v—13 v, 15 r-v, 19 v, 29 v, 33—39 ფფ.—ყველა v, 45 r-v 48 v, 56 v, 67 r-v.

1. ,,პასუხი მტერ-მოყვრებს.—ადამიანს რომ შუბლის კანი გაუმაგრდება და სირცხვილ-ნამუსს დაჰკარგავს, მაშინ ენასაც იგრძელებს...“ 2 r.

2. ,,შენიშვნა.—ამას წინეთ გაზეთ ,,ივერიაში“ იყო დაბეჭდილი ჩემი სხარტული შენიშვნა მუნჯურ მეთოდის გამო...“ 3 r-v.

3. ,,წერილი მეგობრებთან.—ორმოცდაათი წლის იუბილეი ნახევრად პანაშვიდია და მაშასადამე, დიდი არაფერი სამხიარულო. მაგრამ მე კი ჩემმა იუბილეიმ მოხუცებულობა დამიტკბო...“ 4 r—5 r.

4. ,,ბატონო მსაჯულებო!—დამნაშავეთა სკამზე ზის და მოელის თქვენგან გასამართლებას ერთ დროს საქართველოს მეფედ ყოფილი თამარი და შემდეგ კი ზეინაბად გადაქცეული, ესე იგი აღმოსავლეთის ვარსკვლავად და თანამეცხედრე ძლევამოსილ სულიერმან ხანის ოცი წლის განმავლობაში...“ 7 r—9 r.

5. ,,სიტყვა.—წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებამ ვალად დამდო, რომ აქ გხლებოდით, დავსწრებოდი ამ სასწავლებლის კურთხევაზე და ერთად თქვენს სურვილებთან ჩემი სურვილიც შემეერთებია...“ 10 r—12 r.

6. ,,განცხადება.—ბევრი რამე თქმულა ჩემზე, ბევრსაც ამბობენ, მაგრამ მე ყურადღებასაც არ ვაქცევ იმ ნათქვამებს...“ 14 r-v.

7. „მე და ჩემი პენცია.—„ბატონის წყალობა ტალახიანი ჯოხიც კარგიაო“ ნათქვამია ანდაზად, მაგრამ ხანდახან კი ზოგიერთი ბატონის წყალობა ღვთის რისხვაზედაც უარესი ყოფილა!..“ 16 r—19 r.

8. „სიმართლე.—დღევანდელი ქართველი ისე მოჰგავს თავის წინაპარს, როგორც აჩრდილი, მის გამომსახავ ცხოველ საგანს...“ 20 r—29 r.

9. „ქართული თეატრი.—ჩემი მოლოდინი მართლდება: ქართული თეატრი ფეხს იკიდებს და სწორი გზით აპირებს სვლას...“ 30 r—33 r.

შენიშვნა: ა. წერეთლის ამ ავტოგრაფის ქაღალდი მეტად დაზიანებული არის: 30 ფ.—გახეული 31-ს მოხეული აქვს მარჯვენა ქვემო კუთხის 7 სტრიქონამდე და ჩადებულია ხელნაწერში.

10. „ძველი აღზდა.—მერვე საუკუნიდან რომ მაჰმადიანობა შემოვიდა ქვეყანაზე და მისმა აღმსარებელმა თათრობამ თავი იჩინა და გაძლიერდა, მთელი თავისის ძალით იერიში საქრისტიანო სამეფოებზე მიიტანა...“ 34 r—37 r.

11. „ქართული წერილის აღსარება.—ჩვენ მწერლობას ბედი არ უწერია! საზოგადოდ ხოჯა-ნ[ა]ნობაა, მაგრამ მე კი მაინც, როგორც გაზეთის მეთაურ წერილს ნამეტანი გადამხდა...“ 38 r—39 r.

12. „სიტყვის უმეტ-ნაკლებობა ნიჭიერების სასწორ-საზომია.—ნიჭიერება ორი-სამი სიტყვით გამოსთქვამს იმას, რასაც ძალდატანებული ვითომ ნიჭი რამდენიმე სტრიქონს მოანდომებს...“ 40 r—41 v.

13. ...„ათასგვარ საგულისხმო მაგალითიდან მოიტანთ ერთს და ისიც საკმარისი იქნება, რომ ჩვენი ჰაზრი დაასაბუთოს...“ 42 r—44 v.

შენიშვნა: თავნაკლული სტატია მიძღვნილია საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიისა და საქართველოს ავტონომიის სასიცოცხლო მნიშვნელობისადმი.

14. ...„ისე როგორც ყოველ მოწესრიგებულ სამეფოში, მაგრამ ისე კი, რომ ამაღლება არავის აძლევდა უფლებას, რომ დაბალი დაეჩაგრა და დაემონავებია...“ 46 r—48 r.

შენიშვნა: 1. თავნაკლული სტატია მიძღვნილია წოდებათა წარმოშობის საკითხისათვის, ძველი „მამა-პაპური“, ბატონ-ყმობისათვის.
2. სტატიის ბოლოში, ერთი აბზაცი რევოლუციური ბრძოლის ეროვნულ მნიშვნელობას აღნიშნავს.

15. ...„და ეს დახმარება უფრო მეგობრული იყო და დაჯერებით კი არც იმასა სჯეროდა რამ მარგანეცის შესახებ...“ 49 r—53 v.

16. ...„გახურვებული ხვნა და თესვაა. მთესველი ოფლად იღვრება. „ითესება: ხორბალი, ბრინჯი, ია-ვარდი!.. გა[მ]ხიარულდით, მომავალი თქვენია“, იძახის მთესველი...“ 54 r—56 r.

შენიშვნა: სტატიის ნაწყვეტი ეხება ქართულ საზოგადო მოღვაწეობას მე-19 ს-ში.

17. „...აი ესეთი იყო მაშინ, ახალგაზრდების, ჩემი რწმენა და დღესაც, შეძლებისა დაგვარად, ვერ ვჰყოფ უარს...“ 57 r—58 v.

შენიშვნა: ნაწყვეტი წარმოადგენს ა. წერეთლის „ჩემი თავგადასავალის“ ბოლოს და „ჩემგან ხანახის და გაგონილის“ დასაწყისს.

18. „ფილიპე მეფემ მის შვილს ალექსანდრე მაკედონელს შეუწყო ხელი, ნიადაგი მოუმზადა და გამოზარდა გმირად!..“ 59 r—60 v.

შენიშვნა: 1. ბოლონაკლული სტატია წარმოადგენს ერეკლე II დროინდელი საქართველოს (აღმოსავლეთ-დასავლეთის) რუსეთთან ურთიერთობის გაშუქების ცდას.
2. კერძოდ ეხება გენ. ტოტლებენის „მოღვაწეობას“.
3. იხ. H 1492-ში აწერილი ა. წ-ს ავტოგრაფი № 26-ის § 6 „...იმ ტოტლებენმა ჩაიდინა...“ წინამდებარე სტატიისა და ამ ხელნაწერის ნაწილია, მის გაგრძელებას წარმოადგენს.
4. გვ. 60 (ძვ. პაგინ. 5) თავის ადგილას არ არის.

19. „...დაეწყოთ ხუხულაო.“ მეორე დღეს დავბრუნდით უკანვე. მხლებლებმა ბევრი მირჩიეს: რაღაი კი მოვედით აქამდი, ჯერ ნულა წავალთ... ვინადიროთო!..“ 61 r—62 v.

წყდება: ,,...რაც საგზალი გვქონდა, სულ ამოეცალათ, ხორცი შეეჭამათ და კეცის მჭადები დაემტვრიათ და ერთი ერთმანეთზე...“

შენიშვნა: სტატიის ნაწყვეტი ისტ.-ეთნოგრაფიულ მასალას შეიცავს.

20. [ნაცარქექიები (დრამატიული ნაწარმოების ნაწყვეტი)]—... ,,მოქმედება 2-რე. სცენა 1-ლი. უბრალოდ მორთული პატარა ოთახი. მარჯვნით და მარცხნით პატარა სტოლები დგანან...“ 63 r—66 r.

21. ... ,,გამოსვლა [2-რე ისვე და დემიანი შემოდის. სამსონი.—ეტოტი, დემიან? დემიანი.—ნიკაკ ნიატუს! გოსტ. ...“ 68 r—72 v.

შენიშვნა: ავტოგრაფი დრამატიული პიესის ნაწყვეტს წარმოადგენს.

22. ... ,,გამოსვლა 2-რე. ისინივე და პროხორე. შემოდის მთვრალი. ორივე ხელში წიგნები უჭირავს. იქვე, კარებთან გაჩერდება, შეუნიშნათ და ყურს უგდებს იმათ საუბარს) ...“ 73 r—91 v.

წყდება: ,,...ამირინდო.—ეგ რომ მექნა, მაშინ მაგის მოყვარე ვიქნებოდი და არა მტერი ... მანეთის.“

შენიშვნა: 1. ავტოგრაფს წითელი მელნით, ქვემო აშიაზე (ცენზორის ხელით?) აწერია: „1889 года.“

2. ს. გორგაძის ხელით, წით. ფანქრით, სათაურად უწერია: „გაიძვერები (?).“

23. ,,Герой дня. ახალი გმირი. დრამა 4 მოქმედებად. თხზ. ა. წერეთლისა...“ 92 r—93 v.

წყდება: ,,... ლხინი და ბედნიერება ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! (დათიკო და არჩილ იჭერენ). ფარდა.“

შენიშვნა: 1. ეს არის დრამის „ახალი გმირი“ პირველი და უკანასკნელი ფურცელი.

2. პირველ ფურცელს შავი მელნით, რუსულად, წარწერილი აქვს ცენზურის ვიზა.

1494

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-20 ს.]

25 ფ.; 35,5×22,5 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (მე-14 ფ-ის ნახევარი ტექსტითურთ მოგლეჯილია და დაკარგული; ხოლო ფ.ფ. 2, 4 ამოვარდნილია); მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი № 28 (გარეკანის r, 2 r). დაუწერელია: 1 r-v, 3 r-v, 5 r-v, 8 v—9 v, 12 v, 14 v, 17 v, 19 v, 20 v, 21 v, 22 v, 23 v, 25 r-v.

1. „ქართველი ქალი. ვუძღვნი გრ. დიასამიძეს.
—ვინ სთქვა: ქართველს ქალს შვენება
მაღლით არ მოჰმადლებია?...“ 2 r-v.

2. „განცხადება.—ამ ბოლ[ო]ს დროს ხშირად სასაყვედურო წერილები მომდის ხოლმე: ხან სიზარმაცეს მეწამებიან და ხან ჟინიანობას, რომ აღარა სწერო...“ 4 r-v.

3. „ფიქრები.—ისე ჩვენის წარსულის გათვალისწინება არ შეგვიძლია, რომ წინ არ წამოგვიდგეს მაშინდელი თავად-აზნაურობა...“ 6 r—8 r.

4. „სურათები.—1. მიწის მეძიებელი ღარიბი გლეხები: მუშაობა გვინდა!.. მოგვეცით მიწა!!...“ 10 r-v.

5. „შინ რომ დავბრუნდი, გაზეთს დავავლე ხელი გასართობად და აი რა ამოვიკითხე ახალ ამბებში: „გორის მაზრის თავად-აზნაურთა წინამძღოლის თაოსნობით ხვალ გორში ქიდაობა გაიმართება ქალთა სასწავლებლის და წითელ ჯვრის სასარგებლოდ...“ 11 r—12 r.

შენიშვნა: ტექსტი დასათაურებულია ს. გორგაძის მიერ „საქველმოქმედო ჭიდაობა“.

6. „ჩვენ მწერლობას ბედი არ უწერია. საზოგადოდ ხოჯა-ხანობაა. მაგრამ მე კი მაინც ნამეტანი გადამხდა: რუსულად მომიფიქრეს, ქართულად დამწერეს...“ 13 r-v.

6 ა. „ქრისტეს აღდგის მესამე კვირა იყო. თარიღი დამვიწყებია; შევიყარენით ძმა-ბიჭები, სულ ჯეელ-ჯეელი...“ 14 r.

წყდება: „...ის წინ საჩქაროდ მიაბოტებს. ჩვენც განგებ დაუნაზადეთ...“

შენიშვნა: სტატიები: 6 და 6 ა. ს. გორგაძის ხელით, წითელი ფანქრით დასათაურებულია: „თანამედროვე ქართულ მწერლობაზე.“

7. „... ვისი ჭეშმარიტება? შენ რა იცი გოჭს კუდი სად აბია, რომ სიტყვას მიბრუნებო?...“ 15 r-v.

შენიშვნა: თავნაკლული დაუმთავრებელი სტატია მიმართულია აკად. ნ. მარის საწინააღმდეგოდ.

8. „ბატონებო! დღევანდელმა ნადიმმა ორგვარი გრძნობა აღძრა ჩემში: სამწუხარო და სამხიარულო...“ 16 r—17 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წმ. ნინოს დღესასწაულზე წარმოთქმულ სიტყვას წარმოადგენს.

9. „თვალად, ტანად, სულით, გულით
თანასწორად შემკობილო...“ 18 r.
10. „მშვიდობით დაო,
მკვდარო, უკვდაო!..“ 19 r.
11. ,,იდუმალ ქველის მომქმედი,
მამაცი, ზრდილი ქართველი...“ 20 r.
12. რომ დაგიტკბეს ნალველ-ძმარი,
გულში შხამად ნაგუბარი...“ 21 r.
13. ლექსიკონი.—„აეტეს—[ია]თის მეფე.
საკვარცხული რაჭული—ქართული სავარძელია...“ 22 r.

14. „...რომ მომეჯარონ, შევჰყვირო, გავფანტო, როგორც მტვერიო, მათი მოყვრები ვატირო, იგლიჯონ თმა და წვერიო!..“ 23 r.

15. ,,ჩემს ძვირფასს დასა და მეგობარს ელისაბედ თარხნიშვილის ქალს სახსოვრად. აკაკი. 24 იანვარი, 1904-ს წელი.
—ცხოვრებაში ყოველთვის
ყველგან ნამეტანი ვარ...“ 24 r.

შენიშვნა: ა. წერეთლის ავტოგრაფებში (№ 28-ში) ჩართულია აკაკის ხელით ჩაწერილი სამი ლექსი:

ა. „შენ ხარ ღვთაება
ამ ქვეყნიური...“ 18 r.

ამ ლექსს აშიაზე მიწერილი აქვს ი. გრიშაშვილის ხელით: „ეს ჩემი ლექსია, აკაკის ხელით გადაწერილი (იხ. ჩემი მოგონება, უნივერსიტეტის კრებულში: „აკაკი“) ი. გრ.“ 18 r.

ბ. „ალ. ჭავჭავაძე. სიყვარულო! ძალსა შენსა ვინ არს რომელ არ ჰმონებდეს..“ 18 v.

გ. „ნიკ. ბარათაშვილი საყურე.—ვითა პეპელა
არხევს ნელ-ნელა..." 18 v.

1495

აკაკის რუსული ნაწერები. ავტოგრაფები № 29. ლექცია „О Барсовой коже" და სხვ. (გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში—Ros. № 328).

1496$_1$

აკაკი წერეთლის არქივიდან (კერძო წერილები).

37 ფ.; 35,5×22 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული (ზოგიერთი რუსულად).

1. წერეთელი ანა—ექვთიმე თაყაიშვილისადმი (1. უთარიღო) [1915 წ.].
2. სია წერილებისა (24) (1. უთარიღო).
3. ფრაგმენტი ქრონოლოგიური ცნობარისა სამეგრელოს მთავართა და სხვათათვის (დაზიან.)
4. „ურმული"— ლექსის ნასწორები ტექსტი („გასწიე, ხარო, გასწიე, საცაა გათენდებაო...").
5. ნატო გაბუნია—სარაჯიშვილს (ლექსი—4 სტრ..) [აკაკის ხელით?]
6. არკაც-ფაშის ფირმანი (1876 წ.)—1 ცალი.
7. სასტუმრო „გრანდ-ოტელის" ანგარიში—აკაკი წერეთელს (1. 1914 წ.]
8. საოჯახო სანოვაგის ნუსხა (1. 1913).
9. წერეთლიანთ სია.
10. „Надпись на договоре" (1. მეტად დაზიანებ.).
11. ოსტროვსკიდან: „Комик VII столетия" (1. ნაწყვ.)
12. ჩანაწერები (მისამართები და სხვ.)
13. „აკ. წერეთლის სახელით მიღებული წიგნების ანგარიში." წ. კ. საზ. მაღაზიისა.
14. ეპიფანე კალანდარიშვილის ჟენევის უნივერსიტეტის მოწმობის (რუსული თარგმანი 1906 წ) 1.
15. განცხადება წ. კ. გამ. საზოგადოებას ფოტოგრაფის დ. აბაშიძისა (1. 1915)
16. „პირი დეკანოზის ცაგარეიშვილის განცხადებისა (რუსული)"—(1. 1901 წ.).
17. გ. საააკაძის შესახებ (ამონაწერები. აკაკის ხელით?)
18. პერევისელების მიერ მარგანეცის საბადოების გაყიდვისათვის (1. 1911 წ.).
19. „კუზმიჩის ბალახი" (სამკურნალო რეცეპტი).

20. ანა ქაიხოსრო აბაშიძის ასული ერისთვისა—აკაკის დედისადმი (1823).
21. წერეთელი გრიგოლ—როსტომ წერეთლისადმი—1.
22. ზედგინიძე ივანე (აკაკის ნათლია)—აკაკის მამის როსტომისადმი (1.1851).
23. ანასტასია გაგარინისა—აკაკის დედისადმი (1. უთარიღო)
24. კვერეთის უდაბნოს მონასტრის ქონების ნუსხა (1. 1844 წ.)
25. კვერეთის ეკლესიის განწესება (1. 1864 წ.)
26. 1701 წ. გულანის (კაცხის მონასტერი) ანდერძის ამონაწერი.
27. ილიკო [წერეთელი? აკაკის ძმა?] „Поздравляю новым годом, дорогая тетя Като“...

1496_2

დიმიტრი ყიფიანისა და სხვა პირთა წერილები აკაკი წერეთლისადმი

52 ფ.; 20×16 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული.

1. სარაჯიშვილი ე. (1. უთარიღო).
2. სარაჯიშვილი ალექსანდრე (2. 1901).
3. აბხაზი კ. (1. 1914).
4. სამძიმრის წერილი ა. წერეთლის დედის გარდაცვალების გამო. ხელმოწერა გაურკვეველია.
5. უცნობი ავტორის [„პარმენი“?] მეტად გრძნობიერი წერილი აკაკისადმი.
6. ყიფიანი დიმიტრი (1. 1883 15. VII).
6ა. დიმიტრი ალექსანდრეს ძის ყიფიანისა. 1913 წ. (აქვე: სადარბაზო ბარათი ამავე პირისაგან).
7. ყიფიანი კ-ს იუბილეზე (1868—1914) მოსაწვევი ბარათი ქართული დრამატიული საზოგადოების გამგეობისაგან (2. ფ. 1/4 მოხეულია).
8. ყიფიანი ვარდენ (1. 1913).
9. 1913 წლის სასოფლო-სამეურნეო გამოფენის (თბილისში) მომწყობი კომიტეტის მიმართვა აკაკისადმი.
10. უკრაინული დრამატიული წრის მიმართვა აკაკისადმი ტარას შევჩენკოს დაბადებიდან 100 წლის საზეიმო დღესასწაულში მონაწილეობისათვის.
11. ქუთაისის რეალური სასწავლებლის დირექტორის [Аммосов] მიმართვა-მიწვევა ამავე სასწავლებლის მოწაფეთა ლიტერატურულ-მუსიკალურ საღამოზე. 1914 წ. 14.II.
12. ბათუმის ქალაქის მდივანი (1. 1897) [ივანე მესხი].
13. ტერ-დავიდოვი იოსებ (1. უთარიღო).
14. ჩიქვანაია ევსევი (1. უთარიღო).
15. მამიდა ნინო (1. უთარიღო).

16. შელლერი ემმა (2. 1907, 1908).
17. მირიანაშვილი პეტრე (1. 1908).
18. მოსიძე ი. (1. უთარიღო).
19. ს. პეტერბურგის ქართველ ახალგაზრდათა ჯგუფი (1. 1901).
20. პატუ და სილოვან ხუნდაძეები (1. 1894).
21. მანია... (1. უთარიღო) [რუსულად].
22. ანეტა (დადეშქ.) (1. უთარიღო).
23. ნათლიდედა ნიცა [წერეთლისა] (1. უთარიღო).
24. გობეჩია მელიტონ (1. 1911).
25. ყიფიანისა, ნინო (1. 15 თებერვ.).

1496_3

აკაკი წერეთლისადმი წერილები (ილია ჭავჭავაძისა, ი. გოგებაშვილის და სხვათა)

24 ფ.; 26,5×21 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული.

1. ჭავჭავაძე ილია (1., უთარიღო, სადარბაზო ბარათზე).
2. გოგებაშვილი იაკობ (5., 1896, [1902], 1904, 1910).
3. ევდოშვილი ირ. (1. 1914).
4. მგალობლიშვილი სოფრომ (1. 1886).
5. იმედაშვილი იოსებ (1. 1910).
6. ჭიჭინაძე ზაქარია (1. 1901).
7. ჭიჭინაძისა ეფროსინე, ნიკოლაძის ასული (1. 1909).
8. ქართველიშვილი გ. (1. 1881).
9. დეკ. ტყემალაძე მ. (1. უთარიღო).
10. კეიდია სამსონ (1. უთარიღო).
11. სემიონოვი ნიკოლოზ (1. უთარიღო).

1496_4

წერეთელი აკაკი. წერილი ნიკო ნიკოლაძისადმი

2 ფ.; 21,8×17,8; ქაღალდი; უყდო; მხედრული.

წერეთელი აკაკი (1 ც. უთარიღო).

შენიშვნა: შინაარსის მიხედვით, წერილი დაწერილი უნდა იყოს მე-19 ს. 70-იან წლებში.

1496_5

წერილები აკაკი წერეთლისადმი (ნიკოლაძეების ოჯახიდან)

44 ფ.; 28×22 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული.

1. ნიკოლაძე ნიკო. (11: 1875—4, 1876, 1877—2; 1879—2; 1884—4; 1885—2; 2—უთარილო.
2. ნიკოლაძე ეკ[ატერინე] (1. 1913).
3. ნიკოლაძე კოწია (1. 1912).
4. ნიკოლაძე ანიკო (4. 1876, 1898, 1903, 1904).

შენიშვნა: ნიკ. ნიკოლაძის წერილების: ბ. ე. ვ. ზ. Ơ. ია—ტექსტები წარმოდგენილია ორ-ორ ცალად, რომელთაგან ერთი დედანია, მეორე კი—პირი.

1496_6

აკაკი წერეთლის მახლობლებისადმი წერილები (გაბრიელ ეპისკოპოსის და სხვათა)

13 ფ.: 22×17,8; (სხვადასხვა ზომის—ფოსტისა და სხვ. ქაღალდზე); უყდო; ცალკე წერილებად; მხედრული.

1. გაბრიელ ეპისკოპოსი. — წერილი აკაკის დედის ეკატერინესადმი (1—2 ფ.).

შენიშვნა: ბოლოში თარილი „1884-სა, 18 [აპრ.]."

2. გაბრიელ ეპისკოპოსი.—აკაკის დის ანნასადმი. (3—4 ფ.).

შენიშვნა: 1. წერილი გახეულია რამდენიმე ადგილას.
2. თავში უზის თირილი „1885, ქუთაისი, 29 დეკემბ[ერი]."

3. გაბრიელ ეპისკოპოსი.—„...ფრიად საჭირო არს და სასარგებლო ყოველთა ქრისტიანეთათჳს, გარნა უმეტესად ქრისტიანთა ქალთათჳს, ვინაჲდგან იგი [ღვთისმშობელი] იყო თჳთ ქალი..." (6 r—10 r).

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოს, გაბრიელის ხელით მიწერილია: „გაბრიელ ეპისკოპოსი. თქმულ არს ქუთაისს, დღესა ხარებისასა, **ჩყჲა-ს წ.** კე მარტსა. ვუძღვნი ეკატერინა აბაშიძის ასულს წერეთლისასა. კეთილსა მეუღლასა, გონიერსა ოჯახის მმართველსა, სამაგალითო დედასა და, ბოლოს, ქრისტიანე ქალს. ეპისკოპოსი გაბრიილ, ფრიად მნატვრელი, რათა სხვანიცა იმერეთისა ასულნი იყვნენ მისი მსგავსი. **ჩყჲა-ს წ.** აპრ[ილის] ზ-სა."

2. ქადაგების ტექსტს თავი აკლია.

3. ქადაგების ტექსტი დაწერილია სხვა ხელით.

4. დავით მიტროპოლიტი.—„ჩემო დისწულო ეკა, იანეს [!] ასულო..." 11 r-v.

შენიშვნა: ქაღალდის მიხედვით წერილი 1840-იან წწ. უნდა იყოს დაწერილი. 11 r-v.

5. დავით მიტროპოლიტი.—მოწყალეო ჩემო ხემწიფევ ანნა როსტომის ასულო!.." 5 r-v.

6. მამია გურიელი.—„მათს მაღალ ბრწყინვალებას წერეთელს სვიმონს...“ 13 r-v.

შენიშვნა: წერილი დაწერილი უნდა იყოს 1826 წლამდე (მამია გურიელი, გურიის უკანასკნელი მთავარი, გარდაიცვალა 1826 წ.)

1496_7

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

22 ფ.; 22×13,5 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო, დაშლილი.

1. კირილე ლორთქიფანიძე (3: 1893, 1897 და 1 უთარიღო).
2. არტურ ლეისტი (2: 1882 წ.; 1883—დაზიანებული).
3. მარჯორი უორდროპი (1. 1900 წ.).
4. ვარლამ რუხაძე (2. უთარიღო).
5. განდეგილი (1. 1914 წ. მე-2 გვ-ის ნახევარი მოხეულია).
6. გ. შარშვაშიძე (1. უთარიღო).

1496_8

აკაკი წერეთლისა და სხვათა მიმართ (სხვადასხვა პირთა წერილები)

17 ფ.; 26,6×21,3 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული.

1. ერისთავი გიორგი (1. უთარიღო).
2. ერისთავი დავით, (დრამატ.) (1. 1882).
3. ელ. ხელთუფლიშვილი—ექვთიმე [თაყაიშვილისადმი] (1. უთარიღო).
4. ბაგრატიონი ალექსანდრე [სოლომონ II შვილიშვილი]. მოსაწვევი ბარათი [აკაკის ძმისა და აკაკი წერეთლისადმი (1. 1860 წ.).
5. ჯანაშვილი მოსე (1. 1901).
6. ბოცვაძე ლუარსაბ (1. 1910).
7. რცხილაძე ვ. (1. 1913).
8. გოთუა პართენ (1. 1907).
9. აბაშიძე კონსტანტინე (1. უთარიღო).
10. პატარა უსახელო ბარათი ცისფერ ქაღალდზე.

1496_9

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

50 ფ.; 21,3×18; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული; [მე-19 ს.].

1. მესხი სერგეი—(10—აქედან 2 უთარიღოა, 1870; 1872 (2); 1874, 1875 (2), 1876, 1882).

2. მესხი კოტე (1. უთარიღო).
3. ნინო ? (1. უთარიღო).
4. გურიელი ელეონორა (1. უთარიღო).
5. ელიკო [წერეთელი, გიორგის ას.] (3. ამათგან 2—უთარიღოა. 1—1894 წ. აქვეა მიწერილი სონა ციციშვილის წერილიც).
6. წერეთელი ელისაბედ (უთარიღო 1).
7. ტფილისის წმ. ნინოს სასწავლებლის მოწაფეთა წერილი (1. 1904)
8. ნიცა და თამარ წერეთლები (1. უთარიღო)—აკაკის მეუღლისადმი (რუსული).
9. სულაძე ნ. (1. 1898).
10. ქართული დრამატიული საზოგადოების გამგეობისაგან. აკაკის—საზოგადო კრების მიერ აკაკის საპატიო თავმჯდომარედ არჩევის შესახებ და სხვ. (7. 1913—1914 წ.წ.).

1496_{10}

აკაკი წერეთლის წერილები ივანე ელიაშვილისადმი

16 ფ.; 21×13; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული.

სულ 8 ცალი. აქედან 5 ც. უთარიღოა, 1—1910 და 2—1913 წლ.).

1496_{11}

წერილები აკაკი წერეთლისადმი ივანე ელიაშვილისა

15 ფ.; 21×13,5; ქაღალდი; უყდო—დაშლილი.

ვანო [ივანე] ელიაშვილი—(8 წერილი: 1898, 1900, 1909, 1910, 1912, 1913 (2 ც.) და 1 უთარიღო.

1496_{12}

წერილები აკაკი წერეთლისადმი ანასტასია მაჩაბლისა [მე-19—20 ს.]

48 ფ.; 21,3×13,5 (სხვადასხვა ზომისა); ქაღალდი (ფოსტის): უყდო; მხედრული; დედნები, [მე-19—20 ს.].

მაჩაბლისა ტასო. 27 წერილი ა. წერეთლისადმი. ა—კზ.

შენიშვნა: 23 წერილზე დაწერის წელი აღნიშნული არ არის; დანარჩენები დაწერილია: 1900, 1903, [1905], 1913, 1914 წწ.

1496_{13}

აკაკი წერეთელი ეკატერინე გაბაშვილისადმი

5 ფ.; 20,7×13; ქაღალდი (ფოსტის); მხედრული.

სამი უთარიღო წერილი.

შენიშვნა: მე-2—3 წერილზე ეკატერინე გაბაშვილის მიერ წარწერილია განმარტებები (1915 წ.).

1496$_{14}$

აკაკი წერეთლისადმი წერილები ეკატირინე გაბაშვილისა

10 ფ.; 21×13 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული.

გაბაშვილი ეკატირინე—(6 ც. ერთი—1911 წ., 5 ც. უთარიღო).

შენიშვნა: მეოთხე წერილს (დ) 6 v-ზე მიწერილი აქვს ვრცელი განმარტება ეკატ. გაბაშვილის ხელით, 1915 წ. მაისის 5-ს.

1496$_{15}$

წერილი აკაკი წერეთლისადმი ალექსანდრე ჭყონიასი

2 ფ.; 21×13; უყდო; მხედრული.

1. ალექსანდრე ჭყონია (1. 1903 წ.).

შენიშვნა: მე-2 გვ-ზე მოთავსებულია აკაკი წერეთლის პასუხი ალექსანდრე ჭყონიასადმი.

1496$_{16}$

წერეთლიანთ წერილები აკაკი წერეთლისადმი [მე-19—20 ს.]

24 ფ.; 21×13 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი (ფოსტის); უყდო, დაცალცალკევებული, მხედრული, [მე-19—20 ს.].

1. წერეთელი როსტომ (1. 1910).
2. წერეთელი ბეჟან (3. 1907 (2), 1910).
3. წერეთლები ანასტასია და გიორგი [ექვთიმესძე] (4. 1894—1, სხვა—წელიწადის აღუნიშვნ. 90 წწ.).
4. წერეთელი გიორგი ივანეს ძე (1. უთარიღო).
5. წერეთელი სანდრო ვლადიმერის ძე (1. უთარიღო).
6. წერეთელი ს. (ერთი—უთარიღო).
7. წერეთელი გიორგი დავითის ძე (1).
8. [წერეთელი გრიგოლ?] (1) მეტად დაზიანებული.

1496$_{16}$ა.

აკაკის ოჯახის წევრთა და სხვ. მიმოწერა 1847 წ-დან

6 ფ.; 24,5×21,5 (სხვადასხვა ზომისა), ქაღალდი; უყდო, დაცალცალკევებული; მხედრული, [XIX ს.].

1. წერეთელი ილიკო [აკაკის ძმა]—დედას (1—1858 წ.).
2. წერეთელი ოქროპირ—ანა როსტომის ასულს (1—1847 „ჩყმზ“-წ.).
3. წერეთელი ოქროპირ—როსტომ წერეთელს (აკაკის მამას) 1—უთარ.

4. [წერეთელი ნესტორ—როსტომ წერეთელს (აკაკის მამას) 1—9. X.?
5. ვინმე ნატალია—დეპეშა პეტერბურგიდან თბილისში, მაჩაბლის მისამართით. 1 (რუს.).
6. ვინმე პლატონ თოფურიას სახელზე დეპეშის ასლი (რუს., ფანქრით).

1496$_{17}$

წერილები აკაკი წერეთლისადმი ნ. ავალიშვილისა

6 ფ.; 21×13,5; ქაღალდი (ფოსტის, სხვადასხვა ფერის); უყდო.

ავალიშვილი ნ. (3. 30. V. 1870; 4. IX. 1878 და 1 უთარიღო).

1496$_{18}$

წერეთელი აკაკი. მოსე ქიქოძისადმი

2 ფ.; 21×13,5; ქაღალდი; უყდო.

წერეთელი აკაკი (1. უთარიღო).

შენიშვნა: 1. წერილი ნაკეცებზე მეტად გაცვეთილია.
2. იგი აკაკი წერეთლის მოსე ქიქოძისადმი მიწერილი წერილის შავს წარმოადგენს.

1496$_{19}$

აკაკი წერეთელი მარიამ ხელთუფლიშვილისადმი.

1 ფ.; 21,5×13,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული.

წერეთელი აკაკი (1. უთარიღო).

შენიშვნა: წერილს უკანასტარზე დაკრული აქვს ქაღალდი, რომელზედაც აკაკის ხელით წარწერილია: „მისს მაღალ-კეთილშობილებას მარიამ ბესარიონის ასულს უ-ხელთუფლიშვილისას.“

1496$_{20}$

აკაკი წერეთლის წერილები არისტო ქუთათელაძისადმი

8 ფ.; 21×13 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო—დაშლილი; მხედრული.

აკაკი წერეთელი. (4. უთარიღო).

1496$_{21}$

სხვადასხვა პირთა წერილები აკაკი წერეთლისადმი [მე-19—20 ს.]

36 ფ.; 21×13 (სხვადასხვა ზომისა); ქაღალდი (უყდო, დაცალცალკევებული); მხედრული. [მე-19—20 ს.].

1. დემურია მარიამ—7.VIII. 1894.
2. ლამბაშიძე დავით—2—29. IX, 1881 (ა); ერთიც უთარიღოა (ბ).
3. ლამბაშიძე ვახტანგ—5 (ა. დ. ლამბაშიძის სამგლოვიარო ბარათზე (3. I 1911) დაწერილი; ბ.—30. IV. 1912; გ.—2 X. 1913 (სადარბაზო ბარათზე); დ—27. II. 1914; ე—26. X. 1914.
4. ზაბახიძე სპირიდონ—1.24. IV.
5. ზაბაჰიძე ფარნაოზ—1.
6. მერკვილაძე სოსიკო—8 II. 1914.
7. იაკობაშვილი ევსევი—8. VII [1913]; 16. XII. [1914].
8. ვოლსკი გრიგოლ—26. III. 1898.
9. მკურნალი კოწია—17. I. 1.
10. ეგოროვისა თამარ—21. 1. 1914.
11. [თ. სამეგრელოისა?] გორდიდან—22 I. 1893.
12. ისარლოვი რაფიელ--14. III. 1901.
13. ნადეჟდა კუკუშკინისა [1914. 20. XII]—რუს.

1496_{22}

წერილები აკაკი წერეთლისადმი, ლ. თარხნიშვილისა

1. თარხნიშვილი ლიზა (7. 1903, 1904 (2), 1905, 1907, 1910 და 1—უთარიღო).

1496_{23}

აკაკი წერეთლისადმი წერილები (სხვადასხვა პირთა)

32 ფ.: 21×13 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო—დაშლილი; მხედრული; არის რუსულიც.

1. ფაშალიშვილი სიკო (1—1914. VII).
2. ბაქრაძე დავით (2—1893 და 1894).
3. ვასე რაჭველი (1—1897).
4. მიხეილ თამარათი (4—1909 სექდემბერ-ოქტომბერი).
5. ბაგრატიონი ბაბო (2—1913 და 1 უთარიღო. ამათგან პირველზე: მინაწერი ტასო მაჩაბლის ხელით).
6. ბაგრატოვანი ნიდიტორ (3 წერილი. 1902, 1904 და 1 უთარიღო).
7. ფანცხავა რომანოზ (2—1899 და 1 უთარიღო).
8. უდელი პატრი მერაბი—(1—1909).

1496_{24}

აკაკი წერეთლისადმი წერილები (სხვადასხვა პირთა)

16 ფ.; 27,5×21,7; ქაღალდი; უყდო—დაშლილი; მხედრული.

1. გელოვანი ქაიხოსრო (1897).
2. ქართველიშვილი ნ. (1. 1903) (ქართ. დრამატ. საზოგადოების საქმეებზე).
3. ლადიძე მიტროფანე (1. 1905). (1905 წლის რევოლიუციის ამბები ქუთაისში).
4. ნიჟარაძე ილიკო (1. 1908).
5. ქავთარაძე პარასკევა (1. 1909).
6. გამრეკელი, ალ. ი. (1. 1910).
7. ერქომაიშვილი ელისე (1. 1910).
8. ვინმე „მიხაილ ანდრ...“ 19. X,[1894 წ.]—კომერციული საქმეებისათვის. ამ წერილზე მიწერილა რამდენიმე სიტყვა ანასტასია [ტასო] წერეთლის ხელით.
9. ვინმე „[ანემ. მაჩაბ...“] ლის 1910 წ. 10 აგვისტოს თარიღით აკაკისადმი მიწერილი დ. საჩხერიდან.

1496 $_{25}$

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

51 ფ.; 27,5×21,6 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო—დაშლილი; მხედრული (რუსული ტექსტებიც არის).

1. ჯორჯაძე თ. (1. 1908 წ.).
2. გურიელი გ. (1. 1872 წ.).
3. მესხი-გვარამაძე იოანე—4. 1880, 1883, 1904, 1908)
4. ალდადანოვი დ. (4. [1908], 1914 (2), უთარიღო (1).
5. ანდრია [დულაძე?]—1883 წ.

5.ა. ვინმე „ანდრია“ (2 —1891. 28.V; 1913. 22. IV).

6. მუჯირი იასონ (1. 1913).
7. გრუზინსკაია ელსაბედ (1 [1913]).
8. ირემაშვილი იოსებ (1. 1912).
9. მელიქოვი ილია (1. 1912).
10. ვეშაპიძენი გიორგი და გრიგოლ (1. 1910).
11. ელიავა მარო [ნაკაშიძის ასული] 1.
12. ციციშვილი სონა (1. 1902).
13. შალიკაშვილი ვალიკო (1. უთარიღო).
14. ჯაში დიმიტრი (1. 1910).
15. უსახელო წერილი („აკაკი წერეთელს და ი. გომართელსაც.“ 1. უთარიღო).
16. უცნობი ავტორის შენიშვნები აკაკი წერეთლის მიერ თარგმნილი კრილოვის არაკების შესახებ (ხელი წააგავს ა. წერეთლისას).
17. ელიკო [წერეთლის ასული] (1. ღია ბარათი).
18. დედულოვი ა. (1. 1905).

19. დედულოვი მ. (2. უთარიღო).
20. ბარონ დე ბაი (2. უთარიღო და 1904—ფრანგულ ენაზე).
21. პოეტის შვილის ალექსი წერეთლისა--მამისადმი (1. 1914, რუსულ ენაზე).
22. ქ. ქუთაისსა და ქუთაისის გუბერნიაში კომერციული ცოდნის გამავრცელებელი საზოგადოებისაგან (1. 1913).
1 ც. ცარიელი კონვერტი.

1496 $_{26}$

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

19 ფ.; 29,6×22 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო—დაშლილი; მხედრული.

1. კვირკელია დ. (1. უთარიღო).
2. ჯაიანი ქ. (1. უთარიღო).
3. მუხიანის უფასო სახალხო წიგნთსაცავ-სამკითხველოს სამზრუნველოს და კომისიის წევრთაგან, კოლექტიური წერილი (1. უთარიღო).
4. მერკვილაძე ბიძინა (1. უთარიღო).
5. წულუკიძე კატო (1. უთარიღო).
6. დიასამიძე გიგო (2. 1913, 1914).
7. ავალიანი მიხეილ (1. 1901).
8. აბაშიძისა (1. უთარიღო, თხოვნა).
9. გ. [მ...შვილი] (1. უთარიღო).
10. წინამძღვრიანთ-კარის სამეურნეო სკოლის 30 წლის იუბილეზე მისაწვევი ბარათი 1913. 29. IX (1. 1913).
11. [აკაკის სახელობის სამკითხველოს გამგის ჯინჭველაშვილის შესახებ] (1. უთარიღო).
12. ტფილისის ქალთა სათავად-აზნაურო სკოლის სალიტერატურო დილაზე მისაწვევი ბარათი, პროგრამით (1. უთარიღო).

1496 $_{27}$

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

59 ფ.; 21,3×13,4; ქაღალდი; უყდო—დაშლილი; მხედრული.

1. ავქსენტი (1. ფანქრით, უთარიღო) [მოწაფე].
2. ნუცა (1. 1900).
3. ნიცა წერეთელი (2. 1891 წ. და 1—უთარიღო, რუსული).
4. ნოდია მარიამ (1. 1912).
5. უცნობი პირი (1. უთარიღო) [აკაკის მეგობარი ქალი, მეტად შეწუხებული მისი ავადმყოფობით).
6. მ. ტამარა (1. უთარიღო).

7. ვერნიგორა იულია (1. უთარიღო).

ამ წერილის მეოთხე, დაუწერელ გვერდზე მიწერილია აკაკის ხელით: „ელენე მაჩაბლის ქალს.“

სიღარიბე კვალში მდევდა;
არაფერი არ მქონია.
მქონდა მხოლოდ თმა საგლეჯად!
ისიც შენთვის მომიძლვნია.“

8. პიროსი არქიმანდრიტი (1. 1907).
9. ბესარიონ ეპისკოპოსი (1. 1898).
10. ლეონიდი ეპისკოპოსი (2. 1914).
11. ამირაჯიბისა ს. (1. უთარიღო).
12. ამირეჯიბი ოლღა (1. უთარიღო. აქვე მოთავსებულია ლექსი:
„ჩემი ვარსკვლავი მოწყდა...“ 23 r—30 v.
13. ორბელიანი ნინო 4 ცალი. 1894, 1912, 1913 და უთარიღო).
14- დადეშქელიანი ანეტა (1. უთარიღო).
15. ელიავა მარო (1. უთარიღო).
16. კალანდაძე ეპიფანე (1. 1872).
17. ხოჯივანიშვილი სტ. (1. უთარიღო, ლექსად).
18. მიქელაძე პიპინია (1. უთარიღო).
29. მიქელაძე დავით (1. უთარიღო).
20. კიკვაძე თედო. (1. 1901).
21. ჩიკვაიძე მაკრინე (1. უთარიღო).
22. კურდღელაშვილი ნ. (1. 1910).

1496$_{28}$

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

43 ფ.; 37,8×21,8 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი (ფოსტის); უყდო—დაშლილი; რუსული და ქართული.

1. წერეთელი ალექსი (აკაკის ვაჟი) (2. 1914 და 1 უთარიღო) რუს.
2. ფედოტოვი ვ. (1. უთარიღო) რუს.
3. თუმანოვი გ. (1. 1901 წ.) რუს.
4. ერისთავი ნესტორ (1. უთარიღო) რუს.
5. მ. კარ... (1. უთარიღო) რუს.
6. ერისთავი აძატო (1. უთარიღო). რუს.
7. ხარლამპიევი ვ. (1. 1911—1913) რუს.
8. გლაუდანი მიხეილ (1. 1910) რუს.
9. ამირ... ს. (1. უთარიღო) რუს.
10. ჩარექოვი ნ. (1. 1910). რუს.
11. კალფ-ოღლი (1. 1902) რუს.
12. უმანეცი კატო (2. 1901—2) რუს.

13. უმანეცი სერგი (1. უთარიღო) რუს.
14. მიხაილოვი დიმ. (1. 1902) რუს.
15. კვიცარიძე ისიდორე (2. 1914 და ერთი უთარიღო).
16. კორემშ (?) აპოლონი (1. უთარიღო) რუს.
17. ჩოლოყაშვილი დიმ. (1. 1913) რუს.
18. ბარძემიშვილი ზურაბ (2. 1910, 1914).
19. ლოლუა არეთა (1. უთარიღო).
20. ვინმე „მოჯამაგირის“ ლექსი: „განგებისგან გაჩენილხარ სადიდებლად მაღლა ღვთისა...“ 42 r—43 r
21. ს. გორგაძის ხელით ნაწერი ბიბლიოგრაფიული შენიშვნები (1 პაკეტი—6 შენიშვნით).

1496_{29}

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

40 ფ.; 22,5×17,5 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო—დაშლილი.

1. ნანო (1. უთარიღო).
2. აბდუშელიშვილი კოტე ა, ბ, გ, დ, ე,ვ წერილები—1913 წ.; ზ, ჱ, თ, ი, ია, იბ, იგ, იდ, იე, ივ, იზ, 1914 წ.; იჱ, ით, კ უთარიღოა.

შენიშვნა: 1. აქვე მოთავსებულია ს. ბაქტაძის წერილი (1) კოტე აბდუშელიშვილისადმი—(1. 1915 წ.)—2/კა.

2. აქვეა 6 ცალი ცარიელი კონვერტი.

1496_{30}

აკაკი წერეთლისადმი (სხვადასხვა პირთა წერილები)

13 ფ.; 21×13 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული.

1. ილია ჭყონია—რუსულად დაწერილი უთარიღო განცხადება, რომელშიაც აღნიშნულია მისი სამსახურებრივი სტაჟი და გამოთქმულია მისი ეჩმიაძინიდან შულავერში გადაყვანის სურვილი.
2. უცნობი (1. 1904 წ. 17. III).

შენიშვნა: ბოლოში დართულია ლექსი:
„უცხოდ მოსრულის მოწაფე
გაახლებ უცხო წერილსა...“ 6 r.

3. ნუცუბიძე ნესტორ (3. 1914 (2) და 1 უთარიღო)

შენიშვნა: აქვეა ერთი დაუწერელი ღია ბარათი ნუცუბიძის მისამართით.

1497

წერეთელი აკაკი. თხზულებათა კრებული [მე-19—20 ს.]

9 ფ.; 35,5×22 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; [მე-19—20 ს.]; ავტოგრაფი № 31 (გარეკანის r, 1 r). დაუწერელია: 1 v, 2 v, 4 v, 5 v.

1. ,, ნაძალადებ საქმროს.—დამეხსენი, ჩრდილოელო!..
რა მაქვს შენთან საზიარო?..." 2 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის „К № 1-му." მიმართვა გ. თუმანოვისა ექვთიმე თაყაიშვილისადმი ამ ლექსის დაბეჭვდის ცდის შესახებ. წერილი გადაუცია თუმანოვისათვის ივ. მაჩაბელს. ქვემოთ, ს. გორგაძის ხელით, მიწერილია თარიღი ივ. მაჩაბლის დაკარგვისა. თუმანოვის წერილის თარიღი: 1916 წ. 14 ივნისი.

2. ,,ორი სიზმარი.—„გული წმინდა დაბადე ჩემთან ღმერთო და სული წრფელი განმიახლე გვამსა ჩემსაო", შეჰღაღადა ზეცას დავით წინასწარმეტყველის პირით სიბერემ..." 6 r—9 v.

1498

წერეთელი აკაკი. ლექსთა კრებული [მე-19—20 ს.]

34 ფ.; 35,5×22 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (ზოგი ფურცელი დაჭმუჭნილია და ზოგიც ამოვარდნილი (6—7 ფ); მხედრული; [მე-19—20 ს]; ავტოგრაფი № 32 (გარეკანის r). დაუწერელია: 1 v, 5 v, 9 v, 10 v, 12 r-v, 13 v—14 v, 20 v, 22 v, 23 v, 34 r-v.

1. ,,ნაწყვეტი.—რა უფლება აქვს ვისმეს, გაჰყიდოს
სისხლი და ძვალი მამა-პაპური..." 1 r.
2. „სიყვარული.—პოეტები ერთნაირად
აგვიწერენ სიყვარულსა..." 2 r-v.
3. „ავათმყოფი.—საბძელმა უთხრა ქარსაო—
რას მომდგომიხარ კარსაო?.." 3r—4 v.
4. „ძმობა, ერთობა და სიყვარული.
—მთელ ქვეყანაზე და კაცთა შორის
იყოს წყეული... ის იყოს კრული..." 5 r.
5. „წერილი პატარა მეგობრებს.—დათუნია, კაკუჩა,
მაიავ და ელენე!.. 6r—7 r.
6. „ჩემს იდეალს.—უცხოეთს მყოფსა, შენ გამო
გულში რომ ცეცხლი მეკიდა..." 8 r.
7. „მომაკვდავ დედას.—სატრფოვ! ნუ გეშინია!!
თუმც გაქვს გრძნობა მიხდილი..." 8 r-v.
8. „რჩევა.—სიყმაწვილეშ რომ იცოდეს
და სიბერეს რომ შეეძლოს..." 9 r.
9. „ბულბულის ალსარება.
—ბულბულმა სთქვა: როცა ტბაში
ყიყინობენ ბაყაყები..." 10 r.

10. „ქრისტე აღსდგა.—ხელში მიჭირავს ტალ-კვესი,
ის ამირანის ძღვენია...“ 11 r-v.

11. „ახალგაზრდებს.—ნუ გეწყინებათ მოხუცისაგან
ნურცა ვედრება და ნურც ყვედრება...“ 13 r.

12. „ხალხური.—ქრიშობისთვე ქურქს იკერავს
ზედ გამოჭრილს ლარზედაო...“ 15 r-v.

13. „ზოგი რამ. ვუძღვნი ს. დ....ს.
—ზოგი არ მომწონს რამ შენში,
მაგრამ საერთოდ კარგი ხარ!..“ 16 r-v.

14. „ვაჟა ფშაველას.—ენას გიწუნებ, ფშაველო,
მგოსანო მაღლა მთისაო...“ 17 r-v.

15. „ძირს ცხოვრებავ. (სიმღერა).
—ძირს, ცხოვრებავ, უსამართლო!
ველარ ვიტანთ გასაჭირსა...“ 18 r-v.

16. „თომა მოციქული.
—უარჰყო თომამ მკვდრეთიდ აღდგომა,
ველარ მოეგო მოწაფე მცნებას!..“ 19 r-v.

16 ა. „აკაკის ნაკვესი.—ამას წინად აკაკისთან სადარბაზოდ შემოვიდა ერთი მისი ძველი მეგობარი, ქართულად ჩაცმული...“ 19 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი დაწერილია სხვა ხელით (უცნობი)
2. სათაურის ქვეშ, ს. გორგაძის ხელით, ფანქრით: („ეს არ არის ავტოგრაფი)“.

17. „ლამაზ ქალის ალბომში.
—თვალად, ტანად, მიხრა-მოხრით
გაჩენილხარ შემკობილად...“ 20 r.

18. „ბოდვა.—ამ ბოლოს დროს გული გამიტყდა და არ ვიცი, რას უნდა მივაწერო ეს უბედურობა: სიბერეს? თუ გარემობას? მგონია, ორივეს წილი უძევს...“ 21 r—22 r.

19. „თანამედროვე ჰაზრები რუსთველისაგან 12 საუკუნეში ნაწინასწარი. —ყველაზე უმალ ბოდიშს ვიხდი, რომ კიდევ ვბედავ საჯაროდ გამოსვლას...“ 24 r—30 r.

20. „ლეგენდა. რამ გამოიწვია „ვეფხის ტყაოსანი“?
—შუქურ ვარსკვლავის ჭირიმე,
რა მოკიაფე რამ არი?!.“ 30 r—31 r.

21. „ერისთავის ასულის საპასუხოდ.
—მეც მახსოვს ცემი!.. არ მავიწყდება
სალამო მე, იქ გატარებული!..“ 32 r—33 v.

1499

წერეთელი აკაკი. სიტყვები [მე-20 ს.]

27 ფ.; 36×22 (სხვადასხვა ზომის); ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული (ფ.ფ-ბი 16, 17 დაჭმუჭნული და შუაზე გახეულია, 25—6—7 ამოვარდნილია); მხედრული; [მე-20 ს]; ავტოგრა-

ფი № 33 (გარეკანის r, 1 r). დაუწერელია: 1 v, 4 r-v, 5 v. 8 v, —10 v, 11 v, 13 v—14 v, 15 v, 18 r—19 v, 20 v, 21 v, 22 v, 26 v.

1. „სიტყვა, თქმული ბანკის კრებაზე ქუთაისში.—ბატონებო! მოხარული ვარ, რომ შემთხვევა მეძლევა ჩემი გულში ნადები გაგიზიაროთ!..“ 2 r—3 v.

2. „აკაკის სიტყვა, თქმული [ქუთაისის] ბანკის კრებაზე.—აგერ 23 წელიწადზე მეტია, რაც ბანკის ყოველ-წლიურ საზოგადო კრებაზე ჩემი სახელის ხსენებაა, როცა ანგარიშს ამტკიცებენ ხოლმე...“ 6 r—8 r.

3. აკაკის სიტყვა 15 ენკენისთვეს ს. მუხიანში წარმოთქმული. „ბატონებო! საზოგადოდ, როცა ვისმეს თანაგრძნობით აჯილდოებენ, სახეში აქვსთ მისი წახალისება... გამხნევება...“ 12 r—13 r.

4. „აკაკის სიტყვა რუსეთელ მოსწავლე ახალგაზდებისადმი.—ბატონებო! ნება მომეცით შვილები გიწოდოთ! მიტომ კი არა, რომ ვითომც მე თქვენი მამობის საკადრისად მომქონდეს ჩემი თავი. არა! მხოლოდ ჩვენ შორისი ხნოვანების მიზეზით...“ 16 r—17 v.

შენიშვნა: სათაურში თავდაპირველად დაწერილი „მოსკოველ“ შეცვლილია „რუსეთელ“.

5. [სიტყვა იაკობ გოგებაშვილის დასაფლავებაზე].—„ძმაო იაკობ! უკანასკნელად დაგყურებ ორკეცად მგლოვიარე: გიგლოვ, როგორც პირად მეგობარს და, უფრო მეტად კიდევ, როგორც საზოგადო მოღვაწეს!..“ 20 r.

შენიშვნა: ტექსტის დასათაურება ეკუთვნის ს. გორგაძეს და აგრეთვე შესწორება საღმრთო წერილიდან მოტანილი ადგილის.

6. „აკაკის სიტყვ[ა] ივანე შერაშენიძის საფლავზე.—ცხოვრებაში პატარა კაცი, თითქმის უმნიშვნელო, ძალიან პატარა კაცი, იმავე დროს იყო დიდი საზოგადო მოღვაწე ეს განსვენებული...“ 21 r.

შენიშვნა: ტექსტის სათაური შესწორებულ-შევსებულია ს. გორგაძის მიერ: „აკაკის სიტყვ(ა) ივანე შარაშიძის საფლავზე ხონში წარმოთქმული, კვირას, 11 ნოემბერს“.

7. [სიტყვა ილიას ძეგლის კურთხევაზე].—„ბატონებო! მრავალ-მეტყველება და ბევრი მითითება არ არის საჭირო იმისთვის, ვინ(ც) სიცოცხლეშივე ძალაუნებურად ჩაესახა თვალსა და გულში მის თანამედროობას...“ 22 r.

8. აკაკის სიტყვა, წარმოთქმული დავით სარაჯიშვილის დაკრძალვის დროს.--„მთელ საქართველოში, კიდითი კიდედმდე ზარის ხმად გაისმა დათიკოს სიკვდილი. სიტყვას „დათიკო“ მე აქ განძრახ ვხმარობ...“ 23 r-v.

9. „სიტყვა, რომელიც აკაკიმ უთხრა წინანდალში მისს პატივსაცემლად თავმოყრილ გლეხებს ზაფხულში.—ამ ხეს ხომ ჰხედავთ? სამი ნაწილისაგან არის შემდგარი: ფესვებისაგან, ღრმად რომ არიან მიწაში ჩაფლული და არა სჩანან...“ 24 r-v.

11. [აკაკის სიტყვა ნიკ. ლომბერიძის დაკრძალვის დღეს წარმოთქმული].—„მესამოცე წლებში, ჩვენი სტუდენტობის დროს, ეს იყო ძველ სტუდენტ-

თაგანი, კურსს ათავებდა და ჩვენ, ახალ ჩასულებს, მამობრივის მზრუნველობით გვეგებებოდა...“ 25 r—26 r.

12. [აკაკის მიმართვა საზოგადოებისადმი].—„ბატონებო! მოხარული ვარ, რომ ბედმა მომცა შემთხვევა წარმოგიდგინოთ ერთი პიონერთაგანი ქართული თეატრისა, რომელსაც ქართული სცენის დაარსებაში, ფეხის ადგმაში და ზრდაში დიდი ღვაწლი მიუძღვის...“ 27 r-v.

შენიშვნა: მე-10 სიტყვა ხელნაწერ H: 1499-ში არ არის.

1500

წერეთელი აკაკი: სტატიებისა და ლექსების კრებული [მე-20 ს.]

49 ფ.; 35,5×22,3; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [მე-20 ს.]; ავტოგრაფი № 34 (გარეკანის r, 1 r). დაუწერელია თითქმის ყველა v.

1. „1 ნადული.—ერთხელ სოკრატ ფილოსოფოსს უთხრეს: შენ ყოლიფეოი იციო. და იმან უპასუხა: „მე მხოლოდ ის ვიცი, რომ არა ვიცი რაო!“ მას აქეთ საუკუნოები გარბიან, კაცობრიობამ წინ ბიჯი წადგა...“ 2 r—5 r.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: „1 ნადული „თემი“ 1911 წ. 7 მარტი, № 9. (ქრონ. სია № 1094).“ 1 r.

2. „ნადული 2.—არსად არ არის მიწეული სწავლის სურვილი იმ წერტილამდე, სანამდინაც მიაწია საქართველოში...“ 8 r—10 r.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: „2 ნადული“ „თემი“ 1911 წ. მარტი. № 19 (ქრონ. სია № 1096).“ 7 r.

3. „ნადული.—შენი ხელები პირში მიძევს, ნელ-ნელა გყლაპავ, რომ სულ ჩაგყლაპო...“ 12 r—13 r.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: „თემი“ 1911 წ. 21 მარტი № 11. (ქრონ. სია № 1097) 12 r.

„4. ნადული.—მას უკან ორმოცი წელიწადი იქნება, რაც ჩვენში მაშინდელმა ინტელლიგენტებმა ასტეხეს ერთი ვაი-უშველებელი: რა ენით უნდა ვსწეროთ? ახალით თუ ძველითო...“ 15 r—19 r.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: „თემი“ 1911 წ. 28 მარტი № 12. (ქრონოლ. სია № 1098).“ 14 r.

„5. ნადული.—ისე ჩვენი წარსულის გათვალისწინება არ შეგვიძლია, რომ წინ არ წამოგვიდგეს მაშინდელი თავად-აზნაურობა. ის ორ გუნდად გაიყოფოდა...“ 22 r—25 r.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: „თემი“ 1911 წ. 11 აპრილი № 14. (ქრონ. სია № 1101).“ 21 r.

„გაზაფხული.—მესმის! მესმის ჟღივილის ხმა,
შეფრთქიალდენ ჩიტუნები...“ 25 r-v.

6. ნადული.—1820 წ. ეკზარხოს თეოფილაქტეს განკარგულებით დასაჯეს ქართველი მღვდელთ-მთავრები. ქუთათელი და გენათელი გაიგზავნენ რუსეთში.“... 27 r—28 r.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: „თემი“ 1911 წ. 25. აპრილი № 16 (ქრონ. სია № 1104)“ 27 r.
2. სტატია ფანქრით არის დაწერილი

7. „ნადული.—სულითა და გულით მონატრული იმისთანა ლექსიკონის, რომლის გამოცემაც გაუძრახავს გამგეობას, მე იმავე დროს წინააღმდეგი ვარ, რომ ახლავე ხელი მივჰყოთ...“ 30 r—32 v.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: ა. „7. ნადული (წ. კ. საზოგადოებაში წარმოთქმული სიტყვა)“ 30 r.
ბ. „7 ნადული. „თემი“ 1911 წ. 2 მაისი № 17 (ქრონ. სია № 1105)“ 29 r.

8. ნადული.—„ყოველ კაცს თავისი თავი გადამეტად უყვარს სხვისაზე. თავის თავს იმას აპატივებს, რასაც სხვას არ შეუნდობს...“ 36 r—40 v.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: ა. „8 ნადული (თამარ ცბიერის გასამართლების დროს წარმოთქმული სიტყვა ქართულ თეატრში)“ 36 r.
ბ. „8 ნადული „თემი“ 1911 წ. 9 მაისი № 18 (ქრონ. სია 1108).“ 35 r—40 v.

9. „ნადული.—მაშინ გრამოფონი არ იყო გამოგონებული და მიტომ მივმართე ჭურს...“ 43 r—46 r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის აკაკის ლექსი:
„ორმოც კოკიანი ჭური
ცარიელი კაცმა ნახა...“ ს. გორგაძის ხელით: „9 ნადული. „თემი“
1911 წ. 6 ივნისი № 22. (ქრონ. სია № 1113).“ 42 r.

10. ნადული.—ნეტავ, თუ იყოს მისთანა ადამიანი, რომ სიცოცხლეში ხანდახან მაინც არ ემღეროს?!. შეიძლება ხმა არ ვარგებოდეს, კილო არ ჰცოდნოდეს, არც სამუსიკო სმენა ჰქონოდეს...“ 48 r—49 v.

შენიშვნა: ს. გორგაძის ხელით: „თემი“ 1913 წ. 26 აგვისტო № 138. (ქრონ. სია № 1182).“ 48 r.

ᲡᲐᲫᲘᲔᲑᲚᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝᲧᲔᲜᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ

ქრონოლოგიურ ტაბულაში პირველ ადგილას აღნიშნულია ხელნაწერის **დაწერის თარიღი**, მის გასწვრივ—**ნომერი ხელნაწერისა**, შემდეგ, ხელნაწერის ნომრის აღმნიშვნელი ციფრის გვერდით, ხელნაწერის **დაწერილობის ადგილი** (რგვალ ფრჩხილებში, თუ დაწერილობის ადგილი ეჭვმიუტანელად არის გარკვეული; კვადრატულ ფრჩხილებში, თუ იგი ნავარაუდევია).

პირთა საძიებელში პირის დასახელებას უშუალოდ მისდევს იმ ხელნაწერთა [ან ხელნაწერის] აღნიშვნა, რომლებშიაც დასახელებული პირი **ავტორად** გვევლინება. ამ შეთხვევაში **სიტყვა ავტორი საძიებელში არ აღინიშნება**—მაგ. **ავალიშვილი, გიორგი 1103; 1196.**

თუ საძიებელში აღნიშნული პიროვნება ავტორი არ არის, არამედ რედაქტორია, ან მთარგმნელი, გადამწერი, გადამკეთებელი, შემომწირველი, ან წიგნის სხვა რიგი მოღვაწეა, მისი სახელის გვერდით, რგვალ ფრჩხილში აღინიშნება შესატყვისი ცნობა—(**რედაქტ.**), (**მთარგმნ.**) და მისთანანი.

თვითოეული ხელნაწერის ნომრის აღმნიშვნელი ციფრი მის გვერდით ნაჩვენები **სხვა ხელნაწერის** №-ის აღმნიშვნელი ციფრისაგან გამოიყოფა წერტილ-მძიმეთი. მაგ. **ამვროსი ნეკრესელი 1116; 1283; 1334.**

ხელნაწერის ნომრის აღმნიშვნელ ციფრს სათანადო შემთხვევაში მისდევს ხელნაწერში შემავალი **მუხლების რიგითი თანამიმდევრობის აღმნიშვნელი ციფრი.** მაგ.: **არჩილ II 1193: 12, 13, 17, 34.**

ამ შემთხვევაში ხელნაწერის ნომერი **ორწერტილით** გამოიყოფა **ამავე ხელნაწერში** შემავალი მუხლების რიგითი თანამიმდევრობის აღმნიშვნელი ციფრებისაგან; ხოლო თვით ის ციფრები, რომლებიც ერთისა და იმავე ხელნაწერის მუხლებს აღნიშნავენ, ერთმანეთისაგან **მძიმეთი** გამოიყოფიან.

როცა ჩვენივე აღწერილობის რომელიმე **შენიშვნის** და ამ ნაწილების შენიშვნის ან ანდერძისა და მისი ნაწილების მითითება გვჭირდება, ჩვენ მას რგვალ ფრჩხილებში ვათავსებთ. მაგ. **აბულაძე, ილია** (მასზე) **1370**: 30 **(შენ.).**

აქ პირველი ციფრი აღნიშნავს ხელნაწერის №-ს, მეორე—ხელნაწერში შემავალ მუხლს და, ბოლოს, რგვალ ფრჩხილებში მითითებულია, რომ ეს **პიროვნება** აღწერილობის **შენიშვნაში** არის მოხსენებული.

ხელნაწერთა ქრონოლოგიური ტაბულა

I

(თარიღიანი)

წელი	ხელნაწერის №
978	1346 (ოლიმბო, საბერძნ.)
1085	1350 (შატბერდის ლავრისათვის)
1304	1344 (შიო-მღვიმე)
1546	1348 (გოლგოთა, იერუსალ.)
1669	1064
„	1336 (შიო-მღვიმე.)
1674	1452 [ურბნისი]
1696	1030 (დავით-გარეჯის უდაბნო)
1715	1294 [რუისი]
1722	1069 (რუსეთი. მოსკოვი?)
1725	1429 (ქვიშხეთი — მოსკოვი)
1727	1035 (მოსკოვი)
1742	1061
1751	1070 [რაჭა]
1754	1028
„	1246 (მოსკოვი)
1758	1111 (მოსკოვი)
„	1373 [თბილისი]
1760	1426 (ალავერდის ეკლესია)
1761	1053
1764	1068
1766	1193
1768	1379
1769	1270 [თბილისი]
1774	1086
„	1354 [თბილისი]
1778	1230
„	1264
1781	1045
1781,1791	1100 (ტფილისი)
1782	1027 (მოსკოვი)
1782—83	1012 (მრავალმთის უდაბნო)
1783	1203
„	1343
1784	1236
1788	1340
„	1413
1789	1380 [წილკანი]
1789	(აქვეა 1839 წ. იხ.) 1080
1790	1318
1791	1082
„	1210
1794	1003 (ტფილისი)
1795	1433
1796	1074 (მრავალმთის უდაბნო)
1797	1248 (იოანე ნათლ. მც. მონასტერი)
1799	1314
„	1420
1800	1244
„	1312
1802	1263
1806	1365
1807	1257 (პერმი, ციმბირი)
1808—1817	1195 [მღვიმე, ზ. იმერ.]
1809	1204
„	1241
1813	1298
„	1418
1814	1130

წელი	ხელნაწერის №
1814	1382
„	1390
1815	1010
„	1071 (პეტერბურგი)
„	1419
„	1423
„	1425 (საჩხერე)
1816	1199 ა.
1817	1235 (ტფილისი)
„	1277 (ტფილისი)
1818	1196
1819	1311
„	1381
1820	1500 :$_6$
1821	1216 (ქიზიყი)
1823	1079
„	1108
„	1378
1825	1066
„	1285 (თბილისი)
„	1291
„	1376
[1826-ზე ადრე]	1496 6:6
1826	1008 (ნოდა)
„	1296 (თბილისი)
„	1375
„	1377
1827	1005 (მარტვილი)
„	1213 (მოსკოვი)
1828	1077
„	1307
[1828]	1496_1 : 20.
1829	1199 ბ
1830	1222
„	1228
1831	1009 (მარტვილი)
„	1288
„	1434
1832	1320
1833	1205
1833	1421 (ტფილისი)
1834	1197
1835	1383
1838	1036
1839 (და 1789 იხ.)	1080
1839	1233
1840	1208
„	1424 (საჩხერე)
[1840]	1496_6 : 4
1840—41	1242 [თბილისი]
1841	1102
„	1214 (თბილისი)
„	1221 [თბილისი]
„	1261 [თბილისი]
1842	1115 [თბილისი]
1843	1256 (თბილისი)
1844	1084 ა (მეჯვრისხევი)
„	1496_1 : 24
1846	1145 ა
„	1278
1847	1254
„	1496_{16} ა : 2
1848	1359
1849	1301
1850	1251
1851	1126
„	1496.$_1$: 22
1853	1047
1858	1145 გ (თბილისი)
„	1496_{16} ა : 1
1859	1132 ა
1860	1496_8 : 4
1861	1253
„	1496_6 : 3
1863	1084 ბ.
1863	1131
„	1287 (ახალციხე)
1864	1097
„	1306
„	1496_1 : 25

წელი	ხელნაწერის №
1865	1302 (ვაყა)
1869	1140 (კიევი)
”	1141 (კიევი)
1870	1496_{9} : 1
”	1496_{17}
1871—1884	1370 (ჩირსა)
1872	1496_{9} : 1
”	” $_{25}$: 2
”	” $_{27}$: 17
1874	1496_{9} : 1
1875	1132 ბ [თბილისი]
”	1496_{5} : 1
”	” $_{9}$: 1
1876	1496_{1} : 6
”	1496_{5} : 1,4
”	” $_{9}$: 1
1877	1496_{5} : 1
1878	1496_{17}
1879	1153 (გორი)
”	1360 [სკანდე]
”	1496_{5} : 1
1880	” $_{25}$: 3
1881	1496_{3} : 8
”	” $_{21}$: 2
1882	” $_{7}$: 2
”	” $_{8}$: 2
”	$_{9}$: 1
1883	1271 (ათონი, საბერძ.)
”	1496_{2} : 6
”	” $_{7}$: 2
”	” $_{25}$: 3,5
1884	1496_{5} : 1
”	” $_{6}$: 1
1885	1125
”	1379
”	1496_{5} : 1
”	$_{6}$: 2
1886	1085 (თბილისი)
”	1496_{3} : 4
1891	1496_{25} : 5 ა
1891	1496_{27} : 3
1893	1496_{7} : 1
”	” $_{21}$: 11
”	” $_{23}$: 2
1894	1496_{2} : 20
”	$_{9}$: 5
”	$_{16}$: 3
”	” $_{21}$: 1
”	” $_{23}$: 2
”	” $_{24}$: 8
”	” $_{27}$: 14
1896	1496_{3} : 2
1897	$_{2}$: 12
”	” $_{7}$: 1
”	” $_{23}$: 3
”	” $_{24}$: 1
1898	1179
”	1496_{5} : 4
”	” $_{9}$: 9
”	” $_{11}$
”	” $_{21}$: 8
”	” $_{27}$: 10
1899	” $_{23}$: 7
1900	1496_{7} : 3
”	” $_{11}$
”	” $_{12}$: (შენ.)
”	” $_{27}$: 2
1901	1496_{1} : 16
”	1468
”	1496_{1} : 16
”	” $_{2}$: 2,19
”	” $_{3}$: 6
”	” $_{8}$: 5
1901	1496_{21} : 12
”	” $_{26}$: 7
”	” $_{27}$: 21
”	” $_{28}$ 3,12
1902	1496_{3} : 2
”	” $_{23}$: 6
”	” $_{25}$: 12

წელი	ხელნაწერი №
1902	1496_{28}: 11,12,14
1903	" $_{5}$: 4
"	" $_{12}$: (შენ.)
"	" $_{15}$
"	" $_{22}$: 1
"	" $_{24}$: 2
1904	1496_{3}: 2
"	" $_{5}$: 4
"	" $_{9}$: 7
"	" $_{22}$
"	" $_{23}$: 6
"	" $_{25}$: 3, 20
"	" $_{30}$: 2
[1905]	1496_{12}: (შენ.)
1905	" $_{22}$
"	" $_{24}$: 3
"	" $_{25}$: 18
1905–06	1459
1906	1460
"	1496_{1}: 14
"	" $_{8}$: 7
1906—8	1461
1907	1139
"	1496_{2}: 16
"	$_{8}$: 8
"	" $_{16}$: 2
"	" $_{22}$
"	" $_{27}$: 9
1908	1496_{2}: 16,17
"	$_{24}$: 4
"	" $_{25}$: 1,3,4
1909	$1496._{3}$: 7
"	" $_{11}$
"	" $_{23}$: 4,8
"	" $_{24}$: 5
1910	1496_{3}: 2,5
"	" $_{8}$: 6
"	" $_{10}$
"	" $_{11}$
"	" $_{16}$: 1,2
1910	1496_{22}
"	" $_{24}$: 6,7,9
"	" $_{25}$: 10,14
"	" $_{27}$: 23
"	" $_{28}$: 8,10,18
1911	1469
"	1478
"	1496_{1}: 18
"	" $_{2}$: 24
"	" $_{14}$
"	" $_{21}$: 3
"	" $_{28}$: 7
1912	1455 (ტფილისი)
"	1496_{5}: 3
"	" $_{11}$
"	" $_{21}$: 3
"	" $_{25}$: 8,9
"	" $_{27}$: 4,14.
1913	1496_{1}: 8.
"	" $_{2}$: 6 ა, 9
"	" $_{5}$: 2
"	" $_{8}$: 7
"	" $_{10}$
"	" $_{11}$
"	" $_{12}$: (შენ.)
"	" $_{21}$: 3,7
"	" $_{23}$: 5
"	" $_{25}$: 6,7,22
"	" $_{26}$: 6,10
"	" $_{27}$: 8,14
"	" $_{28}$: 7,17
"	" $_{29}$: 2
1913—14	1456 (ტფილისი)
" "	1496_{9}: 10
1914	1156
"	1158 (ტფილისი)
"	1470
"	1496_{1}: 7
"	" $_{2}$: 3,11
"	" $_{3}$: 3

წელი	ხელნაწერის №
1914	1496 $_{7}$: 5
”	” $_{12}$: (შენ.)
”	” $_{21}$: 3,6,7,10,13
”	” $_{23}$: 1
”	” $_{25}$: 4,21
”	” $_{26}$: 6
”	” $_{27}$: 11
1914	1496 $_{28}$: 1,15
”	” $_{30}$: 3
[1915]	1496 $_{1}$: 1,15
1915	” $_{13}$: (შენ.)
”	1496 $_{29}$: (შენ)
1915—16	1466

II

უთარიღო (დაახლოებითი დათარიღებით)

საუკუნე	ხელნაწერის №
მე-10 ს.	1326
მე-10—11 (ნაწილობრ.)	1335
მე-11	1229
”	1240
”	1338
”	1366
[მე-11—12]	1347
”	1394
”	1409
[მე-11—12?]	1345
მე-12	1445
”	1454
მე-12—13	1337
” ”	1342 (შოროთა)
” ”	1437
” ”	1453
მე-13—14	1349
” ”	1351
” ”	1367
” ”	1392
” ”	1393
” ”	1395
” ”	1396
” ”	1407
” ”	1436
” ”	1442
მე-13—14	1329
” ”	1331
” ”	1332
” ”	1335
” ”	1357
” ”	1397
” ”	1401
” ”	1406
” ”	1410
” ”	1411
” ”	1439
მე-14—15	1441
” ”	1446
” ”	1451
მე-14—17	1446
მე-15	1299
”	1327
”	1328
”	1447
მე-15—16	1060
” ”	1239
” ”	1399
” ”	1402
” ”	1403
” ”	1404
” ”	1405

საუკუნე	ხელნაწერის №	საუკუნე	ხელნაწერის №
მე-15—16	1408	მე-16—17	1449
" "	1412	მე-17	1018
" "	1438	"	1075
" "	1444	"	1088
" "	1450	"	1089
მე-16 "	1330	"	1112
მე-16—17	1029	"	1117
" "	1031	"	1207
" "	1033	"	1353
" "	1034	17—18	1044
" "	1044	" "	1067
" "	1275	" "	1144
" "	1356	" "	1192
" "	1398	" "	1211.ბ
" "	1400	" "	1352
" "	1440	" "	1355
" "	1443	" "	1371
" "	1448	" "	1432

მე-18 ს. (ჭვირნიშნის მიხედვით)

ჭვირნიშანი	ხელნაწერის №	საუკუნე	ხელნაწერის №
1781	1339	მე-18 ს.	1025
1782	1152	"	1026
1783	1238	"	1032
1785	1315	"	1072
1788	1007	"	1073
"	1333	"	1076
1789	1043	"	1087
1791	1001	"	1104
"	1385	"	1109
1792	1200	"	1113
1793	1116	"	1114
"	1201	"	1138
1796	1110	"	1194
1798	1247	"	1198
მე-18 ს.	1002	"	1202
"	1011	"	1211 ა.
"	1023	"	1212
"	1025	"	1224

საუკუნე	ხელნაწერის №	საუკუნე	ხელნაწერის №
მე-18	1243	მე-18	1435
„	1259	მე-18—19	1019
„	1273	„ „	1041
„	1283 [ნეკრესი]	„ „	1046
„	1293 [თბილისი]	„ „	1057
„	1316	„ „	1101
„	1317	„ „	1135
„	1334	„ „	1232
„	1341	„ „	1237
„	1372	„ „	1321
„	1374	„ „	1358
„	1417	„ „	1363

მე-19 ს. (ქვირნიშნის მიხედვით)

ქვირნიშ.	ხელნაწ. №	ქვირინიშ.	ხელნაწ. №
1800—1802	1022	1819	1123
1803	1388	1822	1048
1804	1313	„	1234
„	1368	„	1280
1805	1050	1823	1051
1807	1145 ბ	„	1099
1808	1058	„	1129
„	1081	„	1146
„	1389	„	1206
„	1427	1824	1217
1808—9	1272	1825	1051
1809	*1290*	*1826*	*1093*
„	1305	„	1363
„	1364	1828	1282
1811	1362	„	1422
1813	1298	1828-29	1276
„	1319	1829	1090
1814	1274	1830	1056
„	1386	1831	1042
1815	1092	1832	1325
„	1292	1838	1052
1818	1040	მე-19 70 წწ.	1496
1819	1055	მე-19	1004

საუკუნე	ხელნაწერის №
მე-19	1006
”	1013
”	1014
”	1015
”	1016
”	1017
”	1020
”	1021
”	1024
”	1129
”	1133
”	1134
”	1037
”	1038
”	1039
”	1041
”	1042
”	1049
”	1050
”	1054
”	1059
”	1062
”	1063
”	1065
”	1078
”	1083
”	1091
”	1094
”	1095
”	1096
”	1098
”	1103
”	1105
”	1106
”	1107
”	1119
”	1124
”	1127
”	1128
”	1133
”	1134
”	1136 აბ
მე-19	1142
”	1143
”	1147
”	1148 ა,ბ.
”	1149
”	1150
”	1151
”	1189
”	1190
”	1191
”	1206
”	1209
”	1215
”	1218
”	1219
”	1220
”	1223
”	1225
”	1226
”	1227
”	1231
”	1245
”	1249
”	1250
”	1252
”	1255 : ა,ბ.
”	1258 : ა,ბ.
”	1262
”	1265
”	1266
”	1268
”	1269
”	1274
”	1276
”	1279
”	1281
”	1284
”	1286
”	1289
”	1295

საუკუნე	ხელნაწერის №	საუკუნე	ხელნაწარის №
მე -19	1297	მე-19—20	1498
„	1303	მე-20	1157
„	1304	„	1159
„	1308	„	1160
„	1309	„	1161
„	1310	„	1164 : ა,ბ
„	1322	„	1166
„	1323	„	1167
„	1324	„	1168
„	1361	„	1169
„	1384	„	1170
„	1387	„	1177
„	1391	„	1178
„	1414	„	1184
„	1415	„	1185
„	1416	„	1467
„	1430	„	1468
„	1431	„	1475
„	1474	„	1476
„	1484	„	1477
„	1485	„	1479
მე-19—20	1155	„	1483
„ „	1471	„	1487
„	1472	„	1488
„	1473.	„	1489
„	1480	„	1490
„	1381	„	1491
„	1482	„	1492
„	1493	„	1494
„	1496 12	„	1499
„	1497	„	1500

ქრონოლოგიურ ტაბულაში არ შეგვიტანია სხვა ფონდებში გადატანილი ხელნაწერების ნომრები

1137 „Mus“.	1173 Ros · ·		1183 „ Ros“. 216		1428 „ „Lith—Mus“	№ 1:
1154 „Varia“	1174 „ · ·		1186 „ Mus“	№ 567 · ·	1457 „ „Arm.“	№31
1162 „Ros“.	1175 „ · ·		1187 „	№ 568 · ·	1458 „ „Var.—Oc.“	
1163 „	1276 „ ·		1188 „	№ 569 · ·	1462 „ „Ros.“	№ 217
1165 „	1180	№ 213 ·	1260 „ „Gr.“	№ 19 · ·	1463 „ „	№ 218
1171 „	1181	№ 214 ·	1267 „ „Mus„	№ 570 · ·	1464 „ „	№ 219
1172 „	1182	№ 215 · · ·	1300 „ „Gr.“	· ·	1465 „ „	№ 220

და 1118—ქართული წერის „დედანი“ (ნაბეჭდი).

პირთა სახელების საძიებელი

ა

აარონ (გადამწ.) 1066.

აბალა ყეენი (მასზე) 1309.

აბაშელი, ს. (მასზე) 1472 (შენ. ვ.).

აბაშიძე, ვალერიან, არხიდიაკ. (მასზე) 1204 (ანდ.).

აბაშიძე, კონსტანტინე 1496_{8} : 9.

აბაშიძე, ლეონ (სოლომონ I-ლის პაპა) იხ. **თამარ,** იმერეთის დედოფალი 1420 : 4.

აბაშიძე, ქაიხოსრო, ლევანისძე 1195 (შენ. 3).

აბაშიძისა 1496_{26} : 8.

აბაშიძის ასული ანა (ერისთვის მეუღლე) 1496_{1} : 20.

„**აბაშიძის წყვილნი**“ [ივანე აბაშიძის შვილები?] (მათზე) 1216 (შენ. 1).

აბდულაბეგი (მასზე) 1362 (მინაწ.).

აბდუშელიშვილი, კოტე 1496_{29} : 2.

აბდუშელიშვილი, ნინო, ოთიას ას. (შემომწირ.) 1102.

აბედინასშვილი (მასზე) 1048 : 5.

აბერკი, წმ. (მასზე) 1283 : 81 (შენ. 1).

აბიბოს ნეკრესელი (მასზე) 1415 : 4 (შენ. თ.).

აბიმელიქ 1299 (მინაწ.).

აბო იხ. ჰაბო.

აბრამ მონაზონი (მასზე) 1370 : 26.

აბრაჰამ სავანი (გადამწ.) 1328.

აბულაძე ილია (მასზე) 1370 : 30 (შენ.).

აგიაშვილი, თემურ (მასზე). 1196 : 13 (შენ.).

აბხაზი, კ. 1496_{2} : 3.

ავალიანი, ა. მ. (შემომწირ.) 1045.

ავალიანი, მიხეილ 1496_{26} : 7.

ავალიანი, მიხეილ (შემომწირ.) 1208.

[**ავალიანის მეუღლე**] 1151.

ავალიანოვი, გიორგი, დეკანოზი (მასზე) 1151 (შენ. 1).

ავალოვი [**ავალიშვილი**] **გიორგი** 1103 : 4; 1196 : 9.

ავალოვი [ავალიშვილი], **გიორგი** (რედაქტ.) 1103; 1196.

ავალოვი [ავალიშვილი], **გიორგი** (მთარგმნ.) 1103 : 20; 1196: [1],2—6; [7].

ავალოვი [ავალიშვილი], **გიორგი** (გადამწერი) 1103; 1196.

ავალიშვილი, გ. (მასზე) 1193 : 42 (შენ. 2); 1222 (შენ. 2,3).

ავალიშვილი, ნიკო 1496_{17}.

ავალიშვილი (მასზე) 1488 : 30.

ავგაროს [იგივე ავგარ, ავგაროზ], მთავარი ედესიისა, 1005 : 2; 1009 (შენ. 2—დ); 1027: 32; 1242: 12; 1331:5; 1352: 121 (გვ. 314).

ავგაროს (მასზე) 1005 : 3, 4; 1009 (შენ. 2 დ); 1027 : 33; 1331 :6.

ავთანდილ (ხელნაწ. პატრონი) 1284 (ანდ. 2).

ავთანდილ (დამკვ.) 1284 (ანდ. 2, 6).

ავქსენტი (მოწამე) (მასზე) 1347 : 23.

ავქსენტი 1496_{27} : 1.

ათანასე [**იგივე ათანასი**] **ალექსანდრიელი** 1023 : 11; 1027 : 1,3,24,28; 1246: ი; 1283 : [69], 71,73; 1296 : კბ; 1373 : 19,29.

ათანასე, ბერმონაზონი (შემომწ.) 1076.

ათანასე (გადამწ.) 1244.

აკაკი წერეთელი იხ. წერეთელი, აკაკი.

აკოფოვი ვასილ 1252 : 1—4.
ალხაზაშვილი, გოგია 1257.
ალდადანოვი, დ. 1496 $_{25}$: 4.
ალექსანდრე ბატონიშვილი [**არჩილის** ძე] (მთარგმნ.) 1069.
ალექსანდრე [**ბატონიშვილი, ერეკლეს** ძე] (მასზე) 1195 და 1195 (შენ. 5).
ალექსანდრე დიდი, მაკედონელი (მასზე) 1204.
ალექსანდრე პირველი, იმპერატრი სრ. რუსეთისა 1196 : 13.
ალექსანდრე პ-ლი. იმპერატ. რუსეთისა (მასზე) 1103 : 5 (კ); 1196 : 13; 1388; 1421 : 1; 1422 (შენ. ბ).
ალექსიევი, ეფრემ 1132 ა : 4—9.
ალექსი, კაცი ღ´თისა (მასზე) 1313 : 4.
ალექსი მიხაილის ძე, მეფე სრულიად რუსეთისა (მასზე) 1426 (შენ. 1).
ალექსი, მხატვრის ძე (გადამწ.) 1114.
ალექსისძე დავით, რექტორი იხ. დავით რექტორი.
ამბროსი, არხიეპისკოპოსი ეკატირინასლავისა... 1103 : 14.
ამბროსი, სიონის დეკანოზის შვილი (გადამწ.) 1293 (ანდ.).
ამვროსი, წილკნელ-მანგლელ ყოფილი, (ზაქარია ყოფილი), **ნეკრესელი** 1116 (ანდ.); 1283 : 12 (ანდ.), 21 (ანდ.). 29 (შენ. 2), 51 (ანდ.), 65 (ანდ.), 85 (ანდ.), 86 (შენ. 3), 97 (შენ .4); 1334; [1380].
ამვროსი ნეკრესელი (რედაქტ.) 1283; 1334; 1341.
ამვროსი ნეკრესელი (მომგებელი) 1116.
ამვროსი ნეკრესელი (გადამწ.) 1283; 1334; 1341; 1380.
ამვროსი წილკნელი [1380] იხ. ამვროსი ნეკრესელი.
ამილახვარი, ანდუყაფარ გივის ძე (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).
[ა]**მილახვარი ბატონი** (მასზე) 1334 : 12 (შენ.).
ამილახვარი, ანნა ალექსანდრ. ას. (შემომწ.) 1079.
ამილახვარი, დემეტრე, გივისძე $_5$ (მასზე), 1242 : 12 (შენ.).
ამილახვრის ასული ეკატერინე (გადამწ.) 1136 ა,ბ.
ამილახვაროვი, ალექსანდრე 1103 : 2.
ამილახვაროვი, გივი იოათამისძე (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).
ამირეჯიბი, ოლღა 1496 $_{27}$: 13.
ამირეჯიბისა, ს. 1496 $_{27}$: 12.
ამირ[ეჯიბი?], ს. 1496 $_{28}$: 9.
ამონაჲ [„**ამუნი**“] 1261 (შენ. 4); 1452 : 29.
ამმონიოს ალექსანდრიელი (მასზე) 1030 (შენ. 1), 1373 : 19.
ამფილოქე იკონიელი 1347 : 28,33; 1373 : 23; 1425 : 8.
ამფილოქე იკონიელი (მასზე) 1373 : 20,23.
ანა დედოფალი (მასზე) 1283 : 11.
ანა 1011 (შენ. 4 : ბ $_2$).
[ანა] (გადამწ.) 1086 (შენ. II).
ანნა დედოფალი (მასზე) 1112 (ანდ. 9.)
ანნა „იმერეთთა დედოფალი“ (დამკვ.) 1071 (ანდ.)
ანანია ებრაელი 1145 ბ.
ანანია მოციქული (მასზე) 1005 : 2; 1352 (121).
ანასტასია, წმ. (მასზე) 1370 : 15.
ანახანუმ [**ბატონიშვილი**] (მასზე) 1264 (ანდ.).
ანდრია კრიტელი [**იერუსალიმელი**] 1076 (შენ. 4—5); 1336 : 8; 1346 : 2; 1347 : 2,5, [6], 36,52; 1425 : 1,2.
ანდრია კესარიელი 1005 : 1.
ანდრია მოციქული (მასზე) 1347 : 58.
ანდრიანე, წმ. (მასზე) 1370 : 38.
ანდრია სალოსი (მასზე) 1025; 1064 : 1; 1345.
ანდრონიკაშვილის მეუღლე (შემომწ.) 1080; 1081; 1082.

ანდრონიკაშვილი, ქაიხოსრო 1193 : 41.
ანდ... [?] **მიხაილ** 1496 $_{24}$: 8.
ანვარი ხოილი (მასზე) 1200.
ანნაჲ, ღვთისმშობლის დედა (მასზე) 1347 : 22.
ანოს, პირველი მეფე აფხაზთა (მასზე) 1283 : 96.
ანტიპა, ეპისკოპოსი პერღამოს 1352 (შენ. I : 92).
ანტონი ალავერდელი [შემდეგში ანტონი II, ერეკლე II-ს ძე] (მასზე) 1210 (შენ. 2).
[**ანტონი მამაჲ**]. 1342 : 2.
ანტონ I, კათალიკოსი 1016 : 10; 1071; 1072; 1073; 1082 : 1; 1193 : 46; 1241 (შენ. 1); 1270; [1274 შენ. 6]; 1283 : 41, 53; 78; 1292 : 1; 1298; 1309 (შენ. 3); 1339; 1340; 1361 : 1.
ანტონ I (რედაქტ.) 1343.
ანტონ I (მთარგმნ.) 1241.
ანტონ I (მასზე). 1011 (შენ. 4 ა.); 1079 (შენ. 2); 1152 (შენ. 3); 1193 : 12; 1216 (შენ. 2); 1343 (შენ. 4); 1365 : 4 (შენ. 1).
ანტონი [II?], ყოვლისა საქართველოს მეფის ძე (მასზე) 1100 : 3,4,5.
ანტონ II, კათალიკოსი (მასზე) 1283 : 60 (შენ. 1—2).
ანტონი [წმ.] (მასზე) 1110 (შენ. 3); 1134 : 5 (შენ.); 1283 : 80 (შენ. 2).
ანტონი, პატრიარქი საბერძნეთისა (მასზე) 1346 (ანდ.).
ანტონ ჭყონდიდელი 1008 : 4,5; 1145.ა.
ანტონ ჭყონდიდელი (მასზე) 1008 (შენ.); 1266 (ანდ.).
არაგაძე ბესარიონ (შემომწ.) 1114.
არდაზიანი, ლავრენტი (მასზე) 1472 (შენ. **ე**).
არისტოტელი (მასზე) 1012 : 1; 1014; 1270; 1298.
არკატი, „წიგნის მოღვაწე “(მასზე) 1366 (ანდ. 3).
„არსენი“, „იყალთელი“ 1347 (ანდერძმინაწერ. 2,4,5, გვ. 302).
„არსენი“, „იყალთელი“ (გადამწ.) 1347 (ანდ. მინაწ. 2,4,5. გვ. 302).
არსენი (მთარგმნელი) 1245 : 6; 1246 : ე; 1296 : **იზ**.
არსენი, ქართლისა კათალიკოზი 1088 (მინაწ.); 1349 (შენ. I გ).
არსენი, ქართლისა კათოლიკოზი, ყოვლად განთქმული, სალთოოთა წიგნთა თარგმანი და საქართველოთა ეკლესიათა მნათობი (მასზე) 1349 (შენ. II, გვ. 305).
არსლანის ძენი (მათზე) 1342 (ანდ. 2).
არჩილ II, [ვახტანგ V-ს ძე] 1050 : 1; 1103 : 10, 12; 1193 : 12, 13, 17, 34; 1219 : 2,4; 1269 : 2; 1346 (მინაწ. 3); 1427 (შენ.).
არჩილ II (რედაქტ.) 1249 (შენ. 3).
არჩილ II (მთარგ.) 1249; 1198; 1358.
არჩილ II (მასზე) 1193 : 43 (შენ. 1); 1294 (ანდ.).
არჩილ (მოწამე) (მასზე) 1276 (შენ.); 1370 : 10; 1415 : 4 (შენ. **იგ**.).
ასტანტარ (მასზე) 1299 (მინაწ.).
აქილესი [„ალხილესი“] (მასზე) 1420 : 1 (შენ. 4).
ალათანიკო, რომისა სტრატილატი, წმ. პარასკევას მამა (მასზე) 1313 : 5.
ალა-მაჰმად-ხან, ხოჯა, ყაჯარი (მასზე). 1235 (შენ. **გ**); 1288 : 3 (შენ. 3); 1359 (შენ. 3).
ალაპი (მოწამე), (მასზე) 1347 : 8.
ალბუღა 1070 : 6; 1102 : 6; 1206 : 6; 1234 : 3; 1283 : 76 (შენ.).
ალხილესი (იხ. აქილესი)
აშოთან ბატონიშვილი 1344 (შენ. 8, ანდ.).

ბ

ბაალი (მასზე) 1113 (ანდ.).
ბაბილინა [დადეშქელიანი?] (მასზე) 1481 : 30.
ბაგრატ, აფხაზთა მეფე (მასზე) 1283 : 96, 97 (შენ. 3).
ბაგრატ ბაგრატოვანი (მასზე) 1283 : 7.
ბაგრატ ბატონიშვილი [გიორგი XII-ს ძე], (მასზე) 1103 : 5 (კგ).
ბაგრატ კურაპალატი (მასზე) 1014.
ბაგრატ მეფე (მასზე) 1349.
ბაგრატიონი, ალექსანდრე [სოლომონ II-ს შვილიშვილი] 1496 ₈ : 4.
ბაგრატიონი ანასტასია, დიმიტრის ასული (მასზე) 1103 : 5 (შენ. თ).
ბაგრატიონი, ბაბო 1496 ₂₃ : 5.
ბაგრატიონი, დ. (მასზე) 1473 : 4.
ბაგრატიონი, დიმიტრი 1009 (შენ. ე, ვ. გვ. 6,7); 1103 : 5; 1127; 1227 : 2,3.
ბაგრატიონი, დიმიტრი (მთარგმნ.) 1009 (შენ. გ. გვ. 6).
ბაგრატიონი, პეტრე ივანოვიჩი [გენერალი] (მასზე) 1103 : 5 (კა).
ბაგრატიონი, ტასო (მასზე) 1473 : 21.
ბაგრატოვანი [ბაგრატიონი], **იოვანე** 1129 (შენ. 1).
ბაგრატოვანი [ბაგრატიონი] **ნიდიტორ** 1496 ₂₃ : 6.
ბაღურაშვილი, ნინო იოსების ას. (შემომწირველი) 1078.
ბალავარი (მასზე) 1013 : 3; 1126 : 1.
ბაჟბეუქოვი, აბელ (გადამწ.) 1102.
ბარათაევა, მარია [**მაჩია**] **ბეჟანოვნა** (მასზე) 1103 :5 (თ, კდ.); 1127 : 2.
ბარათაშვილი, ნიკოლოზ 1115; 1304 : 1; 1430 : 6; 1494 : 15 (შენ. გ).
ბარათოვი [ბარათაშვილი], **თომა** 1103 : 13.
ბარალიანი, ზურაბა (გადამწ.) 1330.
ბარამიძე, ალ. (მასზე) 1047 (შენ.); 1193 : 10 (შენ.), 11 (შენ.); 1204 (შენ. 1); 1211ბ; 1227 : 4 (შენ. 2); 1249 (შენ. 3); 1306 (შენ. 2); 1362 : 4 (შენ. 2).
ბარბარა (წმ. (მასზე) 1103 : 21; 1336 : 14; 1347 : 20; 1370 : 14.
ბარნაბა ტფილელი (მასზე) 1346 (ანდ. მინაწ.)
ბარნაბიშვილი, ივლიტე (შემომწ.) 1123.
ბარნაველი, სარა (მასზე) 1052 (შენ.).
ბარნოვი, ვ. (მასზე) 1185 (შენ. 3).
[ბ]**არსანუფი** (მასზე) 1246 (ი).
ბარძემიშვილი, ზურაბ. 1496 ₂₈ : 18.
ბასილი [ვასილი] **დიდი, კესარიელი.** 1023 : 7—10; 1026 : 6; 1061 :1 (ა,ბ,დ); 1064 : 5; 1078; 1144; 1242 : 9 1246 (თ); 1248 : 2; 1283 : 70; 1319 (შენ. 1,3); 1352 (შენ. I : 23,54,55, 61); 1370 : 33; 1373 : 20; 1425 : 15; 1452: 3 (4, შენ. გვ. 383, 19 ა, გვ. 384), 39 (გვ. 386), 53 (გვ. 389).
ბასილი დიდი [ვასილი], **კესარიელი** (მასზე) 1347 : 28,28 (ა—გ,ე,ზ,თ); 1242 : 7; 1426 6.
ბასილი [ვასილი]. წმ. 1064 : 3, 4, 6; [1246 : გ,ჳ, თ]; 1190 (შენ. 1ბ); 1245: 6; 1283 : 24; 1296 : იზ; 1323 : 2; 1331 : 8; 1352 (შენ. I : 105, 106, 108, 123); 1373 : 30; 1452 : 33.
ბასილი (დიალოღ.) 1245 : 4.
ბასილი თავაური, მოძღვრად წოდებული (მასზე) 1344 (ანდ. II).
ბასილი, მეფე ბერძენთა (მასზე) 1346 (ანდ.).
ბასილი პ´-მოხი, მმოსავ-მომჭედავი 1453 (ანდ.).
ბასილი, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).
ბაქარი, ოქრომჭედელი (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).
ბაქარ, ძე მეფისა [ვახტანგ VI-—სმასზე] 1308.

ბაქრაძე (მასზე) 1485 : 11,12.
ბაქრაძე, დავით 1496$_{23}$: 2.
ბაქრაძე, დიმიტრი (მასზე) 1309 (შენ. 1).
ბაუმეისტერი 1241.
ბალინოვი, ნიკოლოზ, მოსეს ძე (გადამწ.) 1208, 1383.
ბაციკის ძე გიგაჲ (მასზე) 1342.
ბახტაძე, ს. 1496$_{29}$: 2 (შენ.).
ბებიაშვილი, სარა (შემომწირ.) 1434.
ბედისმწერლისშვილი, ნათანაელ (გადამწ.) 1207.
ბეგთაბეგოვი, იოანე მდივანი, სულხან მდივნის ძე (გადამწ.) 1238.
ბეჟან, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.
ბერიძე (მასზე) 1481 : 30.
ბერქა ყაენი (მასზე) 1309.
ბესიკი [ბესარიონ გაბაშვილი] 1146 : 1; 1150; 1282 : 84; 1455.
ბესიკი (მასზე) 1042 (შინაწ.); 1282 : 3, 33, 34, 40, 45, 52, 64, 70; 1455 (შენ. 3).
ბესარიონი (მასზე) 1196 (გვ. 148).
ბესარიონ მთავარეპისკოპოსი (მასზე) 1283 : 53 (შენ.).
ბესარიონ ეპისკოპოსი 1496$_{27}$: 10.
Бестужев, А. (მასზე) 1197 (შენ. 2).
ბექა მანდატურთ-უხუცესი, პატრონი, ალბუღას პაპა (მათზე). 1070 : 6; 1102 : 6, 1206 : 6.
ბექა (მასზე) 1347 (შენ. 4).
ბექა „ტვირთ უხვი“ (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).
ბეშქენ (მასზე) 1347 (შენ. 4).
ბიძინა, წმ. მოწამე [ჩოლაყაშვილი] (მასზე) 1370 : 7; 1415 : 4 (შენ. ბ).
ბოლგარსკი, ნინო (თარხნიშვილის ას.) (შემომწ.) 1151 (შენ. 3).
ბონაპარტე ნაპოლეონ, იხ. ნაპოლეონ ბონაპარტე (მასზე) 1386 : 1.
ბოცვაძე, ლუარსაბ 1496$_{8}$: 6.
[ბოცო] **პატრონი ბოცო** (მასზე) 1347 (შენ. 4).
ბოჭორისშვილი (გლეხი ზ. იმერეთში) (მასზე) 1195 (შენ. 4).
ბოჭორიძე, ნიკოლოზ (გადამწ.) 1190.
ბრაკო, რობერტო 1168.
ბროსე, მარი 1179.
ბროსეს მარი (მასზე) 1067 : 4 (შენ.); 1288 : 3 (შენ. 1,2); 1377.
ბრიხნიჩოვი, იონა (მასზე) 1479; 1489ბ : 32.
ბორენა დედოფალი (მასზე) 1349 (შენ. 2).
ბურდუხან დედოფალი (მასზე) 1349 (შენ. 2).
ბურნაშოვი, პოლკოვნიკი (მასზე) 1308.
ბულაშვილი იონა (გადამწ.) 1027 : 33 (შენ. 2).

გ

გაბადისძენი (მათზე) 1347 (შენ. 4. გვ. 301).
გაბაშვილი, ბესარიონ იხ. ბესიკი.
გაბაშვილი, [ǁ გაბაონი] ზაქარია [ǁ ზახარია ნამოძღვრალი] 1103 : 9 1196 : 8; 1283 : 67; 1364.
გაბაშვილი [გაბაონი], ზაქარია (მასზე) 1283 : 53.
გაბაშვილი, ეკატერინე 1496$_{13,14}$.
გაბაშვილი [გაბაონისძე] ოსე, დეკანოსი, ძე ზაქარიასი (გადამწ.) 1019; 1425.
გაბაშვილი, ტიმოთე. იხ. ტიმოთე
გაბრიელ (მასზე) 1299 (ანდ. 7).
გაბრიელ დიაკონი (გადამწ.) 1029.
გაბრიელ ეპისკოპოსი [ქიქოძე] 1496$_{6}$: 1—3.

გაბრიელ მცირე (მასზე) 1247 (შენ. 1)

გაბრიელ, მთავარანგელოზი (მასზე) 1375 :$_2$.

გაბრიელ, სიონის დეკანოზი, მამა ზაქარიასი (მასზე) 1283 : 65 (ანდ.), 97 (შენ. 4).

გაბრიელ „სულიერი მამა“ (მასზე) 1433 (ანდ.).

[**გაბრიელ**] **გავრიილ მთაწმინდელი** (მთარგმნ.) 1283 : 62.

გაბუნია, ნატო (მასზე) 1496 $_1$.

გაგარინისა [ჭავჭავაძის ას.], **ანასტასია** 1496 $_1$: 23.

გაიოზ არხიმანდრიტი [რექტორი, ყ. დიაკონ-მონაზონი] (მთარგმნ.) 1007; 1012; 1210.

გამალიელი არქიმანდრიტი (მასზე) 1318.

გამრეკელოვი ალ. 1496 $_{24}$: 6.

გამრეკელოვი, ნიკოლოზ (მასზე) 1318.

განდეგილი (ერისთავის ასული, დომინიკა—მდივნისა] 1488 : 18; 1496$_7$: 5.

გარსევანიშვილი, იასე (გადამწ.) 1032 (შენ. 2).

გარსევანოვი იესე [—იასე] 1010 (ანდ.); 1419 (შენ. 3); 1422 (შენ. გ.)

გარსევანოვი იესე [—იასე] (მთარგ.) 1010; 1418; 1419; 1422; 1423.

გარსევანოვი, იესე [‖ იასე] (გადამწ.). 1010; 1419; 1422; 1423.

გასსანდი (მასზე) 1153.

გედევანიშვილი, იონა. იხ. იონა მიტროპოლიტი.

გელოვანი, ქაიხოსრო 1496 $_{24}$: 1.

გენადი კონსტანტინეპოლელი 1373 : 27.

გელაძე, ალექსი გიორგის ძე (გადამწ.) 1302.

გენათელი მღვდელთმთავარი (მასზე). 1500 : 6.

გერმანე, რუისის ეპისკოპოსი 1283 : 53 (შენ.)

გერმანე მროველი, წინამძღვრისშვილი (შემკაზმ.) 1294 (ანდ. მისი).

გერმანე უდაბნოურთაგანი (მასზე) 1283 : 51 (ანდ.).

გერმანოს მთავარეპისკოპოსი, კონსტანტინეპოლელი 1347 : 53.

გვარამაძე, იოანე, მესხი. 1496 $_{25}$: 3.

გვარამაძე, იოანე, მესხი. გადამწ. 1191.

გიორგი (მასზე) 1299.

გიორგი, ანჩისხატის დეკანოზი (გადამწ.) 1354 (ანდ.).

გიორგი ბატონიშვილი [ვახტანგ VI-ს ძე) (მასზე) 1103 : 13 (შენ.).

გიორგი დავითის ძე (გადამწ.) 1314.

გიორგი, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.

გიორგი, ლაშა (მასზე) 1349 (შენ. 2).

გიორგი მეათერთმეტე [!], ლუარსაბ მეფის მამა (მასზე) 1288.

გიორგი [**მე-11-ე**], მეფის შაჰნავაზის ძე ქართველთა მეფეთ-მეფე (მასზე) 1034; 1035 (ანდ.) 1236 (შენ. 1); 1294 (ანდ.)

გიორგი მე-12-ე, მეფე ქართლისა და კახეთისა (მასზე) 1130 (შენ. 1); 1288 : 3; 1359 (შენ. 3).

გიორგი მეფე (მასზე) 1349 (შენ. 2).

გიორგი მეფეთ-მეფე 1070 : 5; 1102 : 5; 1206 : 5; 1234 : 2.

გიორგი, მეფეთა მეფე და კესაროსი (მასზე) 1350 (ანდ.).

გიორგი მთაწმიდელი (მთარგმნ.) 1027 : 24; 1030 (შენ. 1); 1111 : 2; 1229 (ანდ.); 1250.

გიორგი მთაწმიდელი (მასზე) 1342 (ანდ.); 1415 : 4 (შენ. იდ); 1452 : 25 (შენ.)

გიორგი მონაზონ-ხუცესი (გადამწ.) 1349 (ანდ.)

გიორგი ნათლის ძე („შემწყობი“) 1283 : 62.

გიორგი ნიკომიდიელი 1425 : 3.

გიორგი, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).

გიორგი (წიგნის მკითხველი) 1347 : 18.

გიორგი [წმ. გიორგი] (მასზე) 1133 : 6; 1134 : 7; 1135 : 5; 1136 ბ: 4; 1242 : 7; 1283 : 81 (შენ. 1); 1342 (ანდ.); 1347 : 37, 38, 39; 1367 (ანდ); 1370 : 1; 1425 : 11.

გიორგი ხუცესმონაზონი 1413.

გიორგი ხუცესმონაზონი (გადამწ.) 1344.

გიორგი ჯუმათელი (დარჩია) 1347 (შენ. 5).

გლაუდანი, მიხეილ 1496_{28} : 8.

გლონის თავის ძე, ქსნის ერისთვის ძე, ურბნელი ევდემოზ. იხ. ევდემოზ ურბნელი.

გობეჩია, მელიტონ, 1496_{2} : 24.

გობრონი [მოწამე] (მასზე) 1415 : 4 (შენ. ზ.).

გოგებაშვილი, იაკობ 1496_{3} : 2.

გოგებაშვილი, იაკობ (მასზე) 1499 : 5.

გოგია ბატონიშვილი 1420 : 2.

გოგნიაშვილის ძე, ქაიხოსრო (გადამწ.) 1080 : 1 (ანდ.).

გოგოლი, ნ. ვ. (მასზე) 1485 : 3.

გოთუა, პართენ 1496_{8} : 8.

გორგაძე, ივანე ოქროპირისძე (გადამწ.) 1360.

გორგაძე, სერგი 1150 (შენ. 3); 1155 (შენ. 2,3); 1156 (შენ. გ.); 1166 (შენ. 3); 1184 (შენ. 1); 1189 (შენ. 5); 1466; 1467 : 48 (შენ.); 1469 (შენ. ა.); 1476 : 3 (შენ.); 1486 (შენ. გ.); 1489 ბ. : 37 (შენ.), 1489 გ. : 48 (შენ.); 1492 : 8 (შენ. კ.); 1493 : 22 (შენ.); 1494 : 5 (შენ.); 1496_{28} : 21 (შენ.); 1497 : 1 (შენ.); 1498 : 16 ა (შენ. 2); 1499 : 5 (შენ.), 6 (შენ.); 1500 : 1—10 (შენიშვნები).

გორგაძე, სერგი (რედაქტ.) 1455; 1456.

გორგაძე, სარგის (მასზე) 1337 (შენ. 5); 1472 (შენ. ვ.).

გორგაძე, სერგი (შემომწირვ.) 1455; 1456; 1466.

გორგიჯანოვი, ავეტიკ (მთარგმნელი) 1307 : 4 (შენ. 2).

გრიგოლ (დამკვ.) 1346 (ანდ.).

გრიგორი, 1245 : 4.

გრიგოლი [და ბისილი] [1246 : ვ-Ս]; [1296 : კ-ა].

გრიგოლ [1097 : 1—2].

გრიგოლ 1229 (შენ. 1).

გრიგოლ (მასზე) 1373 : 36.

გრიგოლ მთაწმინდელი 1272 : (2).

გრიგოლი ნეოკესარიელი 1373 : 19.

გრიგოლი ნოხელი 1283 : 79; 1296 : ივ (შენ. 2); 1347 : 26; 1373 : 21.

გრიგოლ საბა მჭედლის ძე (მასზე) 1299.

გრიგოლ, ღვდელ-მონაზონი (გადამწ.) 1319 (ანდ.)

გრიგოლ, ღვდელ-მოძღვარი (მასზე) 1134 : 5 (შენ.).

გრიგოლ ღვთისმეტყველი 1023 : 6; 1246 : 8; 1248 : 1, 4; 1283 : 77; 1347 : 24, 29; 1373 : 22; 1425 : 6,7.

გრიგოლ ღვთისმეტყველი (მასზე) 1144; 1347 : 31.

გრიგოლი, წმ. 1331 : 11, 14; 1352 (I : 125).

გრიგოლი, წმ. სომეხთ განმანათლებელი (მასზე) 1284 (შენ. 3); 1370 : 35.

გრიგოლ ხანძთელი (მასზე) 1185 (შენ. 3); 1415 : 4 (ე).

გრიგოლ ხარჭაშნელი, პაპუა ერისთვის შვილის ძე (მასზე) 1452 (გვ. 391).

გრიშაშვილი, ი. 1494 : 15 (შენ. ა)

გრიშაშვილი, ი. (მასზე) 1103 :3 (3,5, 24, 30), შენიშვნები; 1146 (შენიშვ.).

გრუზინსკაია, ელისაბედ 1496_{25} : 7.

გრძელის ძე, იოანე, „მამა ეფთვიმისა“ 1283 : 7.

გულანდუხტ დედოფალი (მასზე) 1370 : 23.

გულისაშვილი, ალექსი (შემომწ.) 1194.

გულფაიკ, საბა მჭედლის ძის მეუღლე (მასზე) 1299 (მინაწ.)

ზულქან, მეუღლე გრიგოლ მჭედლის ძისა (მასზე) 1299 (მინაწ.)

გურამიშვილი, დავით 1020 : 10; 1103 : 7; [1185, შენ. 3): 1219 : 5 (შენ. 2); 1220 : 1,2.

გურამიშვილი, დავით, ალექსანდრეს ძე (შემომწირ.) 1035—1041.

გურანდუხტ დედოფალი (მასზე) 1349 (შენ. 2).

გურგენ, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.

გურგენ, მდივნის ძე, დავით რექტორის მოწაფე 1100 : 6 (შენ. 1).

გურიელი, გ. 1496_{25} : 2.

გურიელი, ელეონორა 1496_{9} : 4.

[**გუტენბერგი**] ჰუტენბერლი (მასზე) 1153 : 3.

დ

დადეშკელიანი, ანეტა 1496_{2} : 22; 1496_{27} : 15.

დადიანი, ბეჟან; საქართველოს მეპატრონეთა იმერთ-ოდიშ-გურიისა აქიმი და გამგებელი (დამკვ.) 1204.

[**დადიანი**], **გრიგოლ** 1196 (გვ. 148).

დადიანი, გრიგოლ (დამკვ.) 1014.

დადიანი, გრიგორ (მასზე) 1266 (ანდ.).

დადიანი, დავით, მემკვიდრე სამეგრელოისა 1421 (შენ. 1).

დადიანი, დავით, მემკვიდრე სამეგრელოისა (მთარგმნ.) 1421 (შენ. 1).

დადიანი, დავით (მასზე) 1266 (ანდ.)

[**დადიანი?**]**ივა**[**ნე**] (მასზე) 1296 (გვ. 148).

დადიანი, კაცია (მასზე) 1266 (ანდ.).

დად[**იანი?**], **კო**[**სტანტინე?**] 1430 : 8.

[**დადიანი**], **ოტია** (მასზე) 1266 (ანდ.).

დადიანი, ნიკოლოზ 1008 : 1, 2, 3, 6, 7, 8.

დადიანოვი, ნიკოლაჲ 1420 : 1 (შენ. 4).

დავიდოვი, სტეფანე (გადამწ.) 1199 : **აბ.**

დავით (გადამწ.) 1101.

დავით, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.

დავით აღმაშენებელი 1196 : 18.

დავით აღმაშენებელი (მასზე) 1347 (გვ. 302); 1415 : 4 (შენ. ია).

დავით [აღმაშენებელი] დიდი, „წმიდისა ამისა ეკლესიისა აშენებელი“ (მასზე) 1349 (შენ. 2, გვ. 304).

დავით ბატონიშვილი 1130; 1251; 1283 : 47.

დავით ბატონიშვილი (მთარგმნ.) 1003; 1424.

დავით ბატონიშვილი (მასზე) 1004; 1100 : 11, 12; 1216 (შენ. 1); 1264 (ანდ.); 1288 : 3; 1341. (მინაწ.).

დავით გარეჯელი [‖ გარესჯელი] (მასზე) 1110; 1243 (შენ. **დ.**); 1274 : 6; 1283 : 66; 1336 : 12; 1452 : 1 (შენ. **გ.**).

დავითიძის ასული სალომე (გადამწ.) 1434.

დავით მეფე და სევასტოსი, ძე გიორგი მეფეთა მეფისა და კესაროსისა (მასზე) 1350 (ანდ.).

დავით მეფე, იმან-ყული-ხან 1193 : 5.

დავით მიტროპოლიტი 1496_{6} : 4,5.

დავით მიტროპოლიტი, ჭყონდიდელი (მასზე). 1009 (ანდ.).

დავით [და კონსტანტინე] (მათზე) 1256 : 6; 1276 (შენ.); 1370 : 8; 1415 : 4 (შენ. დ.).
დავით, მიქე̄ლისძე, (დავით რექტორის მოწაფე) (მასზე) 1100 : 6.
დავით რექტორი 1045 (ა,ბ); 1079 (შენ. 6, ანდ.); 1082 : 2; 1100 : 1—7, 10—14; 1292 : 2; 1361 : 2.
დავით რექტორი (გადამკეთ.) 1045.
დავით რექტორი [რედაქტ. სტილ.] 1079 (შენ. 2).
დავით რექტორი (გადამწ.) 1045; 1079; 1082; 1100; 1204 (შენ. 3); 1382.
დავით რექტორი (მასზე) 1204 (ანდ.); 1216 : 2; 1292 : 2.
დავით ფილოსოფოსი (მასზე) 1012 : 2 (შენ.).
დავით, მამა [„წმ. მამა“] (მასზე) 1452 : 2 (ანდ.).
დავით წინასწარმეტყველი, მეფე ებრაელთა 1112; 1264; 1414 : 3; 1415 : 5.
დავით, ხერ[ა?]**ანი** (მასზე) 1442 (ანდ.).
დათუნიაშვილი, ანდრია, მეორე 1148 (შენ. ა).
დამასკვნელი [=დამასკელი] იხ. იოანე დამასკელი.
დამიანე (მასზე) 1347 : 14.
დანიელ 1452 : 3 (14, გვ. 384).
დანიელ რაითელი 1271 (შენ. 1 : ა, გ, დ); 1354 (შენ. I : 1, 3, 4); 1369 (შენ. 1 : ა, გ, დ).
დანიელ რაითელი, (მასზე) 1271 (შენ. 1 : დ); 1354 (შენ. 5); 1369 (შენ. 1 : ე).
დარეჯან ბატონიშვილი, ფანასკერტელი ციციშვილის თანამეცხედრე (მასზე) 1157.
დარჩია იხ. გიორგი ჯუმათელი, **დარჩია.**
დახონაშვილი, მახარებელ. ფარნაოს-ძე (მასზე) 1299 (მინაწ.)
დახონაშვილი, ფარნაოს (მასზე) 1299 (მინაწ.).
დახონაშვილი, ფარნაოსის მეუღლე, ელგანდი (მასზე) 1299 (მინაწ.)
დე-ბაი, ბარონ 1496$_{25}$: 20.
დედულოვი, ა. 1496$_{25}$: 18.
დედულოვი, მ. 1496$_{25}$: 19.
დეკანოზიშვილი, დიმიტრი (შემომწ.) 1197.
დემურია, მარიამ 1496$_{21}$: 1.
დესტუნისი, სპირიდონ (მასზე) 1422 (შენ. ბ.).
დვანაძე, გ. 1132ა : 15—18; 1132ბ.
დიასამიძე, გიგო 1496$_{26}$: 6.
დიდებულიძე, გრიგოლ (შემომწ.) 1077.
დიდია, ნიკოლოზ 1352 (ანდ.).
დიდიძე, ანტონი იეროდიაკონი, დეკანოზის შვილი (გამმართვ.) 1099 (ანდ.).
დიმიტრი (გადამწ.) 1417.
დიმიტრი, იერომონახი (გადამწ.) 1074.
დიმიტრი, მეფეთ-მეფე, გიორგის მამა (მასზე) 1206 : 5 (შენ.).
დიმიტრი მეფე 1283 : 81 (შენ. 2);
დიმიტრი მეფე (მასზე) 1067; 1349 (შენ. 2, გვ. 304).
დიმიტრი, ქართლისა კათალიკ. (მასზე) 1349 (შენ. 2).
დიმიტრი, წმ. (მასზე) 1242 : 7 (შენ.); 1283 : 81 (შენ. 1); 1347 : 13.
დიმიტრი ხუცესი (გადამწ.) 1111 (ანდ.).
დიმიტრიევსკი, ივანე [რედაქტ.] 1416 (შენ. გ.).
დიოგენი (მასზე) 1488 : 18.
[**დიონისი**] **დიონოსი,** [ა]თინელთა ეპისკოპოზი 1091 : 3.
დიონისი, არიოპაგელი 1296 : იგ (შენ.).
დიონისიოს არიოპაგელი (მასზე) 1314 : 11; 1336 : 10.
დიუმა, ალექსანდრე 1037.
დობროლჟუბოვი (მასზე) 1304 : 3 (შენ. 3).

დომენტიანოს [ორმეოცთაგანი] (მასზე) 1425 : 9.

დომენტი მეორე, საქართველოს პატრიარხი 1242 : 12 (შენ.)

დომენტი მეცხრე, საქართველოს კათალიკოსი), ვახტ. VI-ს ძმა (მასზე) 1283 : 41 (ანდ.).

დომენტი პატრიარხი (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).

დოროთეოს 1114 (შენ. 3,4).

დოროთეოს [დოროთე] სინოპელი 1194 (შენ. 1); 1321 (შენ. 1).

დოსითეოს არხიეპისკოპოსი 1213 (შენ.).

დოსითეოს, იერუსალიმის პატრიარქი (მასზე) 1283 : 97 (შენ. 3).

დოსითეოს ნეკრესელი, ჩერქეზისშვილი 1012 (შენ.); 1100 : 8,9; 1193 : 33-

დოსითეოს ნეკრესელი (მთარგმნ.) 1013 (შენ.).

დოსითეოს ნეკრესელი (რედაქტ.) 1012 (ანდ.).

დოსითეოს ნეკრესელი (მასზე) 1100 : 8—9; 1283 : 51, 97 (შენ. 4).

დურნოვო, ნ. ნ. (მასზე) 1461 (შენ. გ.).

ე

ეგნატი (დამკვეთი) 1350.

ეგნატი [თბილისში მცხოვრები მღვდელი] (მასზე) 1216 (შენ. 1).

ეგნატი მამათმთავარი (მასზე) 1347 : 56.

ეგოროვისა, თამარ 1496 $_{21}$: 10.

ევაგრე, [|| ევაგრი, ევეგრე] 1283 : 22,23.

ევაგრე (მასზე) 1336 : 11; 1344 (ანდ. II); 1349 (შენ. 2).

ევგენი, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.

ევგენი [მოწამე] (მასზე) 1347 : 23.

ევგენია [მოწამე] (მასზე) 1370 : 16.

ევგენი, მარტოდ მყოფი (მასზე) 1313 : 1.

ევგენიოზი 1219 : 1.

ევდემოს [|| ევდემონ], ურბნელ-მანგლელი, ქართლისა მთავარეფისკოპოზი, გლონისთავის ძე, რატის შვილი, ქსნის ერისთავთ-ერისთვის სახლისძე 1452 (შენიშვნები და ანდერძ-მინაწერები).

ევდემონ, აფხაზეთის კათალიკოზ-მამათმთავარი 1070 : 4; 1102 : 4; 1206 : 4.

ევლიკოს [ორმეოცთაგანი] (მასზე) 1425 : 9.

ევდოშვილი იროდიონ 1496 $_{3}$: 3.

ევხები 1030 (შენ. 1); 1192 (შენ. 1); 1344 (შენვ.) 1352 (შენ. I : 56); 1453 (შენ. 1).

ევსტათი 1452 : 3 (5) შენიშვ. გვ. 383.

ევსტათი (მასზე) 1347 : 8.

ევსტატი მცხეთელი (მასზე) 1415 : 4 (იე.).

ევსტრატი (მასზე) 1347 : 23.

ევტუქი [ორმეოცთაგანი] (მასზე) 1425 : 9.

ევფემია (მასზე) 1370 : 3.

ევფემიანე (მასზე) 1313 : 4.

ევფროსინა, წმ. (მასზე) 1370 : 5.

ევფროსინე, წმ. დიდი (მასზე) 1313 : 6.

ეზოპე 1224 : 2.

ეზოპე [ესოპე] (მასზე) 1224 : 1; 1385.

ეზრა, წინასწარმეტყველი 1027 : 10; 1283 : 95; 1441 : 4; 1450 (შენ. 2 ზ).

ეკატერინა, [ეკატერინე], წმ. (მასზე) 1347 : 55; 1370 : 13.

ეკატირინა ალექსიევნა (მასზე) 1241 (შენ. 1).

ეკატირინა მეორე (მასზე) 1007 (შენ.1); 1049 : 2; 1308; 1387 (შენ.).

ელგანდი [ფარნაოს დასონაშვილის მეუღლე] (მასზე) 1299 (მინაწ.).

ელეფთერ 1352 (შენ. I : 133).

ელევთერ ჰრომისაჲ [მოწამე] (მასზე) 1347 : 54.

ელენე [**და გულქან**] (მათზე) 1299 (მინაწ.)

[**ელენე**] (დამკვ.) 1086.

[ელენე] **დედოფალი ელენე** (დამკვ.) 1064; 1336 (ანდ.)
ელენე დედოფალი (მასზე) 1349 (შენ. 2).
ელენე დედოფალი [ძენი მისნი] 1362 (მინაწ.).
ელენე დედოფალი, კოსტანტინე მეფის დედა (მასზე) 1375 : 9.
ელიაჲ, წინასწარმეტყველი (მასზე) 1347 : 45.
ელია (მასზე) 1347 (მინაწერ. შენ. 5).
ელიავა მარო [ნაკაშიძის ასული] 1496_{25}: 11; 1496_{27} : 16.
ელიაშვილი, ივანე 1496_{11}.
ელიაშვილი, ივანე, (მასზე) 1496_{10}.
ელიაშვილი, ივანე (შემომწირ.) 1048—1052, 1250, 1252, 1253.
ელისაბედ ბატონიშვილი (მასზე) 1052.
ელისაბედ საკვირველთმოქმედი 1245 : 17.
ელისბარ [ქსნის ერისთავი, მოწამე) (მასზე) 1370 : 7; 1415 (შენ. ბ).
ელისე, წინასწარმეტყველი (მასზე) 1347 : 45.
ემესელი, ნემესიოს იხ. ნემესიოს ემესელი 1456.
ენდრონიკაშვილი, მერაბ, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 6.
ეპიფანე ნეტარი (მასზე) 1345 (ანდ.).
ეპიფანე, კოსტანტინეპოლელი პატრიარქი (მასზე) 1064 : 1.
ეპიფანე [„**ეპიჳანე**“] ეპისკოპოსი პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯვარისა, იერუსალიმელი (მასზე) 1346 (მინაწერი 1).
ეპიფანე, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).
ეპიფანე კჳპრელი 1116 (შენ. თ.).
ერეკლე [‖ ირაკლი] მეფე, თეიმურაზ II-ს ძე 1344 (შენ. 7).
ერეკლე [‖ **ირაკლი**] **მეფე**, თეიმურაზ II-ს ძე (მასზე) 1011 : 1, (შენ. 4); 1012 (შენ.); 1049 :1, 2— 3.); 1068 (შენ. 1); 1185; 1193 : 1 (შენ. 2); 1250 (შენ. 2); 1283 : 59 (შენ. 2), 60 (შენ. 3), 78, 83; 1288 : 3 (შენ. 3); 1308 (შენ.); 1334 (შენ. 1); 1359 (და შენ. 3); 1362 (მინაწ.); 1383; 1426 (გვ. 365—368).
ერეკლე, მეფე კახეთისა [თეიმურაზ II-ს ძე] (დამკვეთი) 1426 (გადამწ. ანდ. გვ. 368)
ერეკლე მუხრან-ბატონი, მამუკა ბატონიშვილის მამა. იხ. მუხრან-ბატონი ერეკლე.
ერისთავი, ამატო 1496_{28} : 6.
ერისთავი ანა, აბაშიძის ასული 1496_{1} : 20.
ერისთავი, ალაპაბა (მასზე) 1100 : 2.
ერისთავი, ბარბალე: იაკობის ასული (მასზე) 1115 (შენ. 2, გვ. 103).
ერისთავი, ბარბარე, კონას ასული (შემწირვ.) 1083; 1084.
ერისთავი, ბეგლარ (მასზე) 1100 : 2.
ერისთავი, გიორგი 1496_{8} : 1.
ერისთავი, გიორგი, ღენერალ-მაიორი 1216.
ერისთავი, გიორგი, როსტომ ერისთავის ძე (მასზე) 1070 (ანდ.),
[**ერისთავი, გიორგი**] (მთარგმნ.) 1084 ა.
ერითავი, დავით 1496_{8} : 2.
ერისთავი, დავით (მასზე) 1100 : 2.
ერისთავი, დავით (მასზე) 1136 ა : 2.
ერისთავი ქსნისა ელისბარ (ნათესავი იოანე და ექვთიმე მთაწმინდელებისა) (მასზე) 1413 (ანდ.).
ერისთავი, ზურაბ (მასზე) 1288 : 2.
ერისთავი მიხეილ [გურიაში] (მასზე) 1237 (შენ. 4).
[**ერისთავი**] „**ერისთოვი**“, **ივანე** (მასზე) 1196 : 10 (შენ.)
ერისთავი, მეთოდე, ძე როსტომ, რაჭის ერისთავისა (მასზე) 1070 (ანდ.),
ერისთავი, ნესტორ 1496_{28} : 4.
ერისთავი, რაფიელ 1250 : 9 (შენ. 2,3).
[**ერისთავი, რევაზ?**] „რ. ერ.“ 1250 : 7.

ერისთავი [რაჭისა], როსტომ (დამკვ.) 1070.

ერისთავი, შალვა [მოწამ.] იხ. შალვა [ერისთავი] 1415 : 4 (შენ. ბ.).

ერისთავის დედა ქეთეონ (მასზე) 1100 : 2.

ერისთვის შვილი გრიგოლ (იმერ.) (მასზე). 1195.

ერისთვის შვილი გრიგოლ [ხარჭაშნელი] პაპუას ძე (მასზე) 1452 (ანდ. 9 ა:ბ. გვ. 391).

ერისთვისშვილი დავით (მასზე) 1195.

ერისთვისშვილი ვამიყ, პაპუას ძე (მასზე) 1452 (ანდ. 9 ა, გვ. 391).

ერისთვისშვილი, ზურაბ, პაპუას ძე (მასზე) 1452 (ანდ. 9ა. გვ. 391).

ერისთვის[შვილის პაპუას] მეუღლე, დარეჯან (მასზე) 1452 (გვ. 391).

ერისთვის შვილი, პაპუა (გრიგოლ ხარჭაშნელის მამა) 1452 (ანდ. 9 ა, გვ. 391).

ერქომაიშვილი, ელისე 1496 $_{24}$: 7.

ესოპე, იხ. ეზოპე.

ესტატე, წმ. (მასზე) 1135 : 6; 1347 (შენ. 5).

[**ექვთიმე**] **ეფთჳმე გრძელი** 1246 : **ი ზ**; 1296 : **ია**.

ექვთიმე ათონელი იხ. ექვთიმე მთაწმიდელი.

ექვთიმე [‖ ევთიმე, ‖ ეფთჳმი, = ეფთვიმე] მთაწმიდელი [‖ ქართველი] 1271 (ანდ.); 1272 : 2 (ანდ.); 1338 (ანდ. 1,3); 1341 (ანდ. გვ. 280); 1354 (ანდ.); 1369 (ანდ.).

ექვთიმე მთაწმიდელი (მთარგმნ.) 1005 (ანდ.); 1023 : 6 (შენ.), 8 (შენ.); 1026 : 1; 1271; 1272; 1338; 1341; 1346; 1347 : 19 (შენ.); 1347 : 58 (შენ., ანდ.—მოსახ.); 1354; 1369.

ექვთიმე მთაწმიდელი (მასზე) 1134 : 5 (შენ.); 1185 (შენ. 3); 1243 (შენ. დ.). 1274 (შენ. 7); 1338 (ანდ. 2, 4 **დ**); 1341 (გვ. 281, 283); 1342 (ანდ.); 1413.

[**ექვთიმე**] **ეფთჳმე თევდურაკნეული** (მასზე) 1366 (ანდ. 5).

[**ექვთიმე**] **ევთჳმი**, ნათლის მცემლის მონასტრის არქიმანდრიტი 1283 : 63 (შენ. **ბ**, **გ** და ანდერძი მისი).

[**ექვთიმე**] **ეფთჳმე**, წიგნის მოღვაწე (მასზე) 1366 (ანდ. 3,4).

ეფრემ (მთარგმნ.) 1347 : 28 (შენ. 2), 44 (შენ.)

ეფრემ 1064 : 2; 1261 (შენ. 4); 1283 : 26 (შენ. 2); 1370 ; 26; 1398 (შენ. 2); 1452 : 3 (14); 1452 : 30,35.

ეფრემ ასური 1246. **გ**.; 1296 (ივ. შენ. 1); 1347 : 47; 1425 : 14.

ვ

ვადა, ბოცოს ძე (მასზე) 1347 (შენ. 4).

ვაზა, გუსტავ (მასზე) 1153 : 5.

ვალენტი [ორმეოცთაგანი] (მასზე) 1425 : 9.

ვალენტიანოს [ორმეოცთაგანი] (მასზე) 1425 : 9.

ვაჟა ფშაველა (მასზე) 1185 (შენ. 3).

ვარამ, ბატონი (მასზე) 1367 (ანდ.).

ვარდა სკლეროსი (მასზე) 1346 (ანდ.).

ვარდიაშვილი, დიმიტრი (შემომწირ.) 1215.

ვარდიევი, ისაკ (გადამწ.) 1214; 1218 (მინაწ.), 1221; 1242; 1256; 1261.

ვარდიევი, სტეფანე, მამა გადამწ. ისაკისა (მასზე) 1261 (ანდ.).

ვარდროპი, მარჟორი (მასზე) 1479 : 12.

ვარდროპი, ოლივერ (მასზე) 1154.

ვარვარა იხ. ბარბარა.

ვარლამ მონაზონი (მასზე) 1009 (შენ. ბ.).

ვარძიგულა (მასზე) 1347 („გვიანდელ მინაწ.“ შენ. 5).

ვასილი, დავით რექტორის მოწაფე, შიო მღვდლის ძე (მაზე) 1100 : 6, 12.
ვასილი. იხ. ბასილი.
ვასილი დიდი. იხ. ბასილი დიდი.
ვასილი კესარიელი. იხ. ბასილი კესარიელი.
ვაჩნაძე, მიხეილ ედიშოვ (გადამწ.) 1262.
ვაჩნაძე, ნიკოლაოს, იერომონახი (გადამწერი) 1247; 1248.
ვაჩნაძე, სიმონ (მთარგმნ.) 1197.
ვაჩნაძე ყაფლან (მთარგმნ.) 1139.
ვაცაძე ბართლომე (გადამწ.) 1299.
ვახვახოვი, დიმიტრი, ბაზიერთ-ხუცის შვილი (მასზე) 1257.
ვახტანგ ბატონიშვილი 1283 : 76 (შენ. 1,2).
ვახტანგ ბატონიშვილი (ერეკლე II-ს ძე) (მასზე) 1100 : 6.
ვახტანგ გორგასალი (მასზე) 1014.
ვახტანგ V, შაჰნავაზი (მასზე) 1034 (შენ.); 1160; 1242 : 12 (შენ.)
ვახტან VI [‖ ბატონიშვილი, მეფე, ძე მეფეთა და გამგებელი ქართველთა ერთა; საქართველოს ჯანიშანი; პატრონი] 1035 (შენ. 1 : გ, დ), 1046; 1048 : 1—7; 1062; 1070 : 7 (შენ. 2); 1081; 1094; 1102 : 7 (შენ. 2); 1108; 1116 (შენ. ბ.); 1193 : 19,35; 1206 : 7 (შენ. 1—2); 1234 : 5 (შენ. 1); 1236; 1238 (შენ. ნე); 1282 : 83 (შენ.); 1283 : 76(შენ.); 1297 (შენ. 3-ე); 1360; 1429 (შენ. 2 : გ,დ).
[ვახტანგ VI [?]] ბატონიშვილი (დამკვეთი) 1032 (შენ. 1—2).
ვახტანგ VI (მასზე) 1002; 1011; 1035 (ანდ); 1044 (შენ.); 1060 (შენ.); 1075 (შენ. 1); 1079 (შენ. 2,3—4); 1090 (შენ. 1). 1102 : 7 (ანდ. 1); 1128 (შენ.); 1184 : 3; 1200 (შენ. 2); 1205 (შენ. 1); 1279; 1280, 1319 (შენ. 2); 1327 (შენ.); 1330 (შენ.); 1334 (შენ. 1); 1355 (შენ.); 1359; 1362 (მინაწ.) 1362 : 4 (შენ. 1—2); 1369 (შენ.); 1381 (გვ. 341); 1383; 1403.
ვახუშტი ბატონიშვილი 1011; 1063; 1309; 1381.
ვახუშტი ბატონიშვილი (მასზე) 1021 (შენ.); 1283 : 7 (შენ.); 1381 (შენ. 2).
ველისარ 1232.
ველიჩკო (მასზე) 1488 : 25.
ვენედიქტე არხიმანდრიტი, მთარგმნელი 1015; 1099; 1177;
ვერნიგორა, იულია 1496_{27} : 7.
ვესტენბური, რუდოლფ 1196 : 2.
ვეშაპიძე გიორგი 1496_{25} : 10.
ვეშაპიძე, გრიგოლ 1496_{25} : 10.
ვლადიმერ მონომახი (მასზე) 1312 (მინაწ.).
ვოლსკი, გრიგოლ 1496_{21} : 8.
ვოლტერი 1196 : 4; 1382.
ვოსტორგოვი (მასზე) 1460.

ზ

ზაალ (მასზე) 1299.
ზაალოვი, ზაალ ზურაბის ძე (გადამწ.) 1297.
ზაბახიძე სპირიდონ 1496_{21} : 4.
ზაბახიძე ფარნაოზ 1496_{21} : 5.
Заозерский. Н. [Хаханов, А.] (მათზე) 1272 : 2.
ზაქარაძე, გიორგი, ძე მიქაელისა (დამკვეთ.) 1239 (ანდ.)
ზაქარია (მასზე) 1366 (ანდ. 7).
ზაქარია (გადამწ.) 1030.
ზაქარია, ეფრემ მღვდლის შვილი (გადამწ.) 1381.
ზაქარია, მონაზონი (გადამწ.) 1270.
ზაქარია ნაცვალი, გრიგოლ ქიტოშვილის (იხ.) ძე (მასზე) 1362 (მინაწ.).
ზაქარია (ყანჩაეთის ჟამგულანის „გამკეთებელი“) 1452 : 2 (ანდ.).

ზაქარია, ხიონის დეკანოზის გაბრიელის ძე. იხ. ამვროსი ნეკრესელი.

ზაქარია წინამძღვარი 1192 : 3 (ანდ. II).

ზაქახ ძე, მიქაელ (დამკვ.) 1239.

ზებედე, დიღმის დეკანოზ-ყოფილი (გად.) 1336 (ანდ.).

ზეჲდგინიძე, ივანე (აკაკი წერეთლის ნათლია) 1496_1 : 22.

ზეინაბი (ა. სუმბათაშვილის „ღალატის“ გმირი) (მასზე) 1493 : 4.

ზოსიმე, ორბელისძე. იხ. ორბელიანი ზოსიმე.

ზოსიმე წინამძღვარი 1344 (ანდ. II).

ზურაბოვი, მელქო (მასზე) 1223 (შენ. 2).

თ

თაბაურ-ყოფილი სე...შვილი, ფილიპე (გადამწ.) 1367 (ანდ.).

თავაური, ბასილი. იხ. ბასილი თავაური.

თალასე (მასზე) 1005 : 5; 1027 : 2.

თამარ დედოფალი, დიდის სოლომონის დედა, ლეონ აბაშიძის ასული (მასზე) 1219 : 3; 1420 : 4.

თამარ მეფე (მასზე) 1193 : 43 (შენ. 2); 1242 : 12; 1309 (შენ. 3); 1349 (შენ. 2).

თამარ, შაჰნავაზის ასული, გივი ამილახვრის თანამეცხედრე (მასზე) 1242 : 12 (შენ. გვ. 184).

თამარათი, მიხეილ [თამარაშვილი] 1496_{23} : 4.

თანიასშვილი, ბეჟან, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 6.

თარხნიშვილი, ლიზა 1496_{22}.

თარხნიშვილის ქალი ლ[იზა] (მასზე) 1473 : 44; 1488 : 15,16.

თარხნიშვილის ასული ბოლგარსკისა. იხ. ბოლგარსკი, ნინო.

თაყაიშვილი, ექვთიმე 1067 (შენ. 4); 1085 (შენ.); 1115 (შენ. 2, გვ. 103); 1154; 1205 (შენ. 2,4); 1258 ა,ბ (შენ. 2,3); 1303 (შენ.); 1328 (შენ.).

თაყაიშვილი ექვთიმე (მასზე) 1013 :3 (შენ.); 1036 (შენ. 1); 1045 (შენ. 1); 1048 : 5 (შენ.); 1050 : 2 (შენ.); 106 :4 2 (შენ.); 1126 : 1 (შენ.) 1219 : 5, 5(შენ. 1); 1283 : 60 (შენ. 4), 83 (შენ.), 97 (შენ. 1,2,3); 1294; 1296 შენ. 2, გვ. 247); 1452 : 1 (შენ. დ), 45 (შენ. 3); 1453 (შენ. 4,5); 1497 : 1 (შენ.).

თაყაიშვილი, ექვთიმე (შემომწირ.) 1115; 1276—1294; 1296—1299; 1301—1307; 1309—1347; 1352—1364; 1411—1417; 1452; 1453.

თევზაძე, ალექსი (შემომწ.) 1239; 1240.

თევდორე 1088 (მინაწ.).

თ[ევდორ]ე, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).

თეიმურაზ I [—„პატრონი“, „მეფეთმეფე“ „ჴელმწიფე“) 1020: 2—6; 1193: 10, 11, 14, 15, 36; 1214; 1224 : 3—6; 1227 : 1—4; 1268 : 8; 1269 : 3; 1290 : 2—6; 1306; 1363 შენ. 3).

თეიმურაზ I (მთარგმნ.) 1306.

თიმურაზ I (მასზე) 1193 : 14,15 (შენ.).

თეიმურაზ [I] ჴელმწიფე (მასზე) 1348 (მინაწ.)

თეიმურაზ II („ცხებული მეფე“) 1020: 1; 1193 : 1 — 3,8,9 1290 : 7; 1383

თეიმურაზ II (მთარგმნელი) 1045.

თეიმურაზ II (მასზე) 1011 (შენ. 4 ბ.); 1112 (მინაწ., შენ. 2); 1303 (შენ.); 1308 (შენ.).

თეიმურაზ ბატონიშვილი, გიორგი XII-ს ძე. 1288 : 3 (შენ. 5,6); 1430 : 10.

თეიმურაზ ბატონიშვ. (რედაქტ.) 1288 (შენ. 5).

თემანსკის ქვრ̃ივი 1016 : 4.

თეოდორე, წმ. (მასზე) 1283 : 81 (შენ. 1); 1336 : 13; 1347 : 57; 1370 : 19.

თეოდორე აღმსარებელი, სტუდიელთა წინამძღვარი 1347 : 34,51.

თეოდორე, მღვდელ-მონაზონი (დამკვ.) 1271.

თეოდორე, **ჯართ-მთავარი** (მასზე) 1370 : 20.

თეოდორე განგრელი 1022.

თეოდოსე, **მღუდელ-მონაზონი**, იერომონახი; რიზნიჩი (გადამწ.) 1370 (ანდ.); 1379 (ანდ.).

თეოდოტი, დედა კოზმან და დამიანესი (მასზე) 1347 : 14.

თეოფანე 1088 (მინაწ.); 1452 : 31,36, 42 (შენ. 2).

თეოფილაქტე ექზარხოსი (მასზე) 1500 : 6.

თეოფილე ალექსანდრიელი 1373 : 25.

თეოფილე მარტყოფელი (მასზე) 1313 :1.

თეოფილე (მთარგმნ.) 1347 : 14 (შენ.).

თეოფილე ხუცესმონაზონი (მთარგმნ.). 1342 (შენ.).

თეოფისტა 1347 (გვ. 302).

თეოფისტა [წმ. ევსტატის ასული) (მასზე) 1347 : 8.

თეოქთისტე (დამკვეთი) 1364 (ანდ.).

თეოქრისტე მონაზონი 1312.

თეოქლისტე, **სტოდიელთა წინამძღუარი** 1101.

თომა აქჳნელი (მასზე) 1283 : 43.

თომა მოციქული (მასზე) 1347 : 10.

თომა ქანთიფრელი (მასზე) 1287 : 1.

თოფურია, **პლატონ** 1496 $_{16}$ა : 6.

თულაშვილი, აზნაური ერისთვიშვილისა (მასზე) 1387.

თუმანიშვილი, **ავთანდილ** (მთარგმნ.) 1004.

თუმანიშვილი, **ავთანდილ** (გადამწ.) 1004.

თუმანიშვილი, **პავლე** (შემომწირ.) 1068.

თუმანოვი, **გ[იორგი**, **მიხეილის ძე]** 1496 $_{28}$: 3; 1497 : 1 (შენ.).

თუმანოვი, **გიორგი** 1079 (შენ. 3 და ანდ.).

თუმანოვი, **გიორგი** (მასზე) 1205.

თუმანოვი, **რევაზ გიორგის** ძე (გადამკეთებელი) 1036 (შენ.).

თურქისტანიშვილი, **ერასტი** (მთარგმნ.) 1053 : 2.

Ⴈ

იაზონ (მასზე) 1420 : 1.

იაკობაშვილი, **ევსევი** 1496 $_{21}$: 7.

იაკობ, **მახარებლის შვილი** (მასზე) 1344 : 7.

იაკობ, **მონაზონი** 1246 : ივ; 1296 : ი.

იაკობ მოციქული (მასზე) 1347 : 12.

იაკობ შემოქმედელი [დუმბაძე] 1132 ა : 2; 1193 : 39.

იაკობ ცურტაველი 1370 : 29. (შენ.).

იალღუზისძე, **იოანე** (გადამწ.) 1130.

იასე, **ძმა მეფისა**. იხ. იესე.

იახკოვსკი, **ნ.** (მთარგმნ. ა. სარაჯიშვილთან ერთად) 1178.

იესე [პოეტი] 1193 : 40 (შენ.).

იესე [**ძმა მეფისა**, ‖ **მეფე**—ქართლის მეფე, ვახტანგ VI-ს ძმა] (მასზე) 1011 (შენ. 3); 1081 (შენ. 3 : ბ); 1308; 1381 (შენ. 3).

იესე ოხეს ძე 1334 (შენ. 3).

იესე ოხეს ძე (მასზე) 1246 (შენ. 5).

იესო *(იხ. ქრისტე)*.

ივლიანე განდგომილი *(მასზე) 1347:* 28 (ა).

ილარიონ მამათმთავარი (მასზე) 1341 (ანდ. გვ. 283).

ილარიონ ქართველი *(მასზე) 1185* : (შენ. 3); 1415 : 4 (შენ. ც).

ილია ბატონიშვილი (მასზე) 1282: 18.

იმედაშვილი, იოსებ 1496_{3} : 5.

ინაშვილი, ნ. 1140; 1141.

იოანე (მასზე) 1027 : 1,3; 1246 (ი); 1336 : 1; 1283 : 80 (შენ. 2).

იოანე, ანჩელი ეპისკოპოსი, რკინაული (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).

იოანე ალმსარებელი (მასზე) 1242 : 7 (შენ.).

იოანე ბატონიშვილი (თარგმნის ხელმძღვანელი) 1197 (ანდ.).

[იოანე] იოვანე, გადამწერის **საბაკუტის** მამა (მასზე) 1346 (ანდ.)

იოანე (გადამწ.) 1070.

იოანე, გესამანიელის გიორგის ძე, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 6.

იოანე გრძელის ძე, მთარგმნელი (მასზე) 1283 : 7.

იოანე, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.

იოანე [‖ იოვანე] დამასკელი 1061 (შენ. 1 : გ,ე,ვ); 1138 : 4; 1246 : იე, 1296 : თ; 1347 : 3,4; 1347 : 16, 25, 45, 46, 48, 49; 1425 : 5; 1452 :3 (14,17), 40.

იოანე [იოვანე] (დამკვ.) 1346.

იოანე, ზაქარია მოძღვრის ძე, იღუმენი (გად.) 1413 იხ. გაბაშვილი იოანე;

იოანე ზედაზნელი (‖ ზედაზადენელი) (მასზე) 1030 (შენ. 1); 1243 (შენ. დ.); 1349 (შენ. 2); 1415 : 5 (შენ. იბ.).

იოანე, კარის მღვდელი, „ფილასოფოსი და სხოლასტიკოსი“ (მასზე) 1204 (ანდ.).

იოანე მარტვირი 1371.

იოანე მახარებელი 1059; 1135 : 1; 1136 ა, 1,ბ : 1; 1239; 1240; 1321; 1392 (შენ.); 1409.

იოანე [‖ იოვანე] მახარებელი (მასზე) 1005 : 1; 1006 : 2; 1134 : 1; 1135 : 2; 1194 (შენ. 1); 1336 : 2.

იოანე მთაწმიდელი 1341 (ანდ.).

იოანე მთაწმიდელი (მასზე) 1185 (შენ. 3); 1271 (ანდ.); 1338 (ანდ. 3); 1347 : 58 (ანდ); 1354 (ანდ.); 1413.

იოანე მმარხველი 1026 : 4; 1190; 1272 : 2; 1323: 1; 1331 : 12; 1347 : 19.

[იოანე] იოვანე (მმოსელი) 1346 (ანდ.).

იოანე მოციქული (მასზე) 1314.

იოანე მღვდელი (გადამწ.) 1028 (შენ. 1).

იოანე ნათლისმცემელი (მასზე) 1076 (შენ. 3) 1239 (ანდ.); 1347 : 34, 41, 51,52; 1375 : 11; 1433 : 1; 1452 : 34.

იოანე ოხეს ძე 1365 (შენ.); 1365 (შენ. 1).

იოანე ოხეს ძე („ქართულსა ხმასა ზედა შემწყობი“) 1296 (ანდ.) 1365 : 3,4 (შენ. 2).

იოანე ოქროპირი 1027 : 5; 1060; 1061 (შენ. 1 : ბ,ე), 1074; 1136 ა : 3; 1246 : ბ; 1261 (შენ. 4); 1268 : 1—4,6; 1283 : 12; 14, 25, 28, 32—34; 50 (შენ. 3); 1296 : ივ,იზ; 1319 (შენ. 1 : დ); 1327; 1330; 1331; 1338; 1341 (გვ. 282); 1347 : 1, 5,7,35,41,44; 1352 (შენ. I : 24 (ა), 101, 107, 124); 1366; 1370 : 36, 1400 (შენ. ი); 1425 : 10,12,13; 1438; 1440 : 4; 1442: 11; 1448; 1452 : 3 (10, შენ. გ, 19ბ და შენ.), 28, 41.

იოანე ოქროპირი (მასზე) 1134 : 5 (შენ.); 1283 : 81 (შენ. 1); 1347 : 16; 59; 1416 : 2; 1425 (შენ. ბ); 1442.

იოანე პეტრიწი 1061 (შენ. 1 თ); 1283 : 44,51,82; 1337 (შენ. 1,3); 1452 : 47 (და შენ.).

იოანე პეტრიწი (მთარგმნელ-გამლექსავი) 1023 : 1, 2; 1283 : 44.

იოანე პეტრიწი (მთარგმნ.) 1283 : 51, 97 (შენ. 4); 1456 (შენ, 2).

იოანე რაითელი 1271 (შენ); 1354 (შენ. 4); 1369 (შენ. 1, დ.).

იოანე რაითელი (მასზე) 1271 (შენ. 1); 1354 (შენ. 5); 1369 (შენ. 1 : ე).

იოანესიანი, იოსებ (მასზე) 1013 (შენ.).
იოანე [‖ იოვანე] სინელი 1023 : 1; 1271; 1283 : 17,44; 1354; 1369.
იოანე სინელი (მასზე) 1271; 1354; 1369.
იოანე, ქალაქის ჯვარის-საყდრის დეკანოზი (გადამწ.) 1373.
[იოანე] იოვანე ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).
იოანე ღვთისმეტყველი (მასზე) 1185 (შენ. 3); 1341 (ანდერძი იოანე მთაწმიდელისა, გვ. 280); 1347 : 9,40.
იოანე, ძე დედოფლის ელენესი (მასზე) 1362 (მინაწ.)
იოანე, წმ. მამა (მასზე) 1344 (ანდ.II).
იოანე, ჭყონდიდელ-მთავარეპისკოპოსი და **სინგელოსი**, ძმა ეგნატისა და პეტრე ვესტის, მწიგნობართ-უხუცესისა (მასზე) 1350 (ანდ.).
იოანე ხუცეს-მონაზონი, დიმიტრიყოფილი 1426 (წინასიტყ.).
იოანე ხუცეს-მონაზონი, დიმიტრი-ყოფილი (მთარგმნ.) 1426.
Иоанн Постник (მასზე) 1272 : 2.
იოდასაფი (მასზე) 1118 (ანდ.).
იოელ, გარეჯლის დავით კანდელაკის ძე იხ. კანდელაკი, იოელ.
იოელ, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.
იონა მიტროპოლიტი (გედევანიშვილი) (მასზე) 1127 : 20გ.
იორდანიშვილი, სოლომონ (მასზე) 1038 (შენ. 1).
იოსავა შიო (მასზე) 1459 (შენ.)
იოსებ (ავტორი საგალობლებისა) 1088 (მინაწ.; 1452 : 3 (20ბ).
იოსებ, ალავერდის დეკანოზის ძმისწული, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 6.
იოსებ გამომეტყველი 1061; 1355.
იოსებ, დავით რექტორის მოწაფე 1100 : 12 (შენ.).
იოსებ, პატრიარქი მოსკოვისა (მასზე) 1426 (შენ. 1).
იოსებ თბილელი [სააკაძე], ბაბათაშვილი 1132 ა : 1; 1193 : 18, 38; 1346 (მინაწ. 2).
იოსებ, თბილელი [სააკაძე] (დამკვ.) 1112.
იოსებ თბილელი [ტფილელი] (მასზე) 1185 (შენ. 3).
იოსებ მღვდელ-მონაზონი (შემომწირვ.) 1113.
იოსებ ტფილელი. იხ. იოსებ თბილელი
იოსელიანი პლატონ (მასზე) 1185 (შენ.); 1274 (შენ. 6,7); 1370 : 27 (შენ.).
იოსელიანი, ი. ო. (მასზე) 1179 : 1 (შენ.).
იოჰანიანთ იოვანე (გადამწ.) 1230.
ირაკლი, თეიმურაზის ძე იხ. ერეკლე, თეიმურაზის ძე.
ირაკლი მეორე. იხ. ერეკლე მეორე.
ირემაშვილი, იოსებ 1496_{25} : 8.
ირემაშვილი, პავლე (მასზე) 1306 (ანდ.).
ირინა, ქალწულ-მოწამე (მასზე) 1370 : 22.
ისავრო ლეო (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).
ისაკი, დავით რექტ. მოწაფე (მასზე) 1100 : 12.
ისაკ მცირე 1103 : 9; 1214; 1311.
ისაკ მცირე (თანამთარგმნ.) 1426 (ანდ. გვ. 367).
ისაკ რაბინი (მასზე) 1009.
ისაკ, ძე ხოფრომ პალესტინელისა (მასზე) 1013 : 3.
ისარლოვი, რაფიელ 1496_{21} : 12.
ისარლოვი, რაფიელ (შემომწირ.) 1054; 1055.
ისე წილკნელი (მასზე) 1415 : 4 (შენ. ი).
ისიდორე 1283 : 70 (შენ. 2).
იუდა (მასზე) 1375 : 15.
იყალთელი [არსენი?] 1347 (ანდერძ-მინაწერი 2 და 4).
იშხნელიშვილი, ფირან (მასზე) 1294.

კ

კაკაბაძე, ს. (მასზე) 1080 : 1 (შენ.); 1201 (შენ.); 1202 (შენ. 2).

კალანდაძე, ეპიფანე 1496 $_{27}$: 17.

კალანდაძე, სიო (შემომწ.) 1196.

კალატოზიშვილი, დიონისი (შემომწ.) 1193.

კალენიკოს, კონსტანტინეპოლის პატრიარქი (მასზე) 1425 (შენ. ა).

კალფ-ოღლი 1496 $_{28}$: 11.

კანდელაკი, იოელ, გარეჯელის დავით კანდელაკის ძე, დავით რექტ. მოწაფე (მასზე) 1100 : 6.

კანდელაკი ტარასი, მღვდელ-მონაზონი (გადამწ.) 1459—1461.

კანონიკე, ქალწული (მასზე) 1313 : 3; 1370 : 6; 1379 : 2.

კარაპეტოვი, არუთინ (მასზე) 1307 : 6.

კარბელაშვილი, ვ. (მასზე) 1043 (შენ.); 1074 (შენ.).

კარგარეთელი, იესე (გადამწ.) 1018.

კარპიანე (მასზე) 1030 (შენ. 1); 1192 (შენ. 1); 1344 (შენ. 3); 1453 (შენ. 1).

კასიანე [და სხვანი] 1283 : 26.

კასრაძე, იოანე (შემომწ.) 1198.

კატიფორა, ანტონი 1210.

კედია, სამსონ 1496 $_{3}$: 10.

კეკელიძე, კ. (მასზე) 1036 (შენ. 1); 1053 : 1 (შენ.); 1061 : 1 (შენ. თ.); 1074 : 1 (შენ.); 1078 (შენ.) 1193 : 42 (შენ. 1); 1196 : 8 (შენ.); 1272 : 3 (შენ. 1); 1283 : 2 (შენ.), 3 (შენ.), 81 (შენ. 2), 82 (შენ.), 94 (შენ.); 1296 (შენ. 2); 1313 : 1 (შენ.), 4 (შენ. 1); 1339 (შენ. 3); 1349 (შენ.) 1365 : 3 (შენ. 2), 4 (შენ).

კეკელიძე, კორნელი (შემომწირვ.) 1365.

კეჟერაშვილი, ქრისტეფორე (მესტამბე —მასზე) 1203 (შენ. 4); 1374 (შენ. 2).

კერესელიძე, ივანე, „ცისკრის“ რედაქტორი (მასზე) 1472 (შენ. ე).

კვინიხიძე, ვასილ, პოლკოვნიკი (შემომწირველი) 1124; 1125.

კვიპრიანე სამთავნელი, ნათესავით არაგვის ერისთავთაგანი (მთარგმნ.) 1283 : 41 (ანდ.).

კჳპრიანე, წმ. 1331 : 7; 1352 (შენ. I 122).

კჳრიკე, ქადაგის ძე (გადამწ.) 1338 (ანდ.)

კჳრილე ალექსანდრიელი 1061 (შენ. 1 : ე).

კჳრილი [ორმეოცთაგანი] (მასზე) 1425 : 9.

კვირკელია, დ. 1496 $_{26}$: 1.

კვირკელია, ბაბალე (მასზე) 1481 : 5.

კვიცარიძე, ისიდორე 1469 (შენ. ბ.); 1496 $_{28}$: 15.

კიკვაძე, თედო 1496 $_{27}$: 21.

კიკო, გიორგი დეკანოზის ძე, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 6.

კიკოლაშვილი, სასაკა 1307 : 6.

კირილე [წმ.] (მასზე) 1283 : 80 (შენ. 2).

კირილე ალექსანდრიელი 1373 : 26.

კირილე, არქიდიაკონ-მონაზონი 1283 : 80.

კირილე არქიმანდრიტი (გადამწ.) 1426 (გვ. 368, ანდ.).

კირილე, სამთავროსა და გორის მიტროპოლიტი 1283 : 53 (შენ.).

კირიონ ეპისკოპოსი (შემდ. კათალიკოსი) 1459—1461.

კირიონ ეპისკოპოსი (‖ კათალიკ.) (შემომწ.) 1107; 1119; 1268; 1271—1275; 1373—1380.

კლემენტოსი (გამომკრებ.) 1023 : 3.

კობალაძე, ნ. (ლაზარევი და კობალაძე) (მასზე) 1041 (შენ. 1); 1199 ა (შენ. 2); 1199 ბ (შენ. 2); 1278 (შენ. 1).

კობიაშვილი, მარინა, მამამთავრის ასული (გადამწ.) 1077.

კობიასშვილი, ზაალ, არაგველი აზნაურიშვილი, მთიულეთის მოურავი. 1257.

Коваленский, კავკას. საცენზურო კომიტეტის მდივნის მაგიერი 1475 : 35 (შენ.).
კოზმან [**და დამიანე**] (მათზე) 1347 : 14.
კორემშ [?] **აპოლონი** 1496_{28} : 16.
კორინთელი (აზნაური ერისთვის შვილისა) (მასზე) 1387.
კოსტანტი ქართველი (მასზე) 1370 : 18; 1415 : 4 (შენ. ვ).
კოსტანტინე დიდი (მასზე) 1283 : 6
კოსტანტინე მეფე 1070 : 2; 1102 : 2; 1206 : 2; 1343 (შენ. 3 დ).
კოსტანტინე ბატონიშილი (წიგნის პატრონი—მასზე) 1071 (მინაწ.).
კოსტანტინე [**ბატონიშვილი**] (მასზე) 1195 (შენ. 6).
კოსტანტინე კათოლიკოზი, ძე ელენე დედოფლისა (მასზე) 1362 (მინაწ.).
კოსტანტინე, კახთა მეფე [ერეკლე I-ის ძე]—მახმად-ყული-ხან (მასზე) 1359.
კოსტანტინე [|| **კოსტანდინე**] **მეფე, კახეთისა** (მასზე) 1383.
კოსტანტინე მეფე, ბაგრატ, აბხაზთა მეფის ძე (მასზე) 1283 : 96.
კოსტანტინე, მეფე ბერძენთა (მასზე) 1346 (ანდ.).
კოსტანტინე (მოწამე, დავითთან ერთად) (მათზე) 1256 : 6; 1276 (შენ.); 1370 : 8; 1415 : 4 (შენ. დ.).
კოშორიძის ცოლი (მასზე) 1216 : 1 (შენ.).
კრილოვი, ი. ა. 1132 ა : 11; 1196 : 14 (ა—გ).
კრილოვი, ი. ა. (მასზე) 1496_{25} : 16.
კუკუშკინისა, ნადეჟდა 1496_{21} : 12.
კურდღელაშვილი, ნ. 1496_{27} : 23.
კუტუზოვი (მთავარ-სარდ.) (მასზე) 1103 : 5 (კა, შენ.); 1421 : 1.
კუხალაშვილი, გიორგი, მოძღვართ-მოძღვარი, უდაბნოთა წინამძღვარი (მასზე) 1008 (შენ.).

ლ

ლაზარევი [და კობალაძე] (მათზე) 1041 (შენ. 1); 1199 (შენ. 2); 1278 (შენ. 1).
ლაზარე (მასზე) 1335.
ლამარტინ 1016 : 2; [1250 : 9]; 1431.
ლალი იხ. ლასხიშვილი, გიორგი.
ლარაძე, პეტრე 1016 : 11 (1—8).
ლარაძე, პეტრე (მასზე) 1103 : 3 (16), გვ. 89, შენ.; 1205 (შენ. 2).
[**ლასხიშვილი, გიორგი**]—ლალი (მასზე) 1488 : 18.
[**ლაფონტენი**] 1132 ა : 12,13.
ლალიძე მიტროფანე 1496_{24} : 3.
ლაშა-გიორგი (მასზე) 1119 : 4.
ლევანდოვი, იოანე 1103 : 15.
ლევან [**ლეონ**] **ბატონიშვილი, შახნავაზის ძე,** ვახტანგ VI-ს მამა], სრულიად სპარსეთის მოსამართლეთ-უხუცესი (მასზე) 1144 : 7; 1294 (ანდ.).
ლეიბნიცი (მასზე) 1197 (შენ. 3).
ლეისტი, არტურ 1496_{7} : 2.
ლეონ ბატონიშვილი 1283 : 76 (შენ.)
ლეონ ბატონიშვილი, ერეკლე II-ს ძე (მასზე) 1100 : 1 (შენ.); 1308.
ლეონ ბრძენი, მეფე [ბერძენთა] 1070 : 2; 1102 : 2; 1206 : 2; 1343 (შენ. 3 : დ).
ლეონ ბრძენი, მეფე [ბერძენთა] (მასზე) 1336 : 6.
ლეონიდი, ეპისკოპოსი 1496_{27} : 11.
ლეონიძე, გ. (მასზე) 1038 (შენ. 1).
ლეონიძე სოლომონ 1049 : 2; [1283 : 48].
ლეონტი, აბბა (მასზე) 1349, შენ. II ე (გვ. 305).
ლესტანჯარ, ჯიმშერ ჩაისარის (იხ.) თანამეცხედრე (მასზე) 1299 (მინაწ.).

ლომისის წმ. გიორგი (მასზე) 1367 (ანდ.).

ლორთქიფანიძე, კირილე 1466 (შენ. 5); 1496 $_{7}$: 1.

ლოლაძე, აზნაური ერისთვისშვილისა (მასზე) 1387.

ლოლუა, არეთა 1496 $_{28}$: 19.

ლორის-მელიქოვი, მიხაკ ტარიელის ძე (მასზე) 1489 გ : 48 (შენ.).

ლუკა, მახარ, 1194; 1275;

ლუკა მახარ., მოციქ. (მასზე) 1194 (შენ. 1); 1347 : 11; 1349 (ანდ. გვ. 305—306).

ლუარსაბ მეორე, მეფე ქართლისა (მასზე) 1288; 1370 : 9; 1415 : 4 (შენ. ი გ.).

მ

მავრიკ მეფე (იმაზე) 1452 : 29 ($_{1}$).

მავროკორდატოვი, კონსტანტინე, ნიკოლაოსის ძე, უნგროვლახიისა მთავარი (მასზე) 1015 (შენ.); 1277 (შენ.).

მავროკორდატოვი, ნიკოლაოს, უნგროვლახიის მთავარი (მასზე) 1015 (შენ.); 1277 (შენ.).

მათე მახარებელი 1114; 1194; 1275; 1314 : 5; 1344 (და შენ. 4); 1453.

მათე მახარებელი (მასზე) 1240; 1341.

მაია, სურამის დეკანოზის ტერ-თომას ქალი [1307 : 3].

მაკარი, წმ. 1452 : 3 (10, შენ. ბ. გვ. 383); 27.

მაკარი ალექსანდრიელი (მასზე) 1027 : 21.

მაკარი რომაელი (მასზე) 1313 : 1.

მაკარიძის ასული, სოფრომ ცერცვაძის მეუღლე (მასზე) 1489 ბ : 41 ბ.

მაკრინე (მასზე) 1299 (მინაწ.)

მაკრინე, მეფის ერეკლეს [I] ასული, ენკრატისი 1242 : 8 (ანდერძი, გვ. 182).

მალაქია, ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზი 1070 : 4; 1102 : 4; 1206 : 4.

მარმონტელი 1007.

მამა (‖ მამაჲ, წმ.) 1352 (შენ. I : 102).

მამა (წმ. მამაჲ) (მასზე) 1061 (შენ. თ).

მამაცაშვილი, ილია (მასზე) 1473 : 24.

მამუკა ბატონიშვილი, მუხრან-ბატონის ერეკლეს ძე იხ. მუხრანბატონი მამუკა.

მამუჩიშვილი, როჰანოზ (შემომწ.) 1046.

მანია? 1496 $_{2}$: 21.

მანუელიძე (მასზე) 1488 : 18.

მანდლოევი, ოჰან (გადამწ.) 1235.

მარდარი (მოწამე) (მასზე) 1347 : 23.

[მარდვინოვი] 1424 (შენ. ბ,გ).

მართა (მასზე) 1299 (მინაწერ.)

მართა [დამკვეთი? გადამწერი?] 1134 : 2.

მარი, ნ. აკადემ. (მასზე) 1494 : 7.

მარიამი (მასზე) 1375 : 13.

მარიამ [დამკვეთი? გადამწერი?] 1138 : 8.

მარიამ, ასული მეფისა (მასზე) 1131.

მარიამ დედოფალი [დადიანის] ასული] (მასზე) 1064 : 2.

მარიამ მეგვიპტელი (მასზე) 1370 : 21.

მარიამ ღვთისმშობელი (მასზე) 1006 : 1; 1067; 1076 : 3; 1077 (შენ. 1); 1088 (შენ. 3); 1113; 1242 : 1; 1263; 1347 : 18, 19, 22, 35, 36, 48, 50, 53; 1370 : 33, 25; 1375 : 2; 1375 : 3, 12, 13; 1414 : 3 (შენ.), 4; 1425 : 15; 1425 : 1, 3, 10; 1447 (ბ); 1452 : 1,3 (6), შენ. ბ.

მარინე [‖ მარინა], წმ. (მასზე) 1077; 1086; 1370 : 29.

მარინე, ანანია ნიქაბაძის მეუღლე (მასზე) 1299 (მინაწ.).

მარინე, ბექას მეუღლე (მასზე) 1242 : 12.

მარკიანე, მეფე ბერძენთა (მასზე) 1336 : 6.

მარკოზ მახარებელი 1061 (შენ. 1, გ); 1114; 1275.

მარკოზ მახარებელი (მასზე) 1135 : 2; 1194 (შენ. 1); 1374 (შენ. 1).

მარკოზ მონაზონი 1061 (შენ. 1 : ა, ბ).

მარტჳრი, ეპისკოპოსი ანტიოქიისა 1373 : 28.

მარჯანიშვილი, ალექსანდრე (მთარგმნ.) 1037.

მატინოვი, სტეფანე (გადამწ.) 1375; 1376; 1377; 1378.

[მაქსიმე] (კითხვ.-მიგ.) 1283 : 70 (შენ. 2).

მაქსიმე აღმსარებელი 1005 : 5; 1006: 1; 1022 : 2; 1027 : 2; 1246 ა; 1248: 3; 1283 : 12 (შენ.), 30, 31; 1296 (იე).

მალალაძე, ნიკოლოზ, მდივან-ქადაგი, პროტოპაპი (გადამწ.) 1053.

მალალოვი, დიმიტრი (გადამწერი) 1364.

მაყაშვილი, ალექსანდრე 1204 (შენ. 3).

მაყაშვილი, ალექსანდრე, ეშიკაღასბაში (გადამწ.) 1204.

მაყაშვილი, გაბრიელ (მასზე) 1292 : 2.

მაჩაბელი (მასზე) 1496$_{16}$ ა : 5.

მაჩაბელი, ანასტასია [‖ ტასო] 1496$_{12}$; 1496$_{23}$: 5.

მაჩა[ბელი], ანემ. 1496$_{24}$: 9.

მაჩაბელი, ივანე [‖ ვანო] (იმაზე) 1492 : 7; 1497 : 1 (შენ.).

მაჩაბელი სვიმონ 1132 ა : 3; 1196 : 10.

მაჩაბლის ქალი ელენე (მასზე) 1496$_{27}$: 7.

მაჭავარიანი, დავით, ბლაღოჩინი, სამურზაყანოს და აფხაზეთის ეკლესიათა დეკანოზი (მთარგმნ.) 1416 : 2.

მაჭავარიანი, იუსტინე (მასზე) 1481 : 5.

მახარობელი (გადამწ.) 1239.

მახარებელი, ხუცესი (გადამწ.) 1043.

მახმად-ყული-ხან იხ. კონსტანტინე ირაკლის ძე, კახთა მეფე.

მგალობლიშვილი სოფრომ 1496$_{3}$: 4.

მგალობელი კუტი (გადამწერი?) 1237 (შენ. 4).

მდივანი, გიორგი გიორგის ძე (გადამწ.) 1014.

მდივანოვისა, სიდონია, ფოფოდია, პავლე ირემაშვილის ქალი (გადამწ.) 1306.

მეველე. იხ. მიქელაძე, დავით.

მეთოდე, ძე როსტომ ერისთავისა (მასზე) 1070 (ანდ.)

მეთოდი კონსტანტინეპოლელი 1352 (შენ. I : 86).

მეკობრე (მასზე) 1488 : 18.

მეკალანდრე (მასზე) 1488 : 18.

მელიქოვი, ილია 1496$_{25}$: 9.

მელქიზედეკ (მასზე) 1375 : 10.

მელქიზედეკ, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2.).

მელქისედეკ, ყანჩაელი წინამძღვარი 1344 (შენ. 9).

მელქუა დიაკვანი 1284 (ანდ. 1, 2, 3).

მელქუა დიაკვანი (მთარგმნელი და გადამწ.) 1284 (ანდ. 1, 2, 3).

მენავე (მასზე) 1488 : 18.

[**მერაბ**?], უდელი პატრი 1496$_{23}$: 8.

მერკვილაძე, ბიძინა 1496$_{26}$: 4.

მერკვილაძე, სოსიკო 1496$_{21}$: 6.

მესხი-გვარამაძე, იოანე. იხ. გვარამაძე, იოანე, მესხი.

მესხი, ივანე, ბათუმის საბჭოს მდივანი 1496$_{2}$: 12.

მესხი, კოტე 1496$_{9}$: 2.

მესხი, სერგეი 1496$_{9}$: 1.

მესხი, სერგეი (მასზე) 1472 (შენ. ე).

მესხიშვილი [ალექსი-**მესხიშვილი**] იაკინთე (მთარგმნ.) 1222.

მეუნარგია, იონა (მასზე) 1155.

მეუნარგია, სალომე, იონას ასული (მასზე) 1467 : 48.

მზეხათუნ ბატონიშვილი (მასზე) 1264 (შენ. 2).

მთიული ონოფრე, იხ. ონოფრე მთიული.
მილახვარი ბატონი. იხ. [ა]მილახვარი ბატონი.
[მილი, **ჯონ-სტიუარტ**] მეუღლე მისი 1141.
მირიან მეფე (მასზე) 1014; 1195 (შენ. 3); 1377.
მირიანაშვილი, აზარია 1116.
მირიანაშვილი, პეტრე 1496_{2} : 17.
მიუსეტტი, ალფრედ 1430 : 1.
მიქაელ ზაქასძე (დამკვ.) 1239 (ანდ.).
მიქაელ სჳნკელი, იერუსალიმელი 1246 : ი,ა; 1283 : 29, 35.
მიქაელ, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).
მიქელაძე დავით, 1496_{27} : 20.
[**მიქელაძე, დავით**] **მეველე** (მასზე) 1488 : 18.
მიქელაძე, პიპინია 1496_{27} : 19.
მიხაილოვი, დიმ. 1496_{28} : 14.
მიხეილ ნინოწმიდელი (მასზე) 1363 (მინაწ.).
მკურნალი კოწია 1496_{21} : 9.
მონავარდისა (მასზე) 1143 (შენ.).
მონტესკიე 1424.
მოსე წინასწარმ. 1070 : 1; 1102 : 1; 1206 : 1; 1234 : 4.
მოსე ხანძთელი (ხუცესი) 1350 (ანდ.).
მოსე, ხანძთელი ხუცესი (გადამწ.) 1350 (ანდ.).
მოსე ხონელი. იხ. ხონელი მოსე 1202 : 1.
მოსიძე, ი. 1496_{2} : 18.
მოცარტი (მასზე) 1153.
მოჯამაგირე (ფსევდ.) 1496_{28} : 20.
მოჰამედი (ავტორი ზუჰრათურ-რიაზის წიგნისა) (მასზე) 1161.
მურავან ყრუ (მასზე) 1276 (შენ.).
მუსხელაშვილი, იოანე, საათაბაგოჲთგან მოსული (გადამწ.) 1071.
მუსხელიშვილი, გიორგი ივანეს ძე (შემომწ.) 1071.
მუხრან-ბატონის ძე გიორგი, დავით რექტორის მოწაფე (მასზე) 1100 : 6.
მუხრან-ბატონი, გიორგი (მასზე) 1492 : 2.
მუხრან-ბატონი, ერეკლე, მამუკას მამა 1452 (გვ. 390, შენ. 2.).
მუხრან ბატონი მამუკა, ბატონიშვილი, ერეკლეს ძე 1452 (გვ. 390, შენ. 2).
მუხრანსკი გიორგი ესტატეს ძე (შემომწირველი) 1069.
მუხრანსკი გრიგოლ 1016 : 9.
მუჯირი, იასონ 1496_{25} : 6.
[მ...**შვილი**], გ. 1496_{26} : 9.
მხითარ სევასტიელი 1068.

ნ

ნადირ-შა (მასზე) 1311.
ნაზარი, არქიმანდრიტი (შემდეგ მიტროპოლიტი, გვარად ლექავა; (მასზე) 1461 (შენ. დ.).
ნათანელ (გადამწერი?) 1353 (შენ. 2).
ნათიძე, ილია (გადამწ.) 1325.
ნათლისა (მასზე) 1299 (მინაწ.).
ნათლისძე, გიორგ, იხ. გიორგი ნათლის ძე.
ნანო 1496_{29} : 1.
ნაპოლეონ ბონაპარტე 1386 : 1.
ნასიძე, ილ. (გადამწ). 1205.
ნატალია, მეუღლე წმ. ადრიანესი (მასზე) 1370 : 38.
ნახუცაროვი, იოსებ (გადამწ). 1078.
ნეკრესელი, ამვროსი იხ. ამვროსი ნეკრესელი.
ნემესიოს ემესელი 1456.
ნეოფისტო [‖ ნეოფისტე] 1065.
ნექაძე, პეტრე, მგალობელი, სიონელი 1050 : 2; 1193 : 16.
ნიკიტა მონაზონი, ფილოსოფოსი („შემკრები“) 1347 : 58.

ნიკიტა ფილოსოფოსი („პარაფრას.“) 1425 : 6.

ნიკიფორე არხიმანდრიტი 1341 (მინაწ.).

ნიკიფორე ხუცესი 1345 (ანდ. I).

ნიკოლაძე, ანნა [იაკობის ასული] 1496_{5} :4.

ნიკოლაძე, დოდო (მასზე) 1475 : 20.

ნიკოლაძე, ეკატერინე [კატო] 1496_{5} : 2.

ნიკოლაძე, კოწია 1496_{5} : 3.

ნიკოლაძე, ნიკო 1496_{5} : 1.

ნიკოლაძე, ნიკო (მასზე) 1472 (შენ. ე); 1496 : 4.

ნიკოლოზ (გადამწ.) 1298.

[**ნიკოლოზ**] **ნიკოლაოზ ბერი** (გადამწ.) 1323.

[**ნიკოლოზ**] **ნიკოლაოს იერომონახი** 1126 : 2.

[**ნიკოლოზ**] **ნიკოლაოზ მანგლელი** 1283 : 53 (შენ.).

ნიკოლოზ მთავარდიაკონი (გადამწ.) 1061.

ნიკოლოზ (მქადაგებ.) 1283 : 55.

[**ნიკოლოზ**] **ნიკოლაოს, მამათმთავარი,** ძმისწული სიმეონ მამათმთავრისა (მასზე) 1283 : 41 (ანდ.)

ნიკოლოზ გიორგისძე (მასზე) 1268 : 9 (შენ. 2).

ნიკოლოზ კათალიკოზი [**ხერხეულიძე**] (მასზე) 1011 (შენ. 4 ბ).

ნიკოლოზ [‖ **ნიკოლაოს**], **მთავარ-ეპისკოპოსი** მირონ—ლუკიისა (მასზე) 1336 : 8; 1347 : 21; 1425 : 4.

ნიკოლოზ პირველი [იმპერატ.] (მასზე) 1215 (შენ. 2); 1219 : 1.

ნიკოლოზ, პროთოპაპი (მასზე) 1216 :1.

ნიკოლოზ რუსთველი 1193 : 6.

[**ნიკოლოზ**] **ნიკოლაოზ, ქართლისა კათალიკოსი** (მასზე) 1349 (შენ. 2).

ნიკოლოზ, საქართველოს მოსამართლეთ უხუცესის ორბელის ძე. იხ. ორბელიანი ნიკოლოზ.

ნიკოლოზ, სიონის დეკანოზი, გაბრიელ დეკანოზის შვილი (გადამწ.) 1193; 1246.

ნიკოლოზ, სიონის დეკანოზი (გადამწ.) 1369.

ნიკოლოზ, წმ. (მასზე) 1242 : 7 (შენ.)

ნილოსი 1246 : **იბ.**

ნინო, მამიდა 1496_{2} : 15.

ნინა, დედოფალი (მასზე) 1266 (ანდ.)

ნინო მოციქული, ყოვლისა ქართლისა განმანათლებელი (მასზე) 1028 (შენ.); 1134 : 5 (შენ.); 1215; 1225; 1243 (შენ. დ); 1283 : 63 (და შენიშვ.); 1349 (შენ. 1 : ბ, გ, დ); (შენ. 2); 1377; 1452 : 1 (შენ. გ); 1492 : 13.

ნიჟარაძე, ილიკო 1496_{24} :4.

ნიქაბაძე, ანანია (მასზე) 1299.

ნოდია, მარიამ 1496_{27} : 4.

ნუცა 1496_{27} : 2.

ნუცუბიძე, ნესტორ 1496_{30} : 3.

ნუცუბიძე, შალვა (მასზე) 1337 (შენ 5).

ო

ოდოევსკი 1146 : 2.

ომარ-ხან (მასზე) 1235 (შენ. გ).

ომერი, იხ. ჰომეროსი.

ონიკოვი, ნიკოლოზ, სიბრძნით და მეცნიერებით განათლებული (მასზე) 1204 (ანდ.).

ონოფრე ბოდბელი 1193 : 1 (შენ. 3),7.

ონოფრე (წმ.) (მასზე) 1336 : 9.

ონოფრე განშორებული (მასზე) 1313 :2.

ონოფრე მთიული (გადამწ.) 1452 (გვ. 390, ანდ. 6 : ა ბ).

ორბელიანი ალექსანდრე (მასზე) 1472 (შენ. ე).

ორბელიანი გრიგოლ 1132 ა : 20; 1196 : 12, [14],15; 1250 : 1—6.

ორბელიანი, გრიგოლ (მთარგმ.) [1196 : 14]; 1250 : 3.

ორბელიანი, გრიგოლ (მასზე) 1250 : 9 (შენ. 1—2); 1472 (შენ. ე).

ორბელიანი, დავით, სარდალ-სახლთ-ხუცი და სარდალი, || ქეშიკჩიბაში (მთარგმ.) 1041; 1376 : 1.

ორბელიანი, დავით იოანეს ძე (მასზე) 1196 : 19 (შენ.).

ორბელიანი, დიმიტრი, სახლთ-უხუცესი 1035 (შენ. 1 : ია); 1103 : 1; 1193 : 42; 1238 (შენ. 6 ვ).

ორბელიანი, ზოსიმე, საბას ძმა (გადამწერი) 1035; 1429.

ორბელიანი [|| **ყაფლანიშვილი**], **ვახტანგ** 1103 : 6; 1127 : 10; 1219 : 3; 1420 : 4.

ორბელიანი [|| ჯამბაკურ-ორბელიანი], **მზე-ჭაბუკ** 1228 : 2.

[**ორბელიანი, მზეჭაბუკ**] **ჭაბუა** (მასზე) 1100 : 9.

ორბელიანი, ნიკოლოზ [**თფილელი, მროველი**] 1035 (შენ. 1 : იბ, იდ); 1111 : 1; [1274 (შენ. 7)]; 1283 : 46; 1294.

ორბელიანი, ნიკოლოზ (მასზე) 1294 (შემკაზმ. ანდერძ.)

[**ორბელიანი**] **ორბელ** (|| პატრონი ორბელ, საქართველოს მსაჯული, ყაფლანის ძე) (მასზე) 1035; 1294 (ანდ).

[**ორბელიანი, ორბელ**], **ყაფლანის ძე** (დამკვეთი) 1207.

ორბელიანი, ნინო 1496_{27} : 14.

ორბელიანი, სულხან-საბა 1035; 1038 : 1; 1116; 1207 (შენ. 2); 1211 ა : 2; 1233; 1238; 1242 : 10; 1276; 1283 : 42; 1290; 1297; 1363; 1429.

ორბელიანი, სულხან-საბა (მასზე) 1100 : 8.

ორესტი (მოწამე) (მასზე) 1347 : 23.

ორჯონიკის ძენი (მათზე) 1348 (ანდ.).

ორჯონიკის ძე, გრ. (მთარგმნ.) 1430 :9.

ო[რ]ჯ[ონ]იკიძე, დიმიტრი, ხუცესმღდელი (გადამწ.) 1348.

ოსეს ძე, მლუდელი იოანე იხ. იოანე ოსეს ძე. 1296 (ანდ.).

ოსიტოვი, დავით (გადამწ.) 1131.

ოსტროვსკი 1496_{1} : 11.

ოქრომჭედლიშვილი, [ილია?] (შემომწ.) 1295.

ოქროპირიძე, იასონ (შემომწ.) 1112.

ოქროპირ, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).

პ

პავლე, მოციქულთა თავი [|| ნეტარი] (მასზე) 1091 :2—3; 1272 : 2 (შენ.); 1341 (ანდ. გვ. 280, 281); 1347 : 43—44; 1425 : 13.

პავლე პეტროვიჩი, ცესარევიჩი (მასზე) 1241 (შენ. 1).

Павлиев, Григорий, диакон (გადამწ.?) 1096 (მინაწ.).

პალადი (მასზე) 1370 : 30.

პალეოლოლი, იოვანე (მასზე) 1198.

პაპუნა, ხურო (წილკნელის სახლის აშენებელი. მასზე) 1283 : 57.

პარასკევა, წმ. (მასზე) 1313 : 5; 1370 : 4.

პარმენ 1496_{2} : 5.

პაპუწის შვილი, იოანე,ქსიფილონი, ბერძენი, 1365 (შენ.).

პაპუწის შვილი, იოანე, ქსიფილონი, ბერძენი (მთარგმნ.) 1272 : 3 (შენ. 1); 1296; 1365 : 3.

პატკული, რეინალდ 1016.

პაფნოტი, მამა წმ. ევფროსინესი, (მასზე) 1313 : 6; 1370 : 5.

პაფნოტი, მხილველი და მომთხრობი ონოფრეს ცხოვრებისა 1313 : 2; 1336 : 9.

პელაგია ანტიოქელი (მასზე) 1370 : 11; 1379 : 1.

პეტრე ალექსანდრიელი 1373 : 18.

პეტრე, ვესტი და მწიგნობართ-უხუცესი, ძმა ევნატიოსისა და იოანე ჭყონდიდელისა (მასზე) 1350 (ანდ.).

პეტრე მგალობელი, იხ. ნექაძე, პეტრე.

პეტრე, მოციქულთა თავი (მასზე) 1091 : 1,3: 1347 : 43 — 44; 1370 : 32; 1425 : 13.

პეტრე პირუწლი, ალექსის შვილი, დიდი ჴელმწიფე რუსეთისა 1103 : 11 (და შენ.).

პეტრე პირველი, დიდი (მასზე) 1016 : 1; 1103 : 10—11 (შენ.).

პეტრე ხუცესი 1013 (ანდ.)

პეტრე ხუცესი (გადამწ.) 1013 (ანდ.).

პეტრიწი, იოანე. იხ. იოანე პეტრიწი

პეტროზ მკაწვრელი (მასზე) 1246 : **ით**; 1286 : კდ.

პითაღორე (მასზე) 1423 (და შენიშვ.)

პილატე პონტოელი (მასზე) 1009 (შენ. 2 ბ. გ); 1145 : ბ.

პიმენ მონაზონი (გადამწ.). 1271 (ანდ.).

პიოს მეშჳდე, პაპი 1386 : 2.

პიროსი, არხიმანდრიტი 1496_{27} : 9.

პლატონ მიტროპოლიტი 1196 : 7 ა, ბ, 1388.

პლატონ ფილოსოფოსი (მასზე) 1014; 1053 : 2.

პლუტარხოსი 1422.

პოლიტა, დედა წმ. პარასკევასი (მასზე) 1313 : 5.

პონტოელი (ფსევდონ.) (მასზე) 1488 : 18.

პორფირი (მასზე) 1012 (ანდ.).

პორფირი, იეროდიაკონი (გადამწ.) 1433 (ანდ.).

პოტიომკინი, ღენერალ-ფელდმარშალი (მასზე) 1103 : 14; 1129 (შენ. 1).

პროკლე დიადოხოსი 1283 : 51; 1337.

პროხორე მწერალი (მასზე) 1006 : 2.

პუშკინი, ალ. ს. 1103 : (24), შენ. 3, (28); 1196 : 11 (ბ, გ, ვ), 16 ვ; 1250 : 3

ჟ

ჟანნა დარკი (მასზე) 1153 : 4.

ჟორდანია, თ. 1349 (გვ. 306).

ჟორდანია, თ. (მასზე) 1185 (შენ. 3); 1349 (შენ. 1 ა) 1453 (შენ. 4).

რ

რაზმაძე, სოლომონ გივის ძე (მთარგმნ.) 1430 : 12 (შენ.).

რატიშვილი, ევდემოზ იხ. ევდემოზ ურბნელი.

რაფიელ (მასზე) 1299 (მინაწ.).

რაფიელ (ოსტატი || მასწავლებელი) 1314 (ანდ.).

[**რაფიელ**] (გადამწ.) 1401 (ანდ.).

რაჩბადინ გმირი (მასზე) 1171.

რაქველი, იასე 1496_{23} : 3.

რევაზოვი, ნაომ, ბერი („გადმომღებელი") 1253 (ანდ.).

რიშ-ბაბა. იხ. სარაჯიშვილი ალექსანდრე.

რომანოზ 1451 : 42 (შენ. ბ).

რომანოზ, მღვდელ-მონაზონი, დაყუდებული (გადამწერი) 1005; 1009 : 3 (ანდ.).

რომენსკი, იური 1178 (შენ. 2).

როსტომაშვილი, ივანე, პავლეს ძე (შემომწირ.) 1073; 1074.

როსტოპჩინი. 1139 (შენ. 2).

რუბენსი (მასზე) 1153 : 2.

Roujet de L'ysle 1304 : 2.

რუსთაველი, შოთა 1079; 1090; 1128; 1180; 1182 : 43; 1290 : 8.

რუსთაველი, შოთა (მასზე) 1280; [1282 : 83 (შენ.).

რუსუდან დედოფალი (მასზე) 1349 (შენ. 2).

რუხაძე, ვარლამ 1496_{7} : 4.

რუხაძე, ტრიფონ (მასზე) 1370 : 2 (შენ.).

რცხილაძე, ვ. 1496_{8} : 7.

ს

სააკაძე, გიორგი [დიდი მოურავი] (მასზე) 1288 : 2; 1496_{1} : 17.

სააკაძე, იოსებ, ტფილელი [‖ თბილელი] იხ. იოსებ თბილელი.

საბა (მასზე) 1336 : 7.

საბა [მისი ლავრა იერუსალიმში] (მასზე) 1343.

საბა განწმედილი (მასზე) 1368.

საბა დეკანოზი (გადამწ.) 1275.

საბა-კუტი (გადამწ.) 1346 (ანდ. 1).

საბა მღდელი (გადამწ.) 1452.

საბა მღდელ-წოდებული (გადამწ.) 1112.

საბა მჭედლის ძე (მასზე) 1299 (მინაწ.)

საბა ნინოწმინდელი 1283 : 53 (შენ.).

საბა ნინოწმიდელი (დამკვეთი) 1283: 63 (ანდერ. II), 65 (ანდ.), 97 (შენ. 4).

საბა, ქართლისა კათალიკოსი (მასზე) 1349 (შენ. 2).

საბინინი, მიხეილ (მასზე) 1246 (იზ, იC, ით, კ); 1370 : 8 (შენ.), 9 (შენ.), 10 (შენ.), 18 (შენ.).

სავანი, აბრაჰამ იხ. აბრაჰამ სავანი.

საიათნოვა 1127 (შენ.).

სალომე, დავითიძის ასული. იხ. დავითიძის ასული სალომე.

სამოელ, მიტროპოლიტი კიევისა (მასზე) 1103 : 15.

სამუილ რაბინ, იუდიანი, მორაკნელი, უპირველესის სინაღოღისა მოძღუარი 1009.

სანიკიძე, სერაპიონ, მღვდელი (გადამწერი) 1448.

სანიკიძე, ქეთ. (მასზე) 1045 (შენ. 1).

სარაჯიშვილი ალექსანდრე [‖ ფსევდ. რიშ-ბაბა] 1155—1161, 1164 : ბ; 1170; 1184; 1185; 1496_{2} : 2.

სარაჯიშვილი, ალექსანდრე (მთარგმნ.) 1166—1169; 1171; 1178.

სარაჯიშვილი, ალექსანდრე (გადამწ.) 1179.

[სარაჯიშვილი, ალექსანდრეს მემკვიდრეები] (შემომწირ.) 1155 1164 ბ, 1166—1189.

სარაჯიშვილი, ალექსანდრე (მასზე) 1491 : 2.

სარაჯიშვილი, დავით (მასზე) 1499 : 8.

სარაჯიშვილი, ე. 1496_{2} : 1.

[სარგის] მანდატურთ უხუცესი, პატრონი (მასზე) 1242 : 12 (შენ.).

[სახატი] (მასზე) 1347 (შენ. 5, გვიანდ. მინაწ.)

საჰაკი, წმ. გრიგოლის შვილის შვილი (მასზე) 1370 : 35.

სევდაოზ ჰარმაული იხ. ჰარმაულის ასული სევდაოზ.

სერაფიმ პისიდიელი 1015 (შენ); 1277 (შენ.).

სემიონოვი, ნიკოლოზ 1496_{3} 11.

[სერგი] **სერგის, მარტომყოფი** [და სხვები] (მათზე) 1113.

სერგი, პატრიარქი კონსტანტინეპოლისა (მასზე) 1256 : 2.

სვიმეონ თესალონიკელი 1242 : 8.

სვიმეონ მესვეტე (მასზე) 1087; 1283 : 3; 1339; 1347 : 1.

სვიმეონ მეტაფრასი 1061 (შენ. 1 : დ).

სვიმეონ ლირსი (მასზე) 1061 (შენ. 1 : თ).

სვიმონ (გადამწ.) 1202.

სვიმონ, ახალი ღ´თისმეტყველი 1061 (შენ. 1 : ე).

„სვიმონები“ [„ორი სვიმონები“—წერეთლები?] (მათზე) 1195.
სვიმონ, მოძღვრის შვილი (მასზე) 1438 (მინაწ.)
სვიმონ, ქართლისა კათალიკოსი 1349 (შენ. 2).
სვიმონ ხუცესი (გადამწ.) 1022.
სიდონია ფოფოდია, მდივანოვისა, პავლე ირემაშვილის ქალი. იხ. მდივანოვისა სიდონია.
სილოვანე, ერთი მამათაგანი (მასზე) 1313 : 3.
სიმეონი, წმ. (მასზე) 1365 : 1.
სიმონ 1452 : 3 (6, შენ. ა), 21.
სიმონოვი 1016 : 6.
სოკრატი, მთავარი, მამა დიონისიოს არიოპაგელისა (მასზე) 1336 : 10.
სოკრატი, ფილოსოფ. (მასზე) 1054 : 4; 1500 : 1.
სოლეიმან [„პატრონი სოლეიმან“, ძე მეფის შაჰ-ნავაზისა] (მასზე) 1034 (მინაწ.).
სოლომონ, ბრძენი 1392.
სოლომონ, დავით რექტორის მოწაფე 1100 : 12.
სოლომონ [**მეფე**] (მასზე) 1266 (ანდ.).
სოლომონ დიდი, მეფე [სოლომონ პირველი] (მასზე) 1150; 1195 (შენ. 3); 1236 (შენ. 4); 1420 : 4.
სოლომონ მეორე (მასზე) 1195.
სოლოღაშვილი, ბაგრატ (მთარგმნ.) 1198; 1358.
სონღულაშვილი, იოდიონ 1067.
Сопиков, В. С. (ბიბლიოგრ.) (მასზე) 1197 (შენ. 2); 1210 (შენ. 2).
სოსთენი, სომეხთ მოძღუარი (მასზე) 1296 : ია.
სოფრონი 1114 (შენ. 2, 3, 4); 1194 (შენ. 1). 1321 (შენ. 2).
სოფრონ იერუსალიმელი 1347 : 27, 30, 38, 40, 42; 1370 : 21.
სოფრონი, წმ. (მასზე) 1027 : 27.
სპისა 1196 : 1.
სტეფანე (გადამწ.) 1070.
სტეფანე, მღვდ. მონაზ. (გადამწ. 1253.
სტეფანე, პირველ-მოწამე (მასზე) 1133 : 6; 1347 : 27.
სუბალიძე 1246 : ით.
სუვოროვი (მასზე) 1054 : 3.
სულაძე, ნ. 1496_{9} : 9.
სულეიმან (მასზე) 1308.
სულთან-მურად-ხონთქარი 1103 : 16.
სულხანოვი, სოლომონ (გადამწ.) 1241.
სუნდუკიანცი, გაბრიელ (მასზე) 1475 : 16.
სურბ სარქისი (მასზე) 1246 ით.
სუსანა, წმ. (მასზე) 1370 : 34.
სფირიდონ, ტრიმითუნტის ეპისკოპოსი (მასზე) 1283 : 6.

ტ

ტაბლიევი, პეტრე, მღვდელი (გადამწ.) 1013; 1059; 1228.
ტარასი არხიმანდრიტი, მესხიშვილი (მთარგმნ.) 1213.
ტარასი არხიმანდრიტი, მესხიშვილი (გადამ.) 1213.
ტამარა 1496_{27} : 6.
ტარსაიძე, გ. (მასზე) 1467 : 29; 1489 ბ : 29.
ტასია მეგვიპტელი (მასზე) 1364 შენ. 2 ბ.); 1370 : 12.
ტბილელი იხ. **ტფილელი.**
ტერ-არუთინ, წყალობ, (გადამწ.) 1047.
ტერ-დავიდოვი, იოსებ 1496_{2} : 12.
ტერპილოვი, პოდპოლკოვნიკი (მასზე) 1196 (გვ. 148).
ტვენი, მარკ (კლემენსი) 1139.
ტვირონ სინოპელი 1114 (შენ. 3—4)
ტიმოთე (?) 1430 : 12.

ტიმოთე, მოწაფე პავლესი (მასზე) 1091 : 3.

ტიმოთე ალექსანდრიელი 1373 : 24.

ტიმოთე ანტიოქელი (მასზე) 1283 : 2.

ტიმოთე მიტროპოლიტი (გაბაშვილი) 1014; 1370 : 27.

ტლუკაანთ დავითი, გორელი 1244.

ტლუკაანთ დავითი, გორელი (მთარგნ.) 1244.

ტოტლებენი, გენერალი (მასზე) 1492 :6; 1493 : 18.

ტრაიანე, ჰრომთა სკიპტრისა მპყრობელი (მასზე) 1347 : 8,

ტრიფილე, ილუმენი (მთარგმნ.) 1218.

ტრიფილე (გადამწ.) 1374.

ტულოევი, იოსებ 1282.

ტრიფონი [|| ტურიფონი, ტჳრიფონი] 1352 (შენ. I : 52); 1399 (შენ. 2 კ).

ტფილელი, იოსებ, იოსებ თბილელი

ტყემალაძე, მ. დეკან. 1496 $_{3}$: 9.

უ

უმანეცი, კატო 1496 $_{28}$: 12.

უმანეცი, კ. (მასზე) 1467 : 39.

უმანეცი, ხერგი 1496 $_{28}$: 13.

უორდროპი, მარჯორი 1496 $_{7}$: 3.

ფ

ფავლენიშვილი, იასე, რომანოსის ძე (მასზე) 1467 : 46.

ფალავანდიშვილი (მასზე) 1103 : 13 (შენ.).

ფანასკერტელი-ციციშვილი, ფარსადან, ბოქაულთ-უხუცესი (მასზე) 1157.

ფანცხავა რომანოზ 1496 $_{23}$: 7.

ფარნავაზ, მეფე (მასზე) 1081 (შენ. 3, ა), 1276 (შენ.)

ფარნავაზ, ბატონიშვილი (ირაკლის ძე) (მასზე) 1103 : 5 (კა); 1127 : 20 ბ; 1257.

ფარნაოზი (გაზ. „ივერიის“ თანამშრომელი) (მასზე) 1488 : 18.

ფაშალიშვილი, სიკო 1496 $_{23}$: 1.

ფებრონია (მოწამე) (მასზე) 1370 : 24.

ფედოტოვი, ვ. 1496 $_{28}$: 2.

ფელტმანი (მასზე) 1481 : 34.

ფილიპე (წმ.) 1347 : 17.

ფილიპე ლათინთა ხუცი (მთარგმნ.) 1009 : 2.

ფილიპე თაბაურ-ყოფილი, იხ. თაბაურ-ყოფილი ფილიპე.

ფილიპე, ჰარმანი მღვდელი, იხ. ყაითმაზიშვილი, ფილიპე.

ფილმრამო ფილასოფოსი [აქიმი] (მასზე) 1092 (შენ. 1).

ფილოთეოს კოსტანტინეპოლელი. 1061 (შენ. 1 გ.).

ფირალოვი, გოდერძი 1280 (შენ. 2).

[**ფირდუსი**] 1104.

ფირცხალავა სამსონ (მასზე) 1115 (შენ. 2, გვ. 103).

ფირუზა [=**ჭავჭავაძე, ილია**] (მასზე) 1488 : 18.

ფოკას, ებისკოპოსი (მისი საფასით) 1366 (ანდ. 1,6).

ფოცხვეროვი, იოსებ (გადამწ.) 1292.

ფურცელაძე, ანტონ 1472 (შენ. ე).

ჶროუნდორჶი, ივანე ლეოვიჩი, ყიზლარის კომენდანტი (მასზე) 1082 : 1; 1292 : 1; 1361 : 1.

ჶუბლიო ლენტულო 1009 (შენ. 2 ა).

ქ

ქალდაგისძე კვირიკე (გადამწ.) 1338
ქავთარაძე, პა̄რახკევა 1496$_{24}$: 5.
ქაიხოსრო, მეფე ქართლისა (მთარგმნელის დიმიტრი ბაგრატიონის პაპა— (მასზე) 1009 (შენ. 1 : გ.).
ქაიხოსრო მეფის ასული (მამიდა პოეტის დიმიტრი ბაგრატიონისა—დამკვ.) 1009 (შენ. 1 : გ.).
ქალანთაროვი, იოვანე, ჯულელი 1281.
ქანთიფრელი, თომა, იხ. თომა ქანთიფრელი.
ქართლოს, თარგამოსის ძე (ქართველთა მამა-მთავარი) (მასზე) 1011 (ანდ.); 1021; 1292 : 1; 1361.
ქართველიშვილი, გ. 1496$_{3}$: 8.
ქართველიშვილი, გ. (მასზე) 1481 : 29.
ქართველიშვილი, ნ. 1496$_{24}$: 2.
ქართველოვი, იოანე (გრამატიკის შემდგენელი. მასზე) 1217 (შენ. 2).
ქებაძე, პეტრე (ყოფილი პატრონი წიგნისა—მასზე) 1071 (მინაწ.).
ქეთევან (**ერეკლე II-ს ასული** მასზე) 1013 : 1 (შენ. 2).
ქეთევან (**ერეკლე II-ს ასული**). კრბ. შემდგენ.) 1242 (ანდ. მისი, გვ. 185).
ქეთევან დედოფალი, (წამებული) 1193 : 26; 1219 : 5.
ქეთევან დედოფალი (წამებული) (მასზე) 1028 (შენ. 1); 1087 (შენ. 3); 1214 : 2; 1288 : 1; 1370 : 2; 1415 : 4 (შენ. ა); 1492 : 13.
ქელთანისძე, ბასილი (მასზე) 1347 (შენ. 4).
ქერელი ბექა (ფურცელაძე, ანტონ) (მასზე) 1472 (შენ. ე).
„ქირიმ ხანი." (აღწერა მისი საქმეებისა) 1361 : 2 (შენ.).
ქიტოშვილი, გრიგოლ, ზაქარია ნაცვლის ძე (გადამწ.) 1362.
ქიქოძე მოსე (მასზე) 1496 : 18
ქობულოვი, მდივანი (მასზე) 1100 : 14.
ქობულოვი, სვიმონ, მდივანი (მასზე) 1257.
ქრისტე [‖ იესო, ისო, მაცხოვარი, ძე დავითისი] (მასზე) 1005 : 2, 3, 4; 1009 (შენ. 2 : ა, ბ, დ); 1061; 1088 (შენ.3); 1134 : 3, 4; 1135 : 2; 1145 : ბ; 1150; 1151 (შენ. 1); 1192; 1225; 1228 : 1 (შენ. 3), 3; 1231; 1238 : 6 (შენ. ბ.); 1245 : 1—4, 7, 8, 17; 1246 (ანდ.); 1294 (ანდ.); 1335; 1336 : 4; 1347 : 24, 25, 46, 47, 53; 1352 (შენ. I : 121, 122); 1373 : 34; 1375 : 5, 6, 8, 9, 14; 1415 (შენ. 3); 1425 : 5, 6, 7, 8, 14.
ქრისტედორე 1088 (მინაწ.)
ქრისტეფორე ტფილელი 1283 : 53 (შენ.).
ქრისტინა (მოწამე) (მასზე) 1370 : 28.
ქსანთინოს მანუილ 1272 : 3 (შენ. 2).
ქსიფილონი, იხ. პაპუწისშვილი, იოანე, ქსიფილონი.
ქუთათელაძე ,არისტო მისი (ოჯახისაგან შეძენილი ხელნაწ.) 1017—1032.
ქუთათელაძე, არისტო (მასზე) 1417 (შენ. 2); 1496$_{20}$.
ქუთათელი, მღვდელთ-მთავარი (მასზე) 1500 : 6.
ქურციკიძე, სვიმონ (გადამწ.) 1203.
ქურხული, მახარობელ, ხუცესი (გადამწერი) 1081.

ღ

ღამბაშიძე, დავით (მასზე) 1496$_{21}$: 3.
ღამბაშიძე, ვახტანგ 1496$_{21}$: 2.
ღერმოკრატი (მასზე) 1222.
ღვთისავარო, ივანე 1268 : 9 (შენ.)
ღვთისავარო, ივანე (გადამწ.) 1268.

ღვთისმშობელი იხ. მარიამ, ღვთისმშობელი.

ღვინიაშვილი ლეონტი (შემომწ.) 1109, 1110, 1111.

ღოზარ, მეორე მეფე აფხაზეთისა (მასზე) 1283 : 96.

[**ღულაძე**?] **ანდრია** 1496_{25} : 5.

ღონნი, აბატი 1421 : 2.

ღოლობერიძე, ნიკ. (მასზე) 1499 : 11.

ყ

ყაზბეგი, ალექსანდრე (მასზე) 1472 (შენ. ე).

ყაითმაზაშვილი, ფილიპე, ჰარმანი (მთარგმნ.) 1012 (ანდ.).

ყარჩიხან სარდარი (მასზე) 1288 : 2.

ყაუხჩიშვილი, ს. (მასზე) 1337 (შენ. 5, 6).

ყაფლანისშვილი, მროველი—იხ. ორბელიანი ნიკოლოზ.

ყაფლანისშვილი, ვახტანგ—იხ. ორბელიანი, ვახტანგ.

ყაჯარი—იხ. ალა-მაჰმად-ხან, ყაჯარი.

ყვარყვარე — „პატრონი ყუარყუარე" 1242 : 12 (შენ.); 1347 (შენ. 4).

ყიფიანი, დიმიტრი, ალექსანდრეს ძე 1496_{2} : 6 ა.

ყიფიანი, დიმიტრი [ივანეს ძე] 1430 : 2; 1496_{2} : 6.

ყიფიანი დიმიტრი [ივანეს ძე] (მთარგმნელი) 1430 : 1.

ყიფიანი, დიმიტრი (მასზე) 1472 (შენ. ე); 1481 : 26.

ყიფიანი, ვარდენ 1496_{2} : 8.

ყიფიანი, კოტე (მასზე) 1496_{2}.

ყიფიანისა, ნინო 1496_{2} : 25.

ყუბანეიშვილი, ს. (მასზე) 1432 : 5 (შენ.).

შ

შააბაზ [**შაჰ-აბასი**] პირველი, სპარსთა მპყრობელი (მასზე) 1283 : 8 (2); 1288 : 1; 1370 : 2.

შავთელი, იოანე 1193 : 43.

შავროვი (მასზე) 1488 : 26.

შალვა-„პატრონი შალვა" (მასზე) 1242 (გვ. 184); 1347 (გვ. 301, შენ. 4).

შალვა (მოწამე) (მასზე) 1370 : 7; 1415 : 4 (შენ. ბ.).

შალიკაშვილი, ვალიკო 1496_{25} : 13.

შამილი (მასზე) 1489 ბ : 34.

შანიძე, აკაკი 1397 (შენ.).

შანიძე, აკაკი (შემომწირვ.) 1229, 1237.

შანიძე, აკაკი (მასზე) 1090 (შენ. 2.); 1238 (შენ. 1); 1279 (შენ.).

შარაშიძე, ივანე (მასზე) 1499 : 6.

შარვაშიძე, გიორგი 1496_{7} : 6.

შარდენი (მასზე) 1160.

შაქარაშვილნი (მათზე) 1347 (გვ. 301, შენ. 4).

შაჰაბას, სპარსთა მეფე. იხ. შააბაზ.

შაჰთამაზ ყაენი, ძე შაჰსულთან ჰუსეინისი (მასზე) 1359; 1383.

შაჰნადირ (მასზე) 1011 : 1.

შაჰნავრუზი [შახნავრუზი) 1013 : 1.

[**შაჰნაზაროვი**], **სერგო, სანთრუსას ძე** (გადამწ.) 1301.

შელლერი, ემმა 1496_{2} : 16.

[**შექსპირი**] **შეკსპირი** 1084 : ა, ბ.

შიო (ავტორი საგალობლებისა) 1243 (შენ. დ.).

შიო მღვიმელი (წმ. (მასზე) 1028 (შენ. 1); 1135 : 6; 1283 : 81 (შენიშვნა 1); 1336 : 11; 1344 (ანდ. I, II, შენ. 8); 1349 (შენ. 1, 2); 1349 (გვ. 306); 1371.

შიშკოვი (მასზე) 1390 (შენ.).

შუშანიკი (მოწამე) (მასზე) 1274 (შენ. 1); 1370 : 29; 1415 : 4 (შენ. ივ).

ჩ

ჩაატარის ძე [იხ. ჩხატარაის ძე].

ჩაიშხრი, ჯიმშერ—იხ. ჯიმშერ ჩხისარი

ჩარექოვი, ნ. 1496_{28} : 10.

[**ჩაჩიკაშვილი**] **ჩაჩიკოვი, გიორგი** (გად.) 1254.

ჩაჩიკაშვილი, ნიკოლოზ (გადამწ.) 1198; 1211 ა (შენ.) 1264.

ჩერქეზი, იხ. დოსითოს ნეკრესელი ჩერქეზიშვილი.

ჩერქეზიშვილი, ნიკოლოზ (მასზე) 1112 (ანდ. 2).

ჩერქეზოვი, იოანე, საამის ძე (გადამწ·) 1251.

ჩიკვაიძე, მაკრინე 1496_{27} : 22.

ჩიქვანაია, ევსევი 1496_{2} : 14.

ჩიქოანი ალექსანდრე (გადამწ.) 1291, 1311.

ჩიჩუა, გიორგი, ბექან დადიანის დისწული (მისი ბრძანებით გადაწ.) 1204.

ჩიჯავაძე, იოსებ (მასზე) 1459 : 60, 61 (შენ.)

ჩიჯავაძე, ოლღა დავითის ასული (შემომწირველი) 1061.

ჩოლაყაშვილი, ბეენა (მასზე) 1185 (შენ. 1).

[**ჩოლაყაშვილი**] **ბიძინა,** იხ. ბიძინა ჩოლ.

ჩოლაყაშვილი დიმ. 1496_{28} : 17.

ჩოლაყაშვილი, სოლომონ, პოდპორუჩიკი (გადამწ.) 1080.

ჩოლაყაშვილი, სოლომონ (შემომწირ.) 1366; 1367.

ჩოლაყოვი, თუშ-მოურავის შვილი, დიმიტრი (მასზე) 1257.

ჩრელაევი [ჭრელაშვილი] **გრიგოლ,** სიონის სობოროს დიაკონი (გადამწ.) 1285; 1296.

ჩუბინაშვილი, დავით 1303.

ჩუბინაშვილი, დავით (მასზე) 1011 (შენ. 1), 1308 (შენ.), 1359; 1381; 1383 (შენ.).

ჩხატარაისძე, პეტრე (რედაქ.) 1047; 1204.

ჩხიკვაძე, არჩილ (შემომწირვ.) 1108.

ც

ცაგარეიშვილი, გაბრიელ, დეკანოზი 1496_{1} : 16.

ცალქალამიძის ქვრივი ნინო (გადამწ.) 1097.

ცამციშვილი, გრიგოლ, დეკანოზი (მთარგ.—მასზე) 1416 (შენ. გ.)

ცერცვაძე, სოფრომ (მასზე) 1489 ბ : 41 (ბ, გ).

ცერცვაძის, სოფრომის მეუღლე (მასზე) 1489 ბ : 41 ბ.

ციმცაძე, ნავკრატიოზ (გადამწ.) 1031 (შენ. 1).

ციმცაძე, ნიკოლოზ (გადამწ. ნავკრატიოზის ძმა—მასზე) 1031 (შენ. 1).

ციციშვილი, ნიკოლოზ, სარდიონის ძე (შემომწირ.) 1433.

ციციშვილი - ფანასკერტელი, იხ. ფანასკერტელი-ციციშვილი.

ციციანოვი დავით (გად.) 1129.

ციციანოვი, პავლე. (კავკას. მთავარმმართველი) (მასზე) 1195 (შენ. 3).

ციციანოვი „მოვრავი“ (მასზე) 1282 : 2 (შენ.), 32, 47, 54, 56.

ციციშვილი, სონა 1496_{25} : 12.

ციცქიშვილი, ქრისტეფორე (შემომწ.) 1088; 1089.

წ

წერეთელი აკაკი, 1302 : 15; 1461; 1467—1500.
წერეთელი, აკაკი (მასზე) 1466, 1496 (1—3, 5, 7—9; 11, 12, 14, 15, 17, 21—30)
[წერეთელი აკაკის ოჯახი] (შემომწირ.) 1467—1500.
წერეთელი ალექსი (აკაკის შვილი) 1496 ($_{25}$: 21), (28 : 1).
წერეთელი, ანა (აკაკის დაი) 1496 $_{1}$: 1.
წერეთელი, ანა (აკაკის დაი) (მასზე) 1496 $_{16}$ ა : 2, 5.
წერეთელი, ანასტასია, მიხეილ თუმანიშვილის ასული 1496 $_{16}$: 3; $_{24}$: 8.
წერეთელი ანასტასია, მიხეილ. ას. (შემომწ.) 1001—1016; 1085.
წერეთელი, ბაბო (მასზე) 1334 (შენ. 2).
წერეთელი, ბეჟან 1496 $_{16}$: 2.
წერეთელი, გიორგი, დავითის ძე 1496 $_{16}$: 7.
წერეთელი, გიორგი, ექვთიმეს ძე 1085; 1496 $_{16}$: 3.
წერეთელი, გიორგი (მასზე) 1472 (შენ. ე).
წერეთელი, გიორგი ივანეს ძე 1496 $_{16}$: 4.
წერეთელი, გიორგი (გადამწ.) 1016.
წერეთელი, გრიგოლ 1496 $_{1}$: 21; 1496 $_{16}$: 8.]
წერეთელი, გრიგოლ [ზურაბის ძე 1035 (მინაწერი მისი).
წერეთელი, გრიგოლ [ზურაბის ძე (დამკვეთი) 1410; 1418; 1423, 1425 (ანდერძები).
წერეთელი, გრიგოლ (გადამწ.) 1420 : 3 (შენ.); 1421; 1424.
წერეთელი, გრიგოლ (მასზე) 1385; 1419 (შენ.).
წერეთელი, ზურაბ (დამკვეთის დავით მიტროპოლიტის მამა) 1009 (ანდ.).
წერეთელი, ეკატერინე, აბაშიძის ასული (აკაკის დედა) (მასზე), 1496 $_{1}$: 20. 23; 1496 $_{2}$: 4; 1496 $_{6}$: 1, 3(შენ.), 4.
წერეთელი, [ელენე, გიორგის ასული] ელიკო 1496 $_{9}$: 5; 1496 $_{25}$: 17.
წერეთელი, ელისაბედ 1496 $_{9}$: 6.
წერეთელი, თამარ 1496 $_{9}$: 8.
წერეთელი, ილიკო (აკაკის ძმა) 1496 $_{1}$: 27, $_{16}$ ა : 1.
წერეთელი, ნესტორ 1496 $_{16}$ ა : 4.
წერეთელი, ნიცა 1496 $_{2}$: 23; 1496 $_{9}$: 8; 1496 $_{27}$: 3.
წერეთელი, ნიცა (მასზე) 1467 $_{11}$.
წერეთელი, ოქროპირ 1496 $_{16}$ ა : 2, 3.
წერეთელი, როსტომ (აკაკის მამა) (მასზე) 1496 $_{1}$: 21, 22; 1496 $_{16}$ ა : 3,4.
წერეთელი, როსტომ 1496 $_{16}$: 1.
წერეთელი, სანდრო 1496 $_{16}$: 5.
წერეთელი, საშა, ბეჟანის ძე (მასზე) 1467 : 38.
წერეთელი, სვიმონ გიორგის ძე (შემომწირველი) 1070.
[წერეთლები?] „სვიმონები“ 1195.
წერეთელი, ქაიხოსრო (მასზე) 1195.
წერეთლის ასული ქეთევან, ცარევნა, გრიგოლ წერეთლის დაი 1385 (მინაწ).
წოვ[ი]ანოვი, ისაკ, მატიას ძე (გადამწ.) 1286.
წულუკიძე, ელენე, იულონის ასული (შემომწ.) 1062.
წულუკიძე, კატო 1496 $_{28}$: 5.
წულუკიძის ასული, ნინო (შემომწირ.) 1429.

ჭ

ჭავჭავაძე, ალექსანდრე 1103 : 3 (1—44); 1115 : 11 (შენ. 2); 1196 : 11 (ა—თ), 17; 1282 : 4; 1494 : 15 (შენ. ბ).

ჭავჭავაძე, ალექსანდრე (მთარგმნ.) 1146 : 2 (შენ.).

ჭავჭავაძე, გარსევან 1129 (შენ. 1).

ჭავჭავაძე, ილია 1302 : 14; 1496_{3} : 1.

ჭავჭავაძე, ილია (მასზე) 1119 : 3; [ფსევდ. მისი „ფირუზა“] 1488 : 18; 1499 : 7.

ჭარმაულის ასული სევდაოზ (დამკვეთი) 1367 (ანდ.).

ჭიჭინაძე, ბეტა (მასზე) 1474 : 3; 1481 : 27.

ჭიჭინაძე, ეფროსინე (ნიკოლაძის ასული). 1496_{3} : 7.

ჭიჭინაძე, ზაქარია 1496_{3} : 6.

ჭიჭინაძე, ზაქარია (შემომწირ.) 1053.

ჭიჭინაძე, ზაქარია (მასზე) 1455 (შენ. 3).

ჭრელაშვილი იხ. ჩრელაევი გრიგოლ, სიონის სობოროს დიაკონი.

ჭუმბურიძე, ნიკოლოზ (გადამწ.) 1029 (შენ.).

ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი დავით. იხ. დავით მიტროპოლიტი, ჭყონდიდელი.

ჭყონია, ალექსანდრე 1496_{15}.

ჭყონია, ილია 1496_{30} : 1.

ხ

ხანძთელი, გრიგოლ — იხ. გრიგოლ ხანძთელი.

ხარლამპიევი, ვ. 1496_{28} : 7.

ხარიტონ აფროდიელი 1196 : 3; 1222.

[ხაჩატუროვი] ტერ-ხაჩატუროვი, ისაკ, მეორედ გადამწერი, 1284 (ანდ. 6).

ხახანაშვილი, ალ. (მასზე) 1036 (შენ. 1).

ხელაშვილი, იონა 1197 (ანდერ.)

ხელაძე, ექვთიმე (მასზე) 1472 (შენ. ე).

ხელთუფლიშვილი, ელენე 1496_{8} : 3.

ხელთუფლიშვილი, მარიამ, ბესარიონის ასული (მასზე) 1496_{19}.

ხელთუფლიშვილის ოჯახი (მასზე) 1472 (შენ. ე.).

ხერ[ა[ანი, დავით 1442 (ანდ.).

ხერხეულიძე, ნიკოლოზ კათალიკოსი (მასზე) 1011 (შენ. 3); 1381 (შენ. 3).

ხერხეულიძე, ომან, მდივან-ბეგი 1049 : 1; 1308; 1359; 1383 (შენ.)

ხვედაბერიძე, თუში (მასზე) 1234 (შენ. 3).

ხონელი მოსე 1201; 1202 : 1.

ხოჯაევი, მარგარ ხაზარის ძე 1013 : 1.

ხოჯივანიშვილი სტეფანე 1496_{27} : 18.

[ხუდაბახი], პატრონი (მასზე) 1347 (შენ. 4).

ხუნდაძე, პატუ 1496_{2} : 20.

ხუნდაძე, სილოვან 1496_{2} : 20.

Хаханов, А. (მასზე) 1272 : 1, 2 (შენ.) იხ. Заозерский и Хаханов.

ჯ

ჯაბადარი, ალექსანდრე (შემომწირ.) 1381—1390.

ჯავათხან (მასზე) 1308.

ჯავახიშვილი, ივანე (მასზე) 1294 (შენ. 2).

ჯაიანი, ჭ. 1496_{26} : 2.

ჯაკობია, გიორგი (მასზე) 1066 (შენ. 1, 2); 1193 : 2 (შენ. 2, 3), 4 (შენ.), 8 (შენ.), 9 (შენ.), 10 (შენ.); 1212 (შენ.); 1227 : 4 (შენ. 2); 1306 (შენ.).

ჯალინოზ აქიმი 1092 (შენ. 1).

ჯამასპი (მასზე) 1299 (მინაწ.).

ჯანაშვილი, მოსე 1496_{8} : 5.

ჯაფარიძე, ალ. (შემომწ.) 1195.

ჯაფარიძე თინა (მასზე) 1479 : 2.

ჯაფარიძე, ილარიონ ივანოვ [!] 1115: 20 (შენ. 3, მინაწ.)
ჯაში, დიმიტრი 1496 $_{25}$: 14.
ჯიმშერ ჩაისარი (მასზე) 1299 (მინაწ.).
ჯინჭველაშვილი (მასზე) 1496 $_{26}$: 11.
ჯირახან (მასზე) 1299 (მინაწ.).
ჯორჯაძე, თ. 1496 $_{25}$: 1.
ჯუმათელი იხ. გიორგი ჯუმათელი, დარჩია.
ჯუმჯუმ—ხელმწიფე (მასზე) 1314 : 10 (შენ. 3).

ჰ

ჰაბო (მოწამე) (მასზე) 1370 : 17.
[ჰაოს] ჰავოს, თარგამოსის ძე (მასზე) 1021.
ჰომეროსი 1419.

გეოგრაფიულ სახელთა საძიებელი

[**ავსტრალია**] 1316 (შენ.).
აზია 1196 : 5; 1204 (ანდ.); 1316 (შენ. II).
ათინა 1283 : 51 (ანდ.).
ათონი 1271.
ალავერდი 1134 : 7.
ალავერდის ეკლესია (კახეთში) 1426.
ალაზანი 1308.
ალაზნის ველი 1159.
ალი (სამცხეში) 1347 : 59 (შენ. 2, 3).
ალისულტანი 1292 : 2 (შენ.).
ამერიკა 1189 (შენ. 1); 1316 (შენ. IV).
ამიერკავკასია 1195 (შენ. 3).
„**ანგლია**“ 1197 (შენ. 3).
„**ანჩა, საათაბაგოს ქალაქი**“ 1242 : 12 (შენ.).
„**ანჩისხატი**“ 1242 : 12.
არადეთი 1294.
არაზი 1309.
არტანუჯი 1205.
არაბეთი 1103 : 5 (შენ. კზ).
ასანური 1081 (შენ. 3, დ).
ატოცი 1134 : 7; 1135 : 5.
აფრიკა 1189 (შენ. 1); 1316 (შენ. III).
აფხაზეთი (ძვ. და ახ.) 1102; 1134 : 7; 1283 : 96; 1416 : 2.
აშტრახანი 1381 (ანდ. გვ. 342).
[**აწყური**] 1234 : 3.
ახალციხე [‖ **ახალციხისა ქუეყანა**] 1082 : 2; 1191; 1192 : 2; 1195; 1287; 1292; 1361 : 2.
ახტალა 1063 (შენ. 2 : გ).

ბაიაზეთი 1082 : 2; 1292 : 2 (შენ.).
ბალიანი 1081 (შენ. 3 : ე).
ბანდარის ზღვა 1283 : 8.
ბაქო 1469.
ბახტრიონი 1081 (შენ. 3—3).
ბეთლემი (სამეგრ.) 1145 ა.
ბეთლემი 1056 (შენ.); 1134 : 7; 1135 : 5; 1375 : 14.
ბელაქანი 1081 (შენ. 3-ზ).
ბიაბანი 1316 (შენ. II : 3).
ბივრიტია 1256 : 2.
ბოლონია 1384.
ბოჭორმა 1234 (შენ. 3).
ბრაზილის მხარე 1316 (შენ. IV—4).

გავაზი 1134 : 7.
განჯა 1082 : 2; 1179; 1292 : 2 (შენ.); 1308.
გარესჯის მთა 1309.
გარესჯის მონასტერი 1035 (ანდ.).
გაღმა მხარე (კახეთი) 1081 (შენ. 3—ვ).
გელათი 1135 : 5; 1215 : 2.
გერმანია 1316 [შენ. 4).
გოლგოთა 1314 : 13; 1348.
გორდი (სამეგრელო) 1496$_{21}$: 11.
გორი 1134 : 7; 1153; 1250 : 2 (შენ.)· 1284 (ანდ. 3).
გორი-ჯვარი 1134 : 7.
გრემი 1134 : 7.
გურია 1236 (შენ. 2).
გურია-იმერეთი 1237 (შენ. 4).
გურჯაანი 1134 : 7; 1308.

დავით-გარეჯა 1030; 1283 : 97 (შენ. 4); [1309]; 1035; 1323; 1347; 1350—1358.
დარიას მონასტერი (თბ.) 1348; 1368; 1370—1372.

დარუბანდი 1309.
„დაცკის სამეფონი“ 1316 (შენ. 6).
დიდო 1292 : 2 (შენ).
დილომი 1134 : 7.

ეგვიპტე 1184 : 1.
ევროპა 1098 : 1 (შენ. 1); 1184 : 1; 1189; 1204; 1316 (შენ. 1).
ეკატირინასლავი 1103 : 14.
ენისელი 1081 (შენ. 3—ზ).
ერევანი 1082 : 2; 1292 : 2 (შენ.).
ერთაწმინდა 1135 : 6.
[ე]სპანია [ესპანეთი] ‖ ლიშპანია 1199 (შენ.); 1316 (შენ. I).
[ესპანეთი] **ლიშპანია ახალი** 1316 (შენ. IV-1).

ვალე ნაოკარი 1347 : 59 (შენ. 3).
„ვარვარის მკარე“ იხ. მისრეთი.
ვაყა (სოფ.) 1302.
ვახანი 1235 (შენ. გ.).
ველისციხე 1134 : 7.
ვენგრიის სამეფონი 1316 (შენ. I-10).
ვლახეთი 1211 ა (შენ.).

ზაკინთე 1210 (შენ. 1).
ზარიძე (ადგ.) 1081 (წენ. 3-ე).
ზემო იმერეთი 1195 (შენ. 4).
ზემო ქართლი 1288 : 3.
ზიარი 1081 (შენ. 3—დ.); 1134 : 7.
ზურზუკი 1082 : 2.

თაბორი (თბილის.) 1362 (მინაწ.).
თბილისი [‖ ტფილისი, ტფილის ქალაქი] 1003; 1085; 1099; 1100; 1132 ბ; 1145 გ (შენ. 2); 1148 ა (მონაწერ.); 1157; 1158; 1193; 1195; 1196 : 5 (შენ.); 6 და სხვ. შენიშვნები); 1214; 1215; 1216 (შენ.) 1221; 1235; 1242 : 12 (შენ.); 1250 (შენ. 5); 1256; 1257; 1261; 1270; 1274 (შენ; 6); 1277; 1285; 1288 : 2; 1293; 1296 (შენ. 2); 1309 (და შენ. მისი); 1323; 1330 (შენ. 2); 1354; 1359 (შენ. 3); 1365 (შენ. 1); 1421 : 1 (შენ.); 1452 : 45 (შენ. 3); 1455; 1456 (შენ. 2); 1478 (შენ.).
თელავი 1100 : 12; 1134 : 7; 1283 : 51 (ანდ.), 97 (შენ.); 1359 (შენ. 3).
თელეთი 1081 (შენ. 3-ე).
თიანეთი 1081 (შენ. 3-ე).
თუშ[ეთ]ი 1292 : 2 (შენ.).

იასსა 1103 : 14.
იერუსალიმი 1056 (შენ.); 1134 : 7; 1135 5; (საბას ლავრა იერუსალიმში) 1107 (შენ. ვ), 1343; 1346 (ანდ. გადამწ.). 1347 : 4; 1375 : 10; 1314 : 13; 1375 : 7; 1379 : 2; 1347 : 27; 1425 (შენ. ა).
ივერია [ივერიია] 1103 : 5 კვ).
იმერეთი 1195 (შენ. 4); 1266; 1288.
„ინგლიზის სახელმწიფონი“ 1316 (შენ. I : 9).
ინდოეთის კუნძული 1316 (შენ. II-6).
ინდოეთის სახელმწიფონი 1316 (შენ. II-5).
ისპაანი 1048 : 5; 1362 (მინაწერ.)
იტალია 1316 (შენ. 3); 1386 : 2.
იტრია 1272 (მინაწ.).

კაბადუკია 1134 : 7; 1135 : 5.
კაბენის მონასტერი 1452 (ანდერ. 9 ა-ბ, გვ. 390—391).
კავთა 1134 : 7.
Кавказ 1452 : 45 (შენ. 3).
კალაუბანი 1134 : 7.
კარდანახი 1134 : 7.
კარის წმ. გიორგის ეკლ. 1087.
კაცხის მონასტერი 1496_1 : 26.
კახეთი 1129 (შენ. 2); 1130 (შენ. 1). 1195; 1204; 1288 : 3; 1359; 1381; 1397.
კესარია-კაბადოკია 1347 : 28 (ე).
კვერეთის უდაბნო 1496_1 : 24, 25.
კიევი 1103 : 15; 1140; 1141.

კლარჯეთი 1242 : 12 (შენ.).
კოზუზის ქედი (პრაღაში) 1153.
კონდოლი 1134 : 7.
კორინთა 1134 : 7.
კოსტანტინეპოლე [|| **კოსტანტინუპოლისი**] 1035 (ანდ.); 1199 (შენ.) 1256 : 2; 1272 : 3 (შენ. 2).
კრანია (ლავრა **ოლიმბოს მთაზე**) 1346 (ანდ.).
კრემენჩუკი 1007; 1210 (შენ. 1).
კუბა 1292 : 2 (შენ.).
კუკია (თბილ.) 1307 : 6.
კუმუხი 1082 : 2; 1292 : 2 (შენ.).
კურდღელაური 1197.

ლიტვის სამეფო 1316 (შენ. I—8).
ლიხთ-იმერეთი 1288.
„**მადრიტი**“ 1382.

მაზანდარანი 1288.
მაკაბული 1081 (შენ. 3-ზ).
მალთა 1035 (ანდ.).
მანავი 1134 : 7.
მარტვილი 1005.
მარტყოფი 1134 : 7.
მელაანი 1134 : 7.
„**მენგრელია**“, „**მინგრელია**“ [სამეგრელო] 1145 ა; 1266.
მთიულეთი 1257.
მისრეთი 1316 (შენ. III—8).
მოვაკანი 1309.
მოსაბრუნი 1081 (შენ. 3-ზ).
მოსკოვი [|| მოსკო] 1027; 1035 (ანდ.); 1048 : 6; 1069; 1103 : 5 (კ.); 1111; 1213; 1246; 1388; 1421 : 1; 1429.
Москва 1272 : 1,2.
მრავალმთის უდაბნო 1012 (ანდ.); 1074; [1248]; 1370.
მტკვარი 1309.
მუხრანი 1134 : 7.
მღვიმე (ზემო იმერეთი) 1195 (შენ. 6)
(მღვიმე] „**მღვიმის უდაბნო დიდი**“ 1344 (ანდ. I).
[მღვიმე] „**ეკლესია მღვიმისა**“ 1349 (ანდ.).
მცხეთა [და **სვეტი ცხოველი მცხეთისა**] 1283 : 41 (ანდ.), 59; 1309; 1336 : 11; 1359 (მინაწ.); 1377 (ანდ.); 1413 (ანდ.); 1415 : 4 (შენ. გ).

ნეაპოლი 1168.
„**ნიდერლანდია**“ 1316 (შენ. 5).
ნინოწმინდა 1134 : 7.

„**ნიჟნი**“ [**ნიჟნი-ნოვგოროდი**] 1069.
ნიქოზი (საყდარი მისი) 1346 (მინაწ. 1).
ნოვღოროდი 1196 : 14 (შენ.).
„**ნოვღოროდის პოსელენიე**“ 1250 : 1 (შენ. 1).
ნოლა 1237 (შენ. 4).

ოდიში 1014; 1134 : 7; 1221; 1345 (ანდ. III).
ოთხთუალი, სოფ. 1081 (შენ. 3—გ).
ოლიმბოს მთა 1346 (ანდ.).
ოპიზა 1347 (შენ. 3).
ოსიაური 1235 (შენ. გ).
ოქსფორდი 1154.
პალესტინა 1349.

პერმი 1257.
პეტერბურგი სანკტ-პეტერბურღი [|| პეტრებუხი] 1053; 1049 (შენ. 1); 1067 (შენ. 1); 1071; 1103 (5-თ); 1129 (შენ.); 1196 : 2 (შენ. 1), 3 (შენ. 2—3), 4 (შენ.), 5 (შენ.); 1308 (შენ.); 1377 (შენ.); 1421 : 1.
პრაგა 1153.
პროსკუროვო 1459.
რუისი [რუისის სამწყსო] 1294 (შენ. 1).
რუსეთი (|| „თეთრი რუსეთი“, „რუსია“, „როსია“) 1035 (ანდ.) 1069; 1134 : 7; 1195 (შენ. 3); 1241 (შენ. 1); 1266,

(ანდ.); 1283 : 41 (შენ.), 1381; 1418 (შენ. 2); 1421 : 1; 1429 (ანდ.).
საათაბაგო 1242 : 12 (შენ.); 1292 : 2.
საბას ლავრა (იერუსალ.) 1349.
საბერძნეთი 1210 (შენ. 1); 1283 : 41; 1346 (ანდ. გადამწ).
სამეგრელო 1145 ა (შენ. 1); 1266; 1339 (შენ. 3).
სამთავისი 1366; 1367.
სამთავრო 1215.
სამროველო 1294 (შენ. 2).
სამტრედია 1478 (შენ.).
სამურზაყანო 1416 : 2.
სამცხე 1242 : 12 (შენ.) 1283 : 51 (ანდ.).
საფრანგეთი 1035 (ანდ.); 1189 (შენ. 1).
საქართველო 1082 : 1; 1132 ა : 6; 1195 (შენ. 3); 1204 (ანდ.); 1219 : 1; 1292 :1; 1235 (შენ. გ); 1242 : 12 (შენ.); 1257; 1276 (შენ.); 1283 : 41 (ანდ.—„ზემოჲ საქართვ.“), 78; 1288 : 1,3; 1292 : 1, 2, 1308; 1309; 1339 (შენ. 3—„საქართველო ზემოჲ“ და „საქართველო ქუჱმოჲ); 1492 : 8.
საციციანო (ქართლისა შინა ადგილი) 1288 : 3.
საჩხერე 1424; 1425; 1496 ₂₄ : 9.
საცხაოტო 1081 (შენ. 3-ე).
საჯავახოს მხარე 1237 (შენ. 4).
სევასტია 1425 : 9.
სვანეთი 1328.
სირაკუზი 1222.
სკანდე 1360 (ანდ.).
სპარსეთი 1195 (შენ. 3).
სტანბოლი 1199 (შენ.) იხ. კოსტანტინეპოლი.
სურამი 1135 : 5.

ტრაპიზონი 1266; 1483 : 3.
ტროადა 1420 : 1; 1427.

ურუმის სახელმწიფო 1316 (შენ. II—1).
უსანეთი 1134 : 7.
უფლისციხე 1235 (შენ. გ.).
უძო 1134 : 7.

[ფადარი] **ფადარი** 1081 (შენ. 3-ზ).
ფაჰარა (მონასტერი იერუსალიმთან) 1379 : 2.
ფერზა ანუ სპანია (ფრანგეთის ქალაქი) 1199 (შენ.).
ფიჩხოანი 1081 (შენ. 3—ვ).
ფოთი 1271 (შენ. 2).
ფოთის ციხე 1195 (შენ. 3).
ფრანგეთი 1199 ა (შენ.).
ფრანცუზთა სახელმწიფო 1316 (შენ.2).
ფრანცია 1386 : 2.
ფშავ[ი] 1292 : 2 (შენ.).
ფხოველი 1134 : 7.

ქარელი 1235 (შენ. გ); 1288 : 3.
ქართლი [‖ „ქართლისა ქვეყანა“; „ქართლისა სამეფო“. „სანახები ქართლისა“] 1035 (ანდ.); 1048 : 5; 1129 (შენ. 2); 1130 (შენ. 1); 1160; 1225; 1276 (შენ.); 1288 : 3; 1292 : 1, 2. 1308; 1341 (გვ. 282); 1359; 1361 : 2; 1381 (შენ. 1).
ქართლ-კახეთი 1387.
ქაშოეთი 1134 : 7.
ქვიშხეთი 1429; 1430 : 2.
ქიზიყი [‖ ქისიყი] 1134 : 7; 1216.
ქირმანი 1048 : 5; 1200.
ქისტი 1292 2: (შენ.).
ქობულეთი 1258 ბ.
ქცხინვალი 1134 : 7.
ქუთაისი [‖ ქუთათისი] 1117; 1237 (შენ. 4); 1283 : 96; 1478 (შენ.).

ღლიღვი 1292 : 1 (შენ.).
ღოლლანდია 1098 : 2 (შენ.).

ყანჩაეთის ეკლესია 1452; 1453; 1454.
ყარსი 1082 : 2; 1292 : 2 (შენ.); 1308.
ყვარელი 1134 : 7.

ყიზილბაშთა სამეფონი 1316 (შენ. II--2).
ყიზლარი 1218.
ყირიმთა თათარნი 1316 (შენ. I—11).
ყუბა 1082 : 2.

შამბოანი 1308.
შაქი 1082 : 2; 1292 (შენ..)
„შვეთის სახელმწიფონი“ 1316 (შენ. I—7).
შილდა 1134 : 7.
შილდის ეკლესია 1116 (ანდ.).
შინდიში 1135 : 5.
შირაზი 1370 : 2.
შოროთა 1342 (ანდ. 2).
შუამდინარე 1349 (შენ. 1 ა).
ჩინეთის სამეფონი 3116 (შენ. II—4).
ჩხარი 1134 : 7.

ციმბირი 1257.

ძურძუკი 1292 : 2 (შენ)..
[წილკანი] 1380.
წინანდალი 1499 : 9.
წირქვალი (ზ. იმერეთში) 1195 (შენ. 4).

ჭარი 1292 : 2 (შენ.).
ჭირჭიმი, დაბა 1283 : 51 (ანდ.).
ჭოპორტი 1081 (შენ. 3-ე).

ხალკოპრატია 1347 : 53.
ხამსა 1082 : 2; 1292 : 2 (შენ.).
ხაშმი 1134 : 7.
ხერსონი 1103 : 14.
ხვარასანი 1035 (ანდ.).
ხვედურეთი 1198.
ხილის მხარე (ამერიკაში) 1316 (შენ. IV—3).
ხონი 1499 : 6 (შენ.).
ხუნძახი 1082 : 2; 1292 : 2 (შენ.).

ჴევი 1292 : 2 (შენ.).
ჴევსურ[ეთ]ი 1292 : 2 (შენ.).

ჯუგაანი 1081 : 3 (შენ. დ).
ჯუნგუთაი 1250 : 4.

ᲓᲐᲠᲒᲝᲑᲠᲘᲕᲘ ᲡᲐᲫᲘᲔᲑᲔᲚᲘ*

აგიოგრაფია

აბოს წამება 1370 : 17.
ავქსენტის „ 1247 : 23.
ანასტასიას „ 1370 : 15.
ანდრიანეს „ 1370 : 38.
არჩილის „ 1370 : 10.

[ბალავარ] სიბრძნე ბალავარისი 1013 : 3; 1126 : 1.
[ბარბარა] ცხოვრება და წამება ბარბარასი 1103 : 21; 1347 : 20; 1370 : 14.
ბიძინას შესხმა 1370 : 7.
[ბასილი] ამფილოქე იკონიელი. ბასილი კესარიელის ცხოვრება 1347 : 28.

გიორგი, წმ., პ˜ლ მოწამე (წამება) 1347 : 37—39.
გრიგოლი ღ˜თისმეტყველის ცხ-ბა 1347 : 31.
გულანდუხტ დედოფ. წამება 1370 : 23.

დავით და კოსტანტინეს წამება 1256 : 6; 1370 : 8.
დამიანე იხ. კოზმან-დამიანე.
დიმიტრის მოხსენ. 1347 : 13.

ეგნატის წამება 1347 : 56.
ევგენის „ 1347 : 23.
ევგენიას „ 1370 : 16.
ევსტათის „ 1347 : 8.
ევსტრატის „ 1347 : 23.
ევფიმიას „ 1370 : 3.
ევფროსინას „ 1370 : 5.
ეკატერინას „ 1347 : 55; 1370 : 13.

ელევთერ რომაელის წამება 1347 : 54.
ელისბარის შესხმა 1370 : 7.

თეოდორეს წამ. 1347 : 57.
თეოდორეს ცხოვრ. 1370 : 19.
თეოდორე ჯართ-მთავარის ცხოვრ. 1370 : 20.
თეოფისტას წამება 1347 : 8.

იოანე ოქროპირის ცხოვრ. 1347 : 59; 1416 : 2.
ირინას წამება. 1370 : 22.

კანონიკეს ცხოვრ. 1370 : 6; 1379 : 2.
კვირიკეს წამება 1335.
კოზმან-დამიანეს მოსახსენებელი 1347 : 14.
კოსტანტინე იხ. დავით და კოსტან.
კოსტანტი ქართველის წამება 1370 : 18.

ლუარსაბ მეფის წამება 1370 : 9.

მარდარის წამება 1347 : 23.
მარიამ მეგვიპტელის ცხოვრ. სოფრონი იერუსალიმელისა 1370 : 12.
მარინას წამება 1370 : 29.
მარინეს „ (ლექსად) 1077; 1086.
მაქსიმე აღმსარებლის ცხოვრება, თეოდოსი განგრელისა 1022 : 1.

ნიკოლაოს მირონ-ლუკიელის წამება 1347 : 21.
ნინოს ცხოვრება (ლექსად) 1225.
ორესტის წამება 1347 : 23.

---

* დარგები ანბანურად არის განლაგებული.

პალადის ცხოვრ. 1370 : 31.
პარასკევას წამ. 1370 : 4.
პელაგიას ცხოვრ. 1370 : 11.
პელაგია ანტიოქელის ცხოვრ. 1379 : 1.

სვიმონ მესვეტის ცხოვრ. 1283 : 3; 1347 : 1.
სპირიდონ, ტრიმითუნტის ეპისკოპოსის 1283 : 6.

ტასია მეგვიპტელის ცხოვრ. 1370 : 12.
ტიმოთე ანტიოქელის „ 1283 : 2.

ფებრონიას წამება 1370 : 24.
ფილიპეს მოსახსენებ. 1347 : 17.
ფრანჩესკეს ცხოვრება 1291.

ქეთევანის წამება 1370 : 2.
ქრისტინას „ 1370 : 28.

შალვას შესხმა 1370 : 7.
შიოს ცხოვრება 1371.
ჰაბოს წამება. იხ. აბოს წამება
კრებულები: წმინდათა ცხ-ბა 1313; მეტაფრასი 1336; 1347; 1425.

აპოკრიფული ლიტერატურა

აბრამიანი 1301 : 6; 1302 : 10, 13; 1307 : 8.
„ავგაროზები“ 1133—1136 ბ; 1435.
ავგაროსისა და ქრისტეს მიმოწერა 1005 : 2—4; 1009 (შენ. 2-ა-დ); 1027 : 32, 33; 1242 : 12; 1245 : 3; 1331 5—6; 1352 : 121.
ანდრია სალოსის ცხოვრება 1025; 1064 : 1; 1221; 1345.

ბიბლიური ამბები (ძვ. და ახალი აღთქმის აპოკრიფული ამბები): თარგმანებაჲ დაბადებისათვის ცისა და ქვეყანისა, თქმული ეფრემისა. 1064 : 2. წიგნი დაბადებისა ცისა და ქვეყანისა 1209; 1284; 1378; სიკვდილი აბელისა კაენისაგან 1301 : 9,12; იობის ლექსი 1307 : 2; 1391.
ახალი აღთქმის ამბები 1097 : 1; 1245; 1253 : 1,2,3, 4; 1314; 1375: 1,2, 3, 5—9, 11—15; 1391; 1434 : 1.

ღვთისმშობლის ცხოვრება, (მიცვალება, ცათ მოხილვა, ქება) 1006 : 1; 1078; 1259 : 2; 1314 : 12; 1432 : 5.

განსაწმედელის სულებზე 1287 : 1.

საიქიოსა და სამოთხისათვის 1253 : 4 1432 : 1, 4.

შიშველ-მართალთათვის 1283 : 94.
დანიელ მარტომყოფელის გამოცხადება 1099.
დიონისიოს არიოპაგელის ცხოვრება 1314 : 11; 1336 : 10.

იოანე მახარებელის ცხოვრება და გამოცხადება 1336 : 1,2; 1346; 1314 : 1.

საკვიმატო დღეები 1027 : 9; 1092 : 5; 1266 (შენ. 2 ა); 1432 : 6.
საკვირაო 1259 (ნაწყვეტი); 1328; 1432 : 3.

შელოცვანი : 1103 : 17,18; 1148ა; 1258ა; 1262 (შენ. 2); 1302 : 3; 1331 : 7—20; 1352 : 38, 40, 42, 43, 47, 50, 52, 60, 69, 82, 95, 96, 97, 103, 105, 106, 122, 123, 124, 127—129, 131, 133.

წიგნისაგან მარგარიტისა 1296.

ასკეტიკა

აპოფთეგმატიკა 1023 : 3; 1053 : 1.

გვირგვინი 1242 : 13.

იოანე ოქროპირის ოქროს წყარო 1074.
იოანე სინელის კლემაქსი (ი. პეტრიწის თარგმ.) 1023 : 1,2; 1283 : 44. (ექვთიმე მთაწმიდ. თარგმ.) 1271; 1354; 1369.

მამა ანტონის თქმულთაგან 1342 : 2, 3, 5.

სამოთხის ყვავილი 1043.
სიტყვანი მეცნიერებისანი 1283 : 75, 93.
სწავლანი სულიერნი 1023 : 6—13.

შვიდთა ცოდვათათვის (ნიკოლოზ ორბელიანისა) 1111.

ასტრონომია—ასტროლოგია

ზოდიაკოთათვის 1027 : 6, 30; 1441.
მეცნიერობაჲ მზისა 1452 : 46.
მზის მსრბოლობა 1092 : 7.

მთვარის მსრბოლობა 1266.

შვიდნი სარტყელნი ცისანი 1027 : 30.

სარტყელნი ცისანი 1452 : 24.

ბიბლიოლოგია

ბიბლია (წიგნები: დაბადებისა—შესაქმე, გამოსლვათა, ლევიტელთა, რიცხუთა, მეორე რჯულისა) 1207. **საწელიწდო საწინასწარმეტყველო** 1350.
ფსალმუნი დავითისი 1112; 1264; 1302 : 5 (ფრაგმ.); 1454.
ბიბლიისათვის 1283 : 82, 84; 1301 : 12.
ახალი აღთქმა: სახარება-ოთხთავი 1030; 1031; 1059; 1114; 1192; 1294; 1240; 1326; 1331 : 1—4 (ნაწყვ.); 1275; 1301 : 8 (ნაწყვ.); 1321; 1322 : 1 (ნაწყვ.); **შიო-მღვიმის ოთხთავი** 1344; 1351; 1395; 1396; 1409; 1445 **ყანჩაეთის ოთხთავი** 1453.

იოანე მახარებელის გამოცხადება 1346 : 1.

ბიო-ბიბლიოგრაფიული მასალა

ამვროსი ნეკრესელი (მის კრებულში მოცემული ბიბლიოგრ. ცნობები) 1283 : 29. (შენ. 1—3), 63 (ანდერძი),

გორგაძე, სერგი, აკაკი წერეთლის ბიბლიოგრაფია 1466.

დავით რექტორი (ბიო-ბიბლიოგრაფ. ცნობები) 1100 : 6, 8, 9.

დოსითეოს ნეკრესელი (დავით რექტორის ცნობები მასზე) 1100 : 8, 9.
ექვთიმე მთაწმიდელი (ანდერძი მისი) 1354.

იოანე მთაწმიდელი (ანდერძი მისი) 1341.

წერეთელი აკაკი (ბიო-ბიბლიოგრაფ. ცნობები მის ავტოგრაფებში) 1474 : 1; 1475 : 26—31, 34 (შენ.); 1479 : 16; 1486 (შენ.); 1491 : 2; 1492 : 1—3, 5, 7; 1500 : 9.

ხელაშვილი, იონა 1197 (ანდ.).

ბიოგრაფიები

გასანდის 1153 : 6.
გუტენბერგისა 1153 : 3.

ვაზასი, გუსტავის 1153 : 5.

ესოპესი 1224 : 1; 1385.
ეფთიმე მთაწმიდელისა (გიორგი ხუცეს მონაზონის) 1413.

იოანე მთაწმიდელისა (გიორგი ხუცეს-მონაზონის) 1413.

კიროსის 1054 : 6.
მოცარტის 1153 : 1.

[**პლუტარხოსის აღწერანი**] 1422.

ჟანნა დარკისა 1153 : 4.

რუბენსის 1153 : 2.
სოკრატის 1054 : 4.
სუვოროვის 1054 : 3.

გეოგრაფია და მოგზაურობანი

საქართველოს გეოგრაფია: (ვახუშტი) 1011 (შენ. 1); 1063; 1381. (შენ. 2) (დავით რექტორის აღწერა ახალციხისა და სხვ.) 1082 : 2; 1292 : (2); 1361 : 2.

გაბაშვილი, ტიმოთე. მოხილვა 1014; 1370 : 27 (ნაწყვ.).
გეოგრაფია და ისტორია ასურეთისა 1004.

გეოგრაფიულ სახელწოდებათა საძიებელი 1283 : 88.

ევროპის ხალხთა დახასიათება (თარგმ.) 1098.
მსოფლიო გეოგრაფია (თარგმ.) 1316.
სამგზავრო გეოგრაფია (თარგმ.) 1003.

წერეთელი, აკაკი. (ტრაპიზონი) 1483 : 3.

[გეოლოგია]

კითხვა-მიგება: რაჲ არს გარეგანი ქვეყანისა? მიგება: ზღუა არს... 1027.
მეტეოროლოგიურ ცნობებში ჩართული: [მიწის ძვრისათვის] 1092 : 8.

დემოგრაფია

ორბელიანი, ნიკოლოზ. მროველის სამწყსოს დავთარი 1715 წ. 1294.
ქართლ-კახეთის თავად-აზნაურთა ნუსხა (გეორგიევსკის ტრაქტატიდან) 1387.

დოგმატიკა

ათანასი ალექსანრდიელი. აღსარება...
ათნი მცნებანი 1026 :7; 1027 : 14; 1301.

აღსარება მართლისა სარწმ. 1027 : 24; 1283 : 71.
გიორგი მთაწმიდელის 1111: 2; 1283:29 (მიქელ სვინკელისა), 35; ნიკოლოზ ტფილელის (ორბელიანისა) 1283 : 46; **საქრისტიანო**

მოძღვრება ს. ს. ორბელიანისა 1242 : 10; ტლუკაანთ დავითის 1244.

მირონისათვის 1027 : 20, 22.

სეფისკვერისათვის 1283 : 72.
სიბრძნე ბალავარისი 1013 : 3; 1126 : 1.

შვიდთა კრებათათვის 1027 : 18.
ცხრა ნეტარება 1027 : 15.

ეგზეგეტიკა

ათანასე ალექსანდრიელი, თარგმანება ფსალმუნთა 1283 : 73.
ანდრია კესარიელი, თარგმანება გამოცხადებისა იოანე მახარებლისა 1005 : 1; 1346 : 2.

ბასილი, დაწყებისათვის იოანეს სახარებისა 1064 : 3; მისივე. სულისწმიდისათჳს 1064 : 4.
ბიბლიის სიმბოლიკისათვის 1283 : 5; 43.

განმარტება სარწმუნოების სიმბოლოსი 1096 : 2; 1283 : 49.

დავით ბატონიშვილი, განმარტება სარწმუნოების სიმბოლოსი—1283 : 47.

იოანე ოქროპირი, მათეს სახარ. თარგმანება 1338; 1341; 1366.
მაქსიმე აღმსარებელი. განმარტება სიტყვათა (თალასეს მიმართ) 1022 : 3.
მოწმობანი ქრისტესათვის 1256 : 5.

ორბელიანი, მზექაბუკ. თარგმანი მამაოჩვენოსი 1228 : 2.

საუფლო ლოცვის (მამაო ჩვენოს) თარგმანებანი 1245 : 2; 1246 : **ი გ.**
სახარების იგავთა განმარტება 1256 : 1.
წურთნანი, თარგმანობანი 1230.

ევფუდი. იხ. საეტლო და სამთვარიო.

ეთნოგრაფია

წერეთელი, აკაკი 1493 : 19.

ენათმეცნიერება

ა. გრამატიკა

ანტონ I. ქართული გრამატიკა 1071; 1072; 1073.

ანონიმური (ქართული ენის) 1051; 1096 : 1; 1106 (სწავლა ლექსთთხზულებისათვის); (სომხურ-ქართულთათრული, ქართული ტრანსკრიპციითა და განმარტებებით) 1152; (ქართული ენისა, იოანე ქართველიშვილის მიხედვით) 1217.

ბ. ლექსიკოგრაფია

ლექსიკონები: **ს. ს. ორბელიანისა** 1035; 1116; 1238; 1276; 1297; 1429.

რუსულ-ქართული 1285.

სარაჯიშვილი, ალ. სიტყვის მოქცევა 1185.

ჩუბინაშვილი, დავით. თეიმურაზ II-ს „სარკე თქმულთას“ ლექსიკონი. 1303.

ტექსტებთან დართული: სამკურნალო მცენარეებისა და წამლების 1281; „წიგნის სიტყვანი, გლეხურად თარგმანებული“ 1372 (შენ.).

წერეთელი აკაკი (ლექსიკონი) 1494 : 13.

ეპისტოლენი

(საერო შინაარსისა)

ამვროსი ნეკრესელი. ბარათების წიგნი 1334.

დავით რექტორი იოანე ქობულოვს 1100 : 14.

ერისთავი, გიორგი (ლენერ.) ეპისტოლენი 1216.

ეპისტოლე შვილისა მამისადმი (ნაწყვ.) 1307 : 7.

ეპისტოლეს ნაწყვეტი 1362 : 5.

კირიონ ეპისკოპოსი (შემდ. კათალიკოსი). წერილები 1459—1461.

ნაპოლეონისა და **პაპის** მიმოწერა 1386.

წერეთელი, აკაკი. მიმოწერა. 1496_1: 1, 2, 20—23, 27; $1496_{2,3,4,5}$; 1496_6 : 1, 2, 4—6; 1496_{7-80}.

(სასულიერო შინაარსისა)

დიონოსი, [ა]თინელთა ეპისკოპოსი. ებისტოლე ტიმოთეს მიმართ 1091 : 3

ევსები კარპიანეს, იხ. **ბიბლიოლოგია,** სახარება-ოთხთავი, იხ. **ასკეტიკა,** იოანე სინელის კლემაქსი.

ზოოლოგია

ენტომოლოგია

ისტორია მწერთა სავნებელთა (თარგმნილი რუსულიდან) 1010.

ისტორია

[ასურეთის] გეოგრაფია და ისტორია ასურეთისა 1004.

მსოფლიო ისტორია: დავით ბატონიშვილი. ისტორია ნარკვევი. 1130; 1251; **სარაჯიშვილი, ალ.** მსოფლიო ისტორია 1184 : 1. ევროპის სახელმწიფოთა ახალი ისტორია (ნაწყვ.) 1189. „ახალი საუკუნეები“ (რუსულად) 1304 : 5. „ყოვლად საზოგადო ისტორია“ 1418. ხრონოგრაფი (**არჩილისა** და **ბ. სოლოლაშვილის** (თარგმ.) 1198; 1358.

საქართველოს ისტორია

ანტონ I. საქართველოს მოკლე ისტორია 1082 : 1; 1292 : 1; 1361 : 1.

„აფხაზეთის ისტორია ბაგრატ მეფისა“ 1283 : 96.

ვახუშტი. ცხოვრება ქართველთა 1011 (ჩანამატი ადგილებით — შენ. 4); 1063; 1309; 1381.

[თამარაშვილის ბიბლიოთეკიდან] ქართლის ცხოვრება 1067.

თეიმურაზ ბატონიშვილი და სხვ. შემოკრებული მოთხრობა საქართველოისა 1288.

შემოკლებული ცხოვრება საქართველოსი 1021.

ხერხეულიძე, ომან. მეფობა ირაკლი მეორისა 1049 : 1; 1308; 1359; 1383.

საქართველოს ისტორია (მასალები)

1016 : 6 (იმერეთის გუბერნიის დაწესება 1846).

1016 : 7 (იმერეთისა და გურიის ადმინისტრაციული შეერთებისათვის 1847).

1020 : 9 (შინა-ყმათა, ხელზე მოსამსახ. მდგომარეობა მე-19 ს. 60-იან წწ.).

1027 : 31 (პირველნი სახელნი ბაგრატიონთანი).

1103 : 10—12 (არჩილისა და პეტრე I-ლის ურთიერთობისათვის. არჩილის ანდერძი).

1129 („გეორგიევსკის ტრაქტატი“).

1144 : 2,3,7 (ისტ. მინაწ.).

1145 ა (ანტონ ჭყონდიდელის საბუთი) 1846 წ.).

1156 (ალ. სარაჯიშვილი. თავადიშვილის მეურნეობა).

1157 (ალ. სარაჯიშვილი. ერთი გლეხკაცის ოჯახი).

1184 : 3 (ალ. სარაჯიშვილი. სმა-ჭამა ძველად).

1191 (კათოლიკობისათვის საქართველოში).

1195 (ქრონოლოგიური ცნობები მე-19 ს. დასაწყ.).

1196 : 18 (დავით ალმაშენებლის ანდერძი).

1235 — შენ. გ. (ქრონოლოგიური ცნობები).

1242 : 12 — შენ. (ანჩის ხატისათვის).

1257 (კობიაშვილისა და ალადაშვილის ანდერძი 1807 წ.).

1283 : 53 (განჩინება ზაქარია ხუცისათვის).

1283 : 59 (შენ. 2—ერეკლე მეფის დაბადების დღე).
1283 : 60 (შენ. 3—4. ერეკლე II და სხვ. დაბადება-გარდაცვალების თარიღები).
1283 : 78 (ანტონ I—ერეკლესადმი).
1283 : 83 (შენ. ერეკლე II სათვის).
1296 (ნიკოლოზ ორბელიანი. მროველის სამწყსოს დავთარი 1715 წ.).
1284 (ანდ. 3—მე-19 ს. დასაწყისის ამბები).
1301 : 5; 1307 : 6 (თამასუქები).
1301 : 10 („საამხანაგო გარიგების წიგნი“).
1301 : 3, 11; 1344 (შენ. 6) (ნუმიზმატ. მასალა).
1334 (შენ. 1—ისტ. პირთა წერილები და საბუთ.).
1344 (შიო-მღვიმის ოთხთავის შენიშვნები 6, 7, 8, 9—მოჭედვის ფასი, ირაკლი II-ის წყალობის წიგნი, მომჭედავის ანდერძი, თარხნობის წიგნი).
1346 (ოლიმპოს მთის ხელნაწერი 978 წლისა—ანდერძები ისტ. შინაარსით).
1347 (შენიშვნები და მინაწერები გვ. 301—302).
1348 (თეიმურაზ I-ლის მოსახსენებელი მინაწერში).
1349 (ტიბიკონი მეფეთა და კათალიკოსთა მოსახსენებლებით. გვ. 304—305).
1350 (1085 წ. ანდერძი დავით აღმაშენებლის დროინდელ ისტ. პირთა მოსახსენებ.).
1359 (შენ. 3—ქრონოლოგ. ცნობები).
1426 (შენიშვნები და ანდერძები — ერეკლე II-ს მეფობა).
1452 : 45 (შენ. გვ. 387, 390, 391—ყანჩაეთის ჟამ-გულანის ისტ. მინაწერები და სხვ.).
1453 (ყანჩაეთის ოთხთავის ისტ. მინაწ. შენ. 4—8).
1483 : 2 (წერეთელი, აკ. ბანკის დაარსება).
1492 : 4 (წერეთ. აკ. ბანკის გახსნა ქუთაისში).
1493 : 15; 1496_1 : 18 წერეთელი აკ. მარგანეცის შესახებ).
1496_1 : 24 (კვერეთის უდაბნოს ქონების ნუსხა).
1480 : 1ა; 1494 : 3; 1500:5 (წერეთ. აკაკი. წოდებანი საქართველოში).

კალენდარული ხასიათის მასალა

კალანდრა და ლურზნამა 1013 : 5.
კალანდრა ეზრა წინასწარმეტყ. 1027 : 10—11.
კალენდარული ცნობები 1301 : 7.
მოხავალისა და ამინდისათვის 1092 : 7—8.

კანონიკა

სჯულის კანონები და მათგან გამოკრებილი მუხლები 1026 : 1,2,4, 5; 1190; 1242 : 9 (დიდისა ვასილისა); 1272 (სჯულის კანონი 307 თავად); 1283 : 1, 18, 21, 85; 1323 (სჯულის კანონი); 1365 : 4 (ქორწინებისა თავთათვის); 1373 (სჯულის კანონნი); 1365 : 3.

მეტეოროლოგია

ავისა და კარგის ამინდისათვის 1027 : 10—11; 1092 : 8.

ამინდის გავლენა ადამიანზე 1283 : 95; **ამინდის გავლენა მოსავალზე** 1441 : 5.

მზითვის წიგნი (გამოცემული) 1052.

მკითხაობა 1092 : 1, 4 (ასოთ სამღერალი); 1283 : 95 (სამკითხაო კენჭებით). იხ. აგრეთვე სამთვარიო და საეტლო.

მითოლოგია

1013 : 4 (ბერძნ. მითოლოგიის ლექსიკონი).
1389 (ზღაპრების [მითების] ისტორია).
2420 : (არგონავტ. ლაშქრობა და ტროადის ომი).
1421 : 2 (**აბბატი ლონნი.** დანაკუწთება მითოლოღიისა).

მკურნალობა

1042 (სამკურნალო წიგნი).
1092 (შენ. 1—სამკურნ. ხასიათის დარიგებანი).
1124 (სამკურნალო წიგნი).
1142 (სამკურნალო წიგნის ფრაგმ.).
1148 ა, ბ.
1255 ა. (კარაბადინის ფრაგმ.).
1255 ბ (ცხენის კარაბადინის ფრაგ.).
1266 (შენ. 2—ბ,გ.—სისხლის გაღება).
1283 : 91 (შენ. 2, 3—სისხლის გამოშვება).
1283 : 95 (შეხ. 2—ხელის გახსნა).
1289 (კარაბადინი).
1281 (სამკურ. მცენარეებისა და წამლების ლექსიკონი).
1318 (დანარჩენებზე სრული და ძველი სამკურნალო წიგნი).
1452 (გვ. 382, შენ. ბ, ვ—ხელის გახსნა, წურბლის მოკიდება და სხვ. სამკურნალო ხასიათის დარიგება და ცნობა).
1496_1 : 19 („კუზმიჩის ბალახი“—სამკურნ.).

მხატვრული ლიტერატურა

(პოეზია)

[**ავალიანი**] 1151.
ავალიშვილი, გიორგი 1196 : 9.
ამილახვარი, ალექსანდრე 1103 : 2.
ამვროსი ნეკრესელი 1283 : 85 (ანდ. ლექსად.). 1283 : 87 (ანდ. ლექსად.).
ანდრონიკაშვილი, ქაიხოსრო 1193 : 41.

ანტონ I, კათალიკოსი 1016 : 10; 1193 : 46; 1283 : 78 (აკროსტიხნი).
არჩილ II 1193 : 12, 13, 17, 34; 1219 : 2, 4; 1269 : 2.

ბაგრატიონი, დიმიტრი 1013 : 2; 1016 : 12; 1127 : 1—9, 12—17, 19—22; 1132 ა : 10; 1227 : 2.
ბარათაშვილი, ნიკოლოზ 1115 (ავტოგრაფი); 1304; 1430 : 6.
ბეჟანიანი. იხ. [როსტომიანი).
ბესიკი (**ბესარიონ გაბაშვილი**) 1146 : 1 (ა—გ); 1150; 1455 (გორგაძისეული გამოცემის დედანი).
ბოდბელი ონოფრე. იხ. ონოფრე ბოდბელი.

გაბაშვილი, ბესიკი. იხ. ბესიკი.
გაბაშვილი, ზაქარია 1103 :9; 1196 : 8; 1214 : 1; 1311.
გოგია ბატონიშვილი 1420 : 2 (ა—ვ).
გურამიშვილი, დავით 1020 : 10; 1220.

დავით მეფე, იმან-ყული-ხანი 1193 : 5.
დავით რექტორი 1045 (ა-ბ); 1100 : 1—5, 10—13.
დვანაძე, გიორგი 1132 ა : 15— 18; 1132 ბ.
დოსითეოს ნეკრესელი [ჩერქეზიშვილი] 1100 : 8, 9; 1193 : 33.

[**ეშხი ხონია**] 1193 : 40.

ვახტანგ VI 1048; 1193 : 19, 35.

თეიმურაზ I 1020 : 2—6, 10, 11, 14, 15, 36; 1227 : 1, 4; 1268 : 8; 1269 : 3; 1290 : 2, 3—6; 1306.
თეიმურაზ II 1020 : 1, 7; 1193 : 1—4, 8, 9; 1269 : 1; 1290 : 7.
[**თეიმურაზ ბატონიშვილი**] 1430 : 10.

იაკობ შემოქმედელი 1132 ა : 2; 1193 : 39.
იესე 1193 : 40 (შენ.).

[**იოსებ თბილელი**] სააკაძე 1132 ა : 1; 1193 : 18, 38.
ისაკ მცირე [და გაბაშვილი, ზაქარია] 1103 : 9; 1214 : 1; 1311.
კრილოვი 1196 : 14 ა, ბ, გ.

ლამარტინი 1431.
ლაფონტენი 1132 ა: 12.
ლარაძე, პეტრე [ყარიბი] 1016 : 1 (1—8).

მაჩაბელი სვიმონ 1132 ა : 3; 1196 : 10.
[**მესხიშვილი**] ალექსიევი, **ეფრემ** (ზმები) 1132 ა : 4—6, 8, 9, 1132 ა : 7.
მუხრანსკი, გრიგოლ 1016 : 9.

ნექაძე, პეტრე [მგალობელი] 1193 : 16.
ნიკოლოზ რუსთველი 1193 : 6.

ოდოევსკი (ალ. ჭავჭ. თარგმნ.). 1146 : 2.
ომაინიანი (ნაწილობრივ პროზით) 1066; 1212; 1362 : 3.
ონოფრე ბოდბელი 1193 : 1 (შენ. 3), 7.
ორბელიანი, გრიგოლ 1132 ა : 20; 1196 : 12, 14, 15; 1250 : 1—6.
ორბელიანი, დიმიტრი 1103 : 1; 1193 : 42.
ორბელიანი [ყაფლანიშვილი] **ვახტანგ** (მე-18 ს. პოეტი) 1127 : 10; 1193 : 20; 1219 : 3; 1420 : 4.

პუშკინი, ა. ს. 1196 : 16; 1250 : 3.

რუჟე-დე-ლილი (მარსელიეზა, ფრანგ.) 1304 : 2.
[**როსტომიანი**] 1104; **ბეჟანიანი** 1254.
რუსთველი, შოთა. ვეფხის ტყაოსანი 1079; 1090; 1128; 1205; 1279; 1280; 1282 : 43 (ნაწყვეტები); 1290 : 8 (ნაწყვ.).

რუსთველი. ხახულის ხატის წარწერა (იამბიკო) 1196 : 19.

ტულოევი, იოსებ 1282.

ქეთევან წამებული. „ან—ამას ვტირი“... 1193 : 26; 1219 : 5.

ყიფიანი, დიმიტრი 1430 : 2.

შავთელი 1193 : 43.

წერეთელი აკაკი (ავტოგრაფ.) 1467—1471; 1473 —1476; 1479; 1480; 1481; 1484; 1485; 1487; 1488; 1489; 1494; 1497; 1498.

წერეთელი, გიორგი (ავტოგრ.) 1085.

ჭავჭავაძე, ალ. 1103 : 3 (1)—(14); 1115 : 11 (შენ.); 1132 ა : 25; 1196 : 11, 17.

მხატვრული ლიტერატურა

(პროზა)

ათას-ერთი ღამე (ნაწყვეტი) 1167; 1310.
ალექსანდრიანი 1047; 1204; 1249.
ალექსიანი 1307 : 1.
ამირან-დარეჯანიანი 1080 : 1; 1202 : 1.
ანდაზები 1125.

ბაგრატიონი, დიმიტრი, ღამის ალერსი. 1103 (ი, ე); 1127 : 18; 1103 (კ ზ).
ბარამ-გულანდამიანი 1002; 1038; 1097 : 3; 1208 : 2.

გამოცანები (ლექსად და პროზ.) 1050; გ. ავალოვისა 1196 : 9.
გულასპიანი 1083.

დიუმა, ალ. 1037.

„ელეგია კლეონასი ცინეის მიმართ“ 1196 : 6.
ესოპე 1224 : 2.

ველისარ. ისტორია ღელიმერისა 1232.
ვესტენბურლი, რ. 1196 : 2,
ვითარ საშიშო არს მეცნიერ ყოფად 1430 : 11.
ვისრამიანი 1211 ა : 1; 1211 ბ.
ვოლტერი 1196 : 4; 1382.

ზალუმჯანიანი 1211 ა : 3.

თიმსარიანი (დავით რექტ. რე დაქც. 1045; (თეიმურაზ II) 1290 : 7.

ლამარტინი 1250 : 9.

მარმონტელი 1007.
მაჰაფჰარატა (ალ. სარაჯიშვ. თარგმ.) 1166.
მეფის ასულის მარიამის ამბ. 1131.
მეორეთ მოსვლა (მოთხრ.) 1384.
მირიანი 1055 : 1; 1095; 1202 : 2; 1226.

ნამქრიანი ღამე (თარგმ.) 1430 : 9.

ომაინიანი 1066; 1212; 1362.
ორბელიანი, სულხან-საბა. სიბრძნე სიცრუისა. 1038 : 1; 1211 ა : 2; 1233; 1290 : 1; 1363.

[**რაზმა-შახ ამბავი**] 1055 : 3.
რამაიანი 1178.
[**როსტომიანი**] 1104; 1301 : 14.
რუსუდანიანი 1036.

სარაჯიშვილი, ალექსანდრე 1161; 1170; 1184 : 2; 1160; 1164.

სიბრძნე ბალავარისი 1013 : 3; 1126 : 1.
სირინოზიანი 1039.
სოფლურნი სამხარნი (თარგმ.) 1147.
სპისა 1196 : 1.

ტვენი, მარკ. 1139.
ტიმოთე, ანუ დამტკიცება... 1430 : 12.

[**უცნობი ავტორის რომანი.** რუსულიდან] 1149.
ქალ-ვაჟიანი 1105; 1214 : 4; 1376 : 2.
ქილილა და დამანა 1016 : 8 (ფრაგმ.); 1200; 1362 : 4.
ქუჭყანა, ვითარიცა არს ხილჳა ბაზუკასი 1196 : 5.

ყარამანიანი 1017; 1040; 1041; 1199 ა, ბ; 1211 ა : 5; 1278; 1376 : 1.

შვიდვეზირიანი 1286; 1287 : 2.

ჩარდავრიშიანი 1001; 1208 : 1; 1211 ა : 4; 1223; 1295; 1362 : 1.
[**ჩინეთის ხელმწიფის ქალის ამბ.**] 1055 : 2.

წერეთელი, აკაკი (ავტოგრაფ.) 1467:47; 1472; 1474 : 1, 2, 6; 1475 : 32; 1477; 1482; 1483; 1486; 1491; 1492; 1493; 1494; 1497 : 2; 1500.

ხარიტონ აფროდიელი 1196 : 3; 1222.
ხონელი მოსე 1201; 1202 : 1.

ჰომეროსი 1419.

(დრამატიული ნაწარმოებები)

ბრაკო, რობერტო 1168.
მიუსსეტი, ალფრედ 1430 : 1.
შექსპირი, უილიამ 1084 ა, ბ.
წერეთელი, აკაკი 1474 : 5; 1476 : 2; 1490; 1493 : 20—23.

მღვდელთმსახურება

აკათისტო იხ. დაუჯდომელი.
ალსარების წიგნი (ამვროსი წილკნელისა) 1380; [ალსარების თქმის წესი] 1283 : 45; [ალსარება კეთილთა საქმეთა] 1365 : 3.

დაუჯდომელი 1261; 1283 : 62; (დაუჯდომელი ჯვარისა) 1283 : 65; 1320 (ღვთ. მშ.).
ზატიკი 1088; 1237.
თვენი 1229; 1333; 1339; 1340; 1368;
„ (სადღესასწაულო) 1018 : 2: 1087; 1089; (თვეთა მეტყველება) 1412.
კონდაკი (საღმრთო წირვა იოანე ოქროპირისა) 1060; 1330; 1416 : 1; 1440 : 4; 1293; 1319; 1327; 1411; 1438; 1446:2; 1447; 1448; 1451.
კურთხევანი (მთლიანად და ნაწილ.) 1109 : 1—3; 1283 : 60; 1352; 1353; 1399; 1400; 1402; 1436; 1437; 1439; 1440 : 2; 1442, 1443, 1444; 1446 : 1; 1449.

ლოცვანი (და ლოცვები) 1056; 1061; 1138; 1228 : 1; 1231; 1258 ა; 1268; 1283 : 40, 43, 61, 68; 1301 : 1; 1302; 1305; 1355; 1400; 1410; 1414; 1415; 1452 (27—41, 55, 56 და სხვ.).
მარხვანი [‖ ტრიოდიონი] 1088, 1203; 1374.

პარაკლისნი 1024; 1218; 1263;
„ დავით გარეჯელისა 1283 : 66; 1312; 1314; 1314 : 8; 1433 :1.

პარაკლიტონი 1034; 1033; 1329; 1407.
პასქალია [სადღესასწ. ერთად.) 1093.

ჟამნი 1044; 1057; 1075; 1315; 1398; 1403—1405; 1408; 1450.
ჟამ-გულანი ყანჩაეთისა 1452.
ჟამნ-გულანი 1350.
საგალობლები 1018 : 1; 1019; 1023; 1056; 1058; 1076; 1101; 1110; 1113; 1203; 1226 : 2; 1132 ა;
1268 : 10 (ღვთისმშობლის შესხმა);
1268 : 11 (იესოს შესხმა);
1283 : 81 (დიმიტრი მეფის „იროიკონი“).
1283 : 82 (იოანე პეტრიწის „კანონთა მუხლნი“).
1283 : 63 (წმ. ნინოს საგალობ.).
1283 : 77 (გრიგოლი ღვთისმეტყველის იამბიკოები).
1283 : 86 (ამვროსი ნეკრესელი. ღვთისმშობლ. შესხმა).
1393; 1394 (ღვთისმშობლ. საგ.).
1406 (იბაკონი აღდგომისანი).
1380 : 3 (ღვთისმშ.).
1446 : 3—4 (სტიქარონი. ფრაგმ.).
1452 : 25, 26 (გვ. 385. ოხითა—იბაკონი).
1452 : 47 (პეტრიწისა); 1452 : 50—52.
1452 (გვ. 389—390—ევდემოზ ურბნელის ლექსები).

საკითხავები 1029; 1032; 1145 ბ; 1336 : 3—6; 1239 (სახარება — აპრაკოსი).
1350 (საწელიწდო საწინასწარმეტყ.)
1392; 1397 (საწელიწდო საკითხ. დაბადებიდან და ფსალმ.).
სვინაქსარი 1028; 1367.
სძლისპირნი და ღ῀თისმშობლისანი 1023 : 4,5; 1265; 1314 : 10.

ტიბიკონი 1107; 1215 : 2; 1228 : 3; 1343; 1349.

შედეგი მცირისა სახისა მიღებისა 1273.

წიგნი თანამდებობისათვის სამრევლოთა მღდელთასა 1213.
წიგნი სამოძღვრო სვიმონ თესალონიკელისა 1242 : 8.

პედაგოგიკა

1283 : 93 (შენ. 2—ყრმის აღზრდის წესები ძველ საქართველოში).
1492 : 12; 1493 : 2 („მუნჯური მეთოდი“).
1493 : 10; 1500 : 2 (სწავლა-აღზრდის საკითხი).
1474 : 2 (თეატრის აღმზრდ. მნიშვნ.).

პუბლიცისტიკა

1140 (ნ. ინაშვილი. ქართული ჟურნალისათვის. ავტოგრაფი).
1141 (ნ. ინაშვილი. ქალების განთავისუფლება. ავტოგრ.)·
1304 : 4 (ფრანგული ტექსტი: მშრომელისა და რანტიეს დაპირისპირება).
1467 : 47 (ა. წერეთელი. 1906 წლ. რეაქცია).

1474 : 2 (ა. წერეთელი—თეატრის ალმზრდ. მნიშვნ.).
1476 : 1; 1478; 1483 : 6; 1492 : 8—11 (საქართვ. წარსული).
1480 : 1 ა (ა. წერეთელი—წოდებანი საქ-ში).
1493 : 14 (შენ.). „
1500 : 5. „
1480 : 1 ბ (ა. წერეთელი — რუსეთთან ურთიერთობა).
1492 : 12; 1493 : 2, 10; 1500 : 2 (ა წერეთელი. ეროვნული ალზრდისა და სწავლა-განათლ. საკითხი).
1494 : (ა. წერეთელი—ქართ. ენის საკითხი).
1493 : 13 (ა. წერეთელი—საქართ. ავტონომია და საქართ. ეკლესიის ავტოკეფალ.).
1493 : 8 (ა. წერეთელი—საქართველოს წარსული და აწმყო).
1494 : 4 (ა. წერეთელი. უმუშევრობა).

პოლემიკა (სასულიერო)

1005:5 (მაქსიმე ალმსარებელი. სიტყვისგება ვნებათათვის).
1022 : 2 (მაქსიმე ალმსარ. სიტყვის გება პიროს კონსტანტინეპოლელის მიმართ).
1009 (სამუილ იუდიანი. ოქროს ალნაქვსი).
1246 : იზ; 1296 : ია (ეფთჳმე გრძელის სიტყვის გება სოსთენის მიმართ, სომეხთ მოძღურისა).
1246 : იც; 1296 კდ. (უწყება პეტროზ მკაწვრელისათვის და ალაჯორი მარხვისა).
1246 : კ; 1296 : კე (თარგმანება სომეხთა წვალებათათვის).
1256 (მიზეზნი უთანხმოებისა ალმოსავლეთის და დასავლ. ეკლესიებისა).
1246 : ით (უწყება სუბალიძისა სურბ სარქისისათჳს).
1370 : 35 („ხილვა წმ. საჰაკისი).

პოლიტიკა

1015; 1277 („საპოლიტიკო თეატრი“—როგორი უნდი იყოს ქვეყნის მმართველი).
1424 (მონტესკიე. სჯულთათვის).

საეტლო და სამთვარიო

1027 : 12 (**სამთვარიო**).
1092 : 3 „
1259 : 1 „
1283 : 91 „
1302 : 16 „
1432 : 2 „
1440 : „
1441 : 1 „
1092 : 2 (**საეტლო**).
1283 : 92 „
1302 : 2 „
1283 : 89 (**ევფუდი** მთვარის დღეთა მიხედვით).
1332 : 2 „
1123 (სამთვარიო და საეტლო).
1235 „ „ „

სამართალი

მონტესკიე სჯულთათვის (ნაწილი X—XVIII. დავით ბატონიშვილის თარგმანი) 1424.

სამართლის წიგნები 1070; 1102; 1206; 1234.

სამართალი რუსული: (1760 წ· თარგმნილი) 1426.

სამართალი ქართული:

ვახტანგ VI სამართლის წიგნი 1046; 1062; 1081; 1094; 1108; 1236; 1283 : 76.

სამხედრო ხელოვნება

საარტილერიო წიგნი (ალექსანდრე არჩილის ძის მიერ თარგმნილი) 1069.

სიზმრის ახსნა 1092 : 6.

სიტყვები

1049 : 2 (სოლომონ ლეონიძის „მოთქმით ტირილი“).

1100 : 7 (დავით რექტორის სიტყვა, მისი თელავის სემინარიის რექტორად „დადგენის“ გამო).

1467 : 45, 46; 1473 : 38; 1493 : 4, 5; 1494 : 6 ა, 7, 8; 1499; 1500 : 7, 8— (ა. წერეთლის მიერ წარმოთქმული სიტყვები)

ფილოსოფია—ღვთისმეტყველება

1012 : 1 („დაწყებასა შორის დიალექტიკისასა...“).

1012 : 2 („შემოკლებითი ახსნა „პერიარმენის“ წიგნთა. ფილიპე ყაითმაზაშვილისა და დოსითეოს ნეკრესლის თარგმ.).

1013 : 1 (**ხოჯაევი, მარგარ.** [ზნეობითი ფილოსოფია]).

1068 (**მხითარ სევასტიელი.** რიტორიკა).

1197 („სწავლა ზნეობითი და კანონი პატიოსნისა კაცისა“).

1241 (**ბაუმეისტერი.** ლოღიკა).

1270
1298 } (ანტონ I კატიღორიათა შეყვანილება).

1283 : 51 (**პროკლე დიადოხოსი.** კავშირნი პლატონიურისა ფილოსოფიისა, იოანე პეტრიწის თარგ. საყურადღებო ანდერძით).

1337 (პროკლე დიადოხოსი. კავშირნი. იოანე პეტრიწის განმარტებებით. მე-12—13 ს.).

1283 : 52 (და შენ. 1—2 ღვთაების სამპიროვნებისათვის).

1283 : 79 (**გრიგოლი ნოსელი.** გამოძიებაჲ საუნჯისათვის გონებისა).

1283 : 87 („ვნება—ნათესავი უნათესავესი“).

1372 (წინაზრახვა, შინჯვა, ჭურეტა).

1424 (**მონტესკიე.** სჯულთათვის).

1456 (**ნემესიოს ემესელი.** ბუნებისათვის კაცისა. ს. გორგაძისეული გამოცემა).

ქადაგებანი (სასულ. შინაარს.)

1008 (**ნიკოლოზ დადიანისა** და **ანტონი ჭყონდიდლის**).

1064 : 4, 5, 6 (**ბასილი.** სული წმიდისათვის, წმ. ორმეოცთა შესხმა, მემთვრალეობისათვის).

1074 (**იოანე ოქროპირი.** ოქროს წყარო).

1091 : 1,2 (პეტრე და პავლე მოციქ. შესხმა).

1103 : 8 (ქრისტეს ვნებისათვის).

1145 **გ.** (ქება ჯვარისა).

1242 (შესხმანი ღ̃თისმშობლისანი და სხვ.)

1245 : 16 (ცხოვნებისათვის სულისა).

1246 („მარგალიტი“).

1247 („მანანა“).

1417 „

1248 („სამასეული“—სწავლანი სულიერნი).

1250 : 4 (მოციქულთა დახასიათ.).

1268 : 1—4, 6,7 (**იოანე ოქროპირი** და სხვ.). 1283 : 13—15, 22—27, 32—34, 36—39, 54 (**იოანე ოქროპირი**).

1283 : 55 (**ნიკოლოზის** ქადაგების კონსპ.).

1283 : 56 (**ამბროსი ნეკრესელი.** სასუფევლისათვის).

1317 (რომის კათალიკ. სწავლანი სულიერნი).

1342 (ასკეტიკური ქადაგება).

1347 : 16, 27 **იოანე დამასკელი, სოფრონ იერუსალიმ.**).

1496$_6$: 3 (**გაბრიელ** ეპისკოპოსის [ქიქოძის] ქადაგება).

1347 : 34, 51 (**თეოდორე ალმსარებ.** იოანე ნათლისმცემლის შესხმა).

1347 : 40 (**სოფრონ იერუსალიმელი.** იოანე ღვთის მეტყველის შესხმა).

1347 (სიტყვანი—ქადაგებანი).

1347 : 58 (ანდრია მოციქულის შესხმა).

1347 : 44 (**იოანე ოქროპირი.** პეტრესი და პავლეს შესხმა).

1347 : 48—50 (**იოანე დამასკელი.** მარიამ ღვთისმშობლის შესხმა).

ქრონიკონნი

1027 : 7 (ქრისტიანული წელთაღრიცხვ.).

1027 : 8 (თვეთა დღეთათვის და ჟამთათვის).

1283 : 20 (შენ. ე—ქართული საერო ქრონიკონი).

1349 (ტიბიკონის დამატებანი—ა,ბ—ქრონიკონი შერწყმული).

1452 : 45 (ყანჩაეთის ჟამნ-გულანის ქრონიკონი, გვ. 387).

Varia

1016 : 4; 1016 : 5; 1054 : 1, 2, 5; 1098 : 5; 1103 : 14—16; 1119; 1143; 1154 (ოქსფორდის უნ-ტის ქართ. წიგნების კატალოგი). 1159; 1164 ა; 1252; 1283 : 8, 9, 50 (შენ. 2—**ანჩინური ანბანი**), 57, 58; 1301 : 2, 13; 1390; 1474 : 6; 1496$_1$: 10,15.

დამწერლობის მიხედვით

„აჭარული“ 1258 ა, ბ.

მრგვლოვანი

1239 (შენ. 3); 1241 (ნაწილობრ.); 1326; 1346; 1349 (ნაწილ.); 1373 (სათაურები).

ნუსხური

1005; 1006; 1018: 1019; 1022; 1023; 1025—1034; 1035 (ნაწილობრ., მხედრულთან ერთად); 1044; 1059; 1060; 1061; 1064; 1075; 1087—1089; 1101; 1111—1114; 1144; 1159; 1192; 1194; 1203; 1207; 1229; 1237; 1239; 1240; 1241 (ნიწილობრივ); 1246; 1259; 1264; 1272; 1273; 1275; 1283 (ნაწილობრ.); 1293; 1299; 1327—1332; 1335—1338; 1342; 1344; 1345; 1346 (კუთხოვანი ნუსხ.); 1347—1357; 1366; 1367; 1369; 1373; 1392—1413; 1425; 1432; 1436—1454. *.

გრაგნილები

1060; 1133; 1134; 1135; 1227; 1327; 1328; 1411; 1412; 1435; 1447.

ეტრატი

1060; 1229; 1239; 1240; 1326—1332; 1335 (ნაწილ.); 1338; 1342; 1344; 1345; 1346; 1348—1351; 1357; 1366; 1367; 1392—1397; 1401—1412; 1436—1447; 1453; 1454.

პალიმფსესტი

1239; 1329; 1332; 1338; 1395; 1396; ბ) 1441; 1442; 1445. 1397; 1403, 1410; 1436; 1439 (შენ.

ავტოგრაფები

1085 (გ. წერეთლისა); 1115 (ნ. ბარათაშვილისა); 1132 ბ (გ. დვანაძისა) 1140—1141 (ნ. ინაშვილისა); 1155——1185 ალ. სარაჯიშვილისა; 1196; 1207 (ს. ს. ორბელიანის მინაწერები არშიებზე); 1250 (გრიგოლ ორბელიანისა, ნაწილ.); 1294 (ნიკოლოზ ორბელიანი—თბილელისა); 1334, 1380 (ამვროსი ნეკრესელისა); 1467—1494, 1497—1500 (აკაკი წერეთლისა).

---

* ყველა დანარჩენი ხელნაწერი მხედრული ხელით არის გადაწერილი.

ილუსტრაცია—შემკულობანი

1006; 1013; 1017; 1018; 1023; 1024; 1030; 1031; 1035; 1036; 1059; 1061; 1069; 1080; 1086; 1093; 1107; 1108; 1112; 1123; 1126; 1133; 1134; 1144; 1192 (შემკული და ოქროს ბუდეში დაცული); 1215; 1232; 1235; 1237; 1238, 1239; 1240; 1244; 1246; 1247; 1253; 1262; 1272, 1275, 1278; 1294; 1298; 1319 (ნაბეჭდი გამოცემიდან); 1321; 1327; 1331; 1335; 1344 (შიო-მღვიმის ოთხთ.) 1346 (ოლიმბოს მთისა); 1361; 1367; 1375 (ნაბეჭდი წიგნიდან); 1392; 1397; 1398; 1413; 1417; 1425; 1432; 1438; 1440; 1441; 1442; 1448; 1452 (ყანჩაეთის ჟამ-გულანი); 1453 (ყანჩაეთის ოთხთავი).

სანოტო ნიშნებიანი

1229 (შენ. 2); 1349 (გვ. 305).

შემჩნეული შეცდომები

გვ.	სტრ.	სვ.	არის	უნდა იყოს
7	12		ალმიწერეს	ალმიწერიეს
98	34		დავით გერესჯელის	დავით გარესჯელის
114	6		1132 ა	1132 ბ
159	20		1029	1209
160	უკანასკნ.		აქა ხუზისტანთვისის	აქა ხუზისტანით ვისის
172	11		[1834]	[1934]
177	1		ქარელსა და ოსიაურს შუა. ტყვე და საქონელი სრულებით დააყრევინეს და	ზედმეტია!
183	41		უსა ხო ქმნილი	უსასოქმნილი
184	21		მასᲤა	მასცა
244	15		ი ებოთ	ინებოთ
300	16		დიდებულსა	დიდებულისა
311	50		რთმელი	რომელი
321	3		დიდო-ქრისტისა	დიდო-ქისტისა
467	24	II	(ანდ. 9)	(ანდ. 2)
467	34	II	1346 : 2	ზედმეტია!
467	36	II	ანდრია კე' არიელი 1005 ; 1	ანდრია კესარიელი 1005 : 1; 1346 : 2
469	22	II	1426 6	1425 : 6.
470	1	I	1485 : 11, 12	1485 : 11.
471	33—34	II	1229 (ანდ.); 1250.	ზედმეტია!
472	27	I	გორგაძე, ივანე...	გოგსაძე, ივანე...
472	4	II	გორგაძე, სარგის...	გორგაძე, სერგი...
472	28	II	1246 : 8	1246 : ზ
473	27	I	[დადიანი?] ივა[ნე] (მასზე) 1296	[დადიანი?] ივა[ნე] (მასზე) 1196
475	36	II	ელეფთერ 1352 (შენ. I : 133	ელეფთერ 1352 (შენ. I : 132)
476	4	II	1250 (შენ. 2)	1250 : 1 (შენ, 2)
478	29	I	1238 (შენ. 6ე);	1238 (შენ. 6-ე)
478	38	I	ზაქარაძე	ზაქას ძე
478	23	II	1177	1277
479	39	I	106 : 4	1064 :
479	22	II	1214;	1214 : 2;
479	23	II	1227 : 1—4;	1227 : 1,4
480	36	I	იაკობ ცურტაველი 1370 : 29	იაკობ ცურტაველი 1370 : 30.
481	14	I	იოანე (გადამწ.) 1070	იოანე (გადამწ.) 1073
482	1	I	1013 (შენ.).	1013 : 1 (შენ.)
482	25	I	იოდასაფი (მასზე) 1018 (ანდ.)	იოდასაფი (მასზე) 1013 (ანდ,)

დაიბეჭდა საქ. სსრ მეცნიერებათა აკად.
სარედ.-საგამომც. საბჭოს დადგენილებით

◆

რედაქტორი ა. აფაქიძე

ტექნ. რედაქტორი: კ. კაკაბაძე

◆

საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭო
№ 6

სტ. შეკვ. 956. უე 03097. ტირ. 1000
ხელმოწერილია დასაბეჭდ. 16.6.48
ქაღ. ზ. 74×108. საბ. ფურ. 33
საალრიცხვო საგამომცემლო ფ. 51

საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის სტამბა,
აკაკი წერეთლის ქუჩა, № 7

ფასი 89 კპ.